M. ZEVACO:

KRALJEV VITEZ

ZGODOVINSKI ROMAN

TISK "GLAS SVOBODE",
2656—58 S. CRAWFORD AVENUE
CHICAGO, ILL.

546

K

546

M. ZEVACO:

KRALJEV VITEZ

ZGODOVINSKI ROMAN

TISK "GLAS SVOBODE",
2656—58 S. CRAWFORD AVENUE
CHICAGO, ILL.

Iskati nevarnosti in najbolj drznih prigod.....
(II. zapoved vitezov Okrogle mize.)

I.

Gizela Angoulemska.

Nad Parizom se širijo zlovešči odmevi, podobni rohnenju izpod neba, kadar se zbira neurje. Tuleča krdela se vale po ulicah, in njih obrazi pomenijo punt. Meščanstvo brusi stare partizane, plemstvo vstaja, da bi se polastilo davnih predpravic. Guise snuje zaroto. — Conde snuje zaroto. Angouleme snuje zaroto. Richelieu hoče vladati. Luynes hoče vladati. Prestol Bourbonov se maje.

V mrkem in zapuščenem Louvru pa sedi ubog deček, petnajstletni kralj, čisto sam in zapuščen, bled in žalosten kakor njegovo ljudstvo. In kakor ljudstvo, trepeče tudi Ludvik XIII. in se vprašuje:

"Kdo bo gospodar?..... Guise? Conde? Angouleme? Kdo izmed vas postavi nogo na mojo glavo?"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ljudstvo, kralja in zarotnike pa druži skupno sovraštvo: z grozo upirajo poglede v plamenečo prikazen, ki plava nad Louorom, Parizom in vsem kraljestvom. Ista kletev drhti na slehernih ustnicah — samo ne na ustnicah kraljice-matere,Marije de Medicis. Omržena prikazen je mož, ki ukazuje, vlada, tlači in strahuje. On je peklensko razkošje, brezmejna oblast, nebrzdani ponos. On je orgija, On je zločin. Nezadržno drvi naprej, eden tistih meteorjev, ki lete skozi prostranstva zgodovine ter puščajo za seboj krvavo in ognjeno sled, dokler se mahoma ne raztresejo in ne ugasnejo v kaki skrajni katastrofi.....

Ta mož je Concino Concini..... Kraljičin ljubimec.....

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jutro dne 5. avgusta 1616.....

V Tournonski ulici stoji dvorec, podoben kraljevski trdnjavi. — Njegovo dvorišče je polno stražarjev, po monumentalnih stopnicah švigajo sluge v dragocenih livrejah, bogate predsobe so natlačene dvorjanov. To je bivališče Concina Concinija, guvernerja Normandije, markiza d'Ancre maršala francoskega in prvoministra Ludvika XIII.....

Stopimo v avdijenčno dvorano, ki jo je okrasila umetnost Italije in Francije s svojimi najlepšimi umotvori. Evo Concinija!

Srednje rasti je, krepak in žilav, obdarjen z izbrano eleganco. Lepi obraz mu 'osvetljuje mačje oči, zdaj polne bliskov, zdaj čudne milobe. Ta smela in skrivnostna krinka je last vseh velikih pustolovcev; v teh samovoljnih gibih in tem ošabnem nastopu se skriva nemara duša drugega Nerona ali Cezarja Borgia.

Medtem ko si ubijajo prošnjiki tam zunaj glave, češ kaj se pripravlja za temi vrati s kakšno novo slavnostjo misli gospodar očarati Pariz in s kakšnim novim davkom ga hoče zadušiti, se sklanja Concini nad nekom, ki stoji pred njim ter ga željno posluša.

''Sovraštvo,'' govori maršal z zamolklim glasom, ''da, Rinaldo, sovraštvo je sila na svetu! Ves mozg mi ga je poln, kadar se spomnim vojvode Angoulemskega. Ostali, z Guisem in Condejem vred, so zgolj lopovi, lačni denarja in časti; on pa je nasprotnik, katerega se bati ni sramota. Ali uničim jaz njega, ali pa bo on mene. Deset let življenja bi dal, da dobim Angoulema v pest in mu izrujem srce. Toda, Rinaldo, sovraštvo molči, kadar povzdigne ljubezen svoj glas. — Tisto dekle, vidiš — njo moram imeti! Ako ne dobim Gizele, poginem. Rinaldo, strast mi trga srce in razdira možgane.....''

''Potrpite, svetlost; ni vrag, da ne bi našli te vaše Gizele!''

''Oh, če bi mogel upati! Z denarjem te obsujem, Rinaldo, z zlatom, z visokimi službami, z vsemi, kar hočeš, samo najdi jo!..... Kdo bi utegnila biti? Da je odlične rodbine, pač ni dvoma; toda katere?''

''Vse izvemo, svetlost, samo potrpite.''

''Ah,'' zarenči Concini, srdito mahaje z roko. ''Samo videl sem jo, enkrat samkrat! Vse, kar vem, je njeno ime: Gizela — to ime, ki ga ponavljam v svojih dolgih, prečutih nočeh! Daj, išči, trosi, ne štej denarja, razpošlji tisoč vohunov po vsem Parizu; idi, Rinaldo, in ne vrni se, dokler mi ne porečeš: Gizela je najdena!''

''Izvrstno, svetlost. Še to uro se odpravim iskat naše lepe neznanke.''

''Najdi jo, Rinaldo, in storim te grofa!''

Rinaldo se prikloni do tal.

''Svetlost,'' odgovori hladnokrvno, ''pri svoji plemiški časti, ki mi jo s tem podeljujete, vam prisežem, da najdem vašo Gizelo!''

Concini prebledi od strasti. Rinaldo je vtem odšel. Na dvorišču zajaše konja, hudobno momljaje sam pri sebi:

''Bogme, svoje novopečeno plemstvo bi stavil, da je tista, ki sem jo videl včeraj v meudonski okolici! Toda, ako razveselim Concina po krivem, me stori grofa Bastiljskega in me pusti segniti v moji grofiji. Hajdimo v Meudon!''

— —

V Meudonu. Za zadnjo hišo v vasi leži star, zapuščen, gosto zaraščen park. Nedaleč od njegovih mrežnih vrat stoji osedlan lisec, ki ga drži star sluga za uzdo. Mlado dekle se bliža konju, naslanja-

je se na komolec ponosnega plemenitaša. Lasje tega spremljevalca so že sivi na sencih, in v obraz je bled kakor vsi ljudje, ki so dolgo živeli v ječi; drugače pa priča njegova postava o nezlomljeni moči in mladosti. Komaj da mu je štirideset let.

Dekle se zdi kaj ljubko in smelo v svoji jahalni obleki od višnjevega baršuna; plavolasa in svetla njena lepota je tiste vrste, ki na prvi mah osupi človeka in ga prešine z bliskovito strastjo. Še bolj od njenega žlahtnega čela, bogatih las, globoke sinjine oči in sladke skladnosti udov pa mora očarati vsakogar dostojanstvo, ki se izraža v njenih gibih, prostodušje, ki sije v njenem pogledu, in neustrašenost, ki daje njenemu vedenju, njenim besedam in vsej njeni prikazni šele pravi, osebni značaj.

"Zbogom, oče," veli deklica in se ustavi tik ob mreži.

"Zbogom, ljubljeno dete," odgovori plemič ter jo pritisne na prsi. "Kaj bi bilo z menoj, da nimam tebe! Ako me povzdigne usoda na prestol, ki so ga Bourboni ukradli mojemu rodu, se bom imel zahvaliti tebi za žezlo in krono. Ti si prava Valoiška, poslanka moja drzna, ljubljena moja Gizela! Vedno na konju, vedno v nevarnosti! Šele snoči si se vrnila iz Orleansa z dragocenimi papirji, in že odhajaš zopet na pot!"

"Ne hvalite me, oče; vse to ni čudo, saj sem vnukinja Karla, vojvode Angoulemskega! Reciva, da sem cel vojnik, in mir besedi. Sicer pa ni moja današnja pot nič tako strašnega: prava reč, jahati v Versailles! Še nocoj bom zopet pri vas!"

"Še nocoj!" povzame vojvoda Angoulemski; čelo se mu zoblači, oči se mu zabliščijo. "Še nocoj se bo vršilo v tej bedni vasi zborovanje naših poveljnikov! Nocoj bodo izbirali odposlanci francoskega plemstva: Guisa, Condeja ali mene! Kakšen bo sad tega zborovanja, Gizela?...... Kralj! Biti kralj! Kolikšna radost in slava!...... In ako me ne izvolijo? Ako se odločijo za Guisa, suroveža in spletkarja, ali pa za skopuha Condeja...... Oh, umrl bi od sramu!"

Otožnost zasenči Gizeline oči.

"Kdo ve," zamrmra s tesnobnim glasom, "kam vas lehko privede častihlepje! Oh, mari bi se odrekli, oče......"

"Nikoli!" jo trdo prekine vojvoda.

"Bodite vsaj previdni! Glejte, bili ste v Parizu...... Ali ste pozabili, da stoji tam trdnjava, ki je že malo manjkalo da ni postala vaš grob!"

"Bastilja!" pravi oče zamolklo: usta mu skrivi spomin, poln strašne grenkobe. "Ne skrbi, vanjo se ne vrnem več. Dovolj sem trpel; ako me dobe, se rajši ubijem!...... Toda pomiri se, dete: karkoli veleva previdnost, je storjeno. Zmagal bom. In moje prvo kraljevsko dejanje bo narekovala neizprosna pravičnost...... Ti veš, zoper koga; tudi ti ga sovražiš!"

Gizela se zdrzne. Ustnice ji poblede, odločno se razlije po vseh njenih črtah.

"Da," veli, "iz dna duše sovražim moža, ki je pahnil mojo mater v nesrečo..... Zato vam pomagam, oče moj! Človek bi moral dvomiti o pravičnosti božji, ako ne bi zadela Concinija kazen za njegovo hudobijo."

Medtem pa se plazi v gozdu onkraj mreže tuj človek od grma do grma. Zmerom bliže prihaja, njegov pohlepni pogled se upira v Gizelo..... Drget srdite radosti ga popade, in toliko da ne zaupije na glas:

"To je ona! Nič več ne dvomim: to je neznanka!..... Zdaj jo imam!"

Zalezovalec je Rinaldo, Concinijeva kreatura!

"Bodi brez skrbi," povzame vojvoda. "Ura maščevanja se bliža. In če me boš podpirala ti s hrabro dušo, me bo podpiral že jutri, morda že nocoj, še nekdo drugi, ki ga pričakujem..... mlad mož. Gizela, lep kakor Ahil, neustrašen kakor Ajaut, plemenit kakor rojen Valois..... Njegov oče mi je naznanil, da pride..... Potoval je preko Orleansa, in včeraj je moral biti v Longiumeauju, kakor ti."

"V Longjumeauju!" zamrmra dekle in žarka rdečica ji pokrije čelo.

Oče ni prezrl te nenadne zmede. Burno upanje mu je prešinilo srce.

"Oh!" vzklikne z veselim nemirom. "Ali si ga srečala? Mar mi je bog naklonil veselje, da si ga opazila? Govori, Gizela moja!"

"Da, oče, v Longjumeauju sem videla in opazila mladega moža....."

"Dvajset let mu utegne biti, kaj ne? Ponosen je, hrabrost ima zapisano na čelu, da?"

"Da..... da," šepeta Gizela.

"Še nekaj, ljubezniva hčerka. Tisti, ki ga pričakujem, nosi obleko od bisernosivega baršuna....."

Rahel vzkrik se izlije deklici.

"Da, oče!" potrdi trepetaje.

"Bog bodi zahvaljen! Mladenič, katerega si srečala, je markiz de Cinq-Mars! Opazila si ga, in on je tisti, ki sem ti ga izbral! Zdaj sem otet! Ne vprašuj me; pozneje zveš, zakaj pomeni tvoj zakon z markizom de Cinq-Mars mojo rešitev in zmago..... Saj privoliš v ta zakon, kaj ne? Ljubiš ga?"

"Videla sem ga le trenotek," šepeče Gizela, toda njene prsi se dvigajo. "Niti vedela nisem, da mu je tako ime....."

"Cinq-Mars! Henri, markiz de Cinq-Mars!"

"Henri!" ponavlja mladenka v svojem srcu. "Henri mu je ime!..... Bog daj, oče, da bi bil mož, ki bom nosila njegovo ime, podoben tistemu, ki sem ga videla!"

To rekši se Gizela iztrga očetovim rokam: z lahkoto zajaše konja in vikne še zdaleč:

"Preden mine ura, bom v Versaillesu: zvečer se vrnem. Do svidenja, oče!"

"Zvečer!" mrmra zarotnik goreče. "Ako najde v Versaillesu Guisa in Condeja ter ju privede na zborovanje, bom zvečer izvoljen za kralja; vpliv starega Cinq-Marsa mi je zdaj zagotovljen!"

Ves omamljen od tolike nade se vrne v hišo. Gizela Angoulemska pa dirja v kalopu skozi gozd in sanjari:

"V obleki od bisernosivega baršuna...... dvajset let mu je...... lep kakor Ahil, neustrašen kakor Ajaut, plemenit kakor Valois — to je on! To je tisti, ki me je tako zbegal s svojim pogledom v gostilni v Longjumeauju...... Ime mu je Henri, markiz de Cinq-Mars!"

II.

Leonora Galigai.

Tedaj se je vzdignil tudi Rinaldo iz svojega grmovja, kjer je bil skrit.

"S kom, vraga, je govorila?" je zagodrnjal Concinijev pomagač. "In kaj sta se pomenkovala? Pa ne, da bi bil tekmec? Hm, to rajši zamolčim. Gotovo je le, da je punica naša Gizela in nobena druga. Zdaj jaše v Versailles: tako je zavpila. In zvečer se vrne — prekrasno! Treba nam je le nastaviti kletke, da more ptičica vanjo."

Rinaldo se je izgubil v gozd, poiskal konja, ki ga je bil privezal k drevesu, skočil nanj, zapodil ga v dir in se vrnil okrog poldne v Pariz. Ni se menil za grozeče krike in prestrašeno vpitje, ki je spremljalo njegov peklenski kalop. Treba je omeniti, da je veljalo vpitje sicer le divjemu diru Rinaldovega konja, grožnje pa so merile neprikrito na hišne barve, katere je nosil jahač. Te barve so morale biti pač malo priljubljene Parižanom, zakaj pogledi, ki so jim sledili, so kar žareli od sovraštva.

Komaj živ od napora se je ustavil konj v Tournonski ulici pred Concinijevim dvorcem, malo korakov od Vaugirarske ulice, kjer je gradila Marija de Medicis na vrtovih vojvode Luksemburškega prav tedaj krasno palačo.

Rinaldo je skočil po stopnicah, prerinil se brez ceremonij skozi množico dvorjanov in prošnjikov ter odprl povsem domača vrata v kabinet, kjer je sedel maršal d' Ancre za veliko, s srebrom vloženo mizo in podpisaval nekakšne pergamene.

Ko je zagledal Rinalda, je planil kvišku in viknil z glasom, ki se je ves dušil od strasti:

"Ti Rinaldo? Tako naglo! Ali prinašaš ljubezen ali obup, življenje ali smrt?"

"Našel sem jo!" je rekel Rinaldo.

Concini je prebledel kakor zid, pritisnil roko na srce in se opotekel, mrmraje:

"Zahvaljen bodi moj angel varuh! Rinaldo, dragi Rinaldo, zahtevaj od mene, karkoli ti duša želi! Ali hočeš biti grof, vojvoda, guverner? Našel si jo! Ali ne sanjam? O, moja oboževana tujka. Gizela!..... Daj, povej, kako si jo našel in kje prebiva?"

"V Mendonu. Zadnja hiša v vasi, na desno, skoraj tik nasproti gostilne pri 'Tatinski sraki'."

"Na pot!" je viknil Concini.

"Počakajte, saj ne gori. Odjahala je v Versailles, a nocoj se vrne. Treba nam je zastražiti cesto."

"Dobro!" je hropel Concini. "Bazorges, Chalabre, Pontraille, Louvignac in Montreval naj se pripravijo. Da so mi dobro oboroženi! Čez eno uro odrinemo."

"In nastavimo ribici mrežo," se je zarežal Rinaldo. "Toda," je dodal tiše, "kaj poreče vaša presvetla soproga?"

"Leonora!" je zamrmral Concini in vztrepetal. "Oh, ta ženska, Rinaldo! Njena ljubosumnost se zadrgava okrog mene kakor zanka okrog vjetega leva. Ona ne sme zvedeti ničesar, niti njenega imena ne! Ubila bi jo, vidiš, zastrupila bi jo, kakor je zastrupila — saj veš, koga!"

Ta hip je rahlo potrkalo na vrata, ki so spajala maršalove sobane po dolgem hodniku s stanovanjem njegove žene.

"Tiho!" je odrezal Concini.

Vrata so se odprla..... Vstopila je Concinijeva soproga, markiza d' Ancre..... Leonora Galigai!

Kdor bi se bil vtihotapil dve uri poprej v toaletno sobo markize d' Ancre, bi jo bil videl za mizo, ki je bila polna stekleničic, čopičev in ščetk. In vendar ta ženska ni bila koketka; njena misel je razpenjala peroti širje nego misli navadnih žensk ter plavala v svojem jastrebjem poletu visoko nad njih ničemurnim svetom.

Toda bila je grda! Vsa njena lepota so bile zgolj črne oči, svetle od živega razuma in podobne dvema izgubljenima zvezdama na žalostnem novemberskem nebu.

Sleherno jutro je sedela Leonora za to svojo mizo in se trudila popraviti, za kar jo je bila prikrajšala narava. Poznala je vsa najskritejša sredstva, zakaj študirala je ona umetnost lepotičenja, kakor vojskovodja svojo strategijo. Hotela je, da njena grdost vsaj ne bi odbijala moža, ki ga je oboževala z brezmejno ljubeznijo: Concina, svojega soproga!

Zato je bilo v njenem početju pri toaletni mizi nekaj čudno ganljivega. Jutro za jutrom se je godila v njem vnanjosti čarobna izprememba: nepravilnosti obraza in postave so izginjale, in v popravljeni, preustvarjeni celoti Leonorine pojave so sijale črne oči s še globljim bleskom nego prej. Kadar je vstala izza svoje mize, je bila malone lepa!

Ko se je tisti dan ogledala v velikem zrcalu, je obrnila glavo k edini služkinji, kateri je bil dovoljen vstop v to svetišče:

"Marcella," je vprašala hladno, "ti praviš, da je Rinaldo Gizeli Angoulemski na sledi?"

"Da, gospa. Toda gospod maršal gotovo še ne ve, da je njegova vzljubljenka hči vojvode Angoulemskega......"

Leonora ni več poslušala. Solza je skalila črni zvezdi njenih oči.

"Ljubi jo," je zastokala v svojem srcu in obupno zvila roke, "zares jo ljubi! To ni ena njegovih pogostih muh...... In zame nima pogleda, nima smehljaja! Gorje meni in nji!"

Naglo je odšla proti Concinijevemu kabinetu, prisluhnila za hipec in vstopila. Concini je prebledel, Rinaldo se je izmuznil.

"Concino," je dejala Leonora in pogledala soproga, kakor bi ga hotela oviti z nežnostjo, "hotela sem govoriti s teboj, preden odidem v Louvre na svojo službo pri kraljici Mariji. Gospod de Richelieu je bil pravkar pri meni. Povedal mi je zelo resne stvari......"

"Kaj se vtiče ta bledi pop?" je zarenčal Concini ter nagrbančil obrvi.

"Ne bodi hud, Concinetto...... Gospod de Lucon nama je naklonjen."

"Radoveden sem, kaj bi ti mogel povedati? Da ljudstvo kriči in žuga tebi in meni, 'prekletima Florentincema'?...... Se ga mari bojiš, cara mia?"

"Ne, Concino," je dejala Leonora pokorno. "Topot ne gre za ljudstvo, ampak za široko razpleteno zaroto. Concino, ugrabiti hočejo kralja, odstaviti ga, morda celo umoriti, in naju dva seveda obenem. Na čelu te zarote stoji mož, ki ga poznaš."

"Ime?"

"Karel, vojvoda Angoulemski...... sin Karla IX."

Concini se je zdrznil: temna slutnja ga je obšla.

"On!" je povzela Leonora, in ves njen obraz je zasijal od luči velikih oči. "Karel Angoulemski je kraljev sin, zato hoče tudi sam sedeti na prestolu! Sin Marije Touchetove, nezakonski otrok ubogega kraljiča, ki se je utopil v krvi, grof Auvernski, vojvoda Angoulemski, je človek tiste drzne sorte, ki zna hoteti in tudi — storiti! Če bi bil on na tvojem mestu —"

"Kaj potem?" Maršal je globoko pogledal soprogo.

Leonora se je sklonila h Conciniju ter končala z zamolklim glasom:

— bi bil že davno kralj!"

Maršal d'Ancre je vzdrhtel in z grozo pogledal okoli sebe.

"To je nevaren človek," je povzela ona "Kaljena duša, ohol in podjeten značaj. On hoče kvišku. Glej, da si ne napravi podnožja iz najinih trupel."

"Kaj naj storim?" je zamrmral Concini, ves poparjen in bled.

Težak vzdih je napel Leonorine prsi: nato je rekla počasi:

"V oklepu tega nasprotnika sem našla ranljivo mesto....."

"Kakšno je?"

"Vojvoda Angoulemski je oče! Očetovska ljubezen ga nama daje v roke. Da reši otroka, se odreče prestolu, časti in celo življenju."

"Razumem!" je dejal Concini z zloveščim nasmehom.

"Kako razumeš, povej?"

"Polastim se otroka. In Karel Angoulemski se bo valjal pred mojimi nogami; sam me bo prosil, naj mu narekujem svojo voljo."

"Da!" Leonora ga je čudno pogledala. "Toda če bi se vendar upiral?"

Zavladalo je trenotje strahotnega molčanja. Nato je stopil Concini oprezno k vratom, da vidi, ali kdo prisluškuje..... Pomirjen se je vrnil k Leonori, sklonil je nadnjo in dehnil:

"Ako bi se vendar upiral, premore zeliščar Lorenzo na Menjavskem mostu gotovo še nekaj tiste vodice, ki ne prizanaša..... Par kapljic samo — za otroka!"

"Concino," je dejala Leonora s peklenskim mirnodušjem, "topot si me razumel!"

In zdajci je strastno prijela soproga za glavo, potegnila jo na svoje prsi ter se vsesavala v njegova usta z divjim, trpkim poljubom.

"Koliko let je otroku?" je vprašal Concini ko se je izvil.

"Sedemnajst, kvečjemu osemnajst ji utegne biti."

"Ji utegne biti! Marije hči?" se je zmedel Concini, kakor bi nekaj slutil.

"Da. Ali to je postranska reč. Concino, še danes moraš na delo. Treba je, da se zbudi dekle že jutri pod to streho, v najini oblasti. Kakor praviš, Concino: ako se bo oče upiral, gorje otroku!"

"Še nocoj opravim vse. Kje najdem hčer?"

V Meudonu. Zadnja hiša v vasi, na desni, tik nasproti gostilne, ki ji pravijo 'Pri tatinski sraki'."

Conciniju so sklecnile noge. Omahnil je, lasje so se mu naježili in strah mu je zdrknil ob hrbtenici kakor mrzel gad.

"Kako ji je ime?" je zahropel. "Kako je ime hčeri vojvode Angoulemskega?"

"Gizela!" je odgovorila Leonora Galigai.

Maršal d'Ancre je obstal, kakor bi bilo treščilo vanj. Bled smehljaj je zaigral na Leonorinih ustnicah; molče in počasi je vstala iz naslanjača ter izginila brez glasu, nalik pošasti, ki se vrne v svoje temine.....

III.

Ademar vitez de Capestang.

Prav tisto jutro je malomarno dirjal iz Longjumeauja mlad jezdec, ki mu je utegnilo biti kakih dvajset let.

Tenak je bil, smele rasti in slok kakor trska; njegov nepravilni in posmehljivi, po svoje pa vendar lepi obraz je razodeval prirojeno drznost, ki sama sebe ne pozna. Njegove oči so razodevale brezmejno zaupanje v dobro zvezdo. Obleka tega mladeniča je bila od bisernosivega baršuna in nosil jo je z rezko eleganco, čeprav se je zdela že nekam ogoljena: telovnik, plašč, visoki jahalni škornji pa širok klobuk, na eni strani bojevito zavihan ob dolgem, vihrajočem peresu — takšna je bila njegova vnanjost, da ne štejemo solidnega rapirja z umetnim železnim držajem.

Njegov konj se je zdajci ustavil na bregu ljubke Bievre, ki se je lenila v zlatem avgustovem solncu. Onkraj potoka je zavijala v šumo cesta, ki je držala pičlo miljo više ob vodi čez mostič.

Na tej cesti je stala kakih dvajset korakov od Bievre kočija, skrita za gostim zelenjem mladih brestov, tako da je jezdec ni mogel opaziti. Iz kočije pa je gledala mlada ženska in opazovala čilega tujca, ki je prigovarjal svoji živali:

"Pokaživa, prijatelj, zakaj nama pravijo Blisk. Čemu bi se imenoval konjiček Blisk, ako bi hodil čez vodo po mostu kakor vsakdanja drhal? Ako padeva, se skopljeva na noge, in če si polomiva kako rebrce, nič zato, saj naju nihče ne vidi. Hop. Blisk, hop, hop!"

Zajahal je nazaj; konj se je spustil v diru proti zapreki. Vse štiri podkve so blisknile v zraku; naslednji hip, že onkraj reke, se je razlegel Bliskov zmagoslavni razget — in vrla žival, ki se ni mogla takoj ustaviti, je drvela po cesti tja do goščave ter obstala nekaj korakov od skritega voza.

"Bravo. Blisk!" je vzkliknil jezdec, božaje dobrega konjiča po vratu. "Imenitno!"

"Imenitno!" je ponovil glas izza zelenja.

Mladi mož se je zavzel.

"Ohe!" je dejal. "Pa ne, da bi tu prebival gospod Odmev?"

"Zares imenitno," je povzela dama iz kočije ter se pokazala njegovim očem. "Toda lehko bi se bili ubili, gospod plemič, ki niste hoteli jahati po vsakdanji cesti!"

"Aha, to je mala iz Longjumeauja!" je zemrmral mladenič. — "Zaman sem bil pustil cesto, da bi ji ušel in sanjal nemoteno o svoji lepi jahalki v višnjevem baršunu! Bogve ali jo bom še videl kdaj?"

"Zakaj mi ne odgovorite, gospod?" ga je vzdramila neznanka iz njegovih misli.

"Oprostite, madame," je rekel jezdec in se široko odkril mladi dami. Zdela se je skoraj še otrok: človek bi ji bil komaj prisodil

petnajst let. Njena lepota je bila bleščeča in opojna, izraz obličja čudno smel, oči napol še plahe, napol že razuzdane.

"Tak jašete res na slepo srečo," je povzela, "kakor ste mi rekli v Longjumeauju? To se pravi, nikamor ne?"

"O, pač, madame," se je živahno odrezal mladi mož. "Slepa sreča me vodi naravnost v Pariz."

"Mene tudi!" je vzkliknilo čudno dekle z nervoznim in nejevoljnim smehom. "Povejte vendar, dragi sopotnik, kaj mislite početi v Parizu?"

"I kaj, madame: sreče mislim iskati!" je odgovoril jezdec z genljivo odkritostjo.

"Glejte si, vse kakor jaz! Poslušajte, ali hočete potovati z mano skupaj? Lahko bi vam koristila. Znance imam v Parizu, ako na primer njegovo prevzvišenost gospoda škofa Luconskega, ki ima velik vpliv na dvoru. Priporočena sem mu."

"Hvala tisočkrat, madame! Tudi jaz sem priporočen. In veste komu? Samemu presvetlemu maršalu d' Ancre! Velika čast bi mi bila, če bi mogel spremljati vašo kočijo, toda, kakor sem rekel....."

Spet se je zvonko zasmejala in pokazala dvojno vrsto bleščečih biserov v baršunasti školjki svojih rdečih ust.

"Zbogom tedaj!" je povzela. "Za vsak slučačj pa čujte: ako bi slepa sreča, ki menda vodi vaše korake, vseeno sklenila, da bi me hoteli videti, oglasite se v Tournonski ulici, v gostilni pri 'Treh vladarjih', in vprašajte za gospodično Marion Delorme".

— —

Naš mladi mož je ostal na mestu, in kočija v kateri se je odpeljala Marion Delorme, je bila zdavnaj izginila izpred njegovih oči, ko ga je vzdramil tuj glas iz sanjarije. Naglo je vzdignil glavo in zagledal pred seboj zelo mladega plemiča sila odlične vnanjosti: jahal je prelepega konja s potno torbo pripasano za sedlom. In kakor naš mladenič, je nosil tudi novodošlec obleko od bisernosivega baršuna.

"Gospod," je dejal, "tri minute bo že, kar se vrtim okoli vas."

"Tri minute! To je predolgo ali prekratko."

"Kar vam imam povedati, bo še krajše!" je rekel neznanec, ki se je zdelo, da ga trese huda jeza.

"Kar povejte!" je rekel naš mladi mož. "Toda naj bo vaša beseda še tako kratka, moja potrpežljivost bo krajša od nje; na to vas opozorim. Kaj hočete od mene?"

"V Longjumeauju ste v gostilni govorili z dekletom, ki se je pravkar peljala tod mimo."

"Reči hočete, da je ona govorila z menoj."

"Eno kakor drugo mi ni povšeči. Takisto mi ne ugaja, da ste se tukaj ustavili in spet govorili ž njo."

"Ali ste pri kraju?" je zarenčal mladenič ter se ponosno razkošatil.

"Ne. Rad bi vam še zaupal, da je vaše bahato vedenje nemara moda v laški komediji, vsekako pa velja med plemiči za sila neslano."

"Gospod," je rekel hladnokrvno naš pustolovec, "bahač v komediji ima samo leseno sabljo, dočim je moj meč od kaljenega jekla in kakor nalašč ustvarjen za vzgojo zaljubljencev, ki hočejo biti povrhu svoje prifrknjenosti še nesramni. Izvolite potegniti na mestu!"

To rekši je zrahljal svoj rapir v nožnici.

"Ujemava se prekrasno!" je dejal neznanec v najvljudnejšem tonu. "Samo nečesa bi vas prosil, dragi nasprotnik. Zelo rad bi zdajle dohitel kočijo, ki ste jo videli."

"Dobro. Kredita želite, kaj ne?...... Sprejeto!"

"Prelestni ste. Ostanite takšni do konca in oglasite se čez tri dni pri meni na obed. Po obedu bo najpripravnejši čas, da se zakoljeva."

"Imenitno. In kje vas smem poiskati, da dobite svojo lekcijo v borjenju?"

"Zadnjo, ki jo boste dajali. V gostilni pri "Treh vladarjih", v Tournonski ulici, v Parizu. Tam se najdeva v svrho puščanja, ki vas reši vaše vroče krvi."

"Izvrstno. Dovolite: moje ime je Ademar vitez de Capestang. In vaše?"

"Gospod," je dejal neznanec, "moje ime je Henri de Ruze d' Effiat, markiz de Cinq-Mars."

Mlada moža sta se odkrila obadva hkrati čim najgloblje se je dalo, ter se priklonila prav do vratu svojih konj, kakor je zahtevala tedanja moda. Nato sta se ločila; markiz je odjahal po cesti za kočijo, vitez pa je ubral stezo, ki je držala na levo.

"Strela," je zamrmral naš vitez, že spet sem si naprtil dvoboj! Po tej poti ne pridem do sreče." In čudna, tesna slutnja mu je stisnila grlo.

Čez dobro uro je spoznal, da je zablodil. Ustavil se je v prvi obcestni krčmi, pokrepčal se ter izvedel od krčmarja, da nima daleč do bližnjice, ki drži v Meudon in dalje v Pariz. Solnce se je bilo medtem spustilo niže; vitez je odjezdil, sanjaje spotoma o svojem dvoboju z markizom in lepi Delorme, zlasti pa o jahalki v višnjevem baršunastem odelu, ki je bila snoči v Longjumeauju tako vznemirila njegovo srce, ter misleč zdajpazdaj na mogočnega maršala d'Ancre, za katerega je imel priporočilni list.

Ko se je vzdramil, je videl, da se večeri: razentega je bil konj v svoji muhavosti zavil po stezi, ki je držala očividno vstran od prave poti. Naš pustolovec je pograbil vajeti, tlesnil z jezikom in obrnil žival naravnost v tisto smer, kjer je vedel, da leži Pariz.

Samo še nekaj grmovja ga je ločilo od glavne ceste: v tem pa je zdajci zadržal Bliska ter napel ušesa in oči; na cesti, komaj par korakov od kraja, kjer je bil, je videl moža in mlado dekle, ki sta izmenjavala zamolkle, razburjene besede. Kaj govorita, ni slišal; to-

da ko je pogledal mladenko natančneje, se mu je zableščalo pred očmi in srce mu je začelo utripati, kakor bi mu hotelo razgnati prsi.

"Ona! Bog nebeški! To je ona!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Mož in dekle sta se prerekala sredi ceste; njiju obraza sta bila razjarjena kakor njiju besede. Njegovo obličje je izražalo strast, cinizem in grožnjo, njeno strah, zaničevanje in gnev.

"Poslušajte me, Gizela," je hropel moški s pretečim glasom. "Že nocoj bo prepozno! Ponujam vam rešitev iz strašne nevarnosti, ki grozi vam in vašemu očetu, in v plačilo za svojo vdanost —"

"Vaša vdanost mi je zoprna!"

"V plačilo za svojo skromno ljubezen in svoje globoko oboževanje —"

"Vsaka vaša beseda je zame psovka!"

"V plačilo za vso to vdanost in ljubezen zahtevam od vas en sam prizanesljiv pogled...... eno samo besedico upanja!"

"Jahajte svojo pot! To je vse, kar vam imam povedati."

Besede so žvenketale druga ob drugo kakor udarci mečev v dvoboju na življenje in smrt.

"Ali je to vaša resna misel?" je zarohnel moški v prekipevajočem srdu.

"Izpred mojih oči, gospod!" je velela mladenka z glasom neizprosnega dostojanstva.

"Dobro!" je zaškrtal on, bled od gneva in strasti. "Sama si boš očitala, ako se odpre brezdno pod tvojimi nogami in umre tvoj oče v obupu, ti pa pogineš brez rešitve...... zakaj......"

Kakor bi se ne mogel več krotiti, je pognal svojega konja k njenemu. Dekle je prebledelo; Concini pa je dvignil razbojniško roko, da bi zgrabil edinko vojvode Angoulemskega! Gizela je vzkriknila od groze in se vrgla nazaj.

Tisti hip se je začul prasket polomljivega vejevlja; nekaj divjega, bliskovitega je treščilo iz gozda kakor bomba iz topa. Concinijev konj je odletel daleč vstran, dolg meč se je zasvetil v žarkih zahajajočega solnca, in glas viteza Capestanga je zagrmel:

"Nazaj, nepridiprav! Nazaj, gospod, ki žalite ženske! Nazaj, podla duša, ali pa ti je odbila zadnja ura!"

Gizela v svojem trepetu je zagledala jezdeca ki se je pojavil pred njo kakor v gloriji srdite lepote. In v najglobljli tajnosti njenega srca je zavrisnil glas upanja in ponosa:

"To je on! Henri de Cinq-Mars!"

Concini je obledel in mrzel pot mu je stopil na čelo, ko je videl ost vitezovega rapirja komaj pol pedi od svojih prsi. Z naglim sunkom je potegnil konja nazaj.

"Kdo je ta cestni razbojnik?" je zajecljal. "Počakaj, lopov, jaz te......"

"Izgubi se!" je zarjul Capestang.

Blisk, ki je šinil pri tem iz njegovih oči, je bil poln tako smrtonosne odločnosti, da je Concinija prešinil mraz.

"Dobro!" je siknil; njegove ustnice so bile bele od besnosti in groze.

Umeknil se je. Vitez de Capestang je obrnil konja in zahajal tik do Gizele. Za hip sta se spogledala, trepetaje v skupnem globokem nemiru, ki si ga nista upala imenovati s pravim imenom. Vitez se je naklonil deklici, ki je zrla nanj vsa bleda in nepremična, podobna čudokrasnemu kipu.

"Madame," je izpregovoril z mehko krotkostjo, "ne bojte se ničesar več....."

Ponosno je zmajala z lepo glavo.

"Ne bojim se, gospod," je dejala. "Toda bodite mi zahvaljeni iz dna srca....."

V tem trenotku pa je popadel Concini srebrno piščalko, ki mu je visela okrog vratu. Rezek žvižg je pretrgal gozdno tišino. Odgovoril mu je besen konjski topot.

"Zgrabite tega človeka!" je zarjul Concini.

Kakih deset jezdecev je navalilo na viteza Capestanga. Concini pa je s podlim režanjem na ustnicah spet zajahal h Gizeli ter zmagoslavno iztegnil roko!

Mladi mož ga je videl ter stisnil Bliskove lakotnice z nogami. Žival se je zaprašila v besnem skoku: krik, tuljenje in kletev je brizgnila izpod njenih kopit. In Blisk je zletel skozi krvavo vrzel, ki jo je bil napravil v živi zid napadalcev.

Kakor bi trenil, je skočil vitez na tla in potegnil bodalo. V tistem hipu, ko je hotel Concini zgrabiti Gizelo, mu je omahnil konj, zaboden v prsi, ter se zrušil na tla, rezgetaje od bolečine. Maršal je zagledal Capestanga, ki je z mečem v roki zaslonil dekle.

"Pazite nase, svetlost!" so zarjuli Concinijevi pomagači, podeč se v gruči nad mladega moža.

"Bij! Kolji! Brez pardona!"

"Bežite, gospodična," je rekel Capestang, obenem s sunkom, ki je odbil najbližjega napadalca.

"Ne!" je rahlo dejala Gizela.

"Smrt mu! Zakolji ga!" so tulili besneži.

"Zaradi vas bom ubit, ako ostanete," je povzel Capestang in prestregel udarec, ki bi mu bil preklal glavo.

"Primite ga živega!" je zavpil Concini, ki je bil dober jezdec in se je ujel pri padcu s konja na noge.

"Če me pustite samega, se rešim," je nadaljeval mladi mož. "Evo, gospod! Mrtvi ste."

Eden je padel. Dva druga sta bila ranjena. Concini je omagoval od gneva. Bleda kakor smrt se je sklonila Gizela k vitezu, ko se je baš vzravnal po novem sunku, ves raztrgan že in ves krvav.

"Mordieu!" so rjuli napadalci. "Hudiča ima v sebi! — Corps

du Christ! — Pri vseh hudičih, dobimo ga! — Živemu slečemo kožo!''

''Gospodična,'' je zahropel Capestang, ''ako ostanete še minuto, sem mrtev!''

''Zbogom tedaj,'' je zamrmrala ona. ''Morda se ne vidiva nikoli več, toda živeli boste tukajle, dokler bom živela jaz.''

Pritisnila si je roko na prsi, in Capestang je vztrepetal do dna duše. Ta hip je Concini zarjul. Gizela je bila izpodbodla svojega konja ter izginila v divjem kalopu.

''Za njo! Za njo! Ustavite jo! Rinaldo, tisoč dolarjev, ako je vjameš!''

''Pokaživa, kaj znava. Blisk!'' je zavpil Capestang.

Z enim skokom je bil na konju, z drugim sredi ceste. Rinaldo in njegovi tovariši, nemara veseli, da se jim ni treba klati s tako nevarnim nasprotnikov, so jo udrli za Gizelo.

''Zaprto!'' je zagrmel Capestang.

Meč v njegovi roki je bil odlomljen; kri mu je curkljala iz rame, iz roke, iz praske na vratu; njegova raztrgana in besno naježena prikazen je plamenela v blaznem žaru. Solnce, ki je posevalo skozi vejevje, ga je obdajalo z zlato glorijo, in v tem vencu luči se je risala njegova vitka pojava na ogromnem Blisku kakor oživljen kip starodavnega junaka. V tem trenotku bi bil umrl, ne da bi vedel o tem. Čutil ni ran ne krvi; živel je kakor v strašnih fantastičnih sanjah.

''Prostor! Prostor!'' so vpili jezdeci.

Sledil je prizor, nagel in neverjeten, kakor bi vrel iz vročice. Orjaški Blisk je polnil vso cesto s svojimi besnimi skoki, svojimi strašnimi brcami, z divjim sekanjem svojih zob. Metal se je zdaj na desno, zdaj na levo, zdaj naprej, zdaj nazaj, penil se, razgetal, vspenjal se kakor pošast, ki nam jih slikajo pravljice..... Nihče ni mogel mimo: zaprto! Eden nasprotnih konj je padel z razbitimi prsi, drugi se je zvrnil z zdrobljenim kolenom: zaprto! Vse krvavo, vse razbito, vse že ranjeno, samo Blisk je bil zmerom silnejši in zmerom bolj strašan..... Solnce se je spuščalo k zatonu, kletve so bruhale v večerni zrak, jeklo je pelo ob jeklu, in nad vsem tem nezaslišanim hrupom se je oblastno in zmagovito razlegal Capestangov glas:

''Zaprto!''

Prizor je trajal par minut. Večina Concinijevih ljudi je bila brez konj; troje ali četvero jih je ležalo na cesti; ostali so se umikali..... Capestang je bil zmagovalec. O Gizeli ni bilo zdavnaj duha ne sluha. Concini se je prijel z obema rokama za glavo in zajokal. Njegov žareči pogled je dolgo sledil mlademu pustolovcu, ki je nazadnje obrnil konja in ga pognal v neprenagel tek.

''Ah,'' je zamrmral, ''deset let življenja bi dal, da te imam v rokah in ti morem izruvati srce, peči te na malem ognju in razmetati tvoje ostanke psom!''

"To bo moja skrb!" se je oglasil Rinaldo zraven njega. "Poiščem vam tega norca, svetlost, in kar se tiče dekleta — saj ni še vse izgubljeno!"

IV.

Začarani grad.

Večerilo se je; sence v gozdu so postajale širje in temnejše. — Blisk je dirjal po beli cesti, puhaje z nosnicami in ponosno dvigaje rep, kakor bi vedel, da je pomogel storiti veliko dejanje. Vitez de Capestang, ves krvav, prašan in raztrgan, si je zaman prizadeval urediti misli, ki so mu polnile glavo s svojim pisanim neredom. Njegova notranjost je še vrela od čudnih sanj, ki jih je bil preživil, in boja, ki je bil razbrzdal v njem tako strašne, neznane sile. Edina njegova jasna misel je bila, da mora v Parizu brez odlašanja poiskati mogočneža, kateremu je priporočen: Concina Concinija, maršala d' Ancre! Njemu pove svojo prigodo, v njegovo službo stopi, njega si vzame za pokrovitelja, ki ga obvaruje vseh zlih posledic današnjega doživljaja.

"Zakaj," je ugibal sam pri sebi, "mož, ki sem ga naskočil, je gotovo imenitna oseba, nemara celo kak knez. Slišal sem, da ga nagovarjajo njegovi ljudje s svetlostjo! Joj, ubogi Capestang, ako si ne zagotoviš priprošnje presvetlega maršala d' Ancre, ni vredna tvoja koža niti beliča! V Pariz, kar urno v Pariz! Hop. Blisk, hop hop!"

Toda pri prvih hišah v Meudonu ga je dohitela noč. Razentega se je čutil od izgube krvi tako oslabljenega, da je komaj odpiral oči. Zapazil je gostilno, stopil vanjo, privezal Bliska k jaslim v hlevu in si velel odkazati sobo. Dobil je kamrico, ki je gledala z oknom na cesto. Ali gostilničarka je imela o njegovi raztrgani obleki svoje posebne misli ter je dodala nazadnje:

"Oprostite, žlahtni gospod: pri 'Tatinski sraki' je navada takšna, da plačujejo gostje naprej."

Vitez je naglo segel v žep po mošnjo: dvajset zlatnikov je hranil v nji, vse svoje revno premoženje. No, magari da je bila mošnja mršava, tako majhna stvar vendar ni bila, da se ne bi bila dala najti. Capestang je ni našel; izgubil jo je med bojem! Prebledel je, zardel in spet prebledel.

"Vrla žena," je dejal, "uzda in sedlo mojega konja naj vam bosta v zastavo, ako do jutri ne najdem mošnje, ki je bila še danes v tem žepu, a je izginila, da sam ne vem, kam."

"Tatinska sraka" je odšla brez opazke, pa tudi brez vprašanja, kaj hoče gost jesti ali piti. In Capestang bi bil rajši na mestu izdihnil, nego zahteval zdaj še košček kruha ali kozarec vode. Odprl je

okno nasteżaj, primaknil naslanjač ter sedel vanj, da bi mu nočna sapa ohladila razbeljeno čelo. Tedaj pa se je vrnila gostilničarka, rekoč:

"Pozabila sem vas opozoriti, da nasproti straši. Bela gospa se prikazuje in ječanje se sliši, dasi je hiša že prazna svojih petdeset let. Z eno besedo nevarno je ogledovati ponoči to poslopje. Storila sem svojo dolžnost in vas posvarila, čeprav ste brez denarja. Lahko noč."

Resasta babnica je izginila, Capestang pa je skomiznil z rameni ter se iztegnil v naslanjaču, mrmraje sam pri sebi:

"Hudiča, kako me žeja! Tristo vragov, kako mi kruli po želodcu...... Le kdo je mogel biti oni gospod?...... Eh, kdor ni bil lačen ne žejen, ne ve, kaj je zlo na svetu!"

Življenje v gostilni je pomolknilo, redke luči v vasi so pogasnile, nočna tišina je legla na vse reči. Lakota, žeja in mrzlica so mučile našega junaka, in v njegovi razboleli glavi so se vrstile druga za drugo slike neznanega gospoda, s katerim se je bil spopadel, mladenke, ki jo je bil otel, markiza Cinq-Marsa, Marionke Delorme in celo bele gospe, ki straši v nasprotni hiši; izprva žive in jasne, so postale čedalje bolj zabrisane in utonile nazadnje v splošni temi. Capestang je zaspal.

Zdajci pa je zbudil viteza glasen krik. Planil je kvišku in nastavil uho. Ta hip je začela biti ura v meudonskem zvoniku. Capestang je štel njene resne udarce.

"Polnoči!" je zamrmral. "Sanjalo se mi je, da nekdo vpije. Eh, kaj, čas je, da ležem spat."

Toda ustavilo ga je zamolklo ječanje...... cela vrsta stokov in jekov...... zadušenih klicev, kakor na pomoč...... in nato ropot, kakor bi se borili......

Z izbuljenimi očmi in znojem na čelu je Capestang poslušal ta hrup.

"Oh," je dejal, "človek bi rekel, da se pobijajo! To ječanje mi trga srce!"

Tako govoreč, je Capestang že lezel na okno. S pogledom je premeril globino, koliko ima do tal. Nagla senca je zdrknila ob zidu, zamolkel šum se je začul: vitez je bil skočil na cesto! Planil je k vratom skrivnostne hiše ter jel razbijati po njih z ročnikom svojega zlomljenega rapirja. Še enkrat je slišal ječanje, toda že bolj v daljavi; nato je utihnilo vse; zavlada je skrivnostna, nerazrešena tišina, in Capestangu so odgovarjali zgolj dolgi odmevi, ki jih je dramil po hiši glas njegovih udarcev ob les.

"Vedeti moram, kaj se godi!" S temi besedami je stekel mladi mož okrog vogala in sledil zidu, ki se je vlekel odondot čez polje; dospel je na kraj, kjer je bil zid porušen. Z lehkoto je preskočil vrzel.

Takrat se je vzdignil mesec nad vrhove dreves, in Capestang je videl, da stoji v parku. Daleč tam pri cesti je temnelo ozadje začarane hiše. Bila je nekakšen gradič, zgrajen v prelestnem renesančnem slogu. Toda zdela se je napol porušena, zob časa jo je bil oglodal; in tudi park je bil zaraščen kakor kuštravi lasje pravljičnega velikana.

Skrivnostna sila je vlekla Capestanga k temu domovanju. Odrivaje z levico trnje, ki ga je bičalo v obraz in mu opletalo noge, z desnico pa stiskaje ostanek svojega meča, se je vzpel po stopnicah ter stopil v vežo, kjer ga je iznenadila bleda luč svetilke, ki je visela izpod stropa.

"Kje sem?" je zamrmral. "Ali me mami vročica z lažnjivimi sni? Ali stojim v gradu zaklete kraljične? Kje je bela gospa, pred katero me je svarila krčmarica?"

V ozadju veže je videl stopnice. Krenil je navzgor in se ustavil v veliki, lepi sobani. Prisluhnil je. Vse tiho. Osrčil se je in zaklical z močnim glasom:

"Hoj! Mari ni nikogar doma? Kdo je vpil? Kdo je klical na pomoč? Pomoč je tukaj!"

Nič odgovora. Vsa vrata so bila odprta. Mladi mož je naglo prehodil več soban in se kmalu preveril, da je sam v skrivnostni hiši.

"Menda sem zamudil boj," je dejal. "Ali pa sem slišal krike le v domišljiji?..... Zaspal sem in sanjal, da se godi blizu mene zločin..... Oh, kaj pa je to?"

Capestang je stopil v dokaj prostorno sobo, kjer ni bilo nikakega pohištva. Toda po stenah je viselo obilo popolnih oblek, od klobukov, ki so imeli vsi enaka rdeča peresa, do škornjev, ki so bili vsi od rumenega usnja. Zaloga je zadoščala, da bi se obleklo petdeset mož od glave do peta.

"Mari imajo tu škrati svojo oblačilnico? Lepe obleke, bogme da! Zakaj nisem eden tistih gizdalinov, ki so jim namenjene!" — Capestang je pristopil in snel najbližji plašč. Sijajen plašč: baršunast je in s svilo podložen! Kar se tiče tegale telovnika, moram priznati, da je čisto nov, dočim je v mojem toliko lukenj in zarez, kolikor jih je moralo biti v Rolandovem, ko je ležal mrtev v Roncevalu. Res žalost, da ni ta prekrasni telovnik moj!"

Capestang je otožno zavzdihnil, in po pravici, zakaj obleka je bila hkrati elegantna in trdna, nalašč ustvarjena za plemiča, ki se odpravlja na kako pot. Čez hipec jo je snel iznova ter se potopil v zamišljeno občudovanje.

"Ne pomnim," je dejal sam pri sebi, "da bi bil katerikrat oblekel nov telovnik; moje nove obleke so bile vedno prekrojene iz starih očetovih. Čudna reč. A vsi ti škratji telovniki so enaki. Nu, kaj, če bi pomeril enega izmed njih? Tičati v novi obleki je vsekako občutek, ki ga doslej ne poznam."

Poizkusil je; telovnik mu je pristojal kakor ulit. Spoštljivo je obesil svoje lastno preluknjano in raztrgano oblačilo na njegovo mesto.

"Ah, v tem se diha drugače! Tako mi je pri srcu, kakor bi bil vreden dvajset zlatnikov več. Občutek je prijeten, vse kar je res!"

Od samega pomerjanja je bil Capestang kmalu ves nov, od klobuka z rdečim peresom pa do rumenih škornjev, ki so mu segale čez kolena.

"Kadar pojdem, obesim vse to nazaj," si je obljubil. "Za nekaj minut bi se vendar rad gledal v zrcalu tako nališpanega. Ne, Capestang, zdaj nisi več ti; prej bi te obsodil za princa. Princa?" je ponovil z otožnim smehljajem. "Saj sem ubog kakor sveti Job; še mošnjo sem izgubil, tako da nimam s čim potolažiti žeje, ki mi pali grlo, niti gladu, ki me ščiplje v trebuhu....."

Tako govoreč je odprl vitez druga vrata. Osupnil je; nosnice so se mu razširile, oči zasvetile.

"Hudirja, kaj pa je to?"

Bila je miza, pogrnjena za štiri goste. Udobni stoli so bili razpostavljeni okrog paštete z zlatorumeno skorjo, vabljivega kopuna, obloženega s kljunači, različnih drugih slastnih jedil in celega krdela steklenk s častitljivimi trebuhi.

"Gotovo so se nadejali kakega kneza," je pomislil Capestang. "Vprašanje je zdaj, ali morem dostojno predstavljati srečneža, kateremu so namenjeni tolikšni blagori. Ta stol gotovo ni postavljen zame. Toda ker ni zaseden — saj si vzamem itak le eden prostor od štirih. Enako naj se zgodi s pašteto."

Spustil se je v bogati naslanjač, pogreznil nož v pašteto in jo razdelil skrbno na štiri enake kose. Nato se je lotil kopuna, pazeč natanko, da je pojedel samo četrt. Steklenic je bilo osem; dve je namenil svoji žeji. Okrog dveh popolnoči je bil Capestang gotov z večerjo; življenje se mu je prikazovalo v rožnati luči, in biti knez v začaranem gradu se mu je zdel najlepši poklic. Vstal je, brundaje popevko iz domačega kraja, ter stopil k kaminu, ob katerem je slonil izvrsten rapir. Capestang v svoji židani volji se je nasmehnil in ga opasal.

"Ni dvoma, da je nastavljen meni!" je pomislil malodane od srca.

Takoj nato pa je že tretjič zažvižgal v znak presenečenja in vzkliknil:

"Oho! In kaj je to?"

Bila je mošnja z okroglim trebuščkom; izpraznil jo je na parobek kamina in naštel dvesto zlatnikov. Zraven mošnje je videl bel pergamen in pisalo. Capestang se je globoko zamislil. Počasi je odštel štirideset zlatnikov ter jih spravil v žep. Nato je vzel pero in zapisal na pergamen sledečo zadolžnico:

"Jaz ademar vitez de Capestang, izrekam gospe te hiše svojo zahvalo in potrjujem, da sem si izposodil v njeni odsotnosti: 1. popolno kavalirsko obleko; 2. izvrstno večerjo; 3. štirideset zlatih pištol. Za obleko ji vrnem deset oblek, kakor hitro pridem do sreče; za večerjo, šopek redkih cvetlic; za pištole, enako vsoto denarja; za čar te skrivnostne gostoljubnosti pa ji zastavim svoje življenje....."

Komaj je vitez podpisal to čudno in vendar odkritosrčno izjavo, je ves vztrepetal. Bil je hraber, toda prizor, ki ga je zagledal mahoma v zrcalu nad kaminom, je bil tak, da mu je morala oledeniti kri. Videl je prikazen, ki je bila nenadoma stopila čez prag; ženo v snežnobeli obleki, z obličjem bledim kakor smrt, na prsih pa veliko krvavo liso!

In prikazen je videla njega! Strmela je vanj z očmi, ki so bile kalne in srepe, brez jasnega človeškega izraza..... Ali je bila mrtva in je vstala iz jame, ali pa nezemeljsko bitje odonkraj sveta! Capestang jo je gledal v zrcalu, belo, nepremično, brez giba in življenja; lasje so se mu ježili, sleherni ud mu je drevenel. Zamrmral je:

"To je bela gospa, o kateri mi je pravila krčmarica. Zašel sem v hišo, kjer prebivajo strahovi. Ni dvoma! Bogve ali še znam katero izmed molitvic, ki me jih je učila mati?"

In hrabri vitez je začel jecljati iz dna srca:

"Oče naš..... kateri si..... v..... nu, kje? Hudiča vendar..... ki si v.... aha! že vem: v nebesih!"

Rezek grohot ga je zmotil v njegovi pobožnosti. Glas tega smeha je bil tako bolestno človeški, da je zdajci minil mladeniča ves strah pred belo gospo. Obrnil se je in videl, da mora biti dama na prsih ranjena z bodalom; zakaj le komaj se je držala ob steni, da ni padla. Nemara je umirala — in se je vendar smejala!

"Madame," je izpregovoril Capestang ter krenil naglo k nji, brišoč si spotoma mrzli znoj z obličja, "izvolite mi oprostiti nevredno slabost, ki me je popadla ob vašem prihodu, namesto da bi vam bil takoj priskočil v pomoč....."

To rekši je vzdignil neznanko na roke ter jo nesel v naslanjač.

"Ali ste vi klicali na pomoč? Joj, zdaj vidim, da sem prišel prepozno..... Recite, ali smem....."

"Karel je odšel," je zamrmrala neznanka. "Zbogom ljubezen, zbogom mladost!"

Mladenič je ostrmel. Šele zdaj je zapazil, da so oči bele dame sicer zmedene, toda višnjeve kakor najlepše nebo; njeni lasje so bili srebrnobeli, obraz pa, ki so ga obdajali, je sijal še vedno v čudoviti mladosti. Neznanki ni moglo biti več kot trideset let!

"In ona!" je nadaljevala sirota, obupno zvijaje roke. "Ugrabili so mi jo. Hitite, oh, kdorkoli ste, hitite za njimi! Rešite jo!"

"Koga?" je vzkliknil Capestang ves razburjen. "Kdo je ona. Koga naj rešim? Za boga, madame, kdo ste? Kaj se je zgodilo?"

Toda bela gospa je menda nenadoma pozabila ves svoj obup.

“Kdo sem?” je rekla s sladkim, pojočim glasom, zastrtim v neizrekljivo melanholijo. “Ime mi je enako kakor ponižni cvetki lesov: Violetta mi pravijo. Uboga vijolica sem; tisti, ki sem ga oboževala, me je ljubil nekdaj. Ali veste, da je bil kraljevski sin? To se je godilo za vlade našega gospoda Henrika III., ki je bil mojemu dragemu stric. Kako daleč je to sedaj! Vse je končano...... Karel me ne ljubi več, nebo se je stemnilo, vijolica je poteptana!”

Vse to je pripovedovala z neskončno žalostjo in tako krotkim glasom, da bi se bil vitez najrajši razjokal.

“Madame,” je povzel s spoštljivim naklonom, “kakor vidim, je vaše srce prepolno toge; toda —”

“Molčite!” ga je prebila neznanka.

“Za boga, madame......”

“Mari je pritlikavec?” se je splašila ona in vzdrgetala z vsemi udi. “Čarovnik iz Orleansa? Odpira mu okno? Ne, ne, saj ni on! A kdo je potem?”

Premolknila je, vzravnala se, prisluhnila, in strašna tesnoba je skrčila njeno ljubko obličje.

“Molči, hčerka!” je zaječala. “Ne bodo se upali priti pote in te iztrgati iz naročja tvoje matere! Oh, podleži! Glej, že gredo po stopnicah! Na pomoč! Karel, kje si? Ali ne vidiš, da hočejo umoriti najino dete?”

“Rotim vas, madame, ne bojte se ničesar.”

Bela gospa je zavpila na ves glas. Zagnala je enega tistih strašnih krikov, ki jih je slišal Capestang s svojega okna, in se spustila v beg. Dohitel jo je pod stopnicami. Obrnila se je, iztegnila roke, nagrbančila čelo in velela:

“Kaj delate tu?...... Prepovem vam zasledovati me! Oh, če bi je v vaših prsih plemiško srce, odidite!”

“Ranjeni ste! Dovolite mi vsaj, da vam pomorem!”

“Dajte mi častno besedo,” ga je ustavila Violetka svečano. Prisezite, da ne pojdete za mano in ne stopite v to hišo nikoli več, razen če vas pokličem.”

“Madame, imetje usmiljenje z seboj......”

“Ali ste poštenjak ali ne?” je dejala bela gospa z mrzlično nestrpnostjo. “Oh, mari so mladi možje teh časov pozabili zapovedi viteštva? Besedo mi dajte!”

Vitez se je globoko naklonil, rekoč:

“Imate jo, madame. Nihče naj ne poreče, da je trkal zaman na Capestangovo čast.”

“Dobro,” je dejala Violetka resnobno. “Pokličem vas, kadar vas bom potrebovala.”

Hotel jo je vprašati, kako ga pokliče, ko niti ne ve, kdo je in kje naj ga išče. Toda že je krenila bela dama nazaj po stopnicah, do-

spela na vrh in izginila po širokem temnem hodniku. Ves zmeden je planil vitez iz hiše, zdirjal skozi park, vrnil se k "Tatinski sraki" ter začel na moč razbijati po vratih.

V.

Rdeča peresa.

V Capestangovo veliko začudenje so mu odprli takoj. Njegovo strmenje je bilo večje, ker ni zagledal na pragu zaspanega hlapca, marveč plemiča, ki se je zdel docela svež in čil. Višek pa je dosegla njegova osuplost, ko je spoznal v tem vratarju mladega markiza, s katerim sta se bila spoznala na Bievri zaradi gospodične Delorme. Nehote je potegnil klobuk na oči ter si zakril obličje s plaščem.

Ko je premeril markiza natančneje, se je zavzel iznova: Cinq-Mars mu je bil podoben od nog do glave! Isti vijoličasti plašč, ista obleka odsivega baršuna, isti rumeni jahalni škornji do nad kolen, in na glavi enak klobuk z rdečim peresom, kakor si ga je bil izposodil Capestang v začarani hiši!

"Smo že tam", je pomislil vitez. "To je coprnija! Vrag naj me vzame, ako se te reči ne bodo končale na grmadi".

"Pozni ste!" je dejal Cinq-Mars.

"A?" je zategnil vitez namesto odgovora.

"Nu da! Poznate pot?"

"E!"

"Na levo, konec hodnika. Podvizajte se. Čakajo vas!"

"O!"

"Zborovanje se je začelo pred dobro uro. Ne zamerite, da vas nadlegujem — ali imate znamenje na meču?"

"I!"

Capestang je vzdignil na slepo srečo svoj meč izpod plašča, in mladi markiz je naglo pogledal ročnik.

"Vse v redu," je dejal. "Stopite naglo."

"Kakor bi bilo zapisano, da moram doživeti nocoj vse mogoče neumnosti po vrsti", si je mrmral vitez gredoč.

Na koncu hodnika je odprl napovedana vrata in stopil v izbo, ki je bila prazna. Toda izza drugih vrat, v ozadju te sobe, se je slišal nerazločen šum glasov. Capestang se je ustavil tik pred pragom.

"Ali naj prisluškujem?" je vprašal samega sebe. "Fej! To je za lakaje. Naj vstopim? S tem tvegam glavo. Ljudje, ki so se zbrali, imajo gotovo svojo nevarno skrivnost. Ali naj se vrnem? — Znorel bi od radovednosti, saj ne poznam. Tak noter in naj se zgodi, kar se hoče!"

V izbi, ki je stopil vanjo zdaj, je sedelo kakih dvajset ljudi. Vsi so bili oblečeni v enake sive baržunaste obleke, ogrnjeni z vijoličasti-

mi plašči ter imeli na glavah klobuke, s katerih so jim mahala rdeča peresa. Trije teh mož so sedeli v naslanjačih na nekakšnem odru, in zdelo se je, da načelujejo zborovanju.

Ko je vitez vstopil, so se okrenile vse glave k njemu. Nihče ni spoznal, da je tujec, in v naslednjem trenotku je zrlo zborovanje spet z veliko pozornostjo na enega izmed treh mož na odru, ki je govoril z velikim zanosom.

Capestang je opazil, da je večina teh ljudi maskirana. Nihče se ni čudil njegovemu prihodu, nihče ni vprašal, kako mu je ime. Sklepal je, da se tudi oni ne poznajo med seboj drugače kakor po obleki in po skrivnostnem znaku na mečevem ročaju. Zato je resnobno pozdravil, sedel in prisluhnil z ostalimi vred. Ali baš ta hip je bil govornik pri kraju. Grmeča pohvala se je vzdignila z vseh strani, zatem pa bučno klicanje:

"Živel vojvoda Angoulemski! Živel Karel X.!"

Capestanga je streslo; a že je povzelo vseh dvajset glasov:

"Živel Karel X., naš kralj!"

"Karel X.?" je zamrmral mladi mož. "In naš gospod Ludvik XIII., kaj bo ž njim? Nič ne vem, da bi bil umrl!"

Karel Angoulemski je sijal od veselja in ponosa. Capestang ga je pretehtal z očmi. Bil je nekako šestinštirideseleten mož z osivelimi senci, nenavadno lepega obraza, drznih oči ter visokega, elegantno prožnega stasa. Bleda barva njegovih lic je pričala o dolgem jetništvu: šele pred letom dni se je bilo posrečilo sinu Karla IX., da je pobegnil iz Bastilje, kamor ga je bil vrgel Henrik IV. zaradi njegovih neprestanih zarot.

Njegova dva soseda na desni in levi sta se nekam kislo smehljala.

"Kdo sta?" je pomislil Capestang. "Viteza žalostnega obraza?"

Kakor v odgovor je vstal tisti izmed obeh, ki je sedel na desnici vojvode Angoulemskega, in dejal:

"Vzlic neoporečne pravice lorenske hiše do francoskega prestola izjavim jaz, vojvoda Guiški, da se pokorim volitvi navzočih plemenitašev in kličem ž njimi vred; živel Karel X.!"

"Vojvoda Guiški!" je zamrmral Capestang "Smrt božja! V odlični soseščini sem — ako niso vse skupaj le sanje!"

Nato je vstal levi sosed vojvode Angoulemskega in izpregovoril s prisiljenim glasom:

"Jaz, Henrik II. Bourbonski, princ Condeški, čeprav sem kraljevskega rodu ter imam v svojem grbu vse tri francoske lilije, se vendar soglašam z nocojšnjim sklepom ter pozdravljam v vojvodi Angoulemskem našega zakonitega kralja."

"Princ Condeški!" je ponovil vitez sam pri sebi. "Pa naj reče kdo, da ne sedim v kraljevski družbi! Ako ne bo kmalu konca, zraste še meni krona na glavi!"

Vihar odobravanja, ki sta ga vzbudili izjavi, je zdajci utihnil; vojvoda Angoulemski je bil zamahnil z roko in stopil korak naprej.

"Gospoda," je izpregovoril, "besede mojih presvetlih bratrancev, vojvode Guiškega in princa Condeškega, so vzele sedanjemu kraljiču, ki ni vreden, da vlada najboljšemu plemstvu sveta, poslední videz ugleda. V kipeči hvaležnosti kliče moje srce zahvalo prežlahtnemu sinu Lorene. Konetabelski meč ne bo mogel pod mojo vlado počivati v vrednejši roki, nego je njegova. Temu naslovu, ki mu daje vrhovno poveljstvo nad našo vojsko, naj se pridruži tudi čast generalnega namestnika v našem kraljestvu."

Laskav mrmot je pozdravil to imenovanje. Guise se je hladno poklonil: ko je prišel na to sejo, je upal odnesti več!

"Nesebične požrtvovalnosti presvetlega princa Condeškega," je povzel vojvoda Angoulemski ob prikritem muzanju navzočih, ki so vsi poznali Condejevo skopost, "pač ne bi mogel nagraditi primerneje nego z generalnim guvernerstvom nad Gaskonjo. Gvijeno in Navaro, z vso pripadajočo civilno, vojaško in finančno močjo."

Ob zadnji besedi je preletel obličje princa Condeškega bled, pohlepen smehljal. Priklonil se je ter se na videz globoko zamislil, kakor bi že računal, kolikor mu vrže davek pokrajin, ki jim bo glavar.

"Vam pa, vojvode, grofje in plemenitaši francoski, ne morem obljubiti ničesar, ker imate pravico do vsega. Jaz, za svojo osebo, hočem biti zmerom le prvi plemič v kraljestvu in verni vršitelj vaših želja. Zato naj mi izroči sleherni izmed vas na prihodnjem sestanku spisek vseh svojih zahtev, ki so po meni že naprej odobrene."

Navdušeno ploskanje se je vzdignilo pri teh besedah.

"Hudimana," si je rekel ubogi Capestang, "saj kar dežuje kron, konetabelskih mečev in raznih gubernij; to je pravcata mana v puščavi! Ali ne bi tudi jaz poprosil česa?"

"Gospoda," je povzel vojvoda Angoulemski, "pravda med menoj ter mojima bratrancema Guiškim in Condeškim je s tem končana. Slovesno obljubim, da hočem spoštovati pravice in predpravice vašega stanu. Vi kličete: Živel Karel X.! jaz pa odgovarjam: živelo plemstvo! To bo vodilo mojemu kraljevanju...... In zdaj se razidimo. Na prihodnji seji, ki se vrši dne 22. avgusta v mojem dvorcu v Parizu, vam razodenem, kar sklene naš tajni svet v dosego naših namenov. Ne pozabite resnih nevarnosti, ki nam še zapirajo pot. Odstraniti moramo predvsem spletkarko Marijo de Medicis; potem lopova, ki se imenuje Concino Concini: Alberta de Luynes, beraškega sokolarja, ki bi rad dobil vajeti kraljestva v svoje roke; in vojvodo Richelieuja, domišljavega škofa, ki mu je častihlepnost zmešala glavo. Ne spodobi se, da bi ostalo toliko visoke gospode še dalje pod strahom steklega popa."

Glas vojvode Angoulemskega je postal mahoma zamolkel. Čelo se mu je zmračilo in bleda luč se je ukresala v njegovih očeh. Sredi težkega molčanja, ki je zavladalo med zborovalci, je skoraj tiho dodal besede:

"Naznanim vam tudi, s kakšnimi sredstvi dobimo francoski prestol v svojo oblast...... Gospoda obsodili ste mladiča, ki se imenuje Ludvika XIII.; vaša obsodba bo izvršena!"

Trepet je izpreletel zarotnike in pobelil njih obličja. Vojvoda Angoulemski pa je končal z mrtvaško slovesnostjo:

"Kako, vam povem prihodnjič. — Toda že nocoj, gospoda, smete reči: kralj je mrtev!"

"Živel kralj!" so zavpili zarotniki, iztezaje roke v prisego in upiraje oči v Karla vojvodo Angoulemskega.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Gostilna pri "Tatinski sraki" je osamela. Gizelin oče se je sestal pred vrati z mladim Cinq-Marsom. Ves ganjen je objel sina starega markiza, katerega vplivu se je imel zahvaliti, da mu je nocojšnje zborovanje priznalo kraljevsko čast.

"Dragi sinko," je zamrmral mladeniču na uho, "pošljite svojemu žlahtnemu očetu jezdeca z obvestilom, da je vaš zakon z mojo hčerjo sklenjena stvar. Čez uro pridite k meni; predstavim vas Gizeli, vaši nevesti."

In Cinq-Mars je prebledel ter šepnil v svojem srcu ime ki ni bilo ime Gizela Angoulemska!

Vojvoda pa je krenil z Guisem in Condejem k hiši, pred katero je bila krčmarica posvarila mladega srečolovca. Odprl je vrata, vstopil s svojima spremljevalcema in hitel po stopnicah navzgor. — Nikjer žive duše!

"Hej, Burgogne!" je zaklical jezno. "Raimbaud, kje si? Hejo, budali! Prikažita se!"

Strahoten molk mu je odgovoril.

"Gizela!" je vzkliknil vojvoda s tesnobnim glasom. "Gospoda, oprostita moji skrbi! Bojim se, da ne bi bila sledila nocojšnji radosti nesreča za petami...... Nihče se ne oglasi! Gizela, dete moje, kje si?"

Karel Angoulemski je pozabil vse: prestol, zaroto in sanje o slavi...... Planil je, tekel po vsej hiši ter se prepričal, da je njegova oboževana hči izginila! S to strašno gotovostjo v srcu je stopil nazadnje v sobano, kjer je čakala večerja...... Polublazno se je ozrl po mizi, ki jo je videl v neredu: nato, kakor bi ga vodila usoda za roko, je omahnil h kaminu in pobral pergament, ki ga je bil pripravil tam, da bi podpisal dogovor z Guisem in Condejem. Zagledal je pisanje, preletel ga z očmi......

"Gorje mi!" je viknil v strašni bolesti. "Razbojnik je hodil tod — ni dvoma! Saj se je sam podpisal: Capestang mu je ime..... On, on mi je ugrabil hčer...... oh, mojo Gizelo!"

Ponosni vojvoda, ki so ga še malo poprej slavili kot novega kralja, se je zvrnil znak ter obležal brez zavesti.

Vojvoda Guiški in princ Condeški, ki sta slišala vpitje in pritekla za njim, sta ga gledala več minut, ne da bi kateri izpregovoril.

Oba sta bila bleda in zamišljena. Čez čas sta se vzravnala in si pogledala v oči. Misel, ki sta jo brala drug drugemu v zenicah, je morala biti strašna. — Conde se je osvestil prvi ter šepnil s hripavim glasom:

"Ali je res, kar ste dejali: da sprejmete nocojšnji sklep?"

"Ne! je rekel Guise in stisnil ustnice. "Pa vi?"

"Ne", je odgovoril Conde zamolklo.

Odstopil je za korak ter škrtnil:

"Da bi se vsaj ne zbudil več! Lahko bi vzkliknila kakor je on poprej: kralj je mrtev!"

Temna misel je zamračila Guisev že itak mrkli obraz; sklonil se je in odsev ubojstva mu je vidno splaval po čelu. Trepetaje se je iztezala njegova roka po bodalu...... Baš v pravem trenotku je odprl vojvoda Angoulemski oči!

Prepozno!" je zastokal Conde na tihem.

Guise je izpustil orožje. Ne da bi bil opazil njegov namen, se je spravil vojvoda Angoulemski na koleno, prijel se je za naslanjač in vstal.

"Gospoda", je zamrmral čez nekaj hipov, "oprostite moji očetovski boli......"

"Razumeva jo!" je rekel Guise, in glas mu je trepetal, čeprav ne od sočutja. "Tako dražestna gospodična!"

"Kakšen kras bi bila vašemu dvoru, sire!" je pristavil Conde.

"Zame ni dvora in ni kraljevanja, če nimam nje!" je odvrnil Gizelin oče boreč se s solzami svojega obupa. — "Dokler je ne najdem sem gola senca samega sebe. Dokler ne položim roke na podleža, ki se je drznil pustiti svoje ime na tem pergamentu in ga ne vidim umreti, ne živim! Strt sem, gospoda. Gostoljubje, ki sem ga vama bil namenil, bi bilo muka za vaju sama."

Nesrečni oče je zaihtel.

"Bodite brez skrbi," je rekel vojvoda Guiški. "Sluge in konji naju čakajo pri "Tatinski sraki".

"In podpis se preloži!" je pomislil Conde ves vesel.

Guise pa je dodal sam pri sebi:

"Predolgo sem pomišljal...... Morda sem zamudil Krono!"

"Ako vam je prav", je povzel vojvoda, ukrotivši svojo žalost, se zberemo na sklepni sestanek pozneje. Jaz, gospoda, sedem še to uro na konja in zdirjam v Pariz, če me tudi lahko stane svobodo in življenje! V Pariz, da ga preobrnem, ulico za ulico in kamen za kamenom! Capestang pogine od moje roke, in moja hči se vrne v očetovsko zavetje!"

Guise in Conde sta se vrnila k "Tatinski sraki". Deset minut nato sta zajahala konja in zdirjala sleherni v svojo stran v varnem spremstvu oboroženih lakajev.

VI.

Pustolovec.

Vitez de Capestang je medtem že spal na svoji slabi postelj pri "Tatinski sraki". Ob razhodu zarotnikov se je izmuznil tudi on, splazil se v svojo sobo in legel, mrmraje sam pri sebi:

"Kralj je mrtev...... živel kralj...... Potemtakem so ga obsodili, ubogega kraljiča, ubožca, ki pravijo, da živi v svojem Louvru tako žalostno in zapuščeno! Umoriti ga mislijo. Za boga, mari gledam hladnokrvno in pustim, da se zločin izvrši? A kaj naj storim? Ali naj ovadim zaroto? Naj izročim njih glave krvavi sodniji? — Tega ne storim! Rajši si sam iztrgam jezik in ga vržem psom...... Oh, kako naj ubranim vojvodi Angoulemskemu, da ne bo umoril sirotka...... kraljiča...... in......"

Njegova misel je ugasnila v težkem spanju, kakršno sledi po vseh velikih naporih telesa in duha.

Drugo jutro, to se pravi, štiri ure po teh prizorih, je bil vitez spet na nogah. Pozorno si je ogledal včerajšnje rane; videl je, da so mu pretepači "visokega razbojnika" — tako je bil krstil maršala d'-Ancre — sicer občutno razpraskali kožo, da pa vzlic bolečinam še vedno lahko zajaše konjiča. Izmil je rane, obvezal jih in oblekel lepi kostum, do katerega je bil prišel po tako čudni poti. Nato je poklical krčmarico. Žena se je malodane sesedla, ko je videla tolikšno izpremembo njegove vnanjosti.

"Vidim, da se čudite", je rekel Capestang. "Toda pojasniti vam hočem, kaj se je zgodilo. Bil sem pri beli gospej, pred katero ste me svarili. In glejte, prepričal sem se, da bela gospa ni strah, ampak dobrotna vila; en sam dotik njene čarodejne šibice me je izpremenil tako, kakor vidite. Koliko vam dolgujem? je povzel in malomarno izvlekel pest zlatnikov.

Gostilničarki se je zvrtilo v glavi.

"Vaša svetlost," je zajecljala, "naj mi izvoli odpustiti moj snočnji sprejem...... Saj nisem vedela, nisem si mogla misliti, kako in kaj!...... In — vaša svetlost ostane gotovo nekaj dni pri nas? Prva gostilna v tem kraju. Vsakogar lahko vprašate, kaj misli o Nikoleti, gostilničarki pri "Tatinski sraki"'...... Nikoleta sem jaz."

"Ime je blagozvočno, gostilna kneževska, ljuba gospa Nikoleta, toda jaz grem."

"In niti našega rujnega vinca ne pokusite?"

"Nikarite mi ne vzbujajte žeje! Pil bom drugje, na vaše zdravje."

"Ne da bi zajtrkovali ocvrte klene, po katerih slovi "Tatinska sraka" daleč naokoli?"

"Hudiča, to je izkušnjava! Ocvrti kleni so moja najljubša jed," se je zasmejal pustolovec, ki ga je zamera naglo minevala spričo kesanja gospe Nikolete."

Gostilničarka mu je napravila svoj najlepši praznični poklon ter planila v kuhinjo. Vitez je sedel v pivsko sobo in začel obirati klene, ki jih je izdatno zalil s starino. Misli so mu oživele in slike snočnih dogodkov so zopet jele vstajati v njegovem duhu.

Misel mu je blodila od bele gospe do Karla Angoulemskega. — Slutil je, da ju spaja skrivnostna vez; kakšna pa naj bi bila, se je dalo sklepati kvečjemu po dveh, treh nejasnih besedah uboge zmedenke. Od zarotnikov je preskočil h kralju, od kralja k neznanemu velikašu, ki mu je bil pokvaril zabavo na veliki cesti. Spet si je zabičil, da mora biti njegova prva skrb, zagotoviti si milost Concina Concinija, ki ga obvaruje nesrečonosnih posledic tega dogodka.

Ozadje vitezove sanjarije pa je bilo zmerom enako: nehote, kakor ljubek motiv v melodiji, se je obnavljal pred njegovo dušo prelep dekliški obraz:

"Neznanka, ki sem jo rešil! Kdo utegne biti? Kako krasna je..... Bogve ali jo vidim še, kdaj? Pa čemu bi mislil nanjo: gotovo je visoka gospodična, do katere se meni revnemu klatežu ne spodobi vzdigniti oči. Pozabimo jo!"

Toda čim bolj si je naročal pozabljenje, tem manj si je bil pokoren.

"Ničesar ne vem o nji," je povzel zamolklo, zmerom iznova. — "Nikoli ne bom vedel, kdo je in kakšnih ljudi; še njeno ime mi bo vekomaj neznano..... Vse, kar mi ostane, je ta spomin, ki noče ugasniti v srcu!"

Poln otožne vdanosti je izpraznil poslednjo čašo, zajahal Bliska in nameril pot na Pariz. Bilo je okrog devetih zjutraj. Obakraj ceste so se širili gozdi, bogate sence in opojnih dišav. Vitez se je izročil jasnemu razpoloženju narave, ki ga je pozdravljala kroginkrog; ne misleč na srčno rano, je željno sopel sveži zrak. Preteča nevarnost je bila zdajci pozabljena; niti jezdeca ni opazil, ki ga je spremljal vso pot, jahaje v gozdu pokraj ceste. Tem bolj pa je pazil jezdec nanj; bil je Rinaldo, desna roka Concina Concinija!

Capestang ni mislil na to, da bi ga utegnil kdo zasledovati. Domišljija mu je risala v tem trenotku ves potek njegovega mladega življenja.

Imel je nesrečnejše detinstvo, ki si ga more predstaviti odrasel človek, kadar se ozira z domotožjem nazaj v ta blaženi čas. Doma, na rujavi stari graščini, je bila njegova edina skrb, srkati življenje v globokih, radostnih požirkih. Imel je mater, s kakršno se ni mogel pohvaliti vsak mladi plemič tedanjih dni: znala je brati in pisati kakor menih ter zgodaj naučila sinka te umetnosti. Tako se je seznanil z zgodovino in postal vnet ljubitelj knjig, ki so pripovedovale o velikih dejanjih starodavnega viteštva. Gospa Capestanska je imela kakih dvajset takih folijantov z lesenimi platnicami in bakrenimi obitki. Slavno življenje njihovih junakov-klativitezov, ki so vselej

branili šibkega pred nasiljem, si je izbral mladi Ademar za zgled in vzor.

Ko je dopolnil petnajsto leto, je mati umrla. Gospod de Capestang je bil star plemič, poln bojnih izkušenj in brazgotin; zaprl se je bil v svoj grad okrog leta 1608., pozabljen po kralju Henriku IV., kateremu je pomagal zasesti prestol. Ta siromašni in zagreneli gospod ni maral učiti sinka ničesar razen jahanja in borjenja; priznati pa je treba, da mu je dal v teh dveh učenostih vso popolnost, ki je sploh dosegljiva človeškim močem.

To je bila Capestangova vzgoja. Stari vojnik, ki je bil po svojem poklicu sam mož širokih nazorov, mu je vcepil namesto vse dolgovezne morale prepričanje, da si mora mlad vitez s pogumom izsekati gaz do sreče, dotlej pa jemati za svojo potrebo, kjer kaj dobi. V opravičbo vrlega graščaka je treba dodati, da se je držal v teh naukih le občeveljavnih načel svoje dobe in svojega stanu. Čas, ko so morali znati plemiški sinovi tudi druge reči, ne le tega, kako ubiješ nasprotnika prav na moč spretno in galantno, je bil tistikrat komaj pred durmi.

Tako je postal Ademar podjeten in drzen korenjak, zmerom dovzeten za prepir, zmerom željan izdreti svoj meč, občutljiv, da nikoli tega, radost nezvestih ženic in bavbav zakonskih rogačev. Vzlic ničemurnosti, ki je venčala ta priporočljivi značaj kot naravna posledica njegovih vrlin, pa si je vendar ohranil dobršen delež srčne dobrote in prirojenega dostojanstva, ki ga je moral vsak opaziti in spoštovati.

Res se je dalo očitati njegovemu nastopu preobilje kipečega razmaha, ki ni po okusu modrih ljudi. Kadar se je stavil po robu, dokazoval svojo veliko zgovornost in h koncu preizkušal na koži nevšečnika svoj ostri rapir — bog ve, da je bilo takih slučajev več nego treba! — se mu je muzal nekateri plemič, ki je pripisoval elegantnim šegam večjo veljavo. Goreča želja, obrniti se v vsem po zgledu junakov iz materinih knjig, ga je bila obdarila s pretiranim, včasih smešnim zanosom in ta zaletelost mu je dajala v očeh površnih opazovalcev po krivem videz navadnega pretepača.

Pa najsi ga sodimo tako ali drugače, veljal je za vročo glavo in dobro srce, ko je stari Capestang zapustil solzno dolino.

''Hudobna mrzlica,'' kakor so rekali tiste čase, ga je pobrala v nekaj dneh. Kakor kratka pa je bila njegova smrtna ura, vendar je utegnil v presledku med dvema omedlevicama reči:

''Vitez, v tistile skrinji leži spisek naših dolgov. Umrl bom z lahkim srcem, ako mi obljubiš, da jih poplačaš, kakor hitro prideš do premoženja.''

Mladi mož je plakaje prisegel to in še več in gospod de Capestang je umrl s smehljanjem na obličju. Še tisti hip se je izvršil v duhu in vedenju mladega viteza silen preobrat. Misel, da je poslej glavar Capestanske hiše, ga je navdala z velikim ponosom. Ko je

zadostno objokal vrlega roditelja, je odklenil imenitno skrinjo ter našel zapisano, da podeduje natanko 28,500 liver dolgov.

Mladi mož se je odrekel, prejšnjemu razposajenemu življenju, zaprl se v očetovski grad in premišljal mesec dni. Življenje v tem revnem kraju mu ni obetalo nikake bodočnosti. Izprevidel je, da ne sme odlašati niti ure: Kdor hoče najti srečo, mora začeti takoj. A kako naj začne? Ni si vedel odgovora. Le to mu je bilo jasno, da je na vsem svetu Pariz edini uspešni kraj za podobna stremljenja; tam leži sreča po ulicah in se sama ponuja, treba je le iztegniti roko!

V tem spoznanju je zbral vse grajsko služabništvo, ki je sestojalo iz enega samega starega hlapca, ter mu slovesno naznanil, da ga odpušča.

"Pustite me umreti tu," je rekel starec.

"Kako, nesrečnež? Od česa boš živel in kdo te bo plačeval?"

"Plačeval?" je zategnil služabnik osuplo. "Tega nisem doživel že šestnajst let. Ako dovolite, bom varoval v vaši odsotnosti grad. Na polju je dosti kuncev in prepelic, na dvorišču dovolj kokoši: to in pa naša molzna kravica v hlevu je več ko dovolj, da se preživim."

Ves vesel, da lahko pusti svoj dom v zvestem varstvu, je vitez objel služabnika in začel zbirati brez odloga najlepše grajsko pohištvo, dragocene preproge in nekaj draguljev, s katerimi se je lišpala pokojna gospa Capestanska. Povabil je trgovca, da naj oceni vse to. Blago je bilo vredno pač svojih petdesettisoč liver. Toda kupec je odštel dvaintridesettisoč, in Capestang se ni vedel kam dejati od veselja. Tri dni pozneje so bili poravnani do vinarja vsi očetovi dolgovi, ne izvzemši hlapčeve plače; štirinajststo liver je ostalo viteza za na pot.

"In pri tem," je pomislil, ne morem niti reči, da sem našel bogve kakovo srečo. Očka, tvoj nalog je izpolnjen!"

Za osemsto liver si je privoščil konja, ki ga je krstil takoj za Bliska. Vrla žival je zaslužila to ime. Ko ga je vitez poizkusil in preskočil ž njim nekaj ovir, ki bi bile stale vsako navadno kljuse življenje, je rekel ves zadovoljen:

"Res da nima kril, toda njemu jih ni potreba!"

In tako je lepega jutra odjahal z gradu. Ko se je ozrl poslednjikrat na staro, poluporušeno zidovje, se ni mogel ubraniti solz.

Na večer prvega dne se je ustavil pri starem prijatelju svojega očeta, ki ga je založil z dobrimi nauki; dal mu je tudi priporočilno pismo za maršala d'Ancre, kateremu je bil storil svoje dni več uslug.

Capestang je nadaljeval svojo pot v Pariz. Podjetno mu je brenketal ob strani očetov španski rapir, ko je sedel košato na orjaškem Blisku, s pestjo uprto v bok in pogledom blodečim po lepih francoskih pokrajinah, ki jih je upal kmalu napolniti s svojo slavo. Do Longjumeauja je prišel brez nezgode, razen če štejemo dvoboj z nekim plemičem, ki je potem šest mesecev v postelji obujal kes, zakaj je razžalil tako jeznoritega človeka. Par manjših prepirov z laž-

jimi posledicami in nekaj cestnih razbojnikov, ki so se nepremišljeno lotili našega junaka — vse to ne zasluži posebne omembe. Velike prigode so se začele šele tisti čudni dan in tisto neverjetno noč, ki smo jih pravkar opisali.

Vitez se je oddehnil: Pariz je le-ta pred njim, bil je na cilju svojega hrepenenja! Jezdec, ki mu je sledil ves čas za petami, ne da bi odtrgal oči od njega, je vjahal v mesto tik za njim. Capestang ga ni opazil in bi ga niti ne bil spoznal: v včerajšnjem metežu ni utegnil gledati na obraze!

Njegova prva skrb je bila, da je vprašal mimogredočega meščana, kje naj išče njegovo Svetlost, maršala d'Ancre. Toda Parižani so že tedaj kaj radi prodajali zijala; okrog lepega, ponosnega kavalirja se je mahoma strnila gruča, in namesto enega pametnega odgovora jih je dobil vitez toliko različnih, da ni vedel kod ne kam. V tem hipu se mu je približal drug jezdec, pozdravil ga in dejal:

"Ako dovolite, gospod, vas jaz pospremim do maršalovega dvorca."

Bil je Rinaldo!

Capestang je pomeril neznanca z očmi; njegov krivi smehljaj in potuhnjeni pogled se mu je takoj zameril.

"Hvala tisočkrat," je dejal z nasajeno uljudnostjo. "Ne vem, komu bi bila vaša ljubeznivost bolj odveč: vam, ki se ž njo zamudite, ali meni, ki spremljevalcev ne iščem na cesti."

"Per bacco!" je zaklel Rinaldo.

"Corbacque!" je pritrdil Capestang.

Toda Rinaldov obraz se je takoj ujasnil.

"Jaz norec!" je pomislil. "Čemu bi začenjal prepir? Naj jo izkupi on ali jaz, maščevanje mi s tem uide. — Gospod, "je povzel, oprostite, da se ponujam. Osvojili ste me na prvi pogled in srce mi ne da odnehati, dokler vas ne spravim na varno."

"Oh, kako ste ljubeznivi!"

"Kaj hočete! Mi Parižani smo deželanom odnekdaj radi v pomoč."

"Glejte si ga, Parižana iz Kalabrije!"

"Per la Madonna!" je zaklel Rinaldo v mislih. "Vsak pik svojega strupenega jezika mi poplačaš z merico krvi. Le malce še potrpimo!"

Zasmejal se je in vzkliknil z dozdevnim dobrodušjem:

"Vražji naglas, ki mi zmerom nagaja! Res je, gospod. Italijani smo po rodu, ali Pariz mi je druga domovina. Prav nerad bi vas pustil v zadregi, zlasti ker imam sam opravka na dvorcu njegove maršalske svetlosti."

To je bila druga reč! Vitez, ki mu je bilo deloma prav, da dobi vodnika, se je dal zapeljati. Rinaldo je vabljivo mahnil z roko; izpodbodla sta konja in zdirjala. Oddaleč se je vzdigovalo za njima vpitje, s katerim si Capestang ni belil glave: tem bolje pa ga je ra-

zumel Concinijev pribočnik. Pot po Parizu je bila nagla. Rinaldo je trepetal od zadovoljstva in krivil ustnice v nasmeh, ki bi bil moral posvariti viteza, da je pazil nanj. Ali mlademu možu je bila edina skrb, kako bi vzbudil v zijalih kar najbolj visoko mnenje o svoji osebi. Mlad je bil hraber in čeden — kaj čuda, če tudi nekoliko častihlepen! Stresaje perjanico v vetru in upiraje desnico v bok, se je oziral po mestu, kakor bi bil videl že vse lepših reči, ter si prigovarjal na tihem:

"Drži se, Capestang, Pariz gleda nate."

Ko pa sta zavila v Tournousko ulico, jima je prišla naproti truma ljudi s pretečimi obrazi, in hrup ki se je širil od nje, je bil podoben vetru pred nevihto. Ko so zagledali Rinalda, je zarohnelo iz vseh grl hkrati:

"Smrt izstradovalcem!"

"Podvizajva se!" je dejal Rinaldo in prebledel.

"To je laglje reči nego storiti, ako nočeva potepti vsak pol tucata teh siromakov. Na koga so neki tako hudi?"

Pa jih poteptajva, corpo di Christo!" je zarjul Rinaldo. "Prostor, prostor! Čez!"

Pred besnim konjem se je truma splašila in razdelila na dvoje kakor voda, ki se razmakne pred ladjo, za njo pa se strne spet v še srditejše valovje. Capestang je začuden dohitel svojega vodnika, baš ko si je brisal ledene kaplje s sencev.

"Hudirja!" je dejal, menda imajo vsi vas na muhi!"

Rinaldo ni odgovoril; skočil je s konja in stekel k pešcu, ki se mu je zdelo, da ga je videl med trumo: popadel ga za grlo in ga začel tresti, rohneč:

"Tudi ti si bil zraven! A zdaj, ko si zaostal, boš plačal za vse!"

"Motite se", je zatulil mož, dočim so mimogredoči v strahu bežali na vse strani. "Milost! Pomagajte!"

Nesrečnež je vzdignil oči k nebesom, da bi priporočil dušo bogu, zakaj Rinaldo je bil v steklem gnevu izdrl bodalo..... Tisti hip pa ga je vrgel silen sunek vstran; ozrl se je in videl nad seboj Capestanga.

"Fej, gospod!" je vzkliknil vitez. "Ne koljite reveža, ki se ne more braniti!"

"Živel rdečeperec!" so zavpili gledalci iz varne razdalje.

Rinaldov krvavi pogled je ošinil najprej nje in obvisel nato na vitezu. Ali mahoma se je zjasnil.

"Nikar," je zaškrtal sam pri sebi. "Sto korakov od dvorca ga ne smem izgubiti! Oh, vrnem mu, kar počenja z menoj! Per bacco!" je vzkliknil in se udaril po čelu. "Takšen sem, vidite, ne znam se krotiti v prijaznosti niti v jezi! Izgubi se, nepridiprav, in da se mi več ne predrzneš: za zdaj ti bodi odpuščeno!"

"Kako ti je ime?" je vprašal Capestang, približavši se ubožcu, ki je globoko dihal, kakor bi se hotel prepričati, da še živi.

"Uf!" je dejal siromak.

"Kako? "Uf" ti je ime?"

"Da", je rekel mož in se boječe ozrl na Rinalda, ki je nastavljal uho. "Se pravi, ne, ime mi je Smola, na službo vam."

"Hvala lepa!" se je zasmejal pustolovcu. "Mari bi se pisal Sreča!"

"Glejte, glejte! Odkod pa veste moje drugo ime?"

"Tvoje drugo? Potemtakem jih imaš več?"

"Da. Katerikrat se pišem Sreča: toda danes sem Smola, saj vidite sami."

"Dobro! Nu, prijatelj Smola, če hočeš dober svet, vzemi podplate pod pazduho."

To rekši mu je stisnil tolar v roko.

"Hvala vaši kneževski milosti, je viknil nositelj nemilega imena in se spustil v tek. "Vaš sluga sem, živ in mrtev!"

Čez dvajset korakov pa se je ustavil, pogledal za jezdecema in zmajal z glavo. Morda si je mislil kaj podobnega kakor vitez, ki je spotoma ugibal, ali ne bi rajši zapustil spremljevalca, ker se zdi tako malo prida človek. Kakor bi mu videl v možgane je izpregovoril Rinaldo tisti hip:

"Gospod, dospela sva; to je dvorec maršala d'Ancre. In da me ne boste sodili krivo, vam zdaj povem, da sem v službi njegove svetlosti: svoje vodstvo sem vam bil ponudil, ker sem uganil po vašem vedenju in vaših besedah, da iščete mogočnega zaščitnika. Še to uro vas predstavim možu, ki vlada Franciji."

"Kaj?" je zajecljal Capestang in se stresel od veselja. "V teh prašnjih škornjih vendar ne morem k njemu!"

"Nič zato, mladi mož! Sreča se vam smehlja, pograbite jo! Čez pol ure bo prepozno: maršal se odpravlja na dolgo pot. Toda opozorim vas: ako ste miroljubnega značaja, nimate česa iskati v njegovi službi? Ako pa ljubite nevarnost, drzne pohode in borbo, ki se plačuje s častjo in visokimi dostojanstvi, potem stopite z menoj!

"Nevarnost?" je dejal pustolovec ves očaran. "Drzni pohodi, boj, igra mečev na mah in pah, na koncu pa čast in slava? Saj zato sem prišel v Pariz!"

Trenotek nato sta razjahala na dvorišču maršalske palače ter predala konje dvema slugoma v sijajnih livrejah. Srce je razbijalo v Capestangovih prsih, in v glavi mu je gorelo: ko je stopal za Rinaldom po širokih mramornatih stopnicah, ne bi bil menjal z nikomer, niti s kraljem ne!

Toda gredoč je Rinaldo mignil nekomu z roko. In velika, težka vežna vrata so se zaprla......

Capestang ni videl tega, niti ni opazil mrkle zlobe, ki je pačila Rinaldovo zoprno lice še bolj. Veselo mu je sledil po velikih, razkošnih predsobah, kjer je vrvela množica dvorjanov, prošnjikov, slug, denarnikov in vojnikov. Odtod sta prišla po dolgem romanju

v sobano, ki je bila čisto na koncu, tako da se ni slišal vanjo niti šum človeških glasov. Tu je Rinaldo obstal.

"Dovolite," je dejal, "kako je vaše slavno ime?"

Izvedevši ga, se je poslovil z ljubeznivim smehljajem ter izginil. Vitez je ostal sam v goli, hladni sobi: stene so bile surovo pobeljene, tla zložena iz širokih kamenitih ploč. Ko je dobro pogledal, se mu je zdelo, da vidi na teh zidovih praske, kakor od mečevih konic, na pomiten tlaku pa slabo izprane lise, sledove temnih kapelj in luž. — Mrzla zona ga je izpreletela.

"Kaj pomeni to?" je zamrmral. "Kri? Da, kri! Mari se nahajam v klavnici?"

Skočil je k vratom, skozi katera je bil vstopil: bila so zaprta! Planil je k drugim, koder je odšel Rinaldo: zaprta! In k tretjim, v ozadju: zaprta!

Pustolovec je čutil, kako postaja bled. Čudne misli so mu namah zavrele v glavi. Z neizmerno naglico misli je pretehtal svoje občutke in dehnil:

"Bojim se? Jaz? Česa neki? Le naj pridejo, tristo hudičev! Pokažem jim...... Komu? Ah, meša se mi!"

Tedaj pa so se odprla druga izmed vrat, ki smo jih omenili: na pragu se je pokazal komornik ter oznanil svečano:

"Njegova svetlost maršal d'Ancre pričakuje gospoda viteza Ademarja de Capestanga!"

VII.

V Concinijevem dvorcu.

Pustolovec se je zdrznil. Njegove misli in sumnje so se razprhnile kakor nočni ptiči ob prvem solnčnem žarku. Globoko je zasopel in stopil s trdnim korakom v maršalov kabinet.

Concini je bil sam. Sedel je za mizo in pisal, obrnjen s hrbtom proti vitezu, ki se je postavil kar najponosneje, opiraje levico na ročnik rapirja, v desnici pa držeč svoj klobuk z rdečim peresom.

"Pozor!" si je velel mladi mož, upapolno bliskaje z očmi. "Pred njim stojiš, ki je na Francoskem večji gospod od kralja samega. — Zdaj položiš temelj svoji sreči. Predvsem pa glej, da si izprosiš zaščito zoper imenitnega razbojnika v Mudonskem gozdu, ki mu nisi dovolil položiti rok na šibko dekle......"

Zdajci pa je okamenel in obstal z odprtimi usti, z izbuljenimi očmi: Concini se je bil obrnil k njemu! Capestang je spoznal v maršalu d'Ancre castnega grabeža, katerega je bil opsoval, naskočil in premagal!

"Izgubljen sem," je pomislil pustolovec, kakor hitro je ukrotil svoje zbegane misli. "Res. Smola me je srečala pred hišnimi vrati, ne Sreča! Toda pokažimo gospodu Capestangov tilnik šele pod rabljevo sekiro."

Vzravnal se je, čeprav ves bled, ter si pokril glavo s klobukom.....

Ali ta nemi izziv junaka, ki ve, da je zaigral življenje, in hoče vendar pokazati, da ga preživi ponos, je pustil Concinija hladnega.

"Me li spoznate?" je vprašal z ledenim glasom.

"Da, gospod," je odgovoril pustolovec brez strahu. "Okolnosti, v katerih sem vas videl prvikrat, so nepozabne..... Tak to je Concino Concini?" je dodal sam pri sebi. "Lepega gospodarja sem si izbral, corbacque!"

Concini se je zdel zamišljen. Molče je študiral to neukrotnost, ki ni umela trepetati.

"Junak!" je razsodil sam pri sebi. "Ni dvoma! In če ga tehtam prav, nemara tudi bandit..... Rinaldo utegne dobiti zlatenico, pa nič zato; ako morem jaz pozabiti nesramnost tega klateža, jo lehko tudi on! Nebo moje usode, ki je bilo doslej jasno, se oblači ter obeta nevihto. Ljudje v mojih barvah se ne smejo več pokazati na ulici, ne da bi se vzdignil krik in punt. Narod me sovraži, velikaši me zaničujejo. Kmalu, morda že jutri, utegnem potrebovati slepe vdanosti in neustrašnih src. Ljudje tega kova so redki na svetu. Maščujem se pozneje: zazdaj ga kupim, če se kupiti da!"

Vsa računajoča prožnost Concinijevega duha in vsa skrivnost njegovih uspehov je bila zapopadena v tem preudarku. Čeprav je smrtno sovražil mladeniča, ki mu je bil odrekel čast in ga celo udaril, je vendar zaukazal sovraštvu molk ter sklenil pozabiti žalitev, s pridržkom, da se je spomni pozneje, kadar bo ugodnejši čas!

"Gospod," je dejal, "vaš boj z mojimi ljudmi je bil mojstrsko delo".

"Ali sanjam?" se je vprašal vitez strmeč.

Spoštljivo se je naklonil.

"Spoznal sem v vas junaka," je nadaljeval Concini, "in zato sem vas hotel videti, preden vas pošljem na morišče."

"Aha! Čudno se mi je že zdelo zakaj."

"Molčite, gospod!" je velel Concini z otožnim dostojanstvom. "Prigoda v Meudonskem lesu naj bo v vaših očeh magari slavna, toda o usodi, katero ste si nakopali ž njo, ne more biti dvoma. Lepo je, rešiti mlado dekle, meneč, da so jo napadli kar tako na sredi ceste: ali če je tisto dekle zarotnica in hči nevarnega zarotnika". — Capestang je prisluhnil — "In je rešitelj s svojim dejanjem preprečil aretacijo, ki je bila potrebna v interesu kralja samega." — "Hvala bogu, oteta je!" si je rekel mladi mož — "potem, gospod, vas moram poučiti v svojo žalost, da spada vitežki branitelj pod sekiro."

"Pripravljen sem," je odgovoril Capestang. Odkril se je široko, poklonil se in spet pokril; v njegovem drznem obrazu ni bilo senčice nemira.

"Dobro, gospod," je povzel Concini. "Evo vam povelja, ki sem ga baš napisal."

"Hvala za veliko milost. Vedel bom vsaj, kje, kdaj in kako mi je umreti!"

Capestang je vzel pergament in bral. V naslednjem hipu mu je poškrlatel obraz in roke so mu strepetale. Z nepopisnim strmenjem in globokim občudovanjem je uprl pogled v Concinija. Na pergamentu je bilo zapisano:

"Gospod kraljevski zakladnik de Lafare naj izplača gospodu vitezu Ademarju de Capestangu na to izkaznico vsoto petdesettisoč liver."

"Svetlost!" je zajecljal pustolovec, pijan veselja in ponosa. — Premagan sem!"

"Tedaj si moj?" je vzkliknil maršal; pogled mu je vzplamenel.

"Razpolagajte z mojim življenjem!" je dejal Capestang in se priklonil do pasu, poln tiste brezmejne ganjenosti, ki jo vzbudi v človeškem srcu vsako nenadejano velikodušje.

"Velja! Poslušajte," je rekel Concini z vročim, zapeljivim poudarkom. "Sprejmem vas, vitez. Ponujate mi svoje življenje, ki bi ga bil lahko izročil krvniku. Vzamem ga. Bodite zvesti, bodite vdani. Vaš blagor bo moja skrb...... Ali ste pripravljeni takoj? Povej! Ali si voljan kljubovati nevarnosti, kakor si bil pripravljen stopiti na morišče?"

"Govorite, svetlost!" je vzkliknil Capestang, ves omamljen od misli na bodočo srečo in slavo.

"Dobro...... Reci, ali poznaš ono dekle? Govori po pravici!"

"Ne, svetlost!" je zamrmral pustolovec. "Še njenega imena ne vem!"

"Tedaj te nič ne veže nanjo?" je vprašal Concini s pridušenim glasom.

"Nič!" je dejal mladi mož ter vzdihnil sam pri sebi.

"Dobro! Evo ti prvega naročila: odpravi se v Dauphinsko ulico, na vogal nabrežja. Tam najdeš dvorec, ki se zdi zapuščen. Ta dvorec boš nadzoroval. Vzemi si mojih ljudi, kolikor jih potrebuješ, in trosi denarje, ne da bi štel. Čez mesec dni, čez teden, morda že jutri, dobi ta dvorec goste; treba jih je obkoliti." Capestang se je zdrznil. "Izlepa seveda ne pojde; eden izmed tistih ljudi pa se mora v boju brezpogojno zaleteti v tvoj rapir."

"Kdo, svetlost?" je vprašal vitez s čudno, nejasno slutnjo.

"Moj smrtni sovražnik, vojvoda Angoulemski. On je oče zarotnice, katero si mi otel."

"Hči vojvode Angoulemskega!" je zastokal pustolovec v srcu. "Nji ki jo ljubim, naj umorim očeta!"

Concini je zapičil svoj ostri pogled v njegove oči ter dodal:

"Kakor vidiš, ti razodevam državne skrivnosti. V prvem hipu si zbudil moje zaupanje."

"Vaše zaničevanje, ste hoteli reči, svetlost!" je dejal Capestang bled kakor smrt.

"Kako?" je poskočil maršal. "Kaj pomeni tó?"

Vitez se je vzravnal, strgal nakaznico na kosce, vrgel jo Conciniju pod noge in prekrižal roke na prsih rekoč:

"Kje imate krvnika, svetlost? Kje imate morišče?"

Concini je pozelenel in siknil izmed skrivljenih ustnic:

"Govorite jasno! Tako mi krvi Kriščeve....."

"Bom", je rekel Capestang. "In moj odgovor bo kratek kakor zaušnica. Vi, svetlost, me hočete storiti vohuna. Ako bi bil gospod de Capestang, moj rajni oče, tu navzoč, bi me vprašal z vso strogostjo, kako da še živite, čeprav ste ponudili Capestangu za petdesettisoč liver sramote! In jaz bi odgovoril: oče, previsoko cenite beriškega poglavarja!"

"Lopov!" je izdavil Concini s komaj razločnim glasom.

"Gospod maršal," je nadaljeval Capestang, "vi me hočete storiti plačanega morilca. Nate moj odgovor!"

To rekši mu je zalučil v obraz rokavico: slačiti jo je bil začel že takrat, ko je dejal, da bo njegov odgovor kratek kakor zaušnica.

Concini se je divje zagrohotal. Pogled, ki ga je pri tem namcril v viteza, je pomenil smrt. Hotel je zavpiti, iskal je psovke, toda njegove blede ustnice niso izdavile drugega nego ta grohot. Pustolovcu se je zdajci vrnila pamet.

"Kaj sem storil?" je pomislil ter pobesil glavo. "Oh, moj prekleti strupeni jezik! Ali se nisem mogel izmuzniti z zvijačo, obljubiti vse in ravnati nato po svoji glavi in časti?"

Concinijev grohot je zamrl. In baš ko je vitez domislil svoje strašno spoznanje, je udaril v njegovo uho osoren glas:

"Avdijenca gospoda viteza Ademarja de Capestanga je pri kraju".

"Avdijenca?" se je začudil vitez.

Ozrl se je in videl, da je maršal d'Ancre izginil; ob vratih, skozi katera je bil vstopil mladi mož, pa je stal komornik.

"Praviš, da je avdijenca pri kraju?" je vprašal Capestang. — "Potemtakem lehko odidem brez..... ceremonij?"

"Menda že, gospod," je dejal služabnik veličastno. "Zdi se vsaj".

"Nu, evo ti dveh tolarjev, prijatelj." Vitez si je globoko oddahnil in stisnil komorniku srebrnjaka. "Samo bodi tako dober pa mi pokaži pot".

"Majhna reč!" je velel mogočnik. "Stopite tja noter in odprite nasprotna vrata, potem pa idite naravnost po hodniku; male stopnice drže na dvorišče."

Vitez je šel. Komaj pa je stal v sosednji sobi, že je slišal, kako so se zapehnila za njegovim hrbtom vrata Concinijevega kabineta. — Besno se je ozrl po golih, razpraskanih stenah in kamenem tlaku, ki se mu je videl zdaj še polnejši zloveščih peg. Naznačenih vrat mu

ni bilo treba odpirati; baš ko je iztegnil roko, so se razgrnila nastežaj, in na pragu se je pokazal njegov vodnik Rinaldo!

"Aha!" je dejal vitez, "zdaj se mi svita!"

Parižan iz Kalabrije je vstopil z nesramnim, jedkim nasmeškom.

"Le noter, gospoda," je dejal, oziraje se preko rame. "Predstavim vam gospoda Ademarja de Capestanga, s katerim ste imeli v Meudonskem gozdu prijeten razgovor."

Vstopila je petorica mož. Zadnji je zaprl vrata, ki so držala na hodnik.

Capestang se je umeknil v nasprotni kot, tako da je imel hrbet zavarovan. Morilci so se postavili v vrsto. Zdeli so se docela mirni; ta si je popravljal zaponko, drugi je brundal ljubavno pesem, tretji se je ogledoval v žepnem zrcalcu. Ta pokojnost je delala prizor še strašnejši.

"Gospod de Capestang," je dejal Rinaldo, "dovolite, da opravim formalnosti! Jaz sem Rinaldo, ne več ne manj: kratko ime, zato pa je vaše tem daljše. In to so gospodje de Bazorges, de Montreval, de Louvignac, de Chalabre in de Pontraille, ki si bodo šteli v čast, ubiti vas prijetno in brez škandala."

Capestang je salutiral, rekoč:

"Veseli me, da spoznam obraze teh kavalirjev, zakaj v Meudonskem gozdu sem videl samo njih pete."

"Gospod je kaj klepetav," je dejal Louvignac. "Miče me, da bi ga ubil na mestu."

"Eh," je rekel Montreval, "pustimo ga, da zmoli očenaš. Saj nismo Turki, hudiča!"

Capestang je potegnil rapir in izdrl bodalo; komaj je čakal boja. Oči so mu žarele izzivajoče in se zalivale s krvjo. Nevarnost ga je delala besnega. Biti se! Ubijati ali biti ubitemu! Vse, kar je utripalo v njem, se je bilo izpremenilo v strastno bojaželjnost. Rapir mu je žvižgal v roki kakor živa kača, in noga mu je cepetala nestrpne pozive.

"Čakam!" je viknil srdito. "Izvolite začeti, gospodje plačani krvniki maršala vseh vohunov in zavratnih morilcev!"

"Ohe!" je zarenčal Chalabre, "zdi se mi, da psuje njegovo svetlost!"

"Ali vas bo treba klofutati," je zarjul Capestang, "kakor sem oklofutal vašega gospodarja?"

Šestorica je potegnila meče.

Vitez je navalil po bliskovo. Z ostrim sikom je opisal rapir fantastičen kolobar nad Capestangovo glavo; nato pa je šinila ta živa jeklena črta zdajci preko treh obrazov zaporedoma. Rinaldo, Chalabre in Barzoges so zarjuli, na licih se jim je pokazala kri: obsojenec je hotel vidno razkačiti svoje krvnike in jih je udaril, kakor bi švrknil v kup smrkavcev z bičem.

"Sangue della madonna! — Tripes du pape! — Ventrue du pape!"

Kletvicam je sledil vseobči umik, nato hipno molčenje, in končno, kakor na znamenje, divji naskok vse šestorice hkrati. Besno cepetanje z nogami, žvenketanje mečev, rohnenje srditih glasov, kletve in stekle psovke so se mešale v peklenski hrup, nad katerim se je razlegal še besneje, še srditeje in strašneje glas nepremagljivega Capestanga:

"Le bliže, kdor si upa! — Ná, lopov! — Ná, razbojnik! — Tu imaš "tripes du pape" in "ventre du pape"! — Ná, "per bacco"! — Moj "corbacque" zaleže več, bi dejal! — Da boste pomnili Capestanga!"

Vitez je skakal iz konca v konec sobane, kakor žoga, v katero se je skril hudič. Zdaj v kotu, odkoder je švigal blisk njegovega rapirja, zdaj ob steni v nasprotni kot, zdaj malone ležeč s trebuhom na ploščah, se je metal sem in tja, naprej, nazaj, sunil tu z bodalom, odbil tam udarec meča in držal tolpo napadalcev s tem svojim blazno urnim manevriranjem v neprestani zmedi. Že je imel Rinaldo stegno predrto z bodalom in Pontraille izbodeno oko. Kri je škropila stene, tlak, roke, obleko in obraze. Tolpa, ki je hotela po vseh pravilih umetnosti obkoliti svojo žrtev v kotu in jo tam zaklati, se je prerivala in premetavala na desno in levo ter iskala Capestanga, ki je bil zmerom povsod in nikjer.

"Zadet je! Zadet!" je vzkriknil Rinaldo, pobiraje se s tal.

Da, bil je zadet! Ranjen na obeh rokah, na desni rami, na prsih! Njegova obleka je visela v cunjah! In zdajci so mu sklecnila kolena, glas mu je oslabel, rapir mu je padel iz rok! V megli, ki je legla Capestangu na oči, so se zablisnila bodala......

"Kolji! Kolji!" je hropel Rinaldo in se opotekal bliže, da bi tudi on zasadil jeklo vanj.

"Kolji!" je vpil Pontrialle.

"Končajte ga!" so tulili Montreval, Bazorges, Louvignac in Chalabre.

Vsi štirje morilci, ki so bili še pri moči so navalili z vzdignjenimi bodali na Capestanga. V njem pa je razvezal ta smrtonosni hip vse sile telesa in duha. Popadel je eno izmed rok, ki so se dvigale nanj, ter ji izvil bodalo. Levica in desnica, oboroženi vsaka s svojim ostrim rezilom, sta mu začeli klestiti na vse strani. Rdeča gaz se je odprla skozi steklo tolpo. Capestang se je zapodil, s sklonjeno glavo. Prodrl je! Besen, krvav, rjoveč in strašan kakor lev, je dospel do vrat in planil na hodnik......

"Za njim! Za njim! Uide nam!" je vpil Rinaldo.

Chalabre, Louvignac, Bazorges in Montreval so udrli za njim. V tem trenotku pa se je prikazal Concini ter premeril strašni prizor z očmi. — Videl je Capestanga, da je še vedno živ in nepremagan.

"Zakaj ni hotel!" je zamrmral s sovraštvom in občudovanjem. "Škoda, tako mi Krista, škoda je ubiti takšnega leva! Toda ako ga jaz ne ubijem, mi on zdrobi glavo nekega dne. — Naprej!" je kriknil. "Kolji! Ubij!"

Capestang je dospel do stopnic, katere mu je bil naznačil komornik. Toda stopnice niso držale na dvorišče, vodile so navzgor! In vitez je krenil po njih, komaj dihaje, nezmožen spraviti besedo iz ust; vzpenjal se je s trdovratnostjo poslednjih nagonov, ves čas preganjan, vso pot čuteč morilce za petami, oziraje se zdajpazdaj in spet nadaljujoč svoj obupni tek navzgor. Toda stopnice so se končale v dolgem hodniku. Capestang je bežal po njem do konca — do vrat, ki so bila odprta nastežaj!

"Kolji!" sta rjula Concini in Rinaldo.

"Prekleto!" je zavpil Louvignac. Ušel nam je!"

Vitez je bil planil skozi vrata in jih zaloputnil za seboj! Njegove drhteče roke so otipale v ključavnici ključ. Capestang ga je obrnil, zasopel s poslednjo močjo svojih pljuč ter se zgrudil na kolena. Čutil je, da umira...... zgrudil se je nazaj...... zavest življenja je v njem ugasnila......

"Vlomimo!" je kričala stekla tolpa na drugi strani vrat in suvala v hrastovino z bodali.

"Ni treba," je velel Concini s satanskim nasmehom......

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

V predsobah, le malo korakov od tega strahotnega prizora, so čakali dvorjani, poslaniki, škofje in prošnjiki, kdaj pride nanje vrsta, da stopijo pred obličje maršala d'Ancre.

Med njimi je bila dama, mlado dekle, sijajne lepote, smelih oči in izzivajočega smehljaja, čudovita v svoji koketni ljubkosti. Sedela je v naslanjaču, za njo pa je stal mlad mož nenavadno elegantne postave, obleke in obraza ter jo vidno požiral z očmi. Večkrat se je sklonil k nji in ji nekaj prigovarjal.

"Gospod de Cinq-Mars," je reklo ta hip dekle, "vi, ki ste hoteli biti moj vodnik po tem pravljičnem svetu, razložite mi ga, povejte mi kaj o njem......"

"Marion," je vzdihnil plemič, — "okrutna Marion Delorme, če bi imeli zame vsaj en prijazen smehljaj! A s kom in s čim si želite, da začnem?"

"Ali ga vidite onegale mladega škofa? Drži se prožno in ošabno kakor lev."

"Ali pa kakor tiger," je zamrmral Cinq-Mars.

"In gleda me, nepremično me gleda. Kakšen pogled! Koliko sile je v teh očeh, in koliko prikupnosti! Zakaj me gleda tako? Gospod de Cinq-Mars, kako je ime temu škofu?"

"To je gospod Luconski, vojvoda Richelieu", je dejal zamolklo mladi mož.

"Škof Luconski!" se je zdrznilo dekle. "Peljite me k njemu!"

"Okrutnica! Tega zahtevate od mene? Jaz naj vas predstavim možu, ki očitno kaže strast, s katero ga navdajate? Nikoli, Marion!"

"Takšna je vaša ljubezen?" je zamrmralo dekle z omamnim smehljajem. "Ali hočete reči, da naj si poiščem drugega viteza?"

"Ne, ne!" je zajecljal Cinq-Mars. "Ubogam vas, dasi s smrtjo v duši."

Ponudil ji je komolec. Richelieu je videl, da prihajata k njemu...... Njegove žareče oči, ki so dotlej požirale Marionko, so se zdajci ujele z markizovimi: zopernika sta začutila, da se sovražita na vekomaj! Gospodična Delorme pa je vzdihnila v svojem srcu:

"Škofa in markiza, oba bi dala, samo da vidim še enkrat smelega jezdeca na cvetočem bregu Bievre; da ga poljubim in sprejmem njegov poljub! Kje si, moj vitez Capestang, ki nisi maral zame?"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Trenotek, ko se je Marion tako spominjala Capestanga, je bil tisti, v katerem je velel Concini svojim pajdašem, da ni treba vlomiti vrat v junakovo pribežališče. Zlovešč smehljaj je igral na maršalovem obrazu: vedel je, da nima ta podstrešni brlog nobenega izhoda! Capestang se je bil sam zaklenil v past, iz katere se ni bilo moči rešiti drugod nego skozi vrata!

Concini je tiho nekaj ukazoval Montrevalu, ki je bil izmed vseh še najbolj pri močeh. In Montrevala, divjaka in morilca je stresel mraz: toda ubogal je in šel. Vrnil se je v spremstvu delavcev, ki so prinesli kadunjo z malto, več lopatic in veliko množino opeke. Na gospodarjev migljaj so ti možje odšli. Sabljači so gledali Concinija napol z osuplostjo, napol z grozo. Razumeli so ga! Edini izmed njih se je smehljal Rinaldo.

"Gospoda," je velel Concini z ledenim glasom, "zdaj, ko ste ga ubili, mu napravite grob!"

"Saj ni čisto mrtev!" je zajecljal Chalabre.

"Nič ne de!" je dejal Rinaldo. "Zazidajmo ga živega!"

Morilci so se lotili dela. Uro nato so bila vrata zazidana s trojno opečnato steno.

"Kakšna se ti zdi moja ideja?" je vprašal Concini, ko se je vrnil z Rinaldom v svoj kabinet.

"Vzvišena, svetlost!"

"Da," je dejal Concini zamišljeno, "povzel sem jo po Katarini de Medicis. So okolnosti, ko je pok arkebuze preglasan, rana, ki jo zadá bodalo, prevelika in sled strupa preveč očitna. Katarina je povabila tistega, kdor ji je bil napoti, v skrito klet ali dobro zaprto podstrešno luknjo, zaklenila ga, zazidala vrata in pozabila nanj."

"To je bila velika politika," je rekel Rinaldo. "A zdaj, svetlost, bi vas prosil dovoljenja, da poskrbim za svoje stegno, ki me boli na moč. K Lorenzu pojdem ž njim."

"K zeliščarju na Menjavskem mostu? Idi, Rinaldo! Tudi jaz pojdem — veš, h komu? H Gizeli, hčeri vojvode Angoulemskega!"

"Svetlost," je dejal Rinaldo in srepo zapičil oči v gospodarjeve, "ali hočete, da vam jo storim zaljubljenejšo, nego je grlica v maju?"

"Oh!" Concini je škrtnil z zobmi. "To ni mogoče! Sovraži me!"

"To je mogoče!" se je zarežal Rinaldo. "Vprašal bom zeliščarja na Menjavskem mostu, ali je mogoče, ali ni!"

Par minut nato se je zavil Concini v širok plašč, zapustil dvorec skozi skrita vrata, odšel peš po Tournonski ulici ter krenil naglo proti samostanu "bosih karmelitov". Na vogalu samostanskega vrta se je začenjala ne bogvekaj obljudena ulica, kjer so stale redke hiše na malone zanemarjeni zemlji. Imenovali so jo Cassetsko ulico.

Ena teh hiš je bila lična gospodska stavba v čistem renesančnem slogu. Vanjo je stopil Concini.

Komaj je on izginil, že se je pokazala na vogalu ulice ženska postava, ki je takisto krenila proti oni hiši. Ta ženska je bila Leonora Galigaj, markiza d'Ancre!

VIII.

Violetta.

Kaj se je bilo zgodilo z Gizelo?

Na prigovaranje neznanca, ki je tako plemenito potegnil meč za njeno čast, je bila pognala konja v dir; toda na varnem kraju se je ustavila in videla Capestanga, kako odhaja zmagalec, Capestanga? Zanjo je bil ta mož Henri de Cinq-Mars. Trepetaje od občudovanja se je spustila v kalop in stopila o mraku v "zakleto hišo" v Mendonu, kjer jo je sprejel vojvoda Angoulemski z razprostrtimi rokami.

"Tako bleda?" je zamrmral vojvoda. "In tako razburjena? Oh! Kaj ti je rekel Guise?

"Pomirite se, oče," je dejala Gizela, ukrotivši nenadno slabost. "Guise in Conde prideta na nocojšnji sestanek."

Zarotnik se je komaj premagal, da ni vrisnil od radosti.

"Svojega razburjenja," je nadaljevala hči nekam vzneseno, "vam ne bom tomačila sedaj, ko imate važnejše skrbi; toda po zborovanju vam povem, kako je čudna usoda odločila, da so se srečali Gizela Angoulemska, maršal d'Ancre in Henri de Cinq-Mars."

"On?" je vzkliknil vojvoda kakor omamljen. "Že spet? Ali si govorila ž njim? Reci, ali bi ga mogla ljubiti? Nobene zapreke ni več in kraljevska krona mi je gotova, če naznanim odposlancu starega Cinq-Marsa, da je njegov sin moj bodoči zet. Moje življenje visi na tvojih ustnicah, Gizela: povej, ali je bilo prav, da sem te obljubil dati markizu Henriju za ženo?"

In Gizela, zagledana v daljno sliko, ki sta jo obsevala Capestangov pogled in njegov rapir kakor z dvojnim žarkom, je zamrmrala:

"Prav je bilo....."

"Tedaj potrdiš besedo, ki sem jo dal staremu markiju v svojem in tvojem imenu?"

"Da, oče!" je dejala Gizela in zaprla krasne oči.

"Pred mano in bogom, ki naju sliši, obljubiš postati žena markiza Henrija?"

"Obljubim!" je rekla Gizela.

Rahlo se je doteknila vojvodovega čela z ustnicami ter odšla v nasprotni konec stanovanja, ki je gledal z okni na cesto.

Pohištvo v sobi, kamor je stopila, je bilo starinsko, zavese in preproge obledele. Polumrak je vladal tu in tkal svoje koprene okrog lepe, belo oblečene žene, ki je sedela pri vezenju. Bogati lasje so ji viseli razpuščeni po ramah; bili so beli ter obdajali njen ljubki obraz s srebrno zarjo, ki je pričevala o številu let. In vendar se je zdelo, da sta ji lice in vsa pojava okamenela v najbolj dehtečem cvetu mladosti, kakor vilam, ki jim niti stoletja ne vzamejo krasote. Kadar pa je vzdignila ljubka žena oči od dela, je razodevalo dvoje motnih mrtvih zenic, da leži tema na njenem duhu. Bila je blazna!

Gizela je pristopila k nji ter jo nežno objela in poljubila. Violetta je sprejela hčer s pogledom polnim materinske ljubezni. Bilo je, kakor da se kreše v teh kalnih očeh bistrejša luč in razliva svoj blaženi odsev po vsem obličju. Gizela je sedla na pručico pri materinih nogah.

"Ves dan sem te čakala zaman," je izpregovorila Violetta, božaje hčerko po laseh. "Kako da te ni bilo k meni do večera?"

"Morala sem jahati okrog, po očetovem naročilu," je rekla Gizela s krotkim, ljubečim glasom. "Oče me je poslal."

"Varuj se, hčerka!" je zamrmrala Violetta, majaje z glavo. — "Ali te ni strah cestnih razbojnikov?"

"Lahko se jih ubranim, mati," je rekla deklica, zdrznivši se. — "Bodite zame brez skrbi in odganjajte vse črne misli."

Toda že je postajal pogled uboge žene iznova srep in motan. — Zdelo se je, da nič več ne pozna svoje hčere. Vstala je in prisluhnila, kakor bi slišala odnekod vznemirljive glasove.

"Ne", je šepnila, "saj ni on, hvala bogu! Toda kje je Karel Angoulemski? Ali se je že vrnil iz Bastilje? Oh, gospodična, usmilite se, peljite me k njemu."

"Joj, ljuba mati," je vzdihnila Gizela, mari me ne poznate, da sem vaša hči? Ali ne veste, da je moj oče v vaši bližini? Pokličem ga!"

"Ne, ne," je dejala Violetta. "Ne zapusti me. Bojim se, kadar prihaja noč."

"Prinesem vam svečo," je rekla Gizela, hoteč oditi.

Toda mati se je krčevito oklenila njenega vratu.

"Nikar!" je zahropla. "Svetlobe me je strah še bolj nego teme!"

"Oh!" je zamrmrala Gizela, "že spet jo napada njena strašna bolezen! Mati, rotim vas, ne bojte se...... Jaz sem pri vas!"

"Beži!" je zavpila blaznica z obupnim glasom. "Beži, on prihaja!" Slišim ga!"

Violetta je zdajci pahnila hčer od sebe, zbežala v najtemnejši kot, vrgla se na kolena, skrila obraz v roke in zaihtela. Gizela, bleda od sočutja, je prišla za njo ter jo začela milovati. In res se je dala ubožica pomalem umiriti; sledila je hčeri v spalnico in se zgrudila na svoje ležišče, vsa strta od duševnih muk.

"Mati," je velela Gizela, "spati morate, vsaj nekaj ur."

Violetta pa se je oprla na komolec, prijela hčer za roko in zamrmrala:

"Spati? Kaj misliš, otrok! In če bi prišel med spanjem, kakor je že enkrat? Poslušaj...... nikoli ti še nisem povedala......"

"Nikari, mati," je rekla deklica trepetaje. "Molčite, ničesar nočem vedeti!"

"Ponoči je bilo," je nadaljevala Violetta, kakor da je ne sliši. "Tisti človek me je preganjal s svojo sramotno ljubeznijo že dolge mesece. In Karla , mojega ljubljenga Karla ni bilo doma. Kje je bil? Nič več ne pomnim! Karel ni več ljubil Violette!"

"Pač, mati! A bil je v ječi — v Bastiliji!"

"V Bastiliji? Da. Jaz sem bila v Orleansu. Ali se spominjaš našega dvorca v Orleansu? Tam si rojena, Gizela, in tamkaj so tekli dnevi moje sreče. Nazadnje pa je bilo žalostno, ko niti tebe nisem imela pri sebi."

"Saj veste mati, kako sem se takrat trudila v Parizu, da bi izprosila očetu prostost".

"Naš dvorec v Orleansu!" je povzela vojvodinja Angoulemska. "Nekega dne sem slišala pod okni besnenje množice. Preganjala je človeka, da bi ga ubila, on pa se je zgrudil pred našimi vrati na kolena, kakor bi me prosil zaščite. Odprla sem mu in ga vzela v hišo, čeprav sem se ga bala: pritlikavec je bil in še čarovnik povrhu. Toda sočutje je bilo močnejše od groze. Sprejela sem ga pod svojo streho in mu velela streči, da bi se okrepčal...... Gotovo so ga hoteli ubiti zaradi kakega zlodejstva, jaz pa sem ga otela. In baš on me je izdal! Bil je domenjen s Concinijem; videla sem ga v svoji sobi, takrat, ko sem se prebudila...... Jokala sem tisto noč, in ko ni bilo več solze v mojih očeh, da bi jo potočila za Karlom, sem zaspala. Tedaj pa je prišel on! Priplazil se je skozi okno; žvenket šipe me je zbudil, in videla sem ga, kako gre proti meni ter se mi smeje. Govoril je besede, ki jih nisem razumela v svojem strahu; plamenel je kakor duh iz pekla, jaz pa se nisem mogla geniti, še zavpiti ne. Tisti hip me je zgrabil Concini za roke...... in pritlikavec, zavrženec, je stal zraven in se grohotal. On se je grohotal, jaz pa, ki sem hotela za-

jokati, sem se zdajci spustila v smeh, ki mi je povzročal strašno bolečino. Odtistihdob se smejem dostikrat, in kadarkoli me pograbi ta smeh, vselej čutim, kako mi hkrati ugaša pamet.''

''Oh, podlež! Podlež!'' se je tresla Gizela. ''Mati, za boga, ne dramite strašnih spominov!''

''Glej ga!'' je zavpila Violetta. ''Že spet je tu! Karel, na pomoč!''

S presunljivim krikom se je vrgla ubožica iz postelje in se začela braniti zoper umišljenega napadalca. Z razmršenimi lasmi in izbuljenimi očmi se je metala Violetta po parketu, zvijala se, kričala, prosila in pretila, dokler ni padla vznak, vsa v znoju, brez moči in zavesti. Gizela jo je spravila na posteljo, vzela jo v naročje ter jo zibala dolgo in rahlo kakor otroka.

Ure so minevale. Sobo je napolnila tema in globoko molčanje. Violetta je spala mirno v hčerinem naročju. Tedaj je pritisnila Gizela dolg poljub na materino čelo in odšla po prstih iz sobe.

Vojvoda Angoulemski je bil na zborovanju. Gizela je pripravila vse za njegovo vrnitev, ukazala služabnikoma vse potrebno in obsedela nato v pritlični dvorani, da bi počakala očeta in njegovih gostov, vojvode Guiškega in princa Condeškega, ter jih pozdravila. — Doživljaji današnjega dne so se obnavljali v njenem spominu; izkušaje si še enkrat jasno predočiti sliko svojega rešitelja, je čutila, kako ji lega zaspanec na trepalnice..... Zaspala je v naslanjaču.

Zdajci pa se je zgodilo kakor v Violettini pripovesti: razbita šipa je zažvenketala, okno se je odprlo nastežaj, in Gizela, tako nenadoma vzdramljena iz sna, je zagledala moškega, ki je stopal proti nji! In kakor v materini zgodbi je bil ta mož Concini! Usta so se mu krčila v pohlepnem režanju, oči so mu sipale plamene; za njim je skočilo v sobo še dvoje oboroženih mož, hkrati pa se je zaslišal iz veže ropot in vpitje napadenih služabnikov.

Gizela je otrpnila v ledeni grozi; niti roke ni mogla vzdigniti v svojo obrambo. Le obupen vzkrik je trikrat zaporedoma udaril iz njenega grla. Še hip, in bila je zvezana; zamašili so ji usta, odnesli jo in vrgli v kočijo, ki je drdraje izginila v noč.

IX.

Smola in Sreča.

Ko se je vitezu Capestangu po dolgi omedlevici vrnila zavest je bila njegova prva misel takšna:

Postelja, ki ležim na nji, je trda kakor srce gospe Nikolete pri ''Tatinski sraki''. Vsa rebra me bole, corbacque!''

Potipal je z rokami okrog sebe ter spoznal, da ni o postelji ne duha ne sluha.

"Glej hudimana," je dejal, "na tla sem padel! Zdaj se ne čudim več, da me je tlačila mora. Kakšne sanje! — Kakšni stekleži so mi bili za petami, in kakšni udarci so padali, morbleu! A skobacajmo se zopet v posteljo. — Čudno, kako buči po glavi.

Kaj vraga sem neki pil zvečer?"

Tako govoreč se je hotel Capestang pobrati; v tem hipu pa je začutil na več krajih svojega telesa takšno skelenje, da se je stokaje zgrudil nazaj:

"Joj! Strela božja! Da bi te zlodej!" In ves zamišljen je dodal: "Ni se mi sanjalo!"

Spomin mu je začel pomalem delovati. Videl je v duhu svoj vhod v Pariz, srečanje z Rinaldom, obraz ubogega Smole, ki ga je bil rešil iz Lahovih rok, svoj sprejem pri maršalu, sobo s kamenim tlakom, divji boj s Concinijevimi morilci svoj beg po stopnicah, vrata na koncu hodnika in končno trenotek, ko je obrnil ključ.

"Pa naj reče kdo, da nisem srečal Smole!" je zamomljal srdito. "Mari bi ga bil pustil zadaviti! Žeja me, da še nikoli tako. — Oh!" je vzkliknil zdajci. "In moj ubogi Blisk! Kaj so storili ž njim? Hu, kako je tema: pa ne da bi me položili v grob?" Lasje so se mu zaježili. "Hudiča, morda sem res mrtev in me bo žejalo takole vso večnost do sodnega dne!" Ubogi Capestang je vztrepetal od groze. "Toda če bi bil mrtev, ne bi slišal samega sebe. Dajmo, zavpijmo kaj, da vidimo Smola!" je kriknil na ves glas.

"Aa?" se je oglasil nekdo oddaleč.

Vitez ga ni slišal; pač pa je slišal sebe. In to mu je zadoščalo.

"Mrtev nisem," je dejal. "Moja ušesa so živa in ostalo najbrže tudi. Celo bobnanje slišim."

Toda bobnanje je bilo v resnici le neprestano rožljanje po strehi; vitez je zaman ugibal, kaj bi pomenilo.

"Kaj delam tu?" je povzel čez čas. "Pomnim, da sem obrnil ključ in se nekam zaprl. Ah! Oh! Da bi te kuga!"

Capestang se je spet poizkusil vzdigniti, kar ga je stalo novih bolečin. V tem silnem naporu pa je zdajci odprl trepalnice, čeprav so bile težje od svinca. Spoznal je, da se nahaja v tesni podstrešni luknji, v katero je padala skozi špranje med posameznimi opekami slabotna luč. Streha je bila skoro navpična, tako da je mogel človek stati povsod razen čisto v kotu med podom in strešnim naklonom.

Sila volje ga je spravila po dolgih prizadevanjih na noge. Težko dihaje se je naslonil na vrata, obrisal si znoj, ki mu je curljal po čelu, in vzkliknil iz dna svoje večno prekipevajoče nature:

"Corbacque! Pomalem se vendar vrača sreča!"

"Aa?" je ponovil skrivnostni glas.

Ali Capestang ga tudi zdaj ni slišal. Z obema rokama se je obesil na ključ in stokal toliko časa, da ga je obrnil. Vrata so se odprla! V tem trenotku je okusil naš vitez prvikrat v svojem življe-

nju, kaj se pravi smrtni strah. Zamižal je, pritisnil roke na sence in zahropel:

''Zazidan! Zazidali so me živega! Umrl bom tu od lakote in žeje! Uro za uro, minuto za minuto bom čutil, da umiram! Nisem se motil, ko sem mislil, da ležim v grobu: živega so me položili vanj..... In žeja, strašna žeja, ki me žge po grlu! Oh vode, eno samo drobceno kapljo!''

V svoji grozi je odskočil pred zidom, ki je zapiral vrata, kakor odskoči obsojenec nehote, ko mu pokažejo morilni oder. Pri tem je udaril z glavo ob trdo reč in se omamljen zgrudil na kolena. Še tisti hip je postalo v brlogu svetleje, in hkrati se je začul ropot predmeta, ki je zdrčal po strehi navzdol ter se razbil v globini.

Trda reč, ob katero se je udaril mladi mož, je bila streha: ropot pa je povzročil kos opeke, ki ga je pri tem izbil z glavo. Skozi nastalo odprtino je planila vnanja svetloba, in tik pod njo se je zgrudil Capestang na tla.

Preden pa je utegnil pasti v omedlevico, je začutil na čelu nekaj prelestno svežega; pogledal je kvišku in videl, da dežuje v potokih! Dobrodejna voda je lila izpod neba, prinašala mu rešitev in močila njegovo razbeljeno glavo..... Čutil je, da se vrača vanj življenje; srce se mu je umirilo, urno se je pobral, izdrl še eno, še dve opeki, pomolil glavo skozi odprtino in začel streči hladilno mokroto z usti in dlanmi.

''Ah, kako si dobra,'' je mrmral, tešeč si neznosno žejo, ''kako blaga si, vodica izpod neba!''

Ko pa je pobesil oči proti zemlji, ga je iznova stresel mraz. Videl je, da je vsaka misel na beg izključena po tej strmi strehi, kjer se ni bilo za kaj prijeti, ne kam upreti noge. Capestangov grob se je nahajal šestdeset čevljev nad tlakom ozkega dvorišča, ki je ločilo zadnje krilo Concinijevega dvorca od sosednje hiše! Le nekaj ga je moglo rešiti lakotne in žejne smrti: razširiti odprtino, skočiti s strehe in si razbiti glavo na tleh.....

''Dobro!'' je vzkliknil brez omahovanja. ''Nihče naj ne poreče o Capestangu, da je crknil kakor lisjak, ki se ne upa iz brloga; ako ne drugega, vsaj smrt si lehko izberem, hvala bogu! Ne, razbojniki, tega veselja ne doživite! Capestang zna umreti, kakor in kadar je njemu drago — tega mu ne vzame vsa smola sveta.''

''Aa?'' je vprašal že tretjič skrivnostni glas.

In Capestang je slišal ta nosljajoči vzklik, ki je pretresel zrak líki glas trobente! Pogledal je naokoli; za hipec se mu je zdelo, da vidi nekje pred seboj glavo, čudno, režečo se butico z neizmerno plešo namesto las.

''To je angel dežja,'' je rekel sam pri sebi.

Nato pa je opazil, da ima nasprotna streha lino, in v tisto lino je strmeč zapičil oči. Iz njenega okvirja je namreč štrlela človeška

glava, okrašena s skoro neverjetnim bogastvom las, ter bulila v Capestanga tako osuplo, da se je začutil izzivanega.

"Čujte vi!" je zavpil, pozabivši svoj grozni položaj, "čujte vi, zijalo nesramno......"

"Govorite tiše, gospod plemič, govorite tiše! Ali me ne poznate več?"

"Ali vas ne poznam? Tak bi vas moral poznati?...... Zares sem menda nekje že videl ta šiljasti nos, široka usta, goveje oči in nepočesane kuštre...... Že vem, corbacque! Spominjam se te in te preklinjam, zakaj moje srečanje s teboj je krivo, da sem tu! Ti, ti si tisti Smola, ki naj ga kuga zadavi!"

"Ne zamerite gospod," je dejala glava v lini, "danes nisem Smola, ampak Sreča."

"Davi si rekel, da si Smola!"

"Ne davi, gospod plemič! Včeraj! Takrat sem bil Smola: včeraj dopoldne ko me je doletela čast, da me je hotel visokorodni Rinaldo zaklati, in sreča, da ste me vi rešili."

"Včeraj da sem se spoteknil obte pred tem hudičevim dvorcem?" se je začudil Capestang. "Včeraj da sem se klal s Concinijevimi lopovi? Potemtakem sem spal ves včerajšnji popoldan in vso snočnjo noč? A ti, kaj delaš tam?"

"Doma sem, v svojem stanovanju."

"Doma? V tej razbojniški jami?"

Tu je druga hiša, ne dvorec maršala d'Ancre; vrata so na Garanciersko ulico. Ampak, žlahtni gospod, če dovolite vprašanje: kako da molite vi glavo skozi streho in se nastavljate dežju?"

"Smrti čakam," je odkrito povedal Capestang, ki ga je navdajal neznančev obraz kljub vsemu z nekakšnim zaupanjem.

"Smrti čakate? Strašna beseda!"

"Toda resnična. Lopovi so me opehali z meči in nožmi, da se komaj spoznam, in me v nameček zazidali v ta brlog. Ako si ne končam življenja z lastno roko, moram poginiti od gladu in žeje."

"Maršalovi ljudi da so bili z vami tako ljubeznivi?"

"Kateri pa!"

"Kolika sreča!" je vzkliknil Smola veselo.

"Obešenjak!" je zarohnel vitez. "Norčuješ se, káli?"

"Ne! Ker sem vas videl v družbi malopridnega Rinalda, sem mislil, da ste izmed Concinijevih zvestih; in zdaj me veseli, ker vem, da je narobe res. Kar se pa tiče vašega položaja, zaupajte meni; Perigoržani smo iznajdljivi ljudje. Razen tega sem danes Sreča, in to ne bo v vašo smolo, gospod plemič!"

S temi besedami je izginila glava, in lina se je zaprla. Tudi Capestang, čuteč se dovolj osveženega po dežju, je skril glavo na suho, ves osupel in vzradoščen, poln novih upov in veselja do življenja.

Njegova prva skrb je bila, da se je slekel in ogledal svoje rane.

Nato je raztrgal srajco, razložil kose po strehi, da so se namočili, ter se obvezal, kakor je vedel in znal.

''Skupaj sedem ran,'' je naštel sàm pri sebi. ''To se pravi, da jih dolgujem sedem, plus obresti. Concini, Rinaldo in onih pet divjakov je tudi sedem, kakor nalašč. Bog bodi zahvaljen!''

Z opravičenim zadovoljstvom je dognal, da ni nobena izmed ran globoka. Res ga je tresla mrzlica in ga je skelelo na vseh koncih in krajih, toda čutil je, kako se oglaša pod mrzlimi obkladki v mesu celivna moč.''

''Dobro mi de,'' si je mrmral. ''In gibljem tudi še lahko, z glavo, nogami in z rokami. Tek imam, hvala bogu, in žejo takisto; manjka mi potemtakem samo dobre večerje in dobre postelje. Vešč ranocelnik bi mi nasvetoval srnje stegno, steklenico vina in dvanajst ur krepkega, udobnega spanja.''

Toda najsi je snoval še tako lepe recepte, stegna vina in postelje le ni bilo od nikoder. Pač stokrat je pogledal skozi luknjo v strehi, a zaman: lina je ostala zaprta. Ploha je bila ponehala in žeja se je oglasila iznova, glad pa ga je zvijal čedalje huje. Vsak hip se mu je zvrtelo v glavi. Trpljenje je postajalo neznosno. Grlo mu je zatekalo. Strašna tesnoba se je polaščala njegovega duha.

Noč se je spustila na Pariz, Capestang je legel pod odprtino, da bi našel v spanju vsaj trenotno pozabljenje svoje bede. Toda namesto spanja se je pogreznil v tisto mučno onemoglost, ko čuti telo nezmanjšano bol, duh pa blodi in trpi še huje nego pri polni zavesti.

''V nameček še te mušice!'' je zarentačil sredi delirija. ''Vidiš jo, debeluško, kako me ščegače po nosu. Čakaj, mrha, da te dobim! Aha, imam jo!''

Tedaj pa se je zavedel. Imel jo je res, a ne mušice, marveč tanko vrvico, ki je visela skozi odprtino v strehi tik doli do njegovega nosu.

''Sreča!'' je kriknil v burni radosti, ugenivši takoj da ni priletela ''mušica'' od nikodar drugod nego od soseda. Urno je vteknil glavo skozi odprtino in se prepričal, da drži vrvica res k ''iznajdljivemu Perigoržanu''. ''Sreča!'' je zavrisnil še enkrat.

''Ne, gospod, nocoj sem Smola!'' je velel sosedov glas ''A vrvico potegnite vseeno k sebi: vlecite počasi in pazite, da ne izpustite. Celo uro sem se trudil da sem jo spravil k vam.''

Capestang je vlekel, ne da bi dosti premišljal, kaj se obeta: zdajci pa le otipal zavoj, ki je bil privezan k vrvici. Z utripajočim srcem ga je odprl ter vzel iz njega steklenico vina, hlebec svežega kruha in pašteto, katere ljubki vonj mu je takoj udaril v nosnice. — Vzkliknil je, kakor vzklikne človek, ki se utaplja sredi morja, v zadnjem trenutku pa mu dojde nepričakovana rešitev. Na dušek je izpraznil polovico žlahtnega burgundca, ki je bil v steklenki, nato pa se je vrgel na pašteto in kruh kakor sestradan volk. Ko je bilo vi-

no popito do zadnje kaplje in ni ostalo od kruha in paštete niti drobtinice več, se je začutil vitez močnega kakor Samson.

''Kaj delaš, Sreča?'' je vprašal tedaj. ''Zdi se, da tudi ti nekaj otepaš s čeljustmi''.

''Jem, gospod. Oprostite mi radovednost; ali je pašteta res dobra?''

''Bila je. Nebeški dar! Hvala ti, Sreča.''

''Smola, gospod; nocoj sem Smola! Pomislite, žlahtni gospod, da lazim že tri mesece okrog paštetarja, ki izdeluje nebeške darove, kakor jih pravite vi. Že tri mesece delam dobre sklepe, da si kupim tak nebeški dar za prvi tolar, ki ga dobim v roke. Nu, in včeraj, ko ste mi dali srebrnjak sem se že veselil, da je izpolnitev hrepenenja pred durmi. Ker pa sem vam dejal, da sem vaš, živ ali mrtev, in ste bili vi še potrebnejši od mene, sem poslal pašteto vam. Sam obiram kos črnega kruha ter si domišljam, da je pašteta. In ker se jezik in domišljija kregata pri tem računu sem sklenil biti Smola nocoj.''

''Smola,'' je rekel Capestang ves ganjen, ''vreden si, da te proglase za svetnika. Sam sveti Martin bi bil dal kvečjemu pol paštete.''

''Vaše besede so mi v tolažbo, gospod,'' je dejal siromak. ''Toda glavna reč šele pride. Vlecite še. Kar potegnite.''

Vitez je ubogal. Iz Smolove line se je pokazal konec dolge in močne deske, ki jo je Smola porival, on pa vlekel k sebi. Za malo trenotkov je slonela z enim koncem v lini, z drugim pa v Capestangovi strešni luknji.

''Evo brvi!'' je vzkliknil Smola. ''Ne bojte se, da vas ne bi držala. — Preizkusil sem jo.''

Capestanga je izpreletelo ob misli, da naj bi se izročil temu krhkemu mostiču nad brezdnom, ki je meril šestdeset črevljev globine. Zdrznil se je, toda ne obotavljal. Naglo je izdrl še tucat opek, preriníl se skozi razširjeno odprtino, stopil na desko in prehodil nevarno pot z gotovim in smelim korakom človeka, ki v smrti ne vidi najhujšega zla. Nekaj hipov na to se je spustil v Smolovo lino. — Šele zdaj so se oglasili živci; sesedel se je na stolec ter si obrisal mrzle kaplje, ki so mu pokrivale čelo.

Smola je v tem odprl vrata svoje čumnate: držala so na dolg hodnik, ki je bil poln deska, vrvi, kadunj in drugih zidarskih priprav. — Kakor nalašč so tiste dni popravljali vrhnje hišne prostore, in hvaležnemu neznancu je bilo treba samo počakati, da so delavci zvečer odšli, pa je imel pri roki vsa sredstva za vitezovo rešitev. Zdaj je stopil k lini, zvlekel desko in vrv nazaj ter spravil oboje na prejšnje mesto.

Nato je prižgal leščerbo: pri njeni sajasti luči je videl Capestang, da se nahaja v siromašni čumnati, ki jo je krasila samo nekakšna skrinja in pa stolec, na katerem je sedel. Skrinja ga je zanimala.

''Čemu ti je to?'' je vprašal ter vzdignil pokrov.

"To je moja spalnica in obednica. Kadar hočem spati, jo odprem in ležem v seno, ki je natlačeno vanjo. Kadar obedujem, zaprem pokrov ter si strežem na njem. Davi zarana sem bil pravkar stopil iz spalnice, zlezel na stol in začel vpraševati nebo ali bom danes Sreča ali Smola ko se mi zazdi, da slišim pri svojem sosedu, presvetlem maršalu d'Ancre, nekakšno ječanje. Poslušal sem na vsa ušesa — in moja kakor vidite, so dokaj obilne mere. Ker nisem slišal ničesar drugega kakor venomer tisto ječanje in sem spričo plohe spoznal, da ostanem za danes Smola sem hotel zlesti nazaj kar se mi zazdi, da me kliče nekdo po imenu. Aa? sem dejal in ostal na svojem mestu. Tako sem dočakal trenotka, ko ste predrli streho z glavo. Spoznal sem vas, povedali ste mi svojo nesrečo, in sklenil sem vas rešiti iz vaše vzvišene ječe; v to pa sem moral počakati noči. Ostalo vam je znano."

"Rešil si me, da lepše in bolje ni bilo moči," je rekel Capestang. — — "Hvala ti, Smola moj vrli! Ampak lepe lase imaš, veš kaj!"

"Ne zamerite, gospod," je dejal možak in zardel, kakor bi nalašč preslišal hvalo svojih las, "ker se je vaša rešitev posrečila, sem se medtem prekrstil v Srečo."

"Poslušaj," je vzdihnil vitez, "ako bi se zgodilo, da ostaneva znanca, bodi tako dober in povej mi zmerom naprej, kako ti je ime. S teboj se človek res lahko zmoti!"

Rešitelj je pomislil in rekel čez čas:

"Gospod, povem vam po pravici: ime mi je Cogolin."

"Zdaj je spet Cogolin! Zakaj Cogolin?" se je ujezil vitez.

"Tako se pišemo v naši rodbini odnekdaj. Jaz nisem kriv gospod."

"Preveč imen si naložil, dragi moj!"

"Zato pa imam srce samo eno, in s tistim sem vaš. Živ in mrtev kakor sem vam rekel."

Capestang je bil ganjen.

"Cogolin," je dejal, "poštenjak si, to vidim. Povej, s čim se živiš pravzaprav?"

Sreče iščem, žlahtni gospod: zato je moje ime tako nestanovitno. Bog mi je dal deset prstov in zdravo pamet: to dvoje rabim, kakor vem in znam, ter jemljem zaslužek kjer se ponudi in kjer mi je všeč. Tako je poskrbljeno, da ne umrem gladu, in tudi da ne dobim trebuha. Sreče iščem, kaj bi govoril!"

"Glej, glej!" je dejal Capestang. "Tudi jaz sem prišel sreče iskat!"

"Vi jo najdete, gospod; to vidim po vašem obrazu. Nekoč sem služil pri učenem zvezdarju in vedeževalcu; od njega sem si zapomnil marsikaj."

Tako govoreč, se je bil lotil Capestangovih ran ter jih začel vešče prevezovati in lečiti z mazilom, ki ga je imel v lončku na polici.

"Veste, gospod," je povzel," videč, da se vitez čudi, "od tistega zvezdarja sem preskočil k lekarnarju. Mož me je sicer napodil, ker me je gledala njegova žena preveč prijazno. Ali, da ne bi odšel praznih rok, sem vzel s seboj nekaj njegovih mazil, steklenic in sladkih zdravil. Zdravila sem popil nekega dne, ko sem bil lačen: cel teden sem ležal v postelji od njih. Tudi mazila sem hotel pojesti, a se ni dalo, in hvala bogu da ne, ker imam zdaj s čim tolažiti vaše rane. Tako, gospod, opravljeno je. Ako izvolite, vam prepustim za nocoj svojo spalnico, da se spočijete, kakor treba."

Capestang, oslabljen po izgubi krvi in truden od popitega vina, je zlezel v skrinjo. Seno se mu je zdelo mehko kakor najvoljnejša žimnica; zaspal je globoko spanje.

Ko se je bil zjutraj prebudil, je bil že velik dan. Vročica je bila ponehala, lahko se je gibal in hodil, ne da bi delal prekisle obraze, in tudi teku se ni dalo kaj očitati.

"Cogolin," je dejal, "vzamem te v svojo službo. Ugajaš mi. Ali si voljan?"

"Kako ne bi bil? To je sreča, gospod!"

"Velja! Vzemi iz moje mošnje pet ali šest zlatnikov......"

"Zlatnikov!" je vzkliknil Cogolin ves navdušen. "Ah, tudi danes bom Sreča, kakor se vidi!"

"Vzemi tudi mojo raztrgano obleko, nesi jo k trgovcu in kupi tam popolno opremo enake mere. V zameno za moje stare stvari si nabavi vnanjost, ki ne bo nevredna sluge viteza Capestanga. Hodi urno in kupi nama zajtrk gredoč."

X.

Capestangov dvoboj s Cinq-Marsom.

Ko sta se Capestang in njegov sluga preoblekla in pokrepčala, je rekel vitez kratko:

"Vzemi, kar imaš najdragocenejšega, in pojdi z menoj."

"Edina dragocenost, ki jo morem vzeti odtod, sem jaz," je priznal Cogolin.

"Na pot tedaj, in pomni: ako sva peš, greš tri korake za menoj, ako jaševa, mi slediš v razdalji šestih korakov; tako pristoji plemiškemu slugi. Govoril boš le, kadar te vprašam. Vse drugo pride samo od sebe."

Ves vesel, da ima služabnika — omenili smo že, da je bil častihlepen! — ves srečen, ker je čutil, da ga rane ne ovirajo preveč, in ves blažen v zavesti, da je ušel smrti, ki ga je že davila, se je odpravil Capestang iskat gostilne, kjer bi se naselil s svojo služinčadjo, to je s Cogolinom.

Ko sta dospela v Vaugirardsko ulico, je nehote zavil na desno stran, kjer se je izpreminjala ulica, zmerom bolj naredko obsejana s

hišami, v navadno cesto; nemara da je hotel varčevati z denarjem, ali pa je iskal v samoti varnejšega zavetja. V tistem kraju je zdajci začul izza hrbta konjski peket. Obrnil se je ter zapazil v precejšnji razdalji jezdeca, ki je obračal konja na vse strani ter ga poganjal zdaj v drnec, zdaj v kalop, prav kakor bi ga poizkušal.

"Blisk! To je Blisk!" je zamrmral Capestang, tresoč se od radosti in gneva. "Blisk, oskrunjen po enem izmed razbojnikov, ki so me ubijali!"

In res je bil Blisk; jezdec pa, ki je paradiral na krasni živali, je bil Montreval. Capestang se je ozrl naokoli ter videl, da je kraj zapuščen.

"Dobro!" je dejal in stopil dalje. "Smejali se bomo."

Šestorica maršalovih zvestih si je po vsakem "delu" razdelila imetje premaganega ali ubitega sovražnika, za reči, ki jih ni bilo moči deliti, pa je žrebala. Tako je sreča pripomogla Montrevalu do vitezovega konja; in baš zdaj, ko je bil spoznal vse njegove vrline, se je začul oddaleč nenavaden žvižg.

Blisk se je ustavil na mestu, razširil nosnice in nejevoljno stresel z glavo. Jezdec je zaklel ter ga izpodbodel; toda konj se ni genil, kakor bi se bil izpremenil v bron.

"Ohe!" je dejal Montreval, "mari si tudi ti tako uporen kakor tvoj rajni gospodar?"

Nov žvižg! Blisk je začel ritati, ne meneč se za Montrealovo laskanje, kletve in ostroge. Ko pa je slišal tretji žvižg, je ves ponorel. Jel je brcati kakor besen, metati se v zrak, zdaj z zadnjim, zdaj s prednjim koncem, in doprinašati tako neverjetne skoke, da ga noben gledalec ne bi bil več spoznal za navadnega konja. Predeno je minilo pet sekund, je zletel jahač v širokem loku s sedla ter obležal brez zavesti, vrli Blisk pa jo je udrl v kalopu za gospodarjem.

Capestang je objel glavo plemenite živali, ki se je veselo rezgetaje ustavila pred njim, ter jo poljubil med nosnice; nato jo je zajahal, ne brigaje se za Montrevala, ali je živ ali mrtev.

"Gospod!" je viknil Cogolin, "kako naj hodim zdaj: tri korake ali šest korakov za vami?"

"Kakor hočeš!" se je odrezal vitez.

Ura je udarila devet. Tristo korakov odondot se je ustavil Capestang pred gostilno, ki se je zdela že na oko zelo skromna in revna.

"Pri velikem Henriku!" je rekel vitez, muzaje se izvesku nad hišnimi vrati, ki naj bi bil predstavljal podobo kralja Henrika IV. "To mora biti imenitna gostilna, in če ni, jo povzdigne moja navzočnost."

Razjahal je ter stopil na dvorišče, kjer mu je pritekel naproti plešast možiček s čepico v roki.

"Kako ti je ime?" je vprašal vitez.

"Lureau, gospod; mojster Lureau, izumitelj škrjančkove paštete, o kateri govori vsa gospoda na dvoru."

"Dobro, mojster Lureau. Imeti hočem sobo zase, čumnato za svojega slugo in najboljše mesto v hlevu za svojega konja. Še nekaj, mojster Lureau: ako vas zalotim, da poslušate pred vrati mojega stanovanja, vam porežem uhlje; ako pa zvem, da ste izdali komurkoli visoko čast, ki vam jo izkazujem s tem, da tu živim, vam izrujem jezik."

Gostilničar pri "Velikem Henriku" je prisegel, da hoče molčati kakor grob, ter odvedel gosta v slabo, zanikarno sobo, iz katere se je videlo v teman kabinet.

"Svetlost," je dejal, "to je soba za prince."

"Izvrstno. In koliko stane na mesec vaša soba za prince?" je vprašal Capestang s prikrito skrbjo.

"'Soba vaše svetlosti, soba za slugo in jasli za konjička vaše svetlosti, vse skupaj samo šest zlatih pištol."

"Plačaj!" je rekel pustolovec mogočno in vrgel Cogolinu mošnjo.

Sluga je plačal in se pri tem čudno ozrl na Lureaujevo glavo.

"On tudi!" je zamrmral z nekakšno tovariško simpatijo. Takoj nato pa so ga navdale drugačne misli.

"Gospod," je dejal Capestangu, ko sta ostala sama, "ali dovolite, da stopim za četrt ure na cesto?"

"Cogolin, ne govori, kadar te nič ne vprašam! Ker si mi rešil življenje, naj bo topot: drugič pa te oderem na meh. Čemu hočeš iti na cesto?"

"Počakal bi prvega jezdeca, ki prijaše mimo, in zažvižgal, kakor sem slišal vas, da pridem poceni do konja."

"Krasno, prijatelj, le poizkusi."

Cogolin je stekel, kar so mu dale dolge noge: vitez pa je začel premišljevati svoje prigode. Edina izmed njih, ki ga je vznemirjala še zdaj do dna duše, je bilo srečanje z lepo gospodično, katero je rešil v Meudonskem lesu iz Concinijevih rok.

"Hči vojvode Angoulemskega je", si je rekel zdajci. "Angouleme je zarotnik, in maršal mu streže po življenju. Najbolje bo, da se oglasim v Dauphinski ulici, kamor me je hotel podlež poslati, da bi umoril vojvodo, in ga posvarim. Povem mu vse, kaj se snuje...... In morda vidim tam tudi njo!" Ali radost nad to mislijo je bila kratka.

"Hči vojvode Angoulemskega!" je povzel z nenadno britkostjo. "Vnukinja kralja Henrika III.! In kdo sem jaz?"

V žalostnih mislih, ki so mu privrele iz tega vprašanja, je moral sedeti več ur, zakaj vzdramil ga je šele Cogolin, ki je vstopil rekoč:

"Poldne je, gospod."

"Poldne!" je planil vitez in se udaril po čelu. "Danes opoldne me čaka pri "Treh vladarjih mladi gizdalin, markiz de Cinq-Mars. Mislil bo, da mudim iz strahopetnosti! Mordieu! Corbacque! Moj rapir, Cogolin! Mojega konja!"

Lačni Cogolin je globoko zavzdihnil, toda ubogal je. In Capestang se je silno zavzel, ko ga je videl sedlati za Bliskom še drugega konja, šarca krepke in žilave rasti.

"Kaj vraga delaš?" je vprašal osuplo.

"Svojega konja sedlam, gospod, da pojašem z vami," je dejal sluga s prenedolžnim smehljajem.

"Svojega konja! Odklej ga imaš?"

"Uro še ni tega, gospod. Postavil sem se bil pred vrata, kakor ste mi dovolili, ter žvižgal, kolikorkrat je kdo prijahal mimo. Ali naj sem poizkušal še tako lepe melodije in se napenjal še tako, nobeno kljuse ni maralo vreči jezdeca s sedla in priti k meni, da bi ga poljubil med nosnice. Ves razočaran sem se hotel že vrniti v gostilno, ko zagledam tegale šarca ter poizkusim zadnjikrat. — In res! V moje neizmerno veselje se šarec ustavi, a žalibog ne iz lastnega nagiba, marveč po volji svojega jahača. Mož, namesto, da bi se dal otresti, je skočil sam na tla, pograbil gorjačo in me začel pretepati, češ, da mu žvižgam v posmeh. Na koncu me je vprašal, kaj me je zapeljalo, da sem ga sramotil. Povedal sem mu po pravici. On se je grohotal na vse grlo in mi zatrdil nato, da se šarec ne bo obotavljal priti k meni, ako mu žvižgam tako, kakor me on nauči. Pripomnil je, da bo konj potem moja last, ne da bi me stal beliča. Ves vesel sem ga prosil toliko časa, da me je res naučil žvižgati. Ves vežvižgal sem, šarec je pritekel k meni in peljal sem ga v hlev, njegov prejšnji gospodar — Lureau pravi, da je častivreden konjski kupec iz Vaugirarda — pa je krenil peš domov. Pozabil sem omeniti, da me lopov nikakor ni hotel naučiti žvižga, dokler mu nisem odštel nekaj zlatnikov, ki sem jih vzel iz vaše mošnje."

"In koliko jih je bilo"? se je ustrašil vitez.

"Petnajst, vaša svetlost, beraških petnajst zlatnikov. Slepa cena za takšno skrivnost."

Capestang si je vešče ogledal konja in zamrmral:

"To ni predrago. Prav imaš, Cogolin, brez konja ne moreš biti, in dedec te ni opeharil! A koliko ti še ostane v mošnji?"

"Devet ptičkov, gospod devet zlatih pištol. Še vedno ste bogati."

"Krstiva jih po devetih modricah," je rekel vitez in se zavihtil nad Bliska, ves vesel, da premore devet pištol.

V drncu je prejahal Tournonsko ulico brez vsake bogsigavedi kakšne opreznosti; samo klobuk si je potisnil na oči. To je bilo vsekako predrzno izzivanje. Toda Capestang si je rekel, da se najbolje skrije tisti, kdor se sploh ne skriva. In vrhutega so bili Concinijevi ljudje prepričani, da je mrtev. Pa tudi če ne bi bili, se je zdela že misel, da naj bi se ognil nevarnosti, njegovi hrabri naturi neznosna. Brez najmanjše nezgode je dospel k "Trem vladarjem".

"Bravo!" je vzkliknil mladi markiz. "Vaša točnost je res kraljevska!"

"Ali ste mogoče mislili, da ne bo?" se je vzrepenčil Capestang občutljivo.

"Bog ne daj! Ako vam je drago, se domeniva takoj o pogojih najinega dvoboja. Vidim namreč, da vaša vljudnost ne bi trpela dolgega čakanja."

"Corbacque!" je zagodel Capestang. Edina pametna vljudnost ki jo dvoboj pozna, je ta, da izdereš meč brez mnogih besedi."

"Prav, prav. Kakšno orožje?"

"Kakršno hočete!" je rekel vitez.

"Rapir in bodalo?"

"Izvolite! Vsako orožje je dobro, ki gre do živega."

"In čas? Danes popoldne ob treh?"

"Imenitno!" je dejal Capestang.

"Za vrtovi vojvode Luksemburškega?"

"Prekrasno!"

Mlada moža sta se poklonila drug drugemu do pasu ter se spogledala z odkritim občudovanjem. Ko je krenil Capestang proti vratom, je vzkliknil markiz:

"Ker se pobijeva šele ob treh, gospod vitez, mi pač izkažete čast in zavžijete z mano skromni obed, ki sem ga velel pripraviti v pričakovanju vašega obiska?"

Nasprotnika sta stopila v sosednjo sobo, kjer je čakala bogato obložena miza. Obed je bil izvrsten, vina žlahtna, razgovor prijeten, da nikoli tega. Cinq-Mars je pripovedoval o svojih ljubicah, vitez o svojih bojih. Toda čuval se je omeniti, da je prisostvoval zarotniškemu zborovanju pri 'Tatinski sraki' in ga je spustil nanje baš markiz. Povedal je, da je prišel v Pariz iskat sreče, in markiz mu je zatrdil, da mu hoče, ako oba preživita današnji dvoboj pomagati pri tem z vsem vplivom, ki ga utegne imeti kmalu, zlasti pa še, kadar se poroči.

"Zakaj," je dodal nekam žalostno, "volja očetova in pa razne politične kombinacije me silijo, da se oženim...... Moja zaročenka je baje zelo lepa, toda jaz je doslej ne poznam in tudi želim, da je ne bi še dolgo."

Z eno besedo, že okrog dveh popoldne sta se gledala nasprotnika z odkrito simpatijo.

"Kolika škoda," je premišljal Cinq-Mars, "da hodi ta izvrstni človek baš za mojo drago Marionko!"

"Zarotnik je, pristaš vojvode Angoulemskega," si je govoril naš vitez, "in potemtakem sovražnik maršala d' Ancre. Ako si pridržim zaslugo, posvariti Angoulema, in ohranim zase, kar sem zvedel v Concinijevem kabinetu, mu prav lahko povem o svojem boju z maršalovimi ljudmi...... Bogme, dragi markiz", je povzel nato, "malo je manjkalo, da me sploh ne bi bilo na najin sestanek! Ob tejle uri bi moral biti jaz mrtev, vi pa rešeni truda, ki ga boste imeli z mojim pokončanjem."

In Capestang, v čigar glavi se je zlival dim slave ž vinskimi hlapovi, je začel z donečim glasom in živimi gestami svojo nezaslišano povest. Cinq-Mars ga je poslušal z navdušenim občudovanjem.

"To je sijajno!" je vzkliknil nazadnje, ko je Capestang končal, prijel za kozarec in si ga izlil s široko kretnjo v svoja osušena usta. "Čudovito! Ah, vitez, zakaj morava biti sovražnika! Zakaj se morava klati, namesto da bi se ljubila!"

"Pa res, markiz, počemu se bijeva? Hudič naj me vzame, če vem, zakaj!"

Cing-Mars je presunljivo pogledal nasprotnika in dejal:

"Jaz, za svojo osebo, moram obžalovati najin današnji dvoboj tem bolj, ker imam drevi sestanek; ne vem, kaj bi storil od nesreče, ako bi bil ranjen in ne bi mogel nanj. Razumeli me boste, je dodal s tehtnim poudarkom, "ako vam povem, da me pričakuje gospodična Delorme."

Cinq-Mars je lagal: hotel je le izvabiti Capestangu resnico, prepričati se o svoji nesreči ter slišati iz nasprotnikovih lastnih ust, da mu je Marionka nezvesta. Z eno besedo, hotel je razkačiti Capestanga. Toda vitez je odgovoril prepokojno:

"Tako? Krasotica, ki sem jo srečal v Lougjumeauju?"

"Da, ona!" je rekel Cinq-Mars s pretečim naglasom.

"Čujte, dragi markiz," je rekel Capestang, to reč je kaj lahko urediti; idite nocoj na sestanek, bijeva pa se jutri, če vam je prav."

"Kako?" je vzkliknil Cinq-Mars ves iz sebe. "Tedaj vas ne moti, da imam ž njo sestanek in da me ljubi?"

"Mene? Zakaj neki? Želim vam najboljšo zabavo, vse drugo me ne zanima!"

Cinq-Mars je vstal, skočil h Capestangu in ga burno objel, vzklikaje:

"Ah, prijatelj moj dragi! Kamen ste mi sneli s srca! Zdaj sem najsrečnejši človek na vsem Francoskem! Razpolagajte z mano, kakorkoli vam drago: vpliv, denar, vse, vse hočem deliti z vami!"

"Dragi markiz!" je dejal vitez ves začuden. "Eh, res mi je žal, da bije ura tri....."

"Hudič naj vzame dvoboj!" je viknil Cinq-Mars ogorčeno. — "Lanterne! Lanterne!" je dodal, kličoč svojega slugo, ki je pritekel iz predsobe. "Vina prinesi, lopov! Anžovinca- bordejca, burgundca, šampanjca! Vsa Francija mora na mizo! Ali ne vidiš, da se dvobojujeva z gospodom vitezom, kateri bo izpraznil več steklenic!"

Lanterne, debeluh, ki je pokal od same domišljavosti, je s Cogolinovo pomočjo navlekel nove pijače. Mlada moža sta se spustila v smeh in jela prazniti steklenico za steklenico; solnce se je že nagibalo, ko sta si segla prijateljsko v roko, obljubljaje si skorajšnje svidenje in večno zvestobo.

O mraku sta se vrnila vitez in njegov sluga v svojo gostilno. — Cogolin je odvedel konja v hlev ter jih nakrmil in napojil: s tem poslom se je zamudil do trde noči, to je, do trenotka, ko je zdrknila v temi še temnejša senca na dvorišče in nekaj pomignila Cogolinu.

Takoj nato je stopil Cogolin v sobo svojega gospodarja, ki je sedel na postelji, podpiraje si glavo z dlanmi in boreč se z razpoloženjem, ki ni bilo daleč od obupa.

Capestang je imel težko glavo. Močna vina, katerih se je bil napil, so dajala njegovim trpkim mislim tem večjo silo; premišljeval je svojo brezupno ljubezen ter se vpraševal, čemu da sploh živi tak človek, ki mu je pot do najljubšega in najslajšega na svetu na vekomaj zaprta. Že mu je bilo žal, da ni obležal mrtev v krvavi sobi Concinijevega dvorca! Potreboval je tolažbe kakor žejni vode; in prav takrat, ko je najbolj zaželel angela tolažnika, se je prikazal Cogolin.

"Kdo ti je dovolil stopati v mojo sobo, ne da bi te klical?" je zavpil vitez. "Izgubi se!"

"Ne, gospod," je vzkliknil Cogolin, "ne morem vas zapustiti, dokler vam ne povem, kakšna čuda se gode."

"Kakšna neki?"

"Tu, v moji mošnji — v vaši, sem hotel reči. Dovolite mi vprašanje, gospod; ali so bile modrice omožene?"

"Zakaj me vprašaš takšno neumnost?"

"Zato, ker je prej ostalo v mošnji devet pištol in ste vi dejali, da jih krstiva po modricah. Sedaj pa vidim v isti mošnji devetnajst pištol. Glejte, gospod," je dodal Cogolin ter pomolil vitezu mošnjo pod nos. "Na levi devet modric, na desni deset mladičev."

"Kje si dobil teh deset zlatnikov?" se je vznemiril Capestang.

"Kolnem se vam, gospod....."

"Zločinec!" je zarohnel gospodar. "Ako si me izdal, ti populim lase!"

"Samo tega ne storite!" se je ustrašil Cogolin. "Vse vam povem. Popoldne, ko ste vi obedovali z gospodom markizom, sem bil jaz povabljen na vajine ostanke; gospod Lanterna je sila priljubljen mož in me je celo objel, ker sem mu rekel 'de Lanterne'. Sedela sva baš v predsobi ter si gasila žejo s poplakom, ko je moral Lanterne nenadoma h gospodarju. Ostal sem sam, a ne za dolgo. Vrata so se odprla in v sobo je stopila gospodična hudo zapeljive vnanjosti in takisto prikupnih besed. — 'Vzemi tole', je dejala ter mi stisnila deset zlatnikov v pest. 'Ali je gospod vitez de Capestang res tu?' je vprašala nato. — 'I, kajpak', sem odgovoril."

"Vidiš, podlež, da si me izdal!"

"Kako izdal, gospod? Ko sva dospela k "Trem vladarjem" in naju je sprejel gospod Lanterne, ste sami veleli: 'Idi povedati svojemu gospodarju, da ga pričakuje Ademar vitez de Capestang!' Ne-

zamerite, ako pripomnim, da govorite včasih zelo glasno; pri 'Treh vladarjih' je ni žive duše, ki ne bi bila slišala vašega imena."

"Mogoče. In potem?"

"Potem?" je oponesel mladosten glas. "Potem? Ostalo, gospod vitez, vam razložim sama!"

Capestang se je ozrl in ostrmel. Hkrati, ko je smuknilo dolgo in mršavo telo Cogolinovo na hodnik ter izginilo kakor glista deževnica v svojo luknjo, je vstopilo mlado dekle predrznih in vendar tako gladkih oči, z izzivalnim in vendar tako prelestnim smehljajem na ustnicah, dekle v najlepšem sijaju krasote in mladosti!

"Gospodična Marion Delorme!" je zamrmral vitez, dreveneč od začudenja.

Ona pa je stopila k njemu. S skrivnostno brezsramnostjo device, ki se daje, z vso tisto laskavostjo, tistim trepetom, solzami v očeh in sladkim nemirom na obrazu, kratko, z vso tisto nezavedno veščostjo v ljubezni, ki jo je storila pozneje najslavnejšo in najzmagovitejšo vseh ljubavnih svečenic, mu je ovila Marion Delorme roke okrog vrata, nastavila svoje ustnice, nevedne še in vendar že vroče, njegovemu poljubu ter zajecljala besedo, katero je ponovila še tolikokrat v svojem življenju:

"Ljubim te!......"

"Gospodična," je zastokal naš vitez s poslednim ostankom vesti, "ali nimate nocoj sestanka z markizom Cinq-Marsom?"

Dekle je zmajalo z glavico, zasmejalo se z zvonkim glasom, objelo ga še tesneje in ponovilo:

"Ljubim te!"

Še je prešinila Capestanga misel: zamašiti si ušesa, da ne bi slišal glasu zapeljivke, in zapreti oči, da ne bi videl cvetočih, drhtečih ustnic, ki so se ponujale njegovim...... Ali ta misel je bila zgolj kratek odsev. Ugasnila je. In Marion je ostala!

Kaj hočeš, krepostni bralec? Vitezu je bilo dvajset let; Cinq-Marsova vina so bila tako močna, in Capestang tako nesrečen, tako zapuščen in tako potreben tolažbe. Sicer pa je naša dolžnost samo, da opisujemo dejanja in prigode svojega junaka, ne pa da bi jih opravičevali.

Da, bralec, Marion je ostala! In tako se je končal dvoboj, ki ga je bil napovedal markiz de Cinq-Mars vitezu Capestangu.

XI.

Gospod Laffemas pokaže prvič, kaj zna.

Takrat, ko je stopila Marion Delorme s trepetajočim srcem na dvorišče pri "Velikem Henriku" sta se ustavila pred gostilno dva moža. Prvi je bil ogrnjen z elegantnim vijoličastim plaščem, drugi s črnim, ki ga je delal podobnega grdi nočni ptici. Vijoličasti se je

vedel ponosno in oblastno, črni pa je razodeval klečeplazca in hlapca že na prvi mah.

"Kaj sem vam rekel, svetlost?" je izpregovoril črni. "Tekla je na sestanek!"

Tisti, ki mu je veljal nagovor svetlost, je skrčil roko na mečevem ročniku. Trpel je, da nikdar tega. Kdor ljubi, ne pozna strašnejše muke od zavesti, da leži izvoljenka njegovih čustev v objemu drugega moža. Gospod v vijoličastem plašču je zahropel; srdito je blisnil z očmi ter skočil proti gostilni. Toda črni mu je zastavil pot.

"Kaj mislite, svetlost? Kaj porečeta jutri dvor in mesto, ako zvesta, da se je škof luconski, vojvoda Richelieu, prvi svetovalec kraljice-matere, pobijal v gostilni zaradi lepih ženskih oči?"

Richelieu se je ustavil, mračno zamišljen in ves drhteč od gneva.

"Rajši pogledam jaz!" je nadaljeval črni. "Mene ni škoda; noter stopim in poizvem, česa išče Marion Delorme v tej hiši."

"Ali si res pripravljen, vrli moj Laffemas? Oh, daj, izvej mi ime človeka, h kateremu je prišla..... Gorje mu!"

Mož v črnem plašču se je priklonil ter odgovoril suhim in hkrati vsiljivim glasom:

"Zalezovati, poslušati, poizvedovati; to je posel zame..... Čujte, svetlost! Petindvajset let mi je zdaj, in čas je, da se odločim. Grd sem in majhen; zrak, ki ga sopem, je poln zaničevanja. V mojem srcu se poraja sovraštvo do vsega, kar živi. Karijera sovraštva je zame kakor nalašč. Zalezovati, prisluškovati, izpraševati, ovajati — da, to je moj poklic. Izročam se vam, svetlost. Služiti hočem vašim slabostim in vaši veličini, vašim ljubezenskim spletkam in vašim intrigam v politiki: meni bo vse enako. Jaz potrebujem vas, in vi potrebujete mene; drznem se reči, da vas izpopolnjujem. Glejte, jaz nočem ostati siromak, ki sem: ali naj bom do smrti reven odvetnik? Tudi jaz hočem plezati kvišku, vzpenjati se na vrhunce, odkoder lahko tareš drugim glave! In zato, svetlost, se oklepam vas: vi ste namenjeni kvišku, spoznal sem ogromnost vašega častihlepja!"

Možiček v črnem plašču se je vzravnal in se priklonil nato še globlje, rekoč:

"Svetlost, Laffemas se vam ponuja nocoj, z dušo in telesom. — Kaj mu odgovorite?"

"Velja," je rekel Richelieu. "Vzamem te."

Val temne radosti je udaril Laffemasu v čelo.

"Velja," je povzel tudi on. "Izvolite se vrniti v svoj dvorec, gospodar. Jutri zjutraj boste vedeli, kako je ime ljubimcu gospodične Delorme."

Richelieu je zaškrtal z zobmi.

"Ubijem ga!"

"Ne, svetlost," je rekel Laffemas. "To je moje delo. Za vas je dosti, da ga obsodite na smrt. Ali ga obsodite?"

Luconski škof je pomolčal, toda vihar ljubosumnosti je naglo zavladal nad glasom njegove vesti.

"Naj umre!" je odgovoril trdo in jasno.

"Dobro," je rekel Laffemas. "Ljubimec Marionke Delorme pogine od moje roke — ali pa od tiste, ki jo izberem!"

S temi besedami je stopil v gostilno, dočim je Richelieu izginil v noč. Dve uri je ostal Laffemas pri "Velikem Henriku"; nato se je vrnil v svoj stan v Dauphinski ulici, tik nasproti Angoulemskega dvorca.

Drugo jutro je prišel Laffemas navsezgodaj k "Trem vladarjem" ter se dal prijaviti markizu de Cinq-Mars. Razgovor mladega plemiča z vohunom je trajal samo par minut. Nato je zvihral markiz v hlev, skočil na konja in zdrevil proti Vaugirardski ulici. Njegov obraz je bil grd od sovraštva; hotel je poiskati viteza Capestanga in ohladiti svoj gnev nad izdajstvom v njegovi krvi! Laffemas pa je hitel k Cuconskemu škofu, ki se je baš odpravljal h kraljicimateri na posvet. Mladi prelat — Richelieuju je bilo komaj dvaindvajset let, ko je dobil škofijo — je bil ves bled od prečute noči.

"Svetlost," je dejal Laffemas, "potreba je, da izposlujete še danes naredbo po kateri zapade smrti vsak, kdorkoli ubije človeka v dvoboju?"

"Zakaj?"

Zato, ker utegne po mojih računih Cinq-Mars že danes ubiti viteza de Capestanga. Ako bo odlok pravočasno v veljavi, zapade markiz smrtni kazni, in pot do srca gospodične Delorme vam je prosta."

"Meni ni do Cinq-Marsa!" je zarenčal Richelieu. "Gre mi za tistega, ki je snoči....."

"Saj to je vitez de Capestang, svetlost! Pustolovec je, šele pred nekaj dnevi je dospel v Pariz."

Richelieu se je zdrznil. Laffemas pa, sklonjen v dve gube, se je zlobno zarežal in končal:

"Cinq-Mars in Capestang tekmujeta za Marionko. Jaz poskrbim, da ubije Cinq-Mars Capestanga; vi, svetlost, pa glejte, da pogubite Cinq-Marsa z odlokom o dvobojih!"

"Počakajva, da vidiva, kako se porseči tebi!" je dejal Richelieu.

XII.

Leonorine spletke.

Vrnimo se k hiši v Cassetski ulici, kamor smo videli stopiti maršala d' Ancre. Par trenotkov za njim se je pojavila Leonora na vogalu karmelitskega vrta. Šla je mimo hiše, ne da bi se ustavila; toda njen obraz je odseval divje sovraštvo.

"Tu jo ima skrito!" je zaihtela v globini srca. "Ljubi jo. Nič več ni dvoma, da jo ljubi. O, Concino, mari ne vidiš, kaj trpim in kako te obožujem?"

Na bližnjem križempotju je obstala in se ozrla, kakor bi čakala nekoga. Strašne misli so vrvele po njeni glavi.

"Ali pride?" je mrmrala, tresoč se krčevito. "Pošlji mi njo, santa Madonna, pa ti obljubim kipec od suhega zlata!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Concini je stopil v hišo. V veži je stražil Nubijec herkulske postave. Črna, kakor bi bila izrezana iz ebenovine, mu je molela glava iz bele svilnate tunjke, drugače pa je bil golorok in golonog. Ob pasu mu je visel oster, zakrivljen arabski meč.

"Ali je kdo prišel?" je vprašal Concini.

Črnec je zmajal z glavo.

"Povej, Belfegor: ali si mi vdan?"

Nubijec je poklcknil, prijel gospodarja za roko in jo poljubil.

"Da, gospod!" je dejal. Sam pri sebi pa je pristavil: "Skoro tako, kakor svoji gospe Leonori......"

Concini je krenil navzgor, po stopnicah, ki so bile obložene z debelimi preprogami. Bujno razkošje je vladalo v teh prostorih. Concini je bil potratil vse, kar so plačali kraljevi podložniki davkov v letu dni, da je mogel obdati svoja prešuštva s tako vešče preračunanim okvirjem. Zgoraj, v predsobi, je pazila ženska: maršal je šel molče mimo nje. Trepetal je. Naglo je odprl neka vrata in vstopil. Gizela je stala pred njim. Bila je bleda kakor mrlič, a mirna: v njenih očeh ni bilo niti strahu, niti izzivanja, niti nezaničevanja.

Ni se genila. Toda držala ga je pod svojim pogledom. Stopal je proti nji, z negotovimi koraki, sikaje in režeč se od pohote. Gizela je bila podobna krotivki, ko gleda neustrašno na svojo zver. Concini je obstal. In zdajci je pobesil glavo, iztegnil roke proti nji ter izpregovoril z drhtečim glasom:

"Poslušajte me, da boste vedeli, kako vas ljubim! Ne prosim vas odpuščanja, ker sem vas ugrabil s silo in zvijačo. V ta namen bi bil zmožen še dosti hujših zvijač in stokrat grjega nasilja...... Ne, glejte rajši, kaj vam ponujam. Mogočen sem dovolj, da lahko zahtevam od papeža razveljavljenje zakona, ki me veže z Leonoro. Bogat sem. Lahko si kupim v Italiji sam svojo kneževino. Ako bo stala ob moji strani žena, kakršna ste vi, sem zmožen uresničiti Machiavellijeve sanje, obnoviti dneve Cezarja Borgia in postati gospodar vse Italije! Za ženo vas snubim. Gizela. Ena sama vaša beseda mi je dovolj. Recite da, in svobodni ste, še to minuto. Recite, naj se odpravim postavljat prestol za vas: čez tri mesece pridete k svojemu zaročencu, Concinu Conciniju, vojvodi in knezu Ferrarskemu, ter sprejmete iz njegovih rok obenem s poročnim prstanom vojvodsko krono, ki jo upam kmalu zameniti s kraljevsko. To sem vam hotel povedati. Kaj mi odgovorite?"

"Odgovorim vam tole. Bogastvo, ki mi ga ponujate, je nakradeno; vaša kneževina bi bila kupljena za ukraden denar, moja krona skovana iz ukradenega zlata; predlagate mi potemtakem naj združim svoje življenje z življenjem tatu. Ne, gospod, kdor hoče zapeljati mene, mora znati več nego krasti!"

Concini je škrtnil z zobmi ter zlezel vase. Toda brž se je vzravnal.

"Dobro, pustiva to," je dejal, dihaje z naporom. "Tat sem. — Dobro. Kot tak ostanem pri svojem poslu. Vzamem vas, kakor jemljem zlato, s katerim bom plačal svojo kneževino. Preden pa položim roko na vas, vam povem še tole: vaš oče je v moji oblasti. Priznal je, da je snoval zaroto zoper kraljevo življenje. Jutri se začne proces proti njemu. Čez štirinajst dni bo obglavljen. Recite besedo, in vrata njegove ječe se odpro."

Dolg drget je izpreletel Gizelo. Toda iskra upanja v maršalovih očeh se je zasvetila zaman.

"To ni najhujše zlo," je odgovorila Gizela s tragičnim dostojanstvom. "Bolje je, da položi vojvoda Angoulemski svojo glavo pod rabljevo sekiro, nego da bi jo sklonil pod bremenom sramote......"

Concini je vzplamenel od gneva. Planil je k vratom in jih odprl. Na njegov migljej je pritekla paznica iz predsobe.

"Koga so privedli davi sem?" je kriknil maršal.

"Žensko, svetlost; blazno ženo, ki pravi, da ji je ime Violetta. Zaprta je zgoraj, baš nad to sobo."

"Mati!" je zaječala Gizela v svojem srcu ter omahnila od groze.

"Belfegor!" je zavpil Concini iznova.

Orjaška Nubijčeva postava se je pojavila med vrati.

"Belfegor," je velel maršal, opazujoč Gizelo s krvavimi očmi, "pojdi v zgornjo sobo......"

Gizeli je bilo, kakor bi jo prijemala blaznost. Bližalo se je nekaj strašnejšega od groze same.

"Se pravi," je povzel Concini, "ne v sobo; ustavi se pred vrati in čakaj, da ti zakličem: vstopi! Kakor hitro pa izrečem to besedo, skoči noter......"

Začul se je jek, poln strašne žalobe; maršal je videl, kako je padla Gizela na kolena, z obličjem spačenim od groze. Nasmehnil se je in nadaljeval:

"Skoči noter, primi žensko za lase, vzemi svoj meč in ji odsekaj glavo...... Razumneš? Odsekaj ji glavo, prinesi jo doli ter jo vrzi v naročje temu dekletu!"

Strahoten krik je planil iz Gizelinih ust.

Pobrala se je z nadčloveškim naporom, hoteč planiti k maršalu in Belfegorju. Toda že je bil črnec izginil! Bil je na poti k materi! Concini si je obrisal mrzli znoj, ki mu je tekel po obrazu. Sklonil se je h Gizeli, ne da bi se je doteknil.

ostaneta živa; kneginja boš..... Mari nočeš? Minuto še in kesala se boš pred krvavo glavo svoje matere!"

Gizela se ni več zavedala, kje se nahaja, niti kdo je ta človek, niti česa hoče od nje. Nekaj nedoumno strašnega jo je goltalo v svoj vrtinec. In zdajci se je zvrnila znak ter obležala brez zavesti. Iz njenih zaprtih oči pa so se jele utrinjati neme solze in curljati druga za drugo po bledih licih. Concini je pokleknil k nji, pograbil jo za ramena, stresel jo in zavpil:

"Govori! Povej, ali naj zakličem Belfegorju, da naj vstopi?"

Maršal je igral podlo komedijo: niti vojvoda Angoulemski niti Violetta nista bila v njegovi oblasti! Oba sta bila svobodna! Toda Concini se je bil vživel v svojo vlogo tako, da je verjel samemu sebi: pozabil je, da laže..... Kakor bi res izrekel smrtno obsodbo, je planil k vratom, da bi kriknil črncu krvavo povelje.....

Tedaj pa je odskočil, okamenel!

Na pragu je videl dve ženski..... Prva je bila Leonora Galigai, markiza d'Ancre — njegova žena!..... In druga?..... Marija de Medicis, kraljica-mati — njegova ljubica!

* * *

Marija de Medicis — markiza d' Ancre jo je imenovala kratko in po domače Marijo — je bila pravkar prekoračila štirideseto leto. Bila je žena velike lepote, ki je čas dotlej ni bil mogel razdejati.

Ljubila je umetnosti in celo sama rezala v baker. V vseh drugih rečeh pa je bila mrzla, računajoča egoistka. In vendar je nosila v svojem trdem srcu že dolgo jarem ljubezni, kateri se je sama čudila. Bila je v tistih nevarnih letih, ko se izvrši v ženskih poslednja izpremememba in so nekatere izmed njih zmožne sleherne norosti. Marijina norost je bil Concini.

Leonora je gledala Gizelo; Marija de Medicis je upirala oči v maršala.....

Toda Concinija je odlikovala gibčnost rojenega komedijanta. Le trenotek, in spet se je imel v oblasti; poklonil se je kraljici, rekoč:

"Ali smem verjeti svojim očem? Vaše veličanstvo — tukaj?"

"Mari pridem prvikrat?" je hladno rekla kraljica, ne meneč se, ali jo sliši Leonora ali ne.

Toda zdelo se je, da je markiza pozabila oba, kraljico in Concinija. Stopila je bila h Gizeli ter jo začela buditi in ji močiti sence.

"Lepa je, oh, tako lepa! In jaz sem grda! Ona je lepa, zato jo ljubi Concino, zato jo obožava..... Dobro! Umrla bo, kakor so umrle po vrsti vse, ki so okusile Concinov poljub!"

Takšna je bila misel Leonore Galigaj, dočim se je Gizeli vračala zavest.

"Pomirite se, gospodična," je bila prva Leonorina beseda. "Vaš oče ni prijet, niti ni vaša mati jetnica v tej hiši. Gospod maršal d' Ancre se je zlegal."

Te besede so bliskoma vrnile Gizeli življenje; planila je kvišku, prijela markizo za roke ter vzkliknila z vročim glasom, vsa sijoča od sreče in lepote:

"Kdo ste, madame? Kdo ste, da vas vem pomniti in blagoslavljati do svoje smrti?"

"Markiza d' Ancre sem," je odgovorila Leonora z zloveščo preprostostjo.

Mraz je izpreletel Gizelo do mozga. Njen pogled se je srečal z Leonorinim, in začutila je, da je obsojena...... Odvrnila je oči ter spoznala kraljico. Naglo je stopila pred Marijo de Medicis: neustrašnost se ji je bila vrnila, kakor hitro je videla, da preti nevarnost samo nji.

"Madame," je izpregovorila dostojanstveno, "vi ste mati kralja, ki je najvišji varuh pravice. Kličem vas na pomoč zoper nasilje, ki se mi godi."

"Pravici se bo zadostilo," je rekla Marija de Medicis s strupeno ironijo. "Gospod maršal pravi, da vas je dal prijeti in privesti sem, ker vas mora zaslišati o neki zaroti. Kaj ne, maršal?"

Concini se je naklonil. Najrajši bi bil zarjul od gneva in boli; toda njegov obraz se je smehljal!

"Deklico hočem zaslišati jaz," je povzela Marija de Medicis. — "In če bo potreba, naj prevzamejo zadevo sodniki. Gospodična, spremili me boste v Louvre."

Concini je omahnil. Oči so mu posteklenele. Vprašal se je, ali ne bi bilo najbolje, da zakolje soprogo kar tu na mestu.

"Ah, madame," je vzkliknila Gizela, "v Louvre ali magari v Bastiljo, kamorkoli ukaže vaše veličanstvo, samo da je daleč od tega človeka!"

"Pojdiva tedaj!" je velela kraljica ter se obrnila, ne da bi vrgla Conciniju pogled.

Gizela je šla za njo. A Leonora je pridržala mladenko za roko in ji šepnila tiho:

"Dolgujete mi več nego življenje. V zameno vas prosim le enega: kadar zadobite prostost, izposlujte mi sestanek s svojim očetom. Ali obljubite?"

"Obljubim, madame," je rekla Gizela s krotkim glasom.

Ko je šla mimo Concinija, je maršal vztrepetal, dvignil glavo in zamrmral:

"Zbogom!"

Toda hčeri vojvode Angoulemskega se je uprla duša.

"Ne recite mi zbogom," je dejala preteče. "Midva se še vidiva! Vi ste krivi nesreče moje matere, in jaz sem ji prisegla vašo smrt. To svojo prisego hočem izpolniti; ako ne z lastno roko, vas ubijem z roko tistega, ki bom nosila njegovo ime — z roko moža, ki ga ljubim!"

In šla je mimo. Ves pekel ljubosumnosti je zatulil v Concinijevi glavi. Najrajši bi bil planil za Gizelo in jo zadavil. Toda okamenel je pod pogledom Marije de Medicis, ki se je s praga ozrla nanj, rekoč:

"Gospod maršal, izvolite mi prinesti v Louvre poročilo o zaroti, ki pravite, da jo zasledujete!"

S temi besedami je odšla ter odvedla Gizelo s seboj.

* * *

Leonora se je molče umaknila v najtemnejši kot. Njene oči so nepremično merile v soproga. Kakor vsak trenotek življenja je bila tudi zdaj njena edina misel, osvojiti si Concinijevo srce; zakaj ni je ljubil, nikoli ne, odkar sta se bila spoznala. Ona pa ga je ljubila z vso močjo svoje duše. Vsaka njena misel je izvirala iz te strasti, sleherna beseda njenih ust se iztekala vanjo nazaj. Vsa njena dejanja nje trpko častihlepje in lakomna žeja zlata, vse to so bila zgolj sredstva, ne nameni. Edini resnični namen v Leonorinem življenju je bil, da bi jo vzljubil Concini.....

Maršal d'Ancre je bil padel na kolena, zakopal glavo v svilnate blazine na kanapeju ter se razihtel od jeze in bolečine. Leonora pa je gledala s tihimi solzami.

"Plakaj," je govorila sama pri sebi, "plakaj, ubogi ljubi moj! Toliko ne naplačeš v vsem svojem življenju, kolikor je preplakalo moje srce....."

Rahlo se je dotaknila drhteče soprogove rame. Zdrznil se je in jo zagledal. Spomin mu je zavrel..... Pravkar še, v tejle sobi, je bil blizu svoje zmage nad Gizelo. Imel jo je v rokah in jo videl malodane že uklonjeno. In če bi tudi ne bila, saj je mogel rabiti silo; ta hip bi ležala v njegovem naročju, da ni prišla Leonora! Concini je vstal, njegov obraz se je skrčil v strašni grožnji. Zarohnel je:

"Ali si ti obvestila Marijo?"

"Jaz," je dejala Leonora; solze so ji tekle brez prenehanja, ne da bi se bila spomnila in jih obrisala. "Jaz sem ji sporočila da se ji hočeš izneveriti; jaz sem jo privedla sem; tik do teh vrat, za katerimi sva poslušali, sem jo peljala jaz! Ubij me, Concini, ako je takšna tvoja volja. Potem bo vsaj konec mojih muk."

Njen glas je bil krotak in poln presunljive prošnje. Maršal pa je zaškripal z zobmi:

"Ubijem te, da!"

V njegovih rdeče obrobljenih očeh se je zasvetila morivska blaznost; roka mu je segla za pas ter izdrla bodalo..... Leonora se je nasmehnila. Z naglo kretnjo je raztrgala čipke, ki so ji pokrivale grlo, in ne na bi bil ugasnil smehljaj, ki se je zlival na njenih ustnicah s solzami, je rekla:

"Suni, Concino moj, ubij me, ker sem storila tvojemu srcu zlo in bi ga še, ako bi živela dalje! Tvoja Leonora umre čeprav obupana, čeprav z zavestjo, da ni prejela od tebe nikoli niti iskrice ljubez-

ni..... Suni! Še v smrti bom plakala nad teboj, Concino. Kaj bo z mojim dragim, kadar me več ne bo? Kako uideš Marijini osveti? Kdo te bo spravil ž njo? In kakšna tolpa steklih psov bo planila nate kakor hitro zvedo, da te Marija več ne ščiti! O, Concino, Concino! Zabodi me! Tako vsaj ne bom videla tvojega padca in tvoje smrti!"

Leonora Galigaj je govorila od srca. Pa tudi če bi bila igrala, so bile njene besede mojstrske. Storile so čudež.

Ob misli na to, da se utegne kraljica odvrniti od njega ter ga prepustiti sovražnikom, je Concino otrpnil. Bol in jeza, strast in gnev, celo ljubezen se je zrušila v njem. Leonora je videla ta strah in povzela s še bolj gorečim glasom:

"Ali to ni vse, Concino. Menda sem ti povedala, da študiram z Lorenzom že dolge mesece skrivnosti zvezd. Stoinstokrat je napravil Lorenzo na moj ukaz tvoj horoskop. Ti in jaz, oba zaupava neomejeno v učenost tega človeka, ki je tako majhen po telesu, a tako velik um. In glej, Concino, odgovor zvezd je zmerom enak: kakor hitro ugasne Marijina ljubezen do tebe, umreš nasilne smrti! In to je vzrok, da jaz, ki te obožavam, vendar pustim in trpim, da te Marija ljubi!"

Concini je bil bled kakor smrt. Pošast groze mu je visela na grlu. Srdito je vrgel bodalo od sebe, ugriznil se v pest in zarjul:

"Prestrahopeten sem!"

Toda Leonora je strastno planila k njemu, ovila ga z obema rokama ter nadaljevala z glasom, prekipevajočim od divje ljubezni:

"Ne, ne! Strahopeten nisi, le sebe samega in svoje moči si moraš biti svest. Ne govoriva več o tem dekletu, Concino moj! Tvoja žena sem in tvoja ljubica, tvoja dekla in tvoja sužnja; vse tvoje muhe bom prenašala brez mrmranja. Nočem pa, da bi se tvoje srce klanjalo drugi. Poslušaj me, Concino, in umej, Gizela mora umreti. Ne trepetati, ne plakaj, ne srdi se, preljubi moj! S tem, da jo umorim, odrešim tebe, zakaj ona bi te zapeljala v pogubo. Ah, razumeš me! Jaz, edina jaz, Concino, sem zmožna ljubiti dovolj čisto in vdano, da zagotovim tvojo srečo, tvojo veličino!"

"Mojo srečo!" je grenko zastokal maršal. "Mojo veličino! — Danes si poteptala oboje. Sama praviš, da pomeni Marijino sovraštvo moj padec, nemara celo mojo smrt!"

Tesneje se je privila k njemu.

"Drevi te spravim z Marijo," je rekla še tiše. "Storim te močnejšega, nego si bil....."

"In ona?" je zasopel Concini.

"Ona? Dekle? Še nocoj bo prosta."

"Prosta!" je kriknil maršal v brezumni radosti.

"Prosta — dokler je ne ubijem! Prosta, ker hočem po nji stopiti v stike z vojvodo Angoulemskim, Guisem in Condejem! In kralj, ki še vlada v tem trenotku....."

"Kralj!" je ponovil Concini jecljaje.

"Vedi: čez nekaj dni..... bo kralj..... mrtev!"

Leonora je razkleknila roke in jih spustila izza soprogovega vratu. Zloboken plamen ponosa in ljubezni ji je ožaril obličje.

"Kralj — mrtev!" je zamrmral Concini.

"Da! In kraljestvo ne more ostati brez kralja. Marija de Medicis je na najini strani. Conde bo miroval, ker mu zamašiva usta z zlatom. Guise segnije v ječi. Karla Angoulemskega, ki je najnevarnejši izmed vseh, se nama ni treba bati, zakaj njegova glava pade pod rabljevo sekiro. Concino, Concino, le eden more biti kralj!"

Bebast od pohlepa in slep od sreče, ki jo je videl v duhu, se je sklonil maršal pred silnim Leonorinim pogledom. Ona pa je končala:

"Concino! Kralj boš ti!"

XIII.

Njegovo veličanstvo Ludvik XIII.

Tisto jutro, ko sta se posvetovala vojvoda Richelieu in Laffemas, kako bi ugonobila Cinq-Marsa in Capestanga hkrati, in je divjal markiz nad vitezom, da bi ga sesekal na drobne kosce, se je odpravljal kralj Ludvik XIII. že navsezgodaj na lov. Došla je bila vest, da se pojavljajo čaplje nad Meudonskim lesom.

Mladi kralj si je dal obleči lovski kostum od črnega baršuna, z jahalnimi škornji in širokim usnjatim pasom, ob katerem mu je visel na zlati verižici prekrasen lovski nož. Tako napravljen je stopil v prostorno galerijo, ki je gledala z okni na notranje louvrsko dvorišče. Spremljala sta ga samo dva službujoča plemiča in nekaj pažetov. V galeriji ni bilo nikogar razen častne straže, kateri je poveljeval gardni kapitan gospod de Vitry. Z donečim glasom je velel Vitry izkazati vojaško čast. Ludvik je malomarno vzdignil betiček svojega korobača do klobuka ter korakal dalje po galeriji. V predsobah ni bilo nobenega dvorjana; noben visoki častnik v sijajni obleki, noben cerkveni dostojanstvenik se ni klanjal mimogredočemu kralju. Stopal je žalosten in sam, čeprav je oholo skrival ponižanje za krinko prezirne malomarnosti. Bilo mu je nekako petnajst let.

Ko je dospel na konec galerije, pa se je Ludvik XIII. mahoma zdrznil in stopil naglo k najbližjemu oknu: z dvorišča se je slišal živahen hrup glasov ter rožljanje z ostrogami in meči. Kakih petdeset plemičev se je razgovarjalo in smejalo na ves glas; v razkošnih oblekah so se vrtili nalik metuljem okrog svojega vodje, ki je mirno in ošabno korakal v dvorec in tolikoda vračal pozdrave, kakor bi bil on tisti, ki mu gredo vse časti in je vse njegovo..... Bil je Concini!

Zdelo se je, da se ves Louvre drami ob njegovem prihodu. Slu-

ge so tekli obvestit kraljico, straža pri velikih vratih mu je izkazovala počast.....

"To je pravi kralj francoski!" je zamrmral Ludvik XIII. in prebledel.

Ko se je obrnil, je zagledal pred seboj moža visoke postave, s sivimi brki, štrlečimi črnimi lasmi in temnimi očmi, ki so se drzno iskrile izpod košatih obrvi. Ta mož je gledal kralja z ganjenim, skoraj očetovskim sočutjem.

"Dobro jutro, maršal," je rekel Ludvik XIII., zakaj črnolasec je bil maršal d'Ornano, poveljnik korzičanskega bataljona.

"Bog ohrani vaše veličanstvo," je dejal Ornano in se poklonil. "Čudne reči govorite sami pri sebi, sire!"

"Maršal!"

"Le eno vašo besedo, sire, pa zgrabim Concinija sredi njegovih frkolinov in ga nasadim na vrh zvonika pri Sveti kapeli!"

Mladi kralj je prebledel. Že je trenil z ustnicami, da bi ukazal aretirati Concinija. Toda zdajci je upognil ramena, pogledal v stran in zamrmral:

"Zbogom, maršal; v Meudon pojdem, na lov s sokoli."

Maršal Ornano se je zavrtil na petah ter odšel, žvenketaje z ostrogami po parketu velike galerije. Ludvik XIII. je hitel medtem že nizdol, po skritih stopnicah, dočim je zavil spodaj Concini baš takrat z vso svojo šumno jato v široko, monumentalno stopnišče, ki je ustavil, ves rdeč od sramu, ter si pritisnil pesti na sence.

"Premlad sem še!" je zastokal. "Premajhen in prešibak. Toda potrpimo..... Enkrat bom dovolj močan, in tedaj — gorje jim!"

Počakal je minuto, da si popravi obraz. Nato je krenil na majhno, ločeno dvorišče, kjer je bila sokolarna.

Tam je stal mož in dajal s kovinskim glasom povelja. Na levi pesti je držal mladega sokoliča, z desnico pa ga je krmil s koščki mesa iz glinaste sklede. Ta mož ostrih oči, živahnih kretenj, visoke postave, posmehljivih ustnic in grbastega nosu je bil Albert, vojvoda Luynski. Ludvik XIII. je nekaj trenotkov vešče opazoval delo, ki ga je opravljal njegov sokolar. Nato je stopil bliže.

"Ponižno se klanjam vašemu veličanstvu!" je rekel Luynes, ko se je ozrl in zagledal kralja. "Odpravimo se, kakor hitro ukažete, sire; vse je pripravljeno za lov," je dodal ter izročil sokoliča služabniku.

"Za lov!" je vzdihnil kralj. "Drugega veselja mi itak ne puste!"

"Eh, sire, mari vam vzgojitelj ni pokazal v Platonu mesta, kjer pravi modrijan, da je lov šola vojaških kreposti?" je vzkliknil Albert de Luynes nekam čudno domače. "In jaz bi trdil še več: lov je tudi šola za kralje, samo pravi mora biti. Lovov je več vrst mordieu. Predstavite si čapljo, kako jo ubira naravnost proti nebu, visoko, visoko, in se izgublja v sinji neskončnosti. Kdo jo doseže

tam? Katera puščica zleti do nje? Katera kroglja? O, čakaj malce, prevzetna čaplja, dokažem ti, da se zna dvigniti kralj, se pravi, lovec njegov, še više od tebe...... Razpni peroti, sokol moj! Že leti za njo in vpije svoj ostri, presunljivi bojni klic: 'Živel kralj!' Čaplja ga sliši in čuti, da je izgubljena. Sokol pade nanjo ter jo klesti z neusmiljenim kljunom. 'Živel kralj!' Kmalu omahnejo čaplji krila; pada, vrti se, čedalje hitreje pada iz višave, in kadar leži na tleh, si lahko misli: 'Prav se mi godi. Čemu pa sem letela više, nego je moja pravica?' — Sire, poglejte okrog sebe. Sokolov, ki komaj čakajo, da bi smeli razpeti krila, je dovolj. Kje so čaplje? Recite, sire!''

''Molči! Molči!'' je zasopel Ludvik XIII. in si pokril oči z roko, kakor bi se mu bleščalo od slike, ki jo je zagrinjal Luynes. In besede srditega Ornana so mu zvenele v ušesu.

''Lovov je več vrst'', je povzel sokolar z zloveščim smehom. ''Morebiti je vašemu veličanstvu gonja bolj povšeči? Meni tudi, bogme da! Izberimo si ga, jelena šestnajsteraka! Odvežimo psegonjače! Slišite? Že trobijo halali! Nož v roko, naravnost k živali, dobro namerjen sunek v prsa: končano je...... In če ne marate prijeti za nož sam, imate svoje lovce, sire! Kje je žival? Kdaj naj odvežemo pse? Ukažite veličanstvo!''

Tisti hip je sfofotala vrana kraje preko njunih glav. Kralj je pazno sledil z očmi okornemu letu ptiča, ki se je vzdigoval proti Louvrovi strehi.

''Nate, sire!'' Luynes je skomignil z rameni ter podal kralju nabito arkebuzo.

Ludvik je naglo pomeril. Strel je zagrmel. Vrana se je obrnila v zraku in padla kakor kamen k Luynesovim nogam. Ponosen smehljaj je ožaril čelo mladega kralja. Prijel je sokolarja za komolec ter mu dejal s srdito odločnostjo:

''Zdaj vidiš, da ne bom potreboval niti lovcev niti sokolov, kadar bom hotel videti žival na tleh...... Na konja, Luynes! Na lov!''

V spremstvu svojega sokolarja, nekaterih plemičev in pažetov, ki so nosili sokole, je kralj odjahal iz Louvra ter krenil v Meudonski les.

XIV.

Na cesti v Meudon.

Pred gostilno pri ''Velikem Henriku'' je razjahal nekako ob tisti uri markiz de Cinq-Mars, ves bled od ljubosumnega gneva. Na dvorišču ni bilo nikogar razen sluge, ki je snažil čilega šarca. Cinq-Mars se je zdrznil.

''Ta falotski obraz mi je znan,'' je pomislil sam pri sebi. ''I kajpak: to je oproda mojega izdajalca, klavrnega bahača, ki mu po-

režem uhlje, ako bog da..... Ali me spoznaš, lopov?'' je zaškrtal in stopil bliže.

''Kako naj vas spoznam, žlahtni gospod,'' je zazijal Cogolin hinavsko, ''saj vas vidim prvikrat v svojem življenju!''

''Ne spozna me,'' je zamrmral mladi mož. ''Tem bolje! Poslušaj,'' je dodal, ''ali hočeš zaslužiti pet zlatnikov?''

''Oho!'' Cogolin se je približal z odprtimi usti in nastavljeno roko.

''Vzemi!'' je velel markiz ter mu vrgel rumenjake. ''Toda če me ukaniš, ti oderem kožo s korobačem. Pelji me v stanovanje gospoda de Capestanga, pa tako, da naju nihče ne sliši.''

''Gospod, to ni mogoče.....''

''Kako da ne!'' je kriknil Cinq-Mars in vzdignil korobač.

''Zato, ker gospod de Capestang nima več tu stanovanja. Pred dobro uro je odjahal, kakor bi mu bili vsi hudiči za petami. Nu, evo mojstra Lureauja, ki vam potrdi, da govorim resnico.''

Lureau ki je bil stopil na prag, je pokimal s čepico.

''Res je tako, gospod!'' je dejal z otožnim glasom.

Cing-Mars je pobesil glavo in besno zacepetal.

''Gospod vitez de Capestang je odjahal v Meudon,'' je povzel Lureau. ''Ako hočete govoriti ž njim, tam ga dobite.....''

Cogolin je ošinil blebetača s tako srditim pogledom, da jo je brž odkuril v kuhinjo.

''Poslušaj,'' je nadaljeval markiz po kratkem molku. ''Snoči je prišla k tvojemu gospodu ženska, mlado dekle. Vem, da je spala tu. Ali je odšla z gospodom de Capestangom?''

''Aha, zdaj vidim, kje vas žuli sedlo, gospod! Pa nikar ne mislite, da vas hočem prispodabljati konju ali celo oslu; bog ne daj! Govoril bom tem odkritosrčneje, ker je gospod vitez, potem ko me je ozmerjal in stepel kakor psa.....''

''Na, prijatelj, vzemi še dva zlatnika!''

''Hvala tisočkrat, gospod!'' je dejal Cogolin, brišoč si oči. ''Moj vitez — lopov in razbojnik, sem hotel reči! — je odšel, ne da bi me bil plačal. In pri tem mi je povedal naravnost, da ne misli več stopiti na pariška tla. Recite, ali imam še kaj povoda ozirati se nanj? Jaz pravim, da ne, in zato vam izdam brez pomisleka, da je odšlo dekle že davno pred ciganom: kakor se vidi, je prav nič ne skomina, iskati novega svidenja z njim!''

''Praviš, da se Capestang ne misli več vrniti?''

''Tako je! Brez gospodarja sem zdaj siromak.''

''Vzamem te v svojo službo. Poišči me jutri zjutraj v gostilni pri 'Treh vladarjih'.'' Cogolin se je priklonil do tal. ''In punica, praviš, je šla svojo pot?''

''Takole nekako jo je ubrala!'' je dejal Cogolin, kažoč z roko proti Tournonski ulici.

Tedaj pa so mu obvisele oči na dveh jezdecih, ki sta mirno stala kraj voznih vrat in očividno prisluškovala razgovoru. Cing-Mars se je obrnil k svojemu konju; Cogolin mu je planil podržat stremen. V tem je videl, kako sta se jahača spustila v drnec proti Meudonski cesti. Bila sta Richelieu in Laffemas!

Markiz je nekaj pomišljal, ali bi šel in se vrgel Marionki k nogam, ali bi najprej iskal Capestanga ter ga poslal na oni svet. Odločil se je za drugo, izpodbodel konja in zdrevil proti Meudonu.

Cogolin pa se je vrnil ves srdit v gostilno in zatulil nad prestrašenim Lureaujem:

"Lepo ste si postlali bedak! Vzlic obljubi ste povedali, da vitez stanuje v vaši zanikarni kolibi. Zdaj se lahko poslovite od svojih uhljev: moj gospod drži besedo. In njegova briga bo, da vam jih poreže!"

Lureau je zajavkal v smrtnem strahu in si tekel ovit glavo z veliko židano ruto, da bi skril ogrožene uhlje pred vitezovimi očmi.

* * *

Cogolin je seveda legal, ko je rekel markizu, da ga je Capestang pretepel in za vedno zapustil Pariz. Res pa je bilo, da se je bil vitez že zgodaj odpravil od "Velikega Henrika". Takrat, ko je Cinq-Mars govoril s Cogolinom, je jahal on zložno po Meudonski cesti. — Nejevoljna misel, da snoči ni utegnil poiskati vojvode Angoulemskega, ki ga je hotel posvariti pred Concinijevimi naklepi, ga je bila zapeljala po nepredolgih ovinkih v sanjarijo o njegovi hčeri: tako ga je popadlo hrepenenje, vrniti se za uro ali dve na kraj, kjer je pred malo dnevi otel Gizelo iz maršalovih rok.

Spomini nanjo pa so budili v vitezovem srcu tudi slabo vest.

"Ali je bilo potreba, da sem se dal zapeljati vražji punici, ki mi je prišla snoči mešat glavo?" se jeošteval spotoma. "Nu, hvala bogu, šla je spet. Srečno pot, uboga Marion! Da bi je čakala v Parizu sreča, katere je prišla iskat! Eh, v lepem stanju me je zalotila...... Vrag vedi, kaj me je imelo: ves nov sem bil! Tiščalo me je, da bi se bil razjokal kakor tele! Zakaj neki? Od pijače? Vino, corbacque! vino gospoda markiza je krivo vsega! Ne, ne...... Zakaj sem bil tako žalosten? Zakaj sem žalosten še zdaj?"

Globoko je zavzdihnil.

"Beži, beži, Capestang! Ali si neumen, da obračaš oči za hčerjo vojvode Angoulemskega, ki utegne biti jutri francoski kralj? Največji uspeh, ki ga smeš upati, je prilika, da izgubiš zaradi nje glavo!"

Iz teh otožnih misli je zdajci splašil viteza topot, ki se je oglasil za njegovim hrbtom. V besnem, nerednem kalopu je drevil splašen konj z bliskovito naglico bliže in bliže. Vitez se je komaj utegnil umakniti: kakor strela je šinila žival mimo, in njena ravna smer je pričala, da je podivjala.

"Na pomoč! Na pomoč!" je kričal jezdec, mladenič v črni baršunasti obleki, prizadevaje si zaman, da bi ustavil steklega vranca.

"Siromak!" je pomislil Capestang. "Na prvem ovinku si mora streti glavo. Hop, Blisk! Hop, hop!"

Razdražen po gospodarjevih krikih, je zletel vrli Blisk kakor puščica z loka in jo ubral v mogočnih skokih za nesrečnežem; razdalja, ki ju je ločila, se je krčila od hipa do hipa: še trenotek, in Capestang je bil z neznancem vštric.

"Pogum!" je viknil. "Pogum! Zdržite še malo!"

Neznanec se je naglo ozrl na moža s plamenečim obličjem, ki je divje kalopiral ob njegovi strani: a zdajci ga ni videl več! Še tisti hip pa je opazil, kako je njegov lastni konj srdito stresel glavo; slišal ga je rezgetati od bolečine in čutil, kako postaja njegov dir počasnejši. Trenotek nato je žival obstala, ukročena, pokrita s peno, tresoča se na vseh udih!

"Rešeni ste, gospod!" je rekel glas.

Plemič v črnem baršumu je zdaj zagledal jezdeca, ki je stal peš na cesti in ga pozdravljal! Capestang, ko je dospel vštric z mladeničem, se je bil z nezaslišano drznostjo sklonil naprej, pograbil tujčevega konja oberoč za grivo, spustil se iz sedla in obvisel na vrancu z levo roko, dočim mu je z desno stisnil puhajoče nosnice. Neznanec je skočil s konja, rekoč:

"Hvala, gospod. Dolgujem vam življenje — tega ne pozabim do svoje smrti.

Ali Capestang ga ni poslušal. Z obema rokama je razklepal vrancu gobec in duhal ostri vonj njegove sape.

"Saj sem vedel!" je vzkliknil nazadnje. "Gospod, vaš konj je bil pijan! Gotovo ste mu dali zjutraj preveč ovsa, namočenega v žganju...... Ali se hočete ubiti?"

Mladenič v črni baršunasti obleki je strašno prebledel.

"Oh, podleži! Oh, lopovi!" je zamrmral sam pri sebi.

"Zdaj ga lahko zajašete brez skrbi," je povzel Capestang. — "Krotak bo kakor jagnje, zakaj besnost ga je že minila."

"Prav sta imela. Ornano in Luynes!" je pomišljal neznanec. "Zdaj vidim: ako ne udarim jaz po njih, moram pasti sam! Smrt se plazi okoli mene...... Upijanili so mi konja, da bi nesrečen slučaj izpraznil francoski prestol! Da, čas je vzeti bič in vajeti v roke!"

"Gospod," je dejal, ko je sedel spet na konju, "moje biavlišče je v Louvru. Oglasite se tam, kadarkoli hočete, vprašajte po gospodu Vitryju, ki je moj sorodnik, in recite mu: 'Meudon!' brez vseh posebnih pojasnil. Vedel bo, kaj mu je storiti."

To rekši je izpodbodel konja in kmalu izginil osuplemu Capestangu izpred oči.

"Corbacque!" je zagodel vitez, "to ti je lep plemič. Človek se poda zaradi njega v nevarnost, da si polomi kosti, on pa pravi, kakor bi šlo za najmanjšo reč na svetu: "Oglasite se pri mojem sorodni-

ku Vitrvju!' Hvala lepa! Capestang ni tiste sorte ptič, da bi čivkal okrog stričkov in atkov za hvalo takšnega zelenca!''

Zaničljivo je tlesnil s prsti. Nato je požvižgal Blisku, ki je veselo pritekel k njemu: zajahal ga je in nadaljeval svojo pot.

Baš takrat se je zapodila iz Pariza četa jezdevec in jo udrla v najhujši naglici po Meudonski cesti. Bili so naši znanci iz Concinijevega dvorca: Bazorges, Montreval, Louvignac, Chalabre in Pontraille; njim na čelu je dirjal Concini s svojim pribočnikom Rinaldom. Leteli so tiho in urno kakor jata jastrebov, ki jih nese vihar. Njih obrazi so bili mrkli. Concini je meril obzorje s strašnimi očmi.

''Hitreje! Hitreje, da utegnem položiti roko na sokolarja! — Brez usmiljenja, tigri moji! Hitreje! Še hitreje!''

Morilci pa so izpodbadali konje v peklenski kalop in tipali za pasove, ali jim tiče bodala dovolj narahlo v nožnicah.....

Kaj se je bilo zgodilo?

Leonora Galigaj, ki je prišla v Louvre kmalu za svojim soprogom, je imela z nekim moškim skrivnosten pomenek. Takoj nato je poiskala Concinija. Našla ga je domalega spravljenega s kraljico; kakor hitro jih je pustila Marija za hipec sama, mu je šepnila:

Skrbi me, da se njegovo veličanstvo ne bi ponesrečilo na današnjem lovu; plašljivega konja ima! Ali naj se okoristi z nezgodo Luynes namesto tebe? Vzdigni se in poglej, kaj je novega na Meudonski cesti!''

* * *

Enajst je ura. Dušeča vročina se dviga od razpokanih tal. Vse molči. Neizmerna otrplost vlada v naravi. Takšna je minuta, ko zavije družba treh jezdecev iz hiše nasproti gostilne pri ''Tatinski sraki'' v Meudonu. Namenjeni so v Pariz; eden se zdi, kakor bi ga tlačilo breme notranje toge. Maskirani so; ljudem tiste dobe so bile krinke prav tako vsakdanja reč, kakor nam rokavice.

Vojvoda Angoulemski! Princ Condeški! Vojvoda Guiški!

Odpravljajo se iz hiše, kjer so pravkar sklenili vse za poslednji sestanek zarotnikov, ki se vrši dne 22. avgusta v Parizu..... Toda Angouleme ni prišel v Meudon le zato, da bi zadrgaval politične mreže: predvsem ga je prignalo upanje, da najde hčer spet doma!

Našel je samo Violetto; komaj da je privoščil ubogi blaznici par besedi. Zdaj se vrača z Guisem in Condejem, in v žalostno pobešeni glavi mu vrta misel na neznanca, na viteza Capestanga, čigar nenavadni zapisek je našel tistega usodnega večera na kaminu. On je ugrabil Gizelo: on, nihče drug! In strašna zaobljuba maščevanja kipi očetu na ustnice.

* * *

Enajst je ura. Kakor brez glave dirja markiz de Cinq-Mars po gozdu ter išče omrženega tekmeca. Ves je premočen od znoja, in vendar ne odneha biti konja z ostrogami v bok. Tako slep je od svojega sovraštva, da niti ne opazi dveh jezdecev, ki se obračata, kamor

se obrne on, dirjata, kadar on dirja, in se ustavljata, kadar zadrži on svojo izmučeno žival.....

Zasledovalca sta vojvoda Richelieu in Laffemas!

* * *

Enajst je ura. Ludvik XIII. se je dolgo mudil v zatišju gostega bukovja pokraj ceste. Mladi, petnajstletni kralj, ki ga ni ljubil nihče razen kvečjemu njegovega sokolarja, otožni mladenič, ki ni imel komu zaupati svojih bridkosti, se je predal sanjariji. Toda njegove sanje so bile strašne. Pogreznil se je v brezdno vseh grozot, in spremljale so ga blede prikazni, ta s krvavo rano na prsih, ona z obližjem spačenim od strupa: duhovi kraljev, njegovih prednikov na prestolu..... Zbegana mladeničeva domišljija je videla v smrti slehernega izmed njih zločin. Mrzel pot mu je oblival čelo. In ko se je vrnila jasna zavest, je dobilo njegovo lice izraz besne odločnosti. — Prej nežne črte so bile zdaj trde in brezsrčne; v polnotroškem pogledu se je užigal plamen nezaupnosti, ki ni ugasnil nikdar več..... Deček je bil zasanjal — vzdramil se je Ludvik XIII., ki ga pozna zgodovina!

S težavo je našel sokolarja. Luynes, ki ga je iskal in klical vse dotlej, je kriknil od veselja.

"Da, Luynes moj vrli, otet sem," je rekel kralj, nekam ganjen po tej zgovorni vdanosti.

"Vrnimo se v Louvre, sire!" Luynesov glas se je tresel od razburjenja. "Ah, kako sem se bal za vas! Kar živim, ne pomnim takšnega strahu!"

Ludvik se je nasmehnil. Sokolar je že zatrobil v rog, da bi zbral pažete in plemiče. Kralj pa je nenadoma zadržal konja, udaril se po čelu in zamrmral:

"Moj bog, toliko da sem se mu zahvalil! Bil je pripravljen dati življenje zame, jaz pa sem mu od gole zbeganosti obrnil hrbet, ne da bi ga bil vsaj povprašal, kako mu je ime!"

"Sire, rotim vas, vrnimo se!"

"Ne, Luynes, lov se nadaljuje!"

* * *

Capestang je prihajal do "Tatinske srake" prav takrat ko je udarilo v meudonskem zvoniku enajst. Nekaj nerazložljivega je takoj priklenilo vitezov pogled na skrivnostno hišo, v katero je stopil tisti znameniti večer kakor v začaran grad.

Ta lakotna radovednost je naraščala od trenotka do trenotka; nekaj časa je stal pustolovec kakor vkopan, nato pa se je odločil, krenil s konjem okrog zidu in skočil na znanem kraju v zaraščeni park. Ko sta se prerila skozi grmičje in trnje ter zagledala pred seboj teraso, je zdajci stopila nanjo bela postava. Bila je blazna gospa.

Capestang je zajezdil bliže ter jo pozdravil s široko gesto. To-

da zdelo se je, da ga ona ne vidi. Gledala je nekam v daljo in mrmrala komaj slišno:

"Vojvoda Angoulemski, mari nisem več tvoja ljubljena žena?"

"Vojvoda Angoulemski!" je zavpil Capestang ter planil s konja. "Madame! Rotim vas, poslušajte me......"

"Kdo ste?" je dejala Violetta in ustavila pogled na vitezu. — "Ah, spominjam se vas...... Rekla sem vam, da pridite, kadar vas pokličem."

"Madame, nekdo je v nevarnosti! Nekdo, ki ga hočem rešiti, magari če me stane glavo!"

Blazna žena se je nasmehnila:

"Klicala sem vas, in ste prišli. Prav ste storili!"

"Madame! Imenovali ste vojvodo Angoulemskega! Za boga, povejte, kje ga najdem? Ali veste? Rotim vas, madame!"

Violetta si je počasi potegnila z roko preko čela.

"Ali bi radi govorili ž njim?" je vprašala.

"Rešiti ga hočem, madame!" je vzkliknil Capestang z izrazom, ki je očividno pretresel siroto.

"Rešiti?" je ponovila. "Dobro. Rešiva ga. Pridite k meni dne 22. avgusta ob solnčnem zahodu. Poiščite me, in jaz bom...... da..... čujte!...... Oh, kdo ste? Kaj delate tu? Molčite...... poslušajte...... nekdo joče......"

Bela gospa se je zdajci ostro zagrohotala in zbežala v hišo. Ves razburjen se je zavihtil Capestang na konja, zapustil park v kalopu ter krenil v gozd.

"Revica je blazna," je rekel sam pri sebi. "Pravi, da naj pridem k nji dne 22. avgusta ob solnčnem zahodu. Zakaj baš takrat? Uboga žena pač ne vé, kaj govoriči."

Na slepo je dirjal po stezah. Misli slike, domneve in spomini so mu polnili glavo z zmedo, iz katere ni bilo izhoda. Nato pa je zapazil mahoma, da se je Blisk ustavil nedaleč od velike ceste in stoji nepremično, čeprav se je zdelo njemu ves čas, da dirja.

"Kaj pomeni ta trudnost?" je zagodrnjal. "Eh, kaj drugega nego to, da ležem spat pod onole smreko?"

Skočil je s konja, vrgel se v mah pod košatim drevesom in krepko zaspal.

XV.

Capestangove sanje.

Vrnimo se k markizu de Cinq-Marsu!

Naveličan dolge blodnje po goščavi je hotel že pognati konja in se vrniti v Pariz, ko je zaslišal na svoji desnici glasno rezgetanje. — Ozrl se je ter zagledal Bliska, ki je pozorno motril tujega jezdeca, nedaleč od njega pa našega pustolovca v globokem snu. Markiz je skočil na tla in zavrisnil od mrkle radosti:

"Sang-Dieu! Tripes du pape! To je on, razbojnik! On je, prokleti bahač!"

Vitez je odgovoril s pokojnim vzdihom človeka, plavajočega po blaženem morju sanj. Cinq-Mars je izdrl rapir in srdito zacepetal z nogo:

"Hejo! Izvolite se zbuditi! Vstanite, da vas nataknem na tale ražen, čeprav je prelep za takšno mrhovino! Pokoncu, izdajalec in verolomnež! Gospod de Capestang!"

"Aha!" je rekel glas nedaleč od markiza. "To je tisti Capestang? Glejte, svetlost, kako lep razbojniški profil!" Laffemas je pokazal vojvodi Richelieuju spečega viteza in Cinq-Marsa, ki je buljil vanj ter klestil z zobmi. "Zdaj vidite," je dodal, režeč se s tenkimi ustnicami, "kako prav sem vam svetoval, da bi sledila prismojencu!"

Ta hip je odprl Capestang levo oko. Njegov prvi pogled je pal na zeleno obličje Laffemasevo in na mrkli obrez vojvode Richelieuja, ki sta se potuhnila med gosto listje.

"Pokoncu, izdajalec!" je rjul Cinq-Mars." Brani svoja ušesa!"

Capestang je odprl desno oko. Njegov pogled je obvisel na markizovem meču, ki se je krviželjno bliskal malone tik pred njegovim nosom. Nasmehnil se je. Kakor bi trenil, je stal na nogah, stresel se, odkril se do tal in dejal z najvljudnejšo porogljivostjo:

"Ali je mogoče? Vi, markiz, razsajate tako neusmiljeno? Corbacque, tega vam ne oprostim vse žive dni. Zbudili ste me sredi najlepših sanj!"

"Nastop!" je zatulil Cinq-Mars. "Branite se, drugače vas pripnem z mečem k drevesu kakor hrošča!"

"Oh!" je vzkliknil Capestang, "potemtakem ste se premislili in hočete vendar dobiti lekcijo v borjenju, kateri ste se včeraj izmuznili?"

Z ognjevito kretnjo je izdrl rapir ter se postavil na boj. Jekli sta se prekrižali, zažvenketali zablisnili se v pretečem tiktaku; a trajalo je komaj par sekund. Nato je zletel markizov meč v zrak ter padel na tla deset korakov od njega. Dočim je Cinq-Mars zarjul od gneva in tekel pobrat orožje, se je obrnil Capestang k Laffemasu in Richelieuju:

"Vi, gospod klavrnega obraza, in vi, plemič, ki vrtate z očmi kakor mačka v mišjo luknjo, sta pač gotovo priči mojega markiza. Nikar se ne obotavljajta. Pipec iz nožnice, gospoda, in po meni, če se upata!"

"Ah, prekleti širokoustež!" je zavpil Cinq-Mars ter ga naskočil iznova z divjimi sunki. "Bahač! Pariraj tole, če moreš!"

"Pariram!" je odvrnil Capestang z glasom jerihonske trombete, zakaj že mu je silila v glavo kri. "Pariram, corbacque!" S krepkim švrkom je odbil markizov rapir. "Na, mali, odpočij se!" Spet

je zletel Cin-Marsu meč iz roke. "Postavite se, gospoda, nastopite! Troje vas ne bo preveč, ako hočete napasti Capestanga!"

"Capestang!" je zarohnel nov glas. "On! Vendar že enkrat!"

Pojavil se je maskiran jezdec v spremstvu dveh takisto maskiranih tovarišev. Skočil je s konja, planil k Cinq-Marsu, objel ga z rokami ter mu tiho rekel nekaj besedi.

"Svetlost!" je prosil markiz upiraje se.

"Hočem! Ako me ubije, ostanete vi, moj sin, da maščujete vojvodo Angoulemskega."

"Naj bo, svetlost. Vaša volja mi je ukaz."

"Dajte že, dajte!" je renčal Capestang. "Kar po meni! Trije in trije, jih je šest! Samo trije na celega Capestanga — to je bilo premalo. Šest je vsaj malo več ko nič!"

"Jaz sem!" je rekel jezdec s krinko in stopil naprej. "Vi, gospod, ste vitez de Capestang?"

"Ademar vitez de Capestang, da, gospod. In vi?"

"Moje ime ni takšno, da bi ga vpil po goščavi!" je kriknil vojvoda. "Vi, gospod, ste tisti, ki je pustil pismo v neki hiši v Meudonu?"

"Corbacque!" je pomislil vitez. "Gospod zakletega gradu! Da, gospod," je dodal glasno. "Toda povedati vam moram....."

"Molčite!" ga je besno prekinil Angouleme. "Izvršili ste podlo dejanje, grabež in rop! Zato vedite, da je ura vaše smrti prišla; preden pa vas ubijem, hočem vedeti kam ste spravili tisto, kar ste mi vzeli!"

Toda gnev mu ni dal čakati odgovora. Še preden je končal, se je zakadil v Capestanga kakor blazen.

"Očita mi cekine, ki sem si jih izposodil!" je pomislil vitez in prebledel. "Beseda je huda, gospod; dovolite, da vam jo potlačim v grlo nazaj!"

To rekši je srdito napadel vojvodo. V naslednjem trenotku pa mu je prešinila možgane bliskovita misel:

"Ne smem ga ubiti, dokler ne vrnem, kar sem mu dolžan!"

Par minut je trajal boj, molčeč in besen z obeh strani: toda bilo je očitno, da se izkuša vitez samo braniti.

"Gorje mi!" je škrtal v svojem srcu, odbijaje udarec. "Zakaj nimam sto zlatnikov, tisoč zlatnikov, da bi mu jih vrgel v maskirani obraz in ga ubil nato! Potrpimo, tudi to še pride....."

Zdajci pa se je ustavilo v neposredni bližini več konj, ki so bili vsi obliti z znojem. Jezdeci so uzrli Capestanga ter se spogledali z nekakšno praznoverno grozo; nato so poskakali na tla in stopili bliže.

"Concini!" sta zamrmrala vojvoda Guiški in princ Condeški ter jadrno potegnila vojvodo Angoulemskega nekaj korakov vstran.

Vitez pa se je naslonil k drevesu in se divje zagrohotal.

"Glejte si! je vzkliknil z rezkim glasom. "Beriški poglavar, ki sliši na pagansko ime Concino Concini! In slavni Rinaldo, Parižan

iz Kalabrije! In vsa ostala tolpa krvavih psov! Dober dan, gospoda!"

"On je! On, nihče drug!" je zavpil Concini. "In živ!"

"Mislim da!" je dejal Capestang. "Pa vi? Ste že pomili svojo klavnico, morilec?"

"Živ!" je zarjul Rinaldo. "Oh, birbante!"

"Smrt mu! — Kolji! — Nanj!" so tulili Chalabre, Louvignac, Montreval in drugi pobijači maršala d'Ancre.

Nekaj trenotkov je vladalo težko molčanje, kakor pred nevihto. Sloneč ob svojem drevesu, je vitez meril prizor z očmi.

Na desni je stal maskirani plemič; tovariša sta ga vlekla proč, toda iz lukenj njegove krinke je švigal še vedno smrtonosen plamen. Zraven vojvode Angoulemskega, ki ga vitez v tej opravi ni mogel spoznati, se je držal Cinq-Mars, z obrazom spačenim od sovraštva. — "Dva!" je štel Capestang. Na levi sta prežala Laffemas in Richelieu, ki niti za hipec ni odtrgal od njega svojih mrkih in visokostno zlobnih oči. Kaj mu je hotel ta človek? Vitez ga ni poznal. To so bili že trije! In v ospredju Concini! Štirje! Zadaj pa so škripali pomagači, vsi besni in željni krvi, z bodali in meči v rokah.

"Konec!" je pomislil Capestang. "Topot ne uidem. Preveč jih je."

A že je spet nadvladala njegova bahatost. Z veliko gesto je spustil klobuk na tla, pokazal nanj s konico svojega meča in zažvižgal, ves v ognju, ves naježen in poln izzivajočega prezira:

"Kdo izmed vas se upa skočiti čez Capestangovo pero? Kdo se izvoli natekniti prvi na moje šilo?"

S temi besedami se je postavil na boj, strašan v svoji plameneči pripravljenosti. Divja ploha psovk, kletvic in krikov se je ulila nanj. Vsi so navalili hkrati: Concini in Rinaldo z mečema, Pontraille, Montreval, Louvignac, Bazorges, Chalabre z bodali; vsi, ne izvzemši Cinq-Marsa, ki je planil naprej, rohneč: "Moj je! Pustite ga meni!" — niti ne Laffemasa, ki se je plazil okrog drevesa, da bi mu zasadil bodalo v hrbet!

"Orožje proč!" je zagrmel nekdo. "Vsi nazaj!"

Glave napadalcev so se obrnile proti novodošelcu. Vsi obrazi so prebledeli. Guise, Conde in Angouleme so brž zajahali svoje konje ter izginili. Renčaje se je izgubil tudi Cinq-Mars. Richelieu je stopil še globlje v goščavo, in Laffemas se je utrnil v grmovju kakor kača.

"Oho!" je zamrmral Capestang ter pobesil rapir, "to je mladi plemič, ki ga je držala prejle smrt za tilnik!"

Concini, komedijant kakor vedno, se je odkril široko in globoko ter rekel z resnim, svečanim glasom:

"Živel kralj!" je zavpila četa morilcev, da se je razleglo daleč naokrog.

"Kralj!" je zamrmral Capestang v neizmerni osuplosti.....

"Njegovo veličanstvo...... Klobuke doli, gospoda!"

Ludvik XIII. je zajahal bliže, dočim je ostal Luynes z ostalimi kraljevimi spremljevalci nepremično na mestu. Concini se je smehljal in klanjal. Nesreča s konjem, ki jo je prerokovala Leonora, se kralju potemtakem ni bila zgodila!

"Kaj pomeni ta prizor?" je vprašal mladi vladar.

"Sire," je dejal Capestang, "gospodje Lahi so trdili, da je borjenje po njihovem domačem načinu najlepše na svetu, jaz pa sem jim hotel dokazati prvenstvo francoske šole."

To rekši je salutiral z mečem, udaril s petami ter spravil orožje v nožnico. Z občudovanjem je gledal kralj ta živi bronasti kip, ki je ves sijal od jasnega poguma.

"Gospod," je povzel Ludvik XIII. po kratkem molčanju, "pred dobro uro ste mi z lastno smrtno nevarnostjo rešili življenje. Ustavili ste mojega konja, ki se je bil splašil vsled obadjega pika, mogoče pa tudi vsled...... drugačnih razlogov...... V prvem razburjenju sem vas pozabil vprašati, komu se ima francoski kralj zahvaliti, da še vlada v tem trenotku. Prišel sem popraviti svojo zamudo. Kako vam je ime, gospod plemič?"

"Sire," je odgovoril vitez, ne brez ponosa, "plemiču, ki si šteje v visoko čast, da sme v tem hipu govoriti z vašim kraljevskim veličanstvom, je ime Ademar vitez de Capestang."

Kralj je rahlo naklonil glavo ter zbral vajeti svojega konja.

"Sire," je rekel Concini, "jaz in moji plemiči vas spremimo do Louvra."

Ludovik XIII. je bledo pogledal ljubimca svoje matere.

"Ni potreba," je dejal suho. "Spremljal me bo gospod vitez de Capestang! Jahajte z mano, vitez."

Concini je upognil ramena in prebledel kakor prt. Vitezu pa je zarajalo srce; prebledel je tudi on, toda od veselja:

"Pozor, Capestang! Sreča se bliža!"

Zavihtil se je na Bliska, da bi odjahal s kraljem. Ludvik XIII. pa je premeril tolpo z dolgim pogledom, rekoč:

"Gospodje, izvolite si zapomniti, da je vitez de Capestang moj prijatelj. Sovražniki mojih prijateljev so moji sovražniki. Rekel sem!"

Glave so se sklonile in vzravnale kakor na povelje, zakaj četa je bila naučena uganiti v slehernim položaju misel svojega gospodarja, Spet je zagrmel v tišino gozda skupni vzklik:

"Živel kralj!"

Ludvik XIII. in Capestang sta jahala naprej. Luynes s svojimi pažeti in plemiči za njima. Concini je sledil vitezu s pogledom polnim strupenega sovraštva, dokler mu ni izginil izpred oči. Nato se je obrnil k svoji tolpi:

"Gospoda! Stotisoč liver tistemu, kdor me reši tega človeka,

Stotisoč liver, pravim, ne glede na uro, kraj in sredstvo: bodalo, meč ali strup!''

Četa je poskočila. Toda Rinaldo je vzdignil roko:

''Stojte, prijatelji, prosim vas. Stotisoč liver je lep denar, ali načinov, kako zaslužimo to bogastvo, je dvoje.''

Pontraille, Louvignac, Chalabre, Montreval in Bazorges so ga obkolili z bleščečimi očmi.

''Govori!'' so zavpili kakor iz enega grla, dočim je stal Concini ob strani ter se pogrezal v mrklo premišljevanje.

''Prvi način je ta, da žrebamo med seboj za bahačevo kožo. Kdor zadene, mu sme izruvati čreva in vzdigniti denar.''

''Da,'' je rekel Chalabre, ''ako hočemo, da nas pobije vse po vrsti!''

''Potemtakem velja drugi način,'' je povzel Rinaldo. ''To se pravi, da si razdelimo trud in nagrado. Ako poderemo nasprotnika z združenimi močmi, pride na vsakogar izmed nas še vedno šestnajsttisoč šeststo šestinšestdeset liver in nekaj soldov.''

''Računaš pa kakor Arhimed!'' je vzkliknil Pontraille.

''Sprejeto?''

''Velja!'' je zarjula četa enoglasno.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dočim so se morilci pogajali za njegovo kri, je spremljal vitez de Capestang svojega kralja.

Ludvik je jahal molče in s pobešeno glavo, pustolovec pa se je ponosno vzpenjal na sedlu, ponavljaje si v mislih, da je njegova sreča gotova stvar. Že se je videl v Louvru; že je deževalo nanj zlata in časti!

''Nikoli,'' je pomišljal z zmagoslavnim smehljajem na ustnicah, ''nikoli ne bi bil verjel, da je uspeh na tem svetu takšna otroška igra!''

Ko pa sta prijahala do pariških vrat, se je Ludvik XIII. ustavil, rekoč:

''Hvala vam, videz, da ste me spremili.''

''Narobe, sire! Jaz sem dolžnik vašemu veličanstvu, ker ste obogatili moje življenje s toli častnim spominom!''

Kralj je lahno pokimal z glavo in povzel:

''Zapomnite si besedo, ki sem vam jo povedal. Kadarkoli bi me potrebovali, podnevi ali ponoči, pridite v Louvre, pokličite Vitryja in recite mu tisto besedo.'' To rekši je zdirjal Ludvik v mesto in pustil viteza samega. Capestang je bil tako osupel, da se pet minut ni ganil.

''Hudimana,'' je vzdihnil nazadnje, ''zdaj vidim, da sreča in uspeh vendar nista otroška igra!''

Pobit in v skrbeh se je odpravil dalje. Njegov položaj se mu je zdel ves obdan z nevarnostmi. Žareči pogledi, s katerimi so ga predirali pod smreko v Meudonskem gozdu Concini, Richelieu, Cinq-

Mars in maskirani vojvoda Angoulemski, so mu govorili dovolj razumljivo, da je obsojen na smrt. Izmed teh štirih sovražnikov je poznal Capestang samo dva, Concinija in Cinq-Marsa. Angoulema ni mogel spoznati zaradi krinke, škofa Luconskega pa sploh ni videl dotlej. Toda slutil je, da ga mrzita enako neizprosno kakor maršal d'Ancre in mali markiz.

"Odkod to sovraštvo?" se je vpraševal. "Cinq-Marsa razumem prekrasno: siromak je gotovo izduhal nezvestobo svoje vražje Marionke — da bi jo kuga! Conciniju se takisto ne čudim, ker me ima v želodcu...... Ali ona dva! Kaj hudiča sem jima storil? Mari je staremu, s krinko, res toliko do beraških par zlatih pištol? Ne, ne; pozna se mu, da je velikaš in dostojanstvenik ter ne gleda na pest denarja. Kdo je in zakaj me preganja? In drugi, mlajši, z orlovskimi očmi in bledim nasmeškom, kakor bi se bliskala krvniška sekira: s čim sem se zameril njemu? Vsi štirje so skupaj in vsak posebej pač stokrat mogočnejši od mene; najmanjši izmed njih me zdrobi, kadarkoli se mu zljubi. Joj, revež Capestang, v lep možnar si padel, še preden si se dodobra ogrel v Parizu! Stolčejo te, v prah te zdrobe, ne da bi ti mogel ubogi kraljič iztegniti roko v pomaganje! Ali ne bi bilo bolje, da se obrnem še tale hip in krenem domov na očetovo podrtijo?"

Mahoma pa se je vzravnal v stremenih. Z začudenjem so gledali mimogredoči koščenega mladega moža, ki se je repenčil na orjaškem Blisku in tresel pest, kakor bi grozil nevidnemu nasprotniku; toda žive duše ni mikalo, da bi se mu bila smejala.

"Bežati! Pobrati se!" je deklamiral vitez sam pri sebi. "Nikoli, pa če danes poginem! Kar pridite vsi, kolikor vas je, in še drugih pokličite zraven! Capestang čaka, pripravljen je! Le snujte zarote, brusite bodala in krečite kremplje po kroni malega kraljiča! Gorje vam vsem! Mali kraljič je prav kar rešil Capestanga, in Capestang se ne boji nebes niti pekla! Capestang hoče rešiti kralju prestol in krono!"

Pijan od vročih sanj o boju in slavi je kalopiral dalje. Zdajci pa je prebledel: da reši kralju prestol in krono, se bo moral boriti zoper vojvodo Angoulemskega! Zoper očeta nje, ki jo ljubi!

XVI.

Kraljestvo strupov.

Napočil je dan 22. avgusta, ki ga je bila Violetta naznačila Capestangu.

Okrog šeste ure tistega dne se je izročil Concini rokam svojega komornika Fiorella. Mračno je nabiral obrvi, stiskal ustnice in premišljal svoje temne naklepe, dočim ga je Fiorello česal, kodral mu brado in navijal brke, prašil mu obraz, ličil ga rdeče in belo, parfu-

miral ga in ga oblekel nazadnje v kostum od črešnjevordečega satina z obilico škrlatnih trakov in zlatih zapončic.

Tako napravljen, pokrit z visokim klobukom, na katerem je vihralo košato pero, in ogrnjen s karmezinastim satinovim plaščem, je maršal z zadovoljstvom ogledal svojo vnanjost v ogromnem zrcalu. Nato se je obrnil k Rinaldu, ki je sedel jaški na stolu, iztezal noge in dotlej molče prisostvoval toaleti njegove svetlosti:

"Kakšen se ti zdim? Povej po pravici!"

Rinaldo je odgovoril s tistim posebnim žvižgom, ki izraža najvišjo stopnjo občudovanja.

"Da," je povzel Concini. "Marsikateri velikaš mi zavida. Ženske pravijo da sem lep. Toda kaj mi pomaga vse to! Kaj mi pomaga, da sem podoben Antoniju, ki sem ga videl v Florenci in bogatejši od španske galjote, ki se vrača iz Peruja, ter ozarjen z močjo, spričo katere je moč kralja samega komaj slabotna brlika? Čemu naj mi bo vse to, ko me ona sovraži!"

"Uh!" se je namrdil Rinaldo. "Saj vas bo ljubila, bodite brez skrbi!"

"Nikoli! Ona ljubi prekletega Capestanga; lopova, ki me je udaril z rokavico v obraz; čeprav sem mu bil odpustil in mu ponudil srečo in bogastvo! Demona, ki mi je onidan spet pokvaril račune!"

Rinaldo je škrtnil z zobmi.

"Še zmerom nobenih novic?" je povzel Concini po daljšem premolku.

"Nobenih. Chalabre in Pontraille sta pijana noč in dan od samega iztikanja po krčmah in beznicah. Bazorges in Louvignac, ki sta prevzela žogavnice, igravnice in borivnice, sta imela že nevem koliko pretepov z občinstvom, ki se vjeda povsod in vpije: smrt Concinijevim beričem! Montreval in jaz ga iščeva po ulicah, trgih in drugih javnih prostorih; ugonobila sva vsak po dvoje konj in se komaj drživa na nogah. O Capestangu ni duha ne sluha. Strahopetnež jo je pobrisal iz Pariza svetlost."

"Naj gre kamor hoče, naj se magari živ zakoplje v grob, naj se mi skrije na kraj sveta, moram ga najti! Do svidenja, Rinaldo; v Louvre pojdem. Dvoril bom Mariji, jaz nesrečnež, in stregel pri tem na blaženo priliko, da vidim njeno jetnico!"

"Trenotek, svetlost! Zdi se mi, da vas hči vojvode Angoulemskega ne bi več zavračala, ako bi se imenovali 'sire'."

"Meniš?" je zasopel Concini.

Rinaldo je pomolčal; nato je planilo iz njega:

"Svetlost, preveč ste mi razodeli zadnjič, da bi mogla ostati ob tem! Rekli ste mi, da me storite vojvodo in guvernerja, ako bom dobro pomagal vašemu načrtu, ki naj ga občuduje svet še stoletja in stoletja. Pazite zdaj! Poslej nisem več Rinaldo; vaš sokrivec sem!"

"Kaj hočeš?" je zajecljal Concini prestrašen.

"Da mi poveste, kako stoji vaša stvar! Predvsem: ali se je signori markizi posrečilo govoriti z Angoulemom?"

Conciniju se je vrnila vsa hladnokrvnost, in roka mu je nehote pogladila ročnik bodala.

"Ne bodi nestrpen, vrli moj Rinaldo," je rekel mrzlo. "Vse zveš, kadar bo čas za to. Poskrbljeno je, da dobi vojvoda Angoulemski prepričanje, da delam zanj; s tem mi neha biti nevaren. Bodi brez skrbi. V danem trenotku si zaslužiš oboje, vojvodstvo in gubernijo."

"A kaj bom moral storiti?" je poskočil Rinaldo.

"Polastiti se vojvode Angoulemskega v trenotku, ko bo on menil, da mu je treba samo še stopiti v Louvre ter sprejeti krono iz mojih rok. Ali si zadovoljen?"

"To se razume, trippe del papa! Nestrpno čakam vašega povelja, sire!"

Maršal je odprl vrata, da bi odšel iz sobe in skril globoko razburjenje ki ga je bilo prešinilo ob kraljevskem nagovoru: sire!.....

"Potrpljenje, svetlost!" je živahno povzel Rinaldo. "Saj nisem končal!"

"Kaj še?"

"Svetlost," je dejal Rinaldo, "na vaše priznanje, da vas hči vojvode Angoulemskega sovraži, sem rekel nedavno; ljubila vas bo! Rinaldo drži besedo svetlost; prinaša vam ljubezen in maščevanje. — Glejte, kaj sem dobil od Lorenza, zeliščarja na Menjavskem mostu!"

Z drhtečo roko je vzel Concini stekleničico, ki mu jo je molil pomagač.

"Tri kapljice vsak večečr, na vodi, vinu ali čaju," je nadaljeval pomagač. "Ko mine osem dni, vas bo ljubila, zakaj Lorenzo se ne vara nikoli. Vse najglobljе skrivnosti kabale so mu znane!"

"Osem dni!" je zamrmral Concini; glava mu je gorela od vročice, srce mu je razbijalo kakor bi se hotelo utrgati. "Osem večnosti! Naj bo. Podkupil sem služkinjo, ki streže Gizeli pri kraljici..... Začeti mora še nocoj!"

In maršal je odhitel, nesoč dragoceno steklenko s seboj.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Baš tedaj se je ustavila nedaleč od Menjavskega mostu elegantna nosilnica. Izstopila je dama v črni obleki in z gostim pajčolanom na obrazu ter šla peš do ene izmed namostnih hiš, ki je stala nekako pri sredi nizvodne strani. Hiša je bila stara in žalostna; okna so bila zaprta z močnimi oknicami, okovana hrastova vrata zaklenjena.

Dama je potrkala nekam po svoje. Kmalu nato so se odprla vrata, baš toliko, da je mogla noter, in se spet zaklenila za njo. Gospa je odgrnila pajčolan. Prikazal se je bledi obraz Leonore Galigai.....

Pred njo je stal majhen, droban in šibak možiček pritlikave rasti: dolga laketbrada mu je valovala do pasu in robila obličje, iz ka-

terega je bodlo dvoje ostrih očes. Ta pokvečeni škrat je bil učenjak svoje posebne vrste: eden tistih mrklih genijev, katerim je živa stvar samo predmet za poizkuse. Bil je struposlovec, sejavec smrti, kakor so drugi znanstveniki sejavci življenja.

Lorenzo je bil rodom Florentinec. Prodajal je zelišča, zraven pa tudi življenje in smrt, ljubezen in sovraštvo: skrivnosti vsega Pariza so se iztekale v njegovo ponižno štacuno.

Markiza d' Ancre in Lorenzo sta se spogledala.

"Danes je bil pri meni," je zdajci izpregovoril zeliščar ter si pomel roke. "Rinaldo je bil tu, carissima signora. Hehe, vaš žlahtni soprog je očividno sit čakanja!"

Leonoro je streslo. Njeni nohtje so se zadrli v dlani. Toda premagala je slabost in vprašala:

"Prišel je? Ali si mu dal, kar je hotel Concini?"

"Stekleničico? Da, signora. Majhno stekleničico, ki vsebuje natanko petdeset kapljic dragocene tekočine...... se pravi...... o Jezus!" je vzkliknil pritlikavec sredi stavka in se preplašeno udaril po prsih. "Ali sem se nemara zmotil? Gorje mi! Da, zmotil sem se! Glejte, signora, na tej polici je stalo dvoje steklenk! Joj, zdi se mi, da nisem zagrabil prave!"

Leonora je drgetala. Pritlikavec pa je skočil na stol, segel na polico in viknil, jemljoč z nje stekleničico, ki jo je bil pokazal:

"Tecite, signora, hitite, dokler je čas! Zmotil sem se! Oh, prekleta raztresenost! Ubogo dekle, ki —"

"Dovolj komedije. Lorenzo!" ga je prekinila Leonora. "Povej mi kratko in jasno, kako učinkuje strup."

Lorenzo je z neskončno previdnostjo postavil stekleničico na mizo. Bila je še manjša od tiste, ki jo je bil izročil Rinaldu.

"Evo," je rekel hladno. "Dekle dobi osem dni zaporedoma vsak večer po tri kapljice mojega zdravila. Izprva ne bo čutila ničesar. Toda enajsti ali dvanajsti dan, ko se bo gledala zjutraj v zrcalu, bo zapazila na čelu ali na licih majčken, živordeč mozolec, ki se ne bo kdovekaj zmenila zanj. Temu mozolcu bodo sledili drugi: na stotine jih bo in na tisoče, in širili se bodo, razvijali se v tvore, po čelu, nosu in licih, kroginkrog oči, povsod! Trepalnice, obrvi in lasje ji izpadejo, gnojna dlesna ne bodo več držala bisernih zob; vzlic temu pa krasotica ne bo trpela hudih bolečin. Nekoliko mrzlice, a tudi ta jo mine. Tvori se posuše; dekle bo spet čilo in zdravo kakor pred zastrupljenjem. Toda na mestu slehernega tvora na obrazu, grlu, grudih, lehteh in rokah ostane brazgotina, ki je ne izbriše noben človeški lek. S temi brezzobimi usti, oglodanimi očmi, plešasto glavo in razjedeno kožo, kakor bi jo bile prerile mirijade strupenih ličink, bo mladenka podobna mrliču, ki se je vzdignil iz grobne gnilobe, da bi strašil žive ljudi!"

"Lorenzo," je rekla markiza, "tvoj strup je mojstrsko delo. — Poplačan boš, kakor zaslužiš."

Zeliščar je skomignil z rameni:

"Strup, ki sem ga dal Rinaldu, je prava otročarija. Ni je ciganke, da ga ne bi poznala. Moje mojstrsko delo je tukajle!" S temi besedami je dvignil v roki stekleničico, ki jo je bil vzel s police. "Sestavil sem ga po formuli, ki je ne ve nihče razen mene!"

Pritlikavčeve oči so se bleščale v strastnem zmagoslavju.

"Da," je povzel, kakor bi govoril sam s seboj, "naša veda pozna čudovite strupe. Nekateri ubijejo žrtev v stotinki sekunde, drugi jo umore čez mesec dni ali pol leta, kakor jih odmeri tisti, ki jih uporablja. Vse to je krasno, ali v primeri z vzvišenim izumom, ki se je posrečil meni edinemu, ni vse to nič....."

Postavil je drobno posodico predse ter nadaljeval s strašnim zanosom:

"Skrivnost moje formule pojde z mano v grob. Ni mi do slave niti do bogastva. Beden izvržek stvarstva sem mrzil do mladih nog vse človeštvo in sleherni njegov pohlep. Z umom, katerega mi je dala priroda, bi se bil lahko povzpel do bogastva in moči, ako bi me bila mikala. Toda meni se noče dostojanstev. Samo kadar se vresniči v mojih retortah sen mojih številk, preživim minuto radosti in ponosa; takrat vem, da sem močnejši in višji od najmogočnejših na zemlji. V dokaz temu sem ustvaril svoj kraljevski strup. Njegova skrivnost izgine z mano vred. Preizkusim ga, enkrat samkrat v svojem življenju in vsej zgodovini človeštva; nato sežgem račune ter vržem stekleničico v ogenj."

Umolknil je. Leonora je trepetala. Njen pogled se je iskril. Položila je roko na pritlikavčevo ramo.

"Lorenzo", je dejala zamolklo, "ti praviš, da hočeš preizkusiti svoj strup....."

"Enkrat samkrat," je ponovil Lorenzo ter svetlo uprl oči v markizo. "Toda preizkušnja mora biti vredna mojega dela! Poslušajte me, signora. Moje ubogo življenje pozna le eno zabavo: gledati na človeštvo, kakor gleda navaden človek na mravljišče. Žuželke v mojem mravljišču so ljudje. Veseli me poseči zdajpazdaj v usodo, katerega teh mravljincev ter opazovati posledice. Danes je velikaš, ki hoče umoriti svojo ženo, jutri brat, bi rad zastrupil rodnega brata; še večkrat žena ki želi odstraniti soljubnico. Jaz poslušam tega kakor onega, z neutrudno ustrežljivostjo razdeljujem smrt in opazujem. Toda s svojim mojstrskim delom bi hotel zbegati vesoljno mravljišče, da vidim prestrašeni dirindaj milijonov teh žuželk ter si porečem: 'Jaz, jaz sem povzročitelj njihove katastrofe!' Zapaliti državljansko vojno v kraljestvu, kakršno je Francija, naščuvati na prestol cel zvrhan tucat pretendentov, gledati bitke, slediti armadam, ki bi se valile druga nad drugo, poslušati pokanje arkebuz, vrisk zmagovalcev in jek poraženih ter govoriti sam pri sebi: "To je moje delo!" Vedeti, da je nastal ves ta pekel iz nekaj kap-

ljic mojega umotvora, zamešanih v mrzlo juho, ki jo pije vsak večer francoski kralj!''

Leonora je vzkliknila in pomerila Lorenza z nekakšno grozo. — Pritlikavec se je vzravnal in zrastel pred njo kakor arhangeli teme, ki prhutajo nad človeštvom s svojimi neizmernimi krili.

''Uganil si mojo misel!'' je zajecljala vsa razburjena.

''Pomirite se,'' je rekel Lorenzo, ''vi, velika Leonora za katero edino sem varil svoj kraljevski strup. Nate, vzemite, signora!''

Leonora se je obvladala: njen obraz je bil hipoma spet brezčuten kakor led.

''Dobro tedaj,'' je velela. ''Razloži mi vrline novega strupa.''

Lorenzo se je nasmehnil in kakor bi pomišljal par minut, z očmi blodečimi v daljo.

''Vrline,'' je izpregovoril nazadnje, ''da, to je prava beseda! — Madame! Ako daste človeku naglega strupa in se vam tisti hip odkrije potreba, dovoliti mu le še uro življenja ter zavisi od tega podaljšanja uspeh vaših načrtov, ste izgubljeni. Ako pa ste mu dali počasnega, ki naj bi učinkoval šele čez dva meseca, in spoznate čez mesec dni, da ste se ušteli v svojih računih in ne morete čakati njegove smrti še nadaljne štiri tedne, ste izgubljeni takisto. Z eno besedo, kakor hitro zastrupite človeka, ni več vaš: izročen je smrti.''

''Zares,'' je rekla markiza, ''to je senčna stran uporabe strupov.....''

Lorenzo se je nasmehnil iznova.

''Kaj ne, madame?'' je dejal z zloveščim hladom. ''Vidite, moj strup je brez te senčne strani. Ludvik XIII., kadar ga otrujete, bo živel dalje, kakor bi nič ne bilo. Razumete? Živel bo deset, dvajset let, prav do naravnega konca svojega življenja, razen če pridete vi ter mu rečete: Umri, tvoja ura je prišla! Strup bo učinkoval samo na vaše povelje: čeprav mu ga nalijete nocoj, ga vendar umori šele takrat, ko boste vi hoteli, in ne da bi vam bilo treba določiti usodno minuto naprej!''

''Blazne sanje!'' je vzkliknila markiza, komaj dihaje. ''Oh, če bi bilo mogoče! To bi pomenilo mojemu Concinu zagotovilo uspeha, brez vsake nevarnosti za njegovo glavo!''

''Vse je mogoče, madame,'' je velel Lorenzo s trdnostjo učenjaka, ki ve, kaj govori. ''Vsa moja skrivnost je v tem, da sem našel smrtonosen strup in sem ga razkrojil v dvoje posebnih strupov, ki jih imenujem pozitivnega in negativnega. Vsak zase je neškodljiv. — Niti pozitivni niti negativni ne umori, ako mu ne pridenete drugega. Glejte, madame: v tej stekleničici je moj negativni strup. Kdor ga izpije nocoj, bo nosil v sebi smrt, ki je ne iztrebi človeška moč niti v petdesetih letih. Toda živel bo brez najmanjše težave ali bolečine, ako ga ne doseže moj pozitivni strup. Zdaj pa si mislite, da otrujete čez deset dni ali deset let dišečo vrtnico z mojim pozitivnim strupom. Vi, jaz, vaš soprog in tisoč drugih ljudi jo sme duhati brez

strahu. Neškodljiva je, zakaj nobena izmed teh tisoč oseb ne nosi v sebi negativnega strupa. Toda če poduha rožo tisti, ki je izpil poprej vsebino te stekleničice — tedaj, madame, se združita oba strupa, pozitivni in negativni, v kemično enoto; prvotni strup se obnovi v vsej svoji neizprosnosti, in žrtev pade mrtva, kakor bi jo bil udaril blisk...... Ona pade, v tisti minuti, ki ste jo izbrali vi po svojem svobodnem preudarku. Kralj je mrtev, in nihče ne more dolžiti roke, ki ste jo duhali ves večer vpričo vsega dvorca in jo lahko poduha sleherni, ne da bi se mu kaj zgodilo!''

Lorenzo se je smehljal, Leonora pa je krčevito trepetala. Pograbila je stekleničico in jo spravila v nedrije.

''Kdaj dobim drugi strup?'' je dehnila. ''Kdaj dobim vrtnico?''

''Kadar boste hoteli! Pošljem vam jih cel šopek.''

Leonora je vstala; zeliščar ji je odklenil vrata. Na pragu se je obrnila, prijela Lorenza za roko ter mu dejala z zamolklim glasom:

''Molči, oh, molči! Tvoj delež bo takšen, da mi ne bi verjel, če bi ti povedala naprej...... Samo molči!''

To rekši je zbežala v temo. Pritlikavec je zaklenil vrata, zavaroval jih s težkim zapahom in stopil nazaj v prodajalno. Nem, širok režaj mu je zatezal usta od ušesa do ušesa.

''Molčim naj?'' je zamrmral. ''To bi pomenilo, da sem delal samo za Concinija! In jaz ne bi videl ničesar ali vsaj ne posebnih reči? Ne, ne. Jaz hočem, da se bijejo in more in trgajo, da teče kri v hudournikih ob veličastni svetlobi požarov! Izrodek vsega človeštva sem, nad vsem človeštvom se hočem maščevati!''

Sedel je za mizo in napisal list:

''Svetlost! Nocoj zastrupi Leonora Galigai francoskega kralja, ki umre po vsej verjetnosti v dobi osmih dni. Ako nočete, da bi venčala krona glavo nevredneža, čujte in pazite že jutrišnji dan!''

Nato je vzel dolgo palico in potrkal ž njo na strop.

Težak korak se je približal po stopnicah, ki so se videle v ozadju štacune. Pred zeliščarja je stopil nekakšen orjak ter obstal z izrazom pokornosti na grobem obličju. Lorenzo mu je izročil pismo, ki ga je bil medtem zapečatil, rekoč:

''To nesi vojvodi Angoulemskemu. Ako te vpraša, mu reci, da te pošlje pritlikavec, ki mu je v Meudonu prerokoval, da ga čaka kraljevski prestol.''

XVII.

Dvaindvajseti avgust.

Po svojem srečanju s kraljem. Concinijem, Richelieujem, Angoulemom in Cinq-Marsom se je vrnil Capestang k ''Velikemu Henriku'', kjer ga je čakal zvesti Cogolin z novico, da dirja markiz za njim in ga hoče ubiti.

"Našel me je," je rekel Capestang.

"To se pravi, da je gospod markiz mrtev!"

"O ne! Živ je, toda divji, kar se da. Ne vem, kar nekaj se mi začenja zdeti, da so vsi ljudje v Parizu stekli ter me hočejo ogristi. In zraven, premisli: zaspal sem pod smreko in sanjal o sami krvi in poboju. To je slabo znamenje, Cogolin!"

"Nikakor ne, gospod. Kri pomeni denar."

"Magari! Najljubše bi mi bilo, če bi pomenila kosilo."

"Pomeni ga!" je vzkliknil oproda ter pokazal vitezu pogrnjeno mizo.

Capestang se je lotil škrjančkove paštete, s katero se je tolikanj ponašal mojster Lureau. Ko je utešil svoj glad, je prevzel Cogolin ostanke; spoštljivo je pohrustal paštetino skorjo ter izlizal vino, kar je bil pustil vitez v kozarcu in steklenici.

Medtem je povedal gospodar toinono o svojih današnjih doživljajih. Cogolin si ni mogel česa, da ne bi potarnal:

"Le kaj bo z gospodom vitezom, ko ima toliko sovražnikov! — Sesekajo ga kakor mojster Lureau škrjančke za pašteto. In najmanjše zlo, ki more zadeti njegovega oprodo, bo to, da me zrežejo na drobne rezinice kakor slanino, v katero zavijajo paštete."

"Premršav si," je dejal Capestang. "Ako pa je sojeno, da se združijo najini zemeljski ostanki v skupno pašteto, potem smatraj to za največjo čast, ki daleč nadkriljuje tvoje zasluge. In če me misliš dolgočasiti s svojim javkanjem, namesto da bi me pustil prebavljati v miru, sem zmožen poskrbeti, da boš cvilil kmalu še bolj!"

Spričo zgovorne kretnje, ki je spremila te besede, se je pokril Cogolinov obraz s povsem nenadejanim ponosom.

"Oh!" je vzkliknil, "saj res, gospod. Čast pa je, čast. Na to nisem niti mislil."

Jadrno je pospravil mizo, nato pa je šel h gostilničarju.

"Mojster Lureau," mu je razodel, "moj gospod vam odpusti prvič in zadnjič, da ste se predrznili izdati njegovo bivališče. Lahko si torej odvežete cunjo, ki ste si jo navili okrog glave, da bi rešili uhlje."

"Ah, gospod Cogolin," je viknil Lureau, "poplačaj vam bog to veselo novico! Morda vam smem ponuditi kozarec španskega vina?"

"Dobro srce imate, vzlic mnogim napakam," je poučno dejal oproda, srebaje dišečo kapljico. "Toda prihodnjič znajte, da je poverjena mojemu vitezu po samem njegovem veličanstvu, ki naj ga bog ohrani, strogo tajna in zelo važna naloga. Vse je izgubljeno, ako zvedo kraljevi sovražniki po vaši krivdi, kdo prebiva pri najbolj blebetavem gostilničarju, kar jih premore Pariz."

Mojster Lureau je pomislil, nato pa se je udaril po čelu.

"Zdaj vem, zakaj se je klatil luconski škof tod okoli!" je šep-

nil Cogolinu v uho. "Nič več se ne čudim! In vsakdo ve, da je gospod vojvoda de Richelieu zelo mogočna oseba."

"Nu, vidite! Glejte, da spravite vsakogar, kdor bi prišel vohunit za mojim vitezom, na krivo sled, pa magari če je kardinal ali papež sam. Razumete? Drugače —!"

Gostilničar se je zaklel, da ga ni na svetu pretkanca, ki bi izduhal viteza de Capestanga v njegovi pošteni hiši. In res je varoval odtistihdob Lureau s Cogolinom vred našega pustolovca kakor najdražji zaklad. Niti Cinq-Mars, ki se je hotel prepričati, ali njegov nasprotnik res ne stanuje več pri "Velikem Henriku", niti Laffemas, ki je prišel nekega večera izpit steklenico vina z mojstrom Lureaujem, nista opravila ničesar. Oba sta odšla s prepričanjem, da si je našel Capestang drugo zavetje. Sicer pa je bil tudi vitez sam tih nekaj dni previden in oprezen. Kar nič mu ni dišala misel, da naj bi padel v zasedo, kjer bi moral po nepotrebnem pustiti kožo in glavo.

Napočil je 22. avgust. Capestang ga je pričakoval z vročično nestrpnostjo, odlagaje vse važne ukrepe na tisto uro, ko se zopet sestane z blazno damo v Meudonu. Upanje, da najde po tej poti sled vojvode Angoulemskega in s tem tudi priliko, videti njegovo hčer, je bilo pač zelo neverjetno; toda nihče na svetu ni v svojih nadah tako neomajen kakor mladenič, ki ljubi.

Capestang je vzel s seboj Cogolina in dospel k skrivnostni hiši v trenotku, ko se je spuščalo solnce za vrhove dreves. Srce mu je začelo burno razbijati, ko je stopil v zapuščeni park. In zdajci je vztrepetal do dna duše. Violetta, zvesta svoji obljubi, se je pojavila na terasi.

Razjahal je, približal se ljubki prikazni ter jo pozdravil obširno, kakor je bila njegova navada.

Izprva se je zdelo, da blaznica ne vidi Capestanga. Njene globokosinje oči so željno merile obzorje in njena usta so mrmrala besede, ki jih Capestang ni razločil. Tedaj pa je zagledala viteza in se nasmehnila.

"Madame," je izpregovoril Capestang, "ko mi je bila čast, govoriti z vami na tem kraju, ste mi veleli: 22. avgusta, ob solnčnem zahodu..... Evo me!"

"22. avgusta!" je zajecljala uboga žena. "Kje sem slišala te besede? Kdo jih je izrekel? Karel, moj dragi Karel, mari si ti govoril za tistimi vrati?"

Capestang je poslušal z dušo in telesom. Violetta je premolknila. Videlo se je, s kolikšnim trudom izkuša zdramiti svoj malodane ugasli spomin.

"Da," je povzela blaznica. "Karel govori! In zdaj — čujte! — drug glas, ki pravi: 'Vojvoda Angoulemski, čas dejanja je prišel!'"

"Vojvoda Angoulemski!"

"Karel odgovarja! Pravi jim...... kaj pravi?...... 22. avgusta...... da, slišala sem to besedo...... hiša na bregu reke...... moj dvorec......"

"Angoulemski dvorec!" je dehnil vitez, ves zasopel od razburjenja.

"In potem...... besede, katerih se moraš dotakniti s prstom...... oh, spominjam se!...... Je charme charme...... tout'!"

"Je charme tout! ("Jaz očarujem vse!" — Deviza Marije Touchetove, ljubice kralja Karla IX.: otrok te ljubezni je bil Karel, vojvoda Angoulemski.) se je zablisnilo v vitezovi glavi. "Sloveče geslo Marije Touchetove, ki je vrezano v bron na vratih Angoulemskega dvorca! Ah, zdaj rešim očeta, kakor sem rešil hčer!"

Blazna dama pa je stopila k vitezu in ga prijela za roko.

"Ugajate mi," je rekla smehljaje. "Ali hočete, da vam povem srečo? Pokažite mi roko...... Joj, kaj vidim! Nevarnosti, kri in sovražnike kroginkrog vas! Bežite, sinko moj, bežite! Varujte se! Zajašite konja in bežite čez hribe in doline, dokler ne leži tisoč milj med vami in vašimi zalezovalci!"

Izpustila je vitezovo dlan ter zbežala proti hiši. Na pragu se je obrnila, iztegnila roke in ponovila:

"Bežite! Že jutri bo prepozno!"

To rekši je izginila. Capestang se je komaj osvestil. Nato je zajahal Bliska ter se v kalopu vrnil v Pariz. Črna noč je bila, ko je dospel v gostilno mojstra Lureanja. Zamudil se je le toliko, da je pognal konja v hlev, potem pa je odšel v največji naglici, spremljan po Cogolinu, ki se je bil oborožil z dvema bodaloma in pištolo.

Ko je prišel do Angoulemskega dvorca, je bila ura enajst. Cogolin se je postavil kot mrtva straža na vogal nabrežja. Dvorčevo pročelje je bilo tiho, temno in žalostno. Capestang je pristopil k vratom: njih težko trkalo je predstavljalo leva, ki je držal v zobeh ploščo s poluzarjavelim napisom: "Je charme tout." Namesto da bi vzdignil tokalo, je začel vitez po vrsti pritiskati na besede, ki so tvorile geslo Gizeline babice."

Z "Je" se je trudil zaman; komaj pa je pritisnil palec na "charme", je začutil, kako se vdaja bron in škripljejo vzmeti v skritem mehanizmu. Vrata so se odprla in Capestang je planil čez prag.

Še tisti hip se mu je storilo čudno; nehote je položil roko na rapir ter ga napol izdrl iz nožnice. Vrata so se zaprla za njim sama od sebe, in slutnja ga je navdala, kakor da jih živ ne prestopi več. — Krog inkrog je bila gosta tema in globoko, turobno molčanje.

Le pomalem so se mu privadile oči ter je razločil v dalji bledo svetlobo. Napotil se je proti nji. Dospel je v nekakšno rotundo, kjer je stala na stolu svetilka in brlela s šibkim plamenčkom. Tik zraven stola so se začenjale stopnice, ki so se vile nekam navzdol. — Brez obotavljanja je krenil vitez po njih.

"Prisostvoval bom komediji, kakršno sem videl, že pri 'Tatinski sraki'," si je obetal spotoma. "Zarota se plete; Angouleme,

Guise, Conde, vsi hočejo biti kralji. In Ludvika XIII., siromačka, je treba kajpak odstaviti! Rad ga imam, ubogega kraljička, ker je sam, zapuščen in obdan od sovražnikov kakor jaz! In še zato, ker je izrekel onidan, tam na Meudonski cesti, tako prisrčno besedo: 'Gospod vitez de Capestang je moj prijatelj!' Corbacque, to niso mačje solze."

V prostorni kleti, kamor je bil dospel med tem samogovorom, se je že slišalo mrmranje človeških glasov. Klet je imela podobo pravokotnika: na nasprotnem koncu so bile druge stopnice, na desni vrata, na levi troje vrat, izmed katerih so bila srednja zaprta.

Izza teh vrat so prihajali glasovi. Capestang je krenil proti njim, hoteč potrkati. Baš tisti hip pa je rekel nekdo znotraj:

"Nihče ne pozna skrivnosti hišnih vrat, zato lahko govorimo brez strahu. V popolno pomirjenje njegove knežje svetlosti pa bo vendar dobro. Cinq-Mars, ako se postavite v klet na stražo, za vsak slučaj."

"Že grem, svetlost," je odgovoril markizov glas.

A tudi prvi glas se je zdel pustolovcu znan! Prebledel je in skočil nehote za stranska vrata, ki so bila samo priprta. Bil je baš zadnji čas: Cinq-Mars se je pojavil tisti hip ter odšel na stražo vrhu stopnic, po katerih je bil dospel vitez v to nepovratno past.

"Vse v redu, svetlost!" je zaklical markiz.

"Prav!" je odgovoril glas, ki je tako vznemirjal Capestanga.

"Ta glas!" je zambrmral s čedalje večjo tesnobo. "Oh, to je glas moža s krinko, ki me je naskočil ob Meudonski cesti! On govori tu kot gospodar — potemtakem ne more biti nihče drug nego vojvoda Angoulemski! On je tisti, ki me dolži ropa in grabeža ter me hoče ubiti! Oče nje, ki jo ljubim! In jaz sem tu, ker ga hočem rešiti..... Oh, vedeti moram, magari če me stane glavo!"

Ves zmeden od razburjenja te grenke minute se je vrnil v pravokotno klet in obstal, kakor da bi treščilo vanj! Vrata zarotniške sobe so bila ostala priprta in skozi špranjo je zagledal vitez moža, ki ga je psoval v Meudonskem gozdu; spoznal ga je po obleki! Z obleke je vrgel oči na obraz: da, bil je vojvoda Angoulemski, nedvomno, saj je pomnil njegove črte izza skrivnostnega zborovanja pri "Tatinski sraki"! Že je hotel vstopiti, vzlic vojvodovemu gnevu, samo da ga ne bi dolžili prisluškovanja. Tedaj pa je mahoma odrevenel: lasje so se mu naježili, znoj groze se mu je udrl po čelu......

"Gospoda!" je bil izpregovoril Angouleme. "Mi, kar nas je tukaj zbranih, smo pooblaščeni vodje podjetja. Novica, ki jo imam za vas, je usodna; že jutri moramo biti pripravljeni na vse. Nocoj, gospoda, prav to nocojšnjo noč, bo francoski kralj zastrupljen!"

Nocoj bo francoski kralj zastrupljen!......

Kakor grom so udarile te besede v Capestangovo uho. Strahovit krik je planil iz njegovih prsi. Temu vzkriku je sledil splošen

hrup v prostoru, kjer je govoril vojvoda Angoulemski. Vrata so odletela in osem mož je planilo v klet, rohneč:

"Izdajstvo! Izdajstvo!"

"Capestang!" je zavpil vojvoda Angoulemski, spoznavši viteza. "Ah, podlež! Ropar deklet in ropar skrivnosti! Topot si mrtev!"

"Capestang!" je kriknil odzadaj Cinq-Mars. "Ubijte ga! Po njem, gospoda!"

Teh osem mož je predstavljalo najizbranejši cvet francoskega plemstva. Ob vsaki drugi priliki bi se bili sramovali naskočiti posameznika v tolikem številu. Ta človek pa je bil slišal strašno skrivnost. Z eno samo besedo jih je mogel spraviti na morišče. Bil je vohun!

V tem groznem trenotku je prešinila vojvodo Angoulemskega bliskovita misel, da so bili zbliževalni poizkusi Leonore Galigai le past! Zgolj zanka je bilo pismo, ki mu ga je poslal Lorenzo pred dvema urama!

"Concinijev vohun!" je zarjul in prvi zavihtil meč.

"Smrt mu!" so zavpili tovariši ter navalili vsi hkrati na pustolovca.

Lesket mečev je vrnil vitezu vso prisotnost duha. Planil je stran: njegov rapir je zažvižgal v svetlem kolobarju, obdajaje ga s smrtonosno steno. Zdajci pa se je začul suh, srebrn glas, kakor bi odletelo rezilo. Capestang je videl, da drži v roki samo še okršek svojega meča!

Rjovenje zmagoslavja in sovraštva je zabralo pod kletnimi oboki. Nalik modrasom je šinil osmerni blisk rezij proti vitezovim prsim. In Capestang se je zagrohotal. Prekrižal je lehti, kakor bi hotel izzivati še v svoji smrtni uri, ter zamrmral:

"Pa sem upal najti srečo v Parizu!...... Zbogom ljubezen!...... — Zbogom življenje!......"

XVIII.

Večer v Louvru.

Ves čas vožnje v Louvre je držal Concini Rinaldovo stekleničico v rokah.

"Osem dni," je šepetal sam pri sebi, "samo še osem dni in ošabna hči Angoulemskega prizna svoj poraz ter sklone glavo!...... Oh, Lorenzo, ako se to zgodi, te zasujem z zlatom! In zakaj se ne bi zgodilo? Naš Lorenzo se ne moti nikoli!"

Bralci vedo, da stekleničica ni vsebovala čarodejne pijače ljubezni, ampak strup, ki naj bi razkrojil kri ter uničil lepoto Concinijeve oboževanke.

Tako se je maščevala Leonora Galigai!

Maršal d' Ancre je dospel v Louvre baš ob uri, ko je pritlikavec izročil Leonori smrt za Ludvika XIII.

V spremstvu svojih plemičev je krenil po stopnicah, ki so držale v prostore kraljice-matere, Marije Medicejke. Dospel je v veliko galerijo ter jo našel tiho in zapuščeno, razen straže in maloštevilnih, kralju še zvestih dvorjanov. In zdajci je Concini prebledel ter nagrbančil obrvi. Kaj se je neki zgodilo? Straža mu ne izkazuje vojaških časti! Kapitan Vitry mu obrača hrbet in se mirno razgovarja s Sant-Simonom, kraljevim višjim konjarjem!

Mrzel strah je izpreletel Concinija...... Mari se kralj punta zoper njega?...... Vztrepetal je. Ogavna slutnja ga je napadla. S srditim naporom je otresel grozo ter pomislil, škripaje z zobmi:

"To pomeni boj, corpo di Cristo! Leonora, dobro si prerokovala mojo usodo: ali pogniti, ali postati najvišji gospodar!"

Concini je stopil k Vitryju ter ga surovo udaril po rami. Vitry se je ozrl:

"Svetlost?"

"Nu, vrli moj Vitry, odkdaj ne znate več pozdravljati, kakor se spodobi vojaku?"

"Ukaz je takšen. Od danes naprej se izkazuje čast samo kralju."

"Dobro, Vitry!" je dejal maršal d'Ancre. "Kdo te je povišal v kapitana? Kdo te je nastavil tu? Odgovori! Kralj ali jaz? Dobrotnika se bojiš počastiti, kaj? Kako praviš ti temu? Jaz pravim: strahopetnost!"

Kapitan je prebledel kakor smrt; njegova desnica je padla trepetaje na mečev ročnik. Toda ukrotil se je in le zmajal z glavo:

"Ukaz!"

"Čigav?" je zarohnel Concini.

"Moj!" je odgovoril osoren glas.

Visoka postava maršala Ornana se je začrtala med bližnjimi vrati. Concini je krvavo pogledal okrog sebe ter videl svoje spremljevalce pripravljane izdreti meče.

"Padre eterno!" je črhnil Ornano. "Samo eden teh gizdalinov naj trene z malim prstom, pa vzamem jaz Florentinca v roke!"

Concini je zadržal svoje ljudi s pogledom ter napravil mahoma najljubeznivejši obraz.

"Dober večer, dragi maršal," je rekel s pojočim in seljajočim glasom. "Baš sem vas iskal. Ali veste, da iščejo vzgojitelja za Monsieurja (naslov mlajšega kraljevega brata)?"

"In?" je dejal Ornano ter jezno zgrbančil obrvi.

"Nu, mislil sem pač, da ni za ta zaupni posel nihče pripravnejši od vašega sina. Premislite si stvar, maršal, in mi povejte čez dva dni, ali sprejmete ali ne."

Udarec je zadel Ornana v živo. Videti sina med prvimi dostojanstveniki na kraljevem dvoru — to je presegalo njegove upe! Ali

preden je utegnil premagati svojo osuplost, je krenil Concini dalje. Baš ko je izginila hrupna in sijajna družba izpred oči, so se odprla vrata na drugem koncu galerije. Začul se je glas:

"Njegovo veličanstvo kralj!"

Korak Ludvika XIII. je bil malomaren, toda cko polno sumnje: naslanjal se je na laket Alberta Luvnskega. Straža je pobesila haleparte, dvorjani so se postavili v vrsto in poklonili. Šele ko je kralj odšel mimo, se je vrnila maršalu Ornanu jasna zavest. Obrnil se je k Vitryju in dejal s smehljajem, ki je bil hujši od bodala:

"Lepo vas je pohvalil Concini!"

"Da, gospod," je odgovoril Vitry s pošastnim mirnodušjem. — "Strahopetnost, je dejal!"

"Ni mogoče! Hudiča! Ubogi Vitry, kako boste živeli s to psovko na obrazu?"

"Preprosta reč, maršal: operem jo!"

"S čim neki?"

"S krvjo!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Concini je pustil spremstvo v dvorani zraven galerije ter odhitel sam po hodniku. Dospel je v prazno sobo, kjer je čakal trepetaje nekaj minut.

Zavesa ob steni se je komaj vidno zgenila. Concini ni gledal tja. Kradoma se je splazil k vratom, ki so bila baš nasproti zavese, in rahlo potrkal. Vstopila je mlada ženska. Brez besede je izvlekel polno mošnjo zlata in jo stisnil ženski v roko.

"Ali je še tu"? je zamrmral z drhtečim glasom.

"Še, svetlost."

Zavesa na drugem koncu sobe se je zgenila.

"Kaj pravi? Ali plaka?"

"Za to je preponosna. Kaj pravi, tudi ne vem, ker ne mara govoriti z nikomer razen s kraljico!"

To rekši se je ženska živo ozrla na zaveso, ki se je zdajci nehala premikati. Concini je izvlekel izpod telovnika stekleničico ter jo pomolil strežnici.

"Poslušaj," je dejal z zamolklim glasom. "Osem dni ji vlivaj v pijačo vsak večer po tri kapljice tega zdravila."

"Strup?! Oh, svetlost!" je viknila ženska s povzdignjenim glasom.

"Molči, neumnica!" je zarenčal Concini. "To ni strup! Kadar izpije stekleničico, me bo..... ljubila!"

"Ljubavna pijača!"

"Da!"

Zavesa je vztrepetala iznova.

"Ako ni hujšega, svetlost, se lahko zanesete name."

"Ne bo ti žal, razumeš!" je zamrmral Concini, pijan od radosti. "Bogata boš!"

Ženska je priklecnila. Concini je odšel po prstih do vrat, skozi katera smo ga videli vstopiti, in krenil najboljše volje v dvorano, kjer se je kralj zabaval z igro v družbi svojih velikašev. Kakor hitro je izginil, se je odgrnila zavesa nasproti vrat: vstopila je kraljica Marija, vsa bleda in razburjena. Strežnica je stekla k nji, priklecnila do tal in ji pomolila stekleničico.

"Dobro," je velela kraljica. "Slišala sem vse. Vrni se na svoje mesto."

Služkinja je odšla. Kraljica pa je vzela stekleničico in se vrnila na ono stran zavese. Bila je to nekakšna delavnica s stoli, na katerih so se kopičile svilene blazine, in z mizami, po katerih so ležali v neredu črteži in odtiski bakrorezov: v kotu je stala tiskavnica s svetlo bakreno ploščo, ki jo je bila kraljica pravkar dovršila.

Ob tej tiskavnici je Marija postala, uprla oko v stekleničico in zamrmrala:

"Pijača ljubezni!"

Globok drhtljaj je pretresel vse njeno bitje; v njenih lepih črnih očeh se je zasvetilo kakor blisk. Jezno je postavila steklenko na železni okvir tiskavnice, vzela kladevce in udarila po nji. Kristal se je razletel in tekočina se je razlila: Marija de Medicis pa si je pritisnila roko na oči ter zaihtela:

"Štirideset let! Moja leta so moje gorje...... Oh, branila se bom! Nočem ostati zapuščena! Concino je moj in ostane moj...... Oh, mari nisem več kraljica? Giuseppa!"

Mlada ženska, ki smo jo videli govoriti z maršalom, je vstopila.

"Guiseppa," je rekla Marija de Medicis, premagujoč drhtenje svojega glasu, "ta gospodična ne more ostati delj časa v Lovru. — Kraljevski dvorec vendar ni jetnišnica!"

"Zares, madame," je odgovorila Guiseppa, kakor bi tipala besede, vsako posebej. "Louvre je palača. Kvečjemu...... pod kletmi......"

"Ne! Dekle mi ni storilo nič žalega. In vendar mi je napoti. Nič več je ne maram gledati tu. Počakaj tedaj, da vse zaspi po dvorcu, nato pa jo odpelji venkaj. Razumeš?"

"Da, madame. In kadar bo zunaj?"

"Takrat naj gre, kamor hoče! Tako je bom rešena brez mnogih komedij. Zakaj nemogoče je, da bi šlo mlado dekle ob enajstih zvečer samo po ulici in se ji ne bi zgodila nesreča...... ne, ne, to je povsem nemogoče!"

In kraljica je pogledala strežnico. Tisti pogled je bil strašan.

"Povsem nemogoče!" je ponovila Guiseppa.

"Pojdi tedaj in glej, da izpolniš mojo voljo."

* * *

Ura je udarila enajst in pol. Kralj je bil odšel v svojo sobo. — Dvorjani so se razhajali, služabniki so upihavali sveče. V kraljevi igralnici je bilo samo še nekaj plemičev, ki so se drug za drugim zavijali v plašče ter izginjali. Concini je vrgel lakajem priigrano zla-

to in se takisto začel odpravljati. Tedaj pa je vstopila Leonora Galigai ter krenila naravnost proti svojemu soprogu.

"Concino," je zamrmrala, "kraljica hoče govoriti s teboj."

Concino je naježil obrvi.

"Treba je iti!" je povzela Leonora s trdim glasom. "Treba je, slišiš? Nocoj bolj nego kadarkoli dozdaj. Zakaj nocoj se začenja konec!"

Neopredeljiva groza je padla Conciniju na srce.

"Se začenja konec!" je ponovil mehanično.

"Concino," je povzela ona, paleč mu dušo s svojim ognjenim pogledom, "nocoj ostanem v Louvru!"

Vztrepetal je v bliskoviti slutnji, da se bliža strašni trenotek odločitve. Vse sveče razen ene so bile utrjene v dvorani. V kotu, daleč od njiju dveh, je stal sluga nepremično kakor žrd in čakal. Molk je ležal nad njima. In v tem molčanju je zamrmral Leonorin glas:

"Vse je gotovo, Concino! Angouleme, Guise in Conde so v Parizu, pripravljeni stopiti na čelo svojih pomagačev. Prestol bo tistega, ki bo močnejši. Concino, pripravi svojo dušo, pripravi roko: tvoja ura je blizu!"

"Toda on!" je zajecljal Concini, kakor bi se mu vrtilo v glavi: "Kralj!"

"Čez dva dni, najdelj čez štiri, ne bo več kralja na Francoskem!" je končala Leonora komaj slišno. "Zakaj nocoj, ko boš ti pri kraljici-materi, bom stala jaz ob kraljevem zglavju...... Idi zdaj!"

In preden je soprog premagal neizmerno osuplost, s katero so ga udarile te besede, je odšla, počasi, kakor tavajo strahovi...... Z negotovimi koraki se je opotekel za njo. Sluga je upihnil zadnjo luč. — Gosta tema je napolnila dvorano.

S strelovito naglico domišljije, ki jo izpodbada strah, je zasnoval maršal d'Ancre svoj načrt:

Ako pojde vse po sreči in mu bo treba samo postaviti nogo na stopnice, ki drže do prestola, se da zriniti nanj ter prevzame vladarsko oblast. Ako pa nastopijo zapreke, hoče misliti na beg. Uvidel je, da v tem kakor onem slučaju potrebuje Marije. Šele na večer usodnega dne, ki najde Concina Concinija na prestolu francoskih kraljev, sme zdrobiti orodje svojega častihlepja!

Spet je stopil v predsobo, kjer smo ga že videli nocoj, ter našel Guiseppo. Čakala ga je. Gizelin obraz, ki je bil za hip obledel v njegovih mislih, je zasijal iznova ter zdramil vse speče strasti. Naglo je stopil h Giuseppi, pograbil jo za laket in ji šepnil v uho:

"Ali je vse v redu? Si ji začela dajati zdravilo?"

Toda Guiseppa se mu je naglo izvila, rekoč:

"Kraljica vas pričakuje!"

Hkrati je vzdignila zaveso, in Concini je videl Medicis, ki je sedela v naslanjaču ter se mu čudno smehljala. S silo se je storil hla-

dnokrvnega, oborožil se z nežno vdanostjo in stopil bliže, ves sijoč, kakor bi ga bila zgolj sreča in ljubezen.

"Veličanstvo, predrago veličanstvo, evo me pri vas!" je zamrmral Concini.

"Sedite, Concino," je velela Marija, kažoč mu s tem na prvi mah, da ga je povabila žena, ne kraljica. Concini je ubogal.

"Tedaj niste več hudi name, draga Marija?" je izpregovoril z dobrikavim glasom.

"Kako naj bom huda na vas, Concino?" je odgovorila z nekakšno resnobo. "Toliko skrbi je na mojih ramah in toliko sovražnikov okoli mene, da nimam tolažnika razen vas. Res me je bila popadla v prvem trenotku ljubosumnost, ali to je minilo."

"Oh, draga! Predraga!"

"Ne glede na to," je nadaljevala kraljica še bolj resnobno, "da zdaj ne morem biti več ljubosumna na hčerko vojvode Angoulemskega."

Concini je vztrepetal. Ob čudnih Marijinih besedah ga je izpreletela slutnja, da zve nekaj strašnega. Ona pa je nadaljevala, blodeč z očmi po prostoru:

"Vaš politični načrt je bil imeniten. Imeti dekle v zaporu in reči očetu, ki jo obožuje: "Ali prestaneš snovati zarote, ali pa izgubiš otroka!" — da, ideja je bila sijajna. Škoda le, da je ni več moči izvršiti."

"Zakaj ne?" je vprašal Concini komaj dihaje.

Marija de Medicis mu je pogledala v obraz ter odgovorila:

"Zato, ker Gizela Angoulemska ni več v naših rokah."

Concini se je s težavo premagal, da ni zavpil.

"Ušla je!" mu je planilo iz ust. "Pobegnila!"

"Da!" je rekla Marija strahotno mirno.

"Najdemo jo! Oh! Ujamejo jo!" je jecljal maršal, zanemarjaje vsakatero previdnost. "Potreba je, vidite..... Ako nam dekle uide, ima oče prosto roko."

"To ni mogoče," je povzela Marija z zloveščim ravnodušjem. "Gizele Angoulemske ne ujamejo nikdar več."

"Kako da ne?" je kriknil Concini.

Kraljica je odgovorila tiho:

"Gizela Angoulemska je pobegnila tja, kamor ne seže naša oblast. Umorila se je!"

To rekši je kraljica vstala. Concini je obsedel, kakor bi bilo treščilo vanj. Smrtna tesnoba ga je davila za grlo, njegov obraz je bil bled kakor vosek, njegovi možgani niso zmogli jasne misli. Vse se je vrtilo okrog njega v divjem plesu in v njegovi glavi je odmevala zgolj grozna uničujoča beseda: Mrtva! Mrtva!

Marija de Medicis ga je opazovala s temnim, srditim zadovoljstvom.

"Mrtva!" je zastokal naposled. "Mrtva!"

"Mrtva!" je ponovila kraljica.

Maršal ni vprašal ničesar. Najrajši bi bil pobegnil tudi on, skril se v samoto in zatonil iz dna svoje bolečine. Hotel je vstati, ali Marija ga je zadržala z migom roke ter zaklicala:

"Guiseppa!"

Služkinja je vstopila.

"Guiseppa," je velela kraljica, "povej gospodu maršalu, kaj se je zgodilo z dekletom!"

"To je žalostna zgodba, madame," je mirno začela Guiseppa. — "Po naročilu vašega veličanstva sem predlagala gospodični, naj gre z menoj na izprehod, seveda s pogojem, da bo to ponoči ter se ne poizkusi oddaljiti od mene. Dva plemiča iz kraljičine čete sta nama sledila. Ura je bila nekaj čez deseto. Gospodična je dejala, da bi rada sopla sveži hlad ob vodi. Krenili sva tedaj za Sekvano; gospodična se mi je videla vsa srečna in mirna. Ko pa dospeva blizu do Menjavskega mostu, se spusti zdajci v tek proti vodi. Jaz zakričim in pokličem gospoda de Lux in de Brain, ki sta naju spremljala oddaleč, na pomoč. Prepozno! Gospodična je bila skočila v reko. — Nobenega čolna, nikjer žive duše! Gospod de Brain je planil za njo, a zaman. Tok je bil potegnil nesrečnico pod most, in tam jo je zgrabil vrtinec. Še hipec smo jo razločili v temi, nato je izginila za zmerom."

"Dobro, Guiseppa," je dejala kraljica. "Idi zdaj."

Guiseppa je priklecnila ter odšla. Concini je drevenel od groze. Marija de Medicis pa mu je rahlo položila roko na čelo in zamrmrala:

"Hudo ti je, kaj?"

Concini je čutil, kako mu škriplje duša od bolečine. Vedel je, da ne bo mogel več niti dveh trenotkov tajiti gorja, ki ga je vendar moral skriti pred Marijo! Zdaj, zdaj izbruhne, plane iz njega na dan! To je pomenilo takojšnji prelom s kraljevsko ljubimko. Pomenilo je pogubo, uničenje, odkritje! Zakaj baš v tej minuti je Leonora zavdajala kraljičinemu sinu!

"Trpiš, siromak?" ponovi kraljica.

In vse se je zrušilo v Concinijevi duši. Leonora, kraljemorstvo, prestol in žezlo, vse je izginilo pred sliko oboževanega telesa, kako ga odnašajo valovi Sekvane v mrzli, večni Nič! Usta so se mu skrčila v divjem ihtenju...... Priznal je! Vse je bilo izgubljeno! Marija ga spodi, uničen je!

Zdajci pa ga je popadlo brezmejno strmenje: Marija ga je bila rahlo ovila z lehtmi ter naslonila glavo na njegove prsi.

"Plakaj," je zamrmrala, "le plakaj, amico caro! Kdo bi te mogel utolažiti, ako ne jaz, ki te ljubim?...... Plakaj, nič se ne boj, saj nisem več ljubosumna...... zdaj, ko je ona mrtva!"

Giuseppina zgodba je bila deloma resnična, deloma ne. Ko je predlagala jetnici nočni izprehod, je Gizela takoj sprejela, čeprav se je natihem začudila ponudbi. Upanje, da se najde prilika za beg, ji

ni dalo premišljati, odkod in zakaj. Kakor hitro sta zapustili dvorec, je začela Giuseppa čebljati o vseh mogočih stvareh, misleč, da bo s tem oglušila jetničino pazljivost. Toda Gizela je stopala pokraj nje z bedečim duhom in pogumnim srcem. Vedela je, da jo nadzorujejo ljudje, ki jima slede za petami; Giuseppa ji je bila povedala. Ali ona ni poznala strahu. Bila je odločena, osvoboditi se za vsako ceno. Potipala je za bodalcem, ki ga je vedno nosila v nedrih, in ko ga je našla na njegovem mestu, se je mirno pripravila na vse, kar bi utegnilo priti.

Ulice so bile temne in zapuščene. Brez neprilike sta dospeli v bližino Menjavskega mostu, čigar koničaste strehe so pošastno štrlele nad Sekvano.

"Tu se ločiva," je izpregovorila Gizela zdajci s trdnim glasom. "Ne branite mi, bilo bi zaman. Verjetno je, da vas spode iz službe; toda če hočete biti jutri zvečer na tem kraju vas bo čakala oseba, ki vam izroči pet tisoč liver."

Z naglo kretnjo se je izvila spremljevalki ter zbežala proti mostu. Giuseppa ni črhnila besedice, niti ne zavpila. Ni se genila z mesta, da bi poizkusila dohiteti Gizelo. Samo nagnila se je, da bi videla bolje, kaj bo. In videla je! Dvoje, troje, četvero postav je zraslo iz teme in zastavilo begunki pot!

Prizor, ki je sledil, je bil kratek kakor sanje. Nobene borbe, nobenega krika. Postave so obkolile Gizelo, in vsa gruča je zvihrala proti črni vodi, ki je goltala pod temnimi oboki. Šele zdaj se je začul obupen jek in tik za njim voljni pljusk vode, kakor bi nekaj požrla. To je bilo vse. Giuseppa se je počasi vzravnala. Postave so jo dohitele, in ena izmed njih je zamrmrala mimogrede:

"Storjeno je!......"

XIX.

Zastrupljevalka.

Louvre je ležal v molčanju in skrivnostni temi. Leonora Galigai se je bila umaknila v stanovanje, ki ga je imela zraven kraljičinega, zakaj kot prva častna dama Marije de Medicis je morala večkrat ostati v Louvru čez noč. Sedela je v naslanjaču, prisluškovala in čakala. Svetilka na mizici zraven nje je bila zdavnaj ugasnila. Vse je utihnilo, sleherni šum v kraljevski palači je zamrl...... Toda markiza d' Ancre se dolgo ni genila, kakor bi ji bila noč še vedno premalo črna in grobni molk še zmerom preveč glasan.

Morebiti sploh ni vedela, kdaj je vstala......

Počasi, rahlo, kakor neviden duh se je pomikala proti kraljevi sobi!

Dobro je poznala vso zgradbo louvrskega dvorca. Toda pot, po kateri je hodila nocoj, je bila gotovo še posebej premišljena in pro-

učena. Ne le, da se ni zmotila na nobenem izmed mnogih križempotij, koder jo je vodil korak, marveč stopala je z enako sigurnostjo kakor o belem dnevu.

Spalnica Ludvika XIII. je ležala na koncu cele vrste dvoran. V predsobi je spal kraljev najljubši strežaj; še bolj spredaj pa je bila velika sobana, kjer je stražil vso noč oddelek garde. Kdor bi bil hotel ob tej uri do kralja, bi bil moral najprej ubiti dvanajst dobro oboroženih mož, ne vštevši strežaja, ki je bil takisto korenjak.

Šele tedaj bi bil dospel v sobo z višnjevimi svilenimi tapetami, na katerih se je lesketalo srebro bourbonskih lilij, ter zagledal monumentalno posteljo z brokatnimi zastori, kjer je spaval petnajstletni kralj.....

Na mizici zraven postelje je bila v kristalnem vrču pijača, s katero si je Ludvik XIII. hladil nočno žejo. Poleg vrča je stala kupa od čistega zlata. Med Leonoro in to kupo je čula kralju zvesta straža, pripravljena preliti zadnjo kapljo krvi. In vendar je bila rekla markiza d' Ancre soprogu z vso gotovostjo, da bo stala nocoj ob kraljevem zglavju! Ali je znala čarati? Ali je poznala drugo pot?

Tik ob zglavju Ludvikove postelje so v židani tapeti skrita vratca. Ako bi jih znal deček-kralj odpreti, bi našel za njimi hodnik, ki drži v sobo mlade kraljice Ane, avstrijske princese, s katero so ga poročili pred desetimi meseci! Toda oba sta še premlada in njiju zakon ima zazdaj samo političen pomen; šele čez leta, kadar se zazdi kraljici primerno bo ležal na sinovem zglavju nekega večera ključ teh skritih vrat, za katerimi ga čaka sladkost ljubezni.....

Kralj spi..... Kroginkrog njega, po vsem Louvru, vlada globoko molčanje..... Nič ne drami tihote, niti ne škripanje vrat, ki se odpirajo ob zglavju postelje z brokatnimi zastori..... Vrata ljubezni so odprta; na njih pragu stoji pošast!

Ne ljubezen, nego smrt! Ne mlada kraljica Ana, marveč Leonora Galigai!......

Za hipec se je ustavila markiza ter pritisnila roko na srce. Omahovala je; prijeti se je morala za podboje, in njen obraz je bil bled kakor prt.

Ali to je trajalo samo par minut. Morilka je premagala omotico, stopila bliže ter pogledala kralja, če spi.

S strahotno neslišnostjo je odmašila stekleničico, ki jo je držala v rokah. Z očmi uprtimi v kraljevo obličje je izlila v zlato kupo strup. Nato je dolila pijače iz kristalnega vrča.....

Umaknila se je ter zaprla vratca za seboj. Tik za njimi pa je obstala in pritisnila uho na ključavnico. Leonora ni hotela oditi brez gotovosti, da je končano. Hotela je izginiti šele, kadar si lahko poreče:

"Zdaj je pil! Zastrupljen je! Treba mi je samo še iti k Lorenzu po smrtonosno rožo!"

Čakala je, kakor bi se bilo osredotočilo vse njeno življenje v sluhu. Ura je udarila dve..... udarila je pol..... nazadnje tri..... Včasi je počilo kje v pohištvu. Včasi je slišala vzdihniti spečega kralja..... In zdajci — ah, vendar že!

Razločila je šum, kako se je kralj obrnil na blazinah, zdramil se, oprl se na komolec in prijel z drugo roko za pogubno čašo! Vendar že! Ludvik XIII. izpije strup! Concino bo kralj francoski!

Ta hip pa se je vzdignil oddaljen hrup. Zmerom bliže se je razlegalo kričanje: "Ustavite ga! Držite ga!" In kralj je skočil s postelje ter vzkliknil:

"Hoj, kaj pomeni to?"

Zastražena ceremonijalna vrata so se odprla nagloma, kakor bi nekdo s silo udaril vanje, in Ludvikova spalnica se je napolnila z ljudmi..... Leonori se je zdelo, da poka zemlja pod njenimi nogami ter se ruši ves firmament na njeno glavo!

XX.

Hči vojvode Angoulemskega.

Čuteč, kako se pogreza na dno vode, je Gizela izgubila jasno zavest; čutila je samo, da pada v nekakšno brezdno. Tok jo je odnesel pod drugi lok mostu, sukal jo nekaj časa v globini ter jo zagnal mahoma spet na vrh, baš ko je mislila s poslednjim ostankom svojega uma, da je vse končano. Njene oči so se odprle in zagledale nekaj črnega, dozdevno ogromnega, ki se je zibalo pred njo. Z obupnim naporom je segla po tej neznani reči, prijela se ter obvisela..... Kakor hitro pa je našla oporo, se je oglasil mahoma tudi življenski nagon ter ji odkril položaj. Ogromna stvar, za katero se je držala, je bila v resnici prav majhen čolnič, privezan tik ob izhodu predora, ki ga je tvoril mostni obok. S srdito močjo se je vzpela kvišku in padla kakor mrtva znak po čolnovem dnu.

Sveži zrak jo je spravil k zavesti, preden je minilo deset minut. Ni se mudila z ugibanjem, kdo da jo je napadel. Hoteli so jo umoriti; da ni naročil umora nihče drug nego Marija de Medicis, je bilo Gizeli jasno.

Ali zdaj je trebalo priti na breg. Sredstvo je bilo samo eno: odvezati čoln in veslati. Ko pa je Gizela izdrla bodalce, da bi prerezala dozdevno vrv, je otipala železno verigo, pritrjeno s krepko ključavnico; niti da je imela kladivo, je ne bi bila mogla izlahka razbiti. Kaj je preostajalo spričo tega? Gizela je bila izvrstna jahavka, toda plavati ni znala.

Zdajci pa je osupnila: na zadnji del čolna je visela od zgoraj vrvična lestvica! Kdo bi ji utegnil vreči to sredstvo rešitve? Gizela se ni vpraševala dolgo; prijela je za lestvico in splezala kvišku.

Lestvica je visela s hiše, ki je stala nekako pri sredi mostu in je bila pritrjena z močnimi železnimi kavlji pod enim izmed malih, neprijaznih oken. Ko je dospela hči vojvode Angoulemskega na vrh, je videla, da ji ni vrgel lestvice nihče. Nihče je ni čakal, zakaj okno je bilo zaprto. Znotraj je gorela luč toda otemnela stekla so branila videti, kdo je v hiši in kaj počne. Gizela je potrkala.

Okno se je odprlo z vso naglico najhujšega strahu. Gizela je zagledala pred seboj nekakšnega pritlikavca z dolgim bodalom v roki. Podoba premočene in blede mladenke ga je očividno pomirila: vrgel je bodalo proč in njegov pogled je postal mehkejši.

''Stopite noter,'' je dejal. ''Kdorkoli ste, bodite dobrodošli pri ubogem Lorenzu, čeprav ste ga nemalo prestrašili s tem svojim čudnim obiskom.''

''Zeliščar ste?'' se je zdrznila Gizela.

''Da,'' je dejal pritlikavec smehljaje. ''Vidim, moje ime Vas navdaja z grozo. Ne bojte se, gospodična nič žalega vam ne storim.''

''Ne bojim se'', je rekla Gizela.

Zlezla je skozi okno in Lorenzo ga je zaprl; pri tem pa ni pozabil oprezno pogledati na reko. Gizela se je naglo ozrla po sobi ter videla veliko ognjišče in več miz, obstavljenih z retortami in bokali: bila je v laboratoriju, kjer je varil zeliščar zdravje, ljubezen in smrt. Lorenzo jo je premeril z vprašujočimi očmi.

''Padla sem v vodo,'' je odgovorila. ''Tok me je odnesel pod most. V zadnjem trenotku sem zagledala čoln ter se prijela zanj. Nato sem videla lestvico in zlezla gori. To je vsa moja povest.''

''Padli ste v vodo?'' je vprašal pritlikavec. ''Padli?''

''Nu, da. Saj to je postranska reč. A kaj pomenita čoln in lestvica pod vašim oknom?''

Lorenzo se je nasmehnil iznova.

''Vaš obraz mi priča, da ste pošteni in ne boste izdali reveža, ki vam je pravkar rešil življenje. Vidite, danes ali jutri me utegne napasti razjarjeno ljudstvo, ali pa se zbero zvečer, da bi pobili razbojnika. Zato imam pod mostom čoln: vsako noč spustim lestvico vanj, vsako jutro jo spet potegnem k sebi. Tako spim mirno, ker vem, da vedno lahko pobegnem, ako bi mi grozila nevarnost. A zdaj izpijte tole. Bodite brez skrbi: ni strup!''

Gizela je smehljaje izpraznila srebrni kozarček, v katerega je bil nalil pritlikavec nekaj kapljic močnega krepčila. Zeliščar jo je občudoval.

''Hrabri ste,'' je dejal. Malokdo bi pil iz moje roke, ne da bi ga stresla zona. Vidite, rdečica se vam že vrača na lici. To zdravilo vas obvaruje prehlajenja, mrzlice in vseh zlih posledic vašega padca v vodo. A zdaj je treba, da si posušite obleko. Stopite semkaj,'' je dejal ter odprl sosednja vrata.

Brez obotavljanja mu je sledila Gizela v prostorno dokaj okus-

no opremljeno sobo. Lorenzo je odšel in se vrnil kmalu z veliko butaro suhih drv; vrgel jih je v prostorni kamin ter zakuril.

"Doma ste!" je velel nekam veličastno, poklonil se in jo pustil samo.

Gizela se je zaklenila ter jela sušiti svojo obleko pred ognjem, ki je veselo prasketal.

"Ubogi pohabljenec!" je mislila sama pri sebi. "Kadar so ga imenovali vpričo mene in sta me stresala gnus in groza ob misli nanj, pač nisem slutila, da mi kdaj reši življenje. Kako naj se mu zahvalim?"

Lorenzo je sedel tačas v svojem laboratoriju naslanjal glavo v dlani ter si mrmral:

"Prav to nocojšnjo noč zavžijeta dve bitji smrt, ki sem jo zvaril jaz. Nocoj zavda Leonora kralju. Concini pa otruje Gizelo Angoulemsko. Slučaj je hotel da sem v odkup za ta dva umora otel človeško življenje. In skoraj se mi zdi, kakor bi mi bilo laglje pri srcu! Oh, mari sem se varal, ko sem ponavljal samemu sebi, da sem dosegel višek sovraštva? Naj bo kakorkoli, življenje te neznanke odtehta življenje Gizele Angoulemske!"

Čez pol ure je vstopila Gizela, ki se je bila medtem za silo posušila.

"Kaj izvolite zdaj?" je vprašal Lorenzo.

"Oprostite, gospod. Pričakujejo me; moja odsotnost povzroča smrten strah ljudem, ki so mi dragi....."

Zmajal je z glavo in zlezel po stopnicah.

"Zbogom," je dejal ter odpahnil vrata prodajalne, ki so držala na most. "Zbogom! Namesto zahvale pa mi dajte upati, da ne boste več trepetali od groze, kakor ste pravkar, ako zaslišite še kdaj Lorenzovo ime."

Podala mu je roko..... Pritlikavec jo je poljubil. Nato je stopila čez prag.

"Nikoli," je dejala že zunaj, "nikoli ne pozabim, kar ste mi storili nocoj. Ako bi vam katerikrat pretila nevarnost in bi morali bežati odtod, zatecite k meni."

"Kam naj se obrnem, če bi vas iskal?"

"Pojdite k hiši, ki stoji prav na koncu Dauphinske ulice, in potrkajte na vrata petkrat zaporedoma. Odpro Vam in Vas skrijejo v varen kraj, zakaj tista hiša je dvorec mojega očeta. Moje ime je Gizela, in moj oče je vojvoda Angoulemski."

To rekši je izginila v noč. Pritlikavec je obstal kakor vkopan: šele po dolgem strmenju se je zagrohotal z rezkim glasom:

"Če premislim, da bi jo bil lahko strmoglavil v vodo, ko je visela na oknu!"

Zaprl je vrata, zaklenil jih in zapahnil ter se vrnil v laboratorij. Tam je sedel na stol in se zamislil. Ko je vzdignil glavo, je videl, da je že velik dan.....

Gizela pa je krenila naglo v Dauphinsko ulico. Brez nezgode je dospela do hišnih vrat pritisnila na znano nam besedo ter vstopila z utripajočim srcem.

Vedela je, da imajo vojvoda Angoulemski in njegovi prijatelji nocoj zborovanje v dvorčevih kleteh. Zato je takoj zavila po dolgem hodniku, na koncu katerega je brlela luč. Mahoma pa je osupnila nad zamolklim hrupom, ki se je dvigal iz podzemlja. Razločila je besen krik in rožljanje mečev. To je pomenilo boj!

"Zasačili so očeta!" je dahnila Gizela. "Ceprav! Moje mesto je pri njem!"

Planila je po stopnicah, ki so se vile v klet. V naslednjem hipu se je razgrnil pred njenimi očmi ves strašni prizor. To ni bil boj, marveč umor: deset ali dvanajst njih zoper enega samega! Tisti nekdo pa je držal roke navzkriž, in zdelo se je, da z golim svojim pogledom zadržuje smrtonosni naval!

Gizeli se je iztrgal presunljiv, žaloben krik, ki je hipoma ustavil napadalce ter zadržal sunke njihovih rapirjev. V možu, ki so ga hoteli ubiti, je bila spoznala na prvi mah svojega junaškega rešitelja z Meudonske ceste!

Njenemu vzkliku je sledil drugi. Vojvoda Angoulemski se je ozrl ter vrgel meč od sebe:

"Gizela! Moja hči! Moje ljubljeno dete!"

V dveh skokih je bila Gizela na koncu stopnic.

"Ona!" je zavrisnil Capestang v svojem srcu. "Hvala ti, bog, da jo smem videti na svojo zadnjo uro!"

Gizela pa je krepko odrinila meče z brezumnim vzmahom roke. Kaplja krvi je pordečila njeno dlan. Trepetaje, z butajočimi prsi, je stopila pred Capestanga in ga zaslonila. Svinčena tišina je legla na zborovanje: in sredi tega molka je izpregovorila Gizela:

"Oče! Ali hočete umoriti njega, ki me je rešil iz Concinijevih rok?"

Conde, Guise in vsi ostali so kakor en mož salutirali z meči ter jih spravili v nožnice. Vojvoda Angoulemski pa je zavpil ves bled:

"Kdo te je rešil? Vitez de Capestang? Oh, meni si vendar dejala: Cinq-Mars! Mari te ni Capestang ugrabil v Meudonu? Govori, Gizela!"

In Gizela je govorila s čudno mehkim glasom:

"Nisem vedela, da mu je ime vitez de Capestang. Bil je prevelikodušen, da bi se bil dal spoznati v uri rešitve, pa tudi utegnil ni, ker je moral sam zadržati desetorico Concinijevih ljudi, da je meni omogočil beg."

"Desetorico!" je vzkliknil Guise. "Corbleu, da nisem bil tam in videl na lastne oči! Deset zoper enega! In Concinijevi pobijači so menda vražje sablje, pravijo ljudje!"

"Tudi jaz bi dal nevemkaj, da sem videl ta boj," je rekel Conde. "Potem bi tudi verjel."

"Nu, svetlost," je dejal Capestang z ironičnim glasom, "nikar ne dvomite o rečeh, ki ste jih pravkar sami doživeli. Preštejte se in videli boste, da je šlo tudi vas deset na enega..... Madame," je dodal, obrnivši se h Gizeli, "besede, ki ste jih izrekli, ostanejo zapisane v mojem srcu. Tu kakor na Meudonski cesti in v sleherni priliki, če se kedaj ponudi, izvolite razpolagati z mojim življenjem."

"Hvala vam, gospod vitez," je zamrmrala Gizela. "Ravnali ste kakor starodavni paladini, katerih visoka dejanja ne otemnijo nikoli!"

Z drhtečim ponosom je poslušal vitez te besede, kakor bi mu prihajale iz ust božanstva. Zarotniki pa so se začudeno spogledovali. Vojvoda Angoulemski je vztrepetal od gneva.

Gizelina poroka s Cinq-Marsom je bila vogelni kamen v stavbi njegovega častihlepja. Markizov oče je bil poslal sina v Pariz, da bi se zaročil z Gizelo. Naj se vrne Cinq-Mars domov, ne da bi padla prej odločilna beseda, in sreča vojvode Angoulemskega se podere kakor šator iz kart! Z naglim pogledom je vojvoda stehtal položaj. Potlačil je v sebi očetovsko radost, da vidi hčer živo in zdravo, ter odložil izpraševanje, kdo in kako jo je ugrabil v Meudonu, na ugodnejši čas.

"Hči moja," je dejal svečano ter prijel Cinq-Marsa za roko, "globoko me žalosti, da te je rešil navaden pustolovec in ne tvoj zaročnik, kakor sva mislila obadva, ti in jaz. A naj bo kakorkoli: tvojo besedo imam, in moja je dana. Gospodje prijatelji, dovolite mi, da vam naznanim bližnjo poroko svoje hčere Gizele s tu navzočim gospodom Henrijem, markizom de Cinq-Mars."

Nepričakovanost tega prizora, čudna zaroka v globoki kleti, pred pričami, ki so z zaročencem in tastom vred še drgetale od boja, in zraven Cinq-Marsov izzivajoči pogled, ki je prediral Capestanga, namesto da bi se obračal k nevesti, vse to je dajalo besedam vojvode Angoulemskega oster in nenavaden pomen.

Capestang se je smehljal. Gizelina misel pa je bliskoma izmerila grozo, ki je narekovala vedenje njenega očeta. Videla ga je strahopetnega in pripravljenega žrtvovati častihlepju vse, celo srečo lastnega otroka. Njen ponos je zavrel ter se z obupom in ogorčenjem strmoglavil v žrtev. Začutila je, da se rušijo sladke sanje, ki so cvele komaj opazno v njenem srcu ves čas od tistega srečanja v Longjumeauju, ko je prvič pogledala vitezu v oči.

Stopila je korak naprej, dočim se je Capestang odmikal čuteč, da tu ni mesta za siromašnega plemiča, ki ga pita vojvoda s pustolovcem, v zahvalo, ker mu je rešil hčer! Z dostojanstveno kretnjo je Gizela pomolila Cinq-Marsu roko ter izpregovorila s trdnim glasom:

"Gospod vojvoda Angoulemski je zastavil mojo besedo. Evo vam moje roke, markiz!"

Cinq-Mars je sprejel njeno roko, poklonil se nizko in jo poljubil. Nato se je vzravnal ter zapičil v Capestanga pogled, ki je govoril očitno:

"Lahko si mi ukral Marion, ki je pustolovka in tebi par: ne moreš pa mi vzeti neveste, ki te prekaša v odličnosti, kakor te jaz prekašam v bogastvu!"

In Capestang se je smehljal.....

Toda bil je bled kakor smrt, in njegova dlan je mehanično otirala mrzli znoj, ki mu je curljal po čelu.

Vojvoda Angoulemski pa je z burno radostjo objel Gizelo, stisnil jo na svoje prsi ter ji zamrmral v uho:

"Rešila si me! Hči moja! Ti moja čast in slava, bodi blagoslovljena!"

V svoji sebičnosti ni opazil, kako se brani Gizela na vse kriplje, da je ne bi zalile solze!

Takšna je bila zaroka markiza Cinq-Marsa z Gizelo Angoulemsko.

Vojvoda Guiški se je prvi otresel presenečenja ter pokazal s prstom na Capestanga, rekoč:

"Preostane nam vprašati gospoda, po kaj je prišel med nas."

"In kako je prišel!" je dodal princ Condeški.

"In kaj misli početi s skrivnostmi, ki jih je ukral, prisluškujoč pred našimi vrati!" je siknil markiz s strupenim glasom.

Gizela se je obrnila h Capestangu: njene krasne oči so rotile obupno:

"Prisegla sem! Rajša bi umrla, nego prelomila prisego! Odpusti mi! Rešiti sem morala očeta!"

Vitez je umaknil pogled; razumela sta se, kakor bi poznala drug drugega že dolga leta, odnekdaj že!

"Svetlost," je dejal vitez z zvenečim glasom ter stopil pred vojvodo Angoulemskega, "hotel sem vas rešiti; navadni pustolovci smo zmožni kaj čudnih idej! Prisluškujoč pred Concinijevimi vrati, sem ukral nedavno skrivnost, da se snuje zoper vas in vaše ugledne tovariše prav resen naklep; zvedel sem, da maršal nadzoruje ta dvorec in hoče zajeti vse, kar se zbira v njegovem zidovju. Zato sem sklenil iztrgati krvniku glavo njegove svetlosti Angoulemskega, očeta prežlahtne gospodične, za katero mi je bila visoka čast, potegniti svoj pustolovski rapir. Dolgo sem zaman iskal vaše svetlosti. V Meudonu pa, v hiši, ki stoji nasproti "Tatinske srake', sem našel damo ali nemara dobrotno vilo, ki mi je odkrila skrivnost napisa na vratih vašega dvorca. Prišel sem in vstopil: naskočili ste me baš v trenotku, ko sem hotel zaklicati: 'Varujte se! Concini vas zalezuje! Concini vam je za petami! Krvnik postavlja šafot in brusi sekiro za vaše vratove!' — Ravnal sem napak, to vidim zdaj, in zato prosim vašo svetlost oproščenja!"

Prestrašen hrup se je vzdignil med poslušalci. O Capestangovih

besedah ni bilo moči dvomiti. Dejstvo, da je rešitelj vojvodove hčere, podrobnosti, ki jih je bil navedel, odkritosrčnost, ki je zvenela iz njegovih besed, vse to je pričalo zanj.

"Gospoda," je rekel Conde, "skrb za našo varnost nam bodi prva stvar!"

Vojvoda Angoulemski je premeril Capestanga z globokim pogledom ter mu pomolil desnico, rekoč:

"Bodite z nami, mladi mož!"

"Da, da, naj ostane z nami!..... Junak je!..... In naš rešitelj!" so se pridružili ostali.

Vitez je mirno počakal, da je spet nastala tišina. Tedaj pa se je iznova poklonil vojvodi, ne da bi bil segel v ponudeno roko.

"Gospoda," je dejal, "prav rad bi stopil v vaše vrste; zapreka je samo ena."

"Kakšna je ta zapreka?" je vprašal Guise.

"Takšna, da smo sovražniki, svetlost! Umejmo se prav. Moj namen je bil, zmešati štreno Conciniju, ki ga sovražim. Zato sem vas obvestil, kaj snuje zoper vas. Ali tu se nehajo naši stiki. Tu, gospoda, postanemo sovražniki. Vi hočete strmoglaviti ubogega malega kralja, ki ga ne ljubi živa duša, še lastna mati ne: jaz pa, vidite, sem ga vzljubil. Sklenil sem da ostane na prestolu!"

Pri besedah: "Sklenil sem, da ostane na prestolu!" se je Capestang razkoračil v tistem svojem ponosnem, naivno heroičnem bahaštvu, ki ga ni zapustilo nikjer. Gizela ga je gledala s strastnim, obupnim občudovanjem. Hrup se je vzdignil iznova. Toda Guise, Conde in Angouleme so se brž sporazumeli. Vojvoda je zmajal z glavo ter pristopil h Capestangu.

"Mladi mož," je velel, "slišali ste strašne skrivnosti. Ubili vas ne bomo, ker verujemo v poštenost vaših nagibov; oteli ste mojo hčer, rešili ste nam življenje. Toda sami ste povedali, da se čutite našega sovražnika. Zazdaj se vas moramo paziti, in to storimo najbolje, če pazimo na vas. Naš jetnik ste, gospod!"

"Svobodni ste, gospod vitez de Capestang!" je zaklical trden glas, poln neizrekljivega dostojanstva.

"Gizela!" je zarohnel vojvoda. "Kaj govoriš?"

"Poslušajte me, oče, in vi, gospoda!" je odgovorila pogumna devojka. "Nihče izmed vas ni manj zavzet za uspeh vaših načrtov, nego sem jaz, in vendar, nihče ni storil zanje več od mene. Da ste zdaj tukaj zbrani, da so se lahko vršila posvetovanja v Meudonu, da se bližajo vaši upi vresničenju — vse to je moja zasluga. Priznati jo morate vsi, najbolj pa vi, moj oče. Toda jaz, vaša prava in resnična voditeljica, nisem zahtevala vzlic svojim zaslugam doslej še nikake nagrade. Gospod Guiški ima svoj delež, gospod Condeški svojega, in vi ostali takisto: vsakomur je zagotovljeno, kar mu gre. — Gospoda, zdaj tirjam tudi jaz. Ne sklicujem se na vaše velikodušje; zahtevam le izpolnitev pogodbe. Moj delež je prostost gospoda vite-

ža de Capestanga. Idite, gospod, svobodni ste. Nihče teh plemičev vas ne bo zadrževal!"

S prirojenim veličanstvom je iztegnila roko. Zarotniki so sklonili glave in stopili vsaksebi, Capestangu v znamenje, da mu je prosta pot.

Capestang se je globoko poklonil Gizeli, ne da bi rekel besedo. Nato je odšel s ponosnim in mirnim korakom; na prvi stopnici se je ozrl. Še enkrat so se srečale njegove oči z Gizelinimi. Pogled se je objel s pogledom, a le za hip. Počasi je stopal vitez na vrh ter izginil zarotnikom izpred oči.

"Niti besede nismo zahtevali od njega, da ne izda ničesar!" je kriknil Cinq-Mars, zelen od gneva.

"Vitez de Capestang vas ne izda!" je rekla Gizela.

"Kdo jamči zanj?"

"Jaz!" je odgovorila. "Jaz, s svojo glavo in svojo lastno besedo!"

Vojvoda Angoulemski je stopil k nji, videč, da ji je lice belejše od snega. Razprostrl je roke, in Gizela se je zgrudila vanje brez zavesti.

XXI.

Pazite na čebriče.

Ko je stopil Capestang iz Angoulemskega dvorca, se mu je zdelo, kakor bi imel žerjavico v glavi. Ihtenje ga je sililo in kletve so mu goltale v grlu; najrajši bi se bil znesel nad vsem svetom zaradi katastrofe, ki se je zgrinjala nanj.

Toda vkljub nesreči in vzlic temu, da je njegovo srce prekipevalo žalosti za Gizelo, so mu neprestano in čedalje strašneje odmevale v glavi besede, ki so bile krive, da je v kleti zavpil od groze ter izdal zarotnikom svojo navzočnost:

"Nocoj bo francoski kralj zastrupljen!"

Oh, teči v Louvre, vdreti vanj kakorkoli, izsiliti si pot do Ludvika in ga posvariti! Kako naj pride o pravem času? Morda je prepozno še zdaj! Zakaj se je moral odpraviti z doma peš, brez svojega Bliska!

"Cogolin!..... Kje si, lopov? Oh, malopridnež! Gotovo je šel v kako beznico in se napil!"

Ne da bi dolgo klical, je zdirjal kakor nor. V dalji, pri svetem Germanu Auxerskem, je udarila dve, in vseh sto pariških zvonikov je ponovilo udarca z globokimi in visokimi glasovi.

V viharnem teku je pridrevil Capestang ves zasopel na trg pred Louvrom ter se ustavil pri vratih, ki sta jih varovala dva vojaka. — Pogled na zbeganega in upehanega neznanca se stražarjema očividno ni zdel pomirljiv, zakaj brez besede sta naperila sulici nanj.

"Gospoda," je siknil Capestang, "strašna nesreča se obeta, ako ne morem govoriti takoj z gospodom gardnim kapitanom de Vitryjem".

"Častnik! Obisk!" je zaklical eden izmed vojakov z brezčutnim glasom.

"Lepo se kaže!" je vzdihnil vitez, otiraje si pot.

Onkraj jarka se je pojavila svetilka.

"Naprej!" je kriknil glas.

Capestang je planil čez most in stopil pod obok.

"Tu noter!" je velel prejšnji glas, in mož mu je pokazal vrata na desni strani oboka, dočim je ostal veliki, masivni portal v ozadju zaprt kakor prej.

"Prepozen bom!" je zaškripal vitez sam pri sebi.

Toda vstopil je. Zagledal se je v prostorni stražnici in takoj opazil v zadnji steni steklena vrata, ki so držala na notranje grajsko dvorišče. Tucat švicarjev je sedelo v tem prostoru na stolcih in klopeh. Podčastnik, ki je poveljeval straži, je vprašal viteza z močnim nemškim naglasom: "Česa iščete tu?"

"Govoriti moram nemudoma z gardnim kapetanom! Življenje visoke osebe, ki je ne morem imenovati, je v nevarnosti. Tak podvizajte se vendar! Pošljite ponj, ali pa me rajši peljite k njemu! Nu, dajte že, corbacque!"

"Der Teufel!" je odgovoril narednik, da ne bi ostal na dolgu. "Hudimansko se vam mudi, gospod plemič! Pazite, prosim, na čebriče...... Pravite, da gre za nujno stvar?"

"Celo uro vam že kričim, da preti nesreča!" je zarjul Capestang. "Spode vas, obesijo, razčetverijo in degradirajo, ako gospod de Vitry ne bo obveščen o pravem času!"

"Der Teufel!" je ponovil švicar ter se počehljal za ušesom. — "Lafleur, stopite zbudit gospoda kapitana garde njegovega veličanstva. Pazite na čebriče, gospod plemič!"

Capestang je skomignil z rameni ter se približal steklenim vratom. V temi je videl postavo vojaka Lafleurja, ki je korakal mirno in veličastno proti desnemu krilu palače.

"Prepozno bo!" je škrtal vitez. "Kje pa stanuje kapitan?"

"Onile dve razsvetljeni oni sta njegovi: za kapitanovim stanovanjem leže prostori njegovega veličanstva. Stopite stran, gospod plemič! Prepovedano je stati pri teh vratih!" Capestang se je začel umikati mehanično še bolj proti ozadju stražnice. "Slišite? Tak pazite vendar na čebriče!"

"Pravite, da ne bo trajalo dolgo?" je zasopel vitez, otiraje si mrzli znoj, ki mu je drl po licih.

"Deset minut, da pride h kapitanu, četrt ure, da ga zbudi ter mu raztolmači, za kaj gre; najdelj čez pol ure vam pošlje kapitan koga, da vas zasliši."

"Gospod!" je zarjul Capestang, "na mestu moram k vašemu kapitalu. Pustite me skoz!"

"Ohe, gospod! Mari mislite, da se hodi v Louvre kakor v konjski hlev, in povrhu še sredi noči? Hoj, straža! Hoj!"

Capestangov zlomljeni rapir je bil ostal v kleti Angoulemskega dvorca. Toda vitez ni pomišljal. Kakor ris je planil k naredniku ter ga pograbil za vrat.

"Stran, podlež!" je kričal, stresaje prestrašenega švicarja kakor mačko. "S poti, ali pa te zadavim!"

"Straža! Der Teufel! Nanj! Bij! Kolji! Oh, čebriči!"

S srditim rohnenjem je obkolila Capestanga dvanajstorica ogromnih švicarjev v sijajnih gardnih uniformah s pozlačenimi našitki. Neznanski trušč je zaoral ter obsul pustolovca s ploho nemških psovk in kletvic.

"Vorwaerts! Vorwaerts! Schweinspelz! Der Teufel! Sakrament! Vorwaerts! Au! Mein Gott!"

Vsa truma se je zdajci splašila in odmaknila, nad njenim besnim rjovenjem pa se razlegel zmagoslavni vitezov glas:

"Na, ti! Višnjev boš! in ti — zelen! Evo, lopovi! Še tebi malce rumene! In tebi rdeče! Ah, razbojniki! Da bi vas kuga! Corbacque!"

Kaj se je bilo zgodilo, da je udarilo švicarje s tako neizmernim strahom?

Slikarji so baš tiste dni prepleskavali obok in vrata; čebriče z barvami, ki so jih rabili podnevi, so spravljali zvečer v stražarno. — Capestang, ki se je v začetku mikastenja spotaknil ob takšen čebrič in naglo sklonil glavo, da vidi, je ob pogledu na barvasto povodenj takoj zasnoval svoj bojni načrt. Sklonil se je, pograbil z vsako roko ogromen čopič ter se začel posluževati nenavadnega orožja. Brez usmiljenja je pljuskal rdeče sem in višnjevo tja, oplazil tu nos, tam lice, tega po očeh, onega v odprta usta, in škropil prelepe, bogate kostume švicarjev, ki so cvilili od strahu in bežali pred njim kakor trop podgan, če jih zasači povodenj.

Zakaj šlo je za glavno reč: Za uniforme! Umreti, samo ne izkupiti packe na telovnik! Švicarji, ki se ne bi bili ustrašili bodala niti arkebuze, so bežali pred čopičem ter vpili, kakor bi jih drli na meh. Stražnica se je izpremenila v menažerijo za papige, in skozi ves ta blazni dirindaj je šinila zdajci postava viteza de Capestanga nalik kamenu iz katapulte! Udrl je skozi vrata, zletel preko dvorišča in planil proti razsvetljenima oknoma, za njim pa jara truma švicarjev, ki so ga zasledovali z besnim rjovenjem!

"Nanj! Drži ga! Bij! Kolji!"

"Bij! Streljaj! Drži ga! Po njem!"

Vik in hrup je izbruhnil po vseh delih Louvra ter se zavalil iz hodnika v hodnik, iz dvorane v dvorano, rastoč kakor grom od hipa do hipa. Vse straže so grabile za orožje. Službujoči častniki so be-

gali semintja, spotikali se drug ob drugega in razvrščali svoje vojake v bojni red.

"Kaj se godi? — Kaj je? — Napad?"

"Punt! — Naskočili so Louvre! — K orožju! K orožju!"

"Bij! Kolji! — Držite ga!"

Kakor norec je drevil Capestang po stopnicah. Na vrhu stopnic so prestrašeno odletele duri, tik pred njim. Capestang, vihteč svoja čopiča, je planil naprej. Slina rohnečih švicarjev mu je škropila tilnik.

"Prostor! Prostor! Govoriti hočem s kapitanom Vitryjem!"

"Vitry sem jaz!" je viknil mož na pragu, bulječ vanj z osuplimi očmi.

"Meuden!"

To je parola! Kralj jo je izdal za tistega, ki ima pravico priti k njemu ob sleherni uri, podnevi ali ponoči! Toda Vitry se ne more odločiti. Vitry se obotavlja. Pljusk! jo ima čez obraz. Vitry je zelen! Švrk! Švrk! Na levo! Na desno! Besnež dere mimo! Capestang je v kraljevi predsobi! Vrata! Odpre jih...... Še dvoje, troje srditih udarcev na vse starni, in vitez, raztrgan, razcapan, brez sape, stoji ob zglavju Ludvika XIII...... Ne meneč se za kralja, pograbi vrč in ga trešči ob tla, ozre se na kupo, vidi, da je polna, in jo izlije na parketu. Rešilno delo je storjeno, njegova moč pri kraju; znak se zvrne, kakor izpodsekan hrast.

"Pravkar je hotel priti!" še zamrmrajo njegove ustnice. "Bil je čas, corbaque!"

XXII.

Kralj in pustolovec.

Trušč, ki se je vzdignil po Louvru, je zadržal roko Ludvika XIII., ki se je že iztezala po zastrupljeni čaši! Mladi kralj je skočil iz postelje ter pograbil za meč. Ali vrata njegove spalnice so se odprla in Ludvik je spoznal Capestanga!

Videl ga je planiti k mizici, razbiti vrč ter pljusniti vsebino kupe po tleh. In je prebledel. Razumel je!

Zastrupljevalka za skritimi vrati pa je hropla od gneva in prisluškovala, kar so ji dale moči. Kralj je bil rešen! Toda kdo ga je otel? Oh, vedeti njegovo ime, dobiti ga v svojo oblast in ga mučiti z najizbranejšimi strahotami, da bi prestal vsaj na telesu to, kar na duši ona v tej grozni minuti trpi! Vedeti hoče, kdo je! Ona ne gre, ne beži; ona posluša!

Capestang je bil padel brez zavesti po preprogi. Sobo so napolnili vojaki, častniki, sluge s svečami v rokah, in vsa ta zbegana in srdita truma je navalila na viteza.

"Stojte!" je kriknil kralj. "Smrt tistemu, kdor se ga dotakne!"

Vsi so obstali kakor okameneli; hrup je utihnil namah; zavladalo je splošno molčanje. Ludvik XIII. se je mrklo ozrl na razbiti vrč in na onesveščenega viteza. Nato je zletel njegov pogled po množici, ki je bila napolnila sobo. Smehljaj mu je razklenil ustnice, ki so se smejale tako redkokdaj, in hudomušen plamenček mu je vzplapolal v drugače tako nemirnih zenicah. In zdajci — kdo bi verjel? — je bušil Ludvik XIII. v neukrotljiv grohot!

"Joj, tistile, z zelenim nosom!...... In ta, ves višnjev in rdeč!...... Pa oni, kako je rumen!...... In ti, odkdaj imaš vijoličasto brado?......"

Kralj je omagoval od smeha, valjal se po svojem naslanjaču, oziral se na desno in levo, in več ko je videl teh pisanih obrazov, tem bolj se je smejal.

Tedaj se je vzdignil nov hrup v tej tihi sobani: vseobči homerski grohot, od katerega so žvenketala stekla v oknih, tako grmeč in mogočen, da je vzdramil celo Capestanga iz omedlevice. Odprl je oči, ter videl vsa usta razklana do ušes in vse trebuhe skakajoče v božjastnem smehu, ki ga je povzročala zgolj želja, prikupiti se vladarju; videl je pisane obraze in opackane uniforme ter sam le komaj premagal smeh. Urno se je spravil na noge in dejal napol osuplo, napol porogljivo:

"Ohe! Pazite na čebriče!"

"Idite, gospoda!" je rekel kralj, smejoč se venomer. "Idite, očedite se!"

Ludvik XIII. je ostal sam z vitezom. Kraljev obraz se je naglo zresnil. Ogrnil si je dolg plašč preko nočne obleke ter začel počasi hoditi po sobi. Capestang je stal kakor sveča in čakal.

"Sedite, vitez de Capestang," je rekel kralj nenadoma.

"Vitez de Capestang!" je siknila zastrupljevalka za tapetnimi vrati. "Dobro, da vem!"

"Sire," je odvrnil pustolovec, "čeprav so mi dvorne šege bolj malo znane, vem vendar iz ust svojega rajnega očeta, da dober podanik ne sme sedeti pred vladarjevim obličjem."

"Sedite," je prijazno ponovil kralj.

Capestang se je priklonil in sedel v naslanjač, ki mu ga je Ludvik pokazal. Kralj pa se je sklonil tisti hip, in pobral dva ogromna čopiča.

"Kaj je to?"

"Moje orožje, sire!" je dejal Capestang.

Kralj se je zagrohotal iznova, sedel vitezu nasproti, vrgel čopiča v kot in velel:

"Razložite mi vendar...... Oh, to mora biti zabavno!"

Vitez je začel pripovedovati o svojem nezaslišanem boju, v katerem je bila namenjena slikarskim čebričem tako imenitna vloga. — Strmeč nad tolikšno drznostjo je kralj občudoval žareči obraz mla-

denića, ki se ni ustrašil vseh Louvrskih straž. Ko pa je bila zgodba pri kraju, se je globoko zamislil in molčal dolgo časa. Nato je izprožil nevarno vprašanje.

"Zakaj ste bili tako nestrpni?"

"Mudilo se je, veličanstvo! Moral sem k vam, da vam zakličem: bodite previdni, sire! Ne pijte, ne jejte nocoj!"

Nastopilo je novo, težko molčanje. Preko Ludvikovega čela so švigali zaporedoma odsevi srda in groze. Sklonil se je k vitezu ter vprašal s tihim, zamolklim glasom:

"To se pravi, da so mi hoteli nocoj zavdati?"

"Da, sire!" je rekel vitez odločno.

Zenice mladega kralja so se razširile, obraz mu je prebledel.

"Ne uidem jim! Najprej so me hoteli umoriti s tem, da so mi upijanili konja. Nocoj mi je bil namenjen strup. Jutri poizkusijo kaj drugega. Moja smrt je sklenjena, vitez! Obsojen sem. — Zame ni več rešitve!"

"Ne, sire, ne vdajajte se malodušju! Branite se! Napadajte, če treba! Tisti, ki se skrivajo v temi, da nalivajo strup in snujejo zločine, so vedno strahopetni. Odprite oči, veličanstvo, glejte okrog sebe in kadar spoznate, odkod se bliža nevarnost, napadite brez odlašanja. Če nočete podleči, ne podležete nikdar!"

"Kako ste zvedeli?" je zdajci vprašal kralj.

"Po besedi, ki sem jo ujel slučajno, sire. Črna noč mi ni dala razločiti, kdo je govoril. Toda beseda je bila jasna in nedvoumna: kralj bo nocoj zastrupljen! Slišal sem in hitel k vam, veličanstvo. To je vse, kar vam morem reči."

"To je vse!" je ponovil Ludvik XIII., gledaje viteza z nehlinjenim občudovanjem.

Kralj in pustolovec sta se nasmehnila drug drugemu. V dušah obeh se je oglasila ista struna, in Ludvik XIII. je za minuto pozabil vso vladarsko veličanstvenost, katere so ga bili naučili. Bila sta enaka, čeprav samo za hip.

Mladi kralj je bil še ves očaran od vitezove prigode. Hudomušno se je ozrl na proslavljena čopiča ter se iznova spustil v smeh:

"In moj ubogi Vitry, ki ni vedel, kje se ga glava drži! Oh, sijajno ste zavzeli moj Louvre! Sto zlatnikov bi dal, da sem bil med gledalci!"

"Res, sire? Ne skrbite, gledali boste še dosti lepše reči!" je vzkliknil Capestang bahavo. Oči so mu žarele, njegova desnica se je ponesla na levo stran, kakor bi hotel prijeti za rapir. "Kri božja, le pridejo naj! Zmeljem jih v prah in jih poteptam kakor te črepinje!"

Treščil je s peto po ostankih vrča, ki ga je bil vrgel z nočne mizice, in zavpil:

"Pogum velja! Na boj! Capestang ne ve, kaj je strah!"

"Da!" je vzkliknil kralj ter skočil kvišku. "Na boj!"

Leonora za svojimi vrati se je tedaj vzravnala in tiho splazila v svojo sobo: vedela je dovolj.

"Capestang?" je mislila gredoč. "Kdo je ta Capestang? Že drugič mi je prečrtal račune. Odkod se je vzel? Concini ga sovraži. Jaz ga ne sovražim — jaz ga umorim!"

Medtem pa se je zgrudil Ludvik nazaj v svoj naslanjač: dvom mu je zlomil krila že v prvem razmahu, in mračna ubitost je legla spet na njegove možgane.

"Umore me, kakor so mi umorili očeta."

"Preden vas doseže njih roka, se posuši. Branite se, sire!"

"To hočem. Še jutri zaukažem preiskavo."

"Sire, opravite jo sami. Nihče naj ne ve tega. Vaši sovražniki naj ne slutijo, da ste nadeli bojni šlem! Poslušajte, čujte in glejte na vse strani: kadar boste vedeli, udarite brez svarila!"

Ta nauk je prešinil kralja z novim pogumom.

"A kaj tedaj," je povzel, "ako zasledim blizu sebe nevarnost, ki se ne bi dala več odvrniti?"

"Pokličite mene, sire! Na rane, krono in žreblje Kriščeve se vam zaklinjam ,da nihče ne skrivi mojemu kralju lasu na glavi, dokler sem jaz pri njem!"

Besede so bile vzvišene in abotne hkrati: vsekakor bi se jim bil Ludvik v drugačnem trenutku smejal. Ta hip pa so ga elektrizirale. Uprl je oči v pustolovca, kakor bi srkal vase njegov iskreči pogum. Vztrepetal je, in glas njegov, ki je bil drugače tako brezbrižen, je zazvenel:

"Da, v vas verujem! Da, vi me rešite, vi in nihče drug! Takoj vam razodenem skrivnosti, ki mi tlačijo dušo in srce: zaznamovati vam hočem sovrage, ki se plazijo proti mojemu prestolu."

"Sire, sire, v vaše skrivnosti ne silim!"

"Treba je, da jih poznate, zakaj od te minute, vitez, me ne zapustite več. Nenavaden človek ste, zato bodi tudi vaš posel in naslov nenavaden. Posel, ki vam ga naložim, bo v vašo čast; pri moji mizi boste jedli, vse opravke in zabave boste delili z menoj. Concini je samo maršal. Richelieu je minister, Luynes zgolj moj sokolar; vaš naslov pa naj zatemni vsa ta dostojanstva, ker boste več od maršala in več od ministra — ker boste kraljev prijatelj in drug!"

"Sire! Sire!"

Capestang je pobesil glavo; tolikšna sreča ga je tiščala k tlom. Bila je nezaslišana, pravljična, nemogoča in vendar resnična; upijanila ga je kakor prva steklenica starine, ki jo je bil ukral iz očetove kleti!

Ludvik XIII. pa je nadaljeval:

"Vaš naslov naj bo sijajen zakaj posel, katerega sem vam namenil, je strašan. Vaše srce bo zaznamovano bodalom, vaša prsa bodo živa tarča pištol in arkebuz."

"To se pravi, boj!" je zavrisnil Capestang s takšnim glasom, da so zacingljala okna. "Živel boj!"

"Da, boj! Strašan bo vaš boj, zakaj pošljem vas nad sovrage, ki jim s svojimi plemiči in maršali, Korzičani in Švicarji nisem kos! V plačilo za vse to pa bodi vaš naslov tisti, ki so ga dajali naši kralji v starodavnosti najzvestejšim in najhrabrejšim svojih mož: imenujem vas kraljevim vitezom, braniteljem vladarjeve osebe, varuhom kraljevskega veličanstva!"

"Ukazujte, sire! Izrecite bojno povelje!"

"Poslušajte, vitez moj! Vojvoda Guiški je moj sovražnik, toda jaz ga niti ne štejem. Princ Condeški je moj sovražnik, in ga preziram: sto drugih mogotcev je mojih sovražnikov, pa ne gledam nanje. Po mojem Louvru in v moji bližini se izprehaja maršal d'Ancre, ki je takisto moj sovražnik, ali jaz ga zaničujem. Lastna mati je moja sovražnica, in se je ne bojim! Vse to ni nič za vas. — Pošljem vas v najgostejši metež, nad tistega nasprotnika, ki šteje! Zakaj on je kraljevske krvi: on zastopa rod, ki ga je moj rod izpodrinil s prestola: kraljev sin je in hoče sam postati kralj! On je glava zarotniške armade: Guise, Conde in ostali so zgolj njegovi poročniki. Desettisoč plemenitašev je pripravljenih, da ga vzdignejo na ščit. Ako poderemo njega, se zruši ves načrt, in jaz zavladam! Kraljev vitez evo vam povelja: poiščite mojega sovražnika in izzovite ga na dvoboj: ko pa bo stal pred vašim mečem — ubijte ga!"

"Kdo je ta človek?" je zahropel Capestang, čeprav je odmevalo nasprotnikovo ime že ves čas v njegovi glavi.

"Karel, bastard Valojški, grof Auvernski, vojvoda Angoulemski!" je odgovoril Ludvik XIII. z zamolklim glasom.

V duši vitezovi se je grme podrla vsa blaznost prejšnje minute.

Mož, ki naj bi ga ubil v poštenem boju, je bil opsoval Capestanga in mu stregel po življenju. V plačilo za njegovo smrt se je obetala vitezu sreča katere je iskal v Parizu, samo da še tisočkrat sijajnejša od njegovih najbolj drznih sanj.

Toda nasprotnik je bil Gizelin oče! In vzlic vsemu, kar je bil videl, slišal in izkusil pustolovec v Angoulemskem dvorcu je živelo v globini njegovega srca vendar še skrivno upanje, je tlela v njegovi duši vendar še strastna ljubezen do Gizele. Srečo, slavo, čast in bogastvo, vse na svetu bi bil žrtvoval da se ji more približati. Kri vojvode Angoulemskega prelita po njegovi roki, pa je pomenila ločitev za vekomaj!

Ne da bi se zavedal, kako in zakaj, je vitez zmajal z glavo v znak nemega nepreklicnega zanikanja.

Ludvik XIII. je ostrmel.

"Odklanjate?" je vprašal z užaljenim glasom. "Premislite dobro, vitez moj! Pretehtajte, kaj vam ponujam in kaj zametavate. Mari ne veste, kaj pomeni biti na francoskem dvoru prvemu za kraljem? Nikomur ne zaupam, kar jih je okrog mene, ne Ornanu, ki je

pošten in hraber vojak, a mu manjka razuma, niti Luynesu, ki ga ima preveč. Vi pa, vitez, se mi zdite kakor um in sila, vtelešeni obe hkrati v najpopolnejši zvestobi: navdajate me z brezmejnim zaupanjem."

Kralj je rahlo položil roko na pustolovčev komolec in povzel:

"Hoteli ste povelja. Imate ga. Rešite me Angoulema. Še vedno majete z glavo? Govorite: ali sprejmete ali ne?"

"Ne!" je odgovoril vitez s takšnim glasom, kakor bi zaklel.

Kralj je srdito plosnil z dlanmi.

"Sire," je dejal Capestang, "pošljite me nad Guisa, Condeja ali kogarkoli izmed najmogočnejših in najnevarnejših, in zapodim se z zaprtimi očmi! Enega za drugim ali vse hkrati — malo me briga!"

"Enega samega!" je viknil kralj. "Rešite me Angoulema!"

"Sire! Sire!" je zavpil pustolovec s presunljivim glasom, "njega ne morem ubiti! Gorje mi, trikrat gorje! On mi je nedotakljiv! Toda ostale, veličanstvo! Recite besedo, in napadem!"

"Dajte mi Angoulema!" je ponovil Ludvik mrklo in preteče.

"Ves svet bo pomnil ta boj!" je kričal Capestang, kakor da ga ne sliši. "Moj rapir! Mojega konja!...."

Beseda se mu je utrnila v pijanem žamahu; obstal je vzravnan, z iztegnjeno desnico in plamenečim obličjem, nalik kipu izzivalne bojevitosti. A tudi kralj je iztegnil roko: s koncem prsta se je dotaknil njegovih prsi ter dejal s prezirljivim nasmeškom:

"Širokoustnež!"

Pustolovec je omahnil. Beseda je padla na njegovo glavo kakor udarec z betom.

Začutil je, da ne more biti ves njegov pogum in zmagevestna drznost v kraljevih očeh nič drugega kakor bahava komedija, saj se brani iti v boj zopet edinega nasprotnika, ki mu ga Ludvik določa!

Ali naj se poizkusi opravičiti? Naj mari prizna svojo ljubezen? Njegov ponos se je uprl. Vzravnal se je, zrasel za ped. Njegov pogled je ošinil kralja pomilovalno od glave do nog, in glas njegov je švistnil kakor šiba:

"Imenujete me širokoustneža, ker mi že dvakrat dolgujete življenje. Radoveden sem, kako mi porečete, ko vam ga rešim tretjikrat?"

Šel je, ne da bi čakal odgovora. S trdim korakom je premeril sobane, polne vojakov in plemičev, ki so radovedno prežali na konec te čudne nočne avdijence, ter zapustil Louvre, ne da bi ga kdo oviral. Ves besen in vendar vesel, preklinjaje in hkrati odobravaje svoje ravnanje, obupan, ker je bil zapravil srečo, in srečen, da ga ne loči od Gizele prelita kri, se je vrnil k "Velikemu Henriku".

XXIII.

Cogolin.

Cogolina še ni bilo domov. Oblečen se je vrgel vitez na posteljo, da bi počakal vrlega sluge in ga zuhljal zaradi njegove malomarnosti. Ali računal je brez svoje krepke mladosti. Komaj je ležal pet minut, že je zaspal globoko spanje, polno divjih sanj. Poldanski zvon se je razlegal po mestu, ko je odprl oči.

"Hudiča!" je zazehal Capestang. "Koliko je neki ura?"

"Toliko, da je čas obedovati, gospod, lahko mi verjamete. Ne morete si misliti, kako dobra ura je moj želodec; posebno takrat, kadar....."

"Cogolin!" je vzkliknil Capestang napol veselo, napol srdito ko je spoznal oprodo.

"Ne gospod. Bogu bodi potoženo! Danes sem Smola, gospod!"

"Kod si se klatil ponoči, lopov? Govori, ali pa ti populim lase!"

"Nikoli!" je izjavil Cogolin odločno.

"Oho! Vprašal te bom corbacqu!"

"Nikoli!"

"Grom in strela! Kako da ne?" Capestang je planil kvišku.

"Zato ker sem plešast. Le poglejte!"

Kakor bi hotel sam izvršiti gospodarjevo grožnjo, se je prijel Cogolin za grivo, potegnil si jo z glave ter pokazal osuplemu vitezu eno najlepših in najdovršenejših pleš na Francoskem. Bila je gladka kakor zrcalo, neizmerna kakor milost božja in gola kakor mesec, brez najmanjšega sledu kake zanikarne kocnice! In Cogolin, ko si je spet nasadil lasuljo, je rekel z žalostnim glasom:

"Bog mi je priča, gospod, da vam ne bi bil nikoli razodel te sramote; sami ste krivi! Ali me zdaj, v nameček, nemara celo spodite iz službe? Plešast oproda gotovo ni po vašem okusu!"

"Ne boj se, ubogi Cogolin!" je rekel vitez, držeč se za trebuh od smeha. "Samo povej mi, kaj se je godilo s teboj?"

"Sveti Duh se je spustil name!" je vzkliknil Cogolin.

"Snoči?"

"Ne, zdajle: idejo sem dobil. Idejo, ki se tiče moje pleše. Nu, videli bomo. Povest o mojih snočnjih doživljajih pa je tale."

"Počakaj," ga je ustavil Capestang na moč prijazno. "Ako je zgodba res tako dolga, se morava prej okrepčati z obedom."

"Prekrasno!"

"Tak naroči ga. Obedujva, ljubi moj Cogolin!"

"Ljubi moj Smola, gospod. Nu, kar obedujva; prosim!"

In Cogolin, ne da bi se ganil z mesta, je začel vrtiti palce na trebuhu.

"Kaj pomeni to, lopov?"

"To pomeni, da mi je izročil mojster Lureau svoj račun, ki znaša šest pištol, štiri livre in osem soldov, rekoč, da ne dobiva več niti skorjice kruha, dokler ga ne poravnava."

"Nu, tak poravnaj živina! Plačaj malopridneža, saj imaš mošnjo!"

"Mošnjo, gospod? Mošnjo?" se je zacmeril Cogolin s klavrnim glasom.

"I seveda! Mošnjo z devetimi modricami in njihovimi mladiči!"

"Nimam je več, gospod! Modrice so šle k vragu, mladiči letajo bogve kod!"

Capestang je okamenel spričo tega usodnega dejstva. Zdaj, ko je plavala sreča po vodi in je videl jasno, da ne najde v Parizu drugega kakor sovražnike, se mu je zdela izguba njegove revne mošnjice višek vseh katastrof. Kam naj se obrne, ko ne pozna v vsem mestu žive duše razen ljudi, ki ga hočejo spraviti na oni svet!

"Hvala bogu!" je zarjul srdito. "Samo tega mi je še manjkalo, da umrem gladu!"

Brez glave je začel dirjati po sobi, ki je bila premajhna za njegov obup in gnjev. Cele pol ure je samo robantil, preklinjal in vpil, da sam ni vedel, kaj. Grozil je nebu in zemlji, rotil se, da zadavi Cinq-Marsa, zakolje Concinija in Rinalda ter napravi sekanico iz Guisa, Condeja in Richelieuja; nazadnje pa je z grmečim glasom poklical Cogolina, ki je ždel ves čas pod mizo in se ni upal besnežu pred oči. Tresoč se kakor šiba na vodi je prilezel nesrečnež na dan.

"Ali ste se naobedovali, gospod?" je vprašal.

"Bogme, prav imaš! Krivičnost usode mi je pokvarila tek. Nič več nisem lačen."

"Če je taka vam zdaj lahko povem, kako je snoči malo manjkalo, da nisem izgubil življenja."

"Pripoveduj!" je velel Capestang, vrgel se na posteljo in zategnil pas.

"Gospod vitez," je dejal Cogolin, "gotovo ste že opazili, da je Dauphinska ulica pravzaprav samo cesta, obrobljena s plotovi, odri in drugo zidarsko pripravo; ne vem, ali bi našteli v nji pol tucata dograjenih hiš. Ena izmed tistih pa, ki že imajo streho in tudi ljudi pod njo, stoji baš nasproti dvorca, v katerem ste bili snoči."

"Kaj me briga ulica! Pripoveduj mi rajši o izgubljeni mošnji!" je zagodel Capestang.

"Takoj bom pri nji, gospod; še prezgodaj pride na vrsto! Ko ste vi stopili v dvorec, sem se jaz približal omenjeni hiši. Počenil sem v kotiček za kupom kamenja in tramovja in hotel baš zadremati, kar slišim tik zraven sebe škripanje vrat. Napel sem vso bistrobo svojih oči ter videl dvoje mož, ki sta se prikradla iz hiše. Eden iz-

med njiju je prižgal majhno svetilko, nakar sta začela šušljati in zijati na ono stran....."

Capestang se je spravil na noge in mahoma pozabil mošnjo.

"Prav dobro sem jih videl izza svojih brun in razločno sem slišal vsako besedo. Tisti s svetilko je vprašal: "Tak so prišli?" In drugi je odgovoril: "Prišli so. Videl sem jih skozi okno. Stopite povedat njegovi svetlosti, da si lahko privošči dober ribji lov." — "Hudimana", je povzel mož s svetilko, "gospod de Richelieu....."

"Richelieu!" je vzkliknil Capestang zamolklo.

"Da, gospod. — "Gospod de Richelieu ima dober nos," je dejal tisti dedec. "Vi, mojster Laffemas, ostanite tu in pazite." To rekši je mož s svetilko odšel: za nekaj trenotkov, pa se je vrnil in dejal: "Veste, kaj bi storil jaz?" — "Nu kaj?" — "Da sem na vašem mestu, Laffemas, bi izkušal priti noter. To bi bilo mojstrsko dejanje in velika zasluga." S temi besedami je odšel nepridiprav in ga ni bilo več nazaj."

"A kaj je storil Laffemas?" je vprašal vitez, komaj dihaje.

"Nasvet se mu je zdel gotovo pameten: šel je."

"V dvorec?"

"Da, gospod; a ne skozi vrata. Mrcina si je prinesel močno desko, naslonil jo na zid, ki obdaja vrtove, ter zlezel po nji. Jaz, ne bodi len, storim po njegovem zgledu, in tik še o pravem času, da vidim senco, ki je smuknila skozi majhna vrata v notranjost hiše. Skočil sem na vrt, napotil se k tistim vratom in našel stopnice, po katerih sem jo ubral kar na slepo; toda o Laffemasu ni bilo več duha ne sluha. Taval sem v temi in se prepiral z mislijo, ki me je zasledovala. Zdajci pa zaslišim oddaljeno vpitje, kakor bi prihajalo izpod zemlje."

"Že vem, kaj je bilo. Preskoči to," je rekel Capestang.

"Hrup se je polegel. Jaz sem bil počenil v kotiček in se skril, kakor sem vedel in znal. Čez dobro uro, ko le ni bilo ničesar slišati niti videti sem baš hotel zlesti iz svoje luknje; tedaj pa vidim oddaleč luč. Koraki se bližajo po stopnicah. Nato se prikaže star služabnik v črni obleki, s trirogim svečnikom v rokah, in za njim gospod prileten človek zelo imenitnega lica, ki je vodil pod pazduho mlado dekle."

"Kakšna je bila?"

"Gospodična? Lepa, da vam ne morem popisati, a tudi žalostna, bleda kakor mrlič."

"Gizela!" je vzkliknil vitez sam pri sebi.

Kakor sence so šli mimo, nedaleč od mene, ter zavili v dolg hodnik, ki je bil z mojim navzkriž. Videl sem jih stopiti v sobo, čisto na koncu. Naveličan jalovega iztikanja sem jo že hotel pobrisati, kar zapazim — veste koga? Laffemasa, deset korakov od mene! Priplazil se je iz podobne luknje, kakor je bila moja. In krenil proti sobi, kamor sta bila stopila gospod in gospodična. Pritisnil je uho na

ključavnico ter začel prisluškovati. Jaz nisem slišal ničesar. Toda jezen sem bil, da nikoli tega, in trdno sem sklenil slediti Laffemasu do kraja, da ga zadavim po svojih najboljših močeh. Zdajci pa vidim, kako odskoči in zbeži po stopnicah. Odpravim se za njim. — Preplezal je zid, tam, kjer je bil prislonil desko. Jaz storim takisto in ga najdem spet na preži, na vogalu med nabrežjem in Dauphinsko ulico. Že tam bi bil najrajši skočil vanj. — Tisti hip pa začujem drdranje kočije, ki se je spustila v tek, menda pred hišnimi vrati....''

''Ah!' 'je dejal Capestang živahno. ''In kam je šla kočija?''

''Baš to sem hotel dognati, gospod; vedel sem, da vas bo zanimalo. Zanimalo je očividno tudi Laffemasa, zakaj ubral jo je za kočijo, jaz pa za njim, seveda v primerni razdalji. Voz je krenil čez Novi most, zavil na desno in nazadnje v Progarsko ulico, nedaleč od Sv. Pavla. Videl sem Laffemasa, kako se je ustavil na vogalu, tisti hip, ko je obstala tudi kočija. Preden pa sem naštel do dveh, je zdrdrala naprej, in Laffemas si je upal spet na sredo ceste. Tedaj sem ga dognal. ''Gospod'', mu pravim, ''par besedi bi rad govoril z vami!'' — ''Nikarite!'' zavpije on, ''niti solda nimam pri sebi!'' — ''Gospod, jaz nisem razbojnik in vaša mošnja me nič ne briga.'' — ''Kaj hočete potemtakem?'' — ''Polomiti vam kosti, vohun in zalezovavec! Priporočite se Bogu, zakaj . . . '' Končati pa nisem utegnil. Laffemas se je spustil v beg, jaz pa hoteč ga prijeti, sem zdajci začutil, kakor bi se nebo podrlo nad mojo glavo. Padel sem, kakor sem dolg in širok. Samo videl sem še, kako mi dva rokovnjača obračata žepe; nato sem se onesvestil.......... Ko sem odprl oči, je bil skoro že dan, in moja mošnja je bila pri vragu!''

Capestang ga ni več poslušal. Razburjeno je hodil semintja, ugibaje, kaj naj bi pomenila kočija, ki se je peljala izpred Angoulomskega dvorca v Progarsko ulico.

''Pobral sem se,'' je nadaljeval Cogolin, ''ter prišel domov polumrtev od lakote. Ker pa sem videl gospoda viteza v tako blaženem snu, sem sklenil počakati, češ, kadar vstane, bo imel pač vsaj košček kruha za svojega zvestega oproda.''

''Progarska ulica!'' je mrmral Capestang. ''Kaj neki bi utegnilo biti v Progarski ulici?''

''V Progarski ulici?'' je ponovil sluga zaničljivo. ''To vam je žalosten kraj, kjer nimate kam stopiti razen v zanikarno beznico pri ''Zlati raci'' ali pa v še bolj umazano pri ''Progastem menihu.'' Vse v tej ulici je kakor mrtvo vse diši po kuti; in res je bila svoje dni last progarskega samostana.'' (t. j. karmelitov ,ki so nosili črne halje z belimi progami.)

Cogolinu pač ni bilo znano, da je kralj Karel IX. pogosto zahajal v to ulico, kjer je kupil krotki in blagi Mariji Touchetovi prav čedno meščansko hišo. Tudi vojvoda Angoulemski je bil zagledal v tej hiši luč sveta in je imel v nji še dandanašnji svoje oporišče.

“Gospod,’ ’je dejal Cogolin, “ako hočete, vas povedem natanko tja, kjer sem mislil zadaviti Laffemasa. Toda povedati vam moram, da umiram gladu. Najrajši bi se jokal, zakaj me nista pobila razbojnika dodobra. Bilo bi bolje, corbacque!”

“Prav,” je rekel vitez. “Gledati hočem, da iztaknem kje pest zlata. Zapomni pa si, moj dragi Cogolin: ako še katerikrat zakolneš po moje, ti vzamem lasuljo in te razstavim plešastega pred vso gostilno!”

“Magari, gospod! Saj sam nočem lasulje: ves svet naj zve, da ima vitez de Capestang plešastega oprodo!”

Kar je rekel, je storil. Strgal si je lasuljo z glave, zagnal jo v kot in krenil junaško kakor se je bil naučil od viteza, v gostilniško sobo.

Capestang se je napotil na onkraj Sekvane, kjer je cvela trgovina tistih dni. Slučaj ga je zanesel v Železarsko ulico. Stopil je v najbližjo prodajalno, odpel si ostroge ter jih položil na mizo. Bile so od čistega srebra, njegov zadnji spomin na domačijo. Nato je izbral par jeklenih ostrog ter jih pripel, ne da bi kaj govoril. Trgovec očividno že vajen podobnih kupčij, je brez začudenja položil srebrne ostroge na tehtnico.

“Evo, gospod plemič,” je dejal. “Dobite oseminštirideset livér!”

“Oseminštirideset liver!” je pomislil Capestang. “To je bogastvo!”

Tedaj pa mu je obvisel pogled na dolgem, tenkem rapirju s pravim milanskim rezilom. Upognil ga je, da vidi, in ga je po kratkem notranjem boju obesil za pas.

“Dobim še tolar!” je rekel trgovec.

Capestang je pogledal dedca tako grdo, da je takoj popravil:

“Naj bo, da se prihodnjič rajši oglasite, gospod plemič!”

“To je druga beseda!” je zamrmral vitez, dobro vedoč, da je zaslužil oderuh naj[illegible] tri tolarje po takratni ceni srebra.

Krenil je nazaj, vprašal mimogredočega meščana za pot in nameril korake v Progarsko ulico. Toda najsi je še tolikanj obračal oči, povsod je videl zgolj zaprte hiše, odurna vrata in mrtva okna, kakor bi za njimi ne bivali živi ljudje.

Vrnil se je, ne da bi kaj opravil.

“In tudi,” je dejal sam pri sebi, recimo, da bi jo vedel kje iskati in bi magari stal pred njo: kaj bi ji mogel reči? Ne mislimo več na to! Bolj važno je, kako me pogleda mojster Cogolin, ker se vračam brez denarja? Mari je res zapisano, da umrem gladu?”

Ubogemu vitezu je krulil želodec kakor nor in v glavi se mu je mešalo od lakote in žeje.

“Naj bo, kar bo!” je sklenil na hišnem pragu. “Naročim si kneževski obed; ako se bo Lureau repenčil, mu zapalim kolibo!”

Ko pa je odprl vrata svoje sobe, je obstal kakor okamenel ter izbulil oči od strmenja. Namesto, da bi našel nesrečnega Cogolina polumrtvega od stradanja, se mu je ponudil vesel, veličasten, neverjeten pogled.

Pri oknu je stal velik kurnik in v njem svojih petnajst mladih piščancev. Nad komodo je viselo dvoje gnjati v okrogli družbi štirih sočnih klobas. Sredi komode so se grmadile tri paštete druga vrh druge nalik zlatemu stolpu, stražo te vabljive utrdbe pa sta tvorili dve četi prašnih steklenic, ena na desni, druga na levi, katerih vsaka je štela po dvajset korenjakov. In miza sredi sobe je bila pogrnjena ter obložena z najrazličnejšemi dobrotami tega sveta!

"Gospod vitez", se je oglasil Cogolin, "obed je pripravljen!"

"Ah, vrli moj Smola!" je vzkliknil Capestang ter planil za mizo. —

"Pardon, gospod: "Sreča!" je popravil Cogolin.

XXIV.

Kako je nastala najbolj cvetoča obrt na Francoskem.

Ko si je vitez utešil glad in mu je oproda nalil kozarec španskega vina se je zleknil naš junak po naslanjaču ter vprašujoče pogledal vprizoritelja teh čudes. Cogolin pa je namesto odgovora pokazal s prstom na svojo plešo.

"Vem," je dejal Capestang, "že zjutraj si povedal: sveti Duh se je spustil nate in ti vdehnil dobro idejo. Toda kakšna je bila, te vprašam?

"Spomnil sem se svoje pleše in treh čudodelnih besed."

"Treh besed? Katerih?"

"Parallaxis, Asclepios, Catachresis (Grške besede "Parallaxis" je zvezdoslovski izraz. Asklepij je bil starim Grkom bog zdravilstva, "catachresis" pa je ime neke govorniške figure). Znano vam je, gospod, da sem služil po vrsti pri zvezdarju, lekarnarju in profesorju".

"Nu?" je zategnil vitez in nagrbančil obrvi, meneč, da je sluga znorel, ali pa se norčuje iz njega.

"Zvezdar vidite, je govoril venomer o "paralaksi", in s kolikšnim spoštovanjem, gospod! Lekarnar ni imel v ustih druge besede, nego "Asklepija", in še celo z "božanskim", ga je onegavil. Profesor pa se je vselej odkril, kadarkoli je omenil "katahrezo": sklepal sem, da mora biti hudimanska coprnica. Od zgolj poslušanja sem si zapomnil te tri besede, češ, kdo pa ve naprej, da mu ne bo treba danes ali jutri zagovarjati hudobnih duhov? . . . In res, prilika se je ponudila."

"Hudiča si poklical?" je vprašal Capestang, malodane prestrašen.

"Le glejte gospod!" je dejal Cogolin ter zmagoslavno pokazal na razložene in razobešene zaklade.

"Bogme res. Toda kako? Sedi vendar, corbacque!"

Cogolin je sedel h kozarcu, ki mu ga je vitez nalil, ter začel razlagati svojo čarovnijo.

Ko je odšel Capestang iskat kovine, brez katere krčmarji ne priznajo človeškega gladu, je stopil plešeglavi Cogolin pogumno v pivsko sobo. Njegova prikazen je vzbudila med gosti in strežajkami vseobči smeh. Grohot je privabil celo mojstra Lureauja; toda on se ni pridružil veselosti svojih pivcev marveč je pomeril plešastega Cogolina s sočutjem, ki ga kuštravemu nikoli ni izkazoval. Bravci gotovo še pomnijo, da je bil tudi Lureau siromak brez las.

"Nu," si je rekel, "tako vsaj nisem edini. Naspol se laglje prenaša gorje."

Hotel je stopiti h Cogolinu, da bi se zbratil ž njim. Toda naš znanec se je naredil slepega. Z dolgimi koraki je premeril veliko izbo, kakor bi se mu nekam strašno mudilo, in se obrnil k izhodu, kjer ga je dotekel Lureau baš zadnji hip.

"Joj, gospod Cogolin," je vzkliknil krčmar s sočutnim obrazom, "kaj za Boga, se je zgodilo z vašimi lasmi?"

"Eh," je dejal oproda prav brezskrbno, izpadli so mi, ker sem se nekaj razburil."

"Kako! V eni sami noči?"

"Da. Meni izpadejo zmerom tako. Malce strahu, zle sanje ali karkoli podobnega, pa se zbudim brez las. Toda — "

"Čudno, čudno! Pri meni je trajalo več let," je vzdihnil Lureau, gladeč si golo butico. "Kako ste rekli: tako vam izpadejo zmerom?"

"Nu da. Pri vas je druga, ki ste zaspanec in počasnež, jaz pa opravim v dobri uri."

"Tedaj so vam katerikrat že izpadli?" je zazijal Lureau in debelo pogledal lažnjivca.

"Topot bo petič ali šestič. Parallaxis, Osclepios, Catachresis."

"Izvolite?"

"Parallaxis, Asclepios, Catachresis. To so besede, ki jih moram ponavljati ves dan, ako hočem, da mi zrasto lasje drugo noč iznova. Do svidenja, mojster Lureau!"

"Počakajte malce, za Boga!" je viknil gostilničar in zastavil Cogolinu pot.

"Mudi se mi, veste, Parallaxis! Človek se nerad nastavlja zasmehu!" —

"Kdo ve to bolje od mene!"

"In tudi babnic ne strašim rad.......... Asclepios!"

"Uh, moja me videti ne mara zaradi tega."

"In nahod, ta, ta. Preden se ozrete, ga že imate. "Catachre-

sis!'' Pustite me, da grem po svojem opravku: rad bi se brž odkrižal nadloge.''

''Kako pravite,'' je povzel Lureau, ''od teh besed da vam zrasto lasje v eni noči?''

''V eni uri. Kolikor je trajalo, da so izpadli, v tolikem času zrasto.''

''Oh!'' je zaprosil Lureau z drhtečim glasom, ''naučite me jih, gospod Cogolin!''

''Od srca rad: Parallaxis, Asclepios, Catachresis! Toda same besede brez mazila ne pomagajo nič.''

''Mazilo je tudi zraven?'' je vzkliknil mojster Lureau, trdovratno zadržujoč Cogolina.

''Čudovito mazilo. Asclepios! Pustite me, mojster Lureau, da si hitim nakupit potrebne sestavine. Dvajset pištol, ki mi jih je podaril snoči moj gospod bo šlo k hudirju, a kaj zato! S plešo se nihče ne čuti srečnega.''

''To vam verjamem. A kakšne so sestavine?''

''Pred vsem potrebujem kri osmih pitanih piščancev, ki morajo biti kar najbolj bele barve. Zato skočim najprej k perutninarju —''

''Ej vraga, piščancev imamo pri nas dovolj!'' reče Lureau. ''Kaj še?''

''Parallaxis. Potem potrebujem celo bedro doraslega in mesnatega prešiča, s pristavkom, da mora biti soljeno in prekajeno. Zato se oglasim gredoč pri —''

''Saj imamo gnjati, o sveta Devica! Človek bi dejal, da bo lepa gnjat najboljša za vašo rabo. — Kaj treba drugega?''

''Catachresis. Mudil bom zaradi vas mojster Lureau. Razentega potrebujem večjo množino zajčjega mesa, ki ga moram sesekljati nadrobno, premešati s timijanom, lovorjem in drugimi dišavami ter s klobasnimi režnji in zaviti v tenko plast slanine: nazadnje položim vse skupaj v testen, že naprej pripravljen kalup ter pečem dve uri. Ako ne iztaknem zajca, se bom moral zadovoljiti s kljunači ali škrjančki. Vidite, koliko imam opravkov!''

''Sodeč po tem receptu, bi ena ali dve moji pašteti prav dobro služili za vaše mazilo!''

''Mislite?'' je dejal Cogolin.

''Prepričan sem. Največja ugodnost pa je, da so že gotove''.

''Ah, mojster Lureau, vso skrivnost ste mi izvabili. Povrhu, vidite, moram kupiti še dvajset steklenic tekočine, ki se prideluje iz sadov takozvane vinske trte: biti pa mora stara, žakaj sveža ni za nič. Treba je tudi, da je rasla trta, iz katere so naredili tekočino, v kakem oddaljenem kraju, na primer v Sirakuzi, Malagi ali Xeresu. Zbogom, iti moram. Paralaxis!''

''Gospod Cogolin,'' je vzkliknil Lureau nekam užaljeno. ''mari mislite, da moje vino ni staro in pristno? Vse to, kar ste našteli,

imam v svoji kleti, in marsikaj drugega tudi! Ali potrebujete še česa?''

''Nak'', je dejal oproda, kakor bi še pomišljal. ''To je vse. Tistih dvajset steklenic stare tekočine zlijem v velik kotel, ki ga postavim na ogenj natanko opolnoči. Ko zavre, zakoljem piščance ter zmešam kri med vino. To mora vreti dobro uro. Tedaj pridenem prešičje bedro — ''

''Se pravi gnjat''.

''Kakor hočete. In razentega kakih dvajset debelih režnjev svinjine, ki mora biti poprej sesekljana in natlačena v čreva.''

''Klobase!'' je viknil Lureau zmagoslavno.

''Mogoče. Vse to se mora kuhati dve uri. Nato vržem v kotel omenjeno zajčje ali ptičje meso s testeno skorjo vred —''

''Ime je postranska stvar! In kuham, dokler ne ostane nič drugega kakor usedek na kotlovem dnu. Precedim ga skozi fino rutico, tako da dobim pičlega pol kozarca masti: ta mast je moje mazilo. Ž njim si namažem glavo, medtem pa zmolim tri očenaše in rečem trikrat Parallaxis, Asclepios, Catachresis. Uro pozneje imam spet lase. Do svidenja, teči moram.''

''Gospod Cogolin!'' je moledoval oštir.

''Ej, prijatelj, saj vem, kam merite! Radi bi, da bi vam prepustil polovico svojega mazila. Zakaj si ga rajši ne napravite sami, ko sem vam povedal recept?''

Te besede so bili tisto, kar imenujemo v današnjih časih sijajen trik. Uničile bi bile poslednji ostanek sumnje ako bi jo bil Lureau sploh gojil. Toda Lureau je bil prav tako nedolžen janiček kakor vsi tisoči in tisoči, ki verjamejo še dandanašnji, da si povrnejo tek, lepoto, lase, mladost ali celo ljubezni slast, ako kupijo lonček mazila ali škatlico kroglic, na kateri se šopiri ''Parallaxis-Asclepios- Catachresis'' ali kako drugo učeno ime!

''Res, mojster, napravite si mazilo sami!''

''Saj bi ga,'' je priznal Lureau, ''če bi si mogel svoj živ dan zapomniti vaše vražje besede.''

''Parallaxis, Asclepios, Catachresis! To vendar ni težko? Zbogom, prav zares.''

''Jaz nimam tako dobre glave kakor vi, gospod Cogolin,'' je rekel Lureau odločno. ''Rotim vas, prepustite mi polovico svojega mazila, jaz pa prispevam vse, kar je treba zanj.''

''Ni mogoče. Mazilo je nerazdeljivo.''

''Nerazdeljivo, joj meni! Da nisem prej misli na to!''

''Smilite se mi. Veste kaj? Pošljite mi sestavine dvakrat, pa naredim dve mazili, eno za vas, eno zase. Dvakrat, razumete?''

''Prekrasno!'' je zavrisnil Lureau ves srečen. ''Dvakrat, to se pravi: šestnajst piščancev, dvoje gnjati, štirideset steklenic in tako dalje. Čez deset minut bo vse to v vaši sobi: tudi kotlov ne pozabim, da začnete lehko še nocoj. Toda kaj bo z besedami?''

"Potolažite se, izgovarjal jih bom jaz namesto vas. Pač pa je neizogibno, da molite očenaše sami. — Kristjan ste, kajneda?"

"Oh, gospod Cogolin! Dober katoličan, sam Bog mi je priča?"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Takšna je bila oprodova povest. Capestang jo je poslušal ves navdušen ter proglasil Cogolina za ženija.

"A kaj storiš jutri," se je spomnil nato, "ko pride stari po svoje mazilo?"

"Pripravljeno je!" In Cogolin je pokazal vitezu glinast lonček, v katerem je bila nekakšna črnikasta mast.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ubogi Lureau ni vso noč zatisnil očesa. Kakor hitro se je zdanilo, je prišel h Cogolinu po čudodelni lek. In na ves glas je zavpil od presenečenja, ko je videl navihančevo grivo res še daljšo, gostejšo in bujnejšo, nego je bila dva dni poprej. Nemudoma ga je odvedel v najskritejšo čumnato, zaklenil se ž njim ter si jel maziliti plešo, goreče mrmraje svoje tri očenaše, dočim je ponavljal Cogolin čarobne besede, ki siromaku niso šle v glavo. V navalu velikodušja, ki ga je obhajalo drugače redkokedaj, je nazadnje stisnil oprodi še pet ali šest pištol za nameček.

Nato si je pokril glavo s čepico ter se vrnil na svoje posle: opravljal jih je s tolikšno veselostjo in zadovoljstvom, da se je morala gospa Lureaujeva kar čuditi. Vsako uro je begal vrli gostilničar v svojo sobo, snemal čepico in se željno ogledoval v zrcalu. Toda joj, zapazil ni niti najmanjšega puhka! Drugi dan — ničesar! Tretji dan — še vedno ničesar! Lureau je povedal istorijo svoji ženi ter si razmazal po pleši vse ostalo mazilo. Gospa Lureaujeva je preiskala, preduhala in pretipala znamenito mast in vzkliknila naposled:

"Oh, to je loj, pomešan s sajami!"

"Molči, živina! Kaj veš ti, kaj je Katahreza!"

Toda čez štiri ali pet dni, ko vendar ni bilo videti ničesar, se je gostilničar pritožil Cogolinu. Ta pa mu je odgovoril:

"Kaj sem vam bil rekel, dragi gospod Lureau? Da zrasto lasje po mojem mazilu v tolikem času, kolikor je trajalo, da so izpadli! Moji so izpadli v eni uri, zato so tudi zrastli v eni uri Vaši pa so izpadali nekaj let, zato bo tudi trajalo nekaj let, preden vam spet zrasto. Potrpite! In tudi mazati se vam ni treba več: enkrat samkrat zadošča!"

"Da nisem prej pomislil na to!" je dejal Lureau ter se udaril po čelu.

Od tistega dne je zapravil siromak tri četrtine svojega časa s tem, da se je gledal v zrcalu. Zanemarjal je delo, omake so se mu prismajale, gost za gostom ga je zapuščal, in kmalu je bil uničen.

XXV.

Igralnica v Medvedji ulici.

Po zaslugi prebrisanega Cogolina je hranil vitez de Capestang osem dni svoje telo z okusnimi jedili, svojo dušo pa z grenkim premišljevanjem.

"Da nisem srečal Gizele, bi vsega tega ne bilo!" je vzdihnil vsakikrat.

Zmerjal se je in zaklinjal, da si izruje to nezmiselno ljubezen iz srca; in po vsaki taki prisegi je skočil na Bliska ter kalopiral v Meudon, v Dauphinsko ulico ali pa v Progarsko, kjer mu je Cogolin pokazal hišo, pred katero se je bila ustavila kočija. Toda Gizele ni videl nikoli. Zakleti grad v Meudonu je bil zapuščen. V Angoulemskem dvorcu, kamor se je splazil neko noč, ni bilo žive duše. In v Progarski ulici, najsi je še tolikanj oprezal po nji, ni videl nikoli odprtih oken niti vrat.

Nekakšna blaznost se je polaščala viteza. O belem dnevu se je klatil po Parizu brez najmanjše opreznosti; sanjaril je, da se hoče dati prijeti ali ubiti; toda njegova ura še ni bila prišla! Nekega večera je sedel ves žalosten na robu svoje postelje: trpek smehljaj mu je krivil ustnice, in roke so mu visele v obupu nizdol.

"Bolje bi bilo umreti," je zamrmral poluglasno. "Saj je ne bom videl nikoli več! In tudi če bi jo videl! Mari naj gledam zmagoslavje Cinq-Marsa, njenega zaročenca? Vse je končano!"

Tisti hip pa je povzel zraven njega turoben glas:

"Vse je končano, da, gsopod! Včeraj sva izpraznila svojo zadnjo buteljko, in predvčerajšnjim ste obrali kost poslednje gnjati: tole pa je najina zadnja modrica. Končano je, prav ste rekli. Umrla bova gladu in žeje."

In Cogolin je položil pred gospodarja poslednji Lureaujev zlatnik.

"Bedak! Naroči nama zadnjo večerjo ko premoreš še cel cekin. Zares, neznansko mi kruli v želodcu!"

"Gospod," je dejal oproda, "kako bova živela jutri, ako potrosiva danes svoj poslednji denar? Kaj nama pomaga večerjati? — Rajši bi priporočil gospodu vitezu ugledno hišo, v katero zahaja vse kar hlepi v Parizu po denarju. Siromak stopiš vanjo, odideš pa nemara bogat — razen če vstopiš bogat in odideš revež. Ali tega se vam ni bati, ker ne morete zapraviti več nego eno pištolo."

"Igralnica?" je vzkliknil vitez. "Bogme, sam sveti duh te je navdahnil! Daj pištolo; kje je igralnica?"

"V notranjem mestu, gospod, v Medvedji ulici. Ne morete je izgrešiti, ker stoji pred vrati vse polno lakajev in kočij."

Capestang je že tekel v Medvedjo ulico. Nekje pri sredi ulice je našel igralnico, na katero se je zanašal Cogolin. Vitez je planil v

prvo nadstropje in skozi predsobo, napolnjeno s služabniki v sijajnih livrejah. Eden izmed njih ga je vprašal po imenu, prijavil ga in mu odprl vrata. Pustolovec je stopil v prostorno, razkošno opremljeno sobano, kjer se je gnetlo okrog igralne mize kakih petdeset gostov, gospodov in dam, velikašev in revnih plemičev. Ob zglavju igralne mize je sedela s smehljajočim obrazom gospodinja priporočljive hiše.

Igralna miza je bila kaj umetna reč, podobna današnjim biljardom, samo da si videl na njeni površini sedemdeset majhnih jamic. Vsako jamico je tvorila slonokoščena skledica, ki je imela na dnu vrezano številko. Na posebni mizici pred lastnico je stal srebrn krožnik in srebrn vrč. V vrču je bilo sedemdeset koščenih kroglic, katerih vsaka je nosila takisto svojo številko, od 1 do 70. Igralec je pristopil k mizi ter položil na krožnik cekin, nato je segel v vrč in vzel iz njega kroglico, ki jo je obdržal do odločitve. Kadar se je vrč izpraznil, je ležalo na krožniku sedemdeset zlatih pištol: igra je bila popolna. Gospodinja je tedaj vstala in vrgla večjo slonovinasto kroglo z močjo na biljard; krogla se je odbijala od roba do roba ter begala semintja, dokler ni obtičala v kaki jamici. Kdor izmed igralcev je imel na kroglici številko, ki je bila vrezana v tisti jamici, je zadel: lastnica mu je izročila šestdeset in eno pištolo, ostalih devet pa je obdržala. Dočim je imel igralec neznatno upanje, da utegne pridobiti z enim samim zlatnikom šestdeset drugih, je imela gospodinja gotovost, da jih zasluži pri vsaki igri devet, ne da bi sama kaj tvegala zanje.

Vitez je stopil k madami ter storil, kakor je videl druge: vzel si je kroglico iz srebrnega vrča in položil s trepečočim srcem svoj poslednji zlatnik. Kroglica je imela številko 17. Pol ure je moral čakati, preden mu je povedalo splošno zgrnjenje gostov okrog mize, da se bliža usodni hip. Gospodinja je vrgla kroglo, ki je begala dolgo, predolgo in padla po mnogih ovinkih v eno izmed srečonosnih jam.

''Gospoda'', je kliknila madame, ''številka 17 je zadela!''

''Corbacque!'' je dejal vitez ves osupel, ''da se nisem prej domislil tega zaslužka!''

Okrog njega se je vzdignil zavistni hrup, ki je sledil sleherni partiji.

''Sedemnajstka!'' — je zastokal gardni častnik. ''Imel sem jo trikrat po vrsti, pa nisem dobil: in baš topot sem jo moral pustiti! Da bi jo kuga, hudičevo sedemnajstko!''

''Gospod'', je poprosil ženski glas ''ne obdržite sedemnajstke, pustite jo meni!''

Igralec, ki je zadel, je smel pridržati svojo številko za drugo partijo.

''Z veseljem, madame,'' je odgovoril Capestang in položil kroglico na pladenj.

Ženska je željno segla ponjo ter plačala zlatnik, dočim je vitez prešteval svoje bogastvo. Kroglice so zrožljale v vrč, in družba se

je pomirila. Baš tedaj sta izpregovorila dva izmed igralcev par zamolklih besed in se pomembno spogledala, kažoč si viteza z očmi. Eden se je naglo vzdignil ter odšel, drugi pa je sedel zraven mladega, nenavadno lepega dekleta, ki se je takisto trudilo na vse pretege, da bi vzbudilo Capestangovo pozornost. Ta mladenka je bila Marion Delorme!

Ali vitez je ni opazil; resnobno je segel z roko v vrč ter izvlekel novo kroglico, ki je imela številko petindvajset.

Cele pol ure je trajalo, da je oddala gospodinja zadnjo številko. In spet je zavladalo tisto veliko molčanje: spet je zbežalo sedemdeset parov plamenečih oči za kroglo — spet se je začul lastničin glas:

"Gospoda, številka 25 je zadela!"

Vitez se je kar ustrašil te vztrajne sreče; toda brž je premagal začudenje ter spravil novih šestdeset pištol.

"Bogme", je dejal smeje, "ne vem, zakaj ne bi zadel še tretjikrat!"

Posegel je v vrč in dobil topot številko 3.

"Gospod", je vzkliknil takrat znan glas zraven njega, "pustite me, prosim vas! Vaše dvorjenje postaja preveč žaljivo!"

Capestang se je naglo ozrl, spoznal Marionko Delorme in jo prijazno pozdravil. Hkrati pa je spoznal tudi vsiljivca — Concinijevega razbojnika Louvignaca!

"Vitez," je zaprosila Marion, ki je bila vsa mična v svoji žarki jezi, "bodite tako dobri in spremite me do voza, da se rešim tega gospoda!"

"Ne bojte se ga, madame," je rekel Capestang. "Zdaj, ko ima moža pred seboj, bo gospod namah krotak kakor jagnje."

"Ker me je videl parkrat v dvorcu maršala d'Ancre, si domišlja, da me mora ljubiti, in si lasti pravico, nadlegovati me z neslanimi razodetji....."

"V dvorcu maršala d'Ancre! — Kaj hudiča ste pa iskali v tistem morilskem brlogu?"

Louvignac, bled kakor smrt, je vstal in stopil h Capestangu. — Grobna tišina je zavladala okrog njiju. Nekaj plemičev, ki so slišali zadnje vitezove besede, se je potihem ukradlo iz sobane, da ne bi bili zapleteni v tako nevarno stvar.

"Gospod," je škrtnil Louvignac, pijan od gneva, "ali ste morda pripravljeni ponoviti besede na drugem kraju?"

"Kjerkoli vam drago, gospod," je odgovoril Capestang z mrtvaško hladnim glasom, "izvzemši znano vam sobo v Concinijevem dvorcu, kjer se vas zbere šest na enega."

Prestrašeno mrmranje se je oglasilo med igralci. Toda lastnica, hoteč morda preprečiti škandal, je z povzdignjenim glasom naznanila igro. Vse je planilo k biljardu.

"Gospod," je rekel Louvignac, z mrklim nasmeškom, "čakam

vas na Menjavskem mostu. Kraj je pripraven, da vržem vašo roko ribam v jed!''

''Krasno! Čez pol ure pridem in vas namočim v Sekvani. Gospod zavratni morilec ima še mojo kri na obrazu,'' ga je predstavil navzočim.

Louvignac si je nehote posegel z roko na lice. Vitez je bušil v grohot. Pobljač se je obrnil k vratom.

''Gospoda!'' je viknila madame tisti hip. ''Številka 3 je zadela!''

Capestanga je obdalo ploskanje, čestitanje in škrtanje z zobmi. Spravil je svoj dobitek: s poslednjim izmed zlatnikov, ki jih je stisnil Cogolinu hvaležni Lureau, je bil priigral stoinosemdeset pištol!

Nato se je obrnil k Marion, ki je trepetaje prisostvovala njegovemu nastopu.

Saj ne pojdete?'' je zaprosila. — ''Kajneda ne?''

''Kam? Na Menjavski most? — Tem rajši, madame, ker moram itak premenjati ves ta drobiž v dublone.''

''Oh, ne! Ubijejo vas!''

''In če bi me?'' je dejal galantno. ''Za vas madame, je pač vredno umreti! Toda ne bojte se.''

''Mari ne veste, kdo je ta človek?''

''Louvignac je; poznam ga.''

''Ali niste slišali, kako se je pravkar razgovarjal o vas z Bazorgesom·· Oba sta najemnika maršala d'Ancre. · Jaz sem jih slišala. — Zmenila sta se, da se dobita na Menjavskem mostu. Varujte se, vitez; zaseda se vam pripravlja!''

''Ako bosta samo dva, ljuba moja, pojde vse po sreči. Malo širje zinem pa bo. Govoriva rajša o vas. Kaj delate v igralnici? Mari potrebujete denarja. Petnajststo liver, ki jih premorem vam je z veseljem na razpolago. Oprostite, če vas moja ponudba žali.''

Marion pa je odkimala.

''Vitez,'' je izpregovorila z drzno, a vendar ljubko odkritosrčnostjo, ''res je, da sem prišla v Pariz z namenom, prodati svojo lepoto za čim najvišjo ceno; toda ne kršite mi srečne zavesti, da sem se darovala vsaj enkrat od srca! Pariz spoznavam. Včeraj na pridigi pri Naši Gospe, nocoj v igralnici, jutri drugje. Mnogo, preveč sem že videla in slišala...... Varujte se, vitez, in pridite jutri k meni: tu ne morem govoriti, kakor bi rada.''

''Kam naj pridem? K ''Trem vladarjem,'' je vprašal vitez osuplo.

''Da. Zazdaj stanujem še tam. Ko bova sama, vam povem vse, kar vam imam razodeti. Vi pa, prijatelj, mi poveste, kaj se je zgodilo z mladim možem, ki se je sporekel z vami tistikrat na Bičvri. — Govoriti moram ž njim, naj me stane, kar hoče.''

"Z markizom de Cinq-Mars!" je vzkliknil Capestang. Topa bolečina ga je zbodla v srce, ko je slišal ime Gizelinega zaročenca.

"Ž njim," je povzela Marion Delorme. "Ako ga veste kje iskati, najdite ga in recite mu, da ga pričakujem. On edini me more oteti nevarnosti, ki mi preti."

"On edini?" je zategnil vitez. — "Kaj pa jaz?"

"On edini, pravim!"

"Marion!" je zamrmral Capestang. "Ne morem vam povedati, kako grenko mi je stopiti pred obličje tega človeka. Toda ker ga potrebujete vi, ga poiščem; v to imate mojo besedo!"

Ponudil ji je roko in jo odvedel. Krenila sta po stopnicah. — Marion vso pot ni prenehala trepetati in opazovati viteza s pogledom polnim tajne groze.

"Kaj ne, da pridete jutri?" je povzela na hišnem pragu. "Treba je, da izveste vse; verjemite, vitez, strmela sem nocoj, ko sem vas zagledala živega zraven sebe....."

Sklonila se je ter mu dahnila v uho:

"Varuj se škofa! Varuj se vojvode Richelieuja!"

S temi besedami je skočila Marion v kočijo, ki je naglo zdrdrala v mrak. Tudi človek, ki se je obešal medtem čez ograjo na vrtu stopnic ter jima sledil s hlastnim, zlobnim pogledom, je zdaj zapustil svoje opazovališče ter se splazil na ulico. Bil je Laffemas.

XXVI.

Capestangov drugi dvoboj s Cinq-Marsom.

Capestang je bil ves omamljen po nezaslišani sreči, ki mu je bila vrgla v naročje blizu dvatisoč liver, še bolj pa skoro po svojem srečanju z Marion Delorme in njenem čudnem svarilu.

"Kaj sem storil njegovi prevzvišenosti?" si je belil glavo. "Čemu naj bi mi stregel po življenju?"

Med takšnim ugibanjem je prišel na domenjeni kraj. Ker ni videl nikogar, je stopil previdno par korakov naprej. Kakor hitro pa se je ustavil, je slišal za seboj oprezno hojo. Ozrl se je in zagledal senco, ki se je pomikala proti njemu.

"Ali ste vi, gospod vitez de Capestang?" je vprašal glas.

"Da, gospod de Louvignac," je odvrnil vitez. "Jaz in nihče drug!"

"Dobro!" je viknil Louvignac s čudno naglico. "Napadem vas; pozor!"

Capestang je videl blisk nasprotnikovega meča. Hip nato je izdrl svoj rapir. Toda odskočil je in zaklel, zakaj napadalec in njegov meč sta se pošesterila! Bazorges je bil pripeljal Concinijeve morilce! In vitez je spoznal Rinaldov glas:

"Aha, prokleti bahač! Topot nam živ ne uideš!"

"Da vidimo!" je zarjul Capestang.

"In, kakor je bila njegova navada v takih stiskah — prijel je rapir za ostrino ter zavihtel ročnik v strelovitem kolobarju. S tem se je podal v nevarnost, da si obreže roko, toda potrojil je svojo moč. Dvoje mečev je zažvenketalo, zlomljenih kakor steklo. Eden izmed nasprotnikov se je sesedel; strašni železni kij ga je bil zadel v glavo. Besno tuljenje se je vzdignilo okrog Capestanga.

"Corpo di Christo!" je vpil Rinaldo. "Jekleno srajco nosi!"

"Ventre du pape!" je rjul Bazorges, "moj rapir je zlomljen!"

Capestang je stiskal zobe in gonil svoj kolobar, skakaje zdaj na to, zdaj na ono plat mostu. Ali dolgo se ni mogel braniti premoči. Že je bil ranjen, roka mu je postajala težka, bodala so se bliskala čedalje bliže: težko je dihal in mrzel znoj mu je oblival čelo.

"Nanj ,le nanj!" je vriskal Rinaldo. "Naš je!"

"Kolji!" so rohneli morilci. "Kolji! Bij!"

Capestang je udaril še enkrat ter omahnil izmučen na vrata ene izmed namostnih hiš..... Vroča sapa morilcev ga je palila v obraz. Njih roke so zamahnile..... Tedaj pa je planil iz vitezovega grla nečloveški krik odrešenja: vrata za njegovim hrbtom so se odprla! — Vrgel se je v hišo kakor burja in zapahnil vrata za seboj, dočim se je vzdignilo zunaj steklo preklinjanje šestorice.

Tik ob njegovi stranki je zamrmral čudno miren glas:

"Bežite po teh stopnicah in odprite zgoraj okno, ki drži na reko....."

Ne da bi pomišljal, kdo govori, je udrl Capestang po lesenih stopnicah, baš tisti hip, ko je počil zapah. Komaj je on izginil, so prigrmeli morilci v hišo.

"Ah, per la Madonna!" je vzkliknil pritlikavec. "Sam hudič je bil nad menoj! Po stopnicah, signor Rinaldo! Lopov me je podrl in se zakadil tja gori! Ubijte ga, za boga vas prosim!"

Rinaldo je bil bliskoma v zgornji sobi; videl je odprto okno, sklonil se je in zagledal vrvično lestvico. Njegovi tovariši so besno pretikali po hiši.

"Ušel!" je zarjul Rinaldo. "Ušel je tod!"

Brez pomisleka je stisnil bodalo med zobe ter splezal nizdol; toda našel ni ničesar, niti ni slišal drugega kakor pljuskanje valov ob mostovo stebrovje.

"Prekleto!" je zarohnel..

Šele ko so videli Rinalda praznih rok so morilci spoznali, da je Capestang pobegnil. Louvignac je hotel skočiti v vodo in ga dohiteti plavaje, zakaj bil je prepričan, da se je vitez izročil valovom.

"Ne!" mu je ubranil Rinaldo. "Utonil bi, in tega ne smeš, ko nas je itak premalo. Kaj pomeni ta vrvična lestvica, mojster Lorenzo?"

"Po njej si prinašam žive vode, ki jo potrebujem pri nekaterih čarodejnih operacijah....."

Razbojnike je streslo. Praznoverna groza je ohladila njihov gnev. Podvizali so se iz hiše, in pritlikavec jih je zaman ustavljal, naj bi se pokrepčali z njegovo burghundsko starino. Ko je ostal Lorenzo sam, se je sklonil tudi on skozi okno ter dejal, majaje z glavo:

"Neverjetno! Da bi vsaj vedel, koga sem rešil? Nu, Rinaldo mi pove njegovo ime."

Hotel se je vrniti k svojim kemičnim poizkusom, toda nekakšno strmenje mu je tiščalo na možgane kakor megla.

"Zakaj sem rešil neznanca?" je povzel ves zamišljen. "Ukanili so me živci, bogme da. Videl sem, da ga hočejo zaklati, pa sem odklenil vrata, ne zavedaje se, kaj počenjam. Da, živci, preklicani živci. Zbal sem se krvi. Strup je vse drugačna stvar: on ubije lepo izrahla, brez upitja in hrupa. Toda kri — fej, groza!"

Spet se je zamislil in sklenil po dolgem molčanju.

"Gizela Angoulemska...... in ta...... že drugič!...... Kakšna usoda se neki igra z menoj, prodajalcem smrti?"

V tem je pristal Capestang brez težave na otoku, ki deli tamkaj Sekvano v dvoje rokavov. Žvižgaje od mogočne radosti, s katero prešinja človeka zavest, da je pravkar ušel gotovi smrti, je privezal Lorenzov čolnič ter zavil v Dauplišinsko ulico. Kmalu je razločil temno pročelje Angoulemskega dvorca; njegov pogled se je ustavil na vratih, ki jih je bil odprl tisto usodno noč, poln upov in svetlih sanj......

"Gizela!" je zamrmral. "Kje si zdaj, Gizela?"

Nenadoma pa se je zdrznil ter obstal kakor vkopan. Vrata zapuščenega dvorca so se odprla! Na ulico je stopil človek in krenil naglo proti sredini mesta!

"Oh," je pomislil Capestang v nepopisnem razburjenju, "čigava je ta postava? Ta hoja? Ne varam se: markiz de Cinq-Mars!"

Nehote jo je ubral za njim.

"Baš prav!" je renčal sam pri sebi. "Za vsako ceno me je hotel videti mrtvega, ko jih je bilo toliko skupaj, jaz pa sam: radoveden sem, kaj poreče nocoj med štirimi očmi!"

Pospešil je korak. Baš ko je hotel zaklicati markizu, da naj počaka, pa je planila izza bližnjega plotu trojica postav; obkolili so Cinq-Marsa in Capestang je zaslišal raskav glas:

"Na dan z mošnjo, visoki gospod! Denar ali življenje!"

"Stran, rokovnjači!" je kriknil markiz s trdnim glasom. "Ah! Na pomoč!......

Klic mu je obtičal v grlu. Capestang je videl, kako se je metala vsa gruča semintja. Nagel blisk je prešinil vitezove možgane; za že je dirjal tja, grozeč se sam nad seboj:

"Lopov jaz, da sem bil zmožen takšne misli — fej!...... Držite se, gospod, pomoč je blizu!"

Ni se mu zdelo vredno, da bi potegnil meč. Kakor strela je pa-

del med tolovaje, pobil prvega s pestjo, treščil drugega ob plot in zgrabil tretjega za grlo:

"Poberite se, golazen, ali pa vas pokoljem z vašimi lastnimi nožmi, da ne oskrunim meča v takšni prešičji krvi!"

Vsi krvavi in prestrašeni so zbežali roparji v temno noč prepričani, da so naleteli na samega peklenščka.

Capestang je počenil k Cinq-Marsu, izdrl cunjo, ki so jo bili malopridneži zatlačili markizu v usta, in mu pomogel na noge. Cinq-Mars je globoko zasopel in dejal nato z ganjenim glasom:

"Brez vaše pomoči bi bil mrtev, gospod Povejte mi svoje ime, da vas bodo pomnili v molitvi vsi, ki me ljubijo!"

Capestang se je stresel in odskočil.

"Ni potreba," je dejal, "ni potreba, gospod markiz. Ako me ne poznate več — tem bolje!"

"Capestang!" je zajecal Cinq-Mars, dreveneč od začudenja.

"Zbogom, gospod. Upam vas srečati drugič, ko boste bolj pri močeh: takrat se pomeniva drugače."

"Capestang!" je ponovil markiz, ves zbegan po sovražnikovem velikodušju.

Vitez je že odhajal; zdajci pa je krenil nazaj ter povzel s čudnim smehom:

"Bogme, pozabil sem, da imam za vas naročilo."

"Naročilo?" je osupnil mladi markiz. "Od koga neki?"

"Od gospodične Delorme!"

Cinq-Marsa je popadel gnev. Kakor je ljubil Marionko od prvega hipa, tako je sovražil viteza, odkar je vedel, da mu je ona naklonjena. Sprava, ki sta jo bila sklenila je trajala komaj do drugega dne: Laffemas je prinesel markizu vest, da ga je Capestang nesramno prevaril. In zdaj ga ta človek še izziva! V obraz se mu baha, da traja njegovo razmerje z nezvesto Marion še vedno!

"Gospod," je velel Cinq-Mars škripaje z zobmi, "nocoj vas ščiti usluga, ki ste mi jo pravkar storili: toda ne zlorabite mojega potrpljenja!"

"Ne razumem vas," je rekel vitez. "Ako želite, da vam porežem uhlje, sem rad pripravljen; ako pa hočete, da naj radi vas pozabim dano besedo ste se uštelí. Kaj mislite pravzaprav? Ali je moja krivda, če sem srečal nocoj gospodično Marion?"

"Srečali ste jo? Mari se ne vidita vsak dan?"

Cinq-Mars je bil globoko prepričan, da zapravlja Capestang vse svoje ure ob Marionkinem znožju.

"Zjokal bi se nad vami!" je vzkliknil vitez. "Nikarite me ne trapite tolikanj s svojo sladko Marion, ki se niti ne menim zanjo. Da brž opraviva: naročila mi je, da vas pričakuje v gostilni pri "Treh

vladarjih'' in da ji preti nevarnost, iz katere je ne more rešiti nihče razen vas. Lahko noč, gospod!''

Toda markiz, pijan od sreče, mu je zastavil pot.

''Nevarnost ji preti in ne kliče vas na pomoč? Mene hoče? Oh, potemtakem je bilo vse zgolj bajka? Podlež Laffemas se je zlagal? Marion ni vaša ljubica? Pričakuje me? Oh, recite mi še enkrat!''

''Nič več, moj dragi. Pol ure vam trobim; to bodi dovolj. Lahko noč!''

''Vitez!'' je vzkliknil Cinq-Mars, ''tako se ne smeva ločiti! Dasi veste, kaj sem govoril in storil zoper vas ste mi vendar rešili življenje. Še več: vrnili ste mi upanje, brez katerega mi je bilo življenje muka!''

S temno radostjo je poslušal Capestang te besede: sleherna izmed njih je bila lopata prsti v prepad ki ga je ločil od Gizele.

''Bodiva prijatelja!'' je povzel markiz. ''Vitez, dajte mi roko!''

Tisti hip pa mu je mahoma stopila pred oči Gizela. Cinq-Mars je slutil nekaj globokega med Capestangom in njo. In dasi je sam ni ljubil, je vendar začutil, da ga čaka z vitezom še strašnejši boj. Vzklik prijateljstva mu je obtičal v grlu.

Kratko, a težko molčanje je zavladalo med njima. In kakor bi zdajci oba spoznala, da si nimata povedati ničesar več, sta se odkrila poklonila se drug drugemu ter zamrmrala oba hkrati:

''Zbogom!''

XXVII.

Marion Delorme.

Drugi dan ob dveh popoldne je sedela v najlepši sobi gostilne pri ''Treh vladarjih'' Marion Delorme pred zrcalom ter si česala bogate lase.

''Lepota brez umetnosti ni nič,'' je govorila resnobno sama pri sebi. ''Lepa sem zares; toda brez znanja in trdne volje se ves moj čar in mik ne bi uveljavil.''

''Od njegove svetlosti, vojvode Rohanskega,'' je dejala komornica, ki je vstopila baš tedaj in položila prednjo prekrasno biserno ovratnico.

''Nikar me ne moti zdaj s temi rečmi!'' Marion je odrinila bisere z roko, pobrala iglo ter jo zateknila. Komornica je odšla, Marion je nadaljevala svoje delo in ko je bila zadovoljna s seboj, je vstala hoteč stopiti k oknu, ki je držalo na Tournonsko ulico. Bralci pomnijo, da je bila gostilna tik blizu Concinijevega dvorca.

''Od gospoda grofa Montereauskega,'' se je oglasila komornica za njenim hrbtom.

Marion je odprla dragoceno skrinjico ter zagledala zlat glavnik ki ga je krasila dvojna vrsta rubinov, razvrščenih okrog prelepega smaragda. Nasmehnila se je in zamrmrala:

"Meni se hoče drugega, ne daril! Ne, ne, gospodje: lepo Marion bo imel samo tisti, ki ji ponudi najvišjo ceno. Ali je to vse, Aneta?"

"Videla sem lakaja, ki je šel po stopnicah. Pogledat stopim."

"Bogve ali pride Capestang?" se je vprašala Marion. "In je li našel Cinq-Marsa?"

Komornica se je vrnila, rekoč:

"Od njegove svetlosti, vojvode Richelieuja."

Marion se je zdrznila in prebledela, Aneta pa je postavila na mizo preprost vrbov jerbašček, v katerem je ležal šopek krasnih krvavo-rdečih rož. Na vsakem cvetu se je iskrila rosna kapljica. Marion je stopila bliže ter videla, da so rože narejene, sleherna rosna kapljica pa je lep, brušen demant. Dolgo je strmela na bogati dar, dotikaje se s prstom rož, in demantov; njen obraz je bil bled, njene ustnice so šepetale tesnobno:

"Kakor solze in kri!"

Iznova je stopila k oknu. Vzdignila je zaveso ter pogledala na ulico. Onkraj ceste, prav nasproti okna, je stal nekdo in se ni genil. Mimogredoči so ga gledali radovedno, nekateri tudi plašno; ženske so odvračale oči, druge pa so celo bežale mimo njega, križale se in mrmrale:

"Nubijec maršala d'Ancre!"

In res je bil Belfegor. Stal je nepremično in buljil z belimi očmi v gostilniška okna. Globok vzdih je večkrat napel njegovo haljo. Bil je srečen: videl je bil zaveso, kako se je premaknila!"

Marion Delorme je zagledala črnca; sočuten nasmešek ji je preletel obraz.

"Ubožec," je rekla tiho. "Odkar me je videl v dvorcu svojega gospodarja, se nastavlja tu in se ne gane, dokler mu ne vržem pogleda vbogajme...... Kako me ljubi, siromak! Drugi mi prinašajo biserov, demantov; ta pa, če mu le namignem, bi si iztrgal srce, da mi ga ponudi še tresočega na svoji črni dlani. Moram mu poslati smehljaj, darovati mu žarek sreče!"

Odgrnila je vso zaveso, pogledala Belfegorja in se mu nasmehnila. Nubijec je okamenel, kakor bi bil videl nebo odprto; blažen trepet ga je izpreletel od glave do nog...... Tisti hip pa je vstopila Aneta in napovedala:

"Gospod markiz de Cinq-Mars!"

Marion Delorme se je zdrznila. Čudna bledost je pokrila njen lepi obraz, in kolena so se ji zašibila: morala je sesti. Cinq-Mars je stopil naravnost k nji, priklonil se, kakor bi stal pred kraljico, ter dejal s pridušenim glasom:

"Prisegel sem bil, madame, da se vas ognem na vekomaj; in vračam se le, ker sem zvedel, da vam preti nevarnost. Evo me, madame!"

"In ste pripravljeni —?"

"Darovati vam življenje. Da, madame."

"Dobro!" je velela Marion z nenavadno resnobo.

Obmolknila sta. Markiz je drgetal. Marion se je zdela zamišljena. Gotovo je tehtala svoj korak, kakor Cezar, preden je prestopil Rubikon.

"Markiz," je povzela zdajci, "premislite dobro, kar vas vprašam: ali me ljubite?"

Cinq-Mars jo je začudeno pogledal. Nato je vrgel oči na darila, ki so bila razložena po mizi, ter odgovoril trpko:

"Jaz nisem edini, ki vas ljubi. Ta glavnik, ta sijajni lišp....."

"Aneta!" ga je prekinila Marion nekam srdito. Komornica je vstopila. "Lakaj grofa Montereanskega čaka mojega odgovora, kaj ne? Evo ga!" Zaprla je skrinjico ter jo pomolila Aneti. "Sporočite gospodu grofu, da Marion Delorme ne nosi glavnika. Idite....." Hišna je šla. "Ali mi zdaj odgovorite, gospod markiz?"

"Madame," je dejal Cinq-Mars, "sami veste, da vas obožavam. Moje srce —"

"To so vsakdanjosti," ga je ustavila Marion. "Saj vem, kaj vas še moti. Aneta! Lakaj vojvode Rohanskega je zunaj, kaj?" Porinila je ženski ovratnico z biseri, ki je bila vredna med brati svojih dvajsettisoč liver. "Sporočite vojvodi, da je ovratnica preveč podobna verigi; Marion Delorme je ne bo nosila! — Markiz," je povzela, ko sta ostala sama, "moje vprašanje je resno. Ali me ljubite? Po vašem odgovoru bom videla, kaj naj odgovorim poslednjemu izmed treh lakajev, ki ste jih videli v predsobi."

"Kdo je poslal ta jerbašček z rožami?" je vprašal Cinq-Mars; nič več ni mogel krotiti svojega razburjenja.

"Gospod škof Luzonski," je rekla Marion hladnokrvno.

"Richelieu!"

"On! Richelieu, kateremu ste me predstavili vi sami."

"Da, neusmiljena Marion," je izbruhnil markiz. "Vem, da se igrate z mojim srcem, ki utriplje samo za vas. Vprašate me, ali vas ljubim! Povejte rajši vi meni: kakšna je nevarnost, ki vam grozi? Govorite, pa boste videli, ali vas ljubim ali ne!"

Marion Delorme je pobesila glavo. Teman nemir je butal v njenih grudih.

"Nevarnost," je povzela nazadnje, "ne grozi samo meni, ampak visi hkrati nad glavo tistega, ki ga bom ljubila. Toda poslušajte markiz. Upam, da me nimate niti za neumnico, niti za hinavko. Prišla sem v Pariz, da zmagam in zavladam s svojo krasoto, kakor vlada Ana Avstrijska s predpravicami svojega pokoljenja. Življenje, ki ga hočem živeti, cenim stotisoč liver na leto. Ali mi jih zagotovite?"

"Tristotisoč liver rente imam," je rekel Cinq-Mars. "Ali želite, da vam zapišem vaših stotisoč?"

Marion ga je ošinila s karajočim pogledom.

"Vaša beseda mi zadošča," je dejala hladno. "V tej vsoti seveda niso videti izdatki za konje, kočije, služinčad in kar treba drugega, da morem sprejemati v svojih salonih vse pariške velikaše in slavne umetnike."

"Položiti hočem Pariz k vašim nogam!" je navdušeno vzkliknil Cinq-Mars. "Poklonil bi vam kraljestvo, če bi ga mogel!"

"Dobro," je velela Marion kakor cesarica, ki sprejema dolžne časti. "Zdaj ponovim vprašanje: ali me ljubite? Denar ni edino, kar je važno pri tem. Denar mi je zopern, markiz: toda ker se kupuje vse na svetu za denar, in hočem živeti v obilu, sem primorana odkloniti vsakogar, kdor nima denarja. Vi mi ponujate izpolnitev vseh mojih želja: ne veste pa, kaj se obeta v plačilo. Zato poslušajte, preden mi daste odgovor. V Parizu živi mož, ki je že danes sila in kateremu se bo čudil jutri ves svet. Mislila sem izprva, da bi se oklenila njega. Toda bojim se ga; in čutim, da se izpreminja moj strah pred njim v sovraštvo. Ta mož, markiz, je nekega dne odkrito govoril z menoj; pokazal mi je tisto, kar vi obžalujete, da mi ne morete pokloniti: kraljestvo in oblast nad njim! Zavrnila sem ga. On pa se je sklonil k meni, ter mi dejal: — Ne ljubiš me: dobro! — Toda ljubila ne boš nikogar drugega. Od te ure bom pazil nate. — Gorje, če bi dala komu svoje srce! Tebe čaka Bastilja, da v nji strohniš kakor živa v grobu, njega pa, ki ga boš ljubila — sekira ali vrv!"

Marion Delorme je vstala. Markizu se je vrtilo v glavi. Njegove oči, uprte v daljnjo bodočnost, so videle morda krvnika in šafot. Marion pa je povzela s strahotno resnobo:

"Zdaj mi lahko odgovorite. Zdaj veste, kdo da je zli duh, ki grozi vaši ljubezni s pogubo in smrtjo: vojvoda Richelieu, škof luzonski!"

"Evo vam mojega odgovora!" je dejal Cinq-Mars in vstal.

Stopil je k vratom, odprl jih ter mignil črno oblečenemu lakaju, ki je čakal v predsobi. Lakaj je vstopil. Markiz je vzel z n bašček, v katerem so bile vrtnice z demantno roso.

"Luzonskemu škofu služiš?" je vprašal s pretrganim, hripavim glasom.

"Da, gospod."

Marion je strmo gledala markiza in trepetala. Cinq-Mars pa je izročil jerbašček lakaju, rekoč:

"Povej gospodu Richelieju, da mu sporočam jaz. Henri de Ruze d' Effiat, markiz de Cinq-Mars, naj le poizkusi izvršiti svojo grožnjo nad menoj in mojo ljubico, gospodično Marion Delorme. In da ne bo dvomil, mu vrnem iz svoje lastne moči in oblasti dar s katerim se je predrznil kršiti moje pravice."

"Solze in kri!" je ponovila Marion sama pri sebi.

Cinq-Mars je zaprl vrata vrnil se k nji ter poklcknil, rekoč:

"Ali si zadovoljna z mojo ljubeznijo?"

Marion ga je vzdignila, objela ga z belimi lahtmi, vsesala se v njegove ustnice in dejala:

"Ljubim te in sem tvoja......"

Cinq-Mars je omahnil v pijani strasti čuteč, kako se mu taja duša od žarke naslade tega objema. In tisti mah, sredi svoje sreče, se je hipoma spomnil Gizele!

Strašna tesnoba mu je zadrgnila grlo. Gizela je bila njegova zaročnica, kateri se je bil zaobljubil s slovesno prisego v resnih in nenavadnih okolnostih. Bila je hči vojvode Angoulemskega, s katerim ga je družila vez skupne krivde in — morda! — skupna usoda na morišču! Gizela ali Marion? Treba se je bilo odločiti na mestu! Zakaj baš ta hip so ga pričakovali v Progarski ulici, da podpiše ženitovanjsko listino ter postane soprog Gizele Angoulemske!

XXVIII.

Richelieu.

Dvorec škofa luzonskega je stal sto korakov od hiše na vogalu Dauphinske ulice, iz katere je Cogolin nedavno videl stopiti Laffemasa.

Ko je prevzvišeni tisto jutro odmaševal, se je vrnil v svojo sobo. Sluga mu je slekel ornat in ga preoblekel v navaden jahalni kostum. Doba verskih bojev, ko so jahali kardinali večkrat na čelu svoje konjenice, nego so razdelili blagoslov, je bila komaj minila, in nihče se ni čudil, ako je videl cerkvenega velikaša z mečem ob boku in čelado na glavi.

"Pokliči tajnika!" je kratko ukazal škof.

Lakaj je izginil; trenotek nato je vstopil Laffemas.

"Poslušam!" je rekel Richelieu.

Laffemas je začel s tihim glasom svoj raport; škof ga je poslušal nepremično z namršenimi obrvmi in žarečimi očmi. V tej zlovešči zamaknjenosti, s svojo črno bradico in zavihanimi brki, je bil ves podoben Mefistu.

"V kratkih besedah, svetlost! Prvič, državne zadeve; v Angoulemskem dvorcu bo zborovanje. Na pojedini, kjer so bili zbrani prijatelji princa Condeškega, so klicali: 'Bruno doli!' (Grb princa Condeškega, ki je bil član kraljevske rodbine bourbonske, se je razlikoval od kraljevega samo po "brunu", ki je delilo polje s tremi lilijami v dve poševni polovici. "Bruno doli!" je tedaj pomenilo: Conde naj postane francoski kralj!) To priča, da princ le navidez podpira Angoulema, v resnici pa deluje za lastno korist. Gospa maršalka d'-Ancre se je menda skrivaj približala namenom vojvode Angoulemskega. Maršal d' Ancre je zaljubljen v vojvodovo hčer in jo išče vsepovsod. — Drugič zasebne stvari, sledil sem gospodični Marion Delorme. V Medvedji ulici je igralnica, kjer ima sestanke z vitezom

Capestangom. Kar se tiče Capestanga, sem poslušal v Angoulemskem dvorcu razgovor vojvode ž njegovo hčerjo, iž katerega sklepam da goji žlahtna gospodična do tega pustolovca čustva, ki jih njen oče obsoja. Mladi Cinq-Mars je menda opustil vsako upanje, da bi gospodična Delorme postala njegova. In končno, hči vojvode Angoulemskega stanuje v Progarski ulici. To je vse."

Richelieu se je zdrznil ter položil vohunu roko na ramo:

"Izvrstno, dragi gospod Laffemas. Vidim, da boste imeniten policijski ravnatelj."

Laffemas se je vzpel na prste, kakor bi se hotel pokazati dovolj velikega za tako mogočno službo. Njegov obraz je zažarel od ponosa.

"Izvrstno," je ponovil škof. "Na kaminu v mojem kabinetu najdete mošnjico, v kateri je sto pištol, in jerbašček z rožami. Mošnjica je vaša, jerbašček pa pošljite k 'Trem vladarjem'. Zvečer mi poveste, kakšen je bil odgovor. Idite zdaj."

Laffemas se je poslovil. Richelieu pa je hitel na dvorišče, zajahal konja in krenil v spremstvu oboroženega lakaja proti Concinijevemu dvorcu. Maršal ga je sprejel takoj.

Škof je naskočil brez odlašanja in brez pardona.

"Gospod maršal," je dejal, kakor hitro se je bil spustil v naslanjač, "preden omenim stvar v državnem svetu, sem hotel govoriti z vami na samem o zaroti vojvode Angoulemskega in o protiukrepih, ki jih zahteva ogrožena državna korist."

Concinijev obraz je ostal smehljajoč.

"Gospod škof," je dejal, "vaš korak mi je nova in dragocena priča vašega prijateljstva...... Hej, Christo santo, vojvodova zarota mi dela res velike skrbi; ne jesti ne morem, ne spati!"

"Kaj ne?" je povzel Richelieu, prebadaje maršala z zlobnim pogledom. "Strašno ste shujšani in bledi. Ako ne bi vedel, da vas mori skrb za blagor države, bi moral priseči, da ste zboleli...... na srcu, recimo."

Concini je pozelenel.

"Srce je dobro," je črhnil srdito. "Potolažite se. A kar se tiče vojvode Angoulemskega......"

Concini je premolknil. Njegova misel se je ob tem imenu zdajci spet oklenila Gizele, in vsa bol nad njeno domnevno smrtjo, ga je prevzela iznova. Čelo se mu je zarosilo in globok vzdih mu je planil iz prsi.

"Res," je dejal Richelieu, "vaše srce ni zdravo. Ali ste se posvetovali z zdravnikom?"

"Pustiva to," je odrezal Concini trdo. "Zarota, gospod škof mi je najmanjša skrb, če bi se le posrečilo zgrabiti Angoulema. Nemara da imate zame dober svet?"

"Še več, ne samo nasveta," je dejal Richelieu s priliznjenim glasom, iz katerega pa je razločno zvenela grožnja. "Vedite predvsem,

da je treba delati naglo; drugače poreko zavistneži da skrivaj podpiramo zaroto. In to bi nas moglo stati glavo."

"On ve!" je zavijal Concini sam pri sebi. "On ve, da je Leonora v stikih z vojvodo! Izgubljen sem!"

Richelieu se je prepričal z naglim gibom, da ni pozabil obleči jeklene srajce in vtekniti bodala za pas.

"Blaznost! Nezmisel!" je zajecljal Concini. "Čemu naj bi jaz, ki dolgujem kralju in kraljici vse...... kar sem in kar premorem......"

Razjarjeno se je zagrohotal.

"Saj nisem rekel 'vi'," je povzel Richelieu s krvniškim mirnodušjem. "Dejal sem 'nič', in če vam je ljubše, porečem drage volje 'jaz'. Reciva, da sem se zaljubil v hčer tistega človeka, ki bi ga moral po svoji vesti in dolžnosti prejkoprej izročiti sekiri: zaljubil do blaznosti, tako da se ne plašim niti nemilosti mogočne vladarice, ki me je povzdignila iz moje ničevnosti na prvo mesto v državi...... se pravi, na prvo za vami! Reciva v nameček, da se to razve! Ali ne uvidite, da me lahko vsak hip obtožijo, da podpiram zarotniške namene? In ne priznate, da sem jaz potemtakem prvi, ki spadam v Bastiljo?"

Conciniju se je vrtilo v glavi. Škrlaten val mu je zalival čelo. Zdajci pa se je vzravnal.

"Ah, prekleti pop!" je zaškripal v mislih, smehljaje se pri tem še prijazneje nego prej, "moja sreča in moje življenje sta v tvoji roki? Nu dobro! Če je tako — umri!"

Že je hotel izdreti bodalo.

Toda škof mu je gledal v srce.

"Ne glede," je nadaljeval povsem nedolžno, "da bi me izkušali umoriti. Hvala bogu, da nosim za take slučaje verižno srajco, ki se ne ustraši nobenega noža. Naročam si jih iz Toleda; in vi, gospod maršal?"

Concini je puhnil kakor razdražen bik. Nato se je obrzdal in sedel nazaj rekoč:

"Per la santissima Trinita, moj dragi škof — vse, kar mi pripovedujete si neprestano ponavljam sam. In dasi ni govora o kaki ljubezni, ki ste jo domnevali, ne v svojem slučaju, ne v mojem!...... sem vendar trdno namenjen zgrabiti Angoulema. Toda kako? To je vprašanje!"

"Maršal", je rekel Richelieu, "prinašam vam točne in jasne podatke. Stari Angoulemski dvorec vam je gotovo znan. Dobil sem obvestilo, da bo vojvoda nocoj ponoči tam. Prišel bo ob desetih zvečer, in sicer skozi mala vrata na brežni strani."

"Tedaj je v Parizu?" je vzkliknil Concini s čudovito potvorjenim strmenjem.

"Nikjer drugje. Pravim tedaj, da zadošča, ako nocoj med deseto in enajsto uro obkolite Angoulemski dvorec in ga preiščete."

"Ah, gospod škof, vaša novica mi vrača življenje, spanje in ape-

tit. Tolikšna usluga ne sme ostati nepoplačana. Recite, s čim vam morem ustreči?''

Richelieu je pomislil zaradi lepšega, nato pa je odgovoril:

''Mlada kraljica Ana Avstrijska še nima izpovednika.....''

''Prekrasno, gospod. Jutri dam podpisati vaše imenovanje!''

Richelieu se je zdrznil od radosti. Dostojanstvo kraljičinega izpovednika je bilo cilj njegovih gorečih želja; pomenilo je vstop v skrivnosti kraljeve rodbine! Vprašal se je, kako bi mogel zahvaliti maršala in ublažiti zamero svojih prejšnjih besed.

''Maršal,'' je dejal, ''novica, ki vas je tako razveselila, ni moja edina. Ako zaprete očeta, bi bilo nemara dobro, da izgine tudi hči: ona je duša zarote.''

Concini je vzdignil glavo. Strašna muka se je zrcalila na njegovem obrazu. Richelieu je govoril o Gizeli, kakor bi bila še živa — on pa je vedel, da ni! Bila je mrtva, morilci kraljice-matere so jo bili vrgli v Sekvano!

''Kaj pravite, dragi moj?'' je rekel z ubitim glasom. ''Vojvodove hčere ni več med živimi!''

''To ni resnica, gospod maršal. Gizela Angoulemska je živa in zdrava: moji ljudje so jo videli še včeraj in vse te dni.''

Concini je vstal. Opotekel se je k škofu in ga krčevito zgrabil za roke:

''Recite še enkrat, Richelieu! Oh, za boga, recite še enkrat!''

''Gizela Angoulemska živi,'' je povzel škof osuplo. ''Najdete jo v Progarski ulici, v hiši Marije Touchetove, kadarkoli vam drago. Mislim pa, da aretacija ni umestna, ker bi ljudje preveč govorili o nji; dovolj bo, ako se polastite dekleta prav na tihem in jo spravite v varen kraj..... Oh, pa ne da bi vam prihajalo slabo? Maršal!''

Concini se je bil zvrnil znak v svoj naslanjač; iz ust mu je planil glas, ki je bil podoben bolestnemu jeku, izražal pa je v resnici radost in odrešenje.

Še preden je utegnil škof poklicati na pomoč, je vstopila Leonora Galigai. Ne da bi rekla besedo, je dala soprogu poduhati iz stekleničice, ki jo je nosila vedno s seboj. Concini je odprl oči ter jo zagledal.

''Poslušala si?'' je dehnil z brezmejno grozo.

''Da, je zamrmrala. ''Ne boj se ničesar zaupaj v svojo Leonoro. Pobrini se nocoj za očeta in prepusti meni skrb za hčer. Prisežem ti, da se ne dotaknem njenega življenja. Kadar jo bova imela tu v najinem dvorcu odločiva skupaj njeno usodo!'' Nato se je obrnila k škofu. ''Gospod Luzonski,'' je dejala, ''maršalu ni dobro. — Ali hočete rajši stopiti z menoj v mojo molilnico?''

Par trenotkov nato je sedel Richelieu v Leonorini molilnici, ki je bila razkošna, sijajno opremljena sobana.

''Kaj ste imeli še povedati maršalu?'' je vprašala markiza, oblastno kakor zmerom.

Škofovo čelo se je zmračilo. Začutil je, da je bilo vse, kar je razodel Conciniju šele uvod temu, kar je hotel povedati zdaj.

"Madame," je izpregovoril, "aretacija vojvode Angoulemskega bo napaka in Gizelina odstranitev zločin; vsi naši napori, da..... rešimo državo, bodo brezuspešni, ako se ne iznebimo nekoga drugega. — Mož, ki ga imam v mislih je neznaten človek toda ognjena duša in neukrotno srce; primerjal bi ga živi mečevi ostrini. Ime mu je vitez de Capestang!"

"Capestang!" je zasopla Leonora. "Tedaj ga poznate? In ga sovražite — vi tudi?"

"Da, sovražim ga!"

Obadva velika hinavca sta se v tem trenotku odrekla pretvari: vse je bilo izpovedano med njima! Richelieu, ki se je obvladal prvi, je povzel:

"Capestang ni storil meni ničesar žalega; toda lahko bi škodil državi s svojo predrznostjo in brezobzirnostjo, zlasti pa še z vplivom, ki ga ima na Gizelo Angoulemsko."

"Na Gizelo?" je osupnila markiza; nagla slutnja jo je prešinila. "Kakšen vpliv bi mogel imeti?"

"Ljubi ga! In tudi on jo ljubi, ali pa se vsaj dela tako, zakaj v resnici je menda oddano srce tega pustolovca drugam. Lahko si mislite kakšen plen pomeni Gizela Angoulemska sestradancu, ki je prišel v Pariz iskat prigod in sreče. Njeno čuvstvo je vsekako odkritosrčno in globoko: slišali so, ko je priznala očetu svojo ljubezen do Capestanga."

"Pop se moti!" je zavrisnila Leonora v svojem srcu. "Capestang ljubi Gizelo! Čudeži, ki jih dela, veljajo nji! Ljubita se, in njiju ljubezen bo moja osveta!"

"Najprej," je povzel škof, "morate uničiti to zapreko. Capestang mora pasti madame!"

"Zdi se, da imate prav," je dejala Leonora hladno. "Velela ga bom iskati....."

"Najden je! V siromašni gostilni pri "Velikem Henriku" ga lahko primete vsak trenotek."

Richelieu se je naklonil; ona pa ga je prijela za roko in dejala s pridušenim glasom, ki je trepetal od krutega veselja:

"Richelieu, maršal vam je obljubil, da postanete jutri kraljičin izpovednik. Tudi jaz premišljam, s čim bi vas nagradila, in mislim, da sem pogodila vaše želje: preden mine leto. Richelieu, vas storim kardinala!"

Škof je prebledel. Sklonil se je nad roko Leonore Galigai ter zapečatil s poljubom skupni zločin.....

XXIX.

Krokar in lisica.

Ob uri, ko je markiz de Cinq-Mars odhajal od Marion Delorme, se je napotil z doma tudi naš junak. Stopal je burno, zaletaval se ponevedoma v mimogredoče in krčevito stiskal mečev ročnik. Vzlic nagli hoji je bil bled kakor smrt. Kaj ga je bilo zadelo? Da bomo razumeli njegovo žalost moramo poseči nazaj.

Cogolin, ki je izročil gospodarju svoj zadnji zlatnik z nasvetom, da naj ga zaigra v Medvedji ulici, ni zdržal dolgo doma. Lakota mu je nagajala čedalje huje: prepričan, da bi bil nov poizkus pri mojstru Lureauju brezupen, se je potihem izmuznil v mesto, češ, viteza itak ne bo pred jutrom nazaj.

Krenil je preko Sekvane, blodil na slepo semintja širil nosnice, kjerkoli mu je zadišalo po jedi, ter škilil kakor ris okrog vseh izkuhov in beznic. Ura je bila devet; krčme so se zapirale ljudi je zmanjkovalo, z lučmi vred je ugašalo upanje in vse drugo, samo ne žeja in glad. Cogolin je začel baš preklinjati dan in letnico svojega rojstva, ko je vrgel oko v razsvetljeni prostor pred bližnjimi vrati in ves vztrepetal.

"Oho!" je vzkliknil sam pri sebi, "s to prikaznijo sem menda že sedel za mizo ter jo občudoval med omakami, pečenkami in požirki, na katere še danes ne morem misliti brez solza. Toda kje? Že vem corbacque! Bilo je pri 'Treh vladarjih', tisti dan ko sta se bratila moj vitez in gospod de Cinq-Mars! Ohe, dragi gospod..... gospod Lanterne!"

Lakaj markiza Cinq-Marsa se je obrnil s prirojenim dostojanstvom ter pokazal cvetoči obraz moža, ki sedi najmanj po štirikrat na dan pri zvrhani skledi. Cogolin pa je skljueil svoje mršavo hrbtišče in žlobudral:

"Dober večer, gospod de Lanterne! Zmerom tako sijajnega zdravja in tako gosposke vnanjosti! Zmerom tako —"

"Kdo pa ste, gospod, in odkod me poznate?" ga je ustavil Lanterne z vidno dobrohotnostjo.

"Ga že držim!" si je rekel Cogolin. "Eh, gospod Lanterne, nisem vaš še pozabil, ne! Kdo si ne bi zapomnil moža tako finih manir?"

"Gospod Cogolin, se mi vidi?" je zategnil Lanterne s pokroviteljskim glasom:

"Tako je, gospod de Lanterne!"

"Recite, prijatelj: čemu mi pravite 'de' Lanterne?"

"Kako? Mari sem se zmotil?"

Lanterne je pogoltnil slino, rekoč:

"Ime mi je samo Lanterne....."

"Samo!" je vzkliknil Cogolin z osuplostjo človeka, ki bi mu de-

jali, da se kralju ne pravi veličanstvo. "Bogme, še davi sem rekel svojemu gospodarju: Gospod markiz de Cinq-Mars mora biti pač visoka oseba, da ima celo slugo plemenitaša! — Oprostite, gospod vaša vnanjost me je premotila."

"Nič hudega," je dejal Lanterne prostodušno. "Pustiva to, gospod Cogolin. Pravkar sem bil namenjen k večerji: in ker ste ohranili najino prvo srečanje v tako dobrem spominu, storite mi veselje in drugujte mi tudi nocoj."

"Stoprav sem vstal od mize, dragi gospod de Lanterne. Toda bogme, zaradi časti in veselja, da ostanem v vaši družbi sem rad pripravljen večerjati še enkrat."

"Jaz sem nekoč večerjal trikrat," je rekel Lanterne. "Pri mizi vam povem, kako je bilo: jaz namreč ljubim zgodbe o slavnih dejanjih."

"Hudiča! Kar slina se mi zbira od zavisti. A brez zamere, kje pa izvolite večerjati? Nemara pri 'Treh vladarjih'?"

"Ne," je dejal Lanterne, stopaje dalje. "Nocoj imam važne posle, zato tudi večerjam tako pozno."

"Potemtakem se ustavlja spotoma kje?" je zaskrbelo Cogolina. "Zaprto bo že povsod!"

"Da," je pokimal Lanterne. "Ali krčma kamor pojdeva, je zame odprta. Večerjala bova pri 'Zlati rački', gospod Cogolin: to je v Progarski ulici."

Cogolina je izpreletelo.

"Vraga!" je pomislil. "Mari se obeta nadaljevanje prigode, ki sem jo imel z Laffemasem?"

Nekaj minut nato je Lanterne potrkal pri "Zlati rački". In res so se odprla hišna vrata; krčmarica jih je peljala v izbo, pokazala jima mizo ter vprašala, s čim sme postreči.

"Z jedačo in pijačo," je rekel Lanterne, "zakaj lačen sem in žejen, da nikoli tega, in gospod," — pokazal je Cogolina, — "menda takisto."

Cogolin je odpiral ušesa in oči.

"Kaj naročiva?" je vprašal Lanterne in sedel nasproti Cogolina, ki se je bil takoj utaboril. "Tistele mrzle kokoši so morda užitne! Gospa Leonarda, dajte nama kokoš in dve steklenici surenca."

"Ah, gospod de Lanterne", je vzkliknil Cogolin, "zares se vidi, da imate gosposki okus. Mrzla kokoš in dve steklenici surenca! — Hudimana!"

"Gospa Leonarda," je brž popravil Lanterne razpihujoč se od ponosa, "odrežite tudi par kosov gnjati, in namesto vašega surenca, ki se mi zdi nekam kisel, prinesite tri steklenice makonca".

"Gnjati in makonca!" je ostrmel Cogolin. "Bogme, človek mora biti rojen odličnjak, da zna jesti in piti, i, gospod de Lanterne, jaz se ne bi niti spomnil teh žlahtnih reči, ki so ustvarjene za grofovska usta in knežje goltance!"

"Smo pač takšni!" je menil Lanterne dobrotno, "kaj hočete, vsak po svoje! "Gospa Leonarda, privoščite nama kos paštete, ki jo vidim tamle v omari, in rižev kipnik, če ga imate: namesto makonca, ki je vendarle prenavaden pa nama dajte štiri steklenice anžovinca."

Uro nato je Cogolin dopovedoval Lanternu, da bi ga človek lahko imel za preoblečenega vojvodo: šest praznih steklenic je krasilo mizo ter pričevalo o gostiteljevi darežljivosti. Lanterne, ki ga je znal nepridiprav premotiti, da je popil sam pet buteljk je bil pijan, kakor muha in je predlagal Cogolinu, naj stopi v njegovo službo. V tem pa so se odprla vrata in vstopil je človek, ki se je zdel takisto lakaj iz dobre hiše.

"Dober večer, Bourgogne, dober večer!" je zabrbljal Lanterne.

Ne meneč se za Cogolina, se je sklonil novodošlec k Lanternu in mu šepnil v uho:

"Povej gospodu markizu, da se vrši tista stvar jutri ob petih popoldne. Tu je ključ malih vrat, ki mu ga pošlje njegova svetlost."

S temi besedami je naglo odšel. Lanterne je pri vsej pijanosti skrbno spravil ključ v žep svoje suknje. Cogolin pa je medtem premišljal neznančeve besede, ki niso bile dovolj tihe za njegovo tanko uho.

"Kaj bo jutri popoldne ob petih? Čemu ste dobili ta ključ, gospod de Lanterne?" je vprašal nazadnje.

"Kaj praviš, prijatelj?" Lanternove oči so se solzile od pijače in ničemurnosti.

"Pozno je, gospod de Lanterne. Ako dovolite, vas pospremim do vašega stanovanja: človeku vašega stanu ne pristoji, da bi hodil ob taki uri sam domov."

"Prav imaš," je zajecal Lanterne, spravljaje se trudoma na noge. "Pozno je, in razentega je moj posel opravljen. Pojdiva, Cogolin. Lahko noč, gospa Leonarda."

"Do svidenja, gospod de Lanterne," se je priporočila krčmarica, posnemaje lisjaka.

"Potemtakem," je spet napeljal Cogolin, ko sta bila na ulici in mu je obvisel Lanterne z vso svojo težo na spoštljivo postavljeni rami "potemtakem ste imeli nocoj važen opravek? Zaupen nalog, takorekoč? Ne čudim se, zakaj človek vas mora že po obrazu spoznati za diplomata. Zato so vam tudi poverili nalogo, sporočiti gospodu markizu, da se vrši tista stvar jutri popoldne ob petih."

"Tako je. Ob petih se podpiše kontrakt."

"Vraga," je pomislil Cogolin, "pogodba? Mhm," je dejal, "če mislijo podpisovati kontrakt, bo svatba potemtakem kmalu, a?"

"Kmalu?" se je zarežal Lanterne. "Haha! Glej no, kako plešejo hiše."

"Plešejo, ker bo svatba," je dejal Cogolin.

"Kmalu?" je ponovil Lanterne, oprijemaje se besede. "Vidi se

ti, prijatelj, da nisi diplomat. Ob petih kontrakt. ob šestih poroka. Tako je!"

"Aha! To je res diplomatsko in gospodsko. In vi boste kajpak zraven, gospod de Lanterne?"

Lanterne se je usedel na tla in se uprl z obema rokama v cestno blato.

"Parbleu!" je rekel strogo. "Še tega se manjka, da bi se gospod markiz poročil brez moje prisotnosti! Jutri zvečer je poroka, in po poroki — požrtija. In jaz, da veš, te povabim! Pridi gotovo, Cogolin. Toda obljubi mi, da me boš vpričo vse tiste vojvodove lakajščine...... onga...... saj veš......

"Bodite brez skrbi, gospod de Lanterne. Obsipal vas bom z naslovi."

"Objemi me, Cogolin!" je zaihtel Lanterne.

"Jutri!" je dejal navihanec. "Jutri! Vpričo neveste, ki je gotovo prav lepa gospodična, kaj?"

"Ne vem. Nikoli še nisem videl gospodične Gizele."

Cogolin je pobesil glavo in zamrmral:

"Ubogi vitez Capestang! Kaj poreče, ko mu prinesem žalostno vest!"

"Cogolin!" je zarjul Lanterne. "Ne zapusti me, prijatelj!"

"Ne bojte se," je dejal Cogolin ter pomogel gostitelju na noge. "Tako! Držite se me dobro. Na pot! Toda povejte, kam naj pridem na tisto vašo požrtijo?"

"Bogme!" je vzkliknil Lanterne, "saj greva lahko takoj! Kaj praviš?"

"Magari! A kam?"

"Tjale!" je dejal Lanterne kažoč z roko na bližnjo hišo v Progarski ulici.

"Prav tam se je ustavila kočija, katero je zasledoval Laffemas!" je pomislil zvesti oproda. "Zdaj je vse jasno! Joj, Capestang, siromak!"

"Stopiva noter!" se je odločil Lanterne. "Saj imam ključ pri sebi!"

"Dajte mi ga, da odklenem!" je rekel Cogolin ne da bi se mu uprla vest.

Lanterne je dolgo iskal ključa, ki mu ga je bil izročil služabnik vojvode Angoulemskega; Cogolin mu je pomagal in pri tem ukradel ključ, da sam ni vedel kdaj.

"Gotovo ste ga izgubili," je povzel nato. "In razentega je bolje, da greste domov počivat, verjemite mi. Dajva, pojdiva. Kje stanuje vaš gospodar?"

"V ulici Sv. Antona...... zraven Križaric," je mevljal Lanterne in se dal pokorno odvesti.

Kmalu sta dospela tja. Cogolin je potrkal na poselska vrata in

počakal, da so se odprla: ko pa je hotel Lanterne prestopiti prag, ga je pridržal za laket:

"Ali hočete dober svet, da vredno končava nocojšnje veselje?"

"Govori. Cogolin, govori, prijatelj moj edini! Kdo mi sme svetovati, ako ne ti?

Lanterne se je sklonil in pristavil dlan k ušesu, da bi slišal bolje.

"Poslušaj me, vrli tovariš," je dejal Cogolin, "in zapomni si dobro: ničemurnost je zmerom tista, ki plačuje. Ogni se prihodnjič vsakogar, kdor ti poreče gospod de Lanterne.' Zbogom, Lanterne!"

XXX.

Capestang in Gizela.

Zdaj vemo, zakaj je bil vitez tako besen in obupen, ko je drugi dan namerjal korake v Progarsko ulico.

Kaj ga je neslo tja? Bog ve! Kaj je hotel storiti? Sam se je vpraševal. Ali naj porabi ključ do malih vrat, ki mu ga je bil prinesel oproda? S kakšno pravico bi smel stopiti v hišo?

Kakor list, ki ga nosi burja je padel v Progarsko ulico in krenil naravnost k hiši Marije Touchetove. Ne misleč, kaj dela, je vtaknil ključ v ključavnico, vstopil in priprl vrata za seboj, ne da bi jih zaklenil. Kakor v snu se mu je slutilo, da ravna brezumno, toda odnehal ni. Zagledal je stopnice, pogrnjene s preprogami ter krenil po njih navzgor: prišel je do vrat odprl jih in stopil v prostorno sobano opremljeno z bogatim, starinskim pohištvom.

Bila je prazna. Prekoračil jo je ter dospel v drugo, mnogo manjšo. Bila je mračna in polupravna, in vitez je videl, da nima drugih vrat. Obstal je ter zasopel globoko. Mrena mu je padla z oči: spoznal je da je storil blazno dejanje. Vsak hip morajo priti ljudje, najdejo ga in poreko, da je vohunil! Mrzel znoj mu je stopil na čelo.

"Kaj sem storil?" je zaječal. "Če bi tudi mogel, če bi se upal priznati, da me je zapeljal obup, kdo naj mi verjame? Še ona ne!"

Zgrozil se je in odskočil. Več ljudi je bilo stopilo v sosednjo dvorano; slišal je njih korake in glasove! Trepetaje kakor list na vodi je zamrmral:

"Izgubljen sem!"

Toda vzravnal se je in zamahnil z vso prešernostjo svojega junaštva:

"Prava reč! Ubijem se — potem ne bodo dvomili!"

"Ne ubijte se!" je zamrmral mil in nežen glas za njegovim hrbtom.

Capestang je vrgel oči nazaj, obrnil se in ostrmel. Pred njim je stala žena, komaj še vidna v somraku. Spoznal jo je, kljub bogati obleki, ki jo je nosila nocojšnji večer.

"Meudonska vila!" je zajecljal.

Kod je bila vstopila? Kje so bila skrita vrata? Prijela ga je za roko ter povzela še nežneje:

"Ako vi poginete kdo bo varoval mojo hčer? Kdo bo potem njen rešitelj?"

"Gizelin?" je zamrmral Capestang ves omamljen in zmeden. — "Da naj jo varujem, pravite? Da naj jo rešim madame? Jaz? Ah, rotim vas, pojasnite mi....."

"Molčite!" je velela Violetta. "Poslušajte....."

Položila je prst na usta in mu pokazala z očmi na vrata, ki so držala v salon.

"Tako tedaj!" je govoril veseli glas vojvode Angoulemskega. "Zdaj, ko smo zbrani vsi ženin z nevesto priče in stariši ter njih zastopniki, lahko prečitate listino gospod notar Prement de Prementin: nato se izpremeni dvorana v kapelico, in vaše mesto zavzame častiti župnik od Sv. Pavla, ki je naš človek in je obljubil opraviti poročni obred."

"Poroka!" je zaječal Capestang v svojem srčnem obupu. "Gizelina poroka s Cinq-Marsom! Vse je končano vse izgubljeno!"

Ta hip pa ga je Violetta odrinila z roko in stopila v dvorano, rekoč:

"Poroka se ne more izvršiti brez prisotnosti nevestine matere, vojvodinje Angoulemske: evo me, gospoda!"

Osuplost, upanje, groza, neizrekljivo strmenje nad Violettino lepoto — najrazličnejša čuvstva so igrala v prvem trenotku na vseh obrazih. Violetta je bila stopila veličanstveno in ljubko v sredo dvorane. Nosila je dolgo obleko od belega, s srebrom vezenega brokatain plašč z visokim ovratnikom kakršni so bili nekdaj v modi na dvoru Karla IX.: vrhu njenih las so se lesketali demanti na vojvodski kroni.

"O mati!" je zamrmrala Gizela goreče, "tedaj nisem zaman izlila bolečin svoje duše v tvoje zvesto srce?"

"Marion! Predraga Marion!" je vztrepetal Cinq-Mars v podobni nadi, mari mi res prihaja pomoč?"

"Gospod notar," je dejal hlastno vojvoda Angoulemski, "obvestil sem vas o nesrečnem duševnem stanju svoje soproge."

Vojvoda Guiški in druge priče so se klanjali Violetti s češčenjem in občudovanjem. Karel Angoulemski je prijel vojvodinjo pod pazduho ter jo odvedel k naslanjaču. Morda je vztlela iskrica davne ljubezni ta hip živeje; toda častilakomnost je bila močnejša od nje: Pomislil je, da je hčerina poroka kupolni kamen njegovega podjetja: hoče jo stari Cinq-Mars, ki mu lahko vsak trenotek odtegne pomoč svojega bogastva in pristaštva gospode na deželi. Kratko se je obrnil k notarju in velel:

"Mojster, čitajte listino!"

"Dragi soprog in gospod," je izpregovorila Violetta, "zakaj mi ne predstavite ženina najine hčerke?"

Vojvoda se je zdrznil. Kako je mogla blaznica slutiti, da gre za poroko? Zazdelo se mu je tudi, da je njena beseda trdnejša in nje pogled manj skaljen nego po navadi.

"Da," je povzela Violetta s presunljivim glasom, "blazna sem, kaj ne? Blazna je toliko, kakor mrtva. Kdo kliče mrtvo mater iz groba, da bi ji pokazal tistega, ki naj dopolni gorje njene hčere?"

"Mati! Mati!" je zaprosila Gizela ter ovila vojvodinjo z lehtmi:

Karel Angoulemski pa je prijel Cinq-Marsa za roko, rekoč:

"Madame, predstavim vam markiza de Cinq-Marsa, ki naj dopolni srečo najinega otroka!"

"V to vam zastavim svojo čast, madame," je potrdil mladi mož.

Violetta je uprla vanj svoje višnjeve oči ter ga gledala dolgo; nato se je začul njen glas:

"Oh, kako ste bledi! Zakaj, povejte? Dajte mi roko, videti jo hočem: ali ne veste, da znam vedeževati? Ciganka me je naučila, ko sem bila še mlado dekle!"

Z rezkim grohotom je pograbila Cinq-Marsa za roko.

"Oh, kaj vidim na vaši dlani!" je povzela. "Vi ne ljubite mojega otroka! Ljubite, da. Svoje srce ste darovati brez pridržka. — Zaobljubili ste dušo in življenje, toda ne moji hčeri!"

"Madame, prisežem vam....." se je zdrznil markiz.

"Kri!" ga je prekinila vedeževalka s tolikšno grozo, da je Cinq-Mars začutil dih smrti ob svojem vratu. "Oh, varujte se, mladi mož! Razločno vidim morišče..... šafot se dviga...... Cinq-Marsova glava pada izpod sekire!"

Markiz je vzkriknil in odskočil. Gizela je medlo zaječala ter si pokrila oči z dlanmi. Poslušalci so komaj sopli. Violetta pa je vstala in se zavila v stroge gube svojega plašča.

"Charles," je kriknila vojvodi Angoulemskemu, "ne daj, da bi morala najina hči trpeti kakor trpim jaz! Bežite, gospod markiz! In vi, gospod, raztrgajte svoje pisanje! Pojdi z mano, Gizela: ne dovolim ti poročiti moža, ki je zaznamovan krvniku!"

"Oče," je zamrmrala Gizela, vsa prepadena in zmedena, "pomirim jo..... nato se vrnem, bodite brez skrbi!"

Karel Angoulemski je pokimal, vojvodinja je šla, vlekoč Gizelo s seboj. Priče, vojvoda in Cinq-Mars so se spogledali, bledi in trepetajoči nad sliko strašne bodočnosti, ki se je oblikovala iz Violettinih besed.

Vojvodi se je prvemu vrnila hladnokrvnost.

"Gospoda," je dejal s srditim glasom, "ne ponižujte me s tem, da bi se menili za govoričenje umobolne ženske!"

Vidi se," je pritegnil notar, "da gospa vojvodinja Angoulemska ni zdrave pameti."

"Poroka bo in mora biti. Markiz de Cinq-Mars in jaz sva vezana s slovesno obljubo."

"V kolikor smem, svetlost," je dejal mladi markiz, "obnavljam zavežo svojega očeta."

Te besede, čeprav zamolkle in negotove, so poživile vojvodo kakor solnčni žarek izza črnih oblakov. Globoko si je oddahnil in položil roko na pismo.

"Gospoda," je povzel s krepkim glasom, "prijatelji moji dragi! Po strašnem prizoru, ki smo ga baš preživeli, je treba odložiti poroko za nekaj ur, dasi je nočem in ne morem odlašati do jutri. Ako ste moji prijatelji, se zberemo nocoj opolnoči spet v tej hiši!"

Nekaj minut nato ni bilo v dvorani nikogar več razen vojvode in Cinq-Marsa.

"Kako, ljubi sinko," je povzel Angouleme, pomirjen po markizovem nastopu, "ste li uničili papirje, ki sem vam jih označil?"

"Da, svetlost: snoči sem bil v vašem dvorcu v Dauphinski ulici ter sežgal do najmanjšega vse, kar je bilo v skrinji."

"Hvala ti, Henri! Moj sin boš! Prvi boš na dvoru Karla X., kakor sem obljubil tvojemu očetu."

Cinq-Mars je prebledel: toda vojvoda je mislil, da ga tlači le preobilje sreče.

"Svetlost," je povzel markiz, "dovolite mi, da vas spremim v Dauphinsko ulico."

"Ne sinko moj," se je uprl Angouleme, "sam moram biti nocoj...... Zbogom, do svidenja ob dvanajsti uri!"

"Do svidenja, svetlost!" se je poklonil Cinq-Mars in odšel. "Ob dvanajsti uri!" je pomislil zunaj. "Kdo ve, kakšen čudež se lahko zgodi do polnoči!"

"Sam!" je zamrmral vojvoda Angoulemski. "Da, potreben sem samote......" Upognil je hrbet, kakor bi ga tiščalo težko breme. "O, strast moje mladosti," je povzel s trpkim vzdihom, "kje si? — Ljubezen in koprnenje, kam sta izginili? Da, ljubil sem jo nekoč; umrl bi bil, da me je zavrnila...... In zdaj?"

Trdo je stresel glavo, stopil k sveči, ki je gorela na mizi, potegnil iz nedrij pismo in prebral zadnji odstavek pač že stotinstokrat. — Glasil se je takole: —

"Razumeli boste, da moram spričo teh dejstev odtegniti zaroti svojo pomoč, ako ne izpolnite dane besede. Oprostite mi odkritost: kdo je porok, da kralj Karel X. ne pozabi, kar je prisegel vojvoda Angoulemski? Ali zagotovite položaj mojega sina na svojem dvoru s pravilno poroko, in to v teku osmih dni, ali pa —! Preveč izkušen politik ste, da ne bi vedeli, kaj hočem reči.

"S tem pridržkom ostanem, moj dragi vojvoda in bodoči kralj.

"Vaš spoštljivo vdani

"Markiz de Cinq-Mars."

"Čas je! Zadnji čas!" je zamrmral vojvoda in vzdihnil iz dna svoje tesnobe. "Naj se zgodi nocoj opolnoči najmanjša neprilika — in moja sreča se poruši v prah!"

Sežgal je pismo, zapustil hišo in odhitel naglo v Dauphinsko ulico.

Capestang je prisostvoval temu prizoru, kakor srečnim sanjam in trepetal, da se ne bi prebudil. Slišal je, da zapečati opolnoči usodo, ki jo je Violeta ustavila za nekaj ur; toda nagla in živa vitezova domišljija je brž odela meudonsko vilo s čudežno močjo. Bil je prepričan, da zabrani tudi drugič kar je zabranila prvikrat. Jel je ugibati, ali naj odide brez slovesa, ali naj čaka svoje zaščitnice: in že jo je slišal tik blizu sebe, kakor prej:

"Stopite z menoj!"

Violeta ga je prijela za roko, potegnila ga skozi majhna vratca, ki jih je skrivala zavesa ob steni, ter ga peljala naglo skozi več temnih prostorov. Nato je odprla druga vrata, in Capestang se je našel na pragu sobe, preplavljene s svetlobo. Obstal je, trd in bled kakor kip, in srce mu je zaječalo v stisku nečesa silnejšega od same smrti. Videl je njo, Gizelo!

Zdelo se je, da ga pričakuje. Stala je, opiraje se z roko na hrbet naslanjača, in njene oči so svetlo prestregle vitezov pogled. Capestang je stopil prednjo, poklonil se nizko, kakor bi hotel pasti na koleno in dejal:

"Vtihotapil sem se v vaš dom kakor tat; oprezal sem in poslušal za vrati; čul sem vse, karkoli so govorili. Madame, nesrečnež, ki stoji pred vami, je vreden, da ga velite izgnati po svojih lakajih."

"Vedela sem da ste tu," je odgovorila Gizela s prostodušjem, ki je čudno nasprotovalo njegovemu izbruhu. "In kakor hitro me je mati obvestila o vaši navzočnosti, sem jo prosila, naj vas pokliče."

"Pač zato," je zamrmral vitez v srditem obupu, "ker mi hočete povedati, da žlahtna hči vojvode Angoulemskega ne mara več srečevati na svojih potih mene, ubogega siromaka!" Njegov glas, ki je bil izprva zamolkel, je zdaj zazvenel kakor trobenta. "Da se zaročenka markiza Cinq-Marsa ne sme spotikati na vsakem koraku ob pustolovca, ki je prišel bogve odkod! Da mi je dovoljeno le izginiti utoniti v brezimni množici! Kaj ne, baš to so besede, ki ste jih bili pripravili zame? Prihranil sem vam jih, madame; in tudi ubogam vas, in grem, še preden ste mi ukazali!"

"Prosila sem svojo mater, naj vas pokliče, ker sem vam hotela povedati vpričo nje, da vas ljubim."

Capestang je obstal, kakor bi bilo treščilo vanj. Zamolkel jek se je iztrgal iz njegovih ust. Omahoval je, v glavi mu je brnelo, njegove oči so bile zaprte. Hotel je pasti na kolena, njegova roka je boječe iskala dekličine desnice. Toda Gizela ga je ustavila s kretnjo, polno globokega dostojanstva.

"Vitez," je dejala, "to besedo sem izustila prvič in zadnjič v

svojem življenju: ne bom je ponovila nikoli več. Ako bi jo rekla komu drugemu, bi se zlegala; ako bi jo ponovila vam, bi bil zločin, ker sprejmem nocoj ime markiza de Cinq-Mars."

Capestang je brezumno stresel glavo; mladenka pa je povzela:

"Zakaj sem vas poklicala, vitez? Zakaj sem vam povedala na glas, kar sem zaupala doslej zgolj bogu v svoji molitvi? Zato, ker vam pripisujem dovolj velikodušja da privolite v žrtev kakor sem privolila jaz, in ker spoštujem v vas značaj, ki so mu tožbe zamalo. Moram se poročiti z gospodom de Cinq-Mars ali vsaj združiti svoje ime ž njegovim. Moj oče, več knezov in tisoč plemičev je tvegalo glave v podjetju, ki ga poznate. Ako prekličem svojo obljubo in osramotim besedo vojvode Angoulemskega, postanem lahko morilka lastnega očeta."

Glas ji je vztrepetal in njene krasne grudi so se napele kakor od težkega vzdiha. Capestang jo je gledal s strašnim občudovanjem.

Stala sta drug pred drugim in trepetala; njiju pogleda sta se objemala tesneje, nego bi se bili mogli telesi v še tako vroči izpolnitvi srčnega hrepenenja, toda volja jih je ločila kakor neprestopen prepad.

"Ukazujte," je zamrmral vitez komaj slišno. "Vi ste kraljica mojih misli in mojega življenja. Karkoli mi porečete, biti vas hočem vreden, tudi če bi moral iti nevemkam in umreti za vas."

"Živite!" je odgovorila ona s tihim glasom. "Živite in ne hodite iz Pariza."

"Ukazujete mi živeti!" je zasopel Capestang. "Živeti v Parizu! Oh, čuvajte se, da ne vržete v moje srce semena nezmiselne nade!"

"Slutim, da se pripravljajo strašni dogodki. Usoda mojega očeta se mrači. In če se zgodi, da bi bilo moje življenje strto bom srečna v zavesti, da utriplje nedaleč srce, ki plaka z menoj; če pride ura, ko mi bo smrt edino zavetje — ah, vitez, ostanite blizu, da vas pokličem takrat in vam rečem: Združiva se v smrti, ker naju je ločilo življenje!"

Capestang je komaj zadušil vzkrik mogočnega veselja. Postavil se je junaško, kakor bi ga vzdigovala radost od tal in bi kipeli njegovi upi v nebesa ter oznanil mogočno:

"Zdaj vam prisežem pri bogu in svoji duši, da vas bom znal osvojiti! Le naj se kopičijo oblaki nad vašo glavo: jaz sem pri vas in vas čuvam! Gorje mu, kdor se vas dotakne; moja ste! Zbogom. Besede, ki ste jih darovali mojemu srcu mi ostanejo čudodelen talisman sile in zmage, zakaj vedite, da pozna moje življenje odslej le eden cilj: dobiti vas! In kadar se mi bo zdelo, da sem izvršil dovolj in me store moja dejanja enakega kralju, takrat stopim pred vas, položim svojo slavo k vašim nogam zaslonim vašega očeta s svojo močjo ter vam porečem: Najina združitev je tu, na svetu živih!"

Objel je Gizelo, prijel jo na prsi ter ji pritisnil na čelo poljub kakor v znamenje posesti. Minuto nato je bil zunaj.

XXXI.

Leonora in Concino.

Baš ob uri, ko se je odpravljal Capestang v hišo Marije Touchetove, je stopila Leonora Galigai iz svojega stanovanja ter krenila v nekakšno predsobo, s tremi okni na Tourmonsko ulico.

Eno teh oken, na levi, je bilo odprto. Zagledala je Belfegorja, kako sloni pri njem in se sklanja doli. Neslišno je pristopila k srednjemu oknu in ga odprla, da vidi kaj ima. Nobena stvar ni smela uiti nezaupnemu Leonorinemu očesu!

Naglo je premerila ulico; toda videla ni ničesar razen ljudi, ki so hiteli po ulici ter spešili korake in gledali v stran, kadar so stopali mimo dvorca.

Kaj je bilo potemtakem Nubijcu, da je slonel tako nepremično in strmel kakor zamaknjen? Leonori se je zdelo, da upira oči v okna gostilne pri ''Treh vladarjih''. Stopila je k njemu ter se dotaknila njegove rame. Črnec se je zdrznil in preplašeno planil nazaj, kakor bi se bil zdramil iz globokega sna.

''Ubogi Belfegor,'' je dejala markiza z ostrim nasmeškom, ''človek bi rekel, da si zaljubljen.....''

Nubijec je prebledel, kakor prebledevajo črnci: ustnice so mu posivele, ebenasti obraz je dobil barvo suhe prsti.

''Odkritosrčen je!'' si je zamrmrala. ''Zijal je v kako natakarico: to nič ne de.....''

''To nič ne de!'' so težke besede. Kolikokrat jih izrečemo v nepreudarni minuti, ne pomneč, da sloni vsaka zgradba na slehernem svojem najmanjšem kamenčku in vsak račun na sleherni drobni številki, tudi na tisti, ki jo preziramo! ''Nič ne de'' je lahkomiselno seme vseh katastrof človeškega življenja.....

''Belfegor,'' je povzela Leonora, ''treba je pripraviti spodnje sobe.''

Nubijec se je bil medtem obvladal: pokorno je sklonil glavo.

''Vse sobe, slišiš?'' je ponovila s tišjim glasom, nezaupno gledaje okrog sebe. ''Vse! Tudi zadnjo na koncu!''

''Celico z železno desko!''

''Da,'' je rekla markiza hladno, ''z železno desko! Daj, stopi, podvizaj se.''

Neizprosni izvrševalec Concinijevih osvet si je zakril oči z dlanjo, kakor bi se hotel ubraniti strašnih spominov!

Zastokal je, odhitel iz predsobe in krenil po skritih stopnicah v pritličje. V oddaljeni, temni sobani je stopil k železnim vratom in

jih odklenil. Za vrati so bile okrogle stopnice, ki so se vile globoko pod zemljo. Belfegor se je spustil po teh stopnicah......

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Napočil je večer. Tema se je zgostila nad Parizom. Ura je udarila devet. Leonora je vstala izza svoje pisalne mize ter se napotila h Conciniju, po tajnem hodniku, ki je vezal njeno stanovanje s prostori maršala d' Ancre.

Maršal je pravkar dajal navodila svojim pobijačem; bila je to divja četa, in sodobniki so jo krivili usode marsikaterega plemiča, ki se je zameril Conciniju ter izginil brez sledu. Ko je vstopila Leonora, so na gospodarjev migljaj odšli iz sobe.

"Pripravljaš se?" je vprašala markiza.

"Pripravljen sem!" je odgovoril Concini.

"Kje začneš? Z Dauphinsko ulico ali s Progarsko?"

"Ne razumem te," je dejal maršal zamolklo.

"Vprašam te, ali misliš najprej zgrabiti očeta ali hčer. Varuj se, Concino!"

"Kaj hočeš spet?" je zarohnel Concini. "Govori!"

"Hočem, da greš najprej v Dauphinsko ulico in primeš vojvodo Angoulemskega. Ako bi začel z Gizelo — eh, moj ubogi Concino, ne zdiš se mi dovolj pameten, da ne bi pozabil nanj!"

"Prav imaš, per Dio!" je vzkliknil Concini, ves vesel, da vidi Leonoro tako spravljivo. "Najprej pojdem v Dauphinsko."

"To je važno, Concino. Morebiti nama gre obema za glavo; preden mine ura, mora biti vojvoda v Bastilji. Vse drugo me ne briga," je dodala z ravnodušnim glasom, ki je docela pomiril maršala. "Saj pravim, da se ne razburjam zaradi tega dekleta. Pomni pa, da si jo obljubil privesti sem!"

"Da, da!" je pokimal Concini in skril porogljiv smehljaj. "Beseda velja; pripeljem jo semkaj, pod tvoje nadzorstvo. Addio, carissima."

Plamen ljubosumne strasti je šinil iz Leonorinih oči. Iztegnila je roke proti Conciniu; toda že je zaprl vrata za seboj.

"Kako je srečen!" je zahropla markiza v strašni tesnobi. "Počakaj, Concinetto mio, videl boš, česa je zmožna žena ki ljubi, kakor te ljubim jaz!"

Vrnila se je v svoje sobane. Pet minut je čakala in trepetaje nastavljala uho. Nato je vstopil služabnik.

"Kaj si videl?" je vprašala maršalka živahno.

"Njegova svetlost je odjahal po Tournonski ulici in zavil proti Dauphinski. Rinaldo in ostali spremljevalci so ž njim."

Leonora se je oddihnila.

"Dobro!" je pomislila. "V Angoulemski dvorec pojde! Rešena sem!"

Odslovila je vohuna in šla v predsobo. Tam je čakalo dvoje ple-

mičev: eden je bil vikont de Lux, drugi vitez de Brain. Bila sta oborožena do zob.

"Ali vaju pošilja kraljica Marija?" je vprašala Leonora.

"Ona, madame," je odgovoril de Brain.

"Kakšno povelje imata od nje?"

"Da naj ravnava nocoj po vaših naročilih, kakor bi bila njena lastna."

"Ali vama je kraljica povedala, za kaj da gre?"

"Njeno veličanstvo je reklo, da pojdeva aretirat neko dekle, ki je osumljena zarote."

Markiza je srepo premerila Brajna z očmi.

"To je tista," je izpregovorila s poudarkom, "ki je nedavno odšla zvečer v najinem varstvu iz Lonora."

Plemiča sta se naklonila.

"Ljudje, ki bi jih morala ubiti, se počutijo dobro!" je povzela Galigajka s tako srditim glasom, da sta morilca prebledala. "To sta mi lepa varuha državnih koristi! Glejta, da nocoj odslužita svojo zanikarnost, drugače ne jamčim za vajini glavi."

"Ne bojte se, madame!" je zagodel de Lux. "Eh, če bi bila vedela, da zna dekle plavati —"

"Ali vesta, kam pojdeta?"

"V Progarsko ulico, madame. Njeno veličanstvo nama je povedalo."

"Koga imata s seboj?"

"Dvajset obešenjakov naju čaka deset korakov od tiste hiše."

"To je preveč, dosti preveč," je živahno vzkliknila Leonora. — "Prav nič ni potreba plašiti spečih meščanov. Ravnajta tiho: dejanje, ki ga izvršita, ne sme pustiti nikakega sledu. Pustita svoje razbojnike zunaj in ne kličita jih, ako ne bo odpora."

"Slušava, madame," je rekel de Brain. "Toda v katero ječo naj spraviva zarotnico?"

"Semkaj!" je odgovorila Leonora s tako moklim poudarkom, da je izpreletel morilca mraz.....

* * *

Vojvoda Angoulemski je bil prispel v Dauphinsko ulico: hitel je v prvo nadstropje krenil brez sveče skozi dolgo vrsto prostorov in se ustavil nazadnje v kabinetu, kjer si je napravil luč. Odprl je okovano skrinjo, ki je stala v kotu, in jo potegnil k mizi. Bila je prazna. Stopil je h kaminu ter videl, da je poln zoglenelih papirjev.

"Cinq-Mars je dobro opravil nalogo!" je zamrmral vojvoda sam pri sebi. "Vse nevarne listine požgane, vsak najmanjši košček pepela zdrobljen; ni ga, ki bi izgrebel našo skrivnost iz teh ostankov!"

Pomirjen se je spustil v naslanjač za mizo, naslonil glavo v dlan ter se izročil sanjariji, ki ga je odnesla hipoma v višave kraljevskega sijaja:

"Končano je! Še dve uri, in poroka moje hčere s Cinq-Marsom

bo izvršeno dejstvo. Vsi prijatelji starega markiza stopijo na mojo stran. Priprave so v redu. Guise in Conde me podpirata. Že se nahaja v Parizu tritisoč mož, ki čakajo mojega znamenja. Pomoč Leonore Galigai mi je poroštvo, da zmagam. Še dva dni, in bom francoski kralj. Kralj!" je ponovil drgetaje, "vladar Francije, najlepše dežele vsega krščanstva! O, velike reči so pripravljene zame... Toda čas je, da se vrnem k Gizeli."

Vstal je in upihnil svečo. Plamenček se je utrnil, in vojvoda je vztrepetal od groze.

Sveča je bila upihnjena, kabinet pa je ostal svetal. Vojvoda Angoulemski je planil kvišku in vrgel oči nazaj. Odrevenel je, bled kakor smrt; še vzkrik se je zadušil v njegovem grlu. Štiri korake za njegovim hrbtom je stal nepremično mož z golim mečem v roki. Za tem človekom je stalo sedem, osem drugih oborožencev; eden izmed njih je držal gorečo voščenico.

"Concini!" je zavpil vojvoda.

In oberoč je zgrabil mizo, treščil jo med sebe in maršala, da bi si napravil zaslon, ter potegnil meč.

"Gospod vojvoda," je hladno velel Concini, "v imenu kralja ste moj jetnik."

"Vaš jetnik! Vaš? Vaš?"

"Primite ga!" je zarjul Concini, da bi prevpil vojvodov glas.

Sabljači so se zaleteli. Ob prvem sunku, ki ga je zadal Angouleme, se mu je zlomil meč......

Pograbili so ga, zamašili mu usta, zvezali ga in ga odnesli. Deset sirovih rok ga je vrglo v kočijo, ki je čakala pred dvorcem. Padel je v nezavest. Ko se je vzdramil je ležal v tesni sobi z debelimi, golimi zidovi. Ozko zamreženo okence je puščalo nekaj zraka v ta kameniti grob. Vojvodi so se naježili lasje, srce mu je zastalo, krik strašnega obupa se je utrgal iz njegovih prsi ter se izgubil v gluho noč:

"Bastilja! Bastilja!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ko je Concini s svojimi pomagači oddal vojvodo v Bastiliji, so odhiteli peš proti Progarski ulici. Dva moža sta bila določena, da odvedeta konje za uzdo na majhno namestje med Progarsko ulico in Sekvano, tretji pa je zapeljal kočijo, ki je služila pri aretaciji Gizelinega očeta, tik do hišnih vrat.

Concini se je ustavil pred durmi, trepetaje od divje strasti.

"Kam jo zapeljemo?" ga je vprašal Rinaldo. "V vaš dvorec?"

"V mojo hišo v Reuilliyu", je velel Concini, s težavo loveč sapo. "Rinaldo, poslušaj me. Treba je, da se vrnem v dvorec, ker slutim za jutrišnji dan dogodke...... in razen tega hočem sam naznaniti kralju, da je vojvoda prijet. Ti in Montreval pa glejta, da jo spravita v Reuliy. Kraj je varen. Niti markiza ne ve, da imam tamkaj hišo. Montrevala pošlji domov, ti pa ostani in mi jo straži."

Rinaldo je skremžil obraz ter zagodrnjal:

"Pozabili ste, svetlost, da nam je prijeti še nekoga: prekletega Capestanga. Kolnem se vam, ako mi ne daste biti zraven, da zgrabim lopova prvi za vrat, se odpovem vaši službi in se prodam Guisu, Condeju ali magari Bourbončku v Louvru!"

"Potolaži se. Rinaldo. Stražil jo boš samo do jutri, medtem pa to ti obljubim, ne storim ničesar zoper Capestanga. Toda lotimo se vrat. Treba jih je odpreti brez hrupa."

"Saj imamo pripravo s seboj. Eh, svetlost, vse gre, ako človek zna. Vrata vidite, so vsaka takšna, da komaj čakajo, kdaj jih bo kdo odprl..... zlasti pa," je dodal nenadoma, "zlasti pa....."

"Kako? Kaj je?" se je vznemiril Concini ter pristopil k Rinaldu, ki je bil začel iztikati okrog vrat.

".....zlasti pa, če sploh niso zaklenjena!" je končal pomagač. — "Le glejte svetlost!"

"Odprta!" je kriknil Concini in prebledel.

Planil je v hišo: Rinaldo in ostali so mu sledili. Kakor ris se je zaletel po stopnicah in skočil v dvorano, kjer je gorelo polno sveč. Pograbil je eno in dirjal iz sobe v sobo pregledal hišo od vrha do tal: zaman! Bila je prazna in zapuščena. Concini je treščil bronasti svečnik ob zid in zarjul:

"Prekletstvo je nad menoj!"

"Ptičica je odletela," se je zarežal Parižan iz Kalabrije.

Ne da bi ga zavrnil, je planil maršal iz hiše, tekel na kraj, kjer so čakali konji, skočil na svojega žrebca in mu zasadil ostroge v bok.

"Louvignac!" je kriknil Rinaldo, spustivši se v kalop za gospodarjem, "spravi ljudi domov. Tu nimamo več česa iskati!"

Za pičle četrt ure sta razjahala Concini in Rinaldo pred dvorcem v Tournonski ulici. Ko sta stopila skozi mala vrata in krenila baš mimo stražnice sta jima prišla nasproti dva tuja plemiča. Zagledavši Concinija sta se zdrznila; toda bilo je prepozno. Concini jih je bil zagledal in gotovo tudi spoznal, zakaj njegov besni obraz se je umiril po bliskovo in ustnice mu je zverižil neslišen smeh.

"Gospod de Brain!" je vzkliknil z najslajšim glasom ter ustavil plemiča z migljajem roke. "In gospod de Lux! Čemu se imam zahvaliti za vajin posel ob tej pozni uri?"

"Svetlost," je odvrnil de Lux, "njeno veličanstvo naju je poslalo s sporočilom do gospe maršalke."

"Prekrasno!" je povzel Concini. "To je zame kakor nalašč! Tudi jaz bi namreč rad poslal kraljici važno sporočilo. Bodite tako ljubezniva, gospoda, in vzemita ga kar s seboj."

"Kakor velite, svetlost," je rekel de Brain in se nemirno spogledal s tovarišem.

"Dobro, gospoda. Izvolita počakati, da napišem pet vrstic."

To rekši je odprl duri v stražnico in zgovorno pogledal službujočega oficirja. De Lux in de Brain sta se željno ozrla na ulična vra-

ta: ali pri njih sta videla Rinalda, ki je stal malomarno križemrok in potuhnjeno čakal kaj bo. Vstopila sta. In že se je razpostavilo pol tucata mož kakor po naključju tako, da se nista mogla približati niti oknu niti izhodu.

"Zunaj je stopil Concini k Rinaldu:

"Ostani tu!" je zarohnel. "In kolji, kdorkoli bi hotel iz hiše!"

To rekši je zdirjal po stopnicah. Bela pena mu je visela iz ust. Z nogo je vtrl prva vrata in planil v ženino sobo. Z desnico je izdrl bodalo, z levico je stisnil Leonorino zapestje.

"Nič laži!" je zahropel. "Nič izgovora! Imeti jo hočem! Domenila si se z Marijo ter jo odpeljala. Lux in Brain sta mi pravkar priznala vse." Leonora se je zdrznila in skomignila z rameni. "Govori, kje jo imaš? Govori, tako mi Krista, ali pa te ubijem!"

Zavihtil je bodalo.

"Ubogi moj!" je zamrmrala Leonora s krotkostjo, v kateri ni bilo niti senčice strahu.

"Odgovori!" je vpil Concini kakor brez uma. "Ali ne vidiš, da je trenotek odloga vsa milost, ki ti jo morem izkazati, preden te zakoljem?"

Leonorina muka je bila strašna. Prvikrat v življenju ji je soprog naglas priznaval svojo strast do druge! Železna Concinijeva roka ji je drobila zapestje. Toda ona se ni zmenila. Pobesila je glavo, dve solzi obupa sta se utrnili iz njenih oči, in tiho je zamrmrala:

"O mio amore!"

Concini je zaškrtal z zobmi:

"Tak hočeš, Leonora? Sama hočeš? Dobro!....."

Tedaj pa je ustavila njegovo roko, ki je že hotela zamahniti.

"Ubij me," je rekla, "ubij me, Concino, toda znaj, da ponesem svojo skrivnost s seboj! Ko bom jaz mrtva, lahko preobrneš Pariz kamen za kamenom: ne najdeš je! Ako poginem jaz, pogine tudi ona. In zdaj me ubij, če je takšna tvoja volja. Kaj čakaš, Concino?"

Concini je vrgel bodalo stran: ugriznil se je v pest in zastokal v divji bolečini. Ihtenje mu je zavrelo v grlu. Markiza pa je stala pred njim nepremično, gledaje ga z vsem prezirnim in hkrati materinskim sočutjem svoje močnejše duše.

Concini je pobral bodalo, ki ga je bil vrgel od sebe.

"Leonora," je zajecljal, "glej, sebe ubijem ako mi ne obljubiš, da hočeš prizanesti življenju tega dekleta."

"Bodi brez skrbi," je dejala hladno. "Da sem jo mislila umoriti, bi bila že mrtva. Jaz hočem, da živi: to ti dokažem, kakor hitro ne bo več nevarna izidu dogodkov, ki se pripravljajo."

"Kako mi dokažeš?"

"S tem da te povedem k nji!" je rekla markiza prostodušno.

Planil je k nji, objel jo ter jo začel poljubljati; pijan od gneva

obupa in sreče hkrati, se je zaklinjal, da ljubi njo edino: še en srdit poljub, in je zvihral iz sobe.

Vrnil se je na dvorišče. Našel je Rinalda, kamor ga je bil postavil. Naglo mu je šepnil par besedi, in Rinaldo ga je poslušal z dobrovoljnim obrazom človeka ,ki mu predlagajo zabaven izprehod.

"Kadar vzkliknem 'Santa Maria', da veš!" je zaključil maršal.

"'Santa Maria,' dobro!" se je zarežal morilec. "Svoj živ dan ni bila Santa Maria na takšnem žegnanju!"

Concini je odprl stražnico ter mignil Luxu in Brainu, naj mu sledita. Vsi štirje so odšli iz dvorca Odposlanca Marije de Medicis sta se pomirila, videč, da ju spremlja le dvoje ljudi.

"Gospoda," je izpregovoril Concini, "premislil sem se: rajši pojdem sam k njenemu veličanstvu."

Lux in Brain sta se nasmehnila, zakaj vedela sta bolje od kogarkoli, da prihaja Concini h kraljici in odhaja od nje še ob dosti kasnejših urah. Strah ju je bil minil docela. Dospeli so do Novega mostu. Maršal je zdajci zaustavil korak.

"Ali vidite kaj svetlost?" je vprašal de Lux in položil roko na meč.

Okolica je bila zares na slabem glasu: še straža se ni rada upala tja.

"Da, gospoda," je odgovoril Concini. "Vidim, da sta vidva lažnjivca."

Lux in Brain sta prebledela.

"Svetlost," je zarohnel prvi, "varujte se psovati kraljičine plemiče!"

"Magari da sta papeževa! Pravim, da sta legala, in tudi dokažem, če ni drugače."

"Na dan z dokazom!" je viknil de Brain.

Concini se je zdel čisto miren. Rinaldo je požvižgaval. Lux in Brain, čuteč se dva proti dvema, se nista bala ničesar. Sicer pa sta se čutila varna kot kraljičina plemiča, in če bi prišlo do najhujšega — bila sta vajena tvegati svojo kožo danzadnem.

"Evo dokaza!" je povzel Concini. "Maršalka, ki sem jo vprašal, pravi, da ji nista prinesla nikakega sporočila. Potemtakem sta legala. In v nameček vama povem še to, da sta bojazljivca".

Concini je prekrižal roke. Rinaldo je stopil bliže, Lux in Brain sta se spogledala in bušila v rezek grohot. Toda njiju oči so prežale na sleherno maršalovo kretnjo in njiju desnici sta počivali na mečevem ročniku; razbojnika sta čutila, da ne opravita brez krvi, in sta bila trdno odločena, ubiti Concinija in Rinalda. Vedela sta, da jima je strohneti v podzemeljski ječi, ako pride Concini živ domov!

"Oho!" je povzel de Lux. "O bojazljivosti se ne moreva pričkati vse kar je prav: signor Concini je strokovnjak v tej reči."

"Kje neki!" je prestregel de Brain. "V pogumu, v pogumu! To priča njegova maršalska palica, ki jo je našel v kraljičini nočni

omari, ne kakor drugi norci, ki jih hodijo iskat na bojišče. Hudimana!''

Concini se ni genil, še zdrznil se ni. Rinaldo je nehal žvižgati in zazehal.

''Čuj, Lux, ali še pomniš Bellegardov slavni dvoboj s temle signorjem?''

''Še zdaj se mu nisem nehal smejati! Bogme, kako je dirjal revež Bellegarde po vsem Parizu ter iskal hrabrega signorja Concina Concinija, da bi ga zuhljal in nabodel —''

''In ga ni našel! Cel teden ga je iskal zaman!''

''Parbleu! Njegova svetlost je ležala skrita pod kraljičino posteljo!''

Lux in Brain sta se držala za trebuh, Concini se ni premaknil. Smehljal se je. In čez čas je povzel mirno, kakor da ni slišal ničesar:

''Gospoda, dokazal sem vama, da sta lažnjivca. Da sta bojazljivca, vama dokažem zdaj. Nocojšnji večer sta vdrla v mirno hišo in s silo ugrabila mlado dekle. Vse vem, do pičice. Zgodilo se je v Progarski ulici; dekletu je ime Gizela. Česa hočeta še?''

Lux in Brain sta molčala.

''Gospoda,'' je povzel Concini z zamolklim drhtečim glasom, ponudbo imam za vaju. Ako jo odklonita, vama prisežem, da hočem pozabiti naše nocojšnje srečanje in vse besede, ki so bile izrečene. — Ako jo sprejmeta, vaju vzamem v svojo službo in vama plačam dvakrat toliko kakor doslej kraljica.''

''Kakšna je vaša ponudba, svetlost?'' je vprašal de Brain.

''Povejta mi kraj, kamor sta odpeljala dekle.''

''Z drugimi besedami: predlagate nama izdajstvo,'' je rekel de Lux.

''Da!'' je črhnil Concini v svoji tesnobi. ''Izdajstvo, naj bo; toda ne v vajino škodo.''

Lux in Brain sta se spogledala. Čez hipec je rekel Lux:

''Jaz odklanjam. In ti prijatelj?''

''Jaz tudi!'' je dejal Brain ter se poklonil.

''Odklanjata?'' je zahropel Concini, videč kako se ruši poslednji up. ''Preudarita, gospoda! Pomislita, kaj vama nudim.''

''Premislila sva in odklanjava!''

Concini je upognil ramena ter pobesil glavo v znak obupa. V resnici pa se je le pripravljal, da izvrši svoj namen. Pod njegovimi trepalnicami se je svetlikala strašna luč.

''Gospoda,'' je zastokal, ''vidva ne vesta, kako nesrečnega sta me storila. Ah, povero! Joj meni siromaku! Ah, santa Maria!''

V tem trenotku se je izprožil: roka mu je šinila za pas in naprej, in de Lux je padel kakor klada, z razparanim grlom. Istočasno je navalil Rinaldo na Braina, ki je hotel potegniti meč: zaman! Itali-

janovo bodalo mu je odprlo trebuh od spodaj navzgor. De Brain se je zrušil.

"Na pomoč!" je zaječal. "Oh, podleža! Moril —!"

Preden je utegnil končati, mu je zadal Rinaldo sunek v prsi, ki ga je ubil na mestu. Morilec se je vzravnal, šireč nosnice, kakor bi lokal vonj krvi, in se tiho zasmejal ob pogledu na Concinija.

Maršal je klečal Luxu na prsih in suval slepo, kamorkoli je padlo; krvoločna besnost je divjala v njem. Mrtvečevo lice je bilo zgolj še rdeča rana..... Ko je nasitil svoj gnev, je prijel truplo za lase, vlekel ga do reke in ga sunil z nogo. Po gospodarjevem zgledu je privlekel tudi Rinaldo svojo žrtev..... Drugo za drugim sta štrbunknili trupli v vodo, plavali še nekaj časa, potapljali se in prihajali spet na vrh ter izginili nazadnje v globini.

Concini in Rinaldo sta se vrnila v dvorec ter se preoblekla. Maršal je živel eno tistih vročičnih ur, ko je človeku počitek nemogoč.

"Zberi ljudi!" je zarohnel. "Še eno kožo hočem imeti nocoj, ko sem baš pri delu!"

"Aha!" je pisnil Rinaldo. "Čigavo neki?"

"Mari si pozabil?"

"Capestangovo!" je zaškripal Rinaldo, in zlovešč plamen se je obliznil v njegovem pogledu.

"Da! Topot potrebujeva vseh bojnih sil. Pojdi in skliči jih ter pošlji koga naprej, da si ogleda bojišče!"

Rinaldo je hitel v skupno spalnico, ki so jo imeli Concinijevi "ordinarci" v prvem nadstropju. Polnoč je bila že minila: toda pobijači so čuli in razpravljali o brezuspešnem pohodu v Progarsko ulico.

"Boj, gospoda!" jih je pozdravil Rinaldo. "Pripravite in oborožite se, kar najbolje veste in znate. Nad merjasca gremo, ki utegne položiti marsikoga izmed nas. Ti pa, Montreval, ki si baš pripravljen, stopi naprej v gostilno k 'Velikemu Henriku' in pridi povedat, ali je merjasec v svojem brlogu!"

"Dobro!" je dejal Montreval. "Kdo je merjasec?"

"Capestang!" je viknil Rinaldo z glasom divjega zmagoslavja.

Pobijači so zagnali besen hura ter se jeli oboroževati, nasipati smodnika v ponvice svojih pistol, oblačiti usnjate oklepe, zatikati bodala in pripasovati meče. Čez nekaj minut so stali zbrani na dvorišču, ne da bi bil kdorkoli v dvorcu opazil te izredne priprave. Tiho in nepremično so čakali maršala.

Minilo je četrt ure. Concini je prišel, oborožen kakor ostali, in četa je odkorakala iz dvorca. Naglo in oprezno so se pomikali po Tournonski ulici. Ko so zavili v Vaugirarsko, jim je prišel naproti Montreval.

"Kako!" je vprašal maršal osorno.

"Kako!" je ponovil Montreval. "Brlog je prazen! Merjasca ni več tam!" In zaklel je v srditem razočaranju.

Concini je škrtnil z zobmi. Rinaldo je hotel planiti sam, da bi se prepričal na lastne oči, toda Montreval ga je ustavil:

"Škoda časa! Ne le, da Capestanga ni več v gostilni: sploh je prazna in zapuščena. Gospodar jo je zaprl. Vsa vrata so bila zaklenjena: skočil sem čez dvoriščni zid ter preteknil bajto od vrha do tal. Nikjer ni bilo žive duše!"

"Prekletstvo je nad nami!" je zastokal Rinaldo.

"Ta človek bo moja smrt!" je vzdihnil Concini.

Renče, kakor truma gladnih volkov, se je obrnila četa in krenila v dvorec nazaj.

XXXII.

Bruno doli!

Montreval je povedal resnico: gostilne pri "Velikem Henriku" ni bilo več! Izvesek je bil snet iznad vrat, svetle bakrene ponve pobrane iz kuhinje, pivska soba, predsnočnjim še polna smeha in vpitja veselih voznikov, cviljenja strežnic in trkanja s kozarci, je zijala gola in prazna, kakor bi jo bil opustošil potres. Kakšna nesreča je bila zadela mojstra Lureauja?

Povedali smo že, da ni bil več za nobeno rabo odkar ga je skrbel učinek Cogolinovega mazila. Ves božji dan je tičal v čumnati, buljil v zrcalo in prežal, kdaj se pojavi prvi las na brezupni gladinji njegove plešaste lobanje. Zabavljanje gospe Lureaujeve in surove šale gostov, katerim je bila krčmarica povedala zgodbo o čudodelnem leku — vse to in še marsikaj podobnega je zapeljevalo siromaka ter mu služilo v izgovor, da je posvečal opravkom od dne do dne manj skrbi, prepuščal kuhinjo neveščim rokam in odpravil s slabo jedjo, pokvarjenim vinom in zanikarno postrežbo v kratkem času tudi svoje najpohlevnejše goste. Ko pa je Lureau spoznal, da je splaval dobri sloves njegove gostilne po vodi, se je porodila v njegovih možganih zdajci genijalna misel.

Sklenil je opustiti krčmarstvo in se posvetiti drugemu, dobičkanosnejšemu poklicu. Kakšna je bila ta nova obrt, bo videl bravec kasneje. Dejstvo je, da se je Lureau kar nalepem in natihem zgovoril s svojim sosedom in tekmecem Garom, ki je imel petsto korakov dalje ob cesti gostilno pri "Tihem srečanju". K temu srečnežu so se bili zatekli vsi nezvesti gostje, in Lureau je mislil po pravici, da bo moral Garo zdaj izpopolniti svojo opremo. Ponudil mu je vse vkup: mize, stole kozarce, steklenice namizno orodje, kuhinjsko posodo in hišno opravo. Garo je prišel, ogledal si robo, odštel Lureauju čedno vsotico denarja in odpeljal vse, kar se je dalo premakniti, ne meneč se za bevskanje, vriščanje in omedlevice gospe Lureaujeve, ki ves čas ni vedela ničesar o moževih načrtih. Nato je zbral bivši gostilničar svojo služinčad izplačal jo in pozval vse do zadnjega, naj si gredo iskat kruha drugam.

Opustošenju "Velikega Henrika" sta prisostvovala dva gosta: eden je opazoval dogodke z velikim zanimanjem, drugi pa s komaj zatajeno skrbjo. Prvi je bil tujec, drugi — naš Cogolin.

"Potemtakem sva brez stanovanja?" je ugibal oproda. "Sama sreča, da sem domislil viteza igre, ki nama je vrgla osemnajststo liver. Le kaj poreče, kadar se vrne!"

Nenadna selitev se je vršila baš takrat, ko je bil Capestang na poti v Progarsko ulico. Majaje z glavo je odkrevsal Cogolin v gospodarjevo stanovanje. Capestangova soba je bila prazna prazen oprodov kabinet; postelja, miza, stoli in naslanjači, vse je bilo odnešeno. Cogolin je sedel na tla, da bi počakal vitezove vrnitve.

"Hoj, prijatelj, ločiti se bo treba!" je zdajci zavpil Lureau, ki se je v tem pojavil med vrati.

Cogolin je zmajal z glavo.

"Kako da ne?" je vzkliknil gostilničar. "'Veliki Henrik' je prodan, in vidva glejta, da si najdeta drugo stanovanje. Ne glede na to, da sta mi še dolžna....."

Cogolin je izvlekel peščico tolarjev ter jih pokazal osuplemu Lureauju. Gostilničar je takoj iztegnil roko in nabral obličje v ljubezniv smehljaj.

"Evo, gospod Lureau," je dejal Cogolin, "tu imam deset tolarjev, ki so vam drage volje na razpolago. Toda pustite me tu, saj vam je zdaj vseeno. Plačam vam naprej!"

Lureauju ni šlo v glavo, zakaj bi Cogolin. ki je ostajal prijazno opremljeno sobo dolžan, ponujal za prazno duplo denar naprej; toda pokimal je in spravil Cogolinove srebrnjake, rekoč, da naj le ostane v zapuščeni gostilni.

"Ampak," je dodal, "teh deset tolarjev ne velja za naprej."

"Da bi vas strela!" je vzkliknil Cogolin ogorčeno. "Kako pa?"

"To je na račun zaostanka," je odgovoril Lureau. "Za naprej se pomeniva zdaj. Bodite brez skrbi, saj ne bo v denarju."

"Aha! Kako neki?"

"Tako, da mi ponovite svoje tri čarodejne besede."

"Oho! Glejte si, kako bi me rad, hudimana! Moje tri besede so vsaka zase premoženje! Rajši pojdem, gospod Lureau. Tem slabše za vas če ste jih pozabili."

Cogolin je vstal: Lureau pa je poskočil in ga prijel za komolec:

"Ostanite, gospod Cogolin, ostanite, rotim vas!"

"Ne, ne! Preveč bi me odrli!" je drzno rekel oproda. "Ali pa, če hočete res, da ostanem vrnite mi mojih deset srebrnjakov!"

Lureau je zaječal: toda po kratki borbi so se vrnili tolarji v oprodov žep.

"In zdaj," je dejal nato krčmar, moleč prekanjencu kos papirja, "mi jih zapišite, lepo razločno vse tri po vrsti....."

"Takoj," je obljubil Cogolin, "ako mi jih plačate po zlatniku.

Tri zlate pištole gospod Lureau. To je skoro zastonj! Tri pištole za troje besed,ki so vredne tri milijone!''

Lureau je stokal, jokal in sklepal roke a zaman; šele ko je odštel pištolo ter se slovesno odrekel staremu dolgu in bodoči najemnimi do zadnjega vinarja, je vzel Cogolin pisalo ter začečkal na papir mogočne besede:

''Parallaxis Asclepios, Catachresis.''

Lureau je pograbil dragi papir, zložil ga prav spoštljivo in ga shranil v prsni žep.

''Katera beseda je najbolj važna?'' je vprašal nato.

''Catachresis!'' je odgovoril Cogolin brez pomišljenja. ''To je ime neke olimpske boginje.''

''Catachresis, dobro!'' je dejal Lureau in se poslovil, želeč Cogolinu vsakateré sreče.

Oproda je ostal gospodar bojišča. V srcu ga je natihem pekla vest, češ, da je le preveč ociganil krčmarjevo lahkovernost. Niti sanjalo se mu ni, da si tudi žrtev mane gredoč roke in mrmra sama pri sebi:

''To sem ga opeharil, reveža Cogolina!''

V gostilni ni bilo več žive duše, razen tujca, ki smo ga prej omenili, da je z zanimanjem gledal selitev. Po njegovi obleki meču in ošabnemu vedenju, se je dalo sklepati, da je plemič. Lureau je pristopil k njemu s čepico v roki.

''Gospod,'' je dejal, ''kakor vidite, mislim zapreti.''

''Čigava je ta bajta?'' je vprašal neznanec, kakor bi bil preslišal poziv.

''Moja, gospod plemič,'' je odgovoril Lureau z dostojanstvom. ''Bajta!'' je povzel sam pri sebi. ''Hudič naj ga vzame, nesramneža!''

Neznanec pa je meril izbo z očmi, ne meneč se za gospodarja.

''Gostilna je zapuščena in zaprta,'' je modroval natihem. ''Ulica samotna. Hiš v sosedstvu ni. Prilika se zdi, kakor nalašč za našega princa. Živ krst ne bo slutil, da se zbiramo tu, ne Concinijevi beriči, ne vohuni hinavskega škofa luzonskega, niti ne,'' je dodal s hudobnim posmeškom, ''vojvoda Angoulemski sam! Čas je, morbleu, da se Conde odloči! Bruno doli! Bourbon proti Bourbonu! Angoulema se že kako iznebimo, zdaj, ko je opravil najtežje delo. In kar se tiče gospoda Guiškega —''

V tej sanjariji je zmotil plemiča Lureaujev glas:

''Gospod, mudi se mi zapreti bajto. Zelo bi bil hvaležen gospodu, ako bi se izvolil potruditi drugam, razen če želi ostati zaprt v tej bajti.....''

''Recite vrli mož,'' je dejal plemič, preziraje vjedljivi naglas krčmarjevih besedi, ''koliko vam bo nesla poslej vaša koliba?''

''Ničesar, gospod, ničesar! Kdo pa bi najel takšno bajto! Kdo

mara prebivati v tej kolibi!'' je zaječal Lureau iz dna svoje užaljene duše.

''Nu,'' ga je ustavil neznanec, 'ako hočeš najmem jaz tvoj brlog.'

Ob besedi brlog se je vzravnal Lureau kakor petelin. Takoj nato pa je sklecnil v najpoštljivejši poklon, ki ga je sploh zmogel pri obilnosti svojega trebuha, zakaj nesramni plemič je bil izvlekel polno mošnjo ter mu pomahal ž njo pred očmi.

''Petdeset pištol za šest mesecev,'' je rekel tujec. ''To je dvakrat več, nego je vreden vaš pesjak za leto dni. Velja?''

''Velja, gospod!'' je zavpil Lureau, od gneva rdeč kakor kuhan rak, ter pograbil mošnjo. ''Takoj dam spisati pogodbo, ako mi vaša svetlost blagovoli povedati svoje ime.''

''Nič pogodbe. Daj ključe, poberi se in pomni, da ti slečem kožo, ako se drzneš vtekniti nos v svojo krtino, preden mine šestkrat trideset dni.''

''Ah, svetlost,'' je zamrmral Lureau, ''kar zjokal bi se človek!''

In res si je obrisal mokre oči. Toda solze mu niso branile ubogati velikaša, ki je bil pri vsej svoji nesramnosti tolikanj darežljiv. Pobral je vse ključe, zvezal jih v šop ter jih izročil neznancu. Ta pa je bil že spet tako zamišljen, da niti ni slišal Lureaujevega slovesa.

Gostilničar je z ženo vred zapustil hišo ter jo naglo odkuril. — Preden pa sta prišla sto korakov daleč, je zdajci obstal in se udaril po čelu: spomnil se je, da je pustil v gostilni Cogolina, čeprav je oddal vso hišo plemiču v najem. Že je hotel kreniti nazaj in pregnati oprodo a misel, da bi ga utegnil tujec res odreti na meh, ga je preplašila.

''In zraven,'' je sklenil Lureau, nadaljujoč svojo pot proti osrčju Pariza, ''počemu bi tratil podplate zaradi jezikača gospodskega! Naj sam napravi red v brlogu — v pesjaku, v krtini, kakor je imenoval najlepšo hišo Vaugirarske ulice!''

Prepričan, da je ostal sam v gostilni, je vrgel novi najemnik ključe v kot. Obdržal si je le tistega, ki je zapiral vnanja vrata: preizkusil ga je, vtaknil ga v žep in šel. Lureau je bil pred svojim odhodom zaprl vse oknice. S tako zadelanimi okni in durmi je bila gostilna odslej podobna hiši v kateri že dolgo nihče ne živi.

Toda kupčija in ostala med njima dvema: Cogolin je slone baš takrat na vrhu notranjih stopnic ter slišal vse, kar sta govorila plemič in mojster Lureau. V prvem trenotku je zaklel nadležnega sostanovalca na dno pekla; potem pa je premislil, da takšen velikaš gotovo ne misli sam prebivati v gostilni, ki je res le žalostna koliba. Uganil je, da kani tujec shraniti v nji tihotapsko blago, in s tem se je pomiril.

Znočilo se je bilo že zdavnaj. Ko je Cogolin zaslutil, da se bliža trenotek vitezovega prihoda, je šel na dvorišče in odprl vozna vrata. Nato se je začel izprehajati po ulici. Že se je bal, da čaka za-

man, kar je ugledal v mraku postavo bahate in košate hoje, v kateri je takoj spoznal gospodarja.

"Bog vas sprejmi, gospod vitez!" mu je zaklical naproti.

"Kako se pišeš nocoj?" je vprašal Capestang v očividno židani volji.

"Kako? Cogolin, gospod. Cogolin kakor zmerom!"

"Ne, živina! Sreča se pišeš! Oba se piševa Sreča!"

"Pa tako! Venomer vam trobim, da ste rojeni pod srečno zvezdo. Ne zamerite, da vprašam: koliko ste priigrali nocoj?"

"Priigral? Kako, česa, bedak?"

"Tolarjev, pištol, cekinov in dublonov."

Capestang je skomignil z rameni: zamalo se mu je zdelo, da bi odgovoril, Cogolin mu je povedal, kaj se je zgodilo pri "Velikem Henriku" v njegovi odsotnosti.

"Prav!" je rekel vitez. "Samega me je bolelo misliti, da stanuje sin mojega očeta kakor kak laški fakin. Nasčliva se pri 'Zlati vejici', ki leži tik pri Louvru in jo poseča sama visoka gospoda. Ali sem ti že rekel, da kralju ni več obstanka brez mene? In zraven sva še bogata saj imava stoinosemdeset pištol."

"Veste kaj gospod vitez? Ostaniva vsaj še nocoj v dosedanjem stanovanju: tu sva varna pred knezi, vojvodi, škofi in vso dvonogo zverino, ki vam streže po življenju. Pod streho sem nama uredil s par naročaji sena in slame spalnico, da ji ne najdete para niti v samem Louvru! Oho. Kdo se klati za nama?"

"Kje?" je planil Capestang z gesto, ki bi bila pregnala cel tucat divjakov.

"Tam!" je šepnil Cogolin. "Tistale senca! Ne vidite kako se plazi? Tam, glejte!"

Capestang je skočil v naznačeno smer, a ni našel ničesar. Senca, najsi je pomenila človeka žival ali strah, je bila izginila brez sledu.

"In vendar je bilo nekaj!" je trdil oproda, majaje z glavo.

Krenila sta v hišo. Kakor hitro sta odnesla pete, pa je vstal zalezovalec iz temnega kota, kamor se je bil potuhnil in zamrmral:

"Dalje ni vredno hoditi, saj vidim, da se vrača v gostilno. Uganka mi je samo, česa je iskal v hiši Marije Touchetove...... Nu, vse izvemo: saj pravijo, da ga hoče Concini nocoj aretirati. Vsekako pa moram obvestiti Richelieuja o novem dogodku."

In Laffemas je izginil v temi kakor netopir.

* * *

Vitez de Capestang je bil sam na svetu: imel ni sorodnikov niti prijateljev. Edina njegova duša je bil Cogolin. Toda Cogolin je umel biti več nego zvest oproda: ni mu manjkala bistroumja, ne srca. In Capestang je moral nocoj za vsako ceno izpovedati svojo srečo. — Začel je tedaj, in Cogolin ga je poslušal. Povest se je vlekla več ur in bi se bila še, da ni zmotil viteza šum, ki je prihajal od zunaj. Sli-

šalo se je, kakor bi bil obstal nekakšen voz pred hišnimi vrati. Vitez in Cogolin sta šinila na noge ter stopila k lini: v luči svetilke ki jo je držal nekdo, sta videla težko telego pokrito s platnom, ki ga je baš snemalo dvoje ali troje mož.

"Podvizajmo se!" je velel tisti, ki je svetil.

"Viž ga!" je zamrmral Cogolin, "saj sem vedel! To je oni, ki je najel gostilno. Zdi se," je dodal, "da misli plemič izpremeniti našo bajto v tihotapsko skladišče. Le glejte kako skladajo razno blago."

Preden je minilo četrt ure, je bila telega izpraznjena in nje tovor, ki ga je imel Cogolin za "razno blago", prenešen v nekdanjo pivsko sobo. Plemič je zaklenil hišna vrata: voz se je obrnil in oddrdral. Po zamolklem glasu koles je vitez spoznal, da so bila iz previdnosti ovita s slamo. Še nekaj trenotkov, in cesta je ležala spet v puščobni tihoti.

"Stopiva pogledat, kaj skrivajo," je dejal Capestang.

Šla sta v pritličje. Danilo se je, toda velika izba je bila še mračna, Cogolin je prižgal svetilko. Nenadejan prizor se je ponudil njunim očem!

Ob zidu je slonelo petdeset arkebuz in petdeset sulic: k drogu vsake sulice je bilo privezano krepko bodalo, h kopitu sleherne arkebuze pa bojni samokres.

"Oho!" je vzkliknil Capestang. "Ta kontrabanda je vojaška!"

Na plahti, ki so jo bili pogrnili v kotu je ležalo v najlepšem redu petdeset popolnih oblek kraljevske garde!

"To pomeni poulični boj!" je zamrmral pustolovec in prebledel.

Še enkrat je preštel orožje in obleko.

"Vsega je petdeset!" je dejal. "Oprema za petdeset gardnih vojakov!"

"Res dobro skrbe za varnost njegovega veličanstva!" je pripomnil Cogolin.

Capestang je stopal besno semintja. Oči so se mu iskrile, roka je krilila, kakor bi delila ljute udarce.

"Kaj vas drži?" je vprašal sluga osuplo.

"Tepec!" je zarjul Capestang. "Mari ne vidiš, da jih držim jaz? Koga, vprašaš? Videl boš! Vrniva se v najino podstrešje in čujva noč in dan! Niti ne ganeva se nikamor. A kaj bo s konji? Spravi jih za teden dni v najbližjo gostilno. Zdaj, Cogolin, je moja sreča gotova!"

"Magari, gospod," je dejal Cogolin. "Toda — kaj sem hotel reči? Ali niste omenili, da bi šla stanovat k "Zlati veji"? Kakor slišim, je tam sijajna kuha."

"Molči!"

Vse se je zgodilo po vitezovih besedah. Konja sta morala k "Dobremu srečanju", kjer sta bila za potrebo brž pri roki in vendar ne v napotje. Capestang pa se je vgnezdil s Cogolinom pod streho,

kakor bi mislila ostati tam vse žive dni. Le ponoči je smel sluga iz hiše, da je prinesel živil.

Minilo je pet brezkončnih dni, ki so videli Capestanga nekaterikrat v dvomu, ali se ne bi rajši odrekel tej radovoljni straži. Peti večer je vrgel puško v koruzo in sklenil pobrati zjutraj šila in kopita. Vso tisto noč ni zatisnil oči.

"Pet dni sem zapravil!" je renčal sam nad seboj. "Gizeli sem dejal, da odhajam zanjo v boj ter postavim Pariz in Francijo na glavo, če bo treba; zdajpa se valjam v slami že peti dan! Joj meni širokoustnežu, klavrnemu bahaču!"

Okrog enajste ure je zdajci stresel Cogolina, ki je spal:

"Vstani, stopi po konje! Ne morem se krotiti do jutri!"

Tisti hip pa je začul rahlo škripanje. Nekdo je odpiral hišna vrata.

"Vendar že!" je zasopel pustolovec. "Prihajajo!"

"V podstrešje gredo!" je dahnil Cogolin tik nato in potegnil bodalo.

Zares, nekdo je lezel po stopnicah! Capestang je pograbil oprodo za vrat, odvlekel ga v najtemnejši kot potisnil ga za kopico slame in legel sam pokraj njega. Medla luč je napolnila podstrešje. Capestang je rahlo vzdignil glavo ter zagledal obraz, ki se je iztezal skozi dvoriščno lino. Obrazu je sledilo vse drugo: mož je zlezel na podstrešje, stopil naprej in vzdignil svetilko. — Vitezova roka je krčevito stisnila bodalo.

"Tem slabše zanj!" mu je blisknilo po možganih. "Če me zapazi, je mrtev!"

Toda neznanec ni šel do kraja. Ustavil se je pri sredi, posvetil na vse strani ter se obrnil rekoč:

"Nikogar. Prav!"

Zlezel je doli. Capestang se je neutegoma splazil k lini, stiskaje bodalo med zobmi. Na dvorišču je spoznal plemiča, ki je bil prišel nedavno z vozom. Okrog njega je stala četvorica mož, ki so vsi držali svetilke.

"Kako je v hlevih?"

"Nikogar!"

"Po sobah? Pod streho?"

"Nikogar!"

"Okrog hiše?"

"Nikogar!"

"Dobro!" je povzel plemič po tem naglem raportu. "Prižgite sveče v veliki sobi. Eden naj stopi k vratom in ostane tam za stražo, trije pa naj gredo na ulico da pokažejo pot njegovi svetlosti, ki mora priti vsak hip."

To rekši je krenil plemič v hišo. Capestang je smuknil po stopnicah do prvega nadstropja in zavil na hodnik. Ko se je ozrl, je videl Cogolina zraven sebe.

"Ali se bojiš?" je dahnil Capestang. "Ako se upaš pogledati smrti v obraz, pojdi z mano."

"Pojdem!" je dejal Cogolin z vzvišenim mirnodušjem. Natihem so se mu kajpak tresle hlače. "Kaj bo treba storiti?" je povzel.

"Ravnaj se po meni. Dokler mirujem, miruj tudi ti. Kadar naskočim, naskoči. Ako se dam ubiti, posnemaj moj zgled."

"Kako?"

"Daj se ubiti! Stopiva zdaj."

"Hudiča!" je godrnjal Cogolin gredoč. "Daj se ubiti! Reči je lahko, storiti težje. Da bi ga kuga! Moja zadnja ura je prišla!"

Splazila sta se v kuhinjo. Skozi njena steklena vrata se je videlo v izbo, ki je bila živo razsvetljena. Kakih deset plemičev je bilo zbranih; vsak hip so dohajali novi: dvorana se je napolnila preden je minilo deset minut. Eden izmed zarotnikov je obesil na zid lepenko, ki je predstavljala Condeško-Bourbonski grb: polje z lilijami in počeznim brunom.

"Joj, gospod vitez!" je šepnil Cogolin z očitljivim glasom, "ako nocoj ne zaslužim imena Smola, pa bogme ne vem, če sem ga kdaj!"

Capestang se je besno obrnil ter zagrabil nesrečnega Cogolina za vrat:

"Kako praviš, da ti je ime?"

"Sreča, gospod. Sreča!....."

"To so drugačne besede! Glej tedaj, da napraviš vesel obraz; mari ne bo zares sreča in visoka čast, ako pogineš v družbi viteza Ademarja de Capestanga?"

Trije plemiči so se bili vzpeli na veliko mizo, ki je stala v ozadju izbe in sedli na tamkaj pripravljene stole. Eden izmed trojice je bil tisti, ki je najel gostilno in spravil vanjo obleko in orožje. Obraz drugega je bil Capestang tuj. Spoznal pa je tretjega.

"Princ Condeški!" je zamrmral. "Glej, glej! A kje je Guise? In vojvoda Angoulemski? Pa ne, da bi se ti gospodje goljufali med seboj?"

"Gospoda," je izpregovoril tedaj Conde, vojvoda Rohanski nam razloži, kako stoji naša stvar in kaj lahko ukrenemo v dosego svojih namenov."

Najemnik Lureaujeve gostilne je vstal.

"Gospoda," je dejal s krepkim glasom, "na vojvodo Angoulemskega se ne moremo več opirati....."

"Oho!" se je zdrznil Capestang, "mari je Gizelin oče odstopil?"

"O Guisu," je nadaljeval Rohan, "pa vemo da krši dano besedo ter snuje za našim hrbtom, brez nas in preko nas. Pravično je tedaj, da ravnamo na lastno pest."

"Da! Da!" so zavpili zarotniki kakor en mož.

Princ Condeški je ostal edini bled in hladan.

"Gospoda," je povzel Rohan, "zakaj nas vara vojvoda Guiški?

Zato, ker je in ostane Guise, vodja katoliške stranke. Mi pa, gospoda, izpreobrnjeni ali ne, smo še vedno protestantje, smo hugenotje!"

"Tako je!" so zarohneli navzoči s srditimi glasovi.

"Borba, ki se vrši sedaj, ni nič drugega kakor priprava za novo Jernejevo noč. Gospoda, mari naj se damo iztisniti iz javnega življenja in morebiti celo poklati? V to je treba samo, da gledamo križemrok kako postane Guise francoski kralj. Če bo vladal on, gospoda, gorje protestantom, izpreobrnjenim ali ne!"

Drget sovraštva je izpreletaval zborovalce, zakaj Rohan je govoril suho resnico, ki jo je vedel sleherni izmed njih.

"Gospoda," je nadaljeval Rohan, "boj med Guisem in Condejem ni prenehal nikoli. Da bi ga končali ter združili svoje napore v zmago plemiških pravic nad samolastno prevzetnostjo monarhije, smo bili vsi pristaši Guisevi in pristaši Condejevi odobrili predloge starega Cinq-Marsa ter sprejeli kandidaturo vojvode Angoulemskega kot srednjo pot. Zdaj pa, ko Angouleme ne pride več v poštev—"

"Kako da ne?" se je vprašal Capestang.

"— zdaj gospoda, nam preostane le še meč, ki so ga vihteli naši očetje! Naprej tovariši! Udarimo, kakor so udarili oni pri Jarnacu in Moncontourju. Napadimo prvi, porazimo Guisa, in Francija je naša!"

Glušeči hrup, ki so ga zagnali poslušalci ob teh besedah, je pričal, da komaj čakajo boja. In sredi odobravanja se je oglasil klic:

"Bruno doli! Bruno doli!"

"Gospoda!" je zajecljal princ Condeški ves bled in vstal.

"Bruno doli! Bruno doli!"

"Da, da!" je zavpil Rohan. "Bruno doli! Gospoda, živel kralj!"

To rekši je obrnil lepenko s Condeškim grbom, katero je bil poprej obesil na zid. Pokazal se je isti grb, toda brez bruna, ki je ločilo Condeško vejo od kraljevske!

Ploskanje je zagrmelo od vseh strani: meči so zleteli iz nožnic oborožene desnice so se dvignile v znak prisege, in krik je počil, kakor salva iz arkebuz:

"Živel kralj!"

"Oho!" je zarenčal Capestang. "Živel kralj? Kateri neki? — Menda niti ne več Karel X., vojvoda Angoulemski? Ludvik XIII. gotovo ne. Hoj, baš o pravem času mi prihaja na um, da sem kraljev vitez! Pozor, Capestang: prilika, da se povzpneš kvišku in zadobiš Gizelo, se nudi!"

"V izbi je bil zavladal mir, in Rohan je končal:

"Njegova Visokost princ Condeški se mora odločiti še nocoj."

Vsi pogledi so se uprli v princa; toda Conde je bil prav malo podoben pretendentu, ki je pripravljen zmagati ali umreti.

"Gospoda," je dejal, "vaša stvar je tudi moja. Naš zvesti pri-

jatelj vojvoda Rohanski naj dokaže, da je uspeh zagotovljen. V tem slučaju sem pripravljen tvegati svoje življenje."

Rohan se je poklonil z jedva prikritim nasmeškom.

"Sire," je začel.....

Grmeč "bravo!" je pozdravil to besedo.

"Sire," je povzel Rohan, "evo ukrepov, s katerimi sem zagotovil uspeh državnega udarca. Jutri navsezgodaj se začno valiti po mestu tolpe, polne ljudi....."

"Kaj že jutri?" ga je prekinil princ.

"Česa naj čakamo, svetlost? Novega izdajstva? Treba je, da vemo, na koga se smemo zanesti. Vse je pripravljeno: naša ura je prišla."

"Nadaljujte," je velel Conde.

"Tolpe so organizirane. V par urah se jim pridruži vse, kar je nezadovoljnega, in nezadovoljen je ves Pariz. Ti človeški hudourniki bodo pljuskali s svojimi valovi ob Tempel Bastilo, Arzenal in Gradič, kjer je zbrana kraljeva oborožena sila; Louvre ostane potemtakem odrezan in nezavarovan."

"Mogoče res," je dejal Condè. "Kaj še?"

"Na večer bo spuntan ves Pariz. Nobena kraljevska četa se ne bo upala korakati v Louvre. In zdaj recimo da imamo v takšnih okolnostih na razpolago pol stotnije kraljevske garde!"

Zarotniki so prisluhnili.

"Pol stotnije kraljevske garde!" je ponovil Rohan. "Ta četa koraka v Louvre in pride vanj brez težkoč. Kraljevo stanovanje nam je odprto vse vhode in izhode zastražimo mi. V naših rokah je kralj Pariz, in kraljestvo! Kakšna je vaša beseda, visokost?"

Iz hrupa, ki ga je vzbudil vojvodov govor, se je začul Condejev glas:

"Ako je tista gardna četa zanesljiva, naša, sem pripravljen."

"Četa je tu!" je vzkliknil Rohan zmagoslavno. "Naša gardna četa visokost so hrabri plemiči, ki jih vidite tukaj zbrane. In tu, v tej gostilni je pripravljenih zanje petdeset oblek z našivi kraljevske garde in vsem predpisanim orožjem....."

Ob navdušenem klicanju zborovalcev je pomolil Conde Rohanu desnico; vojvoda jo je poljubil, izkazujoč mu kraljevsko čast.

"Samo nekaj še!" je povzel Conde, ko je zavladala tišina.

"Oh!" je zagodrnjal Capestang v svoji kuhinji, "to ti je pogumen mož!"

"Pol stotnije imamo," je nadaljeval Conde. "Dobro. Neovirano pride naša četa do velikih louvrskih vrat: tam pa moramo vedeti parolo, da pridemo noter. Brez parole je vse zaman."

"Visokost," je dejal Rohan, "brez parole bi nam še vedno ostala možnost, da si izsilimo vstop z orožjem. Toda pomirite se: v Louvru ne manjka ljudi, ki nas pričakujejo. Parola, ki jo dobe jutri vse louvrske straže mi je znana. Glasi se: Capestang. Gospoda!

Jutri ob petih se zberemo tukaj vsi, da se preoblečemo v kraljevsko gardo. Vas pa visokost pričakujem že ob štirih, da sprejmem vaše zadnje ukaze. Ali boste jutri ob štirih tu?''

Tragično molčanje je zavladalo med zborovalci. Conde je okleval hipec ali dva: nato je vzdignil roko in odgovoril:

''Jutri ob štirih bom tu, da odkarakamo v Louvre.''

XXXIII.

Princ Condeški.

Deset minut je minilo po odhodu poslednjih zarotnikov, toda Capestang se ni genil z mesta. Besede vojvode Rohanskega so živo trepetale v njegovi duši:

''Parola; ki jo dobe jutri vse louvrske straže mi je znana. Glasi se: Capestang!''

Kraljič ga potemtakem ni pozabil! Ime, s katerim si krepi dušo v uri nevarnosti, je njegovo ime!

''Corbacque!'' je zasopel vitez. ''Vojvode velikaši, mesto in kraljestvo, vse je zoper kralja! Nikogar nima da bi mu stal ob strani nikogar razen svojega viteza. Naj bo! Kraljev vitez zoper vse! Naprej, corbleu. Capestang je parola!''

Na njegovo povelje je Cogolin prižgal svetilko. Stopila sta v izbo, kjer je bila nakopičena obleka in orožje. Zveženj s ključi je ležal še vedno tam, kamor ga je bil vrgel Rohan. Vitez jih je vzel in izbral tistega, ki je odpiral klet: lotila sta se dela. V dveh urah sta prenesla vso opremo v klet in Capestang jo je skrbno zaklenil.

Nato je zlezel v podstrešje, zleknil se po dišečem senu ter zaspal: šepetaje Gizelino ime......

''Veliki trenotek je tu!'' si je dejal drugo jutro. ''Ako zdaj ne izvršim dejanja, ki me obsuje s slavo in bogastvom, nisem sin gospoda Capestanga starejšega, marveč bedak in gnusen gobezdač!''

Že mu je silila kri v glavo; a zagledal je Cogolina, kako razklada na prevrnjenem zaboju sestavine mrzlega kosila. Ta prizor ga je nekoliko potolažil.

''Gospod,'' je vprašal sluga med obedom, ''ali nisva dejala snoči, da se danes preseliva k ''Zlati veji''? Dovolj časti sva izkazala temu podstrešnemu brlogu!''

''Prav imaš. Sreča,'' je dejal Capestang. ''Nocoj bova spala v Louvru.''

''V Louvru!'' je vzkliknil oproda, in sij ponosa mu je šinil v glavo. ''V Louvru, pravite?''

''Ali pa v Bastilji.''

''Hudiča! Potem bi se rajši zadovoljil tu.''

''Če ne v mrtvaški krsti,'' je končal Capestang.

''Joj, gospod vitez,'' je povzel z zadrgnjenim glasom, ''ali se misliva res vojskovati?''

"Cogolin," je rekel vitez, masteč se s kosom paštete, "preprečila bová da se Pariz ne spunta."

"Midva sama?"

"Zakaj pa ne? Jaz sam če me ti zapustiš. Zasloniti kraljev prestol s svojimi pleči je vendar lepa misel. Predstavi si me, kako vzdignem krono v tehle rokah in zakličem napadalcem: Gorje mu, kdor se je dotakne!"

"Da," je mencal Cogolin, "bilo bi sijajno, toda —"

"Molči! Žal mi je, bogme, samo Rohana, ki se mi zdi vrl in hraber plemič."

Okrog tretje ure je dal Capestang oprodi zadnja navodila. Nato sta se postavila v podstrešju, čakaje usodnega trenotka. Cogolin je molil baš svoj petindvajseti očenaš, ko sta stopila Conde in vojvoda Rohanski v gostilno. Krenila sta v čumnato zraven velike izbe.

"Vojvoda," je rekel princ nekam veličastno, "odpuščam vam, da ste snoči dvomili o meni. Moje obotavljanje je bilo povsem naravno. Pomislite, da je vladajoči kralj moj bratranec: kri ni voda. Rohan! K temu prištejte skrb vsled odgovornosti, ki pade name, in moja premišljenost vam bo jasna kakor beli dan. Pustiva te stvari: kocka je padla. Povabili ste me, da sprejmete moje ukaze. Evo jih!"

Conde je premolknil in se zamislil, Rohan, pomirjen po besedah bodočega kralja, je čakal spoštljivo, kaj bo.

"Evo jih," je ponovil princ. "Kadar vkoraka naša četa v Louvre, prepeljata strmoglavljenega kralja v Vincennes (Trdnjava pri Parizu, ki služi še dandanašnji za državno ječo.) Razen tega naj bo vaša skrb, da zasedejo vse važne točke v Parizu, Luynesa in Ornana spravite v Bastiljo, Concinija v Tempel."

"Pot iz Tournonske ulice v Tempel je dolga."

"Na to računam!" je dejal Conde z bledim usmevom. "Osem mož je več ko dovolj, da spremijo jetnika: ako nastane gredoč rabuka in bi se morda ljudstvo hotelo maščevati — naj se!"

"Razumem, sire!" Rohan se je nehote zdrznil.

"To je najnujnejše," je povzel Conde. "In zdaj, ljubi vojvoda, stopiva v izbo, kjer imate zalogo da se preblečeva v gardna oficirja. — Vse drugo se zgovorimo v Louvru. Naši prijatelji morajo skoro priti, kaj?"

"Oh, pol ure imava časa!" je veselo vzkliknil Rohan, odpiraje vrata.

Na pragu izbe pa je osupnil in prebledel. Zamolkel jek mu je planil iz grla.

"Nu?" je vprašal princ. "Kje je tistih petdeset gardnih oblek?"

"Bile so tu!" je zastokal Rohan.

"In arkebuze, sulice in pištole?"

"Ni jih! Nikjer jih ni!" je kriknil Rohan v obupnem gnevu.

Conde je bil ves zelen.

"Iščiva!" je zamrmral, "iščiva! Morda jih je zanesel kdo izmed naših v drugo sobo?"

"Mogoče res!" Rohan se je opotekal. "In ključi — kje so? Vrgel sem jih bil v tale kot...... Izdani smo visokost! Izdani!"

"Gospoda!" je velel tuj glas v tem trenotku, "ne ubijajta se z iskanjem, ker ne bi našla ničesar, magari če trdi sveti Lukež drugače!"

Zarotnika sta se besno ozrla proti vrhu stopnic, ki so držale iz prvega nadstropja v spodnjo izbo, in sta zagledala moža, ki je mirno prihajal doli.

"Oh!" je zaškrtal princ, "poznam ga! Ta človek je tisti, ki je lazil že po kleteh Angoulemskega dvorca, da bi zasačil naše skrivnosti!"

"Ondod in drugod, visokost!" je pritrdil vitez.

"Capestang!" je rjul Conde. — "Prekleti Capestang!"

"Parola v Louvru, visokost!" Pustolovec je stopil z zadnje stopnice in se vljudno odkril.

"Ah, to je Capestang!" je zavpil vojvoda Rohanski. "Lopov, vohunil si zadnjikrat! Umri!"

To rekši je navalil z mečem na pustolovca.

"Gospod," je dejal vitez in hkrati prestregel udarec, "grdo je, da mi očitate vohunstvo. Če vi lahko napadete mojega kralja ga smem jaz braniti po svojih močeh. Da sem vohunil v pravem pomenu besede, bi bila vaša glava že dolgo v krvnikovi malhi."

Rohan je besno zakričal: sredi svojega razgovora mu je izbil Capestang meč iz roke. Planil je ponj ter se zaletel iznova. Conde pa, videč se zasačenega, je bil skočil naravnost k vratom. Zaklenjeno! In k drugim, ki so držale na ulico: takisto! Šele tedaj je zdivjal in navalil na Capestanga.

Prepozno! Baš ko je on potegnil meč, se je zgrudil Rohan s prebodeno ramo......

"Cogolin!" je kriknil vitez. "Kje si živina, lenoba, gnoj? Ali ne vidiš, da te visokost pričakuje!"

Cogolin je stopil na prag. Conde je odnehal kakor hitro je videl vojvodo pasti.

"Visokost," je dejal Capestang, "vdajte se!" Conde je zaječal od sramu in spet zavihtil rapir. "Ne?" Nočete se vdati?" Conde je sunil, vitez odbil. "Prav žal, visokost; potem vas razorožim!" — Princ je komaj čutil, kdaj mu je zletel meč iz roke. "Moj jetnik ste!"

Položil mu je roko na ramo ter mu nastavil rapir na vrat.

"Nikar, gospod," je dejal s strahotno mirnim glasom, "ne silite me, da vas zabodem! Bilo bi mi resnično žal!"

Conde je proseče pogledal mladega moža in zastokal:

"Naj bo! Razorožen sem...... Predam se!"

"Cogolin, pazi na njega visokost. Kakor hitro se gane — kolji!"

Oproda se je postavil z bodalom v roki k princu. Conde je pobe̍sil glavo in zahropel v divji boli, kakor zver, ki se je vjela v past. Capestang je spravil rapir v nožnico ter stopil k Rohanu, ki je prav tedaj odprl oči. Vitez se je poklonil premaganemu sovražniku.

"Gospod," je dejal, "tistih petdeset vojaških oprem, ki ste jih bili shranili v tej hiši sem uničil jaz. Ranil sem vas, in zdaj aretiram gospoda Condeškega. Ne čudite se in ne obsojajte me. Vi se bijete za Condeja, drugi za Guisa, tretji za Angoulema. Da gledam zgolj na lastno korist, bi bil nemara z vami. Toda videl sem našega ubogega petnajstletnega kraljiča kako stoji zapuščen med samimi strašnimi nasprotniki in se ne more ustavljati, ne braniti — in glejte, zasmilil se mi je v srce. Sklenil sem ga obvarovati vaših nakan. Vas je na tisoče, jaz sem sam. Vi ste mogočni in bogati, jaz sem ubog. Nihče me ne podpira, nihče ni moj prijatelj. Takšna je moja zgodba: pritrdili mi boste, da ni izdajalska niti ne vohunska. Kdo vlada, vidite, mi je naposled majhna skrb. Ne maram pa, da bi naš mali Ludvik XIII. plakal. In razentega mi je rešil življenje. Kraljev vitez sem, gospod! Vse to vam pojasnjujem, ker mi ugajate. — Vaša rana ni smrtna: še mesec dni pa je ne boste niti čutili. Takrat, gospod vojvoda, če me izvolite pozvati na revanšo, mi bo le v čast, da se vam postavim. Dotlej pa vsa pozdravljam iz dna srca, prvič, ker ste premagani, in drugič, ker ste junak...... Bog z Vami! Cogolin odpiraj duri!"

To rekši se je pokril, stopil h Condeju, prijel ga pod pazduho in ga potegnil s seboj. Cogolin jima je sledil. Hipec nato ,ko so zavili iz Vaugirarske ulice je krenila vanjo izza nasprotnega vogala družba kakih petnajst plemičev. Bil je skrajni čas!

Iz dalje se je slišalo viharno hrumenje. Po cerkvah je bilo plat zvona. Conde je trepetaje poskušal ta hrup in truš; vitez pa je odgrnil svoj plašč in pokazal princu nabito pištolo.

"Gospod," je dejal, "najina pot drži skozi najhujšo žerjavico: lahko vam je zaklicati na pomoč in storiti, da me ubijo. Toda zastavim vam častno besedo: za najmanjši glas iz vaših ust vam izprožim v rebra to cev, ki je vzeta iz vaše lastne orožarne."

"Velja, gospod," je odgovoril Conde z glasom mrklega obupa. "Predal sem se in molčal bom. Le nekaj mi povejte: kam me peljete?"

"V Louvre!" je odgovoril Capestang. "Ne bojte se ničesar: jaz sem porok za vas!" je dodal z veličavo gotovostjo.

Conde ni črhnil več besede. Vitez ga je držal krepko pod pazduho. Na križempotju Vieux-Colombjer sta dospela med množico. Trume oboroženih meščanov so korakale proti osrčju mesta in kričale: "Živel princ!" Te tolpe so se zdele skrbno organizirane. Meščani so vabili tudi mimogredoče s klici: "Garda je na naši strani!

Pol stotnije kraljevske garde pojde z nami!'' Conde je trepetal, a Capestang se je muzal: oba sta vedela, kaj je doletelo gardno četo!''

Za nekaj hipov sta prišla do Novega mostu. Stražil ga je oddelek meščanov oborožen z arkebuzami.

''Ura bije!'' so kričali. ''Gardna četa mora biti vsak trenotek tu! Korakali bomo nad Louvre! Živel princ! Živel Conde!''

Capestang je mislil, da ga spuste brez težave na ono stran.

''Stoj!'' je zavpila straža. ''Parolo!''

''Conde!'' je kriknil Capestang.

Na slepo, sama od sebe mu je planila beseda iz grla. In hkrati je stopi naprej med meščane, vodeč s seboj Condeja, ki je sledil ves osupel in bled, nezmožen besede, kam li dejanja. In glej zapora se je razgrnila, meščani so storili vsaksebi, kličoč:

''Stopajta, vrla plemiča! Živel Conde!''

Zdajci pa je završalo med ljudstvom, najprej posamezni vzkliki, nato zmagoslaven, donebesen vrišč:

''Princ! — To je princ! — Živel princ! — Živel Conde!''

''V Louvre!'' je zarjul Capestang z gromovitim glasom.

''V Louvre! V Louvre!'' Živel princ! Conde!''

In vsa množica se je spustila v korak za Capestangom, ki je jadrno, stopal naprej sklanjaje se k princu in mrmraje mu na uho:

''Vioskost ako hočete, pustiva tu svojo kožo! Oba pogineva, toda vi prvi! Ubogajte visokost, ali pa vas ustrelim kakor psa. — Kričite: v Louvre, prijatelji!''

''Prijatelji!'' je zavpil Conde. ''Prijatelji, v Louvre!''

''V Louvre! V Louvre!'' je ponavljalo rohnenje uporne trume.

Conde, jetnik Capestangov, je vodil na njegovo povelje puntarje v Louvre! Divji krik je prhutal nad tem človeškim morjem kakor ptica z besnimi krili. Plat zvonov se je razlegal vsepovsod in klical na pokolj. Conde je stopal, kakor bi ga peljali na morišče. Capestanga pa je nesla pijanost njegove blazne, nezaslišane neverjetne usode......

''Arkebuze na strel!'' je zdajci zagrmelo povelje.

Množica se je ustavila in zvalovala nazaj: dospela je bila do velikih louvrskih vrat. Mostič pred temi vrati je bil spuščen onkraj jarka pa sta stali v bojnem redu dve stotniji garde z namerjenimi arkebuzami! Poveljeval je sam stari maršal Ornano z mečem v roki, pripravljen na smrt.

Beseda ''izdajstvo'' je ušla nekomu iz ust in zletela med trumo. Ljudje so se čudili, videč Louvre v tako dobrem obrambnem stanju. Condeja pa samega, dasi je obečal priti z vojaštvom. Kje je bila zdaj napovedana stotnija, ki mu bi vdrla v kraljevski grad?

Že je Ornano vzdignil meč, da bi ukazal streljati, ko je zagledal pred seboj dva plemiča držala sta se pod pazduho kakor prijatelja.

''S poti vidva!'' je kriknil maršal.

Toda vitez je stopil korak naprej in zaklical z zvonkim glasom:

"Capestang!....."

"Parola!" je zamrmral Ornano. "Spustite jih!"

Ludvik XIII. je bil sam s telesnim zdravnikom. Učeni mož je žlobudral neprestano, da bi prikril svoj strah in nemir.

"Kje je moja mati?" ga je prekinil kralj.

"Nje kraljevsko veličanstvo je v družbi svojih dam. Sto arkebuzirjev straži njene sobane. Kakor sem rekel, sire: dim omenjene nikotiane (tako so imenovali tobak, ki so ga baš tedaj začenjali pušiti na Francoskem) bi nemara pregnal slabo voljo, ki tlači vaše veličanstvo....."

"In Luynes?" je vprašal Ludvik XIII. s tesnobnim glasom.

"Gotovo je doma, veličanstvo. Sicer pa, če izvolite rajši, da vam puščam....."

Mladi kralj ga je ošinil z besnim pogledom.

"Poberite se k vragu," je viknil nanj, "vi s svojo nikotiano in svojim puščanjem! Ako moram res umreti nocoj, dajte mi vsaj umreti v miru!"

Zdravnik se je globoko poklonil in zadenski umaknil v predsobo, kjer je stalo petdeset arkebuzirjev pod poveljstvom gardnega kapitana Vitryja, da bi zapečatili svojo zvestobo do kralja s krvjo in življenjem.

"Kralj se mi vidi hudo bolan," je rekel zdravnik Vitryju. "Še puščati si več ne da."

"Prijatelj," je odgovoril Vitry, "preden mine ura, bomo vsi bolni, in puščali nam bodo vse do zadnje kaplje!"

Rohneča nevihta je šla preko Louvra. Večerilo se je. Širne sobane je polnil mrak in v tem mraku so se risale nerazločne postave straž, ki so slonele tiho na svojih arkebuzah ter čakale znamenja za poslednji boj.

"Sam!" je zamrmral Ludvik XIII., spustivši se v naslanjač. "Sam in zapuščen!"....

Z obema rokama se je prijel za bedno glavo, da ne bi več slišal zvonov, ki so oznanjali konec njegovega kraljevanja. Gol meč je slonel ob stolu zraven njega, in na mramorni mizici je ležalo dvoje pištol: mladi kralj se je bil pripravil na obrambo in zdaj je čakal sovražnikov ter mislil, naslanjaje glavo v dlani:

"Še uro še nekaj minut morebiti, in vse bo končano! Navaliti hočejo na Louvre! Oh, če pridejo, jih pobijem kolikor se bo dalo, in umrem..... Umreti, ko mi je petnajst let! Zakaj ga ni tu junaka, čigar pogled me je prešinil z vročico slave! Oh, da bi slišal njegov grmeči glas, ki je lil pogum v moje plašno srce! Prav se mi godi! — Capestang mi je otel življenje jaz pa sem ga razžalil..... Ne bo ga več. Sam sem na veke sam! Aretacija vojvode Angoulemskega je le pospešila dogodke. Bogme prijeti je bilo treba Condeja! Prizanesel sem mu, in zdaj triumfira. Pariz mu vriska naproti..... Še malo, in kakor jastreb se vrže name, da me raztrga!"

Dvignil je glavo.

"Čemu trepečem?" je zamrmral "Dajmo pokažimo jim, da sin Henrika IV. ni strahopetec!"

Bila je prava misel v pravem trenotku, zakaj hip nato se je začelo po vsem Louvru kričanje beganje in žvenket orožja! Ludvik XIII. je planil na noge: pograbil je meč in se obrnil proti vhodu. Francoski kralj, vzravnan v obupni pripravljenosti, je sam odprl vrata svojim morilcem!

Toda odskočil je ves osupel in zavrisnil od neznosne radosti, kakršno pozna le tisti, ki se je kdaj predramil iz smrtne more. Pred njim je stal Conde, bled, krotak in tresoč se kakor šiba na vodi! In zraven princa — Capestang!

"Sire," je dejal rešitelj, "čast mi je, da vam smem predstaviti gospoda princa Condeškega, ki se želi podvreči vašemu veličanstvu!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Širne dvorane za Capestangovim hrbtom so zažarele od tisočerih sveč. Lakaji so prižigali lustre, ves Louvre se je objemal kakor na čarobnem slavju: od vsepovsod so tiščali zmagoviti obrazi z vseh strani je bučalo, klicanje, razlegaje se po hodnikih in stresaje temelje silne palače:

"Živel kralj! Živel kralj! Živel kralj!"

Prihitel je Vitry s svojimi stražarji, dospel je Ornano z vestjo, da je zunaj mirneje odkar vedo da se je Conde podvrgel: pojavil se je Richelieu, da nihče ni vedel odkod in Luynes je prilezel iz svojega skrivališča: Concino Concini je pritekel poljubit kralju roko: Marija de Medicis se je vrgla v sinovo naročje: dvorano je napolnila množica vsakovrstne gospode, ki je prej že dolgo ni bilo na izpregled. Ludvik XIII. je okušal vso opojnost zmage in vso ponosno radost misli:

"Vse to je podložno meni! Jaz sem njih gospodar!"

"Živel kralj!" Navdušeni klici so odmevali po vsem Louvru, razlegali se na ulice, širili se in zalivali mesto, čigar zvonovi so pravkar še zvonili na punt, zdaj pa so morali glasiti kraljevo zmago!

Dve dolgi uri je stal princ Condeški sredi vseobčega praznika, polmrtev od jeze in sramote: vse ga je obsipalo z zbadljivkami najmarljiveje pa tisti, ki so snoči najbolj klečeplazili pred njim ter moledovali za časti in službe kadar se polasti prestola!

Nazadnje pa je polahnil človeški val. Dvorjani so se razgubili. Toda Richelieu je bil videl Capestanga in je prebledel! In videl ga je Concini ter je namignil Rinaldu!

Kralj je zamahnil z roko, in vsa sijajna družba je odšla izvzemši Vitryja, Ornana, Luynesa in Capestanga. Tedaj je stopil mladi kralj h Condeju in mu položil roko na ramo, rekoč:

"Pozdravljeni, gospod bratranec. Kakor se vidi, ste nas hoteli pahniti s prestola?"

"Sire," je odgovoril Conde, "upam da vaše veličanstvo ne misli poniževati premaganca!"

"Premaganca?" je zategnil kralj. "Nu, da. Kje pa je ostalo tiste pol gardne stotnije, s katero ste hoteli napasti Louvre?"

"Sire," je dejal Conde z bledim nasmeškom "zajeta je po temle gospodu."

"Veličanstvo," se je oglasil Capestang, "visokost pretirava: zajel sem le prazno opremo brez ljudi."

"Molčite!" ga je prekinil kraj. "Nu dragi bratranec poniževal vas ne bom: Bourbon lahko ubije Bourbona toda poniževati ga — Bog ne daj!"

Conde je trepetal. Krvniški oder se je risal pred njegovim zbeganim duhom. Videl je, kako krčevito se trudi kralj, da bi ukrotil svoj gnev.

"Potemtakem me vi niste hoteli ponižati?" je izpregovoril Ludvik XIII.

"Ne, sire!" je dejal Conde obupno.

"Ali ste me mari hoteli umoriti?"

"Ne, sire!"

"Kaj pa? Vsekakor ste me hoteli pahniti s prestola!"

"Ne, sire!"

Ludvik je glasno zasopel. Ozrl se je v Ornana, nato v Vitryja in spet v Condeja. Oči so se mu zalile s krvjo in zdajci je bučil v leden grohot, ki je zlovešče odmeval po dvorani.

"Oh!" je pomislil Capestang. "Ubije ga! Bogme, tega nisem hotel! Krvniški hlapec nisem, na mojo dušo, da ne!"

"Beliča ne bi dal za njegovo kožo," si je rekel Vitry.

"Disgraziato! Nesrečnež!" je zamrmral Ornano.

Kralj si je obrisal potno čelo.

"Bratranec," je dejal z negotovim glasom, "mogoče vam je znano, kako je spremljal maršal de Joveuse mojega očeta v Rouen. Joveuse je bil najprvo kapucin, potem pa je ušel iz samostana in postal eden izmed voditeljev katoliške lige. Novo dostojanstvo pa je prevzel šele ko si je bil s tajno pogodbo zagotovil maršalsko palico. Kot maršal je prišel nekoč s Henrikom IV. v Rouen. Tam, kažoč na množico, ki se je zgrinjala od vseh strani, da bi videla velikega kralja je vprašal moj oče Joveuse, ki je stal zraven njega v sijajni z zlatom vezeni obleki: "Kaj pravite gospod maršal, čemu neki zapušča ljudstvo svoje opravke in dere semkaj zapravljat čas?" — "Zato," je odgovoril Joveuse, "da bi se nagledalo vašega veličanstva." — "Motite se," je povzel moj oče, "tisto čudo, ki se ga svet ne more nagledati, ni kralj ampak pozlačen kapucin....." In veste kaj je storil Joveuse? — Poslovil se je na mestu zasedel konja in jo udrl v kalopu v svoj samostan. Živ krst ga ni videl od tistega dne."

"Kaj pomeni ta godba, sire?" je vprašal Conde z zamolklim strahom.

"Kaj pomeni?" je rekel Ludvik XIII., smehljaje se mu okrutno. "Ta zgodba pomeni, da imamo v Parizu kapucine, karmelite, dominikance, frančiškane, benediktince, avguštince, usmiljene brate, lazariste, bele menihe, črne menihe, progaste menihe in še obilo drugih bogoljubnih hiš, tako, da si lahko po lastnem okusu izberete kraj, kjer boste po Joveusevem zgledu premišljevali do svoje smrti."

"V samostan da naj stopim?" je kriknil Conde. "Jaz — kutar? Nikoli, sire, nikoli!"

Kralj se je nasmehnil še ostreje.

"Odločite se," je dejal. "Samostan ali Bastilja!"

Dolg trepet je izpreletel Condeja. V molčeči prošnji je iztegnil roke. Ornano si je grizel brke. Luynes je gledal brezbrižno. Capestang pa je drgetal in škrtal sem pri sebi:

"Vsi hudiči! Kaj sem storil že spet! Krvniški hlapec ali bastiljski priganjač je eno kakor drugo...... Joj meni bahaču! Iz gole ničemurnosti da morem gnati vodjo upora po spuntanem Parizu, sem postal navaden brezčasten berič!"

"Sire!" je zastokal Conde.

"Samostan ali Bastilja!" je ponovil Ljudvik XIII.

Conde se je vzravnal.

"Ječa je ječa!" se je odrezal srdito. "Nihče naj ne poreče, da je videl Bourbona v kuti!"

Ludvik je čakal tega. Obrnil se je k Vitryju in velel s strahotnim glasom:

"Kapitan, aretirajte princa!"

"Vaš meč, visokost!" je dejal Vitry, stopivši naprej.

Conde si je odpasal meč. Hkrati pa se je ozrl na Capestanga in dejal s prezirljivim glasom:

"Lepo ste jamčili zame!"

In tako je odšel princ jetnik iz tistega Louvra, kamor je še pred malo urami upal stopiti gospodar. Henrik II. Bourbonski kraljev bratranec in pretendent na francoski prestol, je postal "številka 14" v Zakladnem stolpu bastiljske trdnjave!

Vitry je odhajaje čudno pogledal Capestanga. Na kraljevo znamenje se je odstranil tudi Luynes in takisto ošinil viteza z očmi. Capestang je videl s kolikšno zavistjo navdaja vse te ljudi. Stari maršal Ornano pa, ki je najzadnji zapustil kraljevo sobo je šepnil mlademu možu z uho:

"Dober svet, prijatelj: ako ne pojdete odtod v največji milosti, zajašite konja in bežite na kraj sveta. Vi ne veste, koliko bodal se brusi za vas." Nato se je obrnil h kralju in rekel osorno: "Sire, gospod Condeški ni tisti, katerega se najbolj mudi aretirati."

"Kdo pa? Nemara Guise?"

"Ne, sire: Concino Concini!" je hladno odvrnil maršal ter odšel počasi, kakor bi upal, da ga vendar še dohiti povelje......

Drugič v svojem življenju sta ostala Ludvik in Capestang sama. Razlika pa je bila v tem, da je bil nocoj vitez potrt in kralj židane volje. V glavi mladega vladarja so še odmevale besedé, s katerimi je pravkar iznenadil samega sebe:

"Kapitan, aretirajte princa!"

Njegovo prvo kraljevsko dejanje! Prvi čin njegove moči!

Zapovedal je, in izpolnili so njegovo voljo! Povzdignil je glas, in so zgrabili! — Le mignil je, in po vsem upornem Parizu je zavladal mir!

Ta zavest je navdajala petnajstletnega mladeniča s ponosom. Njegov pogled ki se je upiral v Capestanga, je bil poln občudujoče hvaležnosti.

"Vitez," je izpregovoril kralj, "povejte mi najprej, kako je bilo s tisto gardno četo, ki jo je imel moj bratranec pripravljeno v svoje namene!"

"Vidite, sire," je rekel Capestang, "najlaglje vam razložim vso stvar od začetka do konca, kakor se je godila......"

"Počakajte," ga je prekinil Ludvik ter udaril s kladevcem ob majhen zvonec. "Obednica bo pripravnejši kraj za najin razgovor."

Kralj je ugibal sam pri sebi že več časa, kako naj odškoduje rešitelja za to, ker ga je zadnjič imenoval bahača. Prišlo mu je na um, da bi ga povabil k svoji mizi.

Dve minuti po njegovem znamenju so se odprla vrata nastežaj. Oficir v veliki gali je stopil na prag, salutiral z golim mečem in kliknil:

"Obed njegovega veličanstva!"

Za njim je vstopilo četvero halebardirjev. Vojakom so sledili štirje strežaji v slavnostnih livrejah, ki so nesli mizo in zadaj spet štirje halebardirji. Strežaji so postavili mizo na sredo sobane. Halebardirji so se razvrstili ob stenah in zamrli nepremično kakor kipi. Na snežnobelem miznem prtu se je lesketala posoda, zlate kupice, dvoje šesterorogih kandelabrov in več kristalnih steklenic, v katerih se je iskrilo staro burgundsko vino, vmes pa obilje raznih jedil, pokritih s srebrnimi zvonci.

Capestang je ostrmel nad tolikšnim razkošjem. Hkrati pa — zakaj lačen je bil pošteno — se je željno ozrl na bogato mizo in pogoltnil slino, misleč si:

"Kraljevanje je res imenitna stvar. Da sem kralj bi lahko sedel k tej mizi in se napokal po kraljevsko: škoda, večna škoda! Nu, gledal bom kako je veličanstvo; to je menda visoka čast, in tudi apetitu ne bo na kvar."

Ludvik XIII. je v tem pomignil halebardirjem in strežajem, naj odidejo.

"A kdo bo stregel vašemu veličanstvu?" je spoštljivo vprašal oficir.

"Eh, storil bom, kakor moj oče na bojišču: postrežem si sam! — Gospod vitez sedite tu nasproti: gotovo ste lačni z mano vred."

Še tisti hip se je raznesla po Louvru vest, da večerja kralj prav po domače z mladim vitezom Capestangom, in marsikateri plemič se je postavil na prežo, da bi se prikupil novemu ljubljencu, kadar pojde domov.....

Medtem pa je šepetal na stopnicah Concini z Rinaldom.

"Ali je vse pripravljeno?" je vprašal maršal.

"Presodite, svetlost: Montreval in Bazorges v predsobi. Louvignac pod stopnicami. Pontraille na dvorišču: jaz sem tu, da nadzorujem stopnice in predsobo, oboje hkrati. Ob vhodu Louvra pazi Chalabre z dvajsetorico tičev, izmed katerih ima tudi najpohlevnejši svoje tri štiri duše na vesti. Nocoj nam ne uide!"

Toda on, ki so mu veljale smrtonosne priprave, se je baš tisti hip priklonil kralju, ves bled od ponosne osuplosti:

"Kaj, sire! Jaz da naj sedem k mizi vašega veličanstva?"

Te časti ni bil izkazal Ludvik XIII. še nikomur. Ubogi vitez, čigar pokojni oče se je rad pohvalil za svojih živih dni, kako je bil nekoč deležen odlikovanja, da je smel gledati kralja pri jedi, je mislil izprva, da se mu blede: potem pa je vendar sedel na stol, ki mu ga je kazal mladi vladar. Vzravnal se je, kakor bi bil osvojil svet in meneč, da ne more zahvaliti gostitelja lepše, nego če se izkaže svoji nalogi kos, je udaril po jedeh, da je bilo veselje.

Obenem pa je ognjevito začel povest, ki jo je poslušal kralj s čedalje večjim navdušenjem. Govoril je za dva, jedel za tri in pil za štiri. Ko je bila miza prazna in zgodba pri kraju, je plosknil Ludvik z dlanmi:

"To je sijajno! Oh, da sem vas videl, kako ste peljali Condeja po mestu! In vaš dvoboj v gostilni, z dvema hkrati! Pravite, da niste spoznali nobenega izmed plemičev, ki naj bi se bili preoblekli za gardiste?"

"Ne sire nikogar, nisem spoznal!" je dejal Capestang.

"Kolika škoda! Nu, saj je zgodba o vojni zalogi, ki ste jo skrili v klet, sama zase dovolj imenitna."

"Kaj ne, veličanstvo, nisem je uganil slabo!" je naivno rekel vitez. "In zraven sem si mislil: prav, prav, njegovo veličanstvo dobi petdeset popolnih oprem za svoje vojake."

"Odkupim vam jih!" je vzkliknil mladi kralj. "Nu da, pokaj se čudite? Opreme so vaše, vojni plen je vojni plen. Ali mi jih prodaste?"

Capestang je pomislil in odgovoril:

"Dobro, sire. Prodam jih: se pravi, odstopim vam jih v zameno."

"Aha!" je dejal Ludvik, misleč, da ga hoče vitez prositi kake službe, in seveda rad pripravljen ugoditi mu. "Kaj želite v zameno?"

"Obleke so — obleko bi rad dobil."

"Kakšno? Povejte brez skrbi."

"Obleko princa Condeškega," je odgovoril Capestang. "Ker pa je mojih petdeset in ta le ena, sire, je več ko pravično da mi odstopite z obleko vred še princa v nameček." Ludvik je planil pokoncu: tudi Capestang je vstal. "Kakor vidim, se obotavljate, sire: in vendar vas ne prosim bogve kako velike reči."

"Princa! Vraga......"

"Človečka, veličanstvo!" je rekel vitez. "Tudi jaz sem človek in celo vi ste, sire."

"Kaj vendar hočete ž njim?" je vzkliknil Ludvik vznemirjen in zavzet nad tako nenavadno kupčijo.

"Izpustiti ga hočem, sire!"

"Nikdar!" je zarohnel kralj, in bledi obraz mu je poškrlatel. — "Pridobili ste si pravico do moje hvaležnosti ,ali zlorabljate jo, in vaša zahteva mi vzbuja čudno sumnjo."

"Sire," je dejal Capestang s preprostotjo, ki je rezko nasprotovala njegovemu običajnemu razmahu, "poštenjaku se zgodi lahko še kaj hujšega nego to, da postane sumljiv. Imenovali ste me svojega viteza, jaz pa, nesrečnež, sem se ponižal v beriča. Sire, ko sem aretiral princa in ga pozval, naj gre z mano v Louvre in se vam podvrže, mi je sledil radovoljno, ker sem mu bil dejal: Ne bojte se ničesar, jaz sem porok za vas! Zdaj pa je princ v Bastilji in jaz sem zapravil besede. Sire, vrnite mi mojega jetnika, ali pa se vam kolnem, da porušim Bastiljo, če treba, in ga osvobodim!"

Ludvik XIII. je skomignil z rameni, zasmejal se rezko in rekel že drugi pot:

"Bahač!"

In kakor prvič, je Capestang tudi zdaj omahnil pod udarcem: njegovo navdušenje je padlo k tlom nalik ptiču s polomljenimi krili. Zagledal se je smešnega namesto, da bi se zdel velikan. Mladi vladar pa, videč ga tako potrtega, je sklenil dopolniti svojo zmago.

"Pazite," je rekel z zlobnim glasom, "pazite, da vi sami ne pridete v Bastiljo!"

Toda ukanil se je. Njegove besede so bile Capestangu tisto, kar je obupanemu levu udarec z bičem. Besno je stopil h kralju, ki se je že obračal proti vratom; sklonil se je k njemu, kakor bi mu hotel pokazati, kako da je majhen v primeri ž njim, ter zarohnel:

"Mene v Bastiljo! Poizkusite, če se upate, sire! Glejte me: zdaj odprem vrata! In zdaj poslušajte, zakličem: Gospoda, kdo izmed vas hoče odvesti v Bastiljo moža, ki je pravkar otel prestol in kralja!"

Kralj se je opotekel nazaj...... Trepetal je in ječal od gneva. Capestang pa je končal:

"Odhajam, sire! Nobeden moj korak ne bo hitrejši nego drugače. Vaša je volja, vaša oblast: ukažite me prijeti!"

To rekši je odprl vrata in odšel, z dvignjeno glavo, plamenečimi očmi in pestjo uprto v bok: trdo in izzivalno je stopal med množico dvorjanov, ki so se razmikali pred njim, klanjaje se novemu vplivniku, klanjaje se domnevni Capestangovi sreči!

Vrata kraljeve sobe so ostala odprta nastežaj. Ludvik XIII. je hotel stopiti, da bi kriknil povelje, toda glas mu je obtičal v grlu..... Z obema rokama se je prijel za čipkasti ovratnik ter se zrušil bled in z izbuljenimi očmi v najbližji fotelj.

Tedaj pa se je pojavil na pragu Concini. Videl je bil Capestanga, kako je stopal mimo in je takoj zaslutil nekaj važnega.

"Bog nebeški!" je viknil v hinavskem strahu. "Kralju je slabo!"

V predsobi se je vzdignil hrup. Concini je planil k vladarju.

"Sire! Sire! Kaj vam je? Kaj se je zgodilo?"

"Ta človek!" je izdavil kralj.

"Capestang?" je kriknil Concini s strašnim veseljem.

"Razžalil me je."

"Razžalil! Kralja je žalil! Počakajte, sire: videli boste, česa je zmožen maršal d'Ancre kadar žalijo njegovega kralja!"

"Primite ga in pripeljite ga predme," je zamrmral Ludvik XIII., "toda — ne storite mu žalega!"

Concini je bil že zunaj. Več ko dvajset plemičev, ki so slišali besedo "primite ga!" je bilo potegnilo meče in planilo za njim. Toda maršal jim je besno odmahnil.

"Ti bedaki," je dejal sam pri sebi, "so ga zmožni res odvesti h kralju, ki jedva čaka, da bi mu odpustil..... Gospoda, meče v nožnice! Nihče naj se mi ne gane: pravica da položim roko na žalitelja kraljevske veličasti, je moja!"

Na dvorišču je stal Rinaldo.

"Kako?" je hlastnil Concini.

"Baš koraka čez viseči most. Naši ljudje so mu za petami ter ga ne puste iz oči."

"Na pot! Dobiti ga moram živega!"

XXXV.

Bitka pri "Velikem Henriku".

Ko je stopil vitez de Capestang iz Louvra, je bila ura deset. Naglo je korakal v globoko noč opotekaje se kakor pijanec in grabeč se za glavo: ni se vpraševal kam da gre. Na ovinku tesne ulice je stopil nekdo k njemu in kriknil:

"Denar ali življenje!"

Capestang je besno izdrl mošnjo, ki je bila polna zlatnikov in jo treščil z vso silo razbojniku v glavo.

"Na denar!" je zavpil. "Nažri se in nalokaj! In bog ti daj nebesa, če vzameš tudi moje pasje življenje!"

Z olajšanim srcem in žepom je krenil dalje, hudujoč se sam nad seboj:

"Kaj mi je treba zdaj zlata! Uh, trikrat osel! Joj, živina!"

"Mari bi bil molčal!" je nadaljeval. "V roki sem držal srečo. Slep slučaj me je bil storil rešitelja monarhije: da nisem odprl svojih bedastih ust, bi bil jutri prvi v kraljestvu! Z lahkim srcem bi smel stopiti pred vojvodo Angoulemskega in reči: "Vaša hči me ljubi in jaz ljubim njo. Zdaj, ko sem nekaj, vzemite jo Cinq Marsu, ki je samo zanikaren markiz, in dajte jo meni!"

Sredi teh besed pa je umolknil in vztrepetal.

"Gizela je vendar Cinq-Marsova žena!" se je udaril po čelu. — "Tisti večer opolnoči je bila poroka! Res, da mi je odkrila svojo ljubezen: Cinq-Marsu je žrtvovala zgolj ime, medtem čaka name, da jo zavojujem v nadčloveški borbi! A kje sem jaz? Česa naj se nadejam, ko ne znam pograbiti sreče, kadar se mi vsiljuje!"

Ne, ne; upom je bilo treba dati slovo. Kralj sam je bil zdaj njegov sovražnik!

Več ur je blodil tako brez cilja. Od zgolj nesreče mu je prišlo na um, da bi se ubil:

"Potem mi vsaj ne bo treba čakati, da me zadavijo drugi."

Ni se zavedal, kako umestna je bila njegova misel v tistem trenotku! Ugibal je, kakšen način smrti bi si izbral.

"Že vem!" je vzkliknil nenadoma plameneč od brezumne drznosti: "Izvršiti hočem, kar sem napovedal kralju! Jaz sem spravil princa v Bastiljo, jaz ga spravim iz nje. In ker ni dvoma, da zdrobi v tem orjaškem boju Bastilja mene in ne narobe, najdem vsaj tisto, česar iščem, to je slavno smrt, in tisto, kar sem izgubil, ko sem igral beriča to je svojo viteško čast!"

Pet je bila ura pri Karmelitih, ko se je vrnil Capestang po tej strašni noči ves izmučen, toda poln poguma v zapuščeno gostilno.

"Cogolin!" je kričal nestrpno. "Spravi se k "Dobremu srečanju" po konje! Kje si fakin? Cogolin!"

Cogolina ni bilo v gostilni. Capestang se je vrgel na seno, ki je bilo njegovo ležišče že toliko dni. Truden je bil in čutil je, kako ga premaguje zaspanec. Tedaj pa je zdrknil v podstrešje solnčni žarek ter zbodel viteza v oči. Zazijal je, vzdignil trepalnice in planil kvišku, kakor bi ga bil pičil modras. Skozi lino se je iztezala glava, in Capestang jo je bil spoznal!

"Rinaldo," je kriknil sam pri sebi.

Skočil je k lini; glava je bila izginila.

Podstrešje je imelo dva vhoda. Prvi je držal na stopnice, ki so spajale nadstropja z dvoriščne strani, drugi na cesto. Pri tej vnanji lini se je bila pokazala Rinaldova glava.

Vitez se je sklonil, ter videl, prislonjeno lestvo in Laha, kako je baš skočil ž nje. Kakih dvajset mož je obkoljevalo gostilno od vseh strani, za njimi pa so se zbirale gruče radovednih gledalcev. Šestorica oborožencev je stražila vozna vrata. Stopil je k drugi lini: tudi na dvorišču je stalo kakih deset ljudi. Spoznal jih je povečini: bili so sabljači maršala d'Ancre, in sredi med njimi je stal Concini sam!

Capestang je z naglim pogledom obletel podstrešje, iščoč, kje bi videl luknjo špranjo v strehi ali razpoko v tleh: rešilen prelaz pa najsi še tako ozek, samo da bi mu pokazal pot iz te pasti. Zaman! In tedaj, pijan od nekakšne besne radosti, ki ga je obhajala vselej spričo bližnjega boja, je začel graditi barikado pred cestno lino. Nakopičil je vse, karkoli mu je prišlo pod roko: mizo, par zabojev, polomljena vrata, troje stolov in nazadnje dve hrastovi bruni s katerima je podprl utrdbo, da bi še bolje držala. Nato je stisnil v levici bodalo, z desnico pa je široko izdrl rapir, vzdignil ga nad glavo in kriknil s hripavim glasom:

"Capestang zoper vse!"

To rekši je prestopil lino in se pokazal vrhu stopnic. Glasno vpitje ga je pozdravilo. Concini je vzdignil glavo ter bušil v zlovešč grohot.

"Evo ga! Evo ga!" so tulili sabljači.

"Dobro jutro, gospodje plačani morilci!" je zarjul Capestang.

Concini je mahnil z roko. Tolpa je utihnila.

"V imenu kralja!" je zavpil maršal, trudeč se, da bi mu zvenel glas kar najmogočneje: "V imenu kralja, pridite doli!"

"V imenu Capestanga ostanem tu!"

"Predajte meč!" je zarohnel Concini.

"Tebi v čreva!"

"Gospoda, vsi ste mi priče, da se upira z orožjem v roki!"

"Smrt mu! Smrt! so zarjuli morilci.

"Smrt vam, kanalje smradne!" je odgovoril vitez. "Kar pridite si ponjo!"

"Izdajalec in rebelant!" je škrtnil Concini.

"Zajec in pes!"

Psovali in izzivali so se z besedami, z znamenji, z očmi. Concini se je penil, sabljači so cepetali od nestrpnosti. Capestang je stal zgoraj kakor živa psovka. V gloriji vzhajajočega solnca je divjal neukrotno vrhu svojih stopnic ter bruhal grožnje in prezir: zdaj na pragu smrti, se ni bilo vredno krotiti!

"Naprej!" je velel Concini s kratkim, steklenim krikom podoben lovcu, kadar odveže krvoločne pse. Rinaldo in Pontraille sta navalila prva, za njima Bazorges. Louvignac, Chalabre in Montreval, in nazadnje dober tucat najetih rokovnjačev.

"Živega hočem! Pripeljite mi ga živega!" je zagrmel Concini.

S krvavimi očmi in odprtimi usti je drla truma po stopnicah. — Vitez jih je čakal, ves naježen, napet kakor vzmet, z naperjeno ostrino. In zdajci se je začulo renčanje vpitje, preklinjanje in rohnenje z nečloveškimi glasovi: napadalci so bili dospeli do vrha! Concini je videl spopad in zarinil, pozabivši svoje lastno naročilo, da naj ga vjamejo živega:

"Bij! Sekaj! Kolji! Po njem! — Tisoč cekinov tistemu kdor mi prinese njegovo roko. Oh! Joj! Strahopetci!"

Kaj se je bilo zgodilo?

Napadalci so se zaleteli vsi hkrati. Capestang pa je začel z bliskovito, mehanično naglico porivati svoj ogromni rapir v ta kup človeškega mesa. Kri je brizgala tuljenje zadetih se je razlegalo daleč na okoli. Prvi trije so bili ranjeni: hoteč se umakniti, so potisnili ostalo trumo nazaj, da je zropotala preklinjaje pod znožje stopnic.

"Zdajci!" je vpil Concini. "Strahopetci! Naprej! Bij! Kolji!"

Tudi Rinaldo se je bil znašel pod stopnicami. Ali Rinaldo, dasi lopov, kar je pri Lahih navada, je bil po svoje hraber, kar je pri Lahih kaj redka stvar. Ni se bal rane, tudi smrtne ne. In bil je resnično vdan gospodarju. Predvsem pa: sovražil je Capestanga iz dna svoje malopridne duše. Skoraj pokojno je viknil maršalu:

"Potrpite, visokost. Dobite ga!"

To rekši je vzdignil oči.Kar je videl, ga je prešinilo z divjim veseljem:

Capestang je bil brez rapirja.

V sekundi, ko so planili napadalci proti njemu je vitez petkrat ali šestkrat porinil meč v njih kopico: nato pa, ko se je udrl ta živi plaz navzdol, je zdajci opazil, da drži v roki okršek brez ostrine. Rinaldo jo je bil zlomil z poslednjim besnim mahom!

Začutil se je izgubljenega.

"Razorožen je!" so zavpili spodaj. "Naprej! Dajmo ga! Kolji."

Prhnili so kvišku kakor volkovi na upehano žival. To je bil konec!

Capenstang se je ozrl s pogledom obsojenca, ki ve, da mu je umreti, in vendar še išče rešitve. Zavrisnil je ter se zagrohotal; z bliskovim pripogibom je vzdignil reč, ki je slonela tik ob lini. Že so drli sovražniki po stopnicah, že je tulil sprednji krvolok:

"Da vidiš, kdo je Rinaldo, lopov!"

— Ko je zarjula žrtev z novim, podeseterjenim zasmehom:

"Da vidite, kdo je Henrik Veliki, drhal!"

Conciniju, ki je čakal na dvorišču, in brezdelnim gledalcem, ki so se zbirali kroginkrog, da bi videl, kako primejo "razbojnika", se je ponudil neverjeten prizor: Capestang, brez meča in bodala — vrgel ga je bil od sebe — je treskal po buticah svojih napadalcev z ogromno železno ploščo! Udarci so bobneli, morilci so se umikali, vitez je vriskal, in plošča je padala brez usmiljenja. Ko je bil novi

napad odbit in se je zbegana truma vnovič pobirala pod stopnicami, tipaje si krvave glave, pa je zavihtil orožje nad glavo, kažoč ga vsemu ljudstvu, in zagrmel:

"Živel veliki Henrik! Živel Henrik Četrti!"

Narod je cepetal od veselja. Pokrivala so letela v zrak, in glušeč krik je odgovoril nezmagljivemu bojevniku:

"Živel veliki Henrik!"

Concini si je pulil lase. Rinaldo in še do petnajst drugih si je obvezovalo dobljene rane.

Tisti hip pa se je spustila množica gledalcev v obupen beg in se razkropila na vse strani.

"Semkaj, semkaj! Na pomoč!" so zavpili maršalovi ljudje ter planili na prosto.

In res je bilo došlo ojačenje. Iz Tournonske ulice je pridrevilo v kalopu štirideset konjenikov — četa, ki jo je pustil maršal v rezervi. Brez pardona so se zagnali v ljudi, podiraje in teptaje vse, kar se ni utegnilo rešiti. Minuto nato je bila zbrana vsa pomnožena sila iznova okrog gostilne.

"Naskočite!" je priganjal Concini, kažoč jim stopnice. "Kaj čakate? Naprej!"

Capestang je videl, da so dobili morilci pomoč. On sam, tam doli pa sto kaljenih vojnikov! Ponosna zona ga je izpreletela: to je bila smrt, kakršne si je želel odnekdaj! Umaknil se je na podstrešje in jel zadelavati tudi dvoriščno lino: ko je bil zaslon dograjen, je prekrižal roke in zaklical:

"Kar nadme, janci, kdor se upa! Toda pazite, dokler vas ni več ko sto!"

Iznenadila ga je čudna tišina, ki je vladala zunaj. Nihče ni ubogal Concinijevega povelja: narobe, zdelo se je kakor bi bili vsi, sabljači in konjeniki, zapustili bojišče. Viteza je popadla tesnoba.

"Posvetujejo se in zgovarjajo," mu je prišlo na um. "Toda kaj? Oh!" je vzkliknil takrat in izbuljil oči od groze.

Iz kota se je vrtinčil dim! Tenka, bela štrenica dima se je vila ob tleh ter postajala čedalje bolj gosta in črna: še hip, in bruhnil je cel jedek, dušeč oblak: začulo se je prasketanje, in tam, kjer se je bilo pokadilo izprva, je šinil plamen izpod tal! Gostilna je gorela! Oblegovalci niso bili odšli: ker se ni dal ukrotiti s silo, so ga sklenili pregnati kakor lisjaka iz brloga in so vzeli ogenj na pomoč!

"Strahopetci!" je zarjul Capestang. "Strahopetci!"

In ni imel drugega orožja kakor bodalo in zlomljen rapir! Plamen je tulil in sikal okrog njega, zunaj pa se je družilo z rohnenjem požara vpitje in divje vriskanje sovražnikov. Sabljači in konjeniki so gledali kvišku, kazali pesti in grohotaje izzivali Capestanga. In ne zaman: pojavil se je na vrhu stopnic ter krenil nizdoli, v levici bodalo, v desnici zlomljeni meč, podoben ranjenemu tigru, ki leze na zadnji boj in kaže lovcem svoje strašno zobovje.

V prvem hipu je tolpa nehote odstopila, nato pa je zavladal grozoten molk: vseh sto oblegovalcev je navalilo s stisnjenimi čeljustmi. Capestang je treščil kakor vihra med te spačene obraze, v bliskanje jekel in steklenih oči: sekal in klal je slepo, ne čuteč krvi, ki mu je brizgala v obraz in pljuskala po obleki ne čuteč ran, iz katerih je uhajalo njegovo lastno življenje, niti ne vedoč, da ga trgajo na kose!

In zdajci so ga videli pasti.

Deset jih je skočilo nanj. Povezali so ga, zamašili mu usta in ga vrgli polumrtvega počez na konja.

"Spravite ga v dvorec!" je ukazal Concini s hripavim, jedva slišnim glasom.

In maršal in jegova četa, vsi bledi in prepadeni, večina pokrita z ranami, so se spogledali med seboj, ozrli se še enkrat na požar ter zapustili bojišče, pokrito s krvjo in mrliči. Šele na koncu ulice so se oddahnili, kakor bi bili porazili celo armado in vzeli z naskokom utrjen grad!

XXXVI.

Catachresis!

Cogolin je sledil Capestangu, ko je vodil princa Codeškega skozi pobunjeno mesto, vso pot do Louvra. Pogled na arkebuzerje maršala Ornana je splašil tudi njega, da jo je ubral z ostalim ljudstvom vred. Ves zasopel se je ustavil v spoštljivi razdalji nakošatil se, kakor je videl gospodarja in vzkliknil:

"Zmagali smo, corbacque!"

Pomislil je, da bo vitez gotovo prenočil v Louvru: verjetnost, da bi se ga spomnil sredi svoje slave je bila pač neznatna. Zato je sklenil praznovati zmago sam. Zlata mošnja je bila sicer pri Capestangu, toda Cogolin je hranil drobiž, šest tolarjev, ki jih je sklenil pognati do zadnje pare: bil je prepričan, da kralj obsuje svojega rešitelja z bogastvom in bosta imela jutri itak vsega v obilju! Poln podjetnosti se je napotil proti osrčju Pariza.

Na vogalu Slavne ulice in ulice Štirih sinov se je začudeno ustavil, videč množico ljudi, ki so prihajali z vseh strani, ta peš, drugi na konju; saj so svetili z majhnimi papirnatimi svetilkami ter izginjali skozi glavna vrata velike gospodske hiše.

"To je Guiški dvorec!" je zamomljal Cogolin, ki je dodobra poznal Pariz. "Pa ne, da bi bil pri vojvodi kak ples? Mm, čudni plesalci, s tako skrivnostnimi obrazi in s pištolami za pasom, kakor se zdi! Kaj vraga se neki godi nocoj v Guiškem dvorcu?"

"S poti!" je zagrmel glas blizu njega.

Cogolin se je neutegoma zaupal svojim dolgim nogam in tekel dokler ni prispel v Opičjo ulico, tesno in temno sotesko brez zraka in

neba, ki je bila na sila slabem glasu. Štela je kak tucat poluodprtih bajt, in vsaka je imela v pritličju svojo razvpito beznico.

Cogolin je bil lačen in žejen drugače pa še nekam sramežljiv, če se mu je baš zazdelo. V brlogu, kamor je stopil si je sicer izdatno postregel z jedačo in pijačo deklino, ki mu je silila ves čas na kolena, pa je pogledal šele, ko mu je zlezlo vino v glavo. Potlej, to se ve, ni več poznal mere in meje, ampak se je izkazal pijanca in nečistnika prve sorte. — Vlačugarska orgija, ki je bila namenjena v proslavo vitezove zmage je trajala dobršen del noči, in Cogolin se je valjal v pregrehi, dokler ni opazil, da ga je malopridnica lepo natihoma zapustila. Namesto nje pa je stala pred njim krčmarica, ki je upirala pesti v mizo in ga srepo merila z očmi.

"Piti mi dajte!" je zagodel Cogolin.

"Najprej plačajte, kar ste zajedli in zapili dozdaj. Pet tolarjev je natanko."

Cogolin se je nasmehnil. Vedel je, da ima šest tolarjev in mu ostane potemtakem še eden v potolaženje mačka.

"Piti daj, baba!" se je zadrl ošabno. "Denarja pri nas ne manjka; kdor ima šest tolarjev, jih pač lahko plača pet, bi dejal!"

"Plačajte najprej!" je vztrajala krčmarica.

Cogolin ni dolgoval ničesar več zakaj deklina mu je bila izmaknila v ljubečem objemu vseh šest tolarjev in oddala gospodinji štiri, to je, enega več, nego je bil zapravil v resnici. Namen krčmaričinega tirjanja je bil samo, da bi dognala ali nima žrtev še kakega drugega premoženja. Toda revež je zaman obračal žepe. S solznim strmenjem je pogledal baburo, ki je že stiskala pesti.

"Denarja ni!" je zajecljal. "Sam zlodej ve, kako se je zgodilo!"

"Falot!" je zarjula hudobnica. "Obešenjak, ki žreš in piješ brez denarja! Da bi te črna kuga, razbojnik, vlačugar, protestant!"

Obenem s psovkami je deževalo nanj udarcev s pestjo in palico, zakaj baburi je prišel tudi dedec na pomoč. Preden se je Cogolin zavedel, je ležal v cestnem blatu, pijan, okraden je povrhu še nabit.

Videč, da mu vse vekanje ne pomore se je pobral na noge in odkrevsal proti domu. Na vzhodu se je že jasnilo, ko je dospel v klavrnih samogovorih tik na vogal Vaugirarske ulice.

"Slavo bogu!" je vzdihnil iz dna svoje mučeniške duše. "V seno se zarijem in prespim gorje....."

Tedaj pa je zadel nesrečneža silen sunek, baš pod nos, in ga podrl na tla, kakor je bil dolg in širok. Slišal je divji krik in čutil, kako beži preko njega mnogo ljudi, teptaje ga z nogami. Ves zbegan in polomljen se je Cogolin zavlekel v kot, kjer je stokaje vzdignil glavo in kar odrevenel. Gostilna pri "Velikem Henriku" je bila obkoljena od vojakov in nje dvorišče polno gospodov z golimi meči v rokah!

"Kaj hudiča iščejo v mojem stanovanju?" se je razjezil siromak. "In kaj iztika pepelniški obraz, ki se mi zdi tako znan?"

Ni se mu bledlo v pijanosti. Pepelniški obraz, ki je prav takrat pristopil h Conciniju ter mu šepnil nekaj v uho, je bil Laffemas! — Kakor v sanjah je videl Cogolin Laffemasa, kako je planil v drvarnico in začel iz nje vlačiti butare, ki jih je naposled zažgal.

"Bravo, gospod Laffemas!" je zavpil Concini.

"Laffemas!" je zastokal oproda, "moj lopov iz Angoulemskega dvorca! Čemu mi beštija zažiga gostilno? Pritožim se gospodu vitezu! Oh! Joj! Saj tamle je! po stopnicah gre! Bog nebeški!"

Cogolin se je trudoma spravil na kolena. Okamenel in bulječ z očmi od blazne groze, je gledal zadnji prizor Capestangovega boja. Videl ga je pasti, videl je, kako so ga vrgli krvavega in nezavestnega na sedlo. Z glasnim jokom je sledil zmagoslavni tolpi tik do Concinijevega dvorca:

"Moj gospodar je izgubljen! Moj ubogi vitez je mrtev!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Mesec dni je bil minil od krvavega jutra, ko so se zaprla težka vrata v Touronski ulici že vdrugič za vitezom Capestangom, brez upanja, da se mu kdaj odpro — ako je sploh še živel v tistem trenotku.

Mesec dni je bil minil. Droban dež je padal na Pariz, enolično in vztrajno, kakor bi bilo zapisano, da ne odneha nikoli več. V tem dežju je stopal po Židovski ulici čuden strah stiskaje se tesno k zidu, da bi se ognil vode, ki je drla s streh. Vsi mimogredoči so se ozirali za njim, čudeč se njegovi bedni prikazni. Na desni nogi je imel škorenj z ostrogo, na levi meniški podplat. Nad obledelim, nekdaj rdečim, zdaj rjavkastim jopičem mu je visel v capah zelen plašč, zakrpan z žoltimi višnjevimi in črnimi cunjami. Glava tega človeka je bila pokrita z nečim, kar naj bi bilo predstavljalo lasuljo, v resnici pa je bilo le sveženj razčesanih vrvi. Le tisti, kdor je imel dober spomin pa živo domišljijo je mogel spoznati v njem našega prijatelja Cogolina!

Bila ga je koža in kost. Njegov ostri nos se je zdel še daljši, strastno ga je iztezal in divje škilil z očmi kadar je stopal mimo kakega izkuha in začutil dišavo jedil.

Raztrgan in umazan, s pobešeno glavo in premočen do kože se je klatil tjavendan, opotekaje se slabosti in spravljaje bunke in brce meščanov, v katere se je zadeval na vsakem koraku. Zdajci pa je zašel nevedoma v gosto gnečo. Ko je zlovoljno vzdignil oči, je zdajci osupnil in odprl usta nastežaj.

"Oho!" je zamrmral. "Kaj pomeni to?"

Množica ljudstva, med njo nemalo kočij, se je trla pred veliko štacuno. Na dveh lesenih odrih obakraj vhoda je stalo dvoje mož, ki sta skakala semintja mahala z rokami in vpila ljudem. Nad odroma in nad vhodom so visele tri slike. Leva je predstavljala docela

plešasto damo z nadpisom: "Poprej!" a desna isto žensko z lasmi do peta in nadpisom: "Potlej!" — Že ta dva umotvora sta nekam vznemirila Cogolina: ko pa je pogledal srednjega in najogromnejšega, je kar zazijal. Na veliki plahti je bila vpodobljena nekakšna boginja v kričečepisani halji, in pod njo se je šopirilo v ognjenordečih črkah:

PER TA SLAUNI CATACHRESIS!

"Catachresis!" je vzkliknil Cogolin v svojem srcu. "Tristo hudičev! Pri moji duši! Catachresis! — Moja boginja! Ah, saj sem slutil že takrat! Ne motim se!"

Uprl je oči v moža, ki sta oznanjala strmečemu občinstvu blagoslov svoje slavne Katahreze. Zamežal je, da bi videl bolje in tedaj — toliko, da ni omedlel od veselja! — Solze radosti so se mu ulile po velikih licih, v blaženem rožanju je raztegnil usta prav do ušes.....

"Lureau!" je vzkliknil pri sebi. "Mojster Lureau!"

In res ni bil eden izmed obeh možakov nihče drug kakor nekdanji gostilničar pri "Velikem Henriku." Pod firmo "slaune Catachresis" je Lureau razpečaval mazilo, ki mu ga je bil nasvetoval Cogolin zoper njegovo plešo, da mu je izvabil nekaj pištol paštet, piščancev in gnjati! Opeharjeni Lureau se je tolažil s tem, da je zdaj sam peharil ves plešasti Pariz! Njegova štacuna je bila najbolj posečana v ulici Sv. Martina. Okrašen z velikansko lasuljo, o kateri se je klel, da je pristna, je od zore do mraka prodajal majhne lončke napolnjene z mešanico iz loja in saj!

Sredi svojega navdušenja je Cogolin začutil, kako ga nekdo treplja po rami. Ozrl se je in videl, da stoji za njegovim hrbtom sijajna kočija; krasna mlada ženska, ki je sedela v nji je pozorno motrila mojstra Lureauja njen tolsti lakaj pa se je pokroviteljsko sklanjal k našemu znancu.

"Glejte si!" je pomislil Cogolin. "To je tisto babše, ki mi je dalo pri "Treh vladarjih" devet pištol, da sem ji pustil zapeljati svojega rajnega gospodarja!"

In res je bil Marion Delorme. Česa je iskala tu? Mari je bila spoznala v šarlatanu nekdanjega gostilničarja in ga hotela vprašati, kaj se je zgodilo z vitezom Capestangom? Cogolina vsekako ni pobezala ona, marveč njen lakaj.

"Ne motim se!" je dejal s svojega sedeža na zadnjem koncu voza. "Gospod Cogolin, sam v svoji lastni osebi!"

Siromak je takoj spoznal rdečezaliti obraz in monumentalni trebuh Cinq-Marsovega sluge.

"Gospod de Lanterne!" je vzkliknil s kar najponižnejšim poklonom in malo je manjkalo, da ni dodal: "Sam bog mi vas pošilja!"

Lanterne je zardel spomnivši se njegove nehvaležnosti, a hkrati se je nasmehnil, kar je povedalo Cogolinu, da mu kadilo tistega večera še ni povsem izginilo iz ničemurne glave. No, Lanterne se je hotel tudi maščevati.

"Za boga!" je povzel z ošabnim pomilovanjem, "mari ste peš, gospod Cogolin?"

"Žalibog, gospod de Lanterne! Zato pa se vi postavljate v kočiji."

"Še vedno ne morem verjeti svojim očem," je nadaljeval Lanterne okrutno. "Nisem si mislil, da vas vidim kdaj tako razcapanega in tako neznansko mršavega."

"Da, vi, ki se svetite, kakor solnce!"

"In kako ste obuti: na desni škorenj, na levi opanek!"

"To pomeni, da se ne morem odločiti, ali naj postanem vojak ali menih!"

"In koliko lukenj imate v plašču!"

"Ne toliko, kolikor je zlata in žide na vaši livreji!"

"Ne vem, če ne več. Odkod ta strašna beda gospod Cogolin?"

"Saj ni beda; doma v stanovanju mi visi sedem popolnih oblek, sedem klobukov in sedem parov obuvala, hvala bogu......"

"Oho!" Lanterne je izbuljil oči. "Zakaj baš sedem?"

"Zato, da se lahko preoblečem vsa dan v tednu. Toda obljubil sem, da bom hodil v znak žalovanja sedemdeset dni takšen, kakršnega me vidite."

"Tako! Za kom pa žalujete, prijatelj Cogolin? Morda za gospo mamico, kaj?"

"Ne, ne!" je vzdihnil Cogolin v resnični bolesti. "Izgubil sem svojega ubogega gospodarja, ki mi je bil dražje od matere in očeta!"

"Kaj?" se je zavzel debeluh. "Gospoda viteza Capestanga?"

"Gospod de Capestang je mrtev že mesec dni!" je potrdil Cogolin s turobnim glasom.

Lanterne je sočutno zmajal z glavo. Tisti hip pa se je dotaknila Cogolinovega komolca drobna roka v židani rokavici: Marion Delorme je pogledala skozi okno svoje kočije. Njen lepi obraz je bil ves prepaden in bled kakor smrt.

"Kaj pravite?" je zajecljala, trepetaje, kakor list na vodi. — "Vitez de Capestang, da je mrtev?"

"Se pravi, z gotovostjo ne vem, madame!" je dejal Cogolin, ki se mu je zasmililа žalost lepe mladenke. "Rekel sem le, da sem izgubil svojega ubogega gospoda."

"Mrtev!" je zastokala Marion z obupnim glasom. "Mrtev je, saj vidim po tvojih solzah! Mrtev!"

Vrgla se je nazaj v kočijo in zaihtela na glas.

"Madam," je zatrdil Cogolin odločno, "prisežem vam, da ne vem zanesljivo!"

"Zakaj jočeš potem? Govori vendar! Kaj se je zgodilo? Na vzemi to in ne prikrij mi ničesar!"

Cogolin, ki je šklepetal z zobmi od gladu in revščine, je storil v tem trenotku vzvišeno dejanje. Namesto da bi vzel denarnico, katero mu je molila Marion, je naglo odmahnil, rekoč:

"Ne daj bog, da bi služil denar z nesrečo, ki je zadela mojega viteza!"

"Ah," je zamrmrala Marion, "pozna se ti, kdo te je učil plemenitosti! Govori tedaj, razloži mi vse do pičice: ne zamolči niti najmanjše reči."

Cogolin je naglo, toda zvesto ponovil vse, kar je bil videl tisto jutro: kako so Concinijevi ljudje oblegali gostilno, kako jo je Laffemas zažgal, kako se je prodal vitez v poslednjo borbo in kako so vrgli truplo nesrečnega mladeniča na konja ter se vrnili ž njim v Concinijev dvorec. Marion Delorme je poslušala s strastno pozornostjo in zenice so se ji širile od groze. Kakor hitro je bil Cogolin gotov, se je sklonila z voza ter zaklicala vozniku:

"Naglo! Pelji me domov in čakaj pred vrati!"

Kočija se je obrnila, zdrdrala v kalopu in se ustavila pred dvorcem markiza de Cinq-Marsa. Marion je hitela v svojo sobo sama ne vedoč, kaj hoče: živela je eno tistih minut, ki se vtisnejo človekovi duši za vse njegove žive dni. Debele solze so ji lile po licih, ne da bi jih skušala skriti pred hišno, ki je begala okrog nje. Sedla je in napisala kakor v vročici:

"Povedala sem ti naprej, da me lahko obide kdaj želja, užiti nekaj ur prostosti. Zapuščam te, dragi, za dan ali dva, mogoče tudi za dolgo. Karkoli se zgodi, ostani miren: prisežem ti, da moji zvestobi ne boš imel očitati najmanjšega greha. Ne poizveduj, kje sem in kaj počenjam: bodi prepričan, da je Marion dovolj ponosna in bo spoštovala svoje obveznosti, bodisi blizu, bodisi daleč od tebe. Zbogom, predragi moj in do svidenja: morda kmalu, morda — nikoli."

Zapečatila je pismo, velela poklicati Lanterna in mu izročila ovoj:

"To daj gospodu markizu, kakor hitro se vrne. In pomni dobro, mojster Lanterne; ako izdaš le besedico o najinem srečanju v ulici Sv. Martina, te spodim: ako poveš, da si me videl plakati, te velim pretepsti: ako pa se predrzneš slediti mi in vohuniti za menoj, te dam ubiti. Stopi zdaj!"

Lanterne je ves v strahu pograbil pismo in jo odkuril kakor jelen, vzlic svojemu ogromnemu trebuhu, Marion pa je medtem zbrala vse svoje zlato in lepotičje v torbico ter jo predala hišni, rekoč:

"Pojdiva Aneta! Moj bog, ne ustavljaj se!"

"Kam, madame?"

"Za nekaj dni," je odgovorila Marion, "se vrnem v svoje prejšnje stanovanje pri "Treh vladarjih"...... nasproti Concinijevega dvorca!"

— —

Cogolinu je bilo žal odklonjene denarnice, toda reven in lačen je bil prehudo, da si ne bi bil želel pomagati drugače. Ko mu je izginila kočija izpred oči, se je vrnil njegov pogled k Lureauju, baš ko

se je spet poklonil na vse vetrove in začel gotovo že stotikrat tisti dan.

"Žlahtni gospodje in krasnolične gospe, ki poslušate mojo besedo! Ta slika, — potrkal je s paličico na levo plahto, — predstavlja visokorodno in mogočno vojv. Miriflorsko, španjolsko damo in najboljšo prijateljico naše mlade kraljice, ki naj jo bog ohrani. Kakor se lahko vsak prepriča, je ta žlahtna princesa plešasta, ker so ji vsled hudega razburjenja izpadli lasje. Takšna je bila potemtakem preden je uporabila čudotvorno mazilo sestavljeno po receptu stare čarodejke Catachresis, ki jo vidite kontrafirano tu na sredi. Ako mora kdo tajiti, da je ta nesrečna dama docela plešasta, naj se oglasi!"

Vse poslušalstvo je odkimalo, da ne.

"In zdaj," je nadaljeval Lureau, trkaje s paličico po desni sliki, "oglejte si prav tisto vojvodinjo Miriflorsko potlej, ko so ji bili natrli glave z mazilom vzvišene Catachrezide! Vsak jo lahko vidi in celo potiplje. To vam je najnovejši kontrafe visoke dame in njeni lasje so zdaj tako gosti in dolgi, da ji še obleke ni treba, ker se lahko zavije vanje!" — Vsesplošno občudovanje in strmenje. — "Toda, mi porečete ali nam veš razodeti kraj, kjer dobimo to čudovito mazilo? In jaz vam pravim: gotovo da! Ne dobi se na Kitajskem, niti v Egiptu, niti v Rimu, niti v Babilonu, ampak v Parizu! Dobi se v ulici Sv. Martina, v tejle moji štacuni, ki se nahaja pod varstvom in zaščito slavne Catachreside same!" — Enodušno zadoščenje. — "Ampak, me vprašate morebiti, kako si našel skrivnost in recept tega vzvišenega mazila? Mari si tako učen?"

"Gospoda učen sem, to je golo in po vsem svetu znano dejstvo."

Tudi skromen sem, in zato vam moram priznati s težkim srcem: skrivnosti čudodelnega mazila nisem našel jaz! Tisti, ki jo je našel, je mož, čigar ime blagoslavljam sleherni dan." — Cogolin je nastavil ušesa, — veleum, ki ga slavi zaradi tega sijajnega odkritja vse trpeče človeštvo, je slaven učenjak, ki je potoval že trikrat okrog sveta, je z eno besedo, veliki, mogočni nesmrtni Cogolin!" — Lureau se je odkril, množica je zamrmrala. Cogolin je okamenel zevaje od nepopisnega začudenja. "To skrivnost, gospoda sem kupil od slavnega Cogolina za gotov denar, založil sem vanjo vse svoje imetje: da je tu navzoč, bi vam lahko potrdil. Petdesettisoč srebrnih tolarjev sem mu odštel!" — Glavno občudovanje. — "Ampak mi spet poreče kdo, ti da si plačal petdesettisoč dolarjev za skrivnost vzvišene Catachrezide in nesmrtnega Cogolina, preteto si neumen, ako misliš, da moremo mi kupovati tvoje dragoletno mazilo!"

"Da, gospoda, mazilo je strašno drago! Toda pomirite se. Zvest obljubi, ki sem jo storil tisti dan, ko so mi zrasli novi lasje, ne prodajam čudodelnega mazila za denarje, marveč ga delim zastonj!" — Navdušeno odobravanje in ploskanje. — "Darujem ga! Vsak si ga lahko vzame, kolikor hoče! Mazilo ne stane nič, ne zlatnika, ne dolarja, ne beliča! Da se ne upropastim popolnoma računam samo

lonček, v katerem se nahaja! Eno livro, gospoda, eno beraško, zanikarno livro! Kdo ne premore livre, da si kupi lonček, ovit z molitvico, ki spada zraven. In z listkom, na katerem so zapisani v zlatih črkah trije talismani, tri čarodejne besede: Parallaxis! Asclepios! Casachresis! Le noter! Stopite v štacuno slavne Catachrezide! Nič ne stane! Vse zastonj! Le noter, gospoda! Muzika!''

Skriti godci so urezali koračnico, dočim je udrlo deset, dvajset petdeset bedakov naravnost v štacuno, kjer je prodajala gospa Lureaujeva lončke s slavnim mazilom. Cogolin, ki si zdaj ni mogel prav verjeti svojim velikim ušesom in je le slutil, da ga čaka vsaj dobro kosilce, se je zapodil z žarečim obličjem naravnost proti mojstru Lureauju.

Revež je mislil, da bo sprejet z odprtimi rokami: toda Lureau je prebledel! Lureau je zaškripal z zobmi od straha in jeze!

''Oho!'' mu je siknil naproti, ''razkrinkat si me prišel? Kupčijo mi hočeš skaziti, lopov? Čakaj, pokažem ti, s čim kurimo našo peč!''

XXXVII.

Kaj pravijo zvezde.

Na večer tistega dne, ko so se zgodile te stvari v ulici sv. Martina, je sedela Leonora Galigaj z maršalom v eni svojih soban. Samo črna mizica z srebrnimi vložkami je bila med njima in na mizici svečnik, ki je dajal obširnemu prostoru nekaj medle turobne luči.

Nepremično sta slonela s komolci na mizni plošči: včasih se je zdelo, da igra plamen življenja samo še v gnevnem in trpkem spopadu njunih pogledov. Oči Concina Concinija so izražale sovraštvo na višku njegove strašne sile, oči njegove soproge so prekipevale od divje, tragične ljubezni. Concini je premišljal, kako bi ubil Leonoro, ona pa je čutila, da bi ga rajša videla mrtvega, nego da mora pogrešati njegove ljubezni.

''Hotela si govoriti z mano,'' je izpregovoril maršal. ''Že mesec dni se te ogibljem, ker nisem gotov, da te ne bi zadavil, ako stopiš pred moje oči. Nocoj sem nekoliko mirnejši, ali vendar sem prišel brez orožja: da imam bodalo s seboj ne mogel bi te gledati žive.''

Leonora je žalostno zmajala z glavo in zadušila ihtenje, ki ga je čutila v grlu.

''Ali veš, Leonora, kaj se je zgodilo s plemičema, ki si jih poslala v Progarsko ulico tisto noč, ko sem prijel vojvodo Angoulemskega? — Kje sta Lux in Brain? Vprašaj Sekvano kam je odnesla njiju krvavi trupli!''

Nobeden se ni ganil. Njiju obraza sta se malone stikala. Concini je zaškripal z zobmi.

''Povej,'' je nadaljeval, ''kaj hočeš od mene? Najprej si mi ugrabila Gizelo; vse, kar ljubim. Nato si mi vzela Capestanga: vse, kar sovražim. Ravnala si kakor moja smrtna sovražnica. Ti veš kaj je bila najina poroka: zveza v dosego bogastva in moči. Izrečno sva si dala besedo, da ne bo med nama nikoli govora o ljubezni, ne z moje, — ne s tvoje strani. Zagotovila sva si svobodo. Nikoli se nisem brigal zate, ali imaš ljubimca. Je li res ali ne? — Mari sem zahteval, le enkrat samkrat pojasnila o tvojem vedenju? Ne? Čemu se vtikaš v moje početje? Nisem te sovražil odkraja. Narobe: občudoval sem tvojo močno dušo in se zaupal tvojemu častihlepju, ker sem vedel, da ima z mojim vred isti cilj. Kaj sem ti storil, da si me vzljubila?''

Nalik mramornemu kipu je poslušala oboževanega moža, ki ji je oznanjal trdo in jasno, da ljubi drugo in da ne bo nikoli ljubil nje. — Zgolj tihe solze, ki so ji drle po licih so pričale o njeni bolečini.

''Kaj si storila z Gizelo?'' je povzel Concini po kratkem molku. — ''Umorila je nisi, to slutim. Prisegla si mi, da jo vidim spet. A kdaj? In kje? Mari si me klicala zato? Ah, prekletnica! Ti vidiš kako trpim, ti veš, da ječim vse dolge noči brez spanja — saj me slišiš, ki nastavljaš uho pred mojimi vrati! — in vendar nimaš usmiljenja z menoj! Zavedaš se, da te ne morem zadaviti, dokler je ona v tvoji oblasti!''

''Kmalu jo boš videl Concino!'' je zdajci dehnila markiza.

Concini se je zdrznil, zastokal in stresel glavo.

''Prisežem ti, da jo boš videl!'' je ponovila Leonora Galigaj.

''Kdaj?''

''Čez tri dni.''

''Kje?'' je zahropel Concini.

''Tu!'' je velela ona. ''In tisti dan boš videl tudi viteza Capestanga.''

''Čez tri dni!'' je škrtal maršal. ''Še tri dni čakanja! Kdo ve, ali mi ostane moči, da bom mogel živeti dotlej? Kdo ve, ali se prej ne ubijem!''

Beseda se mu je utrgala. Ta mesec dni ga je zelo izpremenil. — Ves Pariz je govoril, da je le še senca samega sebe in ves Pariz je slutil zakaj. Concini je blaznel od gneva, Gizelino in Capestangovo nenadno izginjenje je bilo zanj strahovit udarec. Isti dan, ko so prinesli viteza v dvorec, je bil izginil in niti Concini, niti drugi, ki so pazili nanj, niso vedeli, kaj ga je vzelo. Samo Leonora je rekla zvečer maršalu:

''Gizelo imam; hotela sem dobiti tudi njega. Kadar bo pravi čas, ti vrnem oba.''

Toda Leonora je v tem nehala plakati. Čudezna volja ji je bila vrnila vsakdanji neprodirni obraz, čeprav je besnela v srcu nevihta. Z mrklim sočutjem je uprla oko v soproga.

"Povabila sem te," je izpregovorila čez čas. "Daj, da ti razložim, zakaj. Prvič, ker je Marija tik pred tem, da te zapusti."

"Marija de Medicis naj misli, reče in stori kar hoče. Sit sem hinavske komedije, ki jo moram igrati pred njo. Živeti hočem že enkrat, vsaj en sam dan hočem živeti po svoje! Živeti, ne da bi moral trpeti poljube te ženske, ki se mi studi!"

Minuta je tekla v znamenju tako strašne odkritosrčnosti, da se Leonora niti malo ni začudila soprogu, ko je priznal svoje prešestvo nji v obraz. Z zloveščim mirom je odgovorila:

"Da, Concino moj: ali prva posledica tvoje prostosti bo, da te umore." Maršal se je zdrznil ter plašno pogledal okoli sebe. "Jaz pa nočem tvoje smrti! Ako ti obrne Marija hrbet, si strga kralj krinko z obraza in vsa truma tvojih protivnikov bo mahoma nad teboj. Pariz naju je naveličan: večkrat se mi stori, kakor bi bil zrak, ki ga sopeva, gost od sovraštva. Naj se te naveliča še Marija, in vse je končano! Dvor naju raztrga, narod naju potepta. Kdo ve, ali ni krvniški oder že stesan za naju?"

Njen črni pogled je obtičal v temnem kotu sobane, kakor bi ga uklepal krvav privid.

Concini je šklepetal z zobmi. Strah je grmel v njegove možgane skozi vsa vrata, ki jih je odpirala Leonora. Ni ga izkušal skriti pred njo. Pozabljeno je bilo vse drugo, celo Capestang in Gizela. Da je le malce zaprl oči, že je videl v duhu razjarjeno ljudstvo, kako vlači njegovo truplo po ulicah.

"Niti bežati ne utegneva več!" je pozvala ona, kakor bi bila uganila maršalovo skrito misel. "Prepozno je, Concino: že stojiva sredi lestvice, ki drži k oblasti. Zdaj morava pasti, ako ne prispeva na vrh."

"Na vrh! Na vrh!" je ponovil Concini v zamolklem renčanju strahu, gneva in častihlepja. "Kako naj prispeva na vrh?"

"Ne boj se!" je dejala Leonora z mrzlo trdovratnostjo, kakor zagledana v pogubni cilj. "Prvič so nama ustavili splašenega konja, drugič razlili strup: tretjič je ni sile, ki bi mi ubranila Concino. To pot se zavarujem na vse strani: in kar je glavno — Capestang je zdaj v moji oblasti......Le meni prepusti vso skrb, sam pa misli, kaj storiš! Vse, česar zahtevam od tebe je zaupanje v mojo ljubezen do dne, ko položim krono na tvojo ljubljeno glavo in te storim kralja francoskega. Takrat boš lahko zahteval od papeža, da razveže najin zakon: takrat pojdem. Concino, zadovoljna s svojim delom, in rada umrem, če je tako sojeno, zakaj vedela bom ,da Concino kraljuje in da gre meni hvala za to!' '

Concini jo je gledal z grozo in občudovanjem, toda njegovo sebično srce ni zmoglo iskrice sočutja.

"Pot je prosta," je povzela markiza. "Angouleme in Conde sedita v Bastiliji. Guisa potolaživa s tem, da mu opaševa konetahelski meč. Saj ti pravim: prepusti mi skrb! In da me spoznaš do dna,

Concino: Gizele in lopova Capestanga ti nisem iztrgala zato, da bi odtegnila njo tvoji ljubezni in njega tvojemu sovraštvu. Kar sem storila sem storila zato, ker ti zvezde prepovedujejo dotik teh dveh bitij, dokler se ne polastiš prestola, ki te povzdigne nad ljudi tako visoko in tako blizu boga, da ti bodo morale biti še zvezde pokorne. Concino, po mojem nalogu je izračunal Lorenzo Gizelin in Capestangov zvezdovnik!"

Vse: kralji, knezje, škofje in preprosto ljudstvo je takrat verovalo v zvezdovražbo. Marija de Medicis je verovala vanjo in smelemu duhu Leonore Galigaj so bila prerokovanja zvezdogledov morda edina opora v njegovem hlepenju po veličini. Ni čudno, da je bil tudi Concini brezpogojno vdan prepričanju svoje dobe.

Leonora Galigaj je nadaljevala z zamolklim glasom:

"Lorenzo je po mojem nalogu izračunal zvezdovnik viteza Capestanga in Gizele Angoulemske. Njegova razodetja so takšna, da sem vztrepetala pred njimi celo jaz, ki se ne bojim ničesar na svetu: nesreča ti je za vratom Concino!"

In res je videl maršal, kako postaja bleda polt njenih lic še bolj podobna mrliški.

"Kaj pravijo zvezde?" je zasopel. "Kaj je našel v usodi hudičevega bahača in..... v njeni?"

Leonora se je sklonila:

"Povem ti njegove lastne besede. Zvezde pravijo tole: Kdorkoli se dotakne Gizele Angoulemske, umre v treh dneh. Kdorkoli ubije Adamarja de Capestanga, umre v treh dneh."

Concini se je zrušil v svoj naslanjač.

"Potem," je zastokal, pijan od gneva in razočaranja, "oh, potem je vse izgubljeno: ona ne sme biti moja! To je moja smrt."

"Molči!" je velela Leonora. "Lorenzo je povedal še nekaj drugega."

Trpela je strašno. Z drhtečo roko si je otrla pot, ki je curkoma drl po njenem čelu. Maršal jo je gledal brez pomilovanja in čakal besede: komaj je dihal.

"Kaj pravi Lorenzo?" je kriknil. "Govori! Ali hočeš, da poginem tu, pred teboj?"

"Tole pravi," je odgovorila markiza z mehkim glasom: "Samo kralj more brez nevarnosti položiti roko na ta dva človeka."

"Kralj!" je trepetaje zamrmral Concini.

Leonora Galigaj je vstala. Čuden, preroški mir jo je bil navdal. Iz njenih črnih oči je sijala krotkost brezmejne ljubezni.

"Concino," je dejala, "zdaj me poznaš! Zdaj veš, zakaj sem ti vzela Capestanga in Gizelo. Samo kralj se jih sme dotakniti brez smrtne nevarnosti. Nočem, da umreš Concino. Preden vzdigneš roko nad Capestanga, preden jo položiš na Gizelo Angoulemsko, moraš postati kralj!"

Premolknila je. Concini jo je gledal s praznovernim spoštovanjem.

"Pojdi, moj dragi in ne moti me v skrbi za utešenje tvoje ljubezni in tvojega sovraštva. Pojdi — moči me zapuščajo!"

Polublazen od radosti, groze in upanja, je vstal Concini ter stopil k nji iščoč besede, da bi se ji zahvalil. Toda ona je ponovila:

"Pojdi!"

Šel je, kakor bi ubogal glas mogočne čarodejke. Ko je zaprl vrata za seboj, je Leonora omedlela.

Maršal se je vrnil v avdijenčno sobano. Poklical je slugo in velel prižgati vse luči. Zdel se je ves izpremenjen. Brezumno veselje se je dvigalo v njegovih prsih:

"Corpo di Christo! Zdaj vem, kaj pomeni sreča! Videl jo bom; samo še tri dni in jo zagledam! Živa je, Leonora ne laže; izroči mi jo, kadar bom smel brez nevarnosti položiti nanjo roko! Samo kralj, pravi Lroenzo. Dobro pa postanem kralj; z naslovom vred si pridobim ljubezen. In kolika slast, kadar bom lahko brez kazni zdrobil Capestanga!"

Vse luči so gorele. Maršal de Angre je ukazal slugi:

"Pošli mi Gendrona!"

Gospod Gendron je bil maršalov vrhovni hišnik. Oblečen je bil črno in ves belolas, toda oko se mu je iskrilo kakor mladeniču, zlasti kadar si mu govoril o lepih slavnostih in sijajnih prireditvah.

"Gospod Gendron", je dejal Concini, "imeti hočem veselico".

"In da mi je lepa, gospod Gendron! Ves Pariz se mora daviti od zavisti; gostom naj bo pri duši, kakor bi se jim bledlo o paradižu. — Razumete?"

Gendron je blisnil z očmi ter se poklonil še globlje.

"Napravite kar nocojšnjo noč podroben načrt in predložite mi ga jutri. Koliko denarja utegnete potrositi za to bajko?"

"Zadnja je stala šestdesettisoč liver svetlost. Stotisoč bi morda zadoščalo."

"Izvrstno. In koliko časa potrebujete za vse priprave?"

"Mesec dni ne bo nič preveč, svetlost."

"Veselica se mora vršiti v treh dneh!"

Gendron ni trenil: bil je vajen delati nemogoče.

"In ker vem, da bo treba odtehtati pičli čas z denarjem," je povzel maršal, "zvišam vaš kredit na stoinpetdesettisoč. Idite."

Hišnik je izginil, snujoč že spotoma čudeže v svoji razgreti glavi.

"Komornika!" je viknil Concini.

Fiorello je prišel.

"Obleci me," je zapovedal maršal ter krenil v svoje stanovanje.

"Katero obleko izvolite, svetlost?"

"Katerokoli hočeš. Glej, da me napraviš lepega, elegantnega, očarujočega!"

"H kraljici Mariji pojde!" se je namuznil Fiorello sam pri sebi.

XXXVIII.

Prodajalec ljubezni in smrti.

Leonori se je naglo vrnila zavest. Dolgo in mrklo je strmela v vrata, za katerimi je bil izginil Concini.

"Vse," je mrmrala poluglasno, "vse je odvisno od tega kako se odločim. Ali moram ponižno zapustiti svoje mesto, ali pa poizkusiti najtežje in najnevarnejše. Za glavo gre, tu kakor tam."

Čez hip je povzela:

"Zapustiti svoje mesto!..... Jaz?"

Ogrnila je plašč ter odšla iz dvorca skozi skrita vratca, ki jih ni poznal nihče razen nje.Z naglimi koraki je krenila proti Sekvani.

Dospevši na Menjavski most, je potrkala pri Lorenzu. Zeliščar je odprl takoj.

Česa je hotela markiza pri možu, ki jo je bil posvaril v imenu višjih sil: Le kralj se sme brez nevarnosti dotakniti Capestanga in Gizele Angoulemske?

Hotela je poizkusiti ono, kar je imenovala "najtežje in najnevarnejše". Igrala je z zvezdami. Zvezde so bile govorile. In Leonora jih je hotela goljufati!

Zeliščar se je zdrznil ob pogledu nanjo. Očividno je čakal njenega prihoda, zakaj oko se mu je zaiskrilo in blede ustnice mu je preletel smehljaj.

Markiza je molčala nekaj minut: nato je izpregovorila:

"Lorenzo, prišla sem zaradi mladega človeka in dekleta, ki jih poznaš."

Strupovar je prisluhnil: nagla senca je šinila po njegovem čelu.

"Kaj hočete vedeti več nego sem vam odkril?" je vprašal nato.

"Obljubil si mi, da izračunaš njiju zvezdovnik iznova."

"Napravil sem ga, madame. Odgovor je venomer isti!"

Leonora je prebledela in pogledala pritlikavca z bridkostno prošnjo v očeh. Zvezdar se je zdel kakor bi premišljal.

"Vidite, madame," je dejal po daljšem molčanju, "najboljše bi bilo, da se odpoveste sovraštvu do teh dveh ljudi. Prepričan sem, da bo vaša poguba, ako se odločite poseči v usodo viteza Capestanga in Gizele Angoulemske."

Leonora je škrtnila z zobmi.

"Potemtakem," je zamrmrala, in turoben vzdih je napel njene prsi, "potemtakem mi daješ na izbiro le dvojno strahoto le dvojen prepad!"

Zeliščar je skomignil z rameni v znak sočutja.

"Le čemu," je povzela zdajci Leonora, "čemu in kako ti je prišlo na um, da si izračunal ta nesrečni zvezdovnik! Zakaj nisi pustil njune usode skrite na dnu vsemirja!"

Lorenzo se je zasmejal.

"Mari mislite, ilustrissima signora, da bi bila ta usoda drugačna, ako je ne bi nihče poznal?"

"Res, prav imaš!" je vzdihnila markiza. "Meša se mi. A vendar Lorenzo, kaj te je gnalo, da si jo odkril?"

"Najprej to, madame ker se zanimam za vaše početje in dejanje. Povedal sem vam, da je moje opravilo, zasledovati valove sovraštva, ki preplavljajo zemeljsko površino. Vidite pred dvema letoma se mi je zgodilo, da me je zasačil snežni metež v kolibi sredi goščave. Vsa šuma je pokala in ječala pod silo viharja. Ko sem gledal bele kosmiče, kako padajo od črnega neba in lete slepo brez cilja, kamor jih siplje slučaj, se mi je zdelo, da gledam prispodobo minljivosti človeškega življenja. Nekatere teh snežink pa so me zanimale bolj od ostalih: zakaj ne vem. Hotel sem videti, kaj bo z njimi. Padale so kakor druge ter se stapljale ž njimi v isti neizmerni mrtvaški prt. Tudi vi madame, ste takšna snežinka, in "meni se hoče znati kam vas zanese vihar: zato proučujem sleherno človeško usodo, ki se stakne z vašo. In tako mi je prišlo na um, da sem izračunal zvezdovnik tega mladeniča in tega dekleta. To je moj prvi vzrok: drugi pa....."

Lorenzo je zdajci premolknil. Plamen mu je šinil izpod košatih obrvi in vzdihnil je.

"Kakšen je drugi vzrok?" je silila Leonora. "Govori!"

"Ali vam je mnogo do tega, madame?"

"Gotovo da!"

"Nu, da," je zamrmral Lorenzo kakor sam pri sebi "čemu pa ne?.....Vedite madame: tisti dan, ko me je sneg zalotil v gozdu, sem prihajal iz Orleansa. Bežal sem. V glavi se mi je vrtilo, srce mi je prekipevalo gnusa. To je bilo januarja meseca, leta 1615. In zdaj, ako me vprašate, zakaj sem bežal iz Orleansa in zakaj mi je bila duša tako pona studa, vam moram povedati, da sem bi storil podlo dejanje. Morda se čudite mojim besedam, madame. Zeliščar sem: nekatere mojih rastlin prinašajo ljubezen, druge smrt, kakor kdo zahteva. Moril sem, včasi tudi na svoj lastni rovaš, a to je moja pravica. Tisti dan pa sem ravnal, tako podlo in nizkotno, da sem se moral vprašati, ali smem še sovražiti človeštvo — jaz, sam ogabnejši od vseh, ki jih zaničujem!"

"Kaj ste bili vendar storili?" je dejala markiza.

"V mesecu januarju leta 1615. sem se bil napotil v orleanski kraj, da bi dobil v svoje roke dragocen rokopis z nekaterimi formulami ,ki sem jih iskal že mnogo let. Našel sem ga. Bilo je dotlej neznano poglavje iz knjige "De vulgo incognitis", ki jo je spisal slavni Marcij Galeotti. Od gole radosti in želje, da bi čimbrž preizkusil njegove formule, mi srce ni dalo čakati vrnitve v Pariz, ampak sem najel v Orleansu majhno hišico ter se spravil na delo. Ne vem, kako se je raznesla po Orleansu vest, da živi v mestu čarovnik. Toda že deveti večer po mojem prihodu je naskočila množica moje stano-

vanje. Nevedna in podivjana tolpa je krvoločno planila po meni: ves krvav sem skočil skozi okno ter se spustil v beg. Preganjan po ljudstvu, ki me je hotelo ubiti in oslabljen od dobljenih ran, sem tekel na slepo srečo in tuljenje preganjalcev, mi je sledilo tik za petami. Že sem mislil, da mi je umreti kar zagledam pred seboj odprta vrata. Na prag je stopila ženska; stemnilo se mi je pred očmi, in nezavesten sem se zgrudil k njenim nogam. Ko pa sem se vzdramil, sem ležal v mehki postelji v lepi razkošno opremljeni sobi. Dom, ki mi je dal zavetje je bil eden najlepših dvorcev v Orleansu, in žena, ki mi je rešila življenje, je bila njegova gospa. Ljudsko spoštovanje do te dame je bilo tolikšno, da ji je bilo treba le iztegniti roko pa se je izpremenil gnev mojih preganjalcev v sočutje.''

''Kdo je bila ta ženska?'' je vprašala Leonora z nenavadno radovednostjo. ''In v kakšni zvezi je tvoja zgodba z usodo maršala d'Ancre?''

''Takoj vam povem. Dvanajst dni mi je stregla služinčad bele dame; tako sem jo imenoval, ker je nosila obleko od belega baršuna. Vsak dan je prišla pogledat kako mi strežejo in kako se mi godi. Pri teh posetih sem spoznal njeno blagost in dobroto, pa tudi žalost, ki se je zdelo, da ji mori duha s svojim težkim bremenom. Trinajsti dan sem bil toliko zdrav, da sem mogel na ulico, zakaj treba se je bilo spet privaditi hoje. Sklenil sem bil odpotovati že drugi dan. Komaj pa sem stopil na ulico, sem zagledal človeka, ki je po vsem videzu opazoval okolico dvorca. Takoj sem spoznal v njem velikaša svojega znanca, kateremu sem bil storil tuintam kako uslugo.''

''Kdo je bil ta velikaš?'' je zamrmrala Leonora.

''Zazdaj ga imenujmo markiza. Tudi on me je spoznal ter me povabil na večerjo v svojo gostilno. Pri steklenici vina mi je razodel, da je zaljubljen v belo gospo, ter me poprosil naj sestavim zanj ljubavno pijačo, kakršne sem mu prodajal že prej v Parizu. Kaj menite madame, kako sem mu odgovoril? Sleherno čuteče bitje bi bilo reklo pohotnežu: ''Gospod vi hočete, da naj brezsrčno izdam dobrotnico, ki mi je rešila življenje: izvolite si najti drugega pomagača!'' Toda jaz, madame, sem rojen za sovraštvo. V vaših žilah se pretaka kri v mojih žolč. Ko sem slišal markizovo željo, sem se zasmejal in misel ,da morem povzročiti gorje te mile stvarce božje, me je prešinila z divjo naslado. ''Gospod markiz,'' sem dejal, ''ljubavna pijača je v tem slučaju odveč, zakaj jaz stanujem baš v hiši bele dame. Pridite drevi o polnoči. Vrtna vrata bodo odklonjena in pod tretjim oknom bo slonela lestvica: treba vam je le splezati po nji. Gledal bom, da najdem priliko in vam odprem tisto okno. Vse drugo je vaša skrb.'' Markiz me je objel od veselja ter mi izročil petdeset zlatnikov.''

Lorenzo se je zamislil.

''Vse se je zgodilo, kakor je bilo domenjeno,'' je povzel čez čas. ''Odklenil sem vrtna vrata, pristavil lestvico in se splazil v sobo svo-

je dobrotnice. Čakal sem polnoči, da bi odprl markizu okno. Bela gospa je spala nemirno spanje: morala je sanjati nekaj žalostnega zakaj solze so se ji utrinjale izpod zaprtih trepalnic. To me je iznenadilo in začel sem ugibati, kaj bi ji utegnilo biti; prav sredi te zamišljenosti pa slišim žvenket ubitih šip in vidim markiza, ki se je zavihtil v sobo. Čisto sem bil pozabil nanj. Bela gospa se je prebudila in planila kvišku markiz pa je skočil k nji, da bi jo pograbil.... In jaz, madame, sem se zagrohotal! Da ste mi zagrozili s smrtjo v tistem hipu, ne bil bi mogel premagati smeha. Morda so v peklu pogubljenci, ki jim je naloženo, da se morajo grohotati sredi svojih muk: podobno sem se grohotal tudi jaz in hkrati so mi vstajali lasje na glavi. Zakaj dvoje pošasti sem videl pred seboj: pošast podlosti in pošast groze. Svoj živ dan ne pomnim človeškega obraza grje spačenega, nego je bil markizov, ko je padla njegova roka na polugolo ramo bele gospe. Še tisti hip pa je izpustil svoj plen ter odskočil na sredo sobe. Kaj se je bilo zgodilo? Tole, madame: ko je položil roko na nesrečnico, se je izpremenil tudi njen obraz. Skladnost njenih črt je izginila v očeh se je zasvetila tuja luč in iz ljubkih ust je planil grohot, ki ga bom slišal do svoje smrti. "Blazna!" je zamrmral markiz s prestrašenim glasom. In res, bela gospa je bila zblaznela! Markiz si je zakril oči z dlanjo ter skočil skozi okno jaz pa ves preplašen sem mu sledil in pobegnil še tisto noč!"

Lorenzo je premolknil. Nato je dodal s čudnim mirnodušjem:

"Bela gospa je bila Violetta, vojvodinja Angoulemska, markiz pa — čemu bi skrival? — maršal d'Ancre, vaš svetli soprog."

Leonora se ni zdrznila bodisi, da je bila že uganila imeni bodisi, da je bila preveč navajena Concinijeve nezvestobe.

"Potemtakem je hotel Concino dobiti mater, še preden se je zaljubil v hčer!" je dejala z zamolklim glasom.

"Baš zato se je zaljubil v hčer, ker matere ni mogel dobiti!"

Pritlikavec je uprl oči v Leonoro, da bi videl, kako je učinkovala na njo njegova povest. Toda markizin obraz je bil nepredirен. — Vprašala je samo:

"To je vse, Lorenzo?"

"Ne, madame," je dejal zeliščar. "Kar sem vam povedal dozdaj, ni nič, ako ne povem tudi konca. Poslušajte! Gizelo Angoulemsko, hčer moje rešiteljice, so vrgli neko noč v Sekvano."

Leonora se je zdrznila.

"Prava reč!" je rekla hripavo.

"Da, prava reč. Toda ušla je smrti. Neznanec jo je rešil nehote, kot slepo orodje usode. Rešil sem jo jaz madame!"

Markizine oči so se s široko grozo uprle v Lorenzo, ki je mirno povzel:

"To je bila ena noč, madame. Drugo noč sem začul pod svojimi okni hrup in žvenket orožja. Pogledal sem in videl moža, ki ga je napadalo osem ali desetero drugih. Nisem ga poznal: tudi videl ga

nisem bil nikoli. Sto takih prizorov se je godilo na Menjavskem mostu pred mojimi očmi, in vselej sem ravnodušno zaprl okno ter legel spat. Topot pa madame, ne da bi se vprašal poprej, katera skrivnostna sila me žene, sem planil k hišnim vratom in jih odprl baš v tistem trenotku, ko je šlo neznancu za vrat. Otel sem ga. Dve minuti nato sem zvedel njegovo ime od mož, ki so ga hoteli ubiti: bili so ljudje njegove svetlosti, vašega soproga! In tujec, ki sem ga rešil, je bil vitez de Capestang!''

Nekaj je zaječalo v Leonorinem grlu. Pritlikavec pa je počasi in veličastno iztegnil roke ter jih položil na zvezdomer, ki je stal pred njim na mizi.

''Madame,'' je zamrmral, ''to je višja moč, ki vodi človeško dejanje. Ako bi bil katerikrat dvomil o večni resničnosti zvezdoznanstva, bi se moj dvom razpršil kakor megla pred solnčnimi žarki. Zakaj sem moral oteti dekle in njenega ljubljenca baš jaz in ne kdo drugi? Povejte, ali zdaj razumete, kaj me je gnalo, da sem izračunal Gizelin in vitezov zvezdovnik?''

Leonora Galigaj ni odgovorila. Premišljala je. Da, kakor Lorenzo in še bolj od njega je verovala ona tudi v usodo, ki vodi bitja po svoji volji; bila je prepričana, da so pota vseh ljudi neizbrisno začrtana v zvezdni modrini. In vendar! Kje je potem svobodna volja? Kaj potem razlikuje genijalno bitje s širokim in silnim duhom od bedaste živali, ki ne ve sama kod ne kam? Mari ne pomeni svoboda volje baš tega, da ubogaš le navidez ter izpolniš zapoved po golem zmislu besedi, v resnici pa ravnaš po lastni glavi?

''Madame,'' je povzel Lorenzo, ki je pozorno meril njene črte, ''prerokoval sem vam, da vas čakajo velike reči. Kakor hitro opazim na nebu kaj neugodnega za vaše namene, vas hitim posvariti. — Zato sem vam tudi povedal zvezdovnik Gizele Angoulemske in viteza Capestanga. In zdaj, ko sem izračunal ta zvezdovnik že drugič, vam ponavljam iz istega nesebičnega nagiba, odpovejte se sovraštvu do teh dveh ljudi!''

''Odpovedati se!'' je zamrmrala Leonora. ''To je kakor bi se odpovedala življenju! Lorenzo, ti poznaš Concinija in veš, da se on ne odpove! Dokler živi Gizela, bo živela tudi njegova strast. Gizela mora umreti, druge rešitve ni. In vendar se ne upam. Kako praviš, da si čital v zvezdah?''

''Kdorkoli se dotakne bodisi Gizele Angoulemske, bodisi Ademarja de Capestanga, bo strt v prah in pepel.''

''Da!'' je rekla Leonora, majaje z glavo. ''Prav to me zadržuje že mesec dni, odkar jih imam obadva v svoji oblasti. — Ali rekel si mi tudi da more kronana glava brez nevarnosti ukazati njuno usmrtitev, ako smrti ne povzroči neposredno človeška roka?''

''Gotovo, madame!'' je rekel Lorenzo, prepričan, da Ludvik XIII. ni zmožen tako zločinskega povelja.

"Kralj," je povzela Leonora tiho, kakor v sanjah. "Zamisel usmrtitve se mora poroditi v kronani glavi."

"Da, madame," je odgovoril Lorenzo raztreseno, "v kronani glavi. Nihče izmed haldejskih modrijanov, ki so položili temelj naše znanosti, ne bi mogel izreči spričo danih dejstev drugačnega mnenja."

Črne markizine oči so se zlovešče zasvetile. Pritisnila je roke na prsi in vstala, kakor v strahu, da ne bi pritlikavec česa dodal. Pač pa je položila na mizo polno mošnjo zlata in rekla smehljaje:

"Na, Lorenzo, vzemi tudi od mene petdeset zlatnikov, v nagrado za svoj zvezdovnik, ki pomeni Gizeli Angoulemski rešitev od sleherne dozdaj znane smrti, meni pa gotovost, da kronana glava lahko izreče smrtonosni ukaz."

To rekši je naglo odšla. Šele na ulici je zasopla od srditega veselja in siknila škripaje z zobmi:

"Zdaj jih držim oba! Zdaj vem, kako jih morem ugonobiti brez nevarnosti za Concina, in poznam tudi kronano glavo, ki ukaže njuno smrt!"

XXXIX.

V kleteh maršalovega dvorca.

Ura je bila polnoči, a ljudstvo se je gnetlo še vedno po Tournonski ulici ter prodajalo zijala okrog Concinijevega dvorca, ki je bil prekrasno razsvetljen. Molče je gledala množica in strmela. Na vsaki strani velikih vrat je bil postavljen umeten vodnjak: iz teh vodnjakov je brizgal nekaj časa rdeč, zelen in višnjev ogenj, nekaj časa pa žlahtno špansko vino. Vsakdo je smel pristopiti in napolniti svojo čašo. Ta darežljivost je nekoliko zadrževala ljudsko mržnjo do maršala: toda bister opazovalec je lahko videl in slišal, da sovraštvo ne ugaša, čeprav le tli.

Gospod Gendron, maršalov vrhovni hišnik se je bil izkazal res dovršenega mojstra.

Dvorec je razsvetljevalo znotraj osemsto sveč od parfumiranega in pisanega voska, zunaj pa več nego tisoč beneških lampionov. Kakor hitro je stopila kaka povabljena dama v bogato ovenčano vežo, ji je prišla naproti lepa deklica, preoblečena za vilo ter ji ponudila šopek cvetlic. Sredi slehernega šopka je bila krasna vrtnica, na vrtnici kaplja rose: ta kapljica je bila brušen demant.

Igrale so tri godbe, vsaka po dvajset godcev: ena v obednici druga v plesni dvorani, tretja v gledališču. Plesna dvorana je bila okičena s pravljičnim razkošjem in stregle so v nji lepotice brezhibne rasti, ki so jih bili izpremenili s pomočjo pudra, barve in belih tenčic v mramorne boginje.

Večerja, ki je sledila za plesom, je bila pravcata pesnitev na svojem polju. Po večerji pa so igrali burko, ki je bila po šegi tedanjih komedijantov prikrojena za okus visokega gostitelja. Imenovala se je "Tepeni bahač".

V čarobnem sijanju luči, v dehtenju redkih cvetlic in v trepetu sladkostne godbe je vrvela množica, ki je nudila že sama zase tako bleščečo in barvito sliko, da bi bilo občinstvo naših modernih veselic zraven nje podobno gneči pogrebcev.

Medtem pa je bilo dvorišče polno vojaštva, sabljačev in drugih temnogledcev, ki so stali v vrstah, oboroženi do zob in pripravljeni na vse.

In globoko pod zemljo, v kleteh sijajnega dvorca, se je odigravala strahotna drama.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Večina visokih dam, ki so se bile odzvale Concinijevemu vabilu, je imela na pasu obešeno krinko. Takratne šege so jo dovoljevale in moda jo je zahtevala: natikal in snemal si jo kakor in kadar se ti je zljubilo. Nihče se ni čudil dami, ki ves večer ni odkrila svojega obličja.

Ena izmed povabljenk, ki je sedela v zadnji vrsti na galeriji in tudi še ni bila snela svoje rdeče baršunaste krinke, je začutila sredi burke, kako se nekdo pritiska njene roke. Ozrla se je ter videla drugo, črno zakrinkano damo, ki ji je mignila, naj gre ž njo.

Dama z rdečo krinko je ves večer neumorno pazila na Concinija in ni odtrgala oči od njega; ko pa je zagledala damo s črno krinko, se je vzdignila takoj in šla.

Bilo je baš takrat, ko so imeli Pulcinello, Arlekin in Pantajon "bahača" v vreči ter mu strojili kožo s palicami; velika galerija, ki so jo bili izpremenili za to priliko v gledališče, se je tresla od vika in grohota. Nihče ni pogrešil dam, ki sta se ukradli nemo, podobni dvema arhangeloma teme. Dospevši v oddaljeno sobo, sta se odkrili. Pojavil se je tragični obraz Leonore Galigaj, in vanj je strmela Marija de Medicis z vročičnimi očmi!

Nekaj hipov sta se gledali kraljica in markiza brez besede. In misli, ki sta jih brali druga drugi v očeh, sta jih morda navdali z grozo zakaj obedve hkrati sta pogledali vsaka v svojo stran. Marija de Medicis je stala pred ženo svojega ljubimca. Leonora Galigaj pred ljubico svojega moža. In obe je bila privedla v to zatišje skupna, ista ljubezen......

Markiza je izpregovorila prva:

"Gizela Angoulemska je tu, madame. Lorenzov zvezdovnik vam je znan: ne moreva je umoriti niti s strupom, niti z orožjem, niti z lakoto in žejo, niti z ognjem ali vodo, niti s kakršnokoli smrtjo, ki bi zahtevala človeške roke."

"To je resnica," je pritrdila Marija de Medicis. "Kako bi se

bila drugače rešila iz Sekvane? Toda s čim naj jo umoriva, če je tako?"

"Z bolestjo," je odgovorila markiza.

Kraljica-mati je vztrepetala, ko je padla ta beseda iz Leonorinih ust. Sklenila je roke in zamrmrala:

"To je strašno, Leonora. Ti veš, da se nisem nikoli obotavljala, kadar je šlo za višjo korist. Rabila sem strup in bodalo, vse kakor drugi ljudje. Toda umoriti človeško bitje z bolestjo! Leonora, zdi se mi, da si lastiš orožje, ki je prihranjeno bogu edinemu."

"Nič drugega nama ne preostaja," je povzela markiza z ledenim glasom. "Zvezde so govorile. Jaz zase bi prej verjela, da je padlo solnce z neba, nego da bi se mogel Lorenzo motiti v svoji vedi. Dokazov njegove nezmotljivosti je na tisoče. Madame, zvezde pravijo, da je ne moreva umoriti z nobenim sredstvom, ki bi zahtevalo človeške roke. Prelita kri bi padla na Concinovo glavo! Ostane tedaj le dvoje: ali umre Gizela navadne smrti in pogine Concino hkrati z njo, ali pa ostane živa in Concino ji ohrani svojo ljubezen."

"Dovoli, Leonora ,dovoli. Pokoriti se morava ukazu višjih sil. Toda razloži mi, kako hočeš storiti, da umre dekle od bolesti?"

"Gizelo Angoulemsko je treba zadeti na duši, ne na telesu. Ona je izmed tistih žensk, ki darujejo svoje srce enkrat samkrat v življenju, toda za zmerom. Ona ljubi, in njena ljubezen ni zgolj pol njenega življenja: Gizela diha in živi samo od svoje ljubezni. Ljubezen je temelj njenega bitja. Ako razrušite piedestal, pade kip sam od sebe in se zdrobi na kose."

"Čudno dekle!" je dejala kraljica, vsa bleda od ljubosumnosti.

"In zdaj si mislite, da zagleda Gizela Angoulemska zdajci mrtvo truplo moža, ki ga ljubi!"

Marija de Medicis se je zdrznila; Leonora pa je mirno nadaljevala svoj pouk:

"Gizela umre, madame. Srce ji poči v prsih, in mrtva se zgrudi na mrtvega ljubimca, zadeta smrtonosneje, nego bi jo mogla zadeti krogla iz arkebuze. In zdaj še nekaj, madame; vitez de Capestang je tu."

Marija de Midicis je premišljala in trepetala. Umora samega je ni bilo strah, toda mrkla preračunanost Leonorina jo je navdajala z grozo. Šele čez dolgo je zamrmrala:

"Gizelino smrt od bolesti razumem: ali v to je potrebno, da vidi mrtvega Capestanga. Kako naj pogine on?"

In Leonora Galigaj je odgovorila:

"Od groze......"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Leonora je mignila kraljici, in Marija je šla za njo. Drgetala je: njene preplašene oči so se oklepale markize, kakor bi jih vlekla magnetična sila. Vse bi bila dala, da se more obvladati in zbežati in vendar je šla.

Leonora je krenila v svojo spalnico iz spalnice v toaletno sobo in odondot po skrivnih stopnicah, ki jih ni poznal nihče razen nje. Dospeli sta na majhno dvorišče, ki je merilo komaj tri sežnje širine: visok zid ga je ločil od sosednjih dvorišč. Tu je bilo dvoje vrat; ena, železna in nizka, ki jih ni odpiral nihče, sodeč po nakopičeni rji in prahu, so držala v stransko ulico, ki je tekla mimo dvorca. Tod je hodila Leonora, kadar je hotela skrivaj od doma. Druga vrata, lesena in črviva, so zaklepala podzemlje v tem delu stavbe; držala so na stopnice, ki so vodile v tesno klet. Raznotero staro, polutrhlo pohištvo je bilo nakopičeno v tem prostoru; nihče ni zahajal vanj, zakaj klet ni držala nikamor. V to klet je krenila markiza s svojo spremljevalko.

Med stoli, polomljenimi naslanjači in strohnelimi mizami, je bila nekakšna ulica, kakor bi jo bilo ustvarilo naključje. Po nji je dospela Leonora k prostorni omari ter jo odprla nastežaj, rekoč:

"Evo nama poti. Nadenite si krinko, madame: ne smejo vas spoznati."

Kraljica je ubogala ter si molče pripela svojo rdečo krinko. Tedaj je Leonora odrinila v omari zadnjo steno. Pokazala se je odprtina komaj dovolj široka za enega človeka: držala je na ozke, vijugaste stopnice. Leonora je prijela kraljico za roko ter jo potegnila s seboj. Stopili sta v temo. Marija de Medicis je trepetala; bala se je, Leonora ni videla več, toda čutila je ledeni prijem njene desnice na svojem zapestju. In zdajci jima je udarila v oči slabotna luč. — Marija de Medicis se je zagledala v prostoru, ki je tvoril nekakšno predsobo. Markiza jo je trdo pogledala in vprašala:

"Ali ste odločeni?"

"Da!" je odgovorila kraljica brez obotavljanja.

"Pomnite, madame; samo kronana glava sme izreči povelje."

"Da," je rekla Marija s prepričanim glasom. "To pomeni, da so zvezde izbrale mene, ki sem kraljica!"

"Se li dobro spominjate besed, ki jih morate izpregovoriti?"

"Pomnim jih dobro," je dejala kraljica. "Pripravljena sem!"

Ustnice Leonore Galigaj je preletel smehljal zmagoslavja in ponosa. Bila je umnejša od zvezd: našla je smrt za Gizelo in Capestanga, ne da bi bilo treba pomaganja človeških rok!

Ženski sta krenili v neveliko sobano, kjer je žalostno dogorevalo dvoje voščenih sveč. Bila je skrbno tlakovana ter opremljena s preprosto posteljo, majhno mizico in udobnim naslanjačem. Ta prostor je imel troje vrat. Skozi prva sta bili vstopili, druga so bila na levi, tretja v ozadju. V naslanjaču je sedel človek, ki je planil na noge, kakor bitro je zagledal Leonoro. Bil je Nubijec Belfagor.

Treba je omeniti, da sta markiza in Belfagor edina poznala kleti v tem kraju dvorca. Nedvomno so bile napravljene že ob zgradbi starodavnega poslopja. Slučaj jih je odkril Leonori, ona jih je dala skrivaj preurediti za svoje namene. Nikoli ni rekla živi duši bese-

dice o tej najdbi, čeprav jo je bila gotovo že kdaj uporabila; nihče ni vedel za te kleti v kateri je hranilo stoletno kamenje skrivnosti njene politike in njenih krutih osvet.

Ne meneč se za Belfagorja, je stopila markiza k levim vratom in odprla majhno linico.

"Poglejte!" je velela kraljici.

Marija de Medicis je pristopila in zagledala v spodobno opremljeni sobi Gizelo Angoulemsko. Mladenka je bila zaspala v svojem naslanjaču, bodisi od trudnosti, bodisi od zmučenosti duha. Bila je bleda in shujšana, toda obraz je izražal še vedno vso neukrotnost njenega ponosnega značaja. Kraljica je stala pri linici dobršno minuto in željno motrila ta dekliški cvet, primerjaje ga nemara s svojo lastno velelepoto — zakaj mahoma se je odmaknila in z mrzlim gnevom pogledala vstran. Leonora se je nasmehnila, kakor bi bila čakala njene kretnje: nato se je obrnila k Belfagorju.

"Dolgčas ti je, kaj?" je dejala skoraj veselo. "Potrpi, kmalu bo končano. Vidiš to gospo? Prišla je, da ti ukaže nekaj. Ubogaj jo kakor mene samo."

Nubijec se je globoko priklonil kraljici ter položil roko na srce.

"Kaj dela jetnik?" je povzela Leonora.

"Krotak je kakor jagnje."

"Tedaj je pil?"

"Da, uro bo že tega. Lahko bi ga peljali v klavnico, ne da bi opazil."

Markiza se je obrnila k Mariji de Medicis ter dejala:

"Čas je..."

Belfagor," je rekla kraljica, "ali me boš ubogal, kakorkoli ti zapovem?"

Nubijec se je zloveščе zarežal in odgovoril z zamolklim glasom:

"Bom, ker je volja moje gospe!"

Marija de Medicis se je naglo pokrižala: nato je izpregovorila, kakor bi ponavljala naučeno lekcijo:

"Poslušaj me, Belfagor! Vzemi jetnika, to je, viteza Capestanga, dokler še vpliva nanj pijača, katero je zavžil. Prikleni ga na ploščo. In spusti ga doli!"

Črnec je zastokal od groze. Kraljica pa je nadaljevala:

"Kadar bo mrtev, ga zanesi na njegovo posteljo. Nato pojdi po jetnico, to je, po Gizelo Angoulemsko, in jo pelji k njemu, ne da bi ji storil kaj žalega. Pusti jo samo z mrličem in zakleni vrata za seboj."

Nubijec je težko dihal. Toda sklonil se je in zamrmral:

"Tako se zgodi!"

Leonora ga je pogledala malodane prijazno ter mu položila roko na komolec, rekoč:

"Še dve uri, in rešen boš, vrli moj. Nagrada, katero sem ti na-

menila za te naporne tedne, bo takšna, da ti ne bo treba služiti nikomur več.''

Črnec je zmajal z glavo. Nekaj obupnega se je zasvetilo v njegovih očeh.

''Nagrada, ki si je želim, je samo ena,'' je odgovoril hripavo. ''A dati mi je ne morete niti vi, gospa, niti kdo drug na svetu.''

''Kdo ve?'' je zategnila markiza z očarujočim smehljajem.

In preden se je osvestil Nubijec po tej čudni besedi, je prijela Leonora Galigaj kraljico pod pazduho ter jo odvedla s seboj. Obe sta mu izginili izpred oči.

V markizini spalnici sta se ženski spogledali.

''Idi,' je dejala kraljica, ''počakam te tu. Kako dolgo utegne trajati?''

''Po mojih dosedanjih izkušnjah,'' je odgovorila Leonora s pošastnim glasom, ''je za smrt od groze pol ure dovolj. Recimo uro, zakaj vitez je hraber. Čez dve uri vam pokažem dvoje mrličev.''

To rekši si je nadela krinko ter se vrnila med goste baš v trenotku, ko je godba začela, veselo koračnico. Razigrana množica se je gnetla po dvoranah, preplavljenih z lučjo. Leonora je poiskala Concina Concinija. Oblečen je bil z bogato eleganco in obraz mu je sijal, kakor že dolgo ne. Bil je res krasotec, pravi bog v tem umetnem paradižu. Markiza ga je prijela za laket, ko je hotel mimo nje.

''Ti?'' se je zdrznil maršal. ''Iskal sem te, Leonora. Kakšne novice prinašaš? Povej, oh, govori! Kdaj mi jo pokažeš?''

''Potrpi še dve uri, in videl jo boš!'' je odgovorila ona.

''Kje?'' je vzkliknil Concino, drhteč od sreče in bled od neizmernega veselja.

Toda Leonora je bila izginila med množico.

XL.

Groza.

Ko se je Capestang osvestil po boju pri ''Velikem Henriku'' in spet odprl oči, se je zagledal na preprosti vojaški postelji. Hotel je vzdigniti glavo, ali bila je težja od svinca: in kakor hitro je poizkusil geniti nogo, je zakričal od bolečin.

Rane so ga pokrivale prekinprek, in bledlo se mu je, kuhala ga je vročica. Z veliko težavo je obnovil v svojem spominu vse, kar se mu je bilo pripetilo od snoči pa do trenotka, ko se je vrgel iz zapaljene gostilne med svoje oblegovalce, da bi našel častno junaško smrt. Kaj je sledilo potem in kje se nahaja zdaj, mu je bilo docela nejasno: čutil je le da umira od neznosne žeje.

S spretnostjo in premagovanjem se mu je posrečilo sesti na postelji, nasloniti se s hrbtom ob zid in pregledati rane. Bilo jih je

skoro brez števila, toda z živim zadovoljstvom je spoznal, da ni med njimi nobene bogve kako resne.

"Samo praske!" je dejal zaničljivo. "Moj rapir grize grje od njihovih pipcev. Corbacque! Da bi le vedel, kje sem?" Začel se je ozirati po nizki tesni sobi. "Hm! Človek bi rekel, da moram biti v Gradiču ali v Templu, ako ne celo v Bastilji. Kakšne namene ima z mano presvetli Concini d'Ancre? Mari me hoče postaviti pred sodišče zaradi upora? Naj bi me bili končali kar tam, hudiči saj so me imeli v rokah!"

Nezaupno in hkrati željno se je ozrl okrog sebe: iskal je vrča z vodo, ki ga niti najneusmiljenejši ječar ne pozabi nastaviti svojemu jetniku. Slabotna luč, ki je padala v celico skozi majhno lino je baš zadoščala, da se je prepričal: vrča ni bilo nikjer! Takisto ni videl nikjer nikakega pohištva. On in njegova postelja sta bila edino, kar je stalo sredi golih sten. Capestang je začutil na svojem hrbtu zono, ki ni izvirala iz mrzlice.

"Oho!" je zamrmral. "Zdi se, da nisem v navadni ječi! A kam so me vtaknili potemtakem?"

Neznosna žeja, vročica, skelenje ran po vsem telesu, slabost, ki ga je obhajala, vse to mu ni dalo dolgo ugibati. Ne da bi vedel kdaj se je pogreznil v tisto težko spanje, ki ga poznajo vsi ranjenci in bolniki. Privid se je vrstil s prividom, sanje so se mešale s sanjami, sile izmučenega telesa so se dramile v postoterjenem življenju domišljije.

Vse te sanje in prikazni so se vrtile okrog žeje. Kristalni vrči žuboreči potoki, hladni bajarji, nalivi, buteljke, čaše napolnjene z vinom, vse take in enake dobrote so mrgolele pred vitezovimi očmi, ne da bi jih bil mogel doseči. Pač desetkrat je siromak zagledal bitja, ki so mu ponujala piti in so zbežala grohotaje, kakor hitro je iztegnil roko po rešilni kupi. Nazadnje je stopila predenj ženska, ki je ni mogel spoznati, zakaj nosila je krinko na obrazu. S čašo v roki je stopila k njegovemu ležišču. Toda Capestang ji ni zaupal.

"Počakaj malopridnica!" je škrtnil z zobmi. "Pokorila se boš za ostale!"

In tako srdito se je vrgel proti prikazni, da je zaječal od bolečine ter padel ves obupan znak na trdo blazino. Toda naslednji hip se je izpremenil njegov obup v veselje: žena je res stopila bliže, srebrna čaša se je dotaknila njegovih ust! Pil je! Z naslado je zvrnil osvežilno pijačo do zadnje kaplje in spoznal takoj, da mora biti primešano mogočno zdravilo, zakaj moči so se mu jele vračati, še preden je dal posodo iz rok!

"Madame," je zastokal, "sam bog vas blagoslovi!"

Neznanka, ki se je bila sklonila k njemu in je baš vstajala, se je silno zdrznila ob tej besedi.

"Kdo ste?" je povzel vitez. "Kako da mi prihajate na pomoč v tej zapuščenosti?"

"Ali zmorete par korakov?" je vprašala žena s krinko, ne da bi mu odgovorila.

"Poizkusil bi. Toda kam me hočete peljati?"

"Rešiti vas hočem. Kako in čemu, zveste nemara pozneje. Zazdaj napnite vse sile in pojdite z mano. Opirajte se name, ako treba. Sicer pa itak ne pojdeva daleč."

Vitez je vstal. V glavi se mu je vrtilo, toda premagal se je in zbral svoje moči tem laglje, ker jih je bičal popiti lek. Junaško je stopal z neznanko. Marsikdo izmed najpogumnejših bi se bil ustavil že po prvem koraku: on pa je zatajeval bolečino in se grizel v ustnice, da ni kričal ob slehernem gibu. Toda megla mu je plavala pred očmi. Že je čutil, kako ga spet prijemlje vročica. Polujasno je videl, da gresta po nekakšni dvorani, nato preko dvorišča, po tesnih stopnicah v globoko klet, in nazadnje, kakor bi stopila v sobo, kjer se je zrušil brez zavesti.....

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Brez truda se je bilo posrečilo markizi, da je odstranila stražo katero je bil postavil Rinaldo pred vrata Capestangove ječe. Vzrok, zakaj je hotela — ne morda rešiti pustolovca — marveč preprečiti, da bi umrl od ran zadanih mu po Concinovi volji, je bralcu že znan: Lorenzov zvezdovnik je govoril jasno in določno, da je Concino izgubljen, ako umori ali ukaže umoriti Capestanga z orožjem ali strupom, lakoto ali žejo, ognjem ali vodo.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Nekaj dni je bila dama s črno krinko vitezu neumorna strežnica. Pri tem poslu ji je pomagal zamorec, ki je molčal venomer kakor grob: a tudi ona ni odgovarjala ranjencu na njegova vprašanja. — Kvečjemu, da je katerikrat zamrmrala s čudnim glasom:

"Potrpite, potrpite!"

Mahoma pa je izostala. Rane so se celile prekrasno, in Nubijec je lahko opravljal vso postrežbo sam. Nekaj pa vitezu ni šlo iz glave. Pri svojem zadnjem posetu je bila zahtevala neznanka, naj ji pove točno kraj, leto dan in uro svojega rojstva.

"Niž lažjega," je odgovoril Capestang. "Saj smo imeli doma knjigo, kamor je vpisovala mati vse važne dogodke v rodbini. Rojen sem dne 15. marca leta 1594., natanko ob dveh popolnoči."

Te navedbe je nesla markiza neutegoma k zvezdarju na Menjavskem mostu, da bi mogel ponoviti zvezdovnik na temelju točnih podatkov. Od tistidob ni videl vitez svoje strežnice nikoli več. Ker pa hrana zato ni postala slabša in pijača ne pičlejša in je bila postelja z naslanjači vred slejkoprej višek popolnosti, se ni preveč vznemirjal radi njene nezvestobe.

"Kadar bom čisto zdrav," se je tolažil, "me pač izpusti na beli dan. Čas bi bil, corbacque! saj skoraj že več ne vem, kakšne barve je solnce. Nu, potrpimo! A kdo je pravzaprav ta čudna ženska? In kako da se tolikanj zanima zame?"

V treh tednih je okreval dodobra. Vstajal je že zdavnaj: nekega jutra je bil našel na stolu zraven postelje popolno novo obleko, zakaj prejšnja je bila vsa razcapana od boja. Minilo je še nekaj dni Capestang se je čutil svežega in čilega, kakor pred svojo slavno bitko: telovadil je z naslanjači in delal dolge marše iz kota v kot. Misel na svobodo je postajala čedalje glasnejša in nestrpnejša. Začel je divjati od negotovosti.

Dama s črno krinko ga vendar ni imela počemu zadrževati v jetništvu! Zakaj bi mu bila drugače stregla tako požrtvovalno? Kaj se godi? Kdo je neznanka? Kam so ga vtaknili? Čemu ga zadržujejo tu? Vitez je najprej silil v Belfegorja, kadar mu je prinašal obed. In ker Nubijec ni zinil besedice mu je nekoč zagrozil, da ga zadavi, odere na meh in mu odreže ušesa. Po njegovem odhodu je storil trden sklep da skoči pri prvem prihodnjem obisku na črnca ter mu zavije vrat, nato pa pojde tebi nič, meni nič, po svojih opravkih. Toda Nubijec od tistega hipa ni stopil več v njegovo sobo!

Capestang je osupnil, ko je prišla spet ura obeda; namesto da bi črnec odprl vrata, mu je podal jed in pijačo skozi majhno lino, ki je dotlej niti ni bil opazil. In ko je poizkusil zgrabiti svojega ječarja skozi to odprtino se mu je zaloputnila pred nosom! Najedel se je in napil, srdito, kakor bi požiral svoje neznane sovražnike: tako pokrepčan se je lotil vrat, da bi jih razbil ali ves njegov trud in napor je ostal zaman.

Poslej je naraščala njegova besnost in groza od dne do dne, od ure do ure. Vitez je polomil naslanjače in mizo pretaknil vse stene in kote, klečal po cele dni ter se mučil, da bi razkopal debeli kameni tlak: vpil je, rjul in obrabil vse dotlej znane kletvice sveta: uspeh pa je bilo zgolj spoznanje, da mu je prejkone živeti tukaj do smrti! V tej ječi brez luči in skoraj da tudi zraka! Giniti med debelimi zidovi in niti ne vedeti, kje da je!

Nekoč po kosilu se je globoko zamislil. Koliko časa že traja pravzaprav njegovo jetništvo? Ni si vedel odgovora. Ali je noč? Jutro? Večer? Kdo ve! Voščenka je razsvetljevala njegovo sobo s svojim brlenjem in kadar jo je utrnil le navalila iz vseh kotov zmerom ista tema. Spričo te negotovosti ga je spet pograbil gnev. Hotel je vstati, a je začutil, da se komaj drži na nogah. Brez moči se je zgrudil na posteljo.

"Kaj vraga se godi z menoj?" je zagodrnjal. "Človek bi rekel, da nimam več nog, in roke so mi kakor svinčene. Jedel in pil sem vendar po navadi. Ohe! Pa ne da bi mi prihajalo slabo, corbacque!"

S silnim trudom je premagal omotico, ki se ga je lotevala.

"Oh, da bi prišel zdajle tisti črni hudič! To bi mi odleglo, ko bi ga stisnil za sajasto grlo!"

Komaj je pomislil nanj je stal Belfegor pred njim. Capestang je zarjul in planil kvišku, da bi se zapršil vanj. Ali že se je zgrudil

nazaj. Hotel si je vsaj olajšati srce s ploho psovk in kletvic; toda besede, najsi še tako iskrene, so se pač porajale v mislih, jezik pa je bil kakor mrtvouden, nezmožen glasu. Belfegor ga je prijel za roko, vzdignil jo in izpustil, kakor kamen je padla ob telesu nizdol.

"Dobro!" je zamrmral črnec in odšel prav tako mirno, kakor je bil vstopil.

"Dobro!" je zarjul Capestang v mislih. "Počakajte, pagan, le čakaj, da se mi vrnejo moči; videl boš, kaj se pravi dobro! Tak, vraga, kaj se godi v moji glavi? Oh, spanec me premaguje! Zdi se mi, da bi spal teden dni povrsti. Spati! Ah, da bi le mogel zaspati!"

A tega ni mogel pri vsej neizmerni zaspanosti ne! Roke so mu postajale mrzle kakor led. Čudni glasovi so mu polnili glavo, njegove misli so drevenele v nekakšni osuplosti; nazadnje se mu je zazdelo, kakor bi nekdo govoril onkraj vrat. Kolikor je še imel moči, vsa se je zbrala v ušesu. Prisluhnil je. In tisti hip je vdrla groza v njegovo dušo, zakaj glas pred vrati je velel:

"Vzemi viteza Capestanga. Prikleni ga na ploščo. In spusti ga doli...."

"Vzel me bo?" se je vprašal mladi mož. "Na ploščo me priklene? Spusti me doli? Kakšna je tista plošča?.....Kako naj me spusti?..... In kam....."

A že so se odprla vrata! Nubijec je stopil naravnost k njemu, prijel ga za roko in dejal:

"Pojdiva!"

Mladi mož se je vzravnal. Odporna sila, ki je zavrela v njem, bi bila strla najmočnejšo verigo, da je bil zvezan telesno. Toda uklenjena je bila predvsem njegova duša, ne le sleherni živec in vsaka mišica njegovih udov.

"Ne pojdem! Ne! Nočem!" je stokal sam pri sebi.

In vendar je ubogal! Vstal je čeprav s težavo! Šel je za Belfegorjem!

To je bila pot v Grozo. Korak za korakom — zavrhana brezdanjost groze. Najstrašnejše v tej hoji pa je bilo, da se je v srcu ustavljal, a v resnici je šel. Njegova moč je bila kakor ugasla, njegova volja izbrisana; uma je ostajalo baš dovolj, da se je zavedal položaja. Bil je pod vplivom nekakšne peklenske pijače, in tam, kamor ga je peljal vodnik, ga je čakala strahota......

Zdajci ga je obdala tema. Uganil je, da stopa po hodniku. Nato se mu je zazdelo, da gre navzgor, po stopnicah: hotel je šteti koliko jih je, a ni mogel. Čutil pa je, da hodi dolgo. Na vrhu stopnic je bilo spet svetlo: bleda jetična svetloba, turobnejša in strašnejša od teme.

In tu je zagledal ploščo.

Bila je železna, dva metra dolga, osemdeset centimetrov široka in deset centimetrov debela. Stala je navpik ob nekakšnem stebru.

Steber je bil okrogel in je meril kak meter širine. Na robovih plošče je bilo pritrjenih devet železnih obročev razne velikosti, odprtih in sklopljivih kakor zapestnice. Steber je stal natanko sredi sobe, ki je bila takisto okrogla; premer prostora je bila nemara sežènj in pol. Ob tleh je bila plošča prikovana k stebru z debelim železnim kolobarjem.

Capestang je spoznal z bliskovito jasnostjo, da je to tista plošča, o kateri je govoril glas. Videl je obroče, ki so zijali nalik odprtim kleščam, in kolobar pri tleh in železni steber sredi te sobe, ki je bila podobna vodnjaku. Težki steber se je svetil mastno kakor naoljeni valjar ogromnega stroja. Čemu ta plošča? Čemu steber? Čemu kolobar in čemu obroči? Zakaj je soba okrogla nalik vodnjaku? Vsa ta vprašanja so zagrmela v Capestangove možgane kakor plaz. Čemu? Zakaj? In nekaj je odgovorilo v njegovih prsih; zato, da se izpolni strahota!

Spet je napel moči, da bi se odmaknil v tistem poslednjem odporu, ki ga čuti sleherna žival, kadar jo pripeljejo na mesto smrti. Ali že ga je prijel Belfegor za ramena ter ga postavil s hrbtom k plošči. In Capestang je videl, kako sta se zaprla spodnja dva obroča in vklenila njegove gležnje. Še hip, in vjelo ga je za roke. Rokam in gležnjem so sledili komolci. Nato kolena. Deveti in zadnji obroč ga je pograbil za vrat. Nič več se ni mogel ganiti, bil je kakor priraščen k plošči. Deveteroroka Groza ga je stisnila na svoje prsi!

Že je čutil, da bi se podvrgel sleherni muki, samo da bi mogel bruhniti iz omrtvelih ust, kar je tulilo v njegovih prsih. Zaprl je oči, da ne bi videl ničesar več. A mahoma je začutil, kako se mu vračata moč in življenje. Pogledal je: Nubijec mu je držal pod nos steklenčico z ostro dišečo tekočino.

"Zastruplja me!" je pomislil Capestang. "Vendar že! Vsaj smrt bo imela usmiljenje z menoj!"

In željno je potegnil dišavo vase: v tem pa je spoznal, da se veseli prezgodaj. Belfegor ga ni hotel zastrupiti marveč le pregnati njegovo umetno otrplost, da bi se jasno zavedal vsega! Razum se mu je jasnil, udje so postajali gibčni in krepki, jeziku se je vračal dar besed!

Tedaj se je zazdelo vitezu, da ve, kaj ga čaka; priklenili so ga, da bi umrl od lakote in žeje. Groza je odnehala na mah. Kakor hitro je videl pred seboj gotovost, ni bil več zmožen strahu. Skoraj mirno je zvenel njegov glas, ko je izpregovoril:

"Mari misliš, pes da boš videl Capestanga trepetati pred smrtjo? Le glej me postavi se predme! Opazuj moje umiranje, pa naj bo še tako dolgo: in kadar bom mrtev, povej vlačugi, ki ti ukazuje, da je končal vitez de Capestang tako, kakor je živel: brez strahu!"

Belfegor pa ga je pogledal in zamrmral:

"Dobro!"

Nato je odšel in zaprl vrata za seboj.

Ta odhod je zadel Capestanga kakor strela. Začelo se mu je slutiti, da ni uganil.

"Dobro?" je zajecljal. "Kako, dobro? Odšel je? Tedaj ne bo gledal moje smrti? Mari me ni priklenil zato, da bi umrl?"

Sredi teh dvomov mu je prišel na um zadnji stavek ukaza:

"In spusti ga doli....."

"Doli!" je zahropel mladi mož. "Kam doli naj me spusti? — Kako naj me spusti? In čemu? Kaj pomeni beseda spustiti?"

Baš tedaj pa se je začela plošča premikati. Vitez je vztrepetal do mozga. Uprl se je z nogami, glavo in križem, čuteč, kako poka sleherna žilica v njegovem telesu: toda ves napor je bil zaman, plošča ga ni pustila iz svojega železnega prijema.

"Zdaj me spušča doli!" je rekel sam pri sebi.

Toda Groza, ki je ždela v njegovih možganih, se je režala:

"Počakaj! Le čakaj! Ne spušča te še! Pravo šele pride!"

"Ne bojim se!" je odgovarjal Capestang. "Ne bom se bal! — Nočem se bati!"

Počasi, legotno, z neizprosno enoličnostjo je odstopala plošča z gornjim koncem od stebra, vrteč se spodaj na dveh ogromnih tečajih, ki sta bila pritrjena k železnemu kolobarju. Capestangova glava je opisovala lok, dočim so ostale noge tam, kjer so bile odkraja. Tako je prehajala plošča brez najmanjšega tresljaja iz navpične v vodoravno lego: ko se je ustavila, je visel vitez vzporedno s podom okrogle sobe, z obrazom tik nad deskami, z nogami tik ob stebru.

"Delj nego do tal vendar ne pojde!" je zamrmral Capestang.

Kakor hitro pa si je rekel to, mu je zalil strah dušo srce in vse bitje. Pod tisti pod, ki je menil, da globlje od njega ne more pasti, se je odpiral razmikal se na vse štiri strani ter izginjal v zid!

Zdaj je vitez čutil, kako ga davi groza za vrat. Visel je nad brezdnom, z obrazom obrnjenim proti globini. Ta globina je bila nekakšen vodnjak, in najsi je napenjal oči še tako, pa vendar ni mogel dozreti dna! Ali je sploh bilo spodaj dno? In kaj je bilo tam doli? Tema. Nič drugega kakor tema.....

V to globino je držal železni steber, izgubljaje se v nakopičenem mraku. Prepadene Capestangove oči so se kajpak uprle vanj, saj je bil edino, kar je mogel razločiti pod seboj. In ko ga je pogledal natančneje, ga je izpreletela mrzla zona.

Steber ni bil steber, ampak ogromen vijak! Njegovi zavoji so se svetili medlo, kakor bi bili namazani z oljem. Vijak, ki je držal v prepad!

Capestang je izbuljil oči. Železni kolobar pri njegovih nogah je zadobil zdajci nov pomen: bil je orjaška matica na tem orjaškem vijaku! Ako se je začel kolobar premikati, se je morala vrtiti ž njim tudi plošča, navzdol zmerom navzdol, vedno globlje v temno globino! Kam, le kam je držal ta strašni vijak?

In zdajci je prišlo v peklenski stroj življenje. Matica s ploščo,

na kateri je bil priklenjen Capestang, se je jela vrtiti navzdol. Z nogami ob kolobarju, z glavo komaj ped od okrogle vodnjakove stene in z obrazom obrnjenim v globočino je krožil nesrečnež rahlo in enakomerno, brez tresljaja brez šuma in škripanja okrog ogromnega vijaka na sredi. Pogrezal se je v tihoto: padal je v noč. To padanje, ki se je družilo z vrtenjem mu je povzročalo omotico: ni se ji upiral, zakaj v primeri z vrtoglavico njegovih misli ni bila ta zmeda njegovih čutov nič.

Drgetal je. Mrtvaški znoj mu je oblival ude. Iskal je načina, kako bi se ubil, da ga ne bi umorila nezaslišana strahota tega brezkončnega padca. Poizkusil se je zadaviti na obroču, ki mu je oklepal vrat. Toda obročeva lega je izključevala tudi to poslednjo milost. Valovi krvi so mu butali v sence kakor udarci groma. In čim se je pogrezal v globino, ga je spremljala venomer enaka bleda luč in razsvetljevala bližnji del vodnjakove stene baš toliko, da je tem laglje videl temo pod seboj in se tem bolj grozil pred brezdnom, ki ga je vsrkavalo nalik podzemeljskemu vrtincu. In ko je krožil tako počasi, enolično in neizprosno, prav kakor bi mu bilo padati vso večnost brez konca in oddiha, se je zavedal, kako se poraja v njem nov neznan mu čut in se polašča gospodstva nad vsemi njegovimi čuti, nad vsem njegovim umom.

Temu čutu je bilo ime Groza.

Capestang je zdaj vedel resnico! Zdaj je videl, da ga ne čaka nobena posebna muka in ga niti ne bo zmlelo tam spodaj kako zavratno kolesje, marveč da je obsojen pogrezati se brez konca, ne vedoč, kam se pogreza, kje je dno in kaj je na dnu. Bil je obsojen padati v temo, v molčanje, v neznano in nepredstavljivo smrt. In zdajci je začul, kako se polni vodnjak okrog njega s čudnimi, nezaslišanimi glasovi. Slišal je presunljive krike in strašne tožbe, nečloveško besno tuljenje, ki se je odbijalo od kamenih sten in se množilo s svojimi lastnimi divjimi odmevi. To je bil glas Groze same. In Capestang je spoznal, da prihaja vpitje iz njegovega grla! Glas Groze je bil glas njegov!

Železna plošča je nadaljevala svojo vijugasto pot. In Capestang je tulil.

Tulil je na smrt podobno kakor stekli psi v svojih najhujših mukah. Vse se je trgalo v njem, mišice, živci in misli.

Pogrezal se je!

A kam? V smrt? Ne, ker ni bilo nikjer ničesar, kar bi ga moglo umoriti! Pogrezal se je v nekaj strašnejšega od smrti: v Grozo!

XLI.

Belfegor.

Belfegor je bil velik in lep mlad mož pri tridesetih letih: odlikovala ga je krepka in vitka rast, prijeten obraz in krasna črna polt, ki se je svetila nalik uglajeni ebenovini. Komaj pet ali šest let mu je

bilo, ko so ga pripeljali iz domovine v Italijo. Najprej ga je imela Marija de Medicis za igračo; potem se ga je naveličala in ga podarila Leonori Galigaj. Razume se, da je Nubijec sledil svoji gospe na Francosko.

Dali so mu ime Belfegor, ki je pomenilo pri starih Moabčanih boga pohote. Toda Belfegor, čeprav je nosil peklensko ime, ni bil v resnici niti dober niti hudoben. Iz lastnega nagiba ni znal hoteti in delati zla: kadar pa mu je dala Leonora povelje, ga je izvršil, ne meneč se za to, ali tvega življenje, niti ne ali mu je ukazano preliti človeško kri.

Concinu Conciniju je bil vdan od srca, toda njegova pokorščina do markize je bila fanatizem. Za vse zaklade tega sveta, ne bi bil izdal Concinija rajši bi bil umrl. Toda sleherno tajnost, ki mu jo je zaupal maršal je izdal na korist Leonori.

Po laško in po francosko je govoril gladko, toda nerad, zakaj bil je molčečen in tih. Največkrat si ga videl sloneti ob velikih vratih maršalovega dvorca in brezbrižno sanjariti o jasnem solncu, temnih lesovih in divjih pustinjah sredi katerih mu je potekla prva mladost.

Vdajal se je podobnim sanjarijam kakor lev, ki so ga vjeli v puščavi ter ga prepeljali v naše kraje, kjer umira počasi od domotožja. In tudi njegova duša je bila enaka duši teh velikih zverin: preprosta, blaga in strašna hkrati neodgovorna za svojo besnost, kakor je bila neodgovorna za svojo krotkost.

Ko je Belfegor priklenil Capestanga na ploščo in mu dal posopsti osvežilnega parfuma, da je tako pregnal njegovo mrtvičnost, ga je pustil samega in krenil v gornjo sobo, ki je bila do pičice enaka prejšnji.

Tu je molelo iz tal pol metra ogromnega valjarja, ki ga je imel Capestang izprva za steber kasneje pa je spoznal v njem vijak. Na tem železnem valju in na stenah okrog njega si videl več močnih vzvodov. Belfegor je premaknil štiri: s tem je storil, da je izginil v spodnji sobi pod in se je odprla pod vitezom globina. Nato je porinil še dva: stroj, ki je vrtil železno ploščo, se je spustil v tek.....

Oglejmo si zdaj skrivnost te krute naprave! Kakor vsi stvori Leonorinega duha, je bilo tudi najstrašnejše orodje, njene pozemeljske mučilnice ostroumna v bistvu pa jako preprosta ukana. Capestang se ni motil, ko je prvotno smatral železni valjar za steber, niti ne potem, ko je menil, da kroži na pravcatem ogromnem vijaku; zakaj valjar je bil oboje! Steber je segal iz gornje sobe do matice, na kateri je bila prikovana strašna plošča: bil pa je v resnici votel in je tičal nalik nožnici na drugem, masivnem stebru, ki je bil do matice gladek, od nje naprej pa je nosil vijugaste zareze. V okroglem podstavku, iz katerega je štrlel v zgornji sobi vrhnji konec stebra je bilo skrito močno peresje; ta mehanizem je vrtil votli steber z matico in ploščo vred okrog njegove osi — grozotnega železnega vijaka. —

Jetnik, ki si ga priklenil k plošči obrnil ga z licem navzdol in mu odgrnil dozdevno brezdanjost temnega vodnjaka, je bil po vsem prejšnjem početju neizgobno, že tako zbegan in vznemirjen, mučno visenje na plošči in vrtenje v krogu sta mu jemali tako popolnoma sleherno možnost orijentiranja, da ni nobena izmed vseh markizinih žrtev opazila peklenskega trika. Menjavajoča lega v kateri je gledal nesrečnež vijuge pod seboj, ga je navdala s strašnim občutkom pogrezanja in padanja v brezdanjost dočim je krožil v resnici venomer na isti višini! In tako je tulil v neizmernosti svoje groze blaznel besnel in nazadnje poginil od muk, katerim ni prispodobe v zgodovini človeškega zverstva ne vedoč, da temelji ves njegov smrtni strah na goli optični prevari!

Kakor smo videli, je podlegel tej ukani celo vitez Capestang, vzlic svoji veliki razboritosti. Ne čudimo se: junaki tedanjih dob pač niso bili računajoči inženirji. In končno, tudi ako si mislimo naše moderne Edisone v enakem položaju in podobnem duševnem stanju — kdo ve kateremu izmed njih ne bi odrekel preudarjajoči mehaniški um!

Ko je Belfegor pognal napravo v tek, je sedel na stol zraven osišča in prisluhnil. Drget ga je izpreletel — dokaz, da si je svest grozote, ki se je vršila pod njim. Kmalu pa je utonil v tako globoko zamišljenots, da je pozabil vse razen zadnjih markizinih besed.

"Kaj misli?" je zamrmral. "Ko mi je omenila nagrado in sem dejal ,da nihče na svetu ne more izpolniti moje edine želje, je odgovorila: Kdo ve?..... Ali je uganila muko moje ljubezni? Ali ve kaj mi teži srce? Ali ima oblast in sredstva, da more utešiti moje koprnenje?"

Obupno je zmajal z glavo.

"Ne!" je zahropel turobno. "Nihče pod solncem ne more prisiliti Marion Delorme, da bi imela usmiljenje z menoj, Marion! Mari ve sploh, da jo ljubim? Saj niti zame ne ve! In tisti pogled, ki mi ga je vrgla s svojega okna, pod katerim sem prečakal toliko ur? — Mari je pomenil kaj drugega nego posmeh in preziranje? Nubijec sem; to je še nekaj manj od psov, ki se klatijo po dvoriščih. Moja koža je črna, zato ne smem niti ljubiti niti biti deležen ljubezni. — In jaz izobčenec sem se predrznil vzdigniti oči do nje! Do najlepše, kar jih obseva solnce! Najponižnejša dekla bi mi pljunila v obraz, ako bi ji rekel, da utriplje tudi v mojih prsih človeško srce!"

Tik pod njim se je odigravala strašna drama smrti. A Belfegor ni mislil nanjo: objokoval je svojo ljubezen!

Ta strast ga je bila zgrabila že prvi hip, ko je videl Marion Delorme: bila je besna in divja kakor pohota zverin ob času velike gonje. Noč in dan se je klatil okrog gostilne pri "Treh vladarjih", da bi zalotil ugodno minuto, ko bi se mogel vreči nanjo ter jo imeti živo ali mrtvo. Po cele ure je slonel z zaprtimi očmi in sanjaril o tem trenotku. Baš tedaj pa je Marion nenadoma izginila iz gostilne. —

Tisti dan je jokal, rjul in tulil od obupa: zaklel se je, da prevrne ves Pariz in je bo iskal do smrti. Že se je hotel odpraviti za njo in šel bi bil, da ga ni postavila markiza na stražo k vitezu Capestangu. — Belfegor je ubogal; laglje mu je bilo umreti nego odreči pokorščino Leonori. Globoko pod zemljo mu je minil cel dolg brezkončen mesec dni.

Tako je napočila zločinska noč: dočim je gostil maršal v svojih dvoranah pariško družbo, je priklenil Belfegor nedolžnega človeka na ploščo groze in ga pognal v nezaslišano smrt.

Tri sežnje pod njim je umirala žrtev, on pa se je vdajal svoji strasti, pretakal solze hrepenenja in mrkle ponavljal sam pri sebi:

"In vendar bije tudi v mojih črnih prsih rdeče srce!"

Toda sredi najhujšega obupa je Belfegor zaslišal za svojim hrbtom lahne ženske korake. Splašil se je, pogledal nazaj in odskočil v brezmejni osuplosti. Kri mu je šinila v glavo. Zrušil se je na kolena, zaječal je in udaril s čelom po tlaku.

Marion Delorme je stala pred njim!

— —

V spremstvu svoje hišne Anete je bila hitela Marion Delorme k "Trem vladarjem". Gostilničar jo je spoznal vzlic pajčolanu, ki je zakrival njen obraz. Hotel jo je odvesti v prejšnje stanovanje; toda Marion je zahtevala sobico prav zgoraj pod streho, četudi skromno, samo da bi imela razgled na ulico. Gostilničarjev obraz se je odel mahoma z nezatajenim preziranjem.

"Bogastvo in izobilje sta pri kraju!" si je dejal. "Držimo se dobro, zakaj punica ne premore beliča, kakor se zdi! Evo!" je velel, odprši vrata v podstrešno čumnato.

"Izvrstno," je pokimala Marion. "Oskrbite mi, prosim, dober naslanjač, da more spati Aneta v moji neposredni bližini."

"Kaj!" se je namrdnil gostilničar sam pri sebi. "S služkinjo hoče spati v eni sobi? Beračica!"

"Kosilo in večerjo nama boste nosili vsak dan gori," je nadaljevala Marion. "Zame kaj majhnega, ti, Aneta; pa naroči, karkoli želiš."

"Kruha in sira!" je pomislil možak, ježeč se od zaničevanja.

"In zdaj recite, koliko stane ta brlog za mesec dni?"

"Petdeset liver, plačilo naprej; brez hrane seveda."

"Koliko sem plačevala za svoje veliko stanovanje v prvem nadstropju? Ne spominjam se več."

"Da, to so minuli časi," se je zarežal dedec prezirljivo. "Plačevali ste tisoč liver, takisto brez hrane."

"Dobro," je velela Marion pokojno. "Ako je stalo ono stanovanje tisoč liver jih je vreden ta brlog dvatisoč. Aneta plačaj mu dvatisoč liver ker hoče imeti denar naprej!"

Hišna je odštela na mizo dvesto zlatih pištol. Gostilničar je zardel kakor rak in hitel jecljati zamujene poklone.

"Ampak," je povzela Marion, "s pogojem, da nama boste stregli sami!"

"Karkoli izvolite, madame!" je zastokal grdež v svoji zadregi.

"Opozoriti vas moram še nekaj. Ako ne boste držali jezika za zobmi in zve le eden vaših služabnikov, gostov ali sploh živa duša, da prebivam tu, se pripravite na Bastiljo. Zbogom za danes!"

Gostilničar je pobasal zlatnike ter se odpravil zadenski pometaje s čepico tlak in zagotavljaje gospodično svoje molčečnosti vdanosti, spoštovanja in slehernega čuvstva, ki le more vzkliti v blagem oštirskem srcu iz zlatega dežja. Marion je stekla k oknu in se zdrznila, ko je zagledala pročelje maršalovega dvorca. Ves tisti dan je stala na preži, toda obraz, ki ga je iskala z očmi, se ni prikazal.

"Aneta," je dejala zvečer, "stopi doli in pretiplji dušo kateremu izmed vojakov, ki stoje na straži pred vrati gospoda Concinija. Poizvej mi, kje tiči tisti Belfegor, ki si nekdaj tako bežala pred njim."

"Kaj madame? Njega iščete? Zlodja črnega?"

"Da. Najti ga moraš in govorito ž njim, naj te stane kar hoče."

"Pa ne, da bi bili zaljubljeni vanj, madame?"

"Kdo ve?" je odgovorila Marion s skrivnostnim glasom.

"Kaj naj mu sporočim?" je osupla povzela hišna.

"To, kar si baš dejala; dama, ki je zdihoval pod njenimi okni, je zaljubljena vanj in ga želi videti ko hitro mogoče. Idi, pripelji ga k meni."

Aneta je odšla majaje z glavo. Čez dobro uro se je vrnila brez zamorca.

"Nu?" je vzkliknila Marion vročično. "Zakaj ga nisi pripeljala s seboj? Mari ne vidiš, da hočem rešiti viteza Capestanga?"

"Kaj? Gospod vitez da je vjet v tem dvorcu?"

"Že mesec dni. A govori! Kje je črnec? Ali pride?"

"Markiza ga je poslala na potovanje. Mesec dni bo, kar je odšel, in nihče ne ve kdaj se vrne."

Marion je odrevenela. Ves njen načrt se je naslanjal na očitno Belfegorjevo ljubezen. Razjokala se je, Aneta jo je tolažila, da je naposled še dobro zanjo; ljubezen do revnega viteza je bila itak le nespamet, ki jo je odvračala od njenih dolžnosti do imovitega Cinq-Marsa.

"Ne razumeš me," je dejala Marion, brišoč si oči. "Moja ljubezen do viteza Capestanga je minila."

"Čemu plakate potem?"

"To, kar ljubim v njem, je moja prva ljubezen. Ne beli si glave s temi besedami. Povej rajša, kaj naj storim in kaj naj si mislim? Ali so ubili viteza v tem brlogu, ali pa so ga vrgli v kako ječo. Ako je v ječi, ga rešim."

"Oh, madame, ako je nesrečnež v Bastilji, ga bo težko dobiti iz nje."

"Če hočem," je povzela Marion z vročično razburljivostjo, "poderem tudi bastiljsko zidovje ter dam odpreti vse ječe in pretakniti sleherno temnico! Pomiri se, ne misli, da se mi blede. Kaj praviš ali je luzonski škof mogočen ali ni? Povej, ali meniš, da me ljubi?"

"Oh, to je res, madame. In jaz na vašem mestu....."

"Vidiš! Ako stopim pred Richelieuja in zahtevam od njega v zameno za svojo ljubezen osvobojenje vseh jetnikov, kar jih ječi v Bastilji —"

Zdajci, pa se je prekinila ter obupno plosnila z rokami:

"Ah ne! Vem, kako nenasiten je Concini v svojih osvetah. — Moj ubogi vitez je mrtev. Toda prepričati se hočem. Dokler ne bom vedela resnice, ni zame miru!"

In res ni Marion vso tisto noč zatisnila očesa. Drugo jutro je spet nastopila stražo pri oknu. Kmalu je opazila po vsem dvorcu nenavadno gibanje. Aneta ji je prišla povedat, da bo pri maršalu čez tri dni sijajna veselica. Marion ni rekla ničesar, toda lepe oči so se ji zasvetile: njen načrt je bil gotov. Še dopoldne se je odpravila v mesto in zvečer je ni bilo nazaj. Tudi drugi in tretji dan se ni vrnila k Aneti. Namesto nje pa so prinesli tretji večer obleko vredno, da bi jo nosila princesa.

Okrog sedme ure je prišla Marion sama. Svojo odsotnost je bila porabila v to, da si je dala napraviti toaleto in si priskrbela vabilo na Concinijev večer. Ob devetih, ko se je začelo ustavljati pred razsvetljenim dvorcem nebroj kočij, je stopila vanj tudi Marion z višnjevo svileno krinko na obrazu, ob strani mladega plemiča, katerega si je bila vzela za kavalirja.

Toda ni mu ostala zvesta ves večer. Ob uri, ko je gnala veselična radost najvišje valove, se je zavila v svoj višnjevi satinasti plašč, potegnila si kapuco na glavo in rekla spremljevalcu:

"Hvala vam tisočkrat, gospod, da ste me vpeljali na to lepo veselico in bili ves čas moj ljubeznivi kavalir: storite mi le še eno uslugo in dajte zdaj, da se posloviva...... Oh, ne ugovarjajte! Povedati vam moram, da gre nekomu za življenje ali smrt, in tudi to, da me pogubite, ako odkrijete živi duši navzočnost Marion Delorme v teh prostorih. Niti slediti mi ne smete; ako ne pozabite takoj in popolnoma, kdo da sem, boste krivi najhujše nesreče."

Kavalir je bil galanten mož.

"Madame," je dejal ter se poklonil najgloblje, "zamolčati vaše ime mi je lahka stvar, toda ne slediti vam bi bilo mnogo težje, in pozabiti vašo navzočnost ne bi mogel nikdar. Preostane mi tedaj le, da sam odidem. Bodite brez skrbi: čez pet minut me ne bo več v tem dvorcu."

Marion mu je s kraljevsko gesto ponudila roko v poljub: nekaj hipov nato se je vrli plemič zares odpravil. Tedaj je začela Marion sama bloditi po dvoranah in ni odnehala, dokler ni našla in spoznala Leonore Galigaj.

Primaknila se je bliže k nji, baš v trenotku, ko se je Leonora ustavila pri dami z rdečo krinko. Markiza je rekla nekaj besedi, ki jih Marion ni slišala. Dama z rdečo krinko je odgovorila glasneje od Leonore, tako da je odgovor dosegel Marionkino uho.

Krčevit trepet je izpreletel prisluškovalko in njen obraz pod krinko je prebledel kakor smrt. Namesto da bi se še bolj približala markizi, je brezbrižno krenila mimo, kakor bi iskala prigod. Zamešala se je v gnečo, odrezavala se mladim gospodom, ki so jo dražili, zvrnila zaporedoma par kupic šampanjca ter se zabavala da nikoli tega; v resnici pa je metala svoje žareče oči po vseh lakajih, ki so stregli v dvorani.

Nazadnje si je izbrala med njimi povšečen obraz. Stopila je k temu služabniku, velela mu, naj ji sledi, ter ga odvedla v stransko sobo.

"Prijatelj," je rekla Marion, "ali veste, kje leže prostori markize d' Ancre?"

"Kako ne bi vedel, madame? Saj služim neposredno gospe markizi."

"Ali me hočete peljati tja?"

"Zakaj ne, madame?"

"Razumejte me prav: rada bi, da me spustite v stanovanje."

"Oh, to ni mogoče, madame!"

"Se pravi, skrivaj, tako da ne bi vedel nihče, zlasti pa ne markiza."

"Ni mogoče, madame."

"Zakaj ne? Prepričana sem, da vam je mogoče, ako le hočete. Slišala sem, da ima g. d'Ancre čudovit recept za ustno rdečilo, ki pa ga noče izdati nikomur. Dajte, prijatelj spustite me v toaletno sobo svoje gospodinje."

"Ne, madame: spodila bi me."

"Nu, kaj zato?"

"Kaj zato, madame?" je ostrmel služabnik. "Ali veste, da zaslužim na leto osemsto liver in jih dajem šeststo na stran? Tako sem prihranil že štiritisoč: še deset let, pa morem pusti službo, kupiti štacuno in postati meščan! Zdaj vidite, kako je. Niti ako bi mi dajali deset pištol, ali magari sto, kakor mi je že ponujal nekdo, vam ne bi izdal skrivnosti gospe markize."

Marion si je segla z obema rokama pod grlo, zgrabila ovratnico in jo strgala s sebe, ne meneč se za kri. ki je orosila snežno polt.

"Ná," je dejala, "vzemi!"

Sluga je debelo pogledal ter jel drgetati kakor list na vodi. Ovratnico je tvorila dvojna vrsta biserov najčistejše barve in redke velikosti.

"Naj bo Žid, ki mu ponudiš ta nakit, še takšen oderuh, manj ko osemdesettisoč liver ti zanj ne odšteje!"

Debel znoj je oblil lakajevo čelo. Zastokal je kakor govedo v klavnici in noge so mu sklecnile.

"Vzemi podlež! In vodi me!"

Mož je pograbil nakit, zarinil si ga v nedrije, ozrl se strahoma naokoli ter dejal:

"Sledite mi oddaleč!"

Zobje so mu šklepetali.

Po polurnem manevriranju, ki ga je morala Marion natihem občudovati se je posrečilo lakaju dospeti v samoten hodnik, ne da bi se bil storil sumljivega. Marion mu je sledila kakor senca. Hodnik je bil tisti, ki je tvoril tajni spoj med Leonorinim in Concinijevim stanovanjem. Nihče razen njiju dveh se ga ni posluževal: lakaj je bil vlomil tapetna vratca, da je mogel vanj.

"Na koncu tega hodnika," je dehnil služabnik, "leži toaletna soba gospe markize."

"Ali ni nevarnosti, da srečam tam kako hišno?"

"Ne. Kadar markize ni doma, ne sme nihče v njene sobe."

Marion se je zdrznila. Kako težke skrivnosti, je morala pač skrivati markiza d'Ancre v svojih prostorih, da je čutila potrebo po toli strogi previdnosti!

"In vrata na koncu hodnika? Kdo mi odklene sobo?"

"Odklenjena je, ker itak ne more nihče na hodnik."

Marion je planila k naznačenim vratom in jih odprla. Zagledala se je v udobnem prostoru z bogato smotreno uredbo. Odprla je druga vrata, na levo od velike toaletne mize: držala so v razkošno spalnico, ki je gotovo služila markizi sami. Omahovala je kje naj ostane, tu ali tam. Nato se je odločila za toaletno sobo in sedla k mizi; visoko beneško zrcalo jo je skrivalo vso. Bala se ni. V njeni glavi ni bilo prostora za nič razen strašnega brnenja besed, ki jih je bila izrekla dama z rdečo krinko.

Ko je za hipec vstala, je opazila nasproti, onkraj zrcala veliko in prostorno omaro. Misleč, da bo tamkaj bolje skrita, je že hotela stopiti vanjo, ko je zdajci prisluhnila in se potuhnila nazaj. Iz sosednje sobe je prihajalo šumenje židanih oblačil in komaj slišni glas korakov. Takoj nato so se odprla vrata. Marion je prebledela. Vsa kri ji je udarila v srce......

Molče, kakor dvoje prikazni, sta šli markiza in dama z rdečo krinko mimo njenega skrivališča. Ko ni slišala že nekaj hipov, ničesar razen utripov svojega zbeganega srca, je stopila Marion izza ogledala ter se ozrla. Prikazni sta bili izginili! In kam?

Omara, v katero se je Marion hotela skriti, je bila odprta!

Brez pomišljanja je potegnila iz nedrija bodalo, od katerega se ni ločila nikoli ter stopila naravnost k omari. Videla je, da ima namesto zadnje stene vrata, za njimi pa se začenjajo ozke stopnice, kakor bi bile izdolbene v debelem zidu.

Marion je krenila po njih in dospela na malo dvorišče, ki sta ga bili markiza in nje spremljevalka pravkar prekoračili. Vse oklevanje jo je minilo: stopala je kakor bi jo nesla tuja moč. Zagledala je vhod prišla v klet in našla drugo omaro, ki jo bralci že poznajo. Stopila je vanjo ter se spustila nizdol: pod stopnicami se je ravnala po brlici, ki je vodila tudi Leonoro. Kakor v vročičnem snu je dospela v nekakšno rotundo.

Tu je zagledala priprta vrata, in izza vrat je prihajal človeški glas.....

Trepet neznosne groze, ki jo je bila Marion že okusila nocojšnji večer, jo je prešinil iznova. Čigav je bil ta oblastni glas? Kakšen spomin je zbudilo v dekletu to sesljanje? Nekoč je smela po Richelieujevem priporočilu poslušati sejo parlamenta. Govoril je škof luzonski, govoril je Concini, govorila je kraljica Marija de Medicis. In glas, katerega je slišala Marion Delorme zdaj, je bil kraljičin glas!

Ali ta gotovost je ni prestrašila bogve kako: šele besede, ki so prihajale iz sosednjega prostora, so pognale njeno grozo do viška. Kraljica-mati je govorila Belfegorju. Ponavljala je smrtni ukaz, kakor jo je bila naučila markiza! Velela je, naj priklene Capestanga in ga spusti doli, nato pa naj privede Gizelo Angoulemsko k mrliču!

Ženska duša je sama najskrivnostnejši prepad, Marion Delorme, ki je viselo nje življenje v tem trenotku na tenki niti, zakaj odkritje je pomenilo gotovo smrt. Marion Delorme, ki je pravkar zvedela, da je Capestang tu in mu bije zadnja ura — Marion Delorme je čutila v tej strašni minuti samo ljubosumnost s katero jo je bilo prešinilo ime Gizele Angoulemske, izrečeno v zvezi ž njegovim!

Gizela je bila zaročnica njenega ljubimca: ali to dekleta ni motilo preveč. Bila pa je tudi izvoljenka vitezovega srca — to se je videlo iz peklenskega povelja. In ta novica je navdala Marionko z neznosno radovednostjo. Za vsako ceno magari, če bi morala poginiti s Capestangom vred v skupni katastrofi — hotela je videti Gizelo!

Tisti hip ji je povedalo novo šumenje oblek, da se ženski vračata. Preplašeno se je ozrla okoli. Ničesar! Nobene zavese nobenega pohištva. Pač, duri! One, tam zraven! In ključ, glej, ključ tiči v ključavnici! Bliskoma je šinila Marion do njih odprla jih, planila noter in jih zaprla za seboj. Hip nato sta bili Marija de Medicis in Leonora v rotundi. Minuta drhtenja..... in njiju korak je zamrl.

Marion je komaj dihala. Ko je čutila, da morata biti strašni ženski že daleč, je globoko zasopla, vzravnala se in pogledala okrog sebe. Videla je mlado dekle krasotico bledih in izmučenih lic, ki jo je merila s ponosnim, a hkrati prijaznim pogledom. Marion se ni začudila: spoznala jo je takoj. Burne, nasprotujoče si misli so se spopadle v njeni glavi. Počemu naj bi jo rešila? Zakaj naj bi jo otela — za Capestanga? Kaj briga njo Gizela Angoulemska? Ah, Ma-

rion! Da si videla v tistem trenotku v svoje srce, ne bi bila našla v njem ničesar razen ljubosumnosti!

V tem pa je stopila Gizela k nji ter jo prijela za roko:

"Ali ste jetnica kakor jaz?" je zamrmrala. "Ne bojte se; dve skupaj bova močnejši."

Marion je sklonila glavo in dejala zamolklo:

"Vi ste Gizela Angoulemska?"

"Da, hči vojvode Angoulemskega sem," je odgovorila Gizela z rahlo bridkostjo. "Jaz tu, in moj oče čaka gotovo v kaki drugi ječi, kdaj ga postavijo pred sodnike. A moja mati....."

Gizelin glas je vzdrhtel; oči so se ji zalile s solzami.

"Mari vaša mati še živi?" je vprašala Marion.

"Ubožica plaka in sameva brez mene..... Kaj so neki storili ž njo? Oh, da bi mogla umreti zanjo!"

Marionko je stresel trepet. Ta otroška bol jo je iztreznila.

"Ne plašite se," je povzela Gizela. "Močna sem. Branila bom vas in sebe....."

Marion je zdajci dvignila glavo, in plamen velikodušja se je zasvetil v njenih očeh. Pomislila je, da ji niti ne utegne razlagati, kako je s Capestangom.

"Nisem jetnica," je izpregovorila nato. "Kmalu boste videli svojo mater: prišla sem, da vas rešim iz ječe. Ne govorite, ne vzklikajte: ne vprašujte me, kdo da sem. Ni vam treba vedeti mojega imena. Glejte, tu so vrata. Zavijte na levo in po stopnicah. Dospeli boste v klet, ki je polna stare ropotije. Odondot drže druge stopnice na majhno dvorišče. Tam, spet na levi, najdete ozka vrata. — Onkraj njih je častno dvorišče Concinijevega dvorca. V tem plašču in s to krinko na obrazu vas ne spozna nihče. Idite, hitite, gospodična: najmanjše oklevanje naju more pogubiti. Zbogom!"

Tako govoreč je Marion ogrnila Gizelo s svojim lastnim plaščem od višnjeve svile, pripela ji krinko na obraz, potegnila ji kapuco na čelo ter ji pokazala pot. Gizela, vsa osupla, je hotela zamrmrati vsaj besedico zahvale, toda čudno dekle je naglo izginilo v dvorani, po kateri sta pravkar še stopali kraljica in Leonora. Gizela je stisnila v roki bodalce, ki ga je bila dobila od neznanke ter odhitela po naznačeni poti, pripravljena umreti za svojo prostost.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ob pogledu na Marion je padel Belfegor na kolena. Sklenil je roke in zamrl v nepopisnem zamaknjenju. Njegove posinele ustnice so zamrmrale:

"O, kako ste lepi!"

"Vstani!" je rekla Marion.

"Ne, ne. Ob vaših nogah mi je dobro. Kolikokrat sem hrepenel, da bi klečal tako! In zgodilo se je! Vi ste tu in trpite Belfegorja pri sebi, ne da bi ga zapodili!"

Kako je prišla? Kateri čudež ji je pokazal pot v podzemlje? — Nubijčev duh se ni ustavljal ob takih vprašanjih. Njegova preprosta duša se je predajala neizmerni radosti brez pridržka.

"Vstani," je ponovila Marion nestrpno in hkrati sočutno.

"O madona," je zahropel črnec, "dajte da vas molim in obožavam! Kaj vas stane to, če klečim pred vam?"

"Tedaj me ljubiš zelo?" je zamrmrala Marion.

Dve vroči solzi sta se utrnili iz njegovih oči. Marion mu je pomolila roke. Pograbil jih je ter jih obsul z žarečimi poljubi: tako ga je potegnila kvišku. In ko je stal pred njo, sikaje od strasti in drgetaje z vsemi udi svojega silnega telesa, jo je popadel strah.

"Kje je vitez de Capestang?" je vprašala trepetaje.

V Nubijcu se je dramila zver. Ogenj pohote je švigal iz njegovih oči. Marion se je odmaknila, on pa je iztegnil roke in stopil za njo.

Marion je zasadila svoj pogled nepremično v njegove zrenice prav kakor krotivka v levnjaku. Igrala je za vse. In hkrati je potegnila iz nedrij drobno stekleničico ter jo nastavila na usta.

"Samo korak še Belfegor, in se ubijem!" je rekla z mirnim glasom. "Le korak, pa izpijem strup!"

Črnec je buljil vanjo ves prepaden in behast od divje strasti. — Trenotek je bil strašan. Zdajci pa je morala napeti vse moči, da se ni onesvestila od zmagoslavja: Belfegor je ležal pred njo, premagan in ukročen, iztezaje roke in s solzami proseč milosti. Marion ga je prijela za rame, sklonila se s svojimi dehtečimi ustnicami tik do njegovih zverskih ust in dejala:

"Nocoj Belfegor, še nocoj, v svoji sobi pri "Treh vladarjih" bom tvoja, vsa tvoja, vroča in trepečoča od ljubezni. Toda storiti moraš kar ti velim."

Brezumno hropenje ji je odgovorilo.

"Vse! Vse! Ako hočete, ubijem svojo gospo in svojega gospodarja! Vse storim samo ukažite!"

"Kje je tvoj jetnik?"

"Tu doli!" je kriknil Nubijec in udaril z nogo ob tla.

"Osvobodi ga! Pripelji ga k meni — ne pelji me k njemu! Ne usmrti ga, ne prikleni ga na ploščo! Ne spusti ga doli!"

"Na ploščo!" je ponovil črnec obupno. "Na železno ploščo!"

"Oh!" je viknila Marion, sama napol blazna. "Obotavljaš se podlež? Ako ga prikleneš, ne bom tvoja nikoli, da veš! Nikoli...... oh, oh! Kaj pomeni to vpitje? To strašno tuljenje! Čuj! Kaj se godi? Kdo tuli tako na smrt?"

Iz globine vodnjaka se je razlegalo rjovenje viteza Capestanga, ki je umiral v vrtincu Groze!

"Železna plošča!" je zahropel Belfegor in se pograbil z obema rokama za kodraste lase. "Poslušajte! Poslušajte! Tako tudi on! Prepozno! Zaman! Izgubljena je zame!"

"Odkleni ga!" je kriknila Marion presunljivo. "Odkleni ga, pa bom tvoja! Saj še živi! Oh, to strašno tuljenje!"

"Odklenem ga!" je zarjul Belfegor. "Da, da!"

Hotel je planiti k vzvodu. Toda moči so ga zapustile. Od razburjenja ni mogel več stati na nogah.

"Ne morem! Nič več ne morem! Vzvod..... Tistile tam!"

"Vzvod!" je viknila Marion in planila namesto njega. "Kateri? Ta?"

"Vzdignite ga! Vzdignite ga, kakor daleč morete!"

Marion je pograbila za vzvod. Bil je ogromen železni drog, ki ga v navadnem trenotku ne bi bila mogla niti premakniti. A zdaj — o bog! Vse žilice v nji so pokale. In vzdignila ga je!

"Više!" je hropel Belfegor. "Še više!"

Pobral se je na kolena. Slabost ga je minevala. Marionkine roke so krvavele in vzvod je postajal čedalje težji. Tedaj pa je nekaj počilo v osišču in vzvod je ušel dekletu iz rok. Dopolnjeno! Peklenski stroj je bil ustavljen!

Belfegor se je spravil na noge, pograbil drug vzvod in ga obrnil.

"Pojdiva!" je kriknil nato.

Zdaj bi se bil lahko vrgel nanjo, ne da bi se bila branila. Nič več ni vedela, kje je in kaj počenja. Njena duša je bila zgolj še trepet. Par trenotkov nato je stala v spodnji sobi. Pod se je bil vrnil na svoje mesto. In videla je Capestanga, priklenjenega z devetimi obroči. Njegove oči so bile zaprte, usta so mu zijala. Mari je bil mrtev? Belfegor je razklenil obroče, prestregel viteza in ga položil k Marionkinim nogam. Pokleknila je k njemu, pregledala ga, položila mu roko na srce in vstala. Dolg vzdihljaj je napel njene prsi. Nepremično gledaje viteza, je zamrmrala s čudnim glasom.

"Živ je! Živel bo!"

Nato se je obrnila k Belfegorju:

"Kako pridemo iz dvorca? Poln je ljudi!"

Nubijec se je sklonil k nji ter vprašal z glasom, v katerem ni bilo več človeškega zvoka:

"Ali boš moja?"

"Bom!" je rekla Marion.

"Kdaj?"

"Še nocoj."

"Na kaj mi prisežeš?"

Marion je položila roko na bledo čelo viteza Capestanga, rekoč:

"Nanj, ki sem mu dala svoje srce, se zaklinjam. Belfegor, da te poplačam s svojim telesom!"

"Dobro!" je dejal zverjak. "Sledite mi in bodite brez skrbi."

Pobral je viteza, vrgel si ga preko rame in krenil naprej. Dospevši na malo dvorišče, je zavil proti železnim vratom, ki so držala v stransko ulico. Ključ je tičal v njih. Še hip, in bili so zunaj.

XLII.

Začetki novega skladišča.

Ako se prav spominjamo, smo zapustili Cogolina v trenotku, ko se je ves vesel pomikal proti Lureauju. Srečanje s podjetnim znancem, ki ga je proglašal zbrani množici za izumitelja čudodelnega in dobičkanosnega mazila, je pomenilo zanj gotovo rešitev od vseh skrbi in nadlog.

Režeč se od zadovoljstva je zmagoslavno razrival trumo, ki je drla kupovat kosmatilno mast.

''Ker se ima zahvaliti meni za tako uspešno kupčijo,'' je mislil sam pri sebi, ''me mora pač primerno nagraditi za idejo, ki sem mu jo dal. In ako že noče biti velikodušen, me vsaj povabi na obed, corbacque! Hoj, dober dan, mojster Lureau!''

Lureau mu je že nekaj časa škilil naproti.

''Kar noter! Le noter! Vsi lepo zaporedoma!'' je grmel bivši gostilničar delaje se, kakor da ne vidi Cogolina.

''Hoj, slišite! Ali me ne spoznate? Hoj, mojster gospod Lureau!'' je klical Cogolin, vabeč ga s svojimi najzapeljivejšimi pogledi.

''Noter, le noter! Mazila je dovolj za vse! Nič več pleš, gospoda!''

''Kaj pa moja?'' je dejal Cogolin ter snel svojo konopljeno lasuljo. ''Mojster Lureau, predragi mojster Lureau! Mari ne poznate več svojega prijatelja in dobrotnika Cogolina?''

''Nič več pleš!'' je rjul Lureau. ''Le noter, vsi drug za drugim!''

In tako je zanesel Cogolina človeški val v štacuno, kjer je gospa Lureaujeva s smehljajočim obrazom jadrno delila lončke in navodila. Komaj je vstopil, že je popustila ostale kupce je planila naravnost k njemu.

''Kak prekrasen plešec!'' je zavreščala. ''Nate, gospod to mazilo vas stori podobnega svetemu Absalonu. Samo livro stane.

''Se pravi, madame ......,'' je začel Cogolin iznenaden.

''Kako? Kaj pravi? Denarja nima? Nu, siromak, pa bodi za vas zastonj! Zastonj!'' je lajala gospa Lureaujeva. ''Zastonj! Poglejte, gospoda, oglejte si vrlega plešca, kakor ga niste videli še nikoli! Čez osem dni bo imel toliko las, da ne bo mogel več skozi tale vrata. Kar semkaj, vrli mož, za vas je zastonj!''

To rekši je pograbila Cogolina za ramena in ga pripognila z glavo nad čeber, ki je poln črnikastega mazila. Na njen migljaj je priskočil pomagač, ki je šaril zadaj po štacuni ter jel maziliti nesrečneževo plešo. Cogolin se je branil in vpil, a zaman. Lobanja, čelo in lice, vse je izginilo pod smradljivim črnilom: imel ga je polna usta in polne oči.

Nazadnje se je vendar iztrgal svojim krvnikom, dočim so udarili kupci v grohot. Obrisal si je oči; prvi obraz, ki ga je zagledal, je bil Laffemas!

"Hudiča!" je pomislil Cogolin. "Hvala bogu, da sem izpremenjen v zamorca, tako me lopov vsaj ne spozna. Gospa," je povzel, "mari me ne poznate več? Cogolin sem, vaš prijatelj Cogolin."

"Kaj pravi?" je zacvilila gospa Lureaujeva. "Hejo, mojster Lureau! Evo ti falota, ki hoče biti slavni Cogolin!"

Kupovalci mazila so se radovedno strnili okrog njiju: najpazljivejši je bil Laffemas.

"Aaa? Kaj? Kako?" je vzkliknil Lureau, planivši v štacuno. "Ta cepec in obešenjak se usti, da je Cogolin!"

"Gospod Lureau," je zajecljal Cogolin z žalobnim smehljajem, "poglejte me vendar in recite, ali govorim resnico ali ne!"

"Saj te gledam! Kaj praviš? Kaj se drznež trditi?"

"Pravim, da sem Cogolin, za vseh tristo hudičev!" je viknil nesrečnež s srditim ogorčenjem.

"Kakšno krivoverstvo!" je zarjul Lureau.

"Kakšna nesramna laž!" je pritegnila gospa Lureaujeva.

Pograbila sta vsak svojo palico ter začela udrihati, kar so jima dale moči. Več vnetih gledalcev jima je pomagalo in najgorečnejši pri tem poslu je bil spet Laffemas.

"Milost! Usmiljenje!" je tulil Cogolin.

"Priznaj svoje ime! je rjul nehvaležni Lureau.

"Smola! Ime mi je Smola!" je zajavkal izumitelj čudodelnega mazila.

Ves črn in mastan, v nameček pa še tepen in obrcan, je zletel — "slavni Cogolin" na ulico ter jadrno izginil zijalom izpred oči.

"Smola!" je mrmral Laffemas, zapisavaje si prijazno ime "Vitezovemu oprodu je ime Smola. Dobro! Gospodar ima česar je iskal: zdaj glejmo, da dobi tudi sluga svoj delež."

"Da bi ga kuga, umazanca Lureauja!" je škrtal Cogolin na svojem begu. "Tak to je tisto kosilo, ki me je čakalo pri njem! In še Laffemas, kako je udrihal! O, čakaj ,lopov, da se srečava na samem!"

Stokaje, preklinjaje in snujoč maščevanje, je dospel k Sekvani. Tam je zlezel k vodi ter si opral Katahreziško mast, kakor je vedel in znal. Nato je krevsal dalje po taktu muzike svojega lačnega črevesa; suha skorja, ki jo je pobral v cestnem blatu, je bila vsa njegova hrana tisti dan.

Štiri dni mu je bila smola neločljiva spremljevalka. Ko pa je stopil peto jutro iz razvalin nekdanje gostilne pri "Velikem Henriku", kjer si je bil uredil zavetje za silo, se je zdajci udaril po čelu; domislil se je, da bi šel poiskat Lanterna.

"Lahko bi se bil spomnil že prej!" je vzkliknil sam pri sebi. —

"Če mu porečem "gospod de Lanterne", je obed gotova stvar: ako pa ga povzdignem v "visokost", mi utegne navreči pištolo."

Urnih krač se je nameril proti dvorcu markiza Cinq-Marsa. Nič radi mu niso odprli vrat: po dolgih prošnjah pa je vendar dospel pred Lanternovo obličje. Lakaj se je baš obuval in oblačil za na pot.

"Ah, gospod de Lanterne," je zategnil Cogolin s tresočim glasom, mari se odpravljate kam?"

"Kakor vidite, gospod de Cogolin," je dejal Lanterne. "Da ste prišli minuto kasneje, pa bi ne bil deležen časti vašega poseta."

Cogolina je prešinila žalostna slutnja.

"Zakaj mi pravi "de" Cogolin?" je pomislil v skrbeh. "Ali upa nemara, da ga topot jaz povabim na kosilo? Stoj, to je dobra ideja! On bo plačal, se razume. "Ah, gospod de Lanterne, ves srečen sem, da pridem o pravem času in se vam morem oddolžiti za ljubeznivo pogoščenje pri "Zlati rački"..... Menda me ne boste hoteli žaliti s tem, da bi odklonili kurjo obaro, srničje bedro, jeguljevo pašteto in krompirjevo mezgo, ki sem jo naročil nalašč radi vas!"

Lanterne je pomeril Cogolina od strani. Težko si je predstaviti hujše nasprotje, nego sta ga tvorili ti dve prikazni, ena žareča od samega zdravja, druga mršava, da si videl skozi njo, ta razcapana, ona oblečena v fino sukno; bilo je res, kakor bi vabil lačen volk rejenega psa na kosilo! To primero je izražal tudi ironični Lanternov smehljaj.

"Krompirjeva marmelada!" je zamrmral, čehljaje si podbradek. "Hm, smrt bi snedel na nji."

To rekši je krenil Lanterne po stopnicah nizdoli.

"Saj sem vedel!" je vzkliknil Cogolin ter šinil na njegovo levico.

"Gospod de Cogolin," je dejal Lanterne, dospevši na dvorišče, povedati vam moram, da je prejel gospod markiz pred tremi urami nujno sporočilo: njegov žlahtni oče leži na smrtni postelji."

"Eh, vraga! Nu, pa bova slavila hkrati pogrebščino! In namesto belega vina, ki sem ga pripravil šest buteljk, naročim črnino."

"Gospod de Cogolin," je nadaljeval Lanterne vzpenjaje se na vogelni kamen, da bi zajahal čokatega normanca, ki ga je čakal že ves osedlan, "lahko si mislite, da je velel gospod markiz spričo te žalostne novice takoj napreči potno kočijo in je neutegoma sedel vanjo z gospo markizo....."

"Oho! Z gospo markizo? Nu, v čast gospe markizi si privoščiva lonček vaniljeve smetane, ki je tako imenitna pri 'Zlati rački!'

"Vaniljeve smetane!" je vzkliknil Lanterne, popravljaje se na sedlu. — "Za vaniljevo smetano bi dal življenje. Vzemite na znanje, gospod de Cogolin, da moram dohiteti gospoda markiza v Orleansu, ali pa mi izruje uhlje. Veste, kaj vam svetujem: pojejte moj delež kosila namesto mene in v spomin na lekcijo, s katero ste me počastili o priliki najine prve in zadnje skupne večerje."

"Gospod de Lanterne!" je vzkliknil Cogolin obupno, ko je zajahal lakaj skozi vrata.

Lanterne pa se je okrenil na sedlu, rekoč:

"Do svidenja, visokost!"

Cogolin je obstal, kakor bi bilo treščilo vanj, ter se udaril po glavi.

"Marš ven!" je osorno zarenčal vratar in ga porinil na ulico.

Z Lanternom je izginila siromakova zadnja neutešljiva nada. V svojih boljših časih bi se bil Cogolin sramoval, da ga je potolkel Lanterne ž njegovim lastnim orožjem, zdaj pa mu lakota ni dala misliti na takšne malenkosti.

Odšel je žalosten do smrti. Od oslabelosti je komaj premikal noge: ves iznemogel je sedel nedaleč na vogal, naslonil podbradek v dlan ter se čutil nekoliko spočitega, je žalostno zavzdihnil in hotel vstati.

"Ne genite se, rotim vas," je rekel glas blizu njega. "Še dve potezi, pa sem gotov......"

Cogolin je osuplo dvignil glavo in zagledal štiri korake od sebe mladega moža s finim, žlahtnim obrazom presunljivimi očmi in mečem ob levem boku: to je pričalo, da je plemič. Oblečen je bil nekam po svoje, toda čedno in prikupno. Ta čudni tujec je držal v levici velik zvezek, v desnici pa svinčnik, s katerim je risal vanj. — Cogolin je zazijal.

"Še par potez," je ponovil neznanec, "in rešeni boste. Prosim vas, ne premikajte se."

Neznanec je podržal zvezek od sebe, zamežal z očmi, porisal še tuintam ter zamrmral:

"Kako sijajen bosjak! In vendar, kolika žalost, da sploh naletavam na takšne modele! Kako vam je ime, prijatelj?"

"Smola," je odgovoril Cogolin. "Bogu bodi potoženo! Smola mi je ime."

"Smola!" je vzkliknil tujec. "Imenitno! Čudovito! Boljšega imena si ne bi mogli izbrati."

Mladi mož je zapisal Smolovo ime pod svoj črtež in spravil zvezek v torbo, ki mu je visela ob pasu.

"Vzemite, prijatelj," je dejal nato neznanec ter mu pomolil srebrnjak.

Cogolin je zagledal beli tolar in vztrepetal. Vzel ga je ter jokaje pobesil glavo.

"Siromak!" je zamrmral mlad mož.

"Gospod," je vzkliknil Cogolin, "kako naj se vam zahvalim? — Rešili ste mi življenje."

"Narobe jaz vam dolgujem hvalo," je rekel neznanec, "in sram me je, da vam ne morem ponuditi izdatnejše nagrade."

"Povejte mi svoje ime, gospod, da ga bom blagoslavljal!"

"Blagoslova mi je bogme treba, ker se pripravljam na dolgo pot. Priromal sem iz Nancyja v Loreni, namenjen pa sem noter tja do Rima. Ime mi je Jacques Callot." (Sloveč francoski slikar in bakrorezec (1592.—1635.). Njegova najbolj znana dela so: "Cigani", "Vojno gorje", "Ostudniki" in "Bosjaki".)

Bodoči slavni umetnik je prijateljsko mahnil Cogolinu z roko ter odhitel dalje.

Naš znanec je krčevito stisnil rešilni srebrnjak in jo ubral proti najbližji krčmi. Bila je na vogalu Lombarske ulice, to je, v najobljudenejšem kraju Pariza. Njen izvesek je predstavljal moža v črni komisarski obleki, kako se polašča polne vreče denarja. In napis se je glasil:

"Pri brljavcu, ki grabi."

"Brljavec" je pomenil komisarja, ki je bil naslikan. Na levo od te krčme je stal dokaj prostoren in tistikrat baš prazen skedenj.

Cogolin je sedel za mizo ter položil tolar predse, da ga je moral vsakdo videti. Naročil je kruha, vina, jajec in gnjati. Ko so bila jajca in gnjat pojedena je začutil, da nima še dovolj, in hrabro ukazal eno izmed kokoši, ki so se pekle na velikem ognjišču. Kokoš se je izpremenila v golo okostje in Cogolinova lakota v žejo; zato si je privoščil še steklenico "boljšega". Ko je posrebal zadnjo kapljo, sta bila glad in žeja za silo ugnana, a tudi od slikarjevega tolarja je ostalo samo še dva solda in tri denarje.

Za ta ostanek si je omislil zadoščenje, da je mogel prav po velikaško pušiti nikotiano iz lončene pipe, zakaj tobak je bil takrat še luksus. Sit in blažen, obdan z dišečimi oblaki dima se je oziral Cogolin po gostilni, dokler mu niso obvisele oči na trojici mož, ki so sedeli nedaleč od njega in so se zdeli po videzu pekovski pomočniki.

Prvi je bil majhen debelušast, ostrega nosu in živih oči, drugi mršav, dolgin z otožno kumaro sredi obraza, a tretji trebušast kakor sodec širokopleč kakor vol in rdečenos kakor naslikana grlica. Ti trije gostje so se živahno razgovarjali z oštirjem. Krčmar jih je menda dobro poznal, in zdelo se je, da jim govori na dušo.

"Tedaj ste res odločeni?" je dejal nazadnje. "Zapustiti hočete pekarno mojega soseda Lescota in postati komedijantje?"

"Tako je sklenjeno!" je viknil ostronosec. "Zbogom kadunje!"

"Preudarite še, Legrand."

"Nič več Legrand. Odslej se imenujem Turlupin."

"A vi, prijatelj Gueru, ki ste tako blag in pameten človek; vsaj vi se izpametujte."

"Nič več Gueru!" je odmahnil gost z otožno kumaro. "Zdaj mi je ime Gautier-Gargouille. Pereat peč, in živel oder!"

"In vi, Robert? Tako miroljubni, tako —"

"Roberta ni več!" je kriknil rdečenosec. "Zanaprej sem Gros-Guillaume. Naveličal sem se moke na obrazu, v ustih in v očeh!"

Krčmar je zavzdihnil ter premeril pomočnike z globokim pomilovanjem.

"Ti trije dedci," je pomislil Cogolin, "se mi ne vidijo prav nič napačni ljudje!"

Ostronosi Turlupin, ki se je zdel poglavar trojice, je povzel::

"Da, prijatelj, oštir, zazdaj, ko še ne moremo igrati, v pravem gledališču, smo mislili na vas."

"Name?" je ostrmel krčmar. "Ali ste povsem hudičevi, kaj? Mari hočete, da naj pojdem zaradi vas v pekel?"

"Zato, je nadaljeval Turlupin, ne meneč se za njegovo zveličanje, "ker imate tamle svoj trapasti prazni skedenj, v katerega lahko spravimo razen odra najmanj kakih 100 gledalcev. Vaš skedenj nam je dopadljiv in povšečen; za uporabo pa vam odstopimo četrtino dohodka."

"Četrtino dohodka? Oho!" Krčmar je bil mahoma ves potolažen. "Kolikšna pa bo vstopnina?"

"Dva solda in šest denarjev za osebo. Računajte! Ako dobimo vsak dan samo sto gledalcev, postanete milijonar."

Oštir je pomislil. Kupčija se mu je morala zazdeti ugodna, zakaj iztegnil je roko, rekoč:

"Velja!"

"Živijo!" so zarjuli pomočniki.

Tako se je ustanovila igralska družba Turlupin, Gautier-Gargouille & Gros-Guillaume, ki je postala kmalu vznemirljiva konkurentka privilegiranih komedijantov.

"A to ni vse!" je dejal Turlupin, ko je četvorica izpraznila steklenico vina na svoj bodoči uspeh. "Manjka nam še tovariša, ki bo igral sicer najlažje vloge, zakaj govoriti mu ne bo treba nič. Gautier-Gargouille, Gros-Guillaume in jaz imamo dovolj dobre jezike, da lahko zabavamo poslušalce. Žalibog, pa ne zna nihče izmed nas spodobno držati batin. Treba nam je nekoga, ki se ve obnašati, kadar mu mažejo grbo z lesenim oljem."

"Hoj, vraga!" se je splašil oštir. "Ne mislite, da vam bom jaz igral tega junaka."

Tisti hip pa je vstal Cogolin, ki je ves čas željno poslušal razgovor. Stopil je pred Turlupina, položil roko na srce in dejal z neizmernim režanjem:

"To je baš moja stroka, gospod!"

Trojica je osuplo motrila ta plešasti in režeči obraz.

"Imenitno!" je vzkliknil Turlupin.

"Sijajno!" je pritrdil Gautier-Gargouille.

"Neprekosljivo!" je izjavil Gros-Guillaume.

Cogolin se je poklonil vnovič in obstal ponižno pred svojimi ocenjevalci. Turlupin ga je pazno pogledal ter povzel:

"Res znate držati batine?"

"Že nekaj dni me vežba usoda v tej umetnosti," se je odrezal Cogolin. "Palice, bunke, brce, vse tako in enako držim, da ni moči učinkovitcje. Zdi se, gospodje komedijantje, da je bil to moj poklic. Zaman sem poizkušal raznovrstne druge obrti: vsaka se me je otresla, samo batine mi letijo na hrbet same od sebe. Za svoje sotrudništvo zahtevam od vas zgolj hlevček in koritce. Se pravi, hlevčka lahko tudi ni, ker že imam nekaj takega, v pravem pomenu besede. Toda za boga, Marijo in vse svetnike vas rotim, glejte, da mi boste dajali pošteno jesti in piti. Preizkusite me, gospoda, in vrag naj me vzame, ako ne boste zadovoljni z menoj!"

Ta govor ni ostal brez zaželjenega učinka. Bivši oproda viteza Capestanga ter lakaj pri zvezdarju, profesorju in lekarnarju je bil na mestu sprejet v Turlupinovo gledališko družbo z nalogo, da bo držal batine za prosto hrano. Ubogi Cogolin je imel zdaj vendar že svoje socialno stališče!

XLIII.

Blisk.

Vitez de Capestang se je zavedel v imenitni postelji. Pogledal je okrog sebe in videl, da je soba, v kateri leži, opremljena in okrašena s pustim, a dragim razkošjem prvovrstne gostilne. Skozi polurazgrinjene zavese je padala vanjo jasna solnčna luč.

"Prekrasno jutro!" je pomislil naš junak. "Corbacque, kako bova divjala z mojim vrlim Bliskom! To bo kakor nalašč za mojo težko glavo. Pfej! Samega hudiča sem moral lokati snoči!"

Vzdignil je glavo, toda brž mu je padla nazaj, kakor bi bila privezana k blazini. Obležal je nepremično, z očmi uprtimi v slike ki so jele pred njim vstajati druga za drugo. Videl je boj pri "Velikem Henriku", ječo, kjer je umiral od žeje, in tujo damo, ki ga je zdravila, nato svoje bivanje v podzemeljski sobi pod Nubijčevim nadzorstvom, in končno prepad, železno ploščo in neznanski vijak. — Da, vse to se je dramilo, a le kot sen, strahoten sen, ki ga domišljija zaman hlepi obnoviti v celoti.....

"Kakšna ostudna mora!" je rekel vitez sam pri sebi? Ušel sem jim iz pekla? Kje je dama s krinko? In črnec — kje?..... Hoj, kdo sta ti dve prikazni"?

Dvoje mož je stopilo v sobo ter se približalo njegovi postelji. — Prvi je bil oblečen v dolgo črno haljo, drugi je bil ves bel kakor tudi čepica v njegovi roki. Črnuh je bil velik tenak in mršav ter je nosil očala, njegov rdečelični in kratkonogi tovariš pa je komaj racal od same tolšče.

"Kdo sta?" je zagodrnjal Capestang. "In kje sem? Kdo me je spravil semkaj?"

"Pst!" je dejal črnuh ter ga prijel za roko.

"Le tiho!" je šepnil tudi debeluhar, oziraje se boječe na vrata.

"Mari sem v noriščnici, hudičeva dedca?" je vzrojil mladi mož. "Saj nisem znorel? Kdo ste pošast pepelnička? In vi, trebušnik, odkod ste se vzeli?"

"Gospod je pri polni zavesti," je rekel črnuh. "Še tucatkrat mu bo treba puščati kri, pa do dober čez štiri tedne. Mrzlica ga mineva."

"Da bi te mrzlica, tebe!" je zarjul Capestang. "Le kar poizkusi mi puščati kri! Zdaj vem, podlež, zakaj sem tako oslabel! Gotovo si zlorabil moje spanje, da si mi ukradel najmanj bokal krvi!"

Zdravnik — zakaj mož je bil res zastopnik tega nevarnega stanu — je že vlekel nožiček iz malhe. Toda vitez je pograbil blazino in mu jo zalučil z vso silo v obraz.

"Malopridnež! Razbojnik! Zakoljem te kakor piščanca, oderem te, na malem ognju te ocvrem!"

Bogve dokod bi bil prikipel njegov srd, da je ni zdravnik jadrno ubrisal proti vratom. Beluhar je spremil doktorja na hodnik, nato pa se je vrnil k postelji rekoč:

"Ker ste baš omenili piščanca, gospod vitez — ali ne bi izvolili poizkusiti enega mojih kopunov?"

"To je moška beseda, prijatelj! Kdo je oni prešič in volkodlak, ki mi je izlokal vso kri?"

"Oh, to je slaven zdravnik."

"In kdo ste vi prijatelj?"

"Mojster Gorju, lastnik gostilne pri Treh vladarjih."

"To me veseli! Vaš poklic je vsaj tak, da se ga ni treba sramovati. Nu, dragi gospod Gorju, prav rad bi se spustil v dvoboj s kakim vašim kopunom, ako si vzame dobro pašteto za oklep in dva bokala starine za sekundanta."

Gostilničar je izginil kakor lastovka ter se kmalu vrnil s slugo, ki je nesel na majhni mizici vse zaželjene stvari. Mojster Gorju je pomagal vitezu vstati in zlesti v obleko; nato je skrbno zaklenil vrata in mu jel streči z nežno pozornostjo. Capestangu je pač še brnelo v glavi, ali vendar ne toliko, da bi se bil zbal kopuna.

Čim je kopnela jed in ginilo vino v steklenicah, je čutil pustolovec, kako se mu naglo vračajo moči: rožnate misli so klile v njegovih možganih trumoma kakor gobe po toplem dežju.

"Nu, dragi gostitelj," je rekel nazadnje, zvrnivši se nazaj v udobni fotelj, "razložite mi, kako sem prišel k vam in kako dolgo sem tu; povejte mi odkod se je vzela ob mojem zglavju prekrasna obleka, v katero sem zlezel z vašo pomočjo, in tale imenitni rapir, ki se mi zdi pravega milanskega kova: predvsem pa mi razložite kakšni coprniji se imam zahvaliti, da se nahajam v razkošni sobi najboljše pariške gostilne."

"Gospod," je odgovoril domačin, "teden dni bo, kar ste pri meni. Pet dni in pet noči se vam je bledlo, predvčerajšnjim pa je vro-

čica ponehala. Včeraj ste spali kakor polh, in evo vas spet na nogah. Zdravi ste kakor riba v vodi, vstali ste, in tudi hoja vam menda ne bo delala več težkoč....''

''To se pravi, da lahko grem, kaj ne?''

''O, gospod stanovanje je plačano za mesec dni naprej, s hrano in zdravnikom vred. Strogo mi je zaukazano, da vas opozorim na to,'' je izjavil mojster Gorju, požiraje slino.

''A kdo me je vendar zavlekel sem, corbacque? Škrat ali angel?''

''Človek, gospod in krepak dedec je moral biti, zakaj prinesel vas je na rami!''

''Človek? Pa ne morebiti črn?'' se je zavzel mladi mož. ''Zamorec ali nekaj podobnega?''

''Hudimana,'' je dejal Gorju v zadregi, ''barve si nisem zapomnil.''

''In kdo je plačal zame? Tisti mož?''

''Ne, gospod.Plačala je dama, ki je ne poznam,'' je rekel gostilničar še bolj negotovo. ''Velela vas je položiti v to posteljo in mi ukazala vse potrebno, rekoč, da me da odreti živega, ako je ne bom ubogal natanko po besedi.''

''Vas, ki najrajši sami odirate druge! To bi bilo baš narobe, kaj?''

''Eh, gospod! Gotovo je, da sta izginila obadva mož, ki vas je prinesel, in dama, ki je plačala, ne da bi mi bila povedala, kdo da sta in kam namenjena. Evo, gospod zdaj veste vse.''

''Bledlo se mi je, vse skupaj,'' je mrmral vitez natihem. ''V tisti podzemeljski sobi so mi dali opojno pijačo, da so me mogli spečega nesti sem. Ostala grdobija se mi je sanjala, in pijača mi je nakopala mrzlico, ki je trajala teden dni. Tako je in nič drugače!''

Sam pri sebi vitez seveda ni verjel tej razlagi. Toda že ob misli, da bi utegnil biti peklenski stroj kaj drugega nego stvor vročičnih sanj, so se mu ježili lasje, mu je oblival čelo mrzel znoj in je srce zastajalo v prsih.

''Dobro,'' je povzel, majaje z glavo. ''Potemtakem smem ostati še dobrih štirinajst dni, ne da bi moral odvezati mošnjiček?''

''Triindvajset dni gospod,'' je popravil Gorju ter zavzdihnil.'' Najlepše stanovanje v gostilni, najizbranejše jedi in najžlahtnejša vina so vam na razpolago. ''Strezite mu, kakor princu'', je ukazala dama. Triindvajset dni.''

''Ne, ne, prijatelj, potolažite se'', je rekel vitez, smejoč se na glas. ''Teh triindvajset dni naj bo vaš dobiček, v nagrado za vašo prijazno in nesebično skrb''.

''Oh, gospod,'' je vzkliknil Gorju, ali ste princ po rodu, ne vem, toda po svojem velikodušju ste vredni kraljevske krone!''

''Hm prava reč, ako nisem velikodušnejši od princev in kraljev, kar jih poznam! Z eno besedo: če sem bil oskrbovan proti svoji vo-

lji, dokler sem ležal v nezavesti, se ne spodobi, da bi užival gostoljubje neznane ženske tudi zdaj, ko stojim spet na lastnih nogah!''

''Potemtakem me zapustite, gospod?''

''Še danes, vrli mojster Gorju''.

V gostilničarjevem srcu sta se borila dva enako huda izkušnjavca: skopost in strah. Podlegla je prva, po dolgem boju.

''V tem slučaju,'' je dejal z izrazom nepopisne muke ''vam moram povedati še nekaj. Neznana dama mi je pustila tole s poveljem, da naj vam izročim na dan vašega odhoda. In ker je ta dan prišel.....''

Tako govoreč je položil pred Capestanga svilen mošnjiček. Vitez je pogledal vanj in naštel sto pištol. Za hip se je zamislil: nato je vstal, odrinil zlatnike in spravil mošnjič.

''Mošnjiček vzamem,'' je dejal, ''pištole pa imejte vi.''

''Gospod,'' je zajecljal Gorju, bled od razburjenja, ''tudi na to je mislila dama. Z Bastiljo mi je zažugala, ako bi.....''

''Nu dobro, pa jih dajte lopovu, ki je bil prejle tu, za puščanja, ki mi jih ni napravil. Za tista, ki mi jih je dobi od mene sto brc v zadnjico. Zbogom in hvala lepa!''

To rekši je pustolovec opasal rapir in odšel, pustivši Gorjuja tako osuplega in zmedenega, kakor bi bil on prebolel Capestangovo vročico.

''Poglejmo najprej kako se ima naš vrli Blisk,'' si je rekel vitez na cesti. ''Brez njega sem itak le pol človeka.''

Bralec je morda pozabil, da sta bila Capestangov in Cogolinov konj na hrani in stanovanju pri ''Dobrem srečanju'', nedaleč od ''Velikega Henrika''. Zato pa je imel naš vitez tem boljši spomin. Pot v tisti kraj je držala mimo Concinijevega dvorca, dasi bi se ga bil izlahka ognil z majhnim ovinkom. Toda Capestang bi si bil štel tak ovinek v beg in sramoto. Urezal jo je naravnost mimo zlovešče hiše kamor je bil stopil tako vesel na dan svojega prihoda v Pariz, zdaj pa se mu je zdela bolj mrkla od Templa ali Bastilje. Šel je mimo, ne vedoč, da je bival tu mesec dni v podzemeljski sobi ter preživel vso strašno resnico, iz katere je hotel zdaj po sili napraviti ostuden sen.

Dva mlada plemiča, ki sta prišla baš tedaj v živahnem razgovoru iz maršalovega dvorca, sta mahoma obstala ter zbuljila oči v Capestanga, videč ga stopati moško in bahavo, z dvignjeno glavo in pestjo nesramno uprto v bok, po nasprotni strani ulice.

''On!'' je zamrmral Chalabre. ''Tristo peklenščkov! Bolj koga ubijaš, bolj je živ!''

''Bahač!'' je zastokal Bazorges. ''Oh, to ti je satan v človeški podobi!''

Brž sta se zgovorila. Bazorges se je vrnil z vso naglico v dvorec Chalabre pa jo je ubral za Capestangom!

Ko je dospel naš pustolovec k "Dobremu srečanju", je zagledal na dvorišču troje mož in hlapca, ki je držal konja. Očividno so ga poizkušali ter se pogajali zanj. Capestang je v živali takoj spoznal svojega Bliska. Eden izmed trojice je bil Cogolin, drugi mojster Garo, lastnik gostilne in tretji — Pontraille, Concinijev pobijač, kateremu je bil iztaknil oko v krvavi sobi maršalovega dvorca! Pontraille se je zdel ves navdušen Garo je cepetljal od podjetnosti, a Cogolin je gledal, kakor na pogrebu.

Sabljač je privzdigoval živali kopita, gledal v gobec in opravljal, z eno besedo, ves tisti natančni ogled, brez katerega vešč jahač nikoli ne udari pri konjski kupčiji. Nato je velel osedlati konja ter skočil nanj: Blisk je moral dirjati, skakati in obračati se na vse neštete načine.

"Sijajen konjič!" je vzkliknil slednjič Pontraille, skočivši na tla. Kupim ga mojster Garo. Ako ga pripeljete jutri zjutraj v dvorec gospoda maršala, dobite zanj drage volje petsto liver, kakor zahtevate."

"Cena je bratovska za tako lepo žival," je rekel Garo, mencaje z rokami od zadovoljstva.

"Gotovo da!" je pritrdil Pontraille, ki kar ni mogel odtrgati oči od Bliska.

"Ubogi moj vitez!" je zamrmral pri tem Cogolin, brisoč si solze.

Tisti hip pa se je oglasil odnekod čuden žvižg. Blisk je vzdignil ušesa poduhal v zrak in začel kresati tla s kopiti.

"Nu, ti — bo!" je kriknil hlapec ter ga potegnil za uzdo.

Blisk mu je odgovoril s skokom, ki je zabrusil nesrečneža v bližnji zid. Garo je planil ves prestrašen, zakaj bal se je, da se kupec ne bi skesal. Toda že je zažvižgalo drugič, in Blisk je ponorel: začel se je metati semintja, brcati na vse strani ter divjati, kakor bi imel tlečo gobo pod repom.

"Oh!" je zazijal Pontraille, "ako pomnim prav, sem že videl ta satanski ples! Ni dvoma, to je bahačev konj!"

Ne meneč se za gostilničarja, ki je prisegal na boga in vse svetnike, da je živalica "danes prvič tako poredna" jo je ubral Pontraille iz gostilne in stekel proti dvorcu. Garo je srdito prijel za bič, da bi se znesel nad Bliskom.

"Pazite," je rekel za njim tuj glas. "To bi vas stalo življenje!"

Garo se je ozrl in ostrmel, kakor bi videl prikazen.

"Gospod vitez!" je zastokal, tresoč se po vsem telesu.

"Gospod vitez!" je vrisnil Cogolin v brezumni radosti. "Moj gospodar! Moj ljubi gospod! Oh!"

Ubožcu se je utrgal glas: noge so mu odpovedale in polunezavesten je padel na kolena.

"Daj, vstani," je velel Capestang, moleč mu roko. "Odpuščam ti, da si hotel prodati mojega konja."

"Ali ste res vi, gospod?" je jecljal Cogolin. "Oh, svoj živ dan ne pomnim takšnega veselja!"

"Vstani, corbaque! Ceremonije opraviš potem! Ne? Nočeš moje roke?"

"Spoštovanje mi ne da, gospod vitez!"

"Aha! Že vidim, da ti moram pomagati."

Capestang je prijel oprodo za uho in ga postavil na noge.

"Joj, gospod," je viknil Cogolin, "zdaj vidim, da ste vi! Roka je vaša in moč takisto!"

"Hoj vi, oštir!" je ukazal vitez, "dajte nama steklenico dobre pijače, da se moj sluga osvesti..... In ti, kako se imaš?" je dodal.

Blisk je bil priskočil ter položil glavo na gospodarjevo ramo.

"Da, jaz sem jaz," je mrmral Capestang, božaje ga nežno po vratu. Ne boš mi nosil razbojnikov, ne! Spet bova dirjala po belih cestah, bodi brez skrbi: nič več te ne zapustim."

Nato so odvedli konjiča v hlev. Capestang pa je stopil v pivsko sobo. Gostilničarju so se šibila kolena od strmenja in skrbi. Cogolin pa je ukal, plesal okoli viteza in lučal klobuk v strop, da bi zgovorneje pokazal svojo srečo. Capestang je bil resnično ganjen, toda zaradi spodobnosti je delal moder obraz. Skoraj siloma je zlil vase Cogolin dobršno merico pijače, ki ga je izpametovala.

"Tako izdajalec in obešenjak!" je izpregovoril nato, "povej mi zdaj čemu si hotel zapraviti Bliska?"

Oproda se je ozrl, kličoč z očmi gostilničarja na pomoč; toda Garo je bil izginil kakor kafra.

"Gospod," je dejal Cogolin, "jaz nisem kriv, prisežem vam da ne! V dokaz naj vam bo, da sem po tistem nesrečnem dnevu, ko so vas odnesli vsega krvavega v maršalov razbojniški brlog čisto pozabil na konja, od gole žalosti in obupa."

"Siromak!" je zamrmral pustolovec.

"Od gole žalosti, gospod! In tudi od revščine. Da ne umrem gladu, sem se moral zapisati v komendijante....."

"Komedijo igraš?" je osupnil vitez.

"Da, gospod: pri "Brljavcu, ki grabi". Vsak večer se dam zbasati v vrečo in držim batine: omeniti pa moram, da udrihajo mirno."

Vitez se je zakrohotal.

"Nu da, gospod," je dejal Cogolin, ki je v svojem veselju takisto udaril v smeh, "včasih se res zgodi, da pade krepelce pomotoma na mojo nogo. Zato mi je tudi prišlo na um, da bi se spomnil gospoda Bliska in svojega šarca. Z izkupičkom za njiju dva, sem rekel sam pri sebi, lahko prihraniš gospodu vitezu ponižanje."

"Ponižanje — meni? Ali hočeš, da ti izrujem uhlje?"

"Gospod," je povzel Cogolin, "vaš oproda sem. Kaj poreče zgodovina, ako zve, da je moral oproda slavnega Ademarja de Capestanga držati batine, ker ni imel ničesar jesti?"

“Viž ga, to je resnica! Bistra glavica si. Izvrni tole in nadaljuj!”

“Nu,” je povzel Cogolin, ko je izpraznil kozarec, “rekel sem si da moram priti za vsako ceno do boljšega in spodobnejšega kruha, to pa bi se mi posrečilo najlaglje s prodajo najinih konj. Stopil sem tedaj k mojstru Garoju, ki me je najprej potirjal za troške: saj veste, da tudi konjska krma ni zastonj. Nato je dejal, da najde kupca, ako mu pustim polovico prodajne cene. Pristal sem, in mojster Garo je nagovoril plemiča, ki je baš sedel v izbi pri medici. Pokazala sva mu konja. Vse drugo ste videli sami.”

“Tedaj si me imel za mrtvega, ubogi Cogolin?”

“Oh, gospod, mari menite, da bi se bil drugače lotil prodajati vašega Bliska?”

“Zdaj vidiš, da sem živ. Ne boj se, Cogolin; nič več ne boš držal batin komedijantom. Moj oproda si in ostaneš”.

“Joj, gospod! Verjemite mi, da bi v tem trenutku rad pretrpel sto mastnih od samega veselja!”

“Ubogi Cogolin!” je dejal vitez ganjeno. “Huda je morala biti tvoja beda”.

“Beda gospod?” je viknil oproda in vzmahnil z rokami. “Lakoto, žejo, mraz, vse sorte revščine sem poizkusil vseh tristo hudičev mi je bilo za petami! Še mojster Lureau me je zatajil in naklestil še cepec Lanterne se je norčeval iz mene......”

“Lanterne je lakaj pri Cinq-Marsu, ne?” ga je prekinil vitez, čuteč, kako ga obhaja nedobra slutnja.

“Da, gospod,” je nadaljeval Cogolin. “Polumrtev od gladu se napotim lepega jutra k Lanternu, meneč, da iztisnem iz njega vsaj polovico kosila, ker tudi sam nisem bil več kot polovica človeka. — Ampak, gospod, kogar tepe usoda, ga tepe vztrajno: prišel sem baš v trenutku, ko je lezel ničemurnik na kljuse. Odpravljal se je v Orleans, da bi dohitel markiza in markizo de Cinq-Mars...... Za božjo voljo, gospod vitez, kaj vam je?”

Capestang je bil planil pokoncu, bled kakor smrt. Pograbil je Cogolina za roke ter kriknil s hripavim glasom:

“Markizo de Cing-Mars? To se pravi da je Cinq-Mars poročen? Reci še enkrat!”

“Lanterne mi je povedal tole: oče gospoda markiza leži na smrt bolan na svojem gradu v Effiatu; vsled tega sta se gospod in gospa de Cinq-Mars odpeljala.”

Capestang se je tlesnil z roko po čelu in premeril izbo z divjimi koraki.

“Markiza de Cinq-Mars!” je zahropel. “Bogme, tedaj sta poročena! Oh, Gizela, Gizela! Potemtakem se je zgodilo! Gizela je **Cinq-Marsova žena! In kaj bo z menoj?** Oh k nji moram za vsako ceno, da ji očitam njeno dvojezičnost! Corbacque! Povem ji, dokažem ji......”

Nesrečnemu mlademu možu se je utrnil glas: ihtenje, ga je prekinilo v njegovem izbruhu. Toda kmalu je spet nadvladal ljubosumni gnev:

"In jaz budalo sem prizanesel Cinq-Marsu! Oh, počakaj, je še čas! Kdaj sta odpotovala?" je povzel.

"Baš teden dni bo tega."

"In praviš, da sta bila namenjena v Orleans?"

"Najprej v Orleans odondot pa v Effiat na Bourbonsko".

"Dobro! Odsedlaj mi Bliska!"

Cogolin je pokorno odšel. Vitez se je spustil na klop ter naslonil glavo v dlani. Tedaj pa je stopil iz kuhinje mojster Garo in se poklonil Capestangu, rekoč:

Slišal sem, gospod vitez, kako ste ukazali slugi, da naj osedla vašega konja."

"In?" Capestang je zgrbančil obrvi.

"In," je dejal Garo z novim globokim poklonom, "usojam si opozoriti gospoda viteza, da mi dolguje precejšnjo vsotico za oskrbo in hrano svojih živali."

"Zapri usta, krvnik!" ga je ustavil vitez s tako pretečim glasom, da se je Garo boječe stisnil k zidu. "Vedi, da nimam denarja pri sebi, zato pa dobiš o prvi priliki trojno plačilo. Danes mi ne razdiraj ušes, ako nočeš zbirati svojih kostih po kotih!"

"Gospod," je zajecal Garo, zelen od straha, toda v svesti si svoje pravice, "nikarite ne uničujte ubogega gostilničarja. Ker nimate denarja, bi vam predložil sporazum, ki pomore vam in meni: pustite mi konja svojega oproda pa sva bot, in še stopetdeset liver dobite povrhu."

"Misel ni slaba. Daj svojih petnajst pištol."

"Gospod," je dejal Cogolin, ki je vstopil ta hip, "konja sta osedlana."

Garo je naložil petnajst zlatnikov povrsti na vogal mize. Capestang jih je spravil desetorico v lastni žep, ostalih pet pa je porinil Cogolinu, rekoč:

"Ti, ubogi Sreča, prideš kasneje za menoj, ali pa se jaz povrnem k tebi."

"Kaj! Gospod vitez me ne vzame s seboj? Odslavlja me? Izgubim naj ga baš v trenotku, ko sem mislil, da sem ga našel za zmerom! Oh, kako trdovratna smola se me drži!"

In Cogolin se je razjokal.

"Ne trgaj mi srca," je dejal Capestang. "Tvoje noge naj bodo še tako dolge, a peš ne moreš z menoj. Longiumeau, Etampes, Orleans, in kar še sledi — to so dolgi pohodi. Utolaži se, saj bom kmalu spet tu. Kje stanuješ?"

"Bog pomagaj, gospod! Najlaglje me dobite pri "Brljavcu, ki grabi', na vogalu Lombardske ulice. Zdaj, ko me zapustite, mi itak ne preostane drugega, nego da se vrnem k Turlupinu držat batine".

Malo minut nato je skočil naš pustolovec na Bliska, ki je rezgetal od vesele nestrpnosti. Cogolin je gledal za njim, dokler ni izginil. Garo pa, stopivši v izbo, je našel v nji Pontrailla s Chalabrom, ki je sledil vitezu iz Tournonske ulice.

"Gospoda," je odgovoril krčmar na njiju vprašanje, "vitez je namenjen preko Longjumeauja in Etampesa v Orleans."

"Prekleti Bazorges, da nama ne pripelje pomoči!" je zarenčal Chalebre.

"Ali ga napadeva sama?" je dejal Pontraille.

Chalabre je skomignil z rameni:

"Ne postani mi bahač še ti, ki ti ne pristoja! Videl si na lastne oči, da nas zoper njega niti sto ni preveč. Potrpiva in čakajva tovarišev, saj veva, katero pot je ubral!"

XLIV.

Pri "Cvetlični košarici".

Ko je vitez de Capestang odjahal iz Pariza, je bila ura dve. — Malo pred petimi je dospel sredi plohe v Longjumeau in razjahal pred gostilno pri "Cvetlični košarici", ki jo je pomnil tako dobro izza tistega pomembnega dne; pred tremi meseci je počival pod njeno streho na poti v Pariz — pred tremi meseci se je začela ta sreča in nesreča njegova!

Pustolovec je bil namenjen v Effiat; hotel je videti Cinq-Marsovo ženo, govoriti ž njo čimprej; ne ustaviti se, dokler ne izsuje nanjo vse svoje bridkosti. Toda v Longjumeauju si ni mogel odreči želje, da bi se ustavil na kraju nesrečnega spomina. Poslal je Bliska v hlev ter začel romati po vsej gostilni, obujajoč spomin za spominom.

Na tem hodniku ga je bila ustavila Marion Delorme in ga nagovorila: tu je prvikrat ujel Cinq-Marsov pogled, ki se je besno zadiral vanj; in tam, na onem dvorišču, je bil srečal Gizelo, kakor prikazen iz lepih sanj! Ves zmeden jo je bil pozdravil z globokim poklonom. Za hipec mu je pogledala v oči. In tisti pogled je bil kriv vsega!

Česa ni tvegal zanjo, za njenega očeta, njeno mater in vse, karkoli ji je utegnilo biti milega na svetu. Marsikak boj je bil, morbleu, svojo kožo in kri je trosil na vse vetrove. In česa je učakal v plačilo? Gizela se je poročila s Cinq-Marsom!

Pustolovec je večerjal, nato pa se je umaknil v svojo sobo, sedel k steklenici starega saumurca in ji začel tožiti svoje gorje. Znočilo se je. Luč za lučjo je pogasnila v gostilni. Molčanje sna je odelo ljudi in stvari. Capestang je bil zdavnaj izpraznil svojo buteljko, in ker je slišal biti enajsto uro, je vstal, da bi se spravil spat.

Tedaj pa je nekdo rahlo popraskal na njegova vrata. Odprl je in zagledal pred seboj mlado dekle. Njen obraz je bil bled kakor zid, in groza ji je stresala ude v silnem drgetu. Bila je uboga natakarica Margotka po imenu. Vitez se je spomnil, da ga je kaj milo gledala že pri njegovem prvem obisku in zdihovala tudi nocoj, ko mu je stregla pri jedi.

"Gospod vitez," je dejalo ubogo dekle šklepetaje z zobmi, "bežite, kar morete najhitreje! Dajte, pojdite z menoj: konj vas čaka osedlan na dvorišču, in tudi vrata sem vam odklenila!"

"Čemu naj bežim? Povej, srček sladki."

"Ubiti vas hočejo!" je zamrmrala Margotka vijoč roke. "Kakih osem ali deset jih sedi v mali izbi. Poslušala sem; strah in groza, kaj govore med seboj!"

Capestang si je zategnil pas; izdrl je rapir ter ga začel likati s koscem sukna.

"Pomiri se, mala nič se ne boj." Z drugo roko je prijel Margotko okrog vratu in jo poljubil, kar jo je spravilo v še hujšo zmedo. "Spodaj, praviš, da so? V mali izbi? Osem ali deset? Corbacque, osem ali deset ni bogve koliko! Toda ne boj se, bežati hočem, ker je tebe strah. Ah, res si srčkana, mala!" Poljubil jo je vnovič in revica je vztrepetala bolj nego je trepetala prej od straha. "Sangdieu! Tristo rogatih! Nu, bežal bom, ker si mi ti osedlala konja". Kri mu je silila v glavo, oči so se mu iskrile. "Daj, lepotičica moja, pokaži mi tisto izbo: samo malce naj jih poslušam, preden zbežim! Ah, ah moj rapirček, kako se svetiš in oblizuješ! Toda ne, bežati je treba!"

"Pojdiva!" je zamrmralo dekle ter vzdihnilo iz globine srca, napol od veselja, da je rešila lepega viteza napol od žalosti, ker ga mora sama poditi od sebe.

V mali izbi jih ni sedelo samo osem ali deset, ampak cel zvrhan tucat. Pontraille in Chalabre sta bila dospela prva, okrog osme ure, in spretno izprašala krčmarja. Nato sta prišla Bazorges in Montreval s štirimi drugimi sabljači ki sta jih v naglici pobrala doma. Okrog desetih je pripeljal Louvignac trojico banditov s košatimi brki in dolgimi meči. Rinaldo ni bil obveščen, niti ne Concini, Pontraille, Chalabre, Montreval, Louvignac in Bazorges so hoteli odnesti sami vso slavo in ves dobiček. Nagrada je bila vredna znoja, zakaj maršal je obljubljal za Capestangovo glavo že dvestotisoč liver!

Sedeli so okrog polnih vrčev, v sajasti luči leščerbe, ter se posvetovali in čakali ure. Oči so jim žarele od vina in zlobe, in da bi se podžgali še bolj, so si pripovedovali svoja junaštva. Morilska pijanost se je kadila iz teh povesti; sleherna beseda je obetala kri in smrt. Tedaj pa je udarila enajsta ura.

"Pozor!" je prisluhnil Louvignac. "Glejmo, da ga topot ne izgrešimo. Pot drži navzgor, po stopnicah, tretja vrata na hodniku. Če pojde vse po sreči, ga zalotimo v postelji. Glejmo, da planemo

vsi hkrati in ga sesekamo ter mu raztrosimo drob, preden utegne reči amen!"

Družba je zarjula. Slišalo se je sopenje, kakor bi tigri duhali kri.

"Da se zmenimo naprej!" je zarenčal eden, izpraznivši svoj vrč. "Njegovo srce je moje. Gospoda, kdor se dotakne njegovega srca, ima posla z menoj."

"In jaz si vzamem njegova jetra, da nakrmim ž njimi svojega psa."

"Jaz vampe, da si jih obesim na sedlo!"

"A glava! Kdo izmed nas ponese maršalu glavo?"

"Jaz! — jaz! — jaz! — jaz!"

Vsak je hotel nesti glavo. Planili so kvišku, kakor bi se hoteli poklati za plen.

"Žrebajmo, kdo ponese glavo!" je rekel Chalabre.

Tisti hip pa se je zazdelo tolpi, kakor bi bilo treščilo mednjo. — Nekdo je vtrl vrata z nogo. Preden so videli, kaj se godi, so padli trije eden pobit z ročnikom meča, druga dva z vrčem: hip nato se je zvrnil Chalabre, zaboden v grlo. Miza se je prevrnila. Vse to je bilo kakor blisk. Še osem jih je stalo na nogah: in blisk je šinil bodalo je usekalo: spet eden na tleh! Ostala sedmorica je zagnala divji krik, Capestanga sredi njih, je odgovoril z levjim rjovenjem, kakor velike zveri, kadar gonijo svojega lovca.

"Moja glava! Kdo hoče nesti mojo glavo!"

To ni bil več človeški glas. Vitez je bil blazen, strašan v svojem besnem gnevu; izbuljene oči so mu plapolale sapa mu je žarela iz ust, lasje so mu stali pokoncu. "Žrebajmo za njegovo glavo!" Ta beseda ga je bila pripravila ob pamet. Brez nje bi bil skočil na konja in pobegnil. Tako pa je brizgala kri. Zamolklo so treskali udarci. Mehko hrskanje razbitih lobanj se je mešalo s kletvicami, tuljenjem in grgranjem umirajočih. V tem strašnem hrupu sta padla še dva, ne da bila slpoh utegnila izdreti meče, dva pa sta odprla okno, skočila in se spustila v beg.

"Mojo glavo!" je hropel blaznež. "Mojo glavo! Kdo ponese mojo glavo! Svoje glave mi dajte! Svoje! Vaše glave jemljem jaz!"

Nekateri so se plazili v lastni in tuji krvi, izkušaje ga ugrizniti ali zabosti odzadaj; toda vitez jih je zmastil s škornjem kakor miši. Edini trije, ki so stali še pokoncu. Pontraille, Montreval in Louvignac so se tiščali v kot in blazno buljili vanj. Groza jih je davila za grlo in srce. Capestang je obstal, pogledal okrog sebe, vzdignil rapir visoko nad glavo ter kriknil z divjim glasom:

"Kdo hoče bahačevo glavo?"

Šele zdaj je zagledal ostalo trojico. Krenil je proti njim. Smrt se je spustila nadnje. Dasi jim je bilo treba le ganiti z roko, pa bi

ga bili ubili, se vendar nihče ni spomnil tega: nemogoče se jim je zdelo ubiti Capestanga.

"Vdam se!" je dejal Louvignac ter izpustil bodalo.

"Prizanesi mi!" je zastokal Pontraille in vrgel meč ob tla.

"Pusti mi življenje!" je poprosil Montreval s sklenjenimi rokami.

Tedaj je zaklical zvon v vaško noč. Gostilničar, privabljen po strašnem trušču, je bil videl pokolj in je dal zvoniti plat.

Capestang ni imel niti najmanjše praske. Njegova blaznost je upadala. Obrisal je krvavi rapir spravil ga v ložnico, odprl vrata in ukazal:

"Marš!"

Trojica se je splazila mimo njega. Komaj so bili zunaj, so se spustili v divji beg, in tuljenje njihove groze je skokoma odmevalo v noči: Capestang je zadnji zapustil izbo. Gostilničarka je padla na kolena ko je šel mimo nje; hlapci so pobegnili. Zunaj je segala vas po orožju: zvonovi so rjuli na pomoč, baklje so begale od hiše do hiše, in orožje se je svetlikalo v temi.

Na dvorišču je Capestang prestregel Margotko v roke ter jo poljubil na obe lici. Trepetala je od straha in ljubezni.

"Bežite!" je šepnila. "Vaščani so se oborožili. Gotovo petdeset jih čaka zunaj. Tod bežite! Tod, skozi zadnja vrata!"

"Velika vrata odpri!"

Sirota je ubogala. Capestang je skočil na konja. Z mečem v nožnici je jahal zložno med svetlikanjem halebard. Neizmeren krik je zaoril vsenaokoli za njim pa je nastala smrtna tišina.

Nobena halebarda se ni naperila vanj. Vrste so se razgrnile; sleherni se je stisnil k zidu. Nekateri so padali na kolena.

Pustolovec je odjezdil v noč. Kri v njegovih žilah je vrela. Šele pomalem so se vrnile misli v trezno strugo. Spet je postajal človek. In tedaj je začel trepetati; znoj mu je oblil sence.

"Ali je mogoče!" je zajecljal pri sebi. "Je li resnica, da sem živ?"

Drugo popoldne je dospel v Orleans; prejahal je bil petnajst milj. Spomin na prizor v Longiumeauju je zdaj podil od sebe: nič več ni hotel misliti na klanje. Srdito je stresal glavo in mrmral:

"Zvedeti morate, gospa markiza de Cinq-Mars, da vas zaničujem. In vaš soprog mora potegniti meč. Kadar vam ga ubijem, se spomnite morebiti, da ste mi rekli: Ljubim te!"

Tako je drevil ves ubit in izmučen, toda vedno ravan na svojem neutrudnem Blisku čez hrib in dol, vzpenjal se na gozdnate bregove ter bredel po hudournikih, dokler ni zagledal nekega večera vasi, nad katero se je dvigala k nebu ponosna graščina.

"Kaj je to?" je z utripajočim srcem vprašal kmeta, ki je delal nedaleč na njivi.

"Effiatski grad," je odgovoril kmetič.

V tednu dni je bil vitez prejahal stoindvajset milj dolgo pot iz Pariza v Effiat.

XLV.

Markiza de Cinq-Mars.

Capestang je zavil naravnost proti gradu. Petsto korakov pred njim je poprosil v siromašni koči gostoljubnosti za svojega konja in krenil peš proti gradu. Prekoračil je dvižni most in stopil na častno dvorišče, ne da bi ga bil kdo ustavil, češ, kdo je in česa želi. Opazil je celo, da prihaja v graščino ž njim vred množica ljudi moških in ženskih; vsi so bili oblečeni praznično, in njih obrazi so bili vsi nekam žalostni, ali pa so se vsaj delali tako. In hkrati se je oglasil z zvonika grajske kapelice mrtvaški zvon. Začudeni Capestang je stopil za gručo kmetov, da bi počakal kaj bo. Kmalu so se odprla vrata v ozadju dvorišča nastežaj, in prikazal se je pogrebni izprevod.

Na čelu je stopal grajski kapelan z drugimi svečeniki, prepevajočimi mrtvaške pesmi. Sledil je cerkovnik z zastrtim križem, za njim pa dvanajst ministrantov v belih srajcah povrhu črnih halj. — Nato se je pojavil švicar s Cinq-Marsovim grbom, in nazadnje krsta pregrnjena z baršunom, ki jo je nosilo dvanajst lakajev v žalni livreji. Za krsto je stopal Henri de Cinq-Mars, za njim obilo sosednje gospode in nazadnje množica vazalov in kmetov. Izprevod se je pomikal proti kapelici, ki je bila v levem krilu gradu. Vsakih deset korakov je zaklical nekakšen kantor s svečanim glasom:

"Molite za dušo visokega in velemožnega barona Ludvika-Henrika, gospoda Ruzeškega, gospoda Effiatskega markiza de Cinq-Mars!"

Capestang je prisostvoval pogrebu starega Cinq-Marsa! In ko je pomislil, da se je prišel dvobojevat ž njegovim sinom, ga je stresel mraz do mozga. Pobesil je glavo pred krsto, priklonil se globoko in zamrmral:

"Kaj jaz naj bi prizadejal temu nesrečnemu domu še hujšo žalost, nego je današnja? Ne, ne. Počivaj v miru, baron Ludvik-Henrik! In vi, markiza de Cinq-Mars, zbogom za vedno. Ako bodo kedaj plakale vaše oči, naj ne plakajo zaradi mojega zločina!"

Še enkrat se je ozrl v nejasni nadi, da ugleda njo, zaradi katere je bil napravil to daljno pot. Toda že je bila izginila vsa procesija v kapelico. Obrnil se je in šel. Ko pa je hotel stopiti skozi velika grajska vrata, ga je dohitel nekdo, pritaknil se njegove rame in se poklonil, rekoč:

"Gospa markiza de Cinq-Mars pričakuje gospoda viteza Capestanga."

Capestang je prebledel kakor smrt. Njegova edina misel v tem hipu je bila: bežati vreči se na konja ter zletiti nazaj proti Parizu. Toda ko je krenil Lanterne naprej in mu namignil, da naj sledi, je šel brez odpora. Stopil je v vežo, vzpenjal se po stopnicah, kakor mesečen ter obstal nazadnje v hladnem, resnobnem salonu. Bela senca je priplavala skozi nasprotna vrata. Capestang, komaj dihaje od strašne tesnobe, je sklonil glavo. Srd, očitki, zloba in grenkoba, vse to je izginilo kdove kam; ostala je zgolj še neizrekljiva, koprneča zavest njene mile navzočnosti! Prišla je k njemu, naglo in lahno kakor ljubka ptičica; prijela ga je za roko ter šepnila par besedi...... In Capestang se je zdrznil v brezmejnem strmenju! Vzravnal se je, pogledal ji v obraz ter jeknil:

"Marion! Marion Delorme!"

"Vidim, kaj vas preseneča", je dejala Marion s senčico bridkosti. "Čudite se kako je mogel markiz de Cinq-Mars odpreti dom svojih dedov dekletu, kakršna sem jaz, in zlasti še v tako resnih okolnostih v slovesni uri, ko je prihitel zatisnit oči umirajočemu očetu. Priznam da ga tudi jaz ne razumem. Kaj hočete! Storila sem, kar sem mogla. Upirala sem se. Toda on je mislil, da se vzdigne ves svet zoper mojo zvestobo, ako me pusti samo v Parizu."

Zasmejala se je z jasnim, hudomušnim smehom.

"Markiza!" je ponavljal Capestang, jedva vedoč, kaj mu govori. "Markiza de Cinq-Mars!"

"Pomirite se, tu ni nikake markize de Cinq-Mars. Marion Delorme ostane zvesta svojemu imenu."

"Ali vendar," je povzel Capestang nekam osuplo, "vaš sluga je rekel, da me pričakuje markiza de Cinq-Mars."

"Lanterne je tepec in me imenuje tako — iz sramežljivosti nemara. Da, ako bi hotela jaz, bi dobil grad takoj markizo. Pa nočem. Prvič, zaradi ubogega markiza, ki je tako galanten mož, da mu postajam res naklonjena, ne pa da bi mu svetovala v nesrečo. In drugič zaradi sebe, ki hočem predvsem ohraniti prostost."

Nagel blisk je posvetil v pustolovčeve možgane: markize de Cinq-Mars sploh ni! Gizela je v Parizu! Poroka se ni izvršila! Žena, ki jo imenuje Cogolin po Lanternovem zgledu markizo de Cinq-Mars, ni Gizela, ampak Marion Delorme! Opotekel se je. Ves svet se je zavrtil okoli njega. In v prekipevajoči radosti svojega srca je prijel Marionko za roke ter jih obsul s poljubi.

"Morbleu! Ah, corbacque! Zdaj mi je bolje...... Dušilo me je, mislil sem, da me bo konec! Zdaj mi je bolje!"

"Hvala bogu!" je dejala krasotica. "Strah me je že bilo, da se vam ne bi zmešala pamet. Zdaj vidim, čemu ste prišli v Effiat."

"Čemu da sem prišel?" je ponovil Capestang.

"Gotovo da. Zahvaliti se mi hočete za tisto, kar sem storila v Parizu. Vidim, mojster Gorju me je izdal. Drago mi bo plačal svojo verolomnost."

"Ah! Vi, Marion, ste me dali prenesti k Trem vladarjem? Vi ste me rešili?"

"Jaz," je dejala skromno Marion Delorme.

Vitez je padel na kolena. Marion je prebledela spričo tega počaščenja: življenje bi bila dala, da bi se mogla zahvaliti zanj ljubezni ne hvaležnosti, oboževanega moža. Njene grudi so zasople v globoki muki, in solza ji je zastrla svetle oči. Mislila je na Gizelo!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

In potem sta si sedela nasproti v tem resnem salonu z obledelimi preprogami in širokim, starodavnim pohištvom. Capestang ni kopičil hvaležnih besed, toda Marion je čutila, da sme odslej zaupati vanj povsod, magari če bi zahtevala njegovo življenje.

Na vitezovo prigovarjanje in povpraševanje je povedala, kako je srečala Cogolina in kaj je sklenila nato; omenila je tudi veselico v Concinijevem dvorcu, in kako je prišla v Leonorine kleti baš še o pravem času, da ga je rešila. Tako je zvedel Capestang, da je bil jetnik maršala de Ancre in so bile njegove domnevne sanje o železni plošči zgolj čista, strašna resnica. Znoj ga je oblival, ko je poslušal Marionkino povest, in vroče je občudoval njeno junaštvo. Ko je imenovala Belfegorja, se je zdrznil od groze.

"In kaj se je zgodilo s tem človekom — s peklenščkom, bi moral reči?"

"Ne vem," je odgovorila Marion. "Dala sem mu nagrado, ki mu je bila obljubljena, in nato sem ga odslovila. Ni dvoma, da se je vrnil k svoji gospe k Leonori Galigaj."

"Ubije ga. In ne bo ga škoda."

"Ne. Potrebuje ga še. Nemara ga tudi ubije, toda kasneje."

"In kakšno nagrado ste mu dali?"

Marion je prebledela in vztrepetala. Pobesila je oči.

"Rešila sem ga obupa," je dejala s čudnim usmevom.

"To me presenеča," je zamrmral Capestang in tudi njemu se je storilo tesno pri duši. "Da ste izneverili tega nepodkupljivega ječarja, ste morali storiti nekaj pravljičnega. Karkoli je bilo dolgujem vam svoje življenje. In zato vas rotim, ne odrecite mi milosti, ki vas je zdaj poprosim."

"Milosti? Mene?" se je zavzela ona in zardela do las.

"Vidite," je rekel Capestang. "Že v Parizu ste mi omenili, da imate sovražnike. Ako bi kdaj pretila nevarnost vam ali komurkoli, ki vam je pri srcu, in bi potrebovali človeka, da umre za vas — prisezite, da se me spomnite tistikrat in me pokličete prvega."

"Prisežem vam, Capestang."

"In kar se tiče sovražnikov," je povzel pustolovec, "ako Concini zve, da ste me vi rešili iz njegovih kremplјev......"

"Tega ne zve," je rekla Marion, "in razentega, maršal ni tisti, ki se ga je treba najbolj bati."

"Kdo pa? Imenujte mi ga, in vrnem se v Pariz nalašč, da ga pozovem na dvoboj!" je vzkliknil Capestang s široko bahaško gesto.

"Leonora Galigaj, markiza de Ancre!"

"Ženska!" je zamrmral Capestang. "Ej, vraga, prezgodaj si se razveselil moj vrli rapir!"

"Povem vam, da bi ga zoper njo lahko izdrli brez sramote!" je dejala Marion, in oble rame so ji vzdrgetale. "Varujte se vitez! Ne zaupajte niti kruhu, ki ga jeste, niti zraku, ki ga dihate. Leonora vas zasleduje. Neslišno, kakor mrtvaška senca, se klati okoli vas. Umori vas magari s svojim smehljajem."

"Ne bojim se je. Toda kaj, vraga, sem storil tej ženski?"

Tisti hip je zapel zvon v kapelici iznova v znak, da je žalni obred končan. Henri de Cinq-Mars se je moral vrniti vsak hip. Capestang je začutil, da ji je njegova navzočnost nevarna: vstal je, rekoč:

"Zbogom madame! Prišel sem z žalostnim srcem, a srečen se poslovim od vas. Ne pozabite svoje obljube."

Tudi ona je vstala. Sprijela sta se za roke in pogledala drug drugemu v oči. Marion je zdajci zaplakala. Vitez se je nežno sklonil k tem krasnim, mokrim očem in njegove ustnice so popile solze, poslednje ljubeče solze Marionke Delorme.

"Zbogom, Marion!" je zamrmral. "Spominjajte se, da imate zdaj brata."

Zunaj pred salonom ga je čakal Lanterne in ga odvel po stranskih hodnikih do skritih stranskih vrat. Naglih korakov se je vrnil Capestang h kmetu, kateremu je bil zaupal Bliska. In ker je bila vas polna pogrebnih gostov, se ni nihče zmenil zanj.

Vrnil se je v Pariz, toda brez velike naglice. Zima je prihajala v deželo. Mrzli vetrovi so ječali po šumah, in sivo nebo ga je oblilo z mnogo-ledeno ploho. Njegova obleka je bila oguljena in blatna pero na klobuku okuzmano, plašč izpran od dežja. V njegovi mošnji je žvenketalo samo še par srebrnjakov. A da ste ga videli, kako se je vznemal na konju corbacque! In kako je vse prepevalo v njem! Kako je odmevalo Gizelino ime v njegovem srcu nalik fanfaram sreče!

Nekaj milj pred Parizom se je ustavil v samotni gostilni, ki je ždela ob veliki cesti kakor raztrgana beračica. Revna mošnja si najde pač tudi reven kvartir. In Capestang, ki petih pištol ni mogel trpeti v žepu, je hranil poslednje solde z neverjetno skopostjo: bili so za Bliska. On sam si je zategnil pas in stradal, kadar ni šlo drugače, toda konjičev delež je moral biti vsak dan poln!

Ko je postavil Bliska v hlev, je stopil v mračno in zakajeno izbo, da bi se ogrel in spočil. Bila je majhna, z dvema mizama pri vsaki mizi po dvoje klopi. Ena teh miz je stala pri kaminu v katerem je gorela butara dračja; za njo sta sedela dva plemiča pri ste-

klenici vina, ki sta se ga čuvala pokusiti, ter sušila svojo premočeno obleko.

Razgovarjala sta se potihoma in umolknila takoj, kakor hitro je vstopil neznanec. Eden izmed njiju, po videzu imeniten gospod, se je zdrznil z očitno nestrpnostjo in potegnil klobuk na oči. Tudi Capestang je bil moker do kože: vljudno je pozdravil ter stopil bliže. Neznanca se nista zbrknila. Pustolovec je skomignil z rameni prinesel si stol, sedel in potrkal z rapirjevim ročnikom ob mizo.

"Da bi vas zlodej gospod!" se je oglasil imenitnik ošabno. — "Mari ne vidite, da ste mi napoti? Lahko bi si izbrali drugo mizo."

Capestang se je ozrl, kakor bi dvomil, ali so besede namenjene njemu.

"Da, z vami govorim!" je povzel plemič še bolj oblastno.

"Res?" je dejal Capestang, in glas mu je trepetal od jeze. "Jaz pa z vami ne!"

To rekši je s poudarkom iztegnil škornje proti ognju.

"Mort du diable! Vljudni niste, ne more se reči. Treba vas bo naučiti obojega, kako se govori in kako se molči."

"Ne gobezdajte, gospod. Pametni ljudje klatijo takšne samo z mečem v roki!"

Tako govoreč je planil vitez pokoncu in besno položil roko na rapir. Neznanec je v jezi storil takisto. Že bi bila zletela meča iz nožnic; toda tovariš ošabnega plemiča je skočil k njemu ter mu naglo šepnil na uho:

"Kaj delate, svetlost! V Parizu vas pričakujejo! Pomislite, da zdaj ne smete razpolagati s seboj!"

"Res je, tako mi Krista!" je dejala svetlost in se udarila po čelu.

Pri tem se je pokazal velikašev obraz, in Capestang je zamrmral sam pri sebi:

"Vojvoda Guiški!"

XLVI.

Tretji pretendent.

Guise je krenil s svojim spremljevalcem proti vratom: konja sta ju čakala zunaj, privezana k tramu pred hišo. Ko pa je hotel vojvoda stopiti čez prag, je zagledal pred seboj Capestanga naježenega kakor risa, s pestjo uprto v bok: človek se je moral smejati, ali pa prestrašiti!

"Oho, gospod svetlost," je vpil pustolovec; "vi menite da boste učili ljudi spodobnosti, potem pa hop! na konja, in zbogom, ne da bi počakali nagrade? Na dan z vašim mečem, ako ni lesen!"

Guise je pomeril viteza z neizrekljivim zaničevanjem.

"Ah," je dejal mrzlo. "Zdaj vas poznam, prijatelj. Stopiva, Montmorin, ne pričkajva se z bahačem."

"Corbacque!" je zaškripal Capestang, "ako poznate bahača, ste ga najbrže videli pri delu!"

"Da," je rekel Guise ledeno, "videl sem ga vohuniti v kleteh Angoulemskega dvorca, in vem, da se ima zahvaliti za svoje življenje samo ženskim prošnjam."

Capestang je omahnil pod težo krvave žalitve.

"Bahač!" je povzel vojvoda. "To se rima na korobač. Ako ga ne želite okusiti dragi moj, ne silite mi pod noge. Pojdiva, Montmorin!"

"Prokleto!" je zarohnel pustolovec. "Samemu satanu bi polomil roge, ako bi se obregnil obme takole!"

To rekši je izdrl rapir in nastopil. Tisti hip pa je planil Montmorin k vratom, odprl jih nastežaj in viknil:

"Na konja, svetlost, a jaz naučim tačas tega cepca manire!"

Vojvoda Guiški je skočil iz hiše, zagnal se na konja in zdirjal. Capestang je hotel planiti za njim, pa bi se bil kmalu nasadil na ost Montmorinovega rapirja: toliko da je odtegnil odbiti sunek, ki bi ga bil poslal brez dvoma na oni svet. Vitez se je penil od jeze; deset let življenja bi bil dal, da bi mogel jahati za Guisem. Ali pogled na jeklo ga je osvestil. Montmorin, ki ni poznal Capestanga, je upal opraviti naglo. Bil je eden najhujših duelantov svoje dobe strahovit mečevalec, pred katerim je trepetal ves Pariz, ter izumitelj le njemu znanega sunka s katerim je bil zmagal v vseh svojih dotedanjih dvobojih. Tisti sunek so imenovali "popkov sunek", po kraju telesa, kamor je zabodel Montmorin vsakega nasprotnika. Preizkušaje s fintami Capestangovo moč, se je delal norca:

"Gotovo me še ne poznate, mladi mož?"

"Ne, gospod," je odgovoril pustolovec. "Vas ne poznam, pač pa vašega tovariša, in dam vam besedo, da mu bo žal nocojšnjega srečanja z menoj."

"Ohe! In kaj mu mislite storiti, gospod bahač?" je dejal Montmorin hkrati z novo finto. "Ubiti ga, kaj?"

"Da. Preden pa ga ubijem, ga hočem ponižati!" je zabrusil Capestang in pariral sunek.

"Joj, joj!" se je porogal Montmorin, "ponižati! Zakaj ga ne bi rajši vtaknili v Bastiljo, ko ste že pri tem?"

"Pa res, zakaj ne?" je dejal Capestang. "Dobra misel: v Bastiljo spravim vašega Guisa."

"Oh, ti bahači! Besede so poceni, kaj?"

Montmorin je sunil na dolgo.

"In smrt takisto!"

Capestang je odbil.

"Vraga, saj niti še ne veva, kdo sva?"

Nasprotnika sta hkrati pobesila meče in Guisov prijatelj je povzel:

"Jaz, gospod, sem baron de Montmorin."

"In jaz sem vitez de Capestang. Hudimana, vaše ime sem že slišal Corbacque! Videl sem vas nekoč, ko ste se bili na Kraljevem trgu. Položili ste svojega moža. Kaj ne, vi ste tisti Montmorin, ki je izumil popkov sunek?"

"Da," je odvrnil baron s ponosom.

"Fin sunek. Moj poklon zanj. Videl sem ga takrat. Prav lepa reč!"

"Kaj ne?" je dejal Montmorin, ves voljan da bi se pobotal.

Tedaj pa je Capestang udaril v smeh.

"Veste kaj," je vzkliknil, "zabavno bi bilo, če bi vas ubil z vašim lastnim popkovim sunkom!"

"Ne znate ga. Nihče ga ne zna, mojster bahač!"

"In vendar je tako preprost, da bi moral šolar zardeti, ako bi se mu ponesrečil!"

"Parfendieu! Kri božja in kosti Križčeve! Držite se dobro, mladi mož, zakaj povem vam, da ne pojdete od tod drugače, nego z nogami naprej!"

Nastopila sta vnovič; topot je napadel Capestang s celo vrsto sunkov in celo ploho besedi, ki sta morali zbegati najhladnokrvnejšega človeka. Niti on, niti Montmorin pa nista opazila plemiča, ki je dospel po Etampski cesti ter se ustavil, da bi videl boj.

"Gospod baron de Montmorin," je brbljal naš vitez, "povem vam, da sem videl vaš popkov sunek. In hočem vam ga pokazati, da me ne boste več imeli za bahača. Napadem vas z dvema naravnost, nato angažiram v terci. Zdaj vežem in dubliram dvakrat zapovrstjo. Preskočim v kvarto in spet v terco. Finta naravnost, povratek v kvarto, švrk naspod in sunek v popek gospoda barona, ki pade vznak od samega presenečenja."

Capestang se je vzravnal. Njegovo predavanje je bilo končano v dejanju, še preden je rekel zadnjo besedo. Montmorin je ležal s predrtim popkom na tleh.

"Bravo!" je vzkliknil novodošli plemič.

"Onečaščen sem!" je zamrmral Montmorin.

"Vidite! Kaj sem vam rekel? V sramoto pa si nikar ne štejte. Bili ste se kakor junak."

"Umrl bom," je stokal baron ter zavijal oči. "Ta sunek ne prizanese nikoli."

Pustolovec je pokleknil k njemu ter skrbno ogledal rano, dočim sta krčmar in krčmarica, ki sta bila medtem pritekla, vekala in vila roke.

"Koliko sreča!" je vzkliknil vitez zmagoslavno. "Mondieu, to me veseli! Posrečilo se mi je umakniti roko pravočasno. Ne boste umrli, gospod baron, pač pa bo treba ležati vsaj mesec dni. Nu, vidva namesto da javkata in kričita, nesita tega plemiča v svojo najboljšo posteljo! Zbogom, gospod de Montmorin. Mudi se mi dohiteti gospoda Guiškega."

"Joj," je zastokal baron obupno, "ubili ga boste s sunkom, ki sem ga izumil jaz!"

"Oh ne! Samo v Bastiljo ga spravim, da me ne boste imeli za praznega bahača."

Montmorin se je onesvestil, bolj od groze nego od bolečin. Capestang pa je hitel v hlev, osedlal Bliska in ga odvedel na dvorišče. Ko pa je hotel skočiti nanj, se je približal neznani plemič, ki je bil v tem razjahal. Pozdravil je kar najvljudneje, poklonil se vitezu in dejal:

"Gospod, moje ime je grof Montmorency-Bontevillski. Žlahtna igra z meči ima v meni strastnega ljubitelja. Mnogo sem slišal o slavnem popkovem sunku, in rad bi dal dvesto pištol, da se ga naučim."

Capestang je osuplo pogledal grofa. Njegov obraz mu je bil povšeči.

"Gospod," je dejal, "vaši vljudnosti se ni moči ustavljati. Naučim vas Montmorinovega sunka.

"A kdaj?" je vzkliknil Montmorency ves srečen.

"Ta hip, corbacque! Samo obljubiti morate, da ga ne boste zlorabili."

Oba sta neutegoma izvlekla jekleni gumb, ki ga je nosil v žepu vsak borilec tistih časov, da je mogel poljubno izpremeniti svoj rapir v vežbalni floret. Čez pet minut je imel grof vso umetnost v malem prstu, ne sluteč, da mu utegne postati usodepolna: kdo ve ali ga ni zapeljalo baš to znanje v sloveče dvoboje zaradi katerih je moral deset let kasneje položiti glavo na morišču! Naj bo kakorkoli, zahvalil se je pustolovcu na moč lepo ter jel naštevati obljubljene pištole na voglu bližnje mize. Toda Capestang ga je prijel za komolec.

"Gospod grof," je dejal nekam čudno, "jaz nisem učitelj borjenja."

"Kaj hočete reči?" je vprašal Bonteville osuplo.

"Reči hočem, da sem vitez de Capestang: to se pravi da spravite denar, ali pa potegnite meč, in sicer brez gumba."

"Vražji človek!" je pomislil grof. "Da ga nisem videl pri delu, bi ga smatral bogme za bahača. "Vitez," je dejal, "svoje pištole spravim ker je taka vaša želja, toda najino srečanje mi je v tolikšno radost, da bi si hotel ohraniti vsaj spominek nanj. Evo vam mojega meča. Po imenu, ki je vrezano vanj, ga spoznate za pravo milansko delo. Ali mi hočete zanj prepustiti svojega v spomin na hrabrega in viteškega borca, ki je bil njegov lastnik."

"Vaše besede, grof so tako ljubeznive, da jim ne morem zapreti srca. Nositi vaš meč mi bo velika čast. Evo vam mojega rapirja. Koliko je vreden in kdo ga je koval, ne vem, zagotavljam vas pa, da ni zletel iz nožnice nikoli drugače nego za čast."

Po tedanji šegi sta mlada moža potrdila zameno s poljubom. Nato je skočil vitez na Bliska, izpodbodel ga in se jadrno spustil za Guisem; toda najsi je podil konja še tako lov je ostal brezuspešen.

Naš junak je dospel o mraku v Pariz. Ko je prekoračil vrata Sv. Honorija, je pridrevila v mesto in ga prehitela četverovprežna kočija. Zadaj, na vnanjem sedežu je stoloval lakaj. Za hip se je videlo Capestangu, da spozna v tem lakaju Cogolinovega prijatelja Lanterna veličavega slugo markiza de Cinq-Mars; toda preden je utegnil dobro pogledati, je izginila kočija za bližnjim vogalom.

In tako je jahal pustolovec dalje, iščoč gostilne, ki bi bila dovolj skromna za njegovo revno mošnjo.

"Vraga," je vzkliknil zdajci, "ali imam sploh s čim plačati večerjo in prenočišče?"

Izvlekel je denarnico ter se uveril, da premore natanko eno livro, tri solde in osem denarjev.

"Niti večerje ne bo za Bliska in zame. To ti je sreča!" je zamrmral, rogaje se samemu sebi. Če pomislim, da sem jo držal vsaj že desetkrat v rokah! In če se spomnim, da prebiva tamle v Louvru kralj, ki mi dolguje že parkrat prestol in življenje! Ali ne bi stopil k njegovemu veličanstvu in ga poprosil večerje? Ne, ne. Ludvik XIII. bi me imenoval bahača! Saj res: prisegel sem, da se osvetim kraljiču ter rešim ubogega Condeja iz Bastilje. Ničesar mi ni storil — meni ne! Dobro, corbacque, tak poderem Bastiljo! Z naskokom jo zavzamem in ga izpustim!"

Toda silno ščipanje v želodcu ga je vzdramilo iz bojevitih sanj. Otožno je spravil beraški mošnjiček v žep: pri tem se je sklonil na levo.

In tedaj ga je izpreletelo kakor blisk. Odprl je usta in ostrmel. Ročnik rapirja, katerega mu je bil dal grof Montmorency-Bontevillski, je bil okovan po velikaški modi z lepimi demanti!

Capestang ni okleval dolgo. Privzdignil je rapir ter z bodalom izluščil dragocene kamne. Nato je pognal Bliska naravnost proti sredini mesta, stopil v štacuno nekega Žida ter mu pokazal briljante.

Žid je stehtal kamne, ogledal jih s povečalno lečo in naštel vitezu tristo pištol. Capestangu se je kar zableščalo; rekel si je, da mu leto dni ne more zmanjkati denarja. Komaj pa je spravil bogastvo v žep, že je vstal pred njegovim duhom Bontevillov ponosni obraz, in slišal je grofa, kako mu pravi s prezirljivim nasmeškom:

"Treba se vam je bilo repenčiti, ko sem vam ponujal dvesto pištol!"

Ta misel je grenila pustolovcu veselje do trenotka, ko je sedel za belo pogrnjeno mizo obloženo s stvarmi, ki je bilo že gledati nanje vžitek. Ni ga boljšega sredstva zoper otožnost kakor vonjava dobrih jedi in vsebina častitljive buteljke! Grenke vitezove misli so se razletele, kakor bi trenil. Pomirjen o svoji bodočnosti in ne misleč na to, da preži nanj pol tucata krvoločnih tigrov, se je napotil naš vrli znanec po večerji peš proti Lombardski ulici, da bi poiskal Cogolina.

"Zakaj," je modroval gredoč, "ako hočem zavzeti Bastiljo, morava biti najmanj dva!"

To se je godilo okrog šestih zvečer. Trda tema je pokrivala zemljo. Pariške ulice so bile pozimi ob takem času navadno že puste in redkoljudne: zato se je Capestang zavzel, videč mnogoglave trume, kako se stekajo nalik... rekam in potokom nedaleč v skupno morje. Radovedno se je pridružil enemu teh človeških valov in dospel tako na Greyski trg. Polnila ga je neštevilna množica: meščani, plemiči, ženske, ki so delale s svojimi vreščečimi glasovi največ hrupa splošno bratenje vseh z vsemi, in vmes med gnečo neutrudni ceh žeparjev, ki so smukali tiho in spretno od žrtve do žrtve..... Sleherni je imel svojo svetilko od mastnega papirja; mnogo jih je mahalo s plamenicami: ulični pevci, so prepevali zabavljivke o Conciniju, Luynesu in celo kralju. Capestang je pobaral debelega meščana:

"Ne zamerite, gospod, česa vendar čakajo vsi ti ljudje?"

"Gotovo ste s kmetov, kaj?"

"I seveda."

"To se vidi! Mi, gospod, čakamo našega velikega Henrika, ki se je pravkar vrnil v Pariz in pojde tod mimo v svoj dvorec."

"Henrika Guiškega?"

"Da, gospod. Katoliška liga vstaja iz pepela! Da, gospod, spet bomo klali protestante! Da, gospod, ne spodobi se, da bi sedel na francoskem prestolu kralj, ki mu je bil oče krivoverec! Da, gospod, in mi ga bomo..... Guise! Guise!" se je zdajci prekinil meščan. "Živel Guise! Živela Lorena! Smrt protestantom! Smrt Tilorentincema! Živel naš veliki Henrik!"

"Guise! Guise! — Živela maša! — Smrt Conciniju! — Smrt izstradovalcem ljudstva! — Živel naš rešitelj! — Smrt krivovercem! — Guise! Guise! Guise!"

Vojvoda Guiški je prihajal! Vojvoda Guiški je jahal mimo v rdeči luči plamenic, sredi bleščeče kavalkade oboroženih plemičev, srečen, smehljajoč se in misleč si gotovo:

"Glejte, moj narod me pozdravlja!"

Meščani so korakali spredaj z razvitimi zastavami med njimi starodavni, križarski prapor Lige: petnajst v naglici zbranih torbentačev je trobilo fanfaro, za njimi pa je sledila petdesetorica plemičev, ki so poskakovali na svojih konjih in mahali dobremu ljudstvu: z okrašenih oken je gledalo na tisoče glav, tisoči plamenic in svetilk so tvorili rdečo meglo sredi črne; in tam je jahal Guise, dedič velikih tradicij državljanske in verske vojne. Guise, ki je zbudil viharje navdušenja s slehernim migom roke. Guise, veličasten, ljubezniv in strašan, pred njim, za njim, okrog njega in nad njim pa neizmerni, zlovešči krik, v katerega so se zlivali vsi vivati in vsi klici po maščevanju:

"V Louvre! V Louvre! V Louvre!"

Guise je bil bled. Njegova usoda in usoda vse Francije se je odločala v tej minuti. Že je zadržal konja z nervozno gesto.

"Ali naj krenem nazaj?" je pomislil. "Naj marširam nad Louvre? Le en ukaz, in zgodi se! Bourbonski rod propade, dinastija Guiških se začne!

Tedaj pa je zaklical deset korakov od njega nekdo z zvonkim glasom:

"Tisoč francoskih in švicarskih gardistov koraka iz Louvra!"

Ljudstva se je polastil strah......

"Garda! Garda prihaja!"

"Rešimo se!"

Guise je videl, da začne državljansko vojno, ako ostane. Vojno, iz katere on ne izide zmagovalec, ker je tako šibak da, kralj že v Parizu lahko pošlje gardo proti njemu!

"Naprej!" ukaže in mahne z roko.

In vsa kavalkada krene dalje, proti Guiškemu dvorcu. Louvre je otet, Ludvik XIII. je rešen! Toda preden je nadaljeval svojo pot, je vojvoda Guiški ujel z očmi človeka, ki je zaklical: "Garda koraka iz Louvra!" In spoznal je pustolovca, katerega je srečal snoči v obcestni krčmi: spoznal je bahača! Capestang pa je udaril v zmagoslaven grohot......

"Guise! Guise! Živel naš velik Henrik! Živel Guise!"

"Živel vodja katolikov!"

"Proč s kraljem! Živela sveta Cerkev!"

Kavalkada pa se je dvizala proti dvorcu. Ta je bil utrjen, za boj na ulici pa je manjkalo vseh priprav. Vojvoda je zadržal konja pred vhodom:

"Spustite dvižni most! Vzdignite brano!"

Tedaj pa je pridirjal jahač, skočil s konja in stopil h Guisu:

"Svetlost, zakaj nismo šli nad Louvre! Nikogar niso poslali zoper vas; niti en mušketir ni stopil iz Louvra!"

"Sence smo se zbali?" so jeli rojiti vojvodni pristaši. "Nazaj! V Louvre!"

"Prepozno!" je zamrmral Guise. Bahačev grohot mu je zvenel po ušesih......

•

Louvre je bil napol teman. Njegova črna masa je rastla iz teme kakor senca velike pošasti! Le tuintam je gorela za kakim oknom luč ter bodla v noč s svojimi bledimi žarki.

Pri enem teh redkih oken je stal bled in s stisnjenimi ustnicami Ludvik XIII., mladi kralj, ter gledal slavje moža, ki mu je mogel vsak hip izpodbiti prestol in ugrabiti krono. Poslušal je vzklike ljudstva, in sleherni ga je udaril v lice nalik zaušnici. Preko njegove rame je gledal Luynes. Njegov sokolji profil se je ostril usta so se zatezala, nos mu je štrlel kakor kljun velike ujede. Včasi se je

sklonil k mlademu kralju ter moledoval z vročim, bojaželjnim glasom:

"Ah, sire, če bi hoteli! Kakšen prekrasen lov! Vzemimo vašo francosko gardo, sire! Vzemimo Švicarje. Vzemimo Koržičane maršala Ornana in na lov! Jaz sam se lotim končati merjasca!"

"Sire," je renčal Ornano z druge strani, vihaje si košate brke, "samo ukažite, pa izderemo meč!"

Kraljeve oči so se iskrile. Že je odpiral usta, da bi izrekel ukaz......

"Ne sire!" je šepnil nekdo tisti hip. "Prijeti Guiškega nocoj, bi se reklo obnoviti Ligo, to je, zakriviti državljansko vojno in barikade v samem Parizu! Umirite se sire, potrpite ostanite zmerni: predvsem je treba politike! Kadar pa pride naš dan, napademo prevzetne graščake na vsej črti. Čakajmo, sire! Čakanje je sila kraljev: ta sila je podobna mogočnosti božji, ki računa z vso neskončno večnostjo!"

Mladi kralj je sklonil glavo, omamljen po tem glasu, ki ga je vodil do konca njegovega življenja. Govoril je Richelieu!

Luynes se je umaknil, požvižgavaje lovsko fanfaro. Ornano je stopil v kot da Ludvik ne bi slišal njegovih korziških kletvic. Richelieu pa, prepričan, da je beseda zalegla, se je oddaljil počasi in veličastno sanjaje o neomejeni oblasti, ki bi jo rabil on v kraljevem imenu...... V predsobi je stopil predenj črno oblečen človek, ter se priklonil, rekoč:

"Svetlost, Marion Delorme in markiz Cinq-Mars sta se pravkar vrnila v Pariz."

Richelieu se je zdrznil in prebledel. Zbogom, misli o politiki: zbogom, sanje gladnega častihlepja!

"Pojdiva!" je velel. "Pojdiva!"

Škof in Laffemas sta jo naglo ubrala po stopnicah. V veži sta srečala plemiča, ki ju je pozdravil in dolgo gledal za njima. Bil je Rinaldo. Concinijev pribočnik je čudno ošinil Laffemasa z očmi: vohun je zavidal vohunu!

* * *

Razen kralja, Ornana in Luynesa, ki so stali pri oknu ter opazovali sovražni Pariz, je bilo v dvorani nekaj plemičev. Pri vratih je stal Vitry v službeni obleki, z mečem v roki, trd in ravan kakor žrd. V kotu se je smejala s svojo družbico mlada kraljica Ana, ne meneč se za oblačno bodočnost. Kraljica-mati je sedela vsa hladna in chola za mizo ter prisluškovala od hipa do hipa, kadar je zunaj narastel hrup. Njen pogled je bil mrzel, če ga je ustavila na sinu: kadar pa ga je uprla v Concinija, ki je stal pri nji in tiho govoril vanjo, se je razgorel kakor rablji pekla. Kraljica je bila spet osvojila maršala! Marija de Medicis se je oklepala svoje poslednje strasti!

Concini se je smehljal kakor prava slika sreče. Toda pod pra-

hom in ličilom, ki sta mu krila obraz, je bil podoben mrliču. Marija je vjela trenotek, ko jih ni slišal nihče, ter šepnila divje:

"Reci še, Concino ,reci še, da me ljubiš, mene samo mene na vekomaj!"

Concini je zaprl oči in ponovil z gorečim glasom:

"Ljubim vas samo vas na svetu!"

Toda pred zaprtimi očmi mu je stala slika Gizele Angoulemske, in vse besede ljubezni so veljale nji! Kraljičine grudi so trepetale. Da bi skrila svojo zmedo, je vstala in dala družbi znamenje za odhod: treba se je bilo napraviti za k večerji. Tedaj je stopila Leonora Galigaj k soprogu, ki je stal sam, ter se dotaknila njegove lehti:

"Ali ti je hudo?"

"Kakor pogubljenim na dnu pekla!"

"Potrpi, Concino moj, le potrpi! Kar sem prisegla, velja: videl jo boš!"

"Leonora, Leonora! Moje srce je s svojo močjo pri kraju .."

"Še malo dni. Zaupaj mi in prepusti vso skrb meni: ne daj, da bi se vzdignilo nebo zoper naju dva! Lorenzo me je spet opozoril, da Capestang lahko povzroči tvojo smrt. Ves čas od tiste strašne noči delam zate, saj veš! Danes sem našla Belfegorja...... Ž njegovo pomočjo ti najdem Gizelo!"

Concini je trepetal v dnu svoje duše. Leonora Galigaj pa se je čudno ozrla na kralja in odšla počasi za kraljico.

"Idi, zli duh!" je škrtal Concini sam pri sebi. "Le idi in delaj zame, kakor praviš! Oh, vse česar hočem od tebe, je ona, ki si mi jo ugrabila: ko mi jo vrneš, gorje ti!"

V predsobi se je pridružil Conciniju zvesti Rinaldo, kateremu je bil maršal nedavno kupil obljubljeno grofovstvo.

* * *

Ludvik XIII. je ostal skoro sam v dvorani. Zaman so ga bili spoštljivo opomnili, da čakata kraljici z večerjo. Kralj je hotel videti in slišati vse do konca.

Ulice so bile kakor reke v času viharja: v daljavi so zvonili zvonovi in vpitje se je odbijalo od zidov, kakor bi si hotel odmev ljudske grožnje siloma vtreti pot do njega......

"Guise! Guise! — Živela Lorena! — Živela maša! — Živel veliki Henrik! — Živel rešitelj ljudstva!"

Mladi kralj si je položil roke na mrzlo čelo in šepnil malodane ihte:

"Oh, ni ga, ki bi zaklical "Živel kralj"! Ni ga, ki bi se postavil zame!"

Še tisti hip pa je urezal pod njegovim oknom mlad zvonak in predrzen glas.

"Živel Ludvik! Živel kralj!"

Plamen radosti je poškrlatil mladeničevo čelo. Ta klic, čeprav le klic poedinca, je priletel do njega kakor tolažba in mu napolnil srce s kipečo hvaležnostjo.

"Živel kralj!" je izzivalno ponovil glas in slišalo se je, kako mu je sledila osupla tišina.

"Ta glas! Ta glas!" je zastokal Ludvik. "Poznam ga! Slišal sem ga!"

"Živel Ludvik! Živel kralj!"

"On je! Oh, to je on! Moj bahač, moj Capestang! Kraljev vitez je blizu!"

XLVII.

Laffemas se izkaže mojstra.

Pariz je razgrajal tudi še drugi dan. Uporno razpoloženje je raslo že nekaj časa in Condejeva aretacija ni zalegla dosti več ko nič. To močno dejanje je sicer potrlo nezadovoljneže za nekaj dni, ali vendar je kmalu izbruhnila jeza. Ne baš, da bi bil čutil Pariz kaj ljubezni do skopega Condeja; narobe, nihče ga ni pomiloval, nihče ni več mislil nanj razen Capestanga. Pač pa je meščane iznova popadal gnev, da morajo plačevati veselice, ki jih prireja Concini, in nagrade, ki jih deli svojim pristašem. Ljudska revščina je vpila do neba. In stari veteranci Lige so godrnjali, da uživajo protestantje še vedno preveč svoboščin.

V teh okolnostih je zbiral Guise okrog sebe gospodo, ki je želela vrnitve starih predpravic, vnete katoličane, ki so hrepeneli po novi Jernejevi noči (Noč 23. avgusta 1572., ko so priredili katoličani po ukazu kralja Karla IX. — na prigovarjanje njegova matere Katarine de Medicis in vodij katoliške lige — splošno klanje protestantov po vsem Francoskem.), meščanstvo, ki je zahtevalo znižanja davkov, in revno ljudstvo, ki se je nadejalo, da mu vrže izpremememba na prestolu vsaj skorjico suhega kruha.

In tako si videl po ulicah zmerom več trum, oboroženih s partizanami, mušketami in starimi samokresi ter kličočih "Vivat Guise!" in "Smrt!" temu in onemu vsevprek. Pariz je čakal, kdaj stopi vodja na plan ter odkoraka proti Louvru!

Toda Guisa ni bilo na izpregled. Sedel je v dvorcu in se posvetoval z zaupniki, ne meneč se za ljudstvo, ki je rojilo pod okni ter mu klicalo: "V Louvre!"

Okrog devetih zvečer se je preril posameznik skozi množico, ki je vrvela na Grevskem trgu. Nato je zavil jadrno v ulico Sv. Antona; sledimo mu in stopimo ž njim v zloglasno beznico, pa ga spoznamo, kdo je: Richelieujev vohun Laffemas!

V tej krčmi je čakalo nanj sedem mož. Šestorica jih je slonela za mizo v ozadju in kockala, razbijaje s pestmi po mizi ter preklinja-

je tako neznansko, da bi se bil križal od straha sam peklenski rogač, sedmi pa je sedel za vrati sam pri čaši medice.

Bil je velik, koščat in mršav možak s strahovitimi brki in žarečimi očmi, posmehljivega in trdega obličja. Ko je zagledal Laffemasa, je vstal in se priklonil tako globoko, da je obrisal s klobukom po tleh.

Laffemas se je mirno spustil za mizo, in brkač mu je sedel nasproti. Tiho, rek na rek, je sledil pomemben razgovor.

"Tvoji ljudje —", je začel Richelieujev vohun.

"So pripravljeni. Vaši zlatniki?"

"Enako."

"Dobro. Kdaj potemtakem?"

"Takoj."

"Takoj. Dobro. Kaj še?"

"Treba je opraviti izrahla; nič žalega se ne sme zgoditi dekletu. Položite jo v kočijo, ki čaka na vogalu Pižmove ulice."

"Tako se zgodi. Potem?"

"Ostalo vas nič ne briga. Ako bi kdo sledil kočiji —"

"Naj ga vzame hudič! Zlatnike prosim!"

"Aha!' 'je dejal Laffemas. "Polovico naprej, polovico potem, ko se voz odpelje."

"Izvrstno", je rekel bandit in nastavil široko dlan.

"Kje so tvoji ljudje?" je vprašal vohun nezaupno.

"Le dajte, saj jih krotim, tako mi črev svetega Pamfilija, mojega patrona!"

Laffemas je potegnil izpod plašča usnjato mošnjo ter izsul nje vsebino na mizo. Komaj je videla to šestorica, je zdajci pustila kocke, kletve in razbijanje; vstali so kakor en mož ter obsuli poglavarja. Dvanajst kljukastih rok je lezlo proti zlatnikom kakor dvanajst ostudnih pajkov.

"Ne boste, otroci! Prvi, ki se dotakne denarja, dobi šest palcev jekla v vamp! Nazaj, kanalje belcebubovske! Tako! Ali jih vidite, žlahtni gospod? Dobro boste postreženi; krasotica bo ležala v kočiji, preden utegne zmoliti oče naš."

S to obljubo je četa izginila. Laffemas je plačal račun, nato je odšel tudi on.

Na vogalu Pižmove ulice je zavil pod pristreščck, stisnil se k zidu ter napel vid in posluh. Deset korakov od njega, nedaleč od malih vrat bližnje hiše, je stala kočija z odprtimi durci; kočijaž je sedel na vodilnem konju in držal ostroge pripravljene, vajeti zbrane v rokah.

"S tem storim škofu neprecenljivo uslugo," je modroval Laffemas. Mislim, da bi bilo napak sprejeti zanjo nagrado: takih stvari ne odtehta denar. Kasneje pa, ko bo svetlost gospodar nad kraljestvom, poračunamo itak o vseh dolgovih".

Možiček se je vzrepenčil v svojem kotu kakor hudobna žival; smehljaj grdega ponosa mu je preletel bleda usta. Ko je minilo pol ure, se je začel vznemirjati.

"Ako bodo živine predolgo odlašali," je godrnjal sam pri sebi, "se utegne vrniti markiz in vse bo pri vragu. Oh, zakaj nisem pogumen, da bi se upal opraviti sam!"

Toda že je stala pred njim senca, skljućena v porogljivem poklonu.

"Storjeno, vaša svetlost!" je javil poglavar.

"Kako?" je zaškripal Laffemas. "Ali se norčuješ iz mene? — Saj nisem slišal ničesar.

"Pravim, da storjeno," je ponovil bandit. "Plačajte kakor smo zmenjeni!"

"Niti solda, dokler ne vidim. — Mari misliš, lopov....."

Razbojnik je kratko pograbil vohuna za vrat in ga vlekel h kočiji. Napol zadavljeni Laffemas je pogledal vanjo ter videl žensko, ki je ležala na blazinah, vsa povezana in z zamašenimi usti. Poln občudovanja se je odkril in globoko poklonil banditu. Nato mu je izročil mošnjiček enake oblike in vsebine kakor poprej v beznici. Spet se je vzela od nekod šestorica ter obstopila glavarja, vrtaje v mošnjo z žarečimi očmi. Razbojnik je preštel denar in ga spravil rekoč:

"Kadar bo spet potreba, nas veste kod iskati..... Utrnimo se, dečki, opravili smo!"

In res je izginila družba tako neslišno in bliskovito, da je obšel Laffemasa dvom, ali ni mogoče le sanjal. Nato je zaprl kočijo in hotel baš zlesti na kozla; tedaj pa so se odprla hišna vrata, in nekdo je zavpil, kakor bi ga drli:

"Pomagajte! Gori! Tatovi, razbojniki, morilci! Pomagajte!"

Kočijaž je usekal z ostrogami ter pognal.

"Klesti, magari če konji crknejo!" je kriknil vohun za njim.

Ko pa je hotel zaviti v sosednjo ulico, ga je popadel nekdo z vso silo za vrat: bil je plemič, ki je slišal vpitje in pritekel brez sape.

"Na pomoč! Gori! Gori! Razbojniki!" je tulil prejšnji glas.

"Molči, žrelo!" je ukazal plemič, ki je bil zgrabil vohuna.

"Gospod markiz! Oh, bog se usmili! Oh....."

"Lanterne, pretepem te! Povej, kaj je delala tu kočija, kdo je ta človek in zakaj rjoviš kakor zvonikar!"

Bog, da bi mogel tudi jaz zvoniti plat! Ugrabili so gospo markizo!"

Henri de Cinq-Mars je strašno zakričal. Kočija je izginila baš tedaj na koncu ulice. Markiz je pomislil, da more izvedeti njeno pot samo od neznanca, ki ga drži v rokah. Ne meneč se za Lanternovo javkanje, je stisnil vohuna še trje.

"Ti si bil zraven, kaj?" je zavpil. "Priznaj ,ali pa te zakoljem!"

Izdrl je bodalo in ga nastavil Laffemasu na grlo.

"Ne koljite me," je zagrgral vohun skoraj mirno. "Povem vam vse."

Cinq-Mars je nekoliko razklenil prste ter nehal ščegetati z bodalom. Laffemas pa si je oddahnil naglas in povzel:

"Pomirite se, gospod. Marionki Delorme ne preti nič žalega."

"Kdo jo je dal ugrabiti? Kam jo peljejo? Govori. Pri mrtvem očetu se ti zaklinjam, da te ubijem kakor psa, ako ne priznaš vsega do pičice."

Mladi mož je drgetal od gneva in šklepetal z zobmi.

"Ako priznam," je pomislil Laffemas, "me Richelieu ubije. Ako ne priznam, me zakolje ta. In to v trenotku, ko je bila moja bodočnost zagotovljena! Oh, prekletstvo!"

"Odloči se!" je rekel Cinq-Mars.

Vzdignil je roko. Jeklo se je zasvetilo v mraku, toda manj zlovešče nego smehljaj, ki je mahoma skrivil vohunovo črto.

"Ničesar vam ne morem povedati," je dejal. "Prisegel sem tako. Lahko pa vas peljem tja."

"Tja me popelješ?" je zasopel markiz.

"In vas celo spustim v hišo, kjer se nahaja Marion Delorme."

"Ako storiš to, te zasujem z zlatom, slišiš?"

"Nu, dobro ,pojdiva! Za kupček zlata sem ugrabil damo, ki vam je tako pri srcu. In ker mi obečate vi še več zlata, ne vidim, zakaj vam je ne bi vrnil."

Odpravila sta se. Cinq-Mars ni vedel kaj dela, niti ni gledal, kam drži pot; toda krčevito je stiskal Laffemasev komolec. Ustavila sta se pred starinskim dvorcem.

"Tukaj smo!" je rekel vohun.

"Stopiva noter!" je dejal Cinq-Mars vročično.

Ako bi mu bil Laffemas pokazal zakurjen plavž, bi bil skočil vanj brez pomišljanja. Vohun je zaropotal s trkalom, in vrata so se odprla. Stopila sta v lepo pritlično vežo.

"Kje sva?" je vprašal Cinq-Mars.

"Pri njegovi svetlosti, škofu luconskem," se je nasmehnil Laffemas. "Zdaj vidite, da krasotice ne čakajo slabi časi."

Cinq-Mars je zaškripal z zobmi.

"Richelieu!" je vzkliknil z obupnim grohotom. "Lahko bi si bil mislil! Dobro. Pelji me k svojemu gospodarju. Nič obotavljanja! Če ne, pokoljem vse, kar je v hiši, in tebe prvega!"

"Stopiva tu noter," je dejal Laffemas. "Njegova svetlost vas sprejme takoj."

Odprl je vrata. Markiz je vstopil; in preden je storil dva koraka je slišal rožljati za svojim hrbtom ključ in zapah. Obrnil se je: Laffemasa ni bilo nikjer! Cinq-Mars se je zapodil v vrata, zlomil na njih bodalo, razbil si pesti, okrvavil si nohte; potrgal je zavese in preproge, razbijal po stenah kroginkrog ter kričal kakor obseden. —

Kmalu pa je uvidel, da se njegovi kriki duše v tej kletki in ni nikjer odprtine, skozi katero bi mogel poizkušiti beg, zakaj vrata so bila hrastova in tako močno okovana z železom, da jih niti s sekiro ne bi bil razbil. Celi dve uri je besnel nesrečni mladi mož: jokal je, prosil, rotil in padal iz najhujšega gneva v najglobljo potrtost. Zaman! Ves krvav in brez moči je padel nazadnje na tla ter se onesvestil, mrmraje:

"Marion! Predraga, uboga moja Marion!"

XLVIII.

Krčma pri "Brljavcu ki grabi".

Drugi dan okrog dveh popoldne je Laffemas po dolgem razgovoru s svojim gospodarjem odšel iz dvorca na Avguštinskem nabrežju, v katerem sta bila zaprta Marion Delorme in Cinq-Mars. Grd smehljaj mu je krožil ustnice v znak posebnega zadovoljstva.

"Povišan sem! Zdi se, da zdaj držim njegovo svetlost. Moje vedenje v snočnji zagati, ko sem ubil dve muhi namah, je bilo genijalno! Tega ne pravim jaz, to pravi sam Richelieu...... Drži se, Laffemas: zdaj je tvoja naloga, zasledovati razgrajača in kralježrca, ki mu pravijo Guise. Vraga, stvar je kočljiva. Eh, kaj! Da najdem le dve vrstici iz rok plemenitega vojvode, pa ga dam obesiti, amen! In ko bo vojvoda visel...... nu, recimo, ko bo tičal v Bastilji, načnem veliki kos: maršala de Ancre! Concinija! To to bo šele težava! — Nu, lek se najde tudi zanj."

Prav tedaj pa ga je nekdo potrepljal odzadaj po rami; obrnil se je ter zagledal Rinalda, ki je komaj skrival zlobo v svojih očeh. — Spremljala ga je trojica beričev.

"Hoj, dober dan, moj dragi gospod Laffemas! Per bacco, ves srečen sem, da vas vidim!"

"Gospod grof de Lerouillac," je dejal Laffemas, "vaš sluga sem!"

"Nikakor ne: jaz vaš!" je vzkliknil Rinaldo. "In v toliki meri, da sem vas čakal na Avguštinskem nabrežju cele tri ure."

"Čakali ste me, gospod grof?" se je začudil Laffemas škileč po beričih, ki so si ravnodušno vihali brke. "To je zame prevelika čast".

"Eh, kaj! Enkrat še ni vsak dan," je dejal Rinaldo.

"Čemu pa ste me čakali?" je povzel vohun hladnokrvno. "Gotovo mi imate sporočiti kako dobro novico."

"Sijajno. Moj svetli gospodar in zapovednik maršal d'Ancre je opazil vnemo, s katero služite gospodu vojvodi Richelieuju. Prepričan, da ste vohun 'di primocartello', vas je sklenil vzeti v svojo lastno službo."

Rinaldo je govoril tako resnobno, da mu je Laffemas verjel in se pomiril. Nič hudega ne sluteč, se je priklonil do pasu, rekoč:

"Gospod grof, njegova maršalska svetlost mi izkazuje s tem visoko čast."

"Gotovo da! In kako ugodni pogoji se vam obetajo: skrbi nobenih, stanovanje in hrana zastonj! Corpo di Christo!"

"Škoda le, da moram v svojo veliko žalost odkloniti častno službo, ki mi jo ponuja vaš svetli gospod."

"Joj, gospod Laffemas," je dejal Rinaldo z očitajočim glasom, "tu se ne ujemava več."

"Kaj hočete reči?" je prisluhnil Laffemas, čuteč, kako mu lije mraz po hrbtenici.

"Reči hočem, da mi je zapovedano prepeljati vas v sijajno palačo, kjer boste stanovali po knežje in jedli po škofovsko. Gospod Laffemas, ali poznate kraljev pečat?"

S temi besedami je izvlekel Rinaldo pergament s kraljevim pečatom in podpisom ter ga pomolil vohunu pod nos. Bilo je zaporno povelje!

"Aretirate me?!" je zastokal Laffemas.

"Ali imate trdo butico, moj dragi! Celo uro vam že trobim v uho. Dajte, spremljajte me brez krika in vika."

"V Bastiljo, ljubček. V palačo, kjer prebiva tudi princ Condeški, premislite! Ohe! Ah, briccone! Ah, per Dio santo! Držite ga! Držite ga!"

Laffemas je bil planil naravnost in šinil med množico kakor gibka jegulja! Rinaldo, iščoč ga z očmi, je zdajci videl, kako je skočil v neko hišo, pred katero se je nabirala kopica zijal.

Vohun je bežal kakor nor. Upal je najti v hiši zavetje, toda ko je pogledal nazaj, je videl Rinalda, ki jo je ubiral z beriči za njim. Skočil je dalje ter se znašel v nekakšnem skednju, kjer je stalo mnogo ljudi. Brez obotavljanja se je pomešal mednje, izvlekel papir in začečkal:

"Concini me hoče vreči v Bastiljo. — Laffemas."

Ta listič in nov zlatnik je stisnil neznanemu dečku, rekoč:

"Nesi to na Avguštinsko nabrežje k luconskemu škofu, pa dobiš še desetkrat toliko."

Fante je zletel kakor puščica. Laffemas je švignil dalje, postal in se ozrl. Med skednjevimi vrati je zagledal Rinalda! Žareče oči maršalovega pribočnika so ga iskale!

Skedenj je stal na ovinku Lombardske ulice in je spadal k poslopjem krčme pri "Brljavcu, ki grabi". V njem so se vršile predstave igralske družbe Turlupin, Gros-Guillaume & Gros-Gargouille, povečane z nesrečnim Cogolinom, ki je držal batine brez konca in kraja. Množica so bili gledalci, ki so z gromovitim smehom prisostvovali burki "Zakonski mož goljufan, tepen in zadovoljen."

Ko je vohun zagledal med vrati Rinaldovo glavo, ga je popadel tisti posebni strah, ki ga čuti v hudih sanjah, ko bi rad bežal, pa nimaš kam. Brez upa rešitve je smukal med vrstami stoječih ljudi. — Bežati! Oh, bežati! A kam? In kako?

Malopridnež si je obrisal čelo, s katerega je drl ledeni znoj strahu v potokih. Bastilja! Videl jo je pred seboj! Videl je sebe, kako trohni na dnu blatne luknje...... Kam naj pobegne, kam naj se skrije? Oh, lestvica! Kam drži? Ne da bi ugibal, se je vzpel Laffemas po nji, baš v trenotku, ko so gledalci cepetali od veselja; najlepši prizor je bil pred durmi! Turlupin je vihtel svojo prekljo in grmel na ves glas:

"Kje je monsir Geront? Kje je, da ga premikastim in mu osnažim rebra s tole krtačo! Parfendieu! Morieu! Ventre du papa! Privlecite ga semkaj, obešenjaka!"

Obešenjak je bil Cogolin. "Nastopal" je zavezan v vrečo in je moral tuliti na žive in mrtve, pri čemer so se gledalci valjali od smeha.

"Sem ž njim!" je rjul Turlupin. "Kje imate monsorja Geronta?"

"Takoj! Je že tu! Ah, živina! Čakaj, obešenjak! sta odgovarjala za odrom Gutier-Gargouille in -Gros Guillaume.

Cogolin se je baš spravljal v vrečo; tedaj pa je zagledal pred seboj mrtvaškobled obraz in zaslišal klavrno meketanje:

"Za boga, skrijte me! Rešite me za pet Kriščevih ran! V Bastiljo me hočejo vreči!"

"Laffemas!" je zavpil Cogolin ter izbuljil oči od strmenja in veselja.

"Tisoč pištol, ako me skrijete! Brž, oh, brž!"

Cogolin je zlezel iz vreče, ki je že tičal v nji, in usta so se mu razklala v neizmernem režaju.

"Zlezite tu noter!" je velel, nastavljaje vohunu vrečo. "Ni vrag, da bi vas našli v nji!"

"Da, da!" je zajecljal Laffemas, šklepetaje z zobmi.

In zlezel je. Cogolin, žareč kakor samo vtelešeno maščevanje, je zavezal vrečo. Baš preden je skril Laffemas glavo, pa je uprl oči v rešnika ter ga spoznal.

"Cogolin!" je zaječal obupno. "Izgubljen sem!"

"To upam," je dejal maščevalec in zadrgnil dvakrat, da bi držalo. "Kar vdaj se, lopov, nič dobrega te ne čaka."

"Ali bo kaj?" je upil Turlupin. "Zdi se, da vas treba preklestiti vse povrsti! Kje je monsir Geront, da bi vas kuga!"

"Evo ga! Evo ga! sta zarjula Gros-Guilaume in Gantier-Gargoville, ki sta strme prisostvovala zamenjavi oseb, ne da bi vedela, kdo je novinec in čemu sili na Cogolinovo mesto.

"Aha! Zdaj! Ah! Hvala bogu! Vendar že! Juhu!" so vreščali gledalci. Besno ploskanje se je vzdignilo po skednju.

"Le daj ga! — Skrtači mu rebra! — Pritisni, Turlupin! — Namaži mu zadnjico! Ura! Čvrsto, Gantier-Gargouille! — V štupo ga stolci, Gros-Guillaume!"

Toda smeh, vriskanje in radovanje občinstva je pojenjalo, in nezadovoljnost je udarila na dan. Višek vžitka in naslade je bilo vendar to, da si slišal žrtev vekati in prositi; danes pa ni zaleglo vse udrihanje nič! Vse tri preklje igralske trojice niso izvabile vreči najmanjšega aisa, kaj šele neverjetnih glasov, s katerimi je bil Cogolin razvadil poslušalce! In to je bilo povsem naravno; igralci so udrihali mimo, kakor je bilo domenjeno, in novi monsir Geront se ni zmislil, da bi moral povzdigniti svoj glas.

"Tak daj že, Cogolin!" je zarenčal potihoma Turlupin, ki ni vedel ničesar. "Vpij, ali pa pritisnem zares!"

"Nikogar ni v vreči!" je kričalo občinstvo.

"Sleparji! Okradli ste nas! Vrnite nam vstopnino!"

"Kaj veste vi trije, kako je treba!" je zdajci zatulil Cogolin ter planil na oder oborožen s pravim pravcatim kolom. "Dajte, da ga nabrišem jaz! Na, Geront! Evo ti, lopov! Na, rogovilar! Na!"

Kol se je dvigal in padal kakor po taktu, iz vreče pa se je razlegalo pravo pravcato javkanje in tuljenje. Gledalci so cepetali z nogami ter ploskali z dlanmi: malo je manjkalo, da niso lezli na oder pomagat Cogolinu.

"Milost! Usmiljenje! Pomagajte!" je rjul Laffemas — morda edini igralec v zgodovini, ki je res živel svojo vlogo......

"Aha, falot! Aha, živina!" je grmel Cogolin, ne meneč se za njegove prošnje. "Viš, zdaj si ti na vrsti! Na! Ali pomniš, kako si me tepel pri Lureauju? Na, kuga! Na, obešenjak! Tak si ti hotel scvreti mojega gospodarja! Na, morilec!"

Laffemasev jok in stok je prešel kmalu v nerazločno grgranje; nato je utihnilo popolnoma. Burka je bila pri kraju, in občinstvo se je jelo razhajati, zadovoljno s predstavo in trudno od silovitega smeha. Medtem pa so odvlekli igralci vrečo za oder ter jo odvezali. Laffemas je padel iz nje nalik famnu, polumrtev in bled kakor zid, ves zbit in polomljen, z obrazom polnim podpluteb. Cogolin se je ponosno razkoračil pred njim, kakor je večkrat videl Capestanga. Laffemas je v brezumni besnosti izdrl bodalo, da bi se zakadil vanj; toda težka roka mu je padla na ramo.

"Pomalem, hudiča, pomalem!" je zahreščal porogljivo Rinaldov glas.

Richelieujev vohun, ves nor od groze in gneva, je bil zvezan, kakor bi trenil. Uro nato so ga privlekli Rinaldo in njegovi berači v Bastiljo.

XLIX.

Zaljubljen tiger.

Luconski škof je imel tisto jutro dolg pogovor s skrivnostnim kapucinom, ki ga je večkrat prišel izpovedovat in se je imenoval oče Jožef. Po menihovem odhodu se je potopil Richelieu v dolgo premišljevanje.

"Zvijača in sila!" je mrmral sam pri sebi. "Oče Jožef ima prav. Ti dve lastnosti sta orožje, brez katerega se vladati ne da. Najprvo je potrebna laž, da zgradiš teorijo; nato krvniška sekira, da jo uveljaviš v praksi. A treba je nekaj, da ukrotim svoje strasti. V tem se pater moti," je nadaljeval Richelieu ter se zamisli "Strasti so znamenje sile; človek brez strasti je potemtakem neraben za vladarja!"

Škofov pogled je pal na papir, ki je ležal pred njim na mizi.

"Ta listič," je dejal in mračno zgrbančil obrvi, "sem dobil od Laffemasa včeraj ob štirih popoldne. Dozdaj ga ni na izpregled; to pomeni, da je res aretiran. Ali je Concini morda uganil moje misli ter mi napoveduje boj? Ne," je dodal s pretečim glasom. "Laffemasa ne morem in nočem pogrešati....."

Nekaj minut je korakal počasi po svoji delavnici. Oblečen je bil po vojaško, kakor zmerom, in ob boku mu je visel meč.

"Pojdimo!" je vzdihnil nato.

S trdnim korakom je stopil v sobo na koncu hodnika. V tem prostoru, ki ni imel drugega vhoda za zrak in luč kakor ozko lino, je bila zaprta Marion Delorme. Ko je vstopil Richelieu, je vstala. Bila je bledejša nego sicer, toda hudomušni smehljaj je krožil njena usta še vedno.

Nekaj hipov sta se merila z očmi. V Richelieujevem pogledu je žarela ljubezen: prezirna in kruta ljubezen višjega bitja, ki mu je ženska zgolj orodje sile.

"Predvčerajšnjim," je začel brez dolgega uvoda, "sem vam ponudil milijon to je premoženje, ki ga francoska kraljica nima v svoji zasebni skrinjici. Razen tega sem predlagal, da vam kupim v Parizu dvorec in ga uredim po kneževsko, ter vas storim lastnico hiše, ki jo imam v pariški okolici. Obljubil sem tudi, da vam podarim toliko zlatnine in draguljev, kolikor si jih le morete zaželeti....."

Marion se je zasmejala na glas.

"Oprostite mi, gospod škof", je dejala, smejoč se nazoru in trepetaje navznoter, "a moram se vam smejati, ko govorite kakor kak beležnik. To ni priznanje ljubezni, to je inventar!"

Richelieu je izpremenil barvo. Njegovo lice je dobilo okruten in mrkel izraz.

"Izvolite vendar sesti svetlost", je rekla Marion s prikupnim glasom. "Ne? Potem ne zamerite, če žalim v vas veličanstvo božje, ki ga predstavljate tako imenitno. in sedim, ko moj pastir stoji!"

To rekši se je malomarno spustila v naslanjač.

"Včeraj," je povzel Richelieu, "sem vas obvestil, da ste kompromitirani v neki — zaroti zoper varnost države. Vsi dokazi so v mojih rokah. Povedal sem vam, da je v naših časih potreba strahovati javno razpoloženje z zgledi neizprosne pravičnosti, in da vas niti vaš spol, niti vaša mladost, niti vaša lepota ne morejo obvarovati kazni....."

Spet je zadonel njen zvonki smeh.

"Da!" je zaškripal Richelieu. "Tudi včeraj ste mi odgovorili s tem svojim prokletim smehom."

"Kako ne bi, ko govorite tako sodniško! Tudi to ni priznanje ljubezni, svetlost; to je obtožnica!"

Richelieu je čutil, kako mu narašča v prsih gnev.

"Kar na dan z besedo, svetlost. Predvčerajšnjim sva delala inventar; včeraj je bila na vrsti obtožnica; kaj bom slišala danes?"

Škof se je vzravnal ter iztegnil roko, kakor bi tiger vzdignil šapo.

"Prav imate," je dejal. "Danes ne bom notar, niti ne sodnik."

"Ampak krvnik?"

Richelieu je sklonil glavo. Ko jo je vzdignil, ga je bilo groza pogledati. Marion je vstala. Pošast strahu je sikala nekje blizu nje.

"Krvnik?" je dejal Richelieu, in njegove ustnice so se zavihale v peklenskem smehu. "Zakaj pa ne?"

Marion je bila hrabra. Škofova odkrita grožnja jo je razjarila kakor udarec z bičem. Upor je vzplamenel v njenih lepih očeh.

"Dobro!" je rekla. "Kje je sekira, gospod? Dokler morem sama razpolagati s svojim telesom, mi je smrtonosni poljub njene ostrine ljubši od gnusnega dotika vaših ust!"

"Ne!" je izbruhnil Richelieu s pridušenim glasom. "Ne mislim tebe! — Na morišče ne pojdeš ti, marveč on, ki ga ljubiš! Za tvojega ljubimca gre. Cinq-Mars je v moji oblasti, da veš. V tvoje roke sem dal njegovo usodo."

Marion Delorme je vztrepetala do duše. Pokrila si je obraz z rokami ter zamrmrala:

"Ubogi fant! Ljubezen, ki se je začela porajati do njega v mojem srcu, mu ni bila v blagoslov!"

Richelieu jo je videl, kako omaguje.

"Držim jo!" si je dejal. "Poslušajte, Marion, Vi sami ste me pripravili v obup. Tem slabše za vas in zanj. Jaz sem močnejši od vaju dveh. To uro pojdem v Louvre ter se prijavim kralju. Dokažem mu, da je bil markiz de Cinq-Mars izmed najzagrizenejših pristašev vojvode Angoulemskega. Še nocoj, Marion, bo spal vaš ljubimec v Bastilji, čez nekaj dni pa stopi pred sodnike, ki bodo zahtevali njegovo glavo..... Ali se vam zdi tudi topot, da govorim o inventarjih in obtožnicah? Nemara je to tista izpoved ljubezni, ki gane vaše srce!"

Marion je tretjič udarila v smeh. A zdaj je zvenel njen smeh strahotno, kakor krik bolečine.

"Izpoved ljubezni? To? Recite rajši raport, gospod škof! Govorili ste kakor policijski vohun. Veste, kaj bi vam odgovoril gospod de Cinq-Mars, da je tu navzoč? Dal bi vam odgovor, kakršen pristoji ovaduhom, in ker ga ni zraven — evo, dam vam ga jaz!"

Marion je nenadoma pristopila ter vzdignila roko. Njena drobna dlan je tlesnila z vso silo po škofovem obrazu!

Vojvoda se ni zganil. Ženska zaušnica je malodane naslada. — Toda njegov smehljaj je postal še ostrejši.

"Izpred mojih oči!" je velela Marion.

"Pojdem," je dejal Richelieu tako mirno, da se je Marion zdrznila. Samo nekaj vam še povem: to, da ste obsodili markiza Cinq-Marsa na smrt. Naj mi uide, ako more. Jutri ali čez štirinajst dni, čez leto dni, deset let ali dvajset let dam izvršiti vašo smrtno obsodbo!"

To rekši se je poklonil in šel.

V pritličju se je ustavil pred vrati sobe, v kateri je bil zaprt Cinq-Mars, neslišno je odprl linico in pogledal. Videl je razbito pohištvo, strgane zavese ter mladega moža, ki je nepremično klečal v kotu in tiščal glavo v naslanjač.

Richelieu se je nasmehnil. Ko se je nasitil prizora, je zaprl linico in šel. Minuto nato je odjahal v Louvre.

Našel je kralja na malem dvorišču v sokolarjevi družbi. Luynes je nevšečno pogledal škofa in pomislil:

"Evo ti sokoliča, ki pade lepega jutra name, kakor da sem navaden žerjav. Toda čuvaj se, sokol moj; nakoplješ si posla s kraguljem, ki zna vrniti nemilo za nedrago."

"Dobro jutro, gospod škof", je odzdravil kralj.

"Sire", je dejal Richelieu z globokim poklonom, "žal mi je, da motim vaše veličanstvo v tako lepem opravku. Lovska umetnost je izmed najžlahtnejših, kar jih premore svet. In gospod vojvoda Luynski zasluži, da bi postal njen veliki mojster."

"Nu, nu," je zamrmral Luynes, morda pa ni tako hudoben, kakor se vidi na prvi pogled."

"Če vas prav razumem, ste prišli na oseben razgovor z menoj?" je vprašal Ludvik nemirno.

"Na avdijenco, sire...... V interesu države."

"Dobro, gospod. Čez pet minut pridem v svojo sobo in ukažem sklicati državni svet."

"Ne sire!" je vzkliknil Richelieu s pridušnim glasom. "Kar imam povedati vašemu veličanstvu, je strogo zaupno."

Nato se je škof priporočil in krenil v predsobo kraljevega kabineta. Ne čez pet minut, ampak čez pol ure — zakaj Luynes je nalašč zadržal vladarja — ga je poklical sluga v kabinet. Ludvik XIII. je bil sam.

"Poslušam vas," je velel Richelieuju, ki je spoštljivo čakal nagovora.

"Sire, Pariz je miren. Vsa nevihta se je razpršila, da nihče ne vidi sledu. Ako bi bili nastopili očitno proti množici, kdo ve, kako bi stala zdaj naša stvar! Z dobro mislijo, ki vas je napotila, da ste se uprli prigovarjanju nasilja, Vam je poslal bog očiten dokaz svoje milosti, sire! A to še ni vse. Nebo, ki rado pomaga svojim varovancem, hoče vendar, da si pomorejo tudi sami. Iskra njegove oblasti, ki je dodeljena kraljem, jim ni dodeljena zaman. In zato, veličanstvo, mislim tudi jaz da je prišel trenotek dejanja, a ne po nasvetih maršala Ornana in vojvode Luynskega, marveč z zvijačo in silo hkrati."

"Dobro! Svetujete mi, da naj aretiram gospoda Guiškega?" je hlastno vprašal kralj.

"Bog me varuj, sire! Pozneje, da. Še enkrat pravim vašemu veličanstvu: z zvijačo in silo hkrati."

Ludvik XIII. se je ozrl v svetovalca s pogledom, ki je izražal hkrati zaupanje in sum.

"Dovolite sire, da se poslužim prispodobe...... Ovčarju so prišli povedat, da se klati v sosešćini lev ter ogroža njegovo čredo. Vzemi svojo palico, dobri pastir, poišči leva in ga napadi! je rekel nekdo. "Ustreli ga z lokom!" je svetoval drugi. "Evo njegove jame," je menil tretji," kar zazidaj ga vanjo." Ovčar je poslušal vse dobre svete; ker pa je hotel res oteti čredo, je storil po lastni glavi. Počakal je, da je lev zaspal, nato pa je zlezel v njegovo votlino ter mu odščipnil krempelj, en sam posamezen krempelj se mu je zdel tako zamalo, da se je le potuhnil in smejal. Drugi dan se je človek vrnil in storil kakor prejšnji večer; in spet je mislil lev: en krempelj več ali manj, kaj je to meni! Z eno besedo, sire, tako se je vrstil dan za dnem in krempelj za krempljem, dokler ni imel lev praznih šap. Tedaj šele se je osvestil in zarjul: "Pastir, z glavo mi poplačaš svojo predrznost!" Toda pastir se je smejal in zvezal leva, ki se ni imel s čim braniti. Evo vam moje prilike, sire!"

Ludvik XIII. se je nasmehnil in rekel z mehkim glasom:

"To je tisti Cinq-Mars, ki je nedavno izgubil očeta?"

"Da, sire. On je eden izmed levovih krempljev; vsekako tisti, ki ga izrujete najleglje. Vojvoda se niti ne zave, kam merite s tem."

"A slišal sem, da je bil Cinq-Mars pravzaprav Angoulemov pristaš!"

"Cinq-Mars ni niti za Angoulema, niti za Guisa, marveč zoper kralja. Angouleme je v Bastilji, zato se je markiz pridružil Guisu."

Ludvik XIII. se je zamislil.

"Ali je takih krempljev mnogo?" je vprašal nato.

"Ne, sire, poščipati jih bo treba kvečjemu dvajset."

Kralj se je zdrznil in zamrmral:

"S tem hočete reči, da naj sestavimo proskripcijsko listo?"

"Sire, sestavljena je!"

Richelieu je izrekel te besede s tako trdnim in rezkim glasom, da ga je kralj ošinil z očmi. Toda z občudovanjem, ki ga je izražal ta pogled, se je družila nejasna groza.

"Ah," je pomislil, "zakaj sem pehnil od sebe Capestanga! On bi bil hrabro naskočil leva in ne bi svetoval svojemu kralju, naj postane zalagatelj ječ in morišč!"

"Sire," je povzel Richelieu tisti hip, "okrhati levu šape, s katerimi bi vas mogel raniti, je mnogo, toda ne dovolj. Treba je tudi varovati in braniti one redke ljudi, ki so vam vdani. Sire, enega vaših najzvestejših in najgorečnejših podanikov so vrgli sinoči v Bastiljo. Rotim vas, sire, vrnite svojemu nedolžnemu služabniku prostost!"

"To mi je ljubše!" je vzkliknil mladi kralj. "Kako mu je ime?"

"Laffemas!"

"Kaj! Sin nekdanjega sobarja tvojega očeta?"

"Da, sire. In vsa njegova krivda je, da se je izkazal preveč vnetega v vaši službi."

"Dobro," je rekel Ludvik XIII. in stisnil ustnice.

Odprl je miznico ter vzel iz nje dvoje že pripravljenih listov, ki jih je bilo treba samo podpisati in vstaviti ime. Prvi je bil zaporno povelje, drugi — nalog za izpustitev. Kralj je prijel za pero.

"Sire," ga je ustavil škof, "še dvoje bi hotel povedati".

"Recite, gospod škof. Vaši preudarnosti zaupam neomejeno."

"Sire, gospoda Laffemasa so spravili v Bastiljo ljudje, ki jih ne poznam; jasno mi je o njih le to, da so vas hoteli oropati zvestega sluge. Zato bo politično, ako jih pustite v veri, da je zaprt. Vsled tega je prav tako potrebno, da bi se bralo Laffemasovo ime v odpustni knjigi, kakor bo dobro, da ostane v jetniškem imeniku še naprej."

"Pri moji veri, gospod, vi mislite na vse! je vzkliknil kralj z občudovanjem.

"Da, sire! Iz enakih razlogov ne gre, da bi vojvoda Guiški vedel, kam je izginil mladi markiz de Cinq-Mars. Njegovo ime ne sme priti v imenik jetnikov; gospod de Cinq-Mars sme biti v hipu svojega prihoda v Bastiljo samo še — številka!"

Mladega vladarja je izpreletel mraz. Srce mu je zastalo od tesnobe.

"Prav," je dejal po dolgem molčanju. "Nihče naj ne ve, da je Laffemas svoboden; nihče naj ne sluti, da je Cinq-Mars jetnik."

Richelieu se je ugriznil v ustnice do krvi, da ni zavrisnil od veselja. Ludvik XIII. je položil predse prazen list, na katerem ni bilo nič razen pečata. Zastavil je pero in pomislil. Toda Richelieu je dejal:

"Ako mi vaše veličanstvo dovoli, vam lahko narekujem ukaz v primerni obliki."

Kralj je pokimal. In Richelieu je narekoval:

"Gospodu guvernerju naše Bastilje pri Vratih sv. Antona.

Gospod de la Neuville, guverner naše državne trdnjave, naj izroči osebo, ki se mu bo ustno zaznamovala v roke predložitelja tega ukaza.

Dotični jetnik se izpusti brez kakršnihkoli vpisnih formalnosti, in nihče izmed straže ne sme biti navzoč pri njegovem odhodu.

Iz rok predložitelja sprejmi gospod de la Neuville državnega jetnika, ki se takoj zapre v posebno celico. Bastiljskemu guvernerju, stražnikom in ječarjem je strogo prepovedano razgovarjati se z jetnikom ali izpraševati ga, kako mu je ime.

Pričujoči ukaz se izvrši, kakor hitro ga naš odposlanec predloži gospodu de la Neuville. Tako hočemo in zapovedujemo, zakaj takšna je naša kraljevska volja.

Dano v našem Louvrskem dvorcu, danes, dne devetnajstega decembra leta milosti 1610.

Ludvik, kralj francoski in javarski."

Kralj je končal.

"Ali veste, gospod škof," je izpregovoril s čudnim, skoraj veselim nemirom, da je to povelje prvo, ki sem ga napisal od kraja do konca s svojo lastno roko?"

"Sire," je dejal Richelieu, "čas je že, da se vaše veličanstvo navadi kraljevati!"

To rekši je vzel pergamen, ter ga spravil naglo v prsni žep.

Vrnivši se domov, je nemudoma poklical mladega plemiča, ki je opravljal v njegovi hiši službo nekakšnega gardnega oficirja. Zakaj sleherni velikaš si je držal takrat po stari fevdalni šegi še nekaj oborožencev.

"Gospod de Chemant," je dejal, "izvolite prebrati to pisanje."

Mladi mož je vzel pergamen s kraljevim podpisom ter ga prebral, ne da bi trenil z očmi: bil je vajen železne discipline, s katero se je obdajal luconski škof že tedaj.

"Ali ste razumeli, Chemant?"

"Da, svetlost. Treba je vzeti nekega jetnika iz Bastilje in oddati zato drugega, tako da ne izgubi gospod de la Neuville ničesar."

"Dobro, moj vrli Chemant."

"In kdo je tisti, ki ga osvobodim? Vedeti moram njegovo ime."

"Laffemas, je dejal Richelieu.

"In koga oddam bastiljskemu guvernerju?"

"Jetnika, ki je zaprt v pritličju," je odgovoril škof.

"Kaj! Gospoda markiza de....."

"Jetnika, ki je zaprt v pritličju!" ga je prekinil Richelieu z ledenim glasom. "Slabo ste brali, Chemant! Gorje mu, kdor zve jetnikovo ime!"

"Dobro, svetlost, odpravim se takoj."

"Ne. Drevi pojdete, ko bo vse že spalo po mestu. Brez hrupa in brez prič. Dobro kočijo in enega vaših ljudi vzemite, ki naj sede oborožen na kozla; vi pa zraven jetnika, s pištolo v roki. Razumete?"

"Da, svetlost!"

"Povejte gospodu de la Neuville, da ga posetim jutri sam ter mu prinesem kraljeva navodila glede novega jetnika. Idite zdaj!"

L.

Številka 14 v Zakladnem stolpu.

Širok jarek s stoječo vodo, iz katerega so se razlegali v poletnih nočeh turobni glasovi krastač, kakor bi sililo ječanje izza strahovitega zidovja...... Verižni most, brana z jeklenimi zobmi osem stolpov-velikanov, stisnjenih drug k drugemu nalik vojščakom, razpostavljenim v bojnem četverokotu...... Vlažna dvorišča, kjer je caroval somrak in zmagovito davil dnevno svetlobo; med njimi železne mreže in vrata, zevajoča kakor žrela pogoltnih zveri...... Stopnice, ki so držale navzdol, v nepovratne globine...... Težko molčanje, ki ga je motil le korak patrulj in monotoni glasovi straž, kličočih si parolo...... Zamrežena okna; za njimi zdajpazdaj bled, izmučen obraz......

To je slika Bastilje.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Številka 14 v Zakladnem stolpu je bila velika in lepa soba: ležala je v drugem nadstropju, z razgledom na polje. Široko dvorišče, ki je obdajalo celoto zgradbe in se ostrilo proti ulici Sv. Antona, končevaje se tamkaj v glavnih vratih, je bilo na tem kraju tako ozko, da se je mogel jetnik v drugem ali tretjem nadstropju Zakladnega stolpa pokazati mimogredočim in celo preklikavati ž njimi. Ta točka je bila vsled tega posebno nadzorovana: četvero vojakov se je izprehajalo neprestano ob stolpovem znožju, štirje drugi pa so bili nameščeni na obzidju, z nalogom, da naj streljajo na vsakogar, kdor se približa......

Celica št. 14 je bila opremljena z dobro posteljo, mizo, dvema stoloma in naslanjačem. Tla je krila preproga, slaba že sicer in ponekod raztrgana, ali vendar preproga. Da ni bilo mreže na oknu in težkih, z železom okovanih vrat, bi se bil zadovoljil s to sobo marsikateri malomeščan in celo kak revnejši plemič.

Vitez de Capestang je pomnil v svojem življenju malo tako sijajnih sob, kakor je bila ječa princa Condeškega v Bastilji; prištevala se je pač med prostore, namenjene jetnikom najvišjega stanu.

Tisti dan okrog osmih zvečer je ležal polukraljevski zločinec zleknjen v naslanjaču ter stokal nad svojo grenko usodo, medtem ko je paznik pospravljal mizo. Sodeč po ostankih sočnega piščanca, o-

kusne pečenke in ocvrte ščuke pa je bilo prinčevo življenje vseeno boljše, nego je tožil samemu sebi.

"Dajte, dajte visokost," je rekel paznik s tisto raskavo priljudnostjo, ki je značilna za manj odurne zastopnike tega poklica, "nikarite tako ne žalujte, hudiča! Kdo ve, morda se odpro vrata vaše kletke prav kmalu."

"Kaj hočeš reči?" je poskočil princ, vznemirjen po skrivnostnem glasu in obrazu svojega ječarja.

"Čudne stvari se gode tam zunaj. Ljudstvo se zbira in vpije, oboroženi meščani postopajo v trumah okrog: komur to ne diši po puntu, mora imeti preklican nahod...... Bog sam ve, kaj nam prinese jutrišnji dan!"

Po tej filozofski opazki je mož upihnil svečo, ki je gorela na mizi, ter odšel, ne da bi povedal jetniku kaj več.

"Oho!" je vzkliknil princ sam pri sebi. "Trenotek je ugoden novemu pismu. Kričanje sem slišal tudi jaz; ni dvoma, da je veljalo meni. Ljudstvo zahteva mojo oprostitev!"

Ves razgret od misli, da se punta zaradi njega ves Pariz, je Conde pristopil k oknu. Jasna mesečina je belila okolico trdnjave; in ko je spustil po nji oko, je zagledal senco moške postave onkraj jarka. Mož ki ga straža gotovo še ni bila opazila, je pozorno motril trdnjavo. In zdajci je prišlo Condeju na um, da išče ta človek njega.

Naglo je zapisal par besedi na košček papirja: in ker ga ni imel obtežiti z drugo rečjo, je zavil vanj tolar za šest liver. Nato je skočil k oknu ter ga odprl. Neznanec je stal še vedno tam kakor prej. Princ je glasno zakričal, da bi ga opozoril nase, in zalučil papir s srebrnjakom skozi omrežje. Videl ga je leteti čez jarek. Mož je priskočil ter ga pobral; še tisti hip je počilo dvakrat zapored: vojaki so streljali na nočnega izprehajalca. Toda Conde ga je videl, kako je mirno odšel, ne da bi storil le en korak hitreje od prvega.

Dva nova strela sta blisnila za njim. Ali sta ga zadela? Conde ni videl ničesar več.

Kaj je bilo z neznancem? Ali je bil ubit? Princu je gorelo v glavi, in srce mu je tolklo, kakor bi se hotelo utrgati. Čakal je; slehrna minuta se mu je zdela daljša od večnosti same. Zdajci pa je zaslišal hrup; prihajali so po stopnicah, odklepali so vrata!

Vstopilo je 10 oboroženih paznikov s plamenicami v rokah, in za njimi guverner Bastilje.

"Svetlost", je izpregovoril La Neuville ter se odkril do tal, "občevali ste z vnanjim človekom. Nič ne tajite, videli so vas."

"Kdo pravi, da tajim?" se je spozabil princ. "Občeval sem, resnica je!" —

"Prav žal, svetlost!" je dejal La Neuville s hudomušnim nasmeškom. "Če bi tajili, bi vam lahko prizanesel s strogo odredbo, ki je vsled vašega priznanja neizogibna."

"Kakšno odredbo mislite?" je jeknil Conde, ki se je takoj skesal, da je popustil svojemu poštenju.

"Predpisi so strogi, svetlost. Primoran sem vas prestaviti drugam."

Conde se je odahnil: da le ni bilo hujšega!

"Gospod častnik,' 'je povzel guverner, obrnivši se k oficirju, ki je bil prihitel za njim, "sprejmite njegovo svetlost v številko 4 Nad vodnjakom. Soba je izmed tistih, ki so določene za prince; škoda je, da ima razgled na notranje dvorišče."

Conde ,ves vesel, da je opravil tako poceni, je pokimal z glavo.

"Kako, gospod guverner," je rekel častnik Neuvillu, "številka 4 je vendar zasedena! Kam naj denemo jetnika, ki ga imamo tam?"

"Kam drugam nego semkaj!"

Condeja so odpeljali v stražnico, kjer je čakal pol ure; nato so ga vodili po mnogih stopnicah in dvoriščih ter ga zaprli nazadnje v veliko celico, številko 4 Nad vodnjakom. Bila je podobna prejšnji kakor hotelska soba hotelski sobi le s to razliko, da je bilo hotelu ime Bastilja in je uživala njegova svetlost odslej namesto ljubkega razgleda po mestni okolici, resnejšo panoramo tesnega in mračnega dvorišča......

Vrnimo se zdaj v Zakladni stolp in ozrimo se na jetnika, ki je zavzel Condejevo mesto!

Možu utegne biti petinštirideset let; mlad je še, vzlic svojim belim lasem, grenkobni črti ust in brezkrvni polti obličja. Njegova prikazen je živa slika obupa in popolne brezbrižnosti do vsega, karkoli ga obdaja. Zdi se kakor bi niti ne bil opazil, da so ga prestavili v drugo celico. Brez najmanjšega drhtljaja sedi v naslanjaču, kjer je tarnal še malo poprej Conde, ter strmi nepremično v rumenkasti plamen sveče, ki plapola na mizi. Kakšne strašne misli so neki vzrok te okamenelosti?

Le včasih oživi jetnik. Vstane, s širokimi koraki premeri sobo, in vsa njegova vnanjost se izpremeni od notranjega viharja; oči mu plamene, omrtvele roke se dvigajo, kakor bi rotile in grozile, in ustnice, pravkar še skrivljene v obupnem krču, se razigrajo v kletvah in nerazločnih prošnjah. A tudi ta burja uplahne. Ihtenje bruhne iz jetnikovih prsi; s shujšanimi prsti si zakrije oči, ne more pa ustaviti solz, ki mu vro nizdoli v dveh vročih pekočih sragah.

'Moja hči!" ječi siromak. "Joj, kdo mi pove, kaj so storili z mojim otrokom? Oh! moje milo, ljubljeno dete! Zgrabili so me in me odtrgali od sveta baš v trenotku, ko sem iztezal roko po kroni; in vendar se nisem ubil! Ostal sem, da bi živel zate, Gizela!"

Minuta za minuto se utrinja v večnost. Jetnik sedi spet pri mizi ter podpira glavo z dlanmi. Tenki glas zvonca v bastiljski kapeli se razleže v noč; njegov turobni klic jekne dvanajstkrat in utihne.

Jetnik ni slišal polnočne ure. Sveča umira; še enkrat švigne

plamen kvišku, nato ugasne z žalostnim prasketanjem. Soba št. 14 v Zakladnem stolpu je zalita z gosto temo. In v tej črni temi hropi ihtenje vojvode Angoulemskega!

LI.

Capestangov tretji dvoboj s Cinq-Marsom.

Vitez de Capestang se je nastanil pri "Dobrem naključju". Ime gostilne mu je ugajalo, ne glede na to, da je bila izvrstna, vabila pa je pustolovca tudi bližina "Velikega Henrika", ki je ležal zdaj v žalostnih razvalinah. Capestang je bil pač izmed tistih preprostih src, ki se rada oklepajo znanih reči.

Njegova prva pot je bila v Lombardsko ulico. Našel je Cogolina pred hišnimi vrati, visoko na lestvici, mažočega nekaj z barvo po izvesku. Turlupin, Gautier-Gargouille, Gros-Guillaume in lastnik "Brljavca, ki grabi" so se gnetli spodaj ter z vnemo opazovali njegovo delo, ž njimi vred pa tudi velika truma zijal. Capestang se je vrinil med nje in gledal takisto, dokler ni oproda končal. Cogolin je zagledal viteza baš v trenotku, ko se je obrnil in hotel zlesti na tla. "Corbacque!" je zavpil na ves glas ter vzmahnil z rokami; pri tem je izpustil klin, čopič in lonec ter se zakotalil nizdol. Ali padci so bili z batinami vred oprodova špecijaliteta. Brez nezgode je dospel v mehko cestno blato, in kakor bi trenil, je stal na nogah.

"Joj, gospod vitez! Kolika radost! Corbacque! Danes se pišem Sreča z nepopisno velikim S!"

"Mrcina!" je odgovoril vitez in ga prijel za uho. "Ali ti nisem že stokrat rekel, da ne smeš preklinjati po moje!"

"Oh, gospod, veselje in pamet se kregata kakor pravi moj bivši gospodar Turlupin."

"Kako bivši?" se je začudil Turlupin. "Mari me misliš poslati v penzijo?"

"To se razume, ker sem našel pravega. Cogolin ima na svetu le enega gospodarja, ki mu je obljubil večno zvestobo: gospoda viteza Capestanga!"

Pustolovec je krenil z vso družbo v krčmo ter ukazal pol tucata steklenic saumurca, kar je navdalo zlasti igralce z odkritosrčnim spoštovanjem.

"Povej mi vendar," je dejal med razgovorom, "kaj si počel tam na lestvici? Mari si igral Jakobovega angela?"

"Slika predstavlja brljavega komisarja, ki je po krivem odrl krčmarja za čeden kupček srebra. Ker pa mu je presedalo gledati, kako ga zasmehujejo javno v podobi in besedi, je včeraj vrnil tolarje s pogojem, da se tabla izpremeni. Krčmar je bil v zadregi, zakaj nov izvesek se malokdaj dobi zastonj. In tako mi je prišlo na um,

da v izpolnitev komisarjevega pogoja pravzaprav ni treba velike izpremembe.''

''Kakšne pa?'' je vprašal Capestang, sluteč, da je uganil oproda novo hudobijo.

''Zelo majhno, gospod. Pred dobro uro se je glasil napis: ''Pri brljavcu, ki grabi''.

''Nu?''

''Nu, zdaj pa sedimo pri ''Brljavcu, ki vrača.''

''Lepo'', je zagodrnjal krčmar v skrbeh. ''Toda komisar se lahko ujezi ter mi izposluje konopljeno ovratnico. Kaj bo tedaj?''

''Prava reč!'' je dejal Capestang. ''Ako se zgodi nesreča, morajo pač vaši dediči vnovič popraviti napis, tako da se bo glasil: ''Pri brljavcu, ki obeša!''

Gautier-Gargouille se je hotel zadušiti od smeha. Gros-Guillaume je proglasil, da treba šalo zaliti, in brž naročil še dve steklenici ''na račun tega plemiča, ki je tako dovtipen gospod.'' Turlupin pa je vzkliknil:

''Dajte mi roko, gospod plemič! Naš človek ste; prav lahko bi igrali komedijo.''

''Saj jo igram vsak dan,'' je dejal Capestang z veliko resnobo.

''Res? Katero vlogo neki?''

''Bahača,'' je rekel pustolovec ter izlil kozarec vase.

''Kolega!'' je viknil Turlupin ves navdušen.

''Mislil sem si, ko sem ga vprvič pogledal!'' je pritegnil Gautier-Gargouille.

''Pozna se mu po načinu, kako naroča pijačo!'' je vabljivo izjavil Gros-Guillaume.

''Gospod,'' je povzel Turlupin, kadar vas bo volja, se lahko združimo; nastopati z vami bo zame velika čast.''

''Vsa čast zame,'' je odgovoril vitez skromno. ''Držim vas za besedo, in če se ponudi prilika, gospoda, vas primem tudi za vaš talent''.

Pogostivši slavno Turlupinovo družbo z dobrodejnim vincem in še dobrodejnejšo vljudnostjo, je krenil vitez proti Vaugirarski ulici, za njim pa Cogolin v predpisani razdalji treh korakov.

''Zbogom na vekomaj'', je vriskal oproda v srcu, ''zbogom batine, zbogom smola, živela sreča! Moj gospodar je prišel na konja, o tem je škoda dvomiti in zame se bliža slavna doba, ko bom jedel po štirikrat na dan razen v adventu, velikem in kvatrnem postu; takrat se bom mastil po petkrat, v odškodo za čase, ko sem jedel vsaka dva dni po enkrat!''

Ko pa je vitez zavil proti ''Dobremu naključju'' namesto v kako imenitno gostilno, je odnehal tudi Cogolin v svojih lukulskih načrtih.

''Končno pa jed ni glavna stvar'', je rekel sam pri sebi. ''Glavno je to, da je moj ljubi vitez živ in zdrav!''

Ves isti dan je Capestang iskal Gizelo Angoulemsko. Globoka radost, ki ga je bila navdala v Effiatu, je zdaj pojemala. Gizela sicer ni bila markiza, niti ni bilo velike nevarnosti da bi postala kdaj; toda vitez si je ustvarjal nove, vsaj na videz opravičene strahove.

"Ljubi me," si je zatrjeval. "To je gotova stvar. Ali je pa tudi mogoče, da bi tako visoka dama podala roko siromaku, kakršen sem jaz? Ne, ne! Vojvoda Angoulemski ji ne dovoli nikdar......"

Pustolovec je skončal svoje premišljevanje z globokim vzdihom. Vzlic vsemu pa je hotel videti Gizelo. Da se nahaja vojvoda v Bastilji, mu ni bilo znano, zato ga je iskal brez konca in kraja. Po 2-krat se je oglasil v Progarski in Dauphinski ul., ne da bi videl živo dušo; tudi hiša v Meudonu je stala zapuščena. In kaj? Zvečer se je vrnil k "Dobremu naključju" ves vesel, ker ni opravil ničesar! Prepričan je bil, da bo trenotek prihodnjega svidenja tudi trenotek ločitve na vekomaj, in misel, da je ta bol še daleč, ga je nehote tolažila......

Ko je napočila noč, je krenil proti Bastilji. V svoji preprostosti si je štel za zlo, da je spravil princa Condeškega v ječo, in resno je premišljal, kako bi ga osvobodil. To drzno podjetje ga je mikalo tem bolj, ker bi se bil rad znesel nad nehvaležnim kraljevičem.

Dospevši do jarka, ki je obdajal staro trdnjavo, je začel iskati z očmi primerne točke; samo da pride noter, potem bo že kako! Kaj stori, ako vdere v Bastiljo, se niti ni vpraševal, vedel je le, da hoče rešiti Condeja. In končno, mari ga ni navdahnila v odločilnem trenotku še vedno prava misel?

Postavil je Cogolina za stražo nedaleč od velikih vrat ter krenil na desno. Svetla mesečina mu je kazala pot. Čim delj je hodil, tem očitnejša mu je bila brezupnost njegovega podjetja, tembolj trmoglav pa je postajal tudi njegov namen.

Ustavil se je na kraju, kjer je tekel jarek prav mimo vznožja enega izmed stolpov. Capestang, ves vročičen od vratolomnih misli, ki so mu polnile glavo, je bahato zamahnil proti Bastilji, kakor bi jo vabil na boj. Zdajci pa je vztrepetal. Eno izmed ozkih stolpovih oken se je bilo odprlo in nekaj belega mu je priletelo v krepkem lučaju tik pod noge.

Z utripajočim srcem se je sklonil in pobral tisto belo stvar; bil je papir, obtežen s srebrnjakom. Takoj nato so jeli streljati nanj; razločno je videl, kako je prhalo v travi kroginkrog njega.

"Oho!" je dejal, "arkebuzne krogle dežujejo name! Glej! glej!"

Umaknil se je vojakom iz streljaja. Ko je našel Cogolina, je odvil svoj papir.

"Joj, gospod," je vzkliknil oproda, "streljali so! Pa ne more biti na vas?"

"Nič hudega," je rekel pustolovec. "Iz bastilskih arkebuz ne

lete krogle, ampak tolarji; vidiš, pobral sem enega zate!'' je dodal, moleč Cogolinu težki srebrnjak, ki ga je bil našel v papirju.

''Oho!'' je dejal Cogolin osuplo. ''Če je tako, se pojdem prihodnjič tudi jaz nastavit!''

Capestang je v mesečni prehitel pisavo z očmi. Bilo je kaj kratkobesedno:

''Parižani! Pomagajte princu Condeškemu, ki umira od bede v celici št. 14, v Zakladnem stolpu!''

Srce se je skrčilo pustolovcu.

''Od bede umira v ječi,'' je zamrmral, ''in jaz sem ga spravil vanjo! Čemu? S kakšno pravico? Nesrečni princ mi ni storil ničesar žalega: meni ne! Da, če bi bil to Guise, ki me je opsoval! Če bi mogel vtakniti njega v celico št. 14! Eh, prazne želje...... Guise, ki me je osramotil, je prost, Conde pa umira od vsakatere nesreče! Corbacque!''

Žarka domišljija mu je slikala princa v smradnem brlogu, kjer živi siromak ob kruhu in gnili vodi, čakaje, da ga odreši smrt. In hkrati ga je vznemirjala misel, kako zabavno bi bilo, posaditi vojvodo Guiškega vsaj za nekaj dni na njegovo mesto. Ali nocojšnja izkušnja je pričala, da so takšne želje jalove in je nemogoče priti v Bastiljo, kam li rešiti iz nje Condeja!

''Pojdiva!'' je rekel kratko.

Z urnimi koraki se je napotil v ulico Sv. Antona. Tako je dospel na vogal, kjer je stal Cinq-Marsov dvorec: in Cogolin, ki je stopal verno za njim in takisto obujal spomine, je zarenčal sam pri sebi:

''Oh, Lanterne! Prekleti lopov Lanterne!''

''Lanterne!'' je kriknil v temi zadušen glas. ''Na pomoč Lanterne! Pomagajte, ljudje božji!''

Vitez je obstal kakor vkopan. Glas je prihajal iz kočije, ki se je bližala v diru. Gnev in obup sta zvenela v teh klicih na pomoč. Še hip, in kočija je bila vštric!

''Pomagajte!'' se je razleglo vnovič. ''Pomagajte Cinq-Marsu!''

''Cinq-Mars?!'' se je zdrznil pustolovec. ''Ah, Marion, zdaj ti poplačam svoj dolg, magari če me stane življenje! Naprej, Cogolin! Capestang zoper vse!''

Planil je pred konje ter se obesil na uzdo.

''Udrihaj! Udrihaj vendar, živina!'' je zarjul iz kočije osoren glas.

''Na pomoč! Na pomoč! Na pomoč!'' je klical Cinq-Mars s čedalje slabotnejšim glasom.

''Gospod de Chemant!'' je zavpil kočijaž, ''napadeni smo!''

''Sem, Cogolin!'' je zagrmel pustolovec.

Vzlic biču sta konja obstala. Voznik je skočil s svojega kozla; durca kočije so se odprla in zaloputnila. Chemant se je vrgel na Capestanga, kočijaž na oprodo. Cinq-Marsov glas se ni slišal več.

"Poberi se!" je kriknil plemič, ki ga je bil Richelieu poslal s Cinq-Marsom v Bastiljo. Poberi se, lopov!"

"Lopov ti sam!" je zavpil Capestang in potegnil meč. "Ti, ti se poberi!"

"Čuvajte se!" je dejal mladi častnik, videč, da ima opravka s plemičem. "V službi sem. De Chemant je moje ime in moj gospodar je škof luconski. S poti, gospod!"

"A moje ime je de Capestang, in moj gospodar je mojega očeta sin. Nič spoti, dečko!"

"Kaj hočete?" je rekel Chemant.

"Vašega jetnika!"

Chemant se je zagrohotal in navalil na Capestanga. Ostrini sta žvenketali v črni noči, sipaje iskre v temo. Ker sta nasprotnika slabo razločila drug drugega, sta suvala na slepo srečo. Čez dobro minuto je Chemant izpustil meč, zgrudil se na kolena, zastokal in padel po cesti, kakor je bil dolg in širok.

"Ubit?" je pomislil vitez. "Bogme, ni se zgodilo nalašč! Hej, gospod!" je zaklical, sklonivši se k njemu.

Pokleknil je ter prisluhnil. Ranjenec je sopel z naporom.

"Pomagaj, Cogolin. Zanesiva ga k luči."

Prenesla sta ranjenca na levo stran ulice, ki je ležala v mesečini. Tu je videl Capestang, da je prebodel častniku stegno; rana je bila skeleča, a smrtna ne. Pustolovec se je oddahnil.

Ko je vstajal, mu je padlo oko na papir, ki je tičal Chemantu za pasom. Vzel ga je, razgrnil ga in pogledal vanj; po kraljevem pečatu je spoznal, da drži v rokah zaporno povelje. Ne da bi ga prebral, ga je hladnokrvno spravil v žep ter se obrnil h kočiji.

Dočim se je bil vrgel Chemant na Capestanga, je planil voznik na oprodo, kakor smo že omenili. Ta kočijaž je bil pravcat orjak in zraven še oborožen z dolgim bodalom. Urno je skočil s kozla, navalil na Cogolina, ki je držal konje, ter sunil s tolikšno silo, da je kar zmanjkalo sluge; človek bi bil rekel, da se je vdrl v — zemljo.

"Pokončal sem ga!" se je zarežal orjak.

Sklonil se je, da bi ga videl...... Cogolina ni bilo nikjer!

Pač pa je začutil osupli voznik, kako mu je padlo nekaj na hrbet, in hkrati, da mu nekdo ovija obraz z nekakšno kosmato krinko. Kocine so mu silile v oči in usta, da ni mogel ne dihati, ne gledati več! Orjak se je izkušal otresti, poklicati gospodarja na pomoč; ali tisti, ki mu je visel na hrbtu, ga je zajahal zdajci kakor konja, in desetorica koščenih prstov ga je popadla za vrat. Tiščalo ga je huje, čedalje huje; mož je otepal, dokler je mogel, nato pa telebnil po tleh in obležal kakor mrlič.

Cogolin, videč namerjeni sunek, se je bil vrgel na trebuh in bliskoma smuknil pod konja. Strah ga je navdahnil s tisto brezobzirno drznostjo, ki je lastna človeku v vseh obupnih zagatah. Od gole zbeganosti se je vzpel na žival, skočil ž nje orjaku na rame, zamašil mu

usta s svojo lasuljo in jo zavezal nad tilnikom. Nato je začel krčevito daviti sovražnika za grlo, dokler nista padla oba. Videč, da mu ne manjka nobene kosti, je viknil: "Zmaga!" in priskočil na pomoč gospodarju, ki je baš tedaj pobiral Chemanta......

Capestang je odprl kočijo. Cinq-Mars je ležal v nji z zatlačenimi usti in zvezan kakor snop. Ni se ganil, ko ga je vitez razvezal, niti ni zaječal, ko mu je potegnil ruto iz ust. Ubogi markiz se je bil onesvestil.

Cogolin je skočil k njegovi hiši ter jel razbijati po vratih in klicati na pomoč. Kmalu je zaškripal ključ: Lanterne in vratar sta priletela na ulico s svetilkami v rokah in oborožena do zob ter odrevenela od žalosti, ko sta zagledala gospodarja v nezavesti. Vitez ga je ukazal nesti v dvorec; enako so storili s Chemantom in s kočijažem, ki so ga skrbno zaklenili v klet, videč, da se mu vrača življenje. Ko je bilo vse ukrenjeno v markizovo postrežbo, se je vrnil Capestang k Chemantu.

"Gospod", je nagovoril oficirja, ki je ležal ves bled na Lanternovi postelji, "ali se vdaste na milost in nemilost. Ako ne, vas ubijem, dasi s težkim srcem. Ako da, mi povejte kratko in jasno, zakaj vam je Richelieu ukazal peljati markiza Cinq-Marsa v Bastiljo?"

Chemant mu je pogledal žareče v oči ter spoznal, da misli, kar pravi: Bral je svojo obsodbo...... Toda Chemant je bil mlad in je hotel še poživeti na svetu: mari naj bi dal življenje za Richelieujevo razuzdanost? Vzdihnil je in zamrmral:

"Vdam se, gospod!"

Capestang je spravil meč v nožnico, odgrnil nasprotniku rano ter jo skrbno umil in obvezal.

"Govorite zdaj!" je rekel nato.

"Kakšen človek!" je pomislil Chemant. "Ubiti me žuga in hkrati mi streže po bratovsko. Bogme, junak je in pravi kavalir!..... Gospod, je povzel na glas", "resnica je zelo preprosta: njegova svetlost in gospod de Cinq-Mars norita oba za istim dekletom; to je vzrok in nič drugega. Ona ima rajše markiza, kar ni čudo; gospod de Cinq-Mars je kaj prikupen mož. Gospod Richelieu pa ima svoj posebni način ljubezni: v Bastiljo. Cinq-Mars! Tebe v ječo, punico meni! Kaj ne, kako enostaven račun?"

"Kako?" je vzkliknil vitez osuplo. "Kje pravite, da se nahaja dekle?"

"Pri škofu, na Avguštinskem nabrežju, dva koraka od Dauphinske ulice".

Capestang je planil, ne da bi ga poslušal dalje. Tekel je v klet, kjer so imeli voznika, vzel mu plašč in klobuk, zapovedal oprodi, naj ga počaka tu, skočil na kozla — kočija je stala še vedno pred vrati — in švignil z bičem po konjih!

— —

"Svetlost," je javil škofu komornik, stopivši v njegov kabinet, "kočija se je vrnila".

"Dobro!" je velel Richelieu zadovoljno. "Pošlji Chemanta k meni."

"Gospod de Chemant se je menda ustavil spotoma zaradi kake nujne stvari."

"Ustavil?" je ostrmel Richelieu. "Brž mi pokliči kočijaža, da ga povprašam."

Komornik je izginil; vstopil je kočijaž.

"Govori! Kaj se je zgodilo Chemantu? Ali je jetnik v Bastilji?"

"Ne, svetlost," je odvrnil jedek glas. "Gospod de Cinq-Mars je v svojem dvorcu."

"Cinq-Mars..... v svojem dvorcu!" je jeknil Richelieu v osupli grozi. — "Ta glas — oh, čigav je ta glas!"

"In Chemantu, svetlost, smo baš obvezali stegno, ki sem mu ga predrl s temle rapirjem: ena, dve, sunek naravnost, in konec!"

To rekši je vrgel Capestang klobuk od sebe, spustil plašč, čigar ovratnik mu je skrival obraz z ramen, ter se pokazal Richelieuju, ki je drevenel od začudenja in morda tudi od strahu.

"Če hočete, svetlost, vam razložim podrobno", je povzel naš junak. "Izprehajal sem se po ulici Sv. Antona, kar zaslišim markiza Cinq-Marsa, kako vpije na pomoč. In ker imam s tem gospodom star račun, me bliskoma popade želja, da bi si ogledal, kakšne vrste meč nosi s seboj. Hotel sem mu ponuditi dvoboj, ki sva ga morala že parkrat preložiti. Vaš gospod de Chemant je nasprotoval moji želji, in tako sem se lotil njega, dočim je moj sluga zavijal vrat kočijažu. Da vam morem poročati hitreje, sem vzel kočijo, in — evo me tu!"

Hripav stok je stresel škofove prsi. Osuplost nad drznostjo tega moža mu ni dala priti do sape. Njegove oči so se široko upirale v predrzneža, ki ga je izzival v obraz. In hripavo je zarenčal:

"Bahač!"

Capestang se je iztegnil kakor sveča:

"Magari, svetlost, bahač! Toda varujte se ga. Tu zdaj ne igrava burke! Slišal sem, da pišete skrivaj tragedije, svetlost. Le eno samo psovko še, in jaz postanem vaš sotrudnik: pisala bova z bahačevim mečem in namakala ga bova v kri!"

Richelieu ni črhnil več besedice. Ako bi bilo moglo prestrašiti Capestanga sploh kaj na svetu, bi se bil zbal tega tigrovega obraza in režanja teh ust, ki so se zvijale od sovraštva. Richelieu je iztegnil svojo roko proti vitezu, kakor jo nemara iztegne krvnik, da bi pograbil svojo žrtev. Nato je storil zdajci korak proti zvoncu, ki je stal na njegovi mizi. Toda vitez je skočil vmes kakor blisk.

"Svetlost," je dejal s strahotno hladnokrvnostjo, "ali me hočete prisiliti, da vas ubijem?"

Richelieu je pomeril pustolovca, kakor bi ga drobil z očmi.

"Mari se upate vzdigniti roko zoper škofa, kraljevega ministra in namestnika božjega?"

"Upam si, svetlost, pa magari da sedete na kraljevski prestol!"

Stala sta si nasproti: oba vsa bleda in plameneča. Zdajci pa je storil Capestang isto kakor poprej Richelieu, in do kraja, roka mu ni zastala sredi poti! Težko in trdo je padla njegova dlan na škofovo ramo. In Richelieu se je skljucil pod njo!

"Svetlost", je rekel bahač z mrtvaško resnobo, "vse kar pravite, je res: kraljev minister ste in namestnik božji; človeška moč in moč najvišjega, vse, kar ljudje časte in spoštujejo, je zastopano v vaši osebi. Pariz trepeče pred samim pogledom vaših oči. Pravijo, da vidi kralj v vas železni steber, na katerega naj se nasloni monarhija. A jaz gospod, sem malo, nič in še manj ko nič. Kdo ve, kaj bom šele jutri! Morda jetnik, čakajoč rešiteljice smrti v globini ječe, kamor me vržete vi; nemara mrlič ki bo ležal v grobu z odsekano glavo. Toda kaj boste vi, gospod? Kaj vam je namenjeno, ako se vresničijo vaše sanje? Vaše mesto je tik ob prestolu, bolj blizu, nego stoji maršal d'Ancre sam, in vaš delež je vsegamogočnost. Pred vami bo vse molčalo, bo vse klonilo glave. Če vas pogledam, ne dvomim, da ste izmed tistih ljudi, katerih sleherna misel je volja. Vi boste vladar nad vladarjem! In meni, gospod, ki nisem nič, je prišlo na um, da morem z enim mahom uničiti ves ta ponos, vse to samodrštvo, vso to današnjo in jutrišnjo moč. Ta mah je v moji oblasti!" Capestang je izdrl bodalo. "Preden utegnete zaklicati na pomoč, preden plane le eden vaših služabnikov v to sobo, vas položim, ako hočem, mrtvega k svojim nogam". S temi besedami je nastavil škofu bodalo na vrat. "Toda prej vam ponudim pogodbo: pustim vas živega, in cena, ki jo zahtevam v odkup za vaše življenje z vso njegovo slavo in močjo — ta cena, gospod, je Marion Delorme!"

To rekši je Capestang izpustil Richelieuja ter stopil korak nazaj, kakor bi hotel reči: Poizkusi mi uiti, če moreš; brani se, zakliči, tvegaj glavo, ako ne veruješ v resnobo mojih besed!

Richelieu je počasi vzdignil obličje. Bil je bled, kakor bi ga že imela smrt, s katero mu je žugal upornik. Toda vojvoda ni mislil na možnost smrti, niti se ni zdrznil, ko je pustolovec izrekel ime Marion. Ljubezen in smrt sta bili daleč od njegove misli. Trpljenje njegovo je bilo hujše; krvavel je njegov ponos.

Da, res je bil podoben tigru v pasti. Njegove prepadene oči so se vjele z vitezovimi: ta pogled je trajal komaj sekundo, a vendar ga nista pozabila niti on niti Capestang do konca svojega življenja......

"Premagan!" je zaječal minister v svojem srcu. "Premagan po drobni mušici!"

Capestang je čakal nepremično kakor napeta vzmet. Zgodovina stoletij je trepetala na osti njegovega bodala.

"Ako se ganem," je mislil Richelieu, "ako zinem, da bi zaklical — zbogom sanje o moči in veličini!...... Premagan! Poražen sem!"

Njegove zverižene črte so se razpustile. Sklonil je glavo. Dve solzi, morda edini, ki jih je potočil v svojem trdem življenju, dve vroči solzi, kakršne izžema očem zgolj najhujše ponižanje, sta se mu utrnili ter izpuhteli na ognju njegovih lic.

"Pojdiva!" je zamrmral.

Capestang je prijel škofa za laket in rekel zamolklo:

"Svetlost, obsodili ste me na smrt; to vidim v vašem pogledu. Lahko bi prečital sodbo s sodnikom vred — če bi se vas bal. A ne bojim se ne, ne vas, ne smrti. Pač pa vam pravim ponovno; vsaka najmanjša zmota v tem, kar hočete storiti, vsak nepotreben gib in vsaka preglasna beseda more imeti le ta uspeh, da pogineva obadva, vi in jaz! In zdaj svetlost, pojdite naprej, kakor je prav in modro!"

To rekši je spravil bodalo v nožnico!......

Richelieu je prestopil prag. Z nadčloveškim naporom je dal svojemu licu izraz popolne brezbrižnosti in visokostnega prezira; tako je stopal pred vitezom do vrat Marionkine sobe ter jih odprl......

Marion Delorme je bila oblečena. Odkar so jo bili privlekli v to sobo, še ni bila odložila obleke...... Pogled na Richelieuja in Capestanga ji je povedal vse; niti začudila se ni. Vstala je molče ter se z ljubkim ponosom oklenila vitezovega komolca.

"Svetlost," je dejal Capestang z mirnim glasom, odprite nama vrata svojega dvorca in spremite madame do praga."

Richelieu je krenil po stopnicah.

"Madame," je povzel Capestang, "oprostite, da vam odtegnem roko". V tem trenutku mi je treba popolne svobode gibanja."

Marion ga je izpustila. Srce ji je butalo v prsih in trepetala je krčevito, nekaj od groze, še bolj pa od ljubezni in občudovanja...... Vratar je stal blizu vrat. Škofov pogled je šinil potuhnjeno v njegovo ložo, toda zaman; bila je prazna.

"Odprite!" je zapovedal kratko.

Vratar se je podvizal, ne sluteč, da igra vlogo v strahapolni drami.

"Svetlost", je rekel Capestang na pragu, "spremite naju do mostu. Iz gole previdnosti, svetlost!"

Richelieu je stopal dalje. Onkraj Novega mostu je obstal.

"Do Greyskega trga, svetlost!"

In Richelieu je šel pred njim do Greyskega trga. Tam se je ustavil, kakor poprej. Capestang je storil takisto poklonil se globoko in se odkril do zemlje, rekoč:

"Svobodni ste, gospod škof; odpuščam vas in se poslavljam. — Preden pa se razstanemo, dovolite mi še besedo: občudujem vas iz dna srca. V silni bodočnosti, ki čaka vašo svetlost, utegnejo kdaj težiti vašo vest in dušo strašna bremena; pot mogočnih vodi preko trupel, in da se jih vi ne boste ogibali, to vem! Morda bo stal ke-

daj ponoči kes ob vašem zglavju, in vam branil spati. Spomnite se takrat svetlost, da ste nocojšnjo noč vrnili ženo tistemu, ki jo ljubi, in verjemite mi spomin na to uro in zasluga žrtve, katero ste naložili svojemu ponosu, vam bo v hladilo in odkup!''

Richelieu ni črhnil besedice. Visokostno, nepremično, ravan kakor steber je zrl za Capestangom in Marionko, dokler se nista pogreznila v noč. Kaj je mislil v tej minuti? Kdo ugane, kdo pove!

Capestang in Marion Delorme sta naglo prispela do vrat Cinq-Marsovega dvorca. Na vsa nešteta Marionkina vprašanja je dajal pustolovec le splošne odgovore.

''In zdaj,'' je dodal, ko sta obstala pred vrati, ''ukažite napreči svoje najhitrejše konje v najlažjo kočijo ter sedite vanjo z markizom. Bežite! Dokler ne vem, da leži med vama in Richelieujem sto francoskih milj, ne bom verjel, da živita.''

''Bežati!'' je zamrmrala Marion. ''Zapustiti Pariz, ko sem ga hotela osvojiti!''

''Eh, corbacque, saj to bo zgolj vojna zvijača madame! Lahko se vrneta, kadar se razprši nevihta. Bodite hrabri, Marion, in zdržite zaradi sebe same. In še nekaj prosim: pošljite mi Cogolina, ki sem ga pustil pri vas.''

''Zbogom tedaj!'' je šepnila Marion trepetaje: Ali vas še vidim kdaj?''

Kdo ve? Bežita, bežita neutegoma! V tem hipu zbira Richelieu svoje ljudi.''

Iz nočne teme se je ozrla Marion v Capestanga z dolgim, globokim pogledom in zamrmrala sama pri sebi:

''Zbogom, ljubezen..... ti moja prva, edina!''

In zdajci ga je ovila z rokami, potegnila ga k sebi ter obvisela na njegovih ustnicah v sladkem in bolnem poljubu. Nato je planila v hišo, pustivši viteza vsega omamljenega na cesti.

Capestang je stopil na drugo stran ulice in se skril v temi. Deset minut na to je zagledal med vrati Cogolina ter ga poklical. Ko je začel oproda ponovno pripovedovati o svojem strašnem boju s kočijažem, mu je ukazal naj molči, in to s tako mrklim glasom, da je vrli oproda ves žalosten pobesil glavo.

Tisti hip so se odprla dvoriščna vozna vrata. Pojavila se je kočija, zapřežena s parom čilih konj. V luči plamenice, ki jo je držal vratar, je videl Capestang kakor v sanjah Marion Delorme in Cinq-Marsa, stisnjena drug k drugemu. Voz je zdrdral in izginil. Capestangu se je izvil dolg, tugoben vzdih.

''Ah,'' je zamrmral sam pri sebi, ''markiz se pelje s svojo ljubo! Naj bosta srečna oba! Toda kdo da srečo meni? Kdo mi pripelje izbranko srca?..... Gizela! Kje si, Gizela! — Kje boš enkrat, in kje bom jaz!''

Nervozno se je zasmejal.

"Nikar, bahač! Ne sanjaj o vnukinji kralja Karla IX., ki ni rojena za take, kakor si ti..... Stopiva, prijatelj Cogolin, podvizajva se!"

"Kam gospod vitez?"

"Sreče iskat!"

LII.

Hiša na Menjavskem mostu.

Drugi dan po tistem večeru, ko je prišla Leonora vprašat Lorenza za svet, je stopical pritlikavec po svoji štacuni. Vrata na most so bila odprta. Zdajpazdaj je vstopil kupec, moški ali ženska, pokrižal se, ozrl se nezaupno, zahteval kako zelišče, vrgel denar na mizo ter izginil urnih nog.

Trgovina z zelišči je bila Lorenzu dostojno pročelje, ki je krilo in ščitilo njegovo strašno kupčijo s strupi. Pritlikavec je stregel vsem kupcem z enako brezbrižnostjo in dodal blagu navadno tudi še dober nauk.

Ko je baš prodajal mladeniču prašek, da bi sanjal po njem o ljubljeni devojki, se je začulo z mostu kričanje. Hipec nato je planila v štacuno babnica debelušasta mamka s pegavimi lici, ter vsa prestrašena poprosila Lorenza:

"Ah, dobri gospod, izgubljena sem, ako mi ne daste kakega leka: nora ženska se me je dotaknila, ko je šla mimo mene!"

"Nora ženska!" je vzkliknil zeliščar, odpiraje predal. "Joj pomagaj!"

"Da, da! Oh, sladki Jezus, usmili se me! Tamle na mostu se je dotaknila moje desne roke; vsak ve, da pomeni to raka, če ne še kaj hujšega! Rešite me, dobri Lorenzo!"

"Pomirite se, gospa. Kako vam je krstno ime?"

"Jehana! Mari ne poznate izkuharice Jehane v Kalandrski ulici?"

Lorenzo je pobrskal v predalu med sporiševimi listi, na katerih so bila napisana z rdečilom vsa koledarska imena.

"Evo," je dejal, "vzemite ta list; utrgal sem ga v času, ko se nahaja solnce v znamenju leva, in vaše ime je napisano nanj z vranjo krvjo. Dokler ga boste nosili pri sebi, se vas ne prime nikak hudoben čar. Kot sosedi ga vam pustim za tri livre."

Babnica je spoštljivo vzela list, potisnila ga med svoje neizmerne prsi, plačala z veseljem in šla, baš, ko je postalo vpitje glasnejše.

"Glejte norico!" se je ozrla na pragu. "Tukaj je. A zdaj se je ne bojim nič več!"

Pritlikavec je stopil med vrata. Žena v čudni, dasi bogati obleki, z belimi lasmi razpletenimi po plečih, v obraz pa še mlada in čudovito lepa, se je bližala s sklenjenimi rokami in pobešenimi očmi.

Njena prikazen je bila vzlic očividni blaznosti polna dostojanstva. Bogve, ali je sploh videla paglavce, ki so jo preganjali v gosti trumi? Gotovo ne, ker je stopala venomer tako svečano, ne oziraje se na desno ne na levo z bridkim smehljajem okrog prekrasnih ust. Lorenzo ji je trepetaje gledal naproti.

Čim bliže je prihajala ,tem globlje se je umikal v notranjost prodajalne. Šele ko je bila mimo vrat, se je vzravnal in zastokal ves bled:

"Vojvodinja Angoulemska! Moja zla vest gre mimo!"

Naglo je zaprl štacuno ter se napotil oddaleč za norico. Odkod je prihajala? Kam je šla? Zavila je na desno, po nabrežjih Sekvane, kjer so bili tačas pristani za oglje, drva pšenico in drugo blago. Zdajpazdaj se je prekrižala praznoverna ženska, ko je šla mimo nje. Druge so se skrivaj dotikale njene obleke, zakaj vraža, ki je upala od takšnega dotika sreče, ni imela nič manj privržencev nego vera pobožne Jehane. Nihče se ni menil za to, kam stopa uboga žena; vsak je vedel, da imajo norci nevidnega vodnika, ki govori ž njimi in oni z njim. Še tolpa dečkov se je nazadnje razkropila.

Violetta je krenila v Progarsko ulico ter stopila v gostilno pri "Zlati rački". Lorenzo je počakal par minut, nato pa je vstopil za njo. Izba je bila prazna, samo gospa Leonarda je pomivala kozarce.

"Česa išče čarovnik pri meni?" je pomislila z nemajhno skrbjo. Lorenzo je položil prednjo zlatnik.

"S čim vam postrežem, mojster?" je vneto vprašala krčmarica, pozabivši malone ves svoj strah.

"Ta zlatnik je vaš", je odgovoril Lorenzo. "Želim pa od vas samo nekih pojasnil."

"Kar povejte," je dejala Leonarda ter pograbila zlatnik.

"Ali, poznate ženo, ki je pravkar stopila v to hišo? Kje živi po navadi? Vpoštevajte, da imam v žepu še več rumenjakov; vedite pa tudi, da se lahko prepričam in maščujem, ako me nalažete ali kaj zamolčite."

"To vem," je rekla gostilničarka ter prebledela, "saj je znano, da ste čarovnik. Nič ne zaupam, da se ne bi izpremenil ta vaš zlatnik, do večera v oglje, suho listje ali celo v kos govna: tako se je zgodilo že marsikomu, ki je bil vzel denar od satanovih podložnikov.

Lorenzo se je zaničljivo nasmehnil:

"Vzemite nož in zarežite s konico križ v zlatnik. Ako je novec peklenska goljufija, ne bo prenesel tega."

Gospa Leonarda je naglo ubogala, in zlatnik je ostal v njeno veliko radost zlatnik. Povabila je zeliščarja k mizi, sedla mu nasproti ter zbrbljala s pomirjenim srcem:

"Vedite, da je že mesec dni, kar je prišla ubožica prvič k meni. Jokala je. da Magdalena pod svetim križem ni mogla huje, in vse, kar sem spravila iz nje, je bilo to, da so ji ugrabili hčer in se zdaj ne upa več domov, ker se boji, da tudi nje ne bi pustili pri miru. Re-

kla je, da naj jo kličem za Violetto in da sploh nima drugega imena......''

Lorenzo je majal z glavo. Te podrobnosti so se ujemale z vsem, kar je vedel on.

''Uboga gospa,'' je povzela Leonarda, ''je plakala tako milo, da sem ji sklenila ponuditi zavetje, čeprav je bila domalega brez denarja in sem po njenih zmedenih besedah takoj spoznala, da je blazna. Nastanila sem jo zgoraj v prijazni sobici, kamor ji vsak dan prinašam vse česar potrebuje. Vsako jutro ob isti uri se odpravi z doma, rekoč, da pojde v Louvre, pritožit se kralju in prosit njegovega usmiljenja; toda vrne se vedno žalostna in potrta. Kdo je ne vem. Gotovo mora biti visoka dama. Povedati pa moram, da je ne mislim nič več dolgo trpeti v hiši, zakaj moji troški zanjo so zdavnaj večji, nego je vredna malenkost, katero mi je dala na račun.'' Tista malenkost je bila v resnici krasna zlata verižica, in gospa Leonarda jo je bila siloma vzela v zastavo. ''Saj veste, da nisem bogata: živeti moramo vsi.''

''Dobro,'' je rekel Lorenzo. ''In to je vse, kar veste?''

''Tako mi Device in vseh svetnikov.''

''Prav. Poslušajte me zdaj. Obdržite nesrečnico pri sebi, dokler vam je sama voljna izkazovati čast svoje navzočnosti. Vse troške prevzamem jaz. In kakor pojde kam, pošljite za njo služabnika, ki jo bo varoval in pazil nanjo, da ne zaide. Vedite, da je dama visokega stanu in se vam obeta za vašo skrb bogata nagrada''.

''Saj na to sem se že zanašala od kraja,'' je rekla gospa Leonarda sama pri sebi.

In jela je zatrjevati svojo vdanost na vse verjetne in neverjetne načine. Lorenzo pa se je naglo poslovil, izročivši ji spet zlatnik, ki ga Leonarda ni več preizkušala z znamenjem križa.

Ko je prišel zeliščar domov, se je globoko zamislil......

''Hči je v Leonorinih rokah. Mati gine od žalosti. Vitez de Capestang, ki bi jih edini lahko varoval s svojo pravljično hrabrostjo, je tudi jetnik. Oče sedi v Bastilji. Zgolj nesreče, ki sem jaz njih začetni vzrok! Kako tedaj, da se je v mojem srcu nenadoma zbudilo usmiljenje in trdna volja rešiti jih? Ali zgolj zato, ker se je tudi vojvodinja Angoulemska usmilila mene v Orleansu in me rešila? Ne! Potemtakem deluje še druga volja izven mene in mogočnejša od moje, ter me sili popraviti zlo, ki sem ga zakrivil v Orleansu? — Kakšna je ta volja? Čigava je? Neznana usoda me je storila rešitelja Gizele in Capestanga. To dobro čutim, je glavni dogodek mojega življenja. In prav ta usoda me sili, da naj jih rešim vse: zato, samo zato je privedlo danes vojvodinjo Angoulemsko mimo mojega praga! Kako naj jih rešim? To je vprašanje, Leonori sem vcepil dovolj strahu, da se ne bo upala dotakniti Gizelinega in vitezovega življenja. Toda kako naj jih osvobodim?

Ta hip je potrkalo na vrata po tistem posebnem načinu, s kate-

rim so se naznanjali nekateri njegovih — skrivnostnih odjemalcev. Šel je, odklenil in se zavzel: pred njim je stala markiza d'Ancre! — Kakor po navadi, ji je ponudil naslanjač in čakal, da začne sama govoriti.

Leonorin obraz je bil čudno izpremenjen. Muka, ki so jo izražale njegove trudne črte guba, ki se je dolbla v bledo čelo, trpki smehljaj, ki je pregibal ustnice — vse to je pričalo o novih, težkih doživljajih.

"Kaj neki hoče spet od mene?" je premišljal Lorenzo. "In kako naj vplivam nanjo, da dosežem Gizelino in vitezovo prostost?"

"Lorenzo," je izpregovorila tedaj Leonora, "zadela me je huda nesreča: Gizela in pustolovec, ki sem jih že imela v svoji oblasti, sta mi ušla."

Pritlikavec se je ugriznil v ustnice do krvi.

"Svobodna sta! Svobodna!" je zavrisnil z neizmerno radostjo. "Rešena sta!"

Toda njegov kameniti obraz ni kazal niti začudenja, Leonora, ki ga je ponovno opazovala, je zmajala z glavo.

"Kakor vidim, te moja novica ne preseneča?" je rekla osuplo.

"Ne, madame", je odvrnil Lorenzo. "Vedel sem, da vam morata uiti."

Črno Leonorino oko se je zasvetilo. Njena roka je nehote segla po bodalu, ki ga je nosila vedno za pasom.

"Kako si mogel vedeti?" je zavpila. "In če si vedel, zakaj me nisi obvestil?"

"Stvarnega nisem vedel nič, madame. Vedel sem le to, da storite v svojem duševnem stanju gotovo kako neprevidnost. Videl sem vas pripravljeno zvijačiti zoper ukaze višjih sil, in zato sem bil primoran sklepati, da se vam ponesreči: Boga ni moči varati brez kazni, madame!"

Leonora je prebledela. Neizrekljivo strmenje jo je obšlo spričo tega novega dokaza Lorenzove učenosti.

"Da," je zamrmrala, "resnica je! Lorenzo, dobri moj Lorenzo, odkod imaš ta dar prerokovanja? Res je, hotela sem prevariti usodo..... Ti si bil rekel, da mora samo kralj ukazati Gizelino in Capestangovo usmritev. Nisi pa rekel: kraljica, Kajneda ne?"

"Ne madame: "kraljica nisem dejal. In vi ste se poslužili Marije de Medicis?"

"Bog me je udaril zato, Lorenzo!"

"Povejte, kako se je zgodila nesreča? Morda jo lahko še popravimo."

"Kaj vem, kako?" je vzkliknila markiza ter zvila roke. "V moji navzočnosti je ukazala kraljica Belfegorju, naj vklene pustolovca v pogrezalo in naj ga pokaže Gizeli, kadar bo mrtev. Mislila sem, da te ubogam natanko, zakaj povelje je dala kronana glava. — Capestanga bi bil zadavil strah, in Gizelo bi bila umorila bol: po-

temtakem ne bi bilo pripomoglo niti jeklo, niti strup, niti voda, niti ogenj, niti ne lakota ali žeja! Godilo se je to med nesrečno veselico, ki jo je priredil Concino. Ko sva mislili, da je smrt opravila svoje delo, sva poklicali Concina. Vsi trije, kraljica, on in jaz, smo šli skupaj v podzemlje. Toda našli nismo nikogar, ne Capestanga, ne Gizele, ne Belfegorja! Gotovo je rešil oba jetnika Nubijec pod vplivom kake sovražne sile; saj vendar poznaš brezmejno vdanost mojega sluge......''

''In kje je Belfegor zdaj?''

''Izginil je. Ukazala sem ga iskati.''

''Kaj pravi njegova svetlost, maršal de Ancre?''

Leonora se je zamislila.

''Concino me hoče ubiti,'' je dejala nato. ''Obsodba je zapisana jasno v njegovih očeh. Moja smrt bo Concinovo delo.''

''In vendar ga ljubite?''

''Da!'' je odgovorila markiza.

Lorenzo je sklonil glavo ter pomislil z grozo in občudovanjem:

''Kako nedoumno je žensko srce! Bogve ali bi ljubila Concina, ako bi gojil do nje tista čuvstva, ki ga navdajajo do Gizele? Sovraži jo, prezira jo, lepega dne jo umori — in ona ve vse to in ga obožava!''

''Da'', je povzela Leonora, kakor bi vedela za Lorenzove misli, ''ubije me. Toda ne prej, preden ga ne odenem z vso srečo in mogoto: šele kadar ga storim kralja, postane Concino moj krvnik. In tako prav. Umrla bom srečna, ker bom vedela, da umiram zanj. — Dotlej pa me uboga kakor dete: ali veš, da se spravlja s kraljico?''

''Potemtakem,'' je vprašal Lorenzo, ''ste še vedno odločeni, povzdigniti Concinija na kraljevski prestol?''

''Čemu naj bi opustila namen?'' se je zavzela markiza. ''Sam si mi rekel, da je stvar mogoča.''

''To vam ponavljam tudi zdaj.''

''Moje delo ne pozna oddiha! Conde je v Bastilji, Angouleme takisto. Ovira me le še Guise. Kadar spravim s poti vse tri, mi bo ostalo igrača. Pretipala sem dušo pristašem Condeja in Angoulema ter vem, kaj jim bo treba obljubiti, da stopijo na našo stran. Kadar bo vse pripravljeno, odkoraka Concini v Louvre in se polasti kraljiča s svojo lastno roko!''

''Tedaj ga ne mislite umoriti?''

''Ne,'' je dejala markiza z okrutno hladnokrvnostjo. ''Zdaj je njegova smrt nepotrebna in tudi nevarna: potem bomo videli kaj bo najbolje za nas. Vsi moji načrti, Lorenzo, pa slone brezpogojno na tem, da dobim Capestanga spet v svojo oblast. Sovražim ga, ker je izjalovil sleherno moje delo: ne morem se posloviti od sveta, dokler ga ne vidim mrtvega. In da ne morem pustiti Gizele žive, sama pa umreti, to veš! Lorenzo, pomagaj mi jih najti. Vse, kar mi ukažeš, storim. Govori, reci besedo! Molčiš? Kaj meniš?''

Zeliščar se je zdel globoko zamišljen. Preudarjal je tole:

"Odločiti se moram za Gizelo ali za Leonoro, za Capestanga ali Concinija: za dobro, ki se je zdaj naselilo v meni ali za zlo, ki sem mu posvetil svoje življenje. Ako izberem zlo, postanem mogočnik nad mogočniki ter zagotovim uresničenje velikih sanj o vsesplošni katastrofi, na katerih je slonelo moje življenje, dokler se ni zbudil v mojem srcu kes. Ako izberem dobro, zavržem vse to in zaigram glavo."

"Zakaj ne odgovoriš?" je povzela Leonora.

Lorenzo je molčal še vedno. V njegovi duši je zmagoval angel luči nad angelom teme.

"Najti jih?" je zamrmral nazadnje, kakor bi se vračal na zemljo.

"Da, najti jih!" je vzkliknila markiza. "Najti jih, za vsako ceno!"

"Misliti hočem na to," je rekel Lorenzo. "Idite v miru, signora."

"Dotlej pa," je povzela ona vstajaje, "bom dala skrbno nadzorovati hiši v Progarski in Dauphinski ulici. Ali mi prisežeš, da boš podpiral s svojo znanostjo moj namen?"

"Prisežem, madame. Toda pomnite dobro moje besede, ki niso zdaj več domneva, ampak gotovost, ki se vresniči brezpogojno!"

"Govori!" je zamrmrala trepetaje.

"Concino Concini naj se varuje dotakniti bodisi Capestanga, bodisi Gizele, dokler ni kralj!"

"A potem?" je zasopla Leonora Galigaj.

"Potem mu bo dovoljeno vse. Prej pa, ako poizkusi storiti silo kateremukoli izmed njiju dveh, zapade nasilni smrti: nič ga ne reši v tem slučaju."

"Odkod naj bi prišla nasilna smrt?"

"Od viteza Capestanga samega."

"Od Capestanga!" je zaškripala markiza.

"Tako pravijo zvezde, madame. Prepričali ste se, da jih nihče ne ukani."

Ko je Leonora odšla, si je rekel zeliščar s čudnim smehljajem:

"Zdaj, mislim, sta varna pred slehernim zlom, dokler ne postane Concini kralj. Gledal bom, da se to ne zgodi nikoli!"

LIII.

Zla vest.

Nato je Lorenzo ogrnil plašč ter se naglo odpravil z doma: hotel je poiskati Gizelo in Capestanga, kakor je bil obljubil markizi.

"Ker je na svobodi," je pomislil, "se ni mogla zateči drugam nego v Progarsko ali Dauphinsko ulico. Stopimo najprej v Daup-

hinsko. Tisto noč, ko sem jo rešil iz Sekvane, mi je dajala: 'Naj bo čas katerikoli, pridite in potrkajte na vrata petkrat zapovrstjo'."

Gredoč se je zglasil v neki gostilni na vogalu Mortellerijske ulice ter sklical krčmarja. Govoril je ž njim potihoma, in zdelo se je, da ga krčmar posluša z velikim spoštovanjem.

"Dobro," je rekel mož nazadnje. "Čez pičle četrt ure bo stala kočija, na ovinku pri Novem mostu."

Lorenzo je pokimal in krenil z vso naglico proti Dauphinski ulici. Dospevši v bližino Angoulemskega dvorca, se je dolgo in oprezno oziral po vsej okolici: šele ko ni videl nikjer žive duše, je stopil k vratom in potrkal petkrat zaporedoma, kakor mu je bila naročila Gizela.

Preteklo je deset minut. Lorenzo je že mislil hiteti v Progarsko ulico, ko je zarožljala linica in nato zapah. Brez glasu so se odprla vrata in Lorenzo je stopil v hišo: toda slišal je, kako se spet zapirajo za njim. Tisti hip je zamrmral ženski glas v temi zraven njega:

"Vi ste zeliščar, ki živi na Menjavskem mostu, kaj ne?"

"Da," je odgovoril Lorenzo. "Prišel sem, ker me je hči vojvode Angoulemskega povabila, naj se zatečem k nji, ako bi bil kdaj v nesreči."

"Pojdite z mano!" je rekel glas.

Nevidna vodnica je prijela Lorenza za roko in ga odvedla nekam po temi. Zavila sta po stopnicah in dospela kmalu na medlo razsvetljen hodnik. Tu je videl, da ga spremlja štiridesetletna ženska. Premerila ga je z očmi ter ga peljala v sobo, kjer je zagledal Gizelo pred seboj. Vstala je in stopila pritlikavcu naproti rekoč:

"Blagoslovljena bodi ura, ko morem poplačati vsaj del neizmerne usluge, katero ste mi storili. Hvala vam, da ste se spomnili mojega vabila. Kaj morem storiti za vas?"

Lorenzo je molčal.

"Žalibog," je povzela, "moja sredstva so zdaj zelo omejena. Očeta so vrgli spet v Bastiljo, in mati....."

Glas ji je obtičal v grlu in solze so ji zalile oči. Toda premagala je slabost ter nadaljevala:

"Čeprav sem šibka in zapuščena, vendar ne mislite, da ste potrkali zaman na vrata Gizele Angoulemske. Denarja in prijateljev imam dovolj. Razpolagajte z obojim, ako vas podi gorje iz hiše, ki mi je bila gostoljubna."

"Madame," je dejal Lorenzo, prvikrat v življenju se mu je tresel glas. "namen mojega prihoda ni, da bi vas spomnil obljube, ki ste mi jo dali tisto noč; zasluga, da ste našli zavetje v moji ubogi hiši, gre itak bolj slučaju nego meni."

Gizela ga je začudeno pogledala.

"Ne, madame," je povzel, "nesrečnež, ki stoji pred vami, ne more zahtevati od vas nikake hvaležnosti. On sam vam dolguje neizmerno hvalo, zakaj vaš prihod pod njegovo streho je bil začetek nje-

govega prerojenja. Vidim, moje besede vas presenečajo in morda celo vznemirjajo; toda kmalu me boste razumeli. Bodite prepričani že zdaj, da imate v meni služabnika, ki je rad pripravljen dati za vas življenje. Madame, prišel sem k vam z nujnim, iskrenim svarilom: ta hiša in hiša v Progarski ulici sta ali bosta vsaj prav kmalu strogo nadzorovani. Maršalka d'Ancre..... Oh, ne trepetajte! Pomirite se! Maršalka je modrasica, ki izkuša pikati, a zdi se, da imam v rokah lek zoper strup njenih zob.''

''Čudne besede!'' je zamrmrala Gizela, in kri je izginila iz njenih lic.

''Da, vse to vam je tuje. Ne utegnem vam zdaj razlagati, zakaj in kako mi je znano, da vam pripravlja Leonora smrt in Concini sramoto.....''

Gizela ga je ustavila s ponosnim vzmahom roke.

''Umorita me lahko,'' je dejala, ''osramotiti se pa hči vojvode Angoulemskega ne da kar tako. Ker veste toliko, utegnete poznati še neki drug zločin maršala d'Ancre. Njegova gnusna strast je pripravila mojo mater ob razum, toda.....''

''Madam,'' je zahropel Lorenzo, ''rotim vas, ne govorite o teh rečeh!''

Gizela se je ozrla na pritlikavca, ki je stal pred njo ves sključen in proseč; morda se je že ta hip oglasila v njenem duhu sumnja. Stresla je glavo, kakor bi se hotela ubraniti preveč strahotne in težke misli, ter povzela:

''Pravite, da hočejo opazovati ta dvorec in hišo v Progarski ulici?''

''Da, madame,'' je rekel Lorenzo, ki je v tem siloma obvladal svoje razburjenje. ''Odpravite se takoj in bežite iz Pariza, ki vas ne more skriti maršalovim ogleduhom. Ne čakajte jutra, madama: izgubljeni ste, ako vas najde Concini!''

Gizela je ostala mirna, kakor da nevarnost ne bi pretila nji.

''Lahko se skrijem v Mendonu,'' je dejala po kratkem premisleku.

Lorenzo je zmajal z glavo:

''Mari menite, da na mendonski grad ne bodo pazili prav tako kakor na vaši bivališči v Parizu?''

''Ne mislim gradu marveč gostilno, katere lastnica je slepo vdana mojim roditeljem in meni.''

''Gostilno pri 'Tatinski sraki'?''

''Da. Pristaši vojvode Angoulemskega, ki jih je bilo nedavno še obilo, so se shajali tam brez skrbi.''

''Potem se res lahko zatečete tja, zakaj skrivnost zarotniških sestankov je bila vredna stotisoč liver. Poznam gospo Nikoleto in vem da ljubi denar: ako se ni polakomila bogastva, ki ga je mogla pridobiti z eno samo besedo, vam mora biti vdana od srca. Ne obotavljajte se, madame, bežite!''

Gizela je odločno zmajala z glavo.

"Pojdem," je dejala, "toda šele kadar najdem svojo mater."

"In če vam preti gotova smrt?"

"Kdo ve, ali ne preti tudi nji?" Gizela je nenadoma zajokala. "Kdo ve ali ni že umrla od žalosti in gorja, zapuščena, brez žive duše, ki bi jo negovala in tolažila. Muke mojega očeta, ki zdihuje v Bastilji, so strašne tudi zame; toda nesreča moje matere me tare bolj od vsega...... Povejte, gospod: mari ne bi bila najgrja strahopetnost, ako bi rešila sebe in zapustila njo? Ne, ne brez nje ne morem misliti nase, brez nje se ne ganem nikamor, magari, če mi zdajle udari smrtna ura."

Pritlikavec je ihtel. Prvikrat v vsem grešnem življenju so drle solze po njegovih licih.

"Hvala, gospod," je rekla Gizela, ozrši se vanj, "hvala vam ne le za vaše svarilo, marveč še bolj za solze, ki jih darujete nesrečni Violitti!"

Zdelo se je, da Lorenzo ne sliši teh njenih besed.

"Potemtakem," je izpregovoril, "bi tisti, ki bi vam vrnil mater, rešil njeno in vaše življenje hkrati?"

"Bog mi je priča: da!" je vzkliknila Gizela.

"Oh, dajte, recite še enkrat!" je zaihtel pritlikavec trepetaje. "Ponovite besedo, ki dviga mojo dušo iz teme v svetlobo odpuščanja!"

Lorenzo se je zgrudil na kolena.

Brezmejno začudenje je napolnila Gizelino dušo. Bliskovita sumnja, ki jo je bila prešinila malo prej, se je začrtala jasneje; toda spet jo je zavrnila. Ponovila je:

"Da, bog mi je priča, ki vidi v moje srce: kdor bi naju združil, bi rešil njej in meni življenje!"

Morda je klečal Lorenzo nekaj minut. Trepetaje od slutnje, ki je postajala vse glasnejša, se Gizela niti ni upala ozreti nanj slišala je le ihtenje skrivnostnega bitja, ki je ležalo pred njo na kolenih. Ko je Lorenzo vstal, ga je komaj spoznala. Nekakšna vedrost je bila razlita po nesocineževem licu, in tudi jokal ni več.

"Madame," je dejal, "dovolite mi vprašanje: ste li bogati? — Reči hočem, ali imate dovolj denarja, da se vam ni bati stiske? Vaše premoženje bo gotovo zaplenjeno, in —"

"Oh, da bi bila revna z materjo vred! Toda pomirite se dobri mož. Samo v kleteh našega gradu ima oče skritih tristotisoč liver v zlatu. Približno toliko jih leži v kleteh gostilne, ki sem jo pravkar omenila. In v hiši Marije Touchetove v Progarski ulici, je spravljena enaka vsota".

"To pripovedujete meni, neznancu!"

"Odkar ste jokali z menoj nad mojo materjo niste več tujec zame! Bog mi je priča, da bi dala rada vse to bogastvo tistemu, ki bi mi pokazal najmanjši sled!"

Lorenzo se je zamislil.

"Sovražil sem človeštvo," je zamrmral pri sebi, "kakor da ne bi en sam takšen angel odtehtal vseh demonov, kolikor jih hodi po zemlji! Pojdite z mano," je povzel. "Pojdite, madame. Ne vprašajte me ničesar, zaupajte mi. Reči vam morem in na zveličanje svoje duše vam prisežem v tem hipu le to, da ne pojdete iz Pariza brez svoje matere."

Gizela je pobledela in viknila presunljivo:

"Oh, vi veste nekaj o nji!...... — Vi veste......"

"Ničesar ne vem," je rekel Lorenzo. "To vem, da ne morete ostati v tej hiši niti minute več: in da ne pojdete iz Pariza brez vojvodinje Angoulemske, sem vam prisegel!"

Gizela je trepetala. Čutila je, da ve pritlikavec več, nego ji priznava: ter drži njeno usodo v svojih rokah.

"Da pojdiva," je dejala vročično. "V očetovo in materino rešitev je treba predvsem, da zagotovim svojo lastno prostost. Beživa iz tega dvorca."

Urno se je zavila v plašč, poklicala hišno, ki je prej vodila Lorenza ter krenila brez premišljevanja za njim. Pri Novem mostu jih je čakala kočija.

"Vstopite, madame!" je rekel vodnik.

Gizela se je zdrznila.

"Na rešnji zakrament se vam zaklinjam madame, da se vam ni bati ničesar."

Gizela je sedla s svojo spremljevalko v kočijo. Lorenzo, ki je stal še na cesti se je sklonil k nji ter zamrmral:

"Vedite še nekaj; jutri zarana poiščem nekoga, ki premore sam s svojim mečem toliko kakor Concini z vsemi svojimi beriči. Ime mu je vitez de Capestang!"

To rekši je Lorenzo zaprl kočijo, vzpel se na sedež zraven voznika in mu velel pognati. Gizela pa je vzkriknila ob njegovih zadnjih besedah ter skrila obličje v dlani......

Voz se je kmalu ustavil.

"Madame!" je zavpila hišna prestrašeno, "saj tu smo v Progarski ulici, komaj pet korakov od vaše hiše! Oh, čemu ste se zaupali čarodejcu!"

Ta hip je Lorenzo odprl.

"Izvolite počakati dve minuti," je rekel pritlikavčev glas.

Začel je trkati na vrata gostilne pri "Zlati rački". Okno se je odprlo in zaspan ženski glas je vprašal, česa da hočejo ob tako pozni uri.

"Primesel sem vam deset zlatnikov, ki vam jih dolgujem, gospa Leonarda!" je rekel Lorenzo.

Leonarda ga je morala spoznati po govorici zakaj okno se je zaprlo in ženski koraki so naglo pridrsali do hišnih duri: ključ je za-

rožljal in krčmarica je stopila s svečo na prag. Lorenzo je stopil v vežo ter ostal v nji pet minut. Gotovo je dajal Leonardi navodila. Nato se je vrnil in ukazal služabnici naj stopi v izbo in tam počaka gospodično. Ker je Gizela pokimala z glavo, je žensko ubogala, čeprav nerada. Pritlikavec pa je stopil v kočijo ter sedel Gizeli nasproti.

"Madame," je dejal, "ta voz vam je vso noč na razpolago. Popelje vas komorkoli, v Mendon ali kam drugam. Vem, vem, da brez matere ne zapustite Pariza: baš zato pravim, da vam je voz na razpolago...... In zdaj, madame, vam porečem zbogom. Verjetno je, da se ne vidiva nikoli več. Preden pa se razstaneva, bi vas prosil dveh stvari."

"Govorite dobrotnik moj!" je dejala Gizela z drhtečim glasom. "Ako je izpolnitev vaših želja v moji moči, vam jo obljubim naprej!"

"Oboje je v Vaši moči, madame. In zato prisezite, da mi ne odrečete izpolnitve!"

"Na mojo mater!" je obljubila Gizela.

Pritlikavec je pomolčal, upiraje pogled v njeno ljubko obličje, ki ga je medlo obsevala luč iz odprte gostilniške veže.

"Prva želja", je izpregovoril nato, "je docela pogojna. Ako vas obvestim čez kaj dni ali magari že nocojšnjo noč — kakor hitro mi bo pač samemu znano — in vam naznačim kraj, kjer najdete svojo mater —"

Gizela je trepetala. Srce ji je pokalo od nemira.

"— obljubite mi," je povzel Lorenzo, "da zapustite nevarni Pariz še tisto uro, ki vaju združi!"

"Oh!" je vzdihnila Gizela, "samo dajte, da napoči ta blagoslovljena ura, pa vsa bom ubogala od srca!"

"Ta obljuba naj vam brani pozabiti strašno nevarnost, ki vam preti. In zdaj poslušajte mojo drugo, poslednjo prošnjo". Lorenzov glas je vztrepetal.

"Povejte jo brez strahu!" je zamrmrala Gizela, čuteč njegovo razburjenje. "Karkoli zahtevate, prisegla sem vam izpolnitev."

Lorenzo je vzel njeno roko ter jo poljubil z brezmejnim spoštovanjem.

"Ko pojdem," je dejal, "stopite v gostilno in recite krčmarici brez drugega uvoda: "Peljite me!" Moja prošnja je pa tale: kadar najdete svojo mater, izprosite od vojvodinje Angoulemske besedico usmiljenja za pritlikavca, ki jo je izdal v Orleansu!"

Preden se je utegnila Gizela osvestiti, je planil iz kočije ter zaklical:

"Vaša mati je tu!"

In je izginil v noč.....

LIV.

Ob hudi uri.

Konec zime ni bil prav nič srečen za našega pustolovca. Prve čase po svojem povratku iz Effiata je z nekakšno zagrizeno trmo iskal kraljico svojih sanj; nato pa mu je pomalem upadel pogum. — Misleč, da se je preselila Gizela Angoulemska z očetom kam v deželo, si je začel vtepati v glavo, da gotovo že zdavnaj ne misli več nanj. In tudi sam je nehal misliti nanjo — vsaj trdil si je tako. Tako je minila zima; prvi nežni popki so se odpirali po šumah in v grmovju. Cogolin je jedel in se debelil. Tisti čas pa je opazil Capestang, da se je stajalo hkrati s snegom tudi njegovo bogastvo. Tristo pištol je bil zaslužil, ko je pokazal grofu Boutevilskemu glasoviti sunek barona Montmorina; in zdaj mu je razodel Cogolin prekrasnega dne, da jih imata komaj še desetino.

"Trideset pištol je baš dovolj za trideset dni", je končal svoje klavrno razodetje. "Da sem jaz na vašem mestu, bi se odpravil takoj spet na lov".

"Za srečo?" je vzdihnil Capestang. "Eh, ona se dela norca iz takih nerodnih lovcev. Dovolj mi je stala za tarčo, pa je vendar nisem zadel."

"Če bi le hoteli, gospod vitez!"

"Nu, kaj naj bi storil?"

"Evo, gospod," je dejal Cogolin ter nalil gospodarju kupico, da bi mu podkuril duha. "Nemara se še spominjate, kako dobro ste naleteli, ko ste šli igrat v Medvedjo ulico?"

"In kako sem zabunkal štirideset pištol, ko sem se ti dal nedavno zapeljati, da sem spet pogledal v tisti brlog!"

"Saj sem vedel, kaj porečete!" je vzkliknil oproda zmagoslavno. "A danes je stvar drugačna. Danes ve Cogolin skrivnosti, ki jih takrat še slutil ni."

"Kaj pa ve?"

"Da živi na Menjavskem mostu častitljiv coprnik, ki prodaja nezmotljiv pomoček za srečo v igri. Neki plemič je baje priigral z njegovo pomočjo en sam večer več tisoč pištol."

"Na Menjavskem mostu!" Capestanga je stresel spomin na tisto noč, ko so ga naskočili baš na tem mostu Concinijevi morilci.

"Da, gospod na Menjavskem mostu. Čarovniku je ime Lorenzo. Kar k njemu pojdem, in —"

"Molči!" ga je prekinil Capestang. "Skrtači mi klobuk, na mesto da kvasiš bedarije."

Nekaj minut po tem razgovoru, ki ga je pletel Cogolin sam zase naprej, je pustolovec opasal meč, pustil oprodo pri "Dobrem naključju" in se napotil v notranje mesto, ne morda iskat igralnice, marveč zgolj iz radovednosti, da bi videl, kaj se godi. Z dolgimi srdi-

timi koraki jo je ubiral po cesti. Nemalo molitvic je šlo tudi na rovaš ležnjive sreče, dasi ga je skrivala že toliko časa očem maršalovih ogleduhov.

"Sreča, da, sreča!" je godrnjal. "Lepo srečo sem našel, primaruha! O, da, govorili bodo o tebi. Capestang, a ne tako, kakor se ti prileže. Kadar bodo hoteli postaviti za zgled širokoustneža, gobezdača, bedaka, ki ne zna držati jezika za zobmi razgrajača, ki bi najrajši pogoltnil svet, pa niti ne zna živeti ob svojem kruhu, takrat bodo imenovali Ademarja de Capestanga!"

Globoko je vzdihnil ter se zaletel z vso silo v človeka, ki je prišel mimo njega.

"Corbacque! Ali imate zalepljene oči, motovilo!"

Toda mož je skomignil z rameni ter krenil dalje rekoč:

"Daj, daj bahač!"

Pustolovec je nocoj kar hlepel po rabukah; prav gotovo bi bil prijel neznanca, ako bi bil molče skomignil z rameni. Toda beseda "bahač" in baš v tem hipu, ko se je sam obkladal ž njo, ga je prikovala na mestu.

"Bahač! Še tujci, ki me ne poznajo, me imenujejo tako. In prav imajo! Prisegel sem, da osvobodim nesrečnega princa Condeškega, ki umira od vsega zla v Zakladnem stolpu: siromak je še vedno v Bastilji! Zarotil sem se, da hočem braniti našega malega kralja Ludvika: čuvaj ga bog, zakaj če bom pazil nanj samo jaz, je v slabem varstvu! Glej, kako se šopiri punt in rohni po mestu! Kmalu, morda že jutri, bo Guise francoski kralj. Guise, ki me je smrtno razžalil! Zaklel sem se, da ga spravim za nekaj časa v Bastiljo; in Guise je bog nad Parizom. Čuj kako vpijo na vseh straneh: "Živel Guise!" Eh, bahač in razgrajač, širokoustni kapitan iz komedije!"

Kakor vidijo bralci, je bil naš vitez nocoj kaj slabe volje. Toda njegova sila je bila največja baš takrat, kadar mu je nagajala slaba vest. Izzivalno je dvigal glavo in oči so se mu iskrile od kljubovalnosti: čudne misli, so se kresale v njegovih razgretih možganih. Stopal, ne da bi se pobaral kam...... In zdajci je videl, da je na poti k Guiškemu dvorcu!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Videli smo, kako navdušeno so sprejeli vojvodo Guiškega v Parizu. Šibka oblast Ludvika XIII. se je majala nekaj dni. Nato pa, bodisi da se je Pariz naveličal hrupa, bodisi da je vojvoda sam odredil tako, je spet zavladal mir. Guise je bil trikrat v Louvru in zagotovil kralju svoje vdanosti. Zdelo se je, da je nevihta za dolgo odvrnjena od prestola.

Baš ob času, ko smo se spet pridružili svojemu junaku, pa je začel Pariz vnovič kazati roge. Capestang je opažal po vsem mestu že nekaj dni zamolklo hrumenje. Poveljniki meščanske straže so hodi-

li od vrat do vrat, in čedalje številnejše tolpe so se klatile razgrajaje po mestu.

Iznenada se je razširil glas, da je njegova svetlost, gospod vojvoda Guiški, naveličan ljudske bede in predrznosti protestantov, vsled česar se misli podati z mogočnim spremstvom petsto plemičev v Louvre ter predložiti kralju zahteve prebivalstva. Za ta zgodovinski korak je bil baje določen jutrišnji dan, to je, dan po večeru, ki ga opisujemo v tem poglavju.

Capestang se je bližal Guiškemu dvorcu. Kaj da hoče tam, se ni vpraševal. Spomin na prizadejano žalitev ga je vlekel v ozračje moža, ki je štel samo še ure, kdaj se ovenča z nedotakljivostjo kraljevskega dostojanstva!

Guise je bil v svojem dvorcu.

Priprave za strmoglavljenje Ludvika XIII. so se vršile zdaj brez prestanka. Stopetdeset zastopnikov francoskega plemstva je bilo pravkar sprejelo pri vojvodi vloge jutrišnjega podjetja in se razšlo nato po mestu, da bi pripravili svoje podrejene oddelke.

Guise je ostal sam z dvema svojih najzvestejših pristašev. Bled od častilakomne sreče je slonel pri odprtem oknu ter poslušal glasove razburkanega Pariza. Po dolgem molčanju se je obrnil k tovarišema in rekel s hripavim glasom:

''Pojdimo zdaj! Ako niso Condejevci slepi in gluhi, morajo vedeti, koliko bije ura; o Angoulemski stranki pa rajši ne govorimo!''

''Res je svetlost,'' je rekel eden izmed plemičev, ''Angouleme je tam, kamor spada, in Conde tudi isto. A njiju glavni pristaši vas čakajo vzlic temu, da slišijo iz vaših ust obvezna zagotovila glede pogojev, s katerimi so stopili na našo stran.''

''Svetlost,'' je pritegnil drugi, ''v Condeškem dvorcu vas pričakujejo. Ne morete se odtegniti, ne da bi škodili svoji stvari!''

''To menim tudi jaz, gospoda. Pojdimo tedaj h Condejevcem. Nocoj smo prisiljeni zvijačiti in dajati obljube; jutri bomo videli, ali jih kaže držati ali ne! Povem vam pa, da bom gledal predvsem na tiste, ki so bili moji že na zborovanju pri 'Tatinski sraki'. Kar sem obljubil njim, mi je sveto!''

Guise je vzdignil glavo v mogočni radosti kakršno je dano spoznati le redkim ljudem.

''Jutri!'' je zavrisnil sam pri sebi. ''Jutri osorej bom gledal skozi louvrska okna ter poslušal donebesne vivate Parižanov! Stoletna oporoka Guiške rodbine bo jutri izpolnjena; na mesto bourbonskih lilij se vzpno lorenski kosiči!...... Na pot, gospoda, v Condeški dvorec!''

— —

Capestang je videl, kako je stopila iz Guiškega dvorca trojica gospodov ter krenila z naglimi koraki v notranje mesto. Takoj je spoznal vojvodo po njegovem visokem stasu in prevzetni hoji.

Srce mu je začelo razbijati, kakor bi imel kovačnico v prsih. —

Vroč ogenj mu je planil v glavo. Tudi on se je vzravnal v navalu neizmernega ponosa in duša mu je vzkipela do tragične višine dogodkov, ki so stali pred vrati. Burno je mahnil z desnico in zamrmral:

"Ako krene proti Louvru, ga ubijem! Bahačev rapir naj obrne to stran francoske zgodovine!"

A že je globoko zavzdihnil. Guise ni bil na poti v Louvre! — Guise se je rinil skozi kričečo množico proti mostovom s klobukom potegnjenim na oči in ovratnikom plašča zavihanim čez obličje, da ga ljudje ne bi spoznali. Kmalu je bila trojica onkraj reke: prekoračila je notranje mesto in krenila naravnost po Listni ulici Capestang, ki jim je sledil, se je udaril po čelu:

"V Condeški dvorec gre! In sence, ki sem jih videl pred mimogrede smukati okrog velikih vrat, so prijatelji njegove knežje visokosti! Semenj bo, semenj za vdanost in zvestobo. Dvesto do tristo dobrih mečev je naprodaj, in kupec se je našel...... Ubogi Condé, ki zdihuje v Bastilji, pač ne ve, da je nocoj vsa njegova stranka na bobnu!"

Pustolovec je bil spustil trojico nekoliko naprej. Ulica je bila pokojna. Za njim, tam onkraj Sekvane, je še rohnel Pariz, in razločno se je slišalo srdito butanje človeškega valovja. Tu pa je bila globoka tišina......

"Kaj naj storim ž njim?" se je vpraševal Capestang.

— —

V trenotku, ko je bil stopil Guise na Novi most, se je zaletel vanj tuj človek, kakor bi ga bila gneča zanesla proti njemu. Guise je za hipec izpustil plašč, in luč plamenic, ki so jih imeli tuintam, mu je padla na obličje. Neznanec je zagodrnjal nekaj v opravičbo ter izginil. Pomignil je dvema drugima, in ta dva spet trem tovarišem, ki so bili vsi do nosu zahaljeni v svoje plašče.

Tako se je četa zbrala, prekoračila notranje mesto, sledila vojvodi nekaj časa in jo ubrala nato po vštricni ulici, ki je držala v isti kraj: h Condeškemu dvorcu.....

Bil je Rinaldo s svojimi pajdaši!

— —

"Kaj naj storim?" se je vpraševal pustolovec. "Ali naj udarim? Ali naj rajši počakam, da se vrne iz Condeškega dvorca? Hm! Ako bi šlo zgolj za to, da tvegam kožo bi bilo brž opravljeno. Saj jih je komaj troje!...... Toda nocoj se ne kaže klati, ne da bi vedel zanesljivo, kdo obleži. Nocoj gre za to, da pokvarim jutrišnji dan; moj mali kraljič naj živi in vlada! Ne glede na žalitev, katero mi je zabrusil vojvoda v tisti krčmi. Sunek z mečem je zanjo premalo. Vse zaman. Guise mora na mesto ubogega Condeja, ki zdihuje po moji krivdi v Bastilji!"

Ta samogovor pa je nenadoma zmotilo vpitje, preklinjanje in rožljanje mečev.

"Oho!" je dejal pustolovec in zapičil oči v temo, "kdo mi napada Guisa? Hudiča, kako so se vrgli nanj! Ne, ne, to ne gre brez mojega dovoljenja!"

Tako govoreč, se je že zaletel in treščil napadencem v hrbet.

"Pogum, svetlost!" je kriknil. "Držite se!"

"Tripes du diable!" so zarjuli morilci. "Ventre du pape!"

"Oho!" je viknil rešitelj, "te kletvice poznam in glasove tudi! Vi ste, otročički? Hudirja, čim bolj vas trebim, tem manj vas je prida!"

Prijel je bil rapir za rezilo in zavihtil ročnik kakor bat. Štirje so že ležali na tleh, dva napadalca in oba tovariša vojvode Guiškega.

Vojvoda je slonel ob zidu ter z mečem v roki odbijal sunke, ki mu jih je zadajala še neranjena četvorica morilcev.

Capestangov bliskoviti naval je končal poboj v malo minutah. Morilci so mislili nemara, da imajo posla s celo četo ljudi. Capestang jih je videl, kako so jo udrli kriče in preklinjaje v beg, ter se divje zagrohotal za njimi.

Nato se je sklonil in pogledal ležeče: vsi štirje so bili mrtvi. — Plemiča, ki sta spremljala Guisa, sta bila zabodena v grlo, ona dva pa je bil ubil, pustolovec s svojim ročnikom. Spoznal jih je; bila sta Pontraille in Bazorges.

"Dobro!" je rekel sam pri sebi. "Rinalda ni zraven — tem bolje! Zanj bi bila to premila smrt...... Tu dva in dva pri 'Cvetlični košarici', so skupaj štirje; še troje krvavih računov sem dolžan. Prav, prav, pomalem pridete vsi na vrsto!"

Guise je bil spravil meč v nožnico. Hladno se je ozrl na trupli zvestih prijateljev, ki sta bila dala zanj življenje. Niti v tem hipu mu ni vztrepetalo brezčutno srce.

"Boj je boj!" si je rekel in stresel glavo. "Ne mislimo na mrtve: živih je svet! Gospod," je dodal na glas, "dolgujem vam življenje. Ako hočete stopiti z mano tjale v dvorec, vam rad ponudim nagrado, ki jo zasluži vaš pogum."

Ošabna ponudba nagrade je zadela Capestanga v živo. Hotel je vzrojiti: prav tedaj pa ga je prešinila nova misel kakor blisk. Oči so se mu hudobno zalesketale.

"Svetlost," je dejal, "nagrade mi ne dolgujete nikake. Postavljen sem tu, da vas počakam in branim, ako potreba, in končno, da vas spremim na določeni kraj."

"Da me spremite?" se je začudil Guise. "Kam? Kako? Čemu?"

"Da, svetlost. Vsled svaril, ki so došla šele zvečer, je nemogoče zborovati tam, kamor ste bili namenjeni; gospodje so se zbrali nedaleč od tod v neki gostilni in vas pričakujejo tam."

"Pri 'Velikem Henriku'?" je vprašal vojvoda živahno. "Tam so se shajali Condejevci svoje dni."

"Da, svetlost, baš tam. In če me izvolite spremiti......"

Vojvoda Guiški ni imel nikakega povoda, da ne bi zaupal človeku, ki ga je bil pravkar rešil smrti. Izpremememba kraja za napovedani sestanek se je zdela povsem verjetna, in napad Concinijevih ljudi je potrjeval očitno, da je dvorec nadzorovan.

"Stopiva in podvizajva se!" je dejal brez najmanjšega obotavljanja.

"Živel moj mali kraljič!" je zavrisnil pustolovec sam pri sebi in srce mu je poskočilo od zmagoslavja.

LV.

Kraljev vitez.

Bralec morda ni pozabil, da je nekdanja Lureaujeva gostilna pogorela tisto krvavo jutro, ko se je Capestang sam tako slavno in brezuspešno ustavljal navalu maršalovih bojnih sil. Pročelje "Velikega Henrika" je štrlelo zdaj osmojeno in pusto; notranjost hiše pa ni bila uničena, prav do zadnjega kotička. Po odhodu Concina Concinija ž njegovimi divjaki se je bila nenadoma ulila ploha ter olajšala sosedom gašenje. Zgorelo je sicer podstrešje in nadstropje, kakor tudi del pritličnih prostorov, toda pivniški konec s sosednjimi čumnatami in kuhinjo vred je ostal razmeroma nepoškodovan. Sirota Cogolin si je bil nanesel v kuhinjo slame ter si uredil ž njo še dosti udobno prenočišče; in kakor hitro je spet našel viteza, mu je razkazal podrtijo, češ, da jima utegne še koristiti v kaki stiski.

"Čudim se mojstru Lureauju," je rekel Capestang po tistem ogledu. "Tako reden človek, pa se niti ne zmeni za hišo, namesto da bi jo popravil ter imel dobiček od nje!"

"Najemnina, ki jo je vzel od vojvode Rohana, še ni potekla. In vrhutega je vojvoda takrat zažugal Lureauju, da ga speče na njegovem lastnem ražnju, ako se drzne stopiti v bajto pred koncem roka. Tako sem zdaj jaz njen neomejeni gospodar. Evo, tu vise ključi od vseh prostorov; nisem jih rabil, ker sem se zadovoljil s kuhinjo."

Posledica tega razgovora je bila misel, ki je napotila pustolovca, da je odvedel Guisa k 'Velikemu Henriku'. Odprši vozna vrata po oprodovih navodilih, je prijel vojvodo za komolec ter stopil ž njim v veliko izbo. Tema je bila kakor v rogu.

"Izvolite potrpeti, svetlost", je dejal, skrbno zaklepaje vrata za seboj, "takoj napravim luč, da moreva v klet, kjer zborujejo naši prijatelji......"

Zdajci pa je premolknil. Nov blisk mu je bil posvetil v možgane.

"Klet!" je zamrmral. "Oh! Klet!"

"Podvizajte se!" je zagodrnjal vojvoda, ki sicer še ni sumil ničesar, pač pa je čutil tisti čudni nemir, s katerim se napovedujejo človeku vse bližnje nesreče.

Capestang je stopil v kuhinjo, ukresal luč ter prižgal ogorek sveče, s katerim si je svetil Cogolin v svojih žaltavih dneh. Nato se je vrnil v izbo, postavil luč na pozabljen stol ter se okrenil k vojvodi Guiškemu:

"Dober večer, svetlost! Ali me še poznate?"

"Bahač!" je kriknil vojvoda z osuplim glasom; a tudi zdaj je bil še prepričan, da mu rešitelj ne more kaniti zla.

Capestang pa je zmajal z glavo, rekoč:

"Da, svetlost, bahač; vsako ime je dobro, samo da se človek ne zmoti v osebi."

Njegov jedki glas in ostri blisk oči sta vendarle razodela vojvodi, da je položaj nevaren. Naglo je pogledal okrog sebe ter se potipal za bodalo.

"Dajte," je rekel prezirljivo, "izpolnite nalogo, ki vam je poverjena, in peljite me k zborovalcem."

"Svetlost," je dejal Capestang, "poučiti vas moram, da ni tu nikakega zborovanja. Nihče mi ni poveril naloge, marveč sam sem si ukazal, da vas privedem v ta kraj!"

Guise se je zdrznil in se vzravnal.

"Zaseda?" je zarohnel z neomajno ošabnostjo.

"Ne, svetlost. Ako bi vam želel smrti, kar je edini pametni zmisel vsake zasede, bi vas bil lahko prepustil morilcem, ki so bili poslani nad vas, in ne bilo bi mi treba zdaj zapravljati časa z vami."

Tako je mislil pravzaprav tudi Guise; čemu bi ga bil rešil bahač, ako bi imel slabe namene?

"Naj bo," je dejal z osornim, mrklim glasom. "Zaradi poguma, ki ste ga pokazali nocoj, vam odpustim, da ste si prizvijačili avdijenco s takó neprimernimi sredstvi. Toda povejte mi brž, česa hočete od mene?"

Toda Capestang se ni dal spraviti iz ravnotežja.

"Svetlost," je odgovoril še osorneje od vojvode samega, "ali se morda spominjate najinega srečanja v siromašni krčmi ob cesti v Orleans? Res je, da niste ostali dolgo, marveč ste jo pobrisali in mi pustili samo ubogega Montmorina!"

"Ne!" je dejal Guise z neizrekljivim zaničevanjem. "Ne spominjam se."

Kri je šinila pustolovcu v lica in stisnil je pesti.

"Svetlost," je povzel hripavo, "tisti večer ste me opsovali: vi, mene, Ademarja de Capestanga! Ali pomnite, da ste me opsovali?"

"Opsoval sem vas?" se je nasmehnil vojvoda z nesramnim začudenjem. "Glejte, glejte! Prav nič se ne spominjam."

"Zato pa se spominjam jaz!"

"Bodisi! Kaj hočete potemtakem?"

"Lepo vprašanje! Veste, svetlost, zakaj sem ubil nocoj dvoje ljudi, da ne bi oni ubili vas? Veste, zakaj sem vas zvabil semkaj, da se morem pomeniti z vami na samem? Zato, ker mi ni živeti z ne-

izbrisano psovko na duši! Izbrišite žalitev, svetlost, in prosti ste, na mojo besedo!''

Guise se je zarežal.

''Izbrišem naj jo? Čemu ne? Rad bi le vedel, kako si predstavljate to!''

''S tem, da me prosite oproščenja. Recite: 'Gospod vitez de Capestang, blagovolite mi odpustiti nesramno besedo, s katero sem vas razžalil'!''

''Imenitno!'' se je zagrohotal Guise, ozrši se naglo po izbi, ali sta res sama. ''Samo to zahtevate? Nič drugega nego to?''

''Da, svetlost. S tem se zadovoljim. Prosite me odpuščanja, pa ste svobodni!''

Guise se je zvil od strupenega smeha, hkrati pa so se mu zalile oči s krvjo.

''Nu,'' je dejal, ''zdaj vidim, da se nisem zmotil. Bahač ostane bahač!''

''Varujte se bahača!'' je zarjul pustolovec in položil roko na meč.

''Dovolj, človeče!'' je siknil Guise ošabno. ''Odprite mi vrata in glejte, da vas več ne vidim!''

Capestang je izdrl rapir.

''Vojvoda Guiški,'' je zajecljal z glasom drhtečim od gneva, ''med temile stenami sem križal svoj meč s princem Condeškim, ki ni slabši od vas, in z vojvodo Rohanskim, ki je stokrat boljši od vas. Potegnite in branite se!''

Guise je skomignil z rameni ter prekrižal roke.

''Svetlost,'' je kriknil Capestang, ''branite se! Na križanega Krista se kolnem, da bo prepozno, ako zamudite minuto! Krvave solze boste jokali, svetlost!''

Guise se je boril sam s seboj, toda ne dolgo. Zmagala je prevzetnost krotilca, ki hoče ugnati leva s tem, da podvoji izzivanje.

''Bandit!'' je zaškrtal z zobmi. ''Ubij me, če hočeš: da bi bil meril svoj meč z vojvodo Guiškim, se hvalil ne boš!''

''To je vaša zadnja beseda?'' je rekel Capestang, bled kakor smrt.

Guise je skomignil z rameni.

''Dobro!'' Pustolovec je spravil rapir.

''Ukrotil sem ga!'' je pomislil vojvoda sam pri sebi.

Toda Capestang je stopil k njemu ter mu položil roko na ramo:

''Svetlost,'' je izpregovoril s strahotnim glasom, ''sam bog mi je priča, da sem vam hotel prihraniti Bastiljo!''

''Bastiljo!'' je zahropel Guise. ''Bastiljo?''

''Da!''

Poražen po grozni besedi ter prepričan, da ima nasprotnik pripravljene ljudi, ki ga bodo zgrabili, je zajecljal ošabni velikaš:

''Nu, dobro, gospod! Ako se hočete biti za vsako ceno, naj bo po vaši volji!''

''Prepozno!'' ga je ustavil Capestang z ledenim glasom. ''Gospod vojvoda, v imenu kralja vas aretiram.''

''Aretirate me?'' je zastokal vojvoda, kakor bi se mu vrtilo v glavi. ''Tak..... kdo pa ste pravzaprav, da govorite v imenu kralja?''

''Kraljev vitez sem, svetlost!''

''Ah! kraljev vitez si! In aretiraš me? Ná, umri!''

Guise je zarjul, bliskoma izdrl bodalo in planil nad pustolovca. Toda sunek ni zadel nikamor: vitez se je bil vrgel na tla. Trenotek nato ga je videl vojvoda spet na nogah tri korake od sebe, s prekrižanimi rokami. Zdaj je stavil Capestang na tisto karto, kakor prej on.

''Svetlost,'' je dejal, ''zdaj niste več moji ampak kraljev jetnik! Nič več nimam pravice, potisniti vam v grlo bodala, s katerim me hočete ubiti: sunite brez skrbi! Toda pomnite, da ubijete odposlanca njegovega veličanstva!''

Že dvignjena Guiseva roka je padla težko nizdol.

''Ako me ubijete,'' je povzel vitez, ''vas vendar zgrabijo moji ljudje.''

Guise je odrevenel od brezmejne osuplosti, nalik tigru, ki se začuti v mreži.

''In sojeni boste zaradi oboroženega punta!''

Vojvoda je omahnil.

''Obglavljeni boste, svetlost!''

Guise je besno zaklel ter vrgel bodalo na tla.

''Ako pa se vdaste radovoljno, vam ostane v Bastilji še vedno prilika pobotati se s kraljem za mir; in kakor vas poznam, sem prepričan, da boste čez teden dni spet na svobodi!''

Guise je globoko pogledal sovražnika. Blede ustnice mu je preletel smehljaj. Rekel si je, da res lahko sklene z dvorom mir, zapusti Bastiljo močnejši nego kedaj, ter povzame svojo zaroto tam, kjer jo nocoj prekine.

''Nate moj meč!'' je dejal, odpasavši orožje in pomolivši ga Capestangu.

''Ne, svetlost,'' je velel pustolovec, ''le obdržite ga! Zadošča mi, da greste z menoj.''

Capestang je odprl sosednja vrata in mignil vojvodi, naj stopi naprej, Guise je ubogal. Še tisti hip je vitez zaprl za njim ter dvakrat obrnil ključ: vojvoda je bil ujet! Bil je zaklenjen v čumnati brez okna, brez vsakršne odprtine! V dalji pa je zamolklo hrumel Pariz, proslavljaje in pozdravljaje vojvodo Guiškega, svojega jutrišnjega kralja!

Capestang je planil na ulico. Oči so se mu iskrile, v glavi mu je kipelo.

Urnih nog jo je ubral k "Dobremu naključju", kjer je Cogolin baš mirno sanjal, kako mu prihaja gospodar iz igralnice ter pelje samotež na vozičku vreče z zlatom, ki ga je dobil. Capestang je najprej osedlal konja, nato pa je zbudil oprodo. Četrt ure nato je stal Cogolin ves zbegan in osupel na straži pred čumnato v kateri je bil zaklenjen visoki jetnik.

"Cogolin," je dejal Capestang in mu stisnil v roko samokres, "ubogal sem tvoj nasvet; igral sem in sem dobil. Bogastvo je tu, za temile vrati."

"O, moje sanje!" je blaženo zamrmral oproda.

"Stotisoč tolarjev v zlatu! Razumeš?"

"Juh!"

"Igralničar mi jih je moral privleči semkaj, veš? Zdaj pa se bojim, da bi mi lopov ne odnesel peta z zlatniki vred, medtem ko pojdem iskat skrivališča, kamor spraviva svoje bogastvo. Razumeš, živina? Reci vendar kaj!"

Cogolin je krčevito stisnil pištolo.

"Samo poizkusi naj!" je zarenčal. "Upihnem ga brez usmiljenja!"

"Dobro!" je rekel Capestang ter krenil na cesto in zajahal Bliska.

Enajst je bilo prav takrat v kapelici Bosih Karmelitov. Capestang se je spustil v skok proti Lombardski ulici. Meščani naveličani vpitja in razsajanja, so se bili razšli po domovih in Pariz je spal nemirno vročično spanje, kakršno skuša svet na predvečer vsakega prevrata.

Dospevši k "Brljavcu, ki grabi" ali "Brljavcu, ki vrača", kakor so ga bili zdaj prekrstili, je naš pustolovec z brezobzirnim razbijanjem zbudil najprej gostilničarja. Ko ga je ta spustil v izbo, mu je stisnil pet zlatnikov ter mu pošepetal nekaj na uho.

Krčmar je naglo prinesel na mizo tri steklenice svoje najboljše pijače ter izginil po stopnicah v zgornje prostore, dočim je Capestang nalil štiri kozarce. Deset minut na to so se pojavili drug za drugim Turlupin, Gros-Guillaume in Gantier-Gargouille, vsi nejevoljni in začudeni, čemu da jih bude sredi noči. Toda pogled na darežljivega plemiča in častitljive steklenice je naglo razpršil njih slabo voljo. Po prvih pozdravih, med katerimi se je posušila pijača kakor kaplja v vroči Sahari, je izpregovoril Capestang brez okolišev:

"Gospodje, ko smo se prvič sestali, ste rekli, da bi si šteli v veliko čast, nastopiti z menoj v kaki burki, komediji ali žaloigri mojega lastnega izdelka!"

Turlupin se je zdrznil in bistro pogledal pustolovca.

"Živio!" je vzkliknil Gros-Guillaume. "Kako ne bi! Saj veste, da smo vsi trije vaši prijatelji in občudovalci!"

"Hoj, oštir!" je velel Capestang. "Ali ne vidite, da je posoda prazna?"

Vrgel je nov zlatnik, in krčmar je zletel v klet, kakor bi imel krila.

"Tako pravim tudi jaz!" je dejal Gautier-Gargouille. "Veselilo nas bo igrati s tem vrlim gospodom, ki bo naši družbi le v čast in ponos."

"Kaj pravite vi, mojster Turlupin?" je pobaral vitez.

"Takisto kakor moja tovariša, s pogojem, da mi poveste snov svoje burke; zakaj vidi se mi, da gre za prav posebno šalo!"

"Tega sem vam porok!" je rekel Capestang s čudno slovesnim glasom. "Ali ste zvesti pristaši njegovega veličanstva Ludvika XIII., ki naj ga bog ohrani?"

"Aha! Nu, kajpak," je dejal Turlupin. "Z vsem srcem sem za tega revčka in zoper vse tiste lopove in izdajalce, ki ga hočejo ugonobiti. Moj poklic je takšen, gospod plemič: mi v svojih igrah držimo vedno s šibkim zoper močnega, in tepeni so pri nas vedno falotje!"

Capestang se je zdrznil od veselja.

"Nate mojo roko!" je zaklical. "Kakor vidim, se pogodimo brez težave. V moji burki gre baš za to, da kaznujemo predrzneža, ki se ima že za zmagovalca in postavlja ves Pariz na glavo."

Turlupin je stopil bliže h Capestangu, priklonil se, pogledal mu v oči ter vprašal tiho:

"Guise?"

"Da, je dehnil pustolovec.

"Mnogo nevarnosti?"

"Prav nikake. Pač pa slave in morda tudi bogastva!"

"Izposlujte mi privilegij, kakršnega imajo igralci v Burgundskem dvorcu!" je dejal Turlupin. "Za drugo se niti ne menim."

Gautier-Gargouville in Gros-Guillaume nista bila radovedna; pila sta, ne meneč se za ta razgovor.

"Gospoda," je rekel Turlupin, "burka tega plemiča se mi zdi vredna, da jo vprizorimo."

"Dajmo jo!" sta zavpila komedijanta navdušeno. "Kdaj pa bo?"

"Takoj!" je dejal Capestang.

"Oh! Ne da bi prej študiral vloge?"

"Improvizirali bomo," se je odrezal Turlupin." Sicer pa menim, da govorjenja ne bo preveč."

"In občinstvo?" je povzel Gandier-Gargouille. "Brez gledalcev menda ne bomo igrali?"

Capestang je vzdignil kozarec, trčil s trojico in ga izpraznil v dušku.

"Na vaše zdravje, gospoda, in na vašo slavo!" je dejal s čudno drhtečim glasom. "Bodite brez skrbi: vaše občinstvo bo takšno, da si ne morete misliti lepšega. To občinstvo vas bo gledalo in občudovalo z milijoni oči, njegovih pogledov bo brez števila, njegovih ust

dovolj, da bodo mogla po zaslugi praznovati vaš triumf v igri, ki jo boste predstavljali. Štejte si v čast, da smete nastopiti pred tem občinstvom!''

''Ali,'' je plašno vrinil Gros-Guillaume, ''kje najdemo dvorano, da ne bo premajhna za toliko ljudi?''

''Dvorana je najdena,'' ga je poučil Capestang. ''Ime ji je Pariz! Sicer pa, gospoda moja, izvolite si misliti namesto vsega tega ogromnega, brezštevilnega in pisanega občinstva eno samo gospo!''

''Gospo?'' je vzkliknil Gautier-Gargouille. ''Kdo neki bo vzvišena dama, ki naj tvori sama zase vse naše ogromno občinstvo?''

''Ime ji je Zgodovina!'' je rekel Capestang.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Igralci, na čelu jim vitez, ki je pustil Bliska v krčmarjevem hlevu, so korakali kmalu z vso naglico po spečem in vendar razburjenem mestu. Dospeli so k ''Velikemu Henriku'', kjer je našel pustolovec oprodo na straži, kakor ga je bil postavil. Cogolin se je namrdnil, ko je zagledal komedijante.

''Pa ne, da bi hotel vitez deliti ž njimi priigrano zlato?'' je zamrmral sam pri sebi. ''Kuga naj jih podavi!''

''Za menoj, gospoda!'' je velel Capestang. ''Ti, Cogolin, pa stopi naprej, da nam posvetiš.''

To rekši je vzel ključe, ki so viseli v kuhinji, ter krenil v klet.

''Aha!'' je pomislil oproda. ''Tu doli bomo skrili zaklad!''

Vitez je odklenil prostor, kamor sta bila spravila s Cogolinom bojni plen izza znamenite noči, ko je peljal princa Condeškega v Louvre: arkebuze, pištole, bodala, halebarde in kostume kraljeve telesne straže.

''Naj služi šara vsaj enkrat pametnemu namenu!'' je rekel Capestang sam pri sebi. ''Gospoda,'' je povzel, ''pozabili ste vzeti garderobo s seboj; evo vam možje! Oblecimo se naglo, da se občinstva ne polasti nestrpnost.''

Čez pet minut je bila trojica izpremenjena v pristne švicarske gardiste; tudi Cogolin se je preoblekel, dasi je gledal debelo, kaj neki pomeni vse to. Capestang se je bil napravil za gardnega oficirja, in reči moramo, da mu je pristojal sijajni kostum čudovito. Na njegovo povelje je vzel sleherni arkebuzo na levo ramo, v desno roko pa ostro halebardo. Vitez je skrbno zaklenil klet in odvedel svojo armadico na vrh. Ukazal je Cogolinu, naj odpre vrata čumnate, v kateri je bil spravljen vojvoda Guiški.

''Hvala bogu!'' je vzdihnil oproda, ''zdaj bom videl naše bogastvo!''

Toda na prag je stopil Guise, bled kakor smrt. Kakšne so morale biti velikaševe misli v tem trenotku, ni čutil nihče tako dobro kakor vitez sam; in če bi ne bil čutil, bi bil spoznal po vojvodovem pogledu...... Sicer pa se Guise ni zdel presenečen. Brez upora je stopil sam med četvorico gardistov in krenil ž njimi na pot!

"Da bi le ne bilo mrtvaca v zadnjem dejanju!" je pomislil Turlupin.

"Kakšna hudičeva burka je to pravzaprav?" se je vpraševal Gros-Guillaume ves preplašen.

"Privilegij nam je gotov!" je kimal Gantier-Gargouille, čeprav nekoliko bled.

"A kje so cekini?" je stokal Cogolin v svojem srcu. "Spet bo nesreča, tako pravim jaz!"

Capestang je korakal kakor v snu.

"O Gizela!" so mrmrale neslišno njegove ustnice, "kje si, da vidiš ubogega pustolovca, kako kroti mogočnike tega sveta!"

Molče je korakala četa v nočni temi. Ulica za ulico je ostajala zadaj. In zdajci je vstala pred njimi senca orjaške zgradbe ter jim zastavila pot.

"Kdo tu?" je zavpil osoren vojaški glas.

Capestang se je zdrznil; srce mu je zastalo. Obrisal si je pot, ki mu je drl po čelu, ter vzdignil oči. Pred seboj je zagledal Bastiljo!

"Kdo tu?" je ponovila straža.

"Kraljev vitez!" je vzkliknil Capestang z jeklenim glasom.

Za dvižnim mostičem je nastal dirindaj. Nato je vprašal drug glas, gotovo glas oficirja:

"S kom prihajate?"

"S kraljevim jetnikom!" je odgovoril Capestang.

Guise je zaklel in vztrepetal. Verige so zaškripale. Most se je spustil do tal.

"Pogum, svetlost," je zamrmral vitez vojvodi na uho. "Pomislite, da ni vse izgubljeno; sklenite s kraljem mir in pustite mu, kar ni vaše!"

Trenotek nato so bili v Bastilji!

Spustili so jih v nizko sobano, kjer so navadno opravljali predpisane formalnosti s prihajajočimi in odhajajočimi jetniki. Oficirja, ki je poveljeval pri veilkih vratih, je najbrž pograbila radovednost, kdo da je novinec, ki so ga privedli po tem viharnem dnevu tako natihem sredi noči. Vzdignil je svetilko ter mu posvetil v obraz...... Odskočil je, obrnil se h Capestangu in mu šepnil ves bled:

"Oh, razumem!...... Ta misel njegovega veličanstva je bila sijajna!"

In jadrno je stekel po guvernerja. Igralci in Cogolin so stali zunaj na tesnem dvorišču in drgetali od mraza. V dvorani ni bilo nikogar razen Capestanga, vojvode Guiškega in treh ječarjev, ki so varovali vsak svoja vrata. Kmalu je prihitel gospod de La Neuville, ves zmeden in prepaden. Nejeverno je vrgel oko po vojvodi, priklonil se mu globoko in planil nato h pustolovcu.

"Strašno reč je storilo njegovo veličanstvo!" je zamrmral s pridušenim glasom.

Capestang je mahnil z roko, češ: to me nič ne briga!

"Kje ste ga prijeli, gospod?" je povzel La Neuville.

"Na ulici," je odgovoril vitez kratko.

"Kaj! Samo s štirimi švicarji?"

"Ali je treba za takšno preprosto nalogo cele stotnije?"

Guverner se je zdrznil od groze in občudovanja.

"Povelje imate, kaj ne?" je vprašal nato.

"Evo ga!" je dejal Capestang in potegnil izza telovnika zložen pergamen.

Minuta, ki je sledila, je bila izmed najtežjih z vsem pustolovčevem življenju. Povelje je bilo ono, ki ga je spisal kralj lastnoročno za Richelieuja, da bi osvobodil Laffemasa in vrgel Cinq-Marsa v Bastiljo; bil je plan, katerega je odvzel vitez Chemantu tisto noč, ko mu je iztrgal ljubimca Marionke Delorme...... Dovolj časa je bilo minilo od tistihdob; ako je kralj medtem preklical svoj ukaz, je moral Neuville sedaj prijeti viteza in ga vreči v celico, iz katere bi mu bila težka rešitev — njemu, ki ga ne bi pogrešil nihče na vsem božjem svetu! Strašna tesnoba je grabila pustolovca za srce.

"Kraljeva pisava!" je zamrmral La Neuville.

Bral je počasi, prvič, drugič in tretjič, kakor bi se hotel prepričati, da ga ne varajo oči......

"Gospod de La Neuville izroči predložitelju jetnika, ki se naznači ustno...... Gospod de La Neuville prevzame iz predložiteljevih rok jetnika, ki — dobro ,razumem!...... Bogme, ta ni slaba! Kralj jemlje vajeti v lastne roke!"

Poklical je oficirja ter mu šepnil par besed na uho; nato se je odkril in stopil h Guisu:

"Oprostite, svetlost...... Izvolite iti s temi vojaki!"

Capestang si je obrisal čelo. Osem oborožencev je prirožljalo v sobano. Ko so vzeli vojvodo v svojo sredo ter ga odvedli, se vitez ni mogel več premagati; planil je na dvorišče, da bi se oddahnil po prebitem strahu.

"A kdaj ga vpišemo v imenik?" je vprašal guvernerja načelnik paznikov.

"Molčite, prijatelj! Nikakega vpisa! In če vam je kaj do glave, ne črhnite živi duši besedice. Ako ste spoznali jetnika, pozabite njegovo ime!"

To rekši je La Neuville odhitel za Capestangom.

"Gospod," mu je dejal, "v povelju ni zapisano, kako naj ravnam z jetnikom. Ali naj povprašam jutri v Lovru?"

"Da, da, vprašajte v Louvru," je rekel vitez z brezskrbnim glasom. "Dotlej pa gotovo ne bo napak, ako ravnate ž njim po kneževsko."

"Tako menim tudi jaz," je pokimal guverner. "Še nekaj, gospod. Povelje pravi, da naj vam izročim nekega jetnika, ne pove pa, kako mu je ime."

“Tega tudi jaz ne vem!” je dejal Capestang živahno.

“Kako naj potem —?”

“Kralj mi je rekel: “Privedite mi jetnika iz celice št. 14 v Zakladnem stolpu.” Ali vam to zadošča?”

“Oh!” je vzkliknil La Neuville, “zdaj razumem stvar!”

“Kaj razumete?” je vprašal vitez nemirno.

“Kralj hoče...... a to je visoka politika, mladi mož,” se je pokošatil guverner. “Ostanite tu. Privedem vam št. 14. Toda bodite oprezni in dobro pazite nanj!”

“Bodite brez skrbi.”

“Ali naj vam posodim pol tucata naših ljudi?”

“Čemu, corbacque! Mari mislite, da so moji štirje Švicarji od muh? In razentega hoče kralj, da opravim vse kar moči izlepa.”

La Neuville se je poklonil, šel in se vrnil spet nazaj:

“Kaj ne, gospod, da ste imenovani šele nedavno? Oprostite, a ne morem se spomniti, da bi bil videl doslej vaš obraz med louvrskimi oficirji.”

“Res je, nisem še dolgo tam. Komaj par tednov bo, odkar sem bil imenovan kraljevim vitezom.”

“Moj poklon, gospod...... Kako vam je slavno ime?”

“Ademar vitez de Capestang!” je odgovoril pustolovec s takšnim glasom, kakor bi bil rekel “vojvoda Guiški” ali “princ Condeški.”

La Neuville in njegov oficir sta odstranila paznike in se vrnila čez deset minut z jetnikom iz št. 14 Zakladnega stolpa. Skrivnostno osebo so postavili med “švicarje”, to je, med Cogolina, Turlupina, Gantier-Gargouilla in Gros-Guillauma, in četica je prekoračila mostič, ki se je takoj spet vzdignil za njenim hrbtom.

“Stoj!” je ukazal Capestang, kakor hitro jim je izginila črna masa Bastilje izpred oči.

Odrinil je Gogolina in Gros-Guillauma ter stopil k jetniku. Tema je bila tako globoka, da je komaj razločil obris glave, ne pa tudi obraza. Preden pa je utegnil izpregovoriti, mu je položil jetnik št. 14 roko na ramo in se mrzlično zasmejal, rekoč:

“Ali veste, gospod oficir, kakšno je bilo moje opravilo, ko so prišli pome?”

“Ne, visokost!” je dejal Capestang, zdrznivši se ob čudno trpkem zvoku tega glasu.

“Tole železo, vidite, sem brusil na tlaku!”

In res je zagledal Capestang v jetnikovi roki nekakšno svetlo stvar.

“In veste kakšen je bil moj namen vse dolge dni in noči, ko sem si napravljal to svoje bodalo?”

“Ne, visokost!” je rekel vitez, čuteč, kako ga pretresa mraz.

“Hotel sem se ubiti.”

“Ubiti!”

“Ubiti!”

"Da! Ali ste plemič, gospod oficir? Ste človek s častjo? Imate li srce, da vam utriplje pod temi vašimi gardnimi našivi? Prosim vas in vas rotim: česa hoče kralj od mene? La Neuville je dejal, da me peljete h kralju. Potemtakem veste, čemu! Ali zato, da se vrnem spet v Bastiljo?" je viknil jetnik v nepopisnem razburjenju. — "Zakaj ne odgovorite?...... Dobro! Povejte svojemu kralju, da ste mu mogli pripeljati samo mrliča!"

To rekši je nesrečnež silovito zamahnil ž železom proti sebi. Ali Capestang je bil urnejši; po bliskovo ga je ujel za roko in rekel z zamolklim glasom:

"Svobodni ste, visokost!"

Jetniku se je iztrgal strašen krik, bolj podoben rjovenju. Z obema rokama se je pograbil za glavo in jeknil:

"Ali ste znoreli gospod? Kaj pravite?"

"Stran, vi drugi!" je ukazal Capestang.

Četvorica se je odmaknila za dvajset korakov, in tudi vitez je odstopil za tri.

"Svoboden!" je hropel jetnik. "Svoboden? Je li resnica? Ne sanja se mi?"

"Lahko noč, visokost!" je dejal pustolovec s čudno mehkobo. — "Svobodni ste! Le nekaj naj vas še poprosim, preden pojdete, kamor vam drago: ne zlorabite svoje prostosti! Imejte usmiljenje z mladostjo, neizkušenostjo in zapuščenostjo našega kralja! Vitez de Capestang si sme dovoliti ta dobri svet, ki ne velja vašemu častihlepju, marveč vašemu srcu. Zbogom!"

In Capestang je odšel, pustivši osvobojenca samega sredi ulice.

"Ubogi Conde!" je premišljal spotoma. "Gorje, ki ga je prebil na št. 14, ga je zdelalo dodobra!...... Nu, prijatelj, podvigajmo se k 'Brljavcu', da si privežemo duše! V proslavo naše nocojšnje burke vas povabim na kraljevsko večerjo!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Capestang je menil, da vrača svobodo Condeju. Toda bralec ve, da osvobojeni ni bil Conde, ampak njegov naslednik po premestitvi, ki je zadela princa zaradi pisma, s katerim je hotel naznaniti vnanjemu svetu "kraj svojih muk."

Delj nego pet minut se ta mož ni mogel ganiti z mesta. Noge so mu odrekale pokorščino, v glavi se mu je vrtilo, usta so mu ponavljala kakor v snu:

"Svoboden!...... Svoboden!......Svoboden med živimi, v trenotku, ko sem hotel iskati svobode v smrti!......"

Pomalem so se mu vrnile moči. Ozrl se je in videl, da je rešitelj izginil. Zavrisnil je s tisto divjo radostjo, ki jo pozna samo, kdor je kdaj v življenju čudežno ušel pogubi; in kakor blazen se je spustil v tek proti bližnji Progarski ulici, govoreč si med posameznimi skoki:

"Najprej k hčeri!...... K moji Gizeli!...... K mojemu oboževanemu otroku!......"

In ko je našel hišo prazno, se je vrgel na tla ter zajokal na ves glas.....

Bil je Karel, vojvoda Angoulemski!

LVI.

Drugi dan.

Preden opišemo burne dogodke naslednjega dne, posežimo čisto na konec in zaznamujmo, kar se je pripetilo tisti večer pri "Dobrem naključju."

Ves tisti dan se je klatil Capestang po Parizu, da vidi, kakšno je razpoloženje. Zvečer se je vrnil utrujen, dokaj potrt in poln misli, ki se niso dale odgnati. Zlasti ga je obhajala slutnja, da sinočnje dejanje, s katerim je bil ponovno rešil kralja in monarhijo, ne more ostati nepoplačano. Nebo njegove domišljije se je polnilo z bujnimi slikami, nad katerimi je sijalo ponosno in milo obličje Gizele Angoulemske. Hkrati pa si je dokazoval, da so vse take in enake sanje prazne: ali ni bil že dovolj grenko izkusil jalovosti nad, zgrajenih na hvaležnost sveta? Zato je bil vsaj nazven vse prej ko zadovoljen s seboj in je komaj čakal žrtve, nad katero bi mogel znesti svojo jezo.

Oblečen se je vrgel na posteljo, prekrižal roke pod glavo in čakal dobršno uro, da bi se utolažil. Zaman! Njegove misli so postajale vsako minuto bolj žaltave in črne.

"Hudiča!" je zarentačil nazadnje ter planil na noge. "Radoveden sem, ali mi ne pomore niti steklenica dobrega vina! Hejo, Cogolin! Slišiš, budalo, nesnaga, zanikarnost? Devet je ura, jaz pa še nimam večerje!"

Cogolin je prišel in pogrnil mizo, ne da bi črhnil besedico; nato je prinesel večerjo. Capestang, nervozen vsled njegovega molčanja, se je spravil k jedi, preklinjaje vse venomer, čeprav zato ni goltal nič počasneje.

"Tak kaj ti je pravzaprav?" je kriknil nazadnje. "Kaj pomeni ta mrtvaški obraz? Takoj se mi začni režati, ali pa bo moja skrb, da boš imel za kaj vleči usta navzkriž!"

Cogolin je urno udaril v smeh; toda slišalo se je, kakor bi škripala stara vrata na zarjavelih tečajih.

"Molči, lopov!" je vzrojil Capestang.

"Rekli ste, da naj se smejem, čeprav me sili na jok. In tako vam ustrezam, kakor pač vem in znam."

"Na jok te sili? Kako to, Cogolin? Zini vendar! Mari te je dekle zapustilo? Ali se bojiš, da bi ti zrastli lasje?"

"Gospod vitez, ne pitajte me s Cogolinom; nocoj sem Smola, če sem sploh kdaj zaslužil to ime. Cogolina ni več! In da vam povem naravnost: ves dan sem upal ,da nocoj ne boste večerjali."

"Zakaj naj bi se bil postil?" je vprašal Capestang. "Rad bi vedel!"

"Zato ker bi bil s tem rešili najin poslednji srebrnjak!"

"Hudiča! Mari govoriš zares?"

"Snoči ste obrnili mošnjo, da ste mogli zaigrati svojo burko, ki meni še zdaj ne gre v glavo. Večerja, ki ste jo plačali žlahtni družbi gospoda Turlupina, je stala sama enajst pištol. Z eno besedo, ruinirani ste. Ah, gospod, zadnji čas je, da spet obogatite!"

"Mislil bom na to," je dejal vitez z najnaravnejšim glasom. — "Mislil bom, ko bom spal. Le premišljaj tudi ti."

In res je spal Capestang malo minut po tem razgovoru kakor ubit. Ne tako njegov oproda. Vrnivši se v svojo čumnato, je vrli Cogolin iztresel slovečo mošnjo na mizo in se tiho zarežal, a ne kislo kakor malo poprej, marveč veselo in od srca.

"Pet pištol!" je zamrmral. "Zadnjih pet!......Uboge pištolice, koliko truda me je stala vaša rešitev! In vendar ste tu, čile, zdrave in nedotaknjene, up in nada ubogega Cogolina in viteza Capestanga: zakaj, pištolice moje, sklenil sem, da vas ponesem pri tejle priči k copr-niku na Menjavskem mostu. In kaj dobim za vas? Nezmotljivo sredstvo za srečo v igri!"

Kakor vidimo, se Cogolin ni mogel otresti svoje ideje; igralec je pač najbolj trmasto bitje pod solncem. Prepričavši se, da spi gospodar na žive in mrtve, je zarinil dragocene zlatnike v žep, zavil se v plašč, izmuznil se iz gostilne, da ga nihče ni slišal, kdaj, ter jo urezal urnih krač proti sredini mesta, zmrdavaje se vso pot od vroče notranje sreče. Z utripajočim srcem je dospel na Menjavski most in obstal pred Lorenzovimi vrati.

— —

Vrnimo se zdaj k začetku tega dne in stopimo z bralcem v Concinijev dvorec. Velika vrata so zaprta in krepko zaslonjena z bruni. Na dvorišču stoji pripravljenih šestdeset arkebuzirjev v treh oddelkih po dvajset mož.

Ob velikih stopnicah, po predsobah, po vsej poti, ki drži v maršalovo stanovanje, so razpostavljeni Concinijevi sabljači v skupinah po pet in po šest. Poveljuje jim Rinaldo in zraven njega Louvignac, edini, ki še živi izmed "nezmagljive čete": Pontraille in Bazorges sta poginila snoči pri napadu na vojvodo Guiškega, Montreval in Chalabre v boju pri "Cvetlični košarici" v Longjumeauju.

Celo sluge so slekli sijajne livreje ter jih zamenjali z močnimi usnjatimi naprsniki; oboroženi s sulicami in samokresi stoje vsak na svojem odkazanem mestu.

Leonora Galigaj sloni pri oknu v svoji veliki sobi ter blodi z očmi po izumrli ulici. Vse prodajalne so zaprte, žive duše ni videti zunaj. Toda Leonora ne vidi tega zloveščega pokoja: ona gleda vase. Markiza d' Ancre računa in tehta Guiseve upe. Ako se vojvodi posreči

drzno dejanje, na katero ga kliče Pariz, je odbila Conciniju zadnja ura......

Leonora upa v čudeže. Leonora sanja o krogli, ki bi bila namenjena Concinu, pa bi zadela Guisa; o bolezni, ki bi mu lahko nenadoma prestrigla življenja nit; o samem peklenščku, ki naj bi ga odnesel nji na ljubo...... Oh, če bi se zgodilo karkoli in če bi vojvoda izginil s površja! Concinovo zmagoslavje je v tem slučaju zagotovljeno: Leonora je pripravila vse. Dvesto plemičev, podkupljenih z zlatom in obljubami, je njenih. Deset oficirjev louvrske garde se pokorava njenim ukazom. Kadar le hoče, lahko pihne v Ludvika XIII., vedoč, da ugasne ta mala, bleda lučka na prvi mah ter se umakne mogočni zarji Concinovega kraljestva. Markizin pogled žari. Ona hoče položiti roko na Guisove sanje ter jih uresničiti — zase! Strašni udarec, ki ga je Guise namenil prestolu, hoče obrniti sebi v korist!

Dolg vzdihljaj napne Leonorine prsi. Njena roka izpusti zagrinjalo, ki ga je ves čas krčevito mečkala med prsti. — Počasi se odvrne od okna in ostrmi. Bled smehljaj ji zleti po brezkrvnih ustnicah: nekdo je prišel, in njen pogled je zadoščal, da leži pred njo na obrazu......

"Belfegor!" zamrmra Leonora.

V očeh se ji zablisne. Vendar že! Zdaj izve, kaj se je zgodilo s Capestangom in kaj z Gizelo! Naglo stopi k Nubijcu ter ukaže:

"Vstani!"

Belfegor vstane. Leonora ga premeri z očmi. Črnec je shujšal. Mrkla žalost mu zagrinja zverski pogled. Tudi on vzdigne oko do svoje gospe; nato pa skloni glavo in reče s čudno pokojnim glasom:

"Gospa, prišel sem. Po tem, kar sem bil storil, se ne bi bil vrnil nikdar; ne iz strahu pred kaznijo, zakaj smrt bi mi bila dobrodošla! Toda videl sem, da vam preti nevarnost in vas hočejo pogubiti. Vstopil sem skozi skrita vratca, ki jih poznate samo vi in jaz; evo nu! — Ker mi je sojeno umreti, hočem dati življenje v boju za vas......"

Niti ta pasja vdanost, niti obup, ki je pokrival črno Belfegorjevo obličje, nista genila markize toliko, da bi trenila z očmi. Belfegor je njen; da hoče umreti zanjo, je le naravno. Druga misel dolbe v njeni glavi, ko stopi k Nubijcu ter mu položi roko na ramo:

"Kaj si storil s tisto žensko in mladim možem?"

"Izpustil sem ju."

"Izpustil!" jekne Leonora, ki se je nadejala lažnivih, dolgoveznih opravičb, ne pa tega kratkega in brezpogojnega priznanja. "Zakaj si ju izpustil?"

"Slišal sem glas, ki mi je veleval tako!" odgovori Belfegor mrklo in brezbrižno kakor prej.

"Glas!" se zdrzne markiza sama pri sebi. "Kakšen glas? Pa ne tistega, ki navdihuje Lorenza? Glas višjih sil, ki sem jih hotela ukaniti, jaz, ničeva pozemeljska stvar? Govori, Belfegor! Kakšen

glas ti je velel prekršiti moje povelje in zakriviti morda celo mojo pogubo, čeprav trdiš, da si pripravljen umreti zame?''

''Glas, gospa! Niti na tezalnici vam ne bi mogel povedati več; niti ne, ako me priklenete na železno ploščo......''

Leonora stoji v temni zamišljenosti. Prepričana je, da je črnec ni hotel izdati, marveč je bil le nezavedno orodje sovražnih sil.

''Lorenzo!'' mrmra majaje z glavo. ''Lorenzo, tvoja učenost je nezmotljiva!''

Ta hip povzame Belfegor:

''Ne vem, vam reči, kakšen glas mi je velel, naj jima vrnem prostost; lahko pa vam povem, kaj se je zgodilo ž njima.''

''Govori!'' krikne markiza s strašnim glasom, zgrabivši Nubijca za roke. ''Govori, in vse ti je odpuščeno! Z bogastvom te obsujem Belfegor!''

''Bogastva ne potrebujem,'' de on ubito. ''Vaše odpuščanje mi je dragocenejše od zlata. Glas mi je ukazal, naj ju izpustim, a ni mi rekel molčati...... In razen tega, doda sam pri sebi, ''se hočem maščevati vsaj nekoliko za kruti posmeh, ki me je doletel v plačilo...... Ne, ne, pozabimo to!...... Signora! Gospodična, ki sem ji vrnil prostost, stanuje zdaj v Meudonu v gostilni pri 'Tatinski sraki'.''

Prav tedaj je nekaj zašumelo za durmi. Toda Leonora ni slišala ničesar. Vsa njena duša je visela na Belfegorjevih ustnicah. Pač pa je slišal on; nemirno se je ozrl proti vratom.

''In on?'' je zasopla markiza. ''Kje je vitez de Capestang?''

''Izginil je bil iz Pariza nato pa se je vrnil. Nedavno sem ga srečal v Lombardski ulici ter mu sledil do gostilne pri 'Dobrem naključju' na Vaugirarski cesti kjer stanuje.''

Leonorino obličje je vzplamenelo v tako besni strasti, da je izpreletel še Belfegorja mraz. Toda ukrotila se je.

''Dobro'', je rekla hladno. ''Danes ne utegneva iskati, čigav je bil glas, ki te je premotil, nebeški ali satanov. Vrnil si se, in dobro si storil. O preteklosti se pomeniva jutri; poveš mi vse, kar se je zgodilo v kleteh od minute do minute. Danes ni časa za to. Nevarnost mi preti. Sovražniki mi strežejo po življenju.''

Nubijec je stisnil pesti in pokazal zobe.

''Da, vem: umrl bi zame z veseljem. Poslušaj me, Belfegor. Oboroži se z dobrim bodalom in počakaj me pri vratih maršalove sobe. Sledil mi boš ves dan v dosego mojega glasu, da te lahko pokličem, ako te bom potrebovala. Moja oborožena roka boš, kamorkoli obrnem korak. In kogarkoli ti pokažem, z besedo, znamenjem ali očmi, ubij ga brez pomišljanja.''

To rekši krene markiza naglo k vratom in stopi v predsobo. Tam pa se zdajci ustavi. V drugem kotu je zagledala pritlikavca, ki se zdi ves zaverovan v neko sliko.

''Lorenzo!'' zamrmra sama pri sebi.

In bliskovita sumnja ji prešine glavo. Sumnja, dasi ni v zeliščarjevi navzočnosti prav ničesar čudnega...... Lorenzo se večkrat oglaša v dvorcu; zakaj se ne bi danes? Ozrl se je in zapazil markizo. Urno stopi k nji ter se prikloni, rekoč:

"Mislil sem, madame, da vam v tako resnih urah moj dobri svet ne bo odveč. In prihitel sem k vam."

Leonora se je zdrznila. Nikoli še ni bil Lorenzov obraz tako bled! Odkod ta mrtvaška barva?

"Hvala ti, dobri Lorenzo!" mu pravi nato. "Slutila sem, da se danes vidiva. Ostani pri meni ves dan. Iti mislim v Louvre, opravljat svojo službo pri kraljici, kakor da ne bi pretilo nič hudega. Ti pojdeš z menoj."

Lorenzu to menda ni kaj pogodu; toda prikloni se in pravi:

"Ves današnji dan in vse prihodnje dni sem vaši svetlosti na razpolago."

"Dobro, Lorenzo; tvoja vdanost ne bo zaman!" odgovori Leonora, mereč pritlikavca s čudnim pogledom.

Lorenzov obraz je namah spet miren kakor obličje kipa.

Leonora Galigaj pa se skloni k Belfegorju, potegne ga vstran ter mu šepne trdo:

"Ako bi te hotel pritlikavec pustiti samega, magari le za trenotek — zakolji ga!"

To rekši odide, z naročilom, naj jo počakata oba pri maršalovih vratih.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Maršal d'Ancre trepeče:

On ve, da je današnji dan nemara zadnji njegovega življenja; on ve, da mu je danes umreti, ako zmaga Guise. Umreti!...... Concino se boji smrti; ali strašnejša od nje mu je misel, da naj pogine, ne da bi se osvetil Capestangu in ne da bi videl Gizelo!

Ko vstopi Leonora, se zdrzne ter plane kvišku, položivši roko na bodalo:

"Kdo je? Kaj hočete od mene?...... Ah," zamrmra mirneje, "ti si, Leonora!"

"Da, Concino moj, "de ona z nežnim glasom. "Ne boj se vendar tako. Pred čim trepečeš? Mari nisem jaz pri tebi?"

Ali maršal ima za to vdanost in ljubezen samo zaničevanje.

"Da," zarohni, "ti si pri meni, venomer ti! Za menoj se plaziš noč in dan kakor zli duh mojega življenja! Nobeno gorje me ne zadene, ne da bi mi ga napovedal tvoj mrzli obraz...... Čemu si prišla? Zakaj se ne držiš dogovora, ki sva ga sklenila? Rečeno je med nama, da se srečava samo še v družbi. Vsaj trpeti me pusti samega; vsaj v svojih mukah naj te ne vidim!"

Srdito je odrinil naslanjač ter jel meriti sobo z dolgimi koraki.

"Nanjo misli!" si je dejala Leonora. "Na Gizelo! Toda ne upa si je imenovati pred menoj!"

"Kaj hočeš?" je povzel Concini ter mahoma obstal pred njo.

"Concino," je odgovorila markiza z mirnim, skoraj ukazujočim glasom, "treba je iti v Louvre!"

Skomignil je z rameni ter se zagrohotal:

"V Louvre, haha! Imeniten svet! V Louvre, skozi to žerjavico! Mari ne slišiš, kako rohni drhal in se punta zoper mene?"

"Ne, Concino: ne zoper tebe, niti ne zoper kralja, marveč za Guisa. Pravijo, da pojde vojvoda v Louvre, vsilit kralju svojo voljo. Concino, Guise ne sme živ zapustiti Louvre, ako je res tako drzen, da stopi vanj!"

"Kako naj mu ubranim?" je kriknil maršal. "Saj veš, da pojde ž njim tisoč plemičev!"

"Motiš se. Najmanj polovica njih, ki mu zaupa, ti bo pomagala ubiti ga."

Pogledal jo je osuplo.

"Moji so," je dejala Leonora z mirnim glasom.

"Dobro! Recimo, da je danes vse plemstvo na najini strani, s pridržkom seve, da naju ubije jutri kakor stekla psa. Kaj nam pomore danes petsto plemičev? Ali ne vidiš, da sledi Guisu ves Pariz? Če nisi kupila tristotisoč duš, je toliko, kakor ne bi imela nobene! Ne, Leonora, spuntanega ljudstva ne podkupiš, kakor ne moreš podkupiti nevihte."

"Magari," je odvrnila Leonora, in njen glas je prešinil soproga z grozo. "Toda, ako se porodi iz te nevihte blisk, te zadene doma bolj gotovo nego v Louvru. Tu imaš v svojo obrambo samo zidovje in tucat arkebuz, tam pa boš stal v senci prestola! V Louvre, Concino, v Louvre!"

Concini je pomislil. Leonorin zadnji razlog je strl njegov odpor.

"Naj bo," je dejal zamolklo, "pojdiva v Louvre. Naročil bom Rinaldu, naj pripravi spremstvo za najino kočijo.

Leonora je odkimala.

"Ne?" se je zavzel maršal.

"Tudi največje spremstvo bi bilo v tem viharju zgolj prgišče suhega listja. Najino kočijo bi zdrobila množica kakor orehovo lupino. Sama pojdeva, in peš. Rinaldo naj pride za nama s peščico zanesljivih ljudi, da bova brez skrbi za vse slučaje. Ne boj se, ni je možnosti, ki ne bi stala v mojem računu. Pogum, Concino!...... Pogum," je dodala z glasom, ki je nehote trepetal. "Zaupaj meni, ki ti darujem svoje življenje uro za uro, tja do poslednjega utripa srca."

To rekši je prijela Concina za roko in ga potegnila s seboj.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kakor hitro je dospel maršal d' Ancre v Louvre, so se sestali kraljica-mati, škof luzonski, gardni kapitan Vitry in Ornano na posvet. Drzni obisk vojvode Guiškega je bil napovedan za opoldne. —

Treba se je bilo odločiti, kako mu odgovorijo in kaj store. Vitry je predlagal, da naj bi z orožjem zabranili vojvodi vstop v kraljevski dvorec. Concini je menil, da bi bilo bolje poslati k Guisu zaupnika ter mu ponuditi časten mir. Ornano je hotel spustiti vojvodo v Louvre in ga nato ubiti; na vse načine je dokazoval stari vojak, da ne preostane drugega kakor dati besedo meču. Mladi kralj je bil bled, a drugače miren in trden; molče je poslušal vsa razna mnenja.

"Kaj pravite vi, gospod škof?" je vprašal nazadnje.

"Sire," je dejal Richelieu, "zaman bi bil vsak poizkus, zabraniti vojvodi Guiškemu vstop v Louvre. Ako je res tako drzen in pride v okolnostih, ki jih zazdaj še ne morem smatrati za verjetne, potem mu bo sledilo stotisoč Parižanov. Poznam to ljudstvo, sire, in tudi vi ga poznate: izgrda ne opraviš pri njem ničesar. Vse, kar dosežemo z orožjem, more biti le v našo škodo. Takisto ne gre pošiljati k vojvodi odposlancev, ker bi s tem priznali, da se ga bojite in mu ne morete do živega. Vaše veličanstvo drži prapor monarhije; ne more ga pobesiti pred tolpo upornikov, ki spadajo na morišče."

"Strela!" je zamrmral Ornano. "Pop je, a bistroumen!"

Ludvik XIII. je ponosno vzravnal glavo in položil roko na mizo:

"Prej mi odsekajo to desnico, nego ponižam pred Guisom grb, ki sem ga podedoval od svojega očeta!"

"Sire," je povzel Richelieu, "vaše veličanstvo ukrene po svoji volji. Jaz na vašem mestu bi spustil vojvodo v Louvre, a ne zato, da ga umorim, kakor priporoča gospod d' Ornano, iz krvi se ne rodi nikoli nič drugega nego kri. Vojvodov oče je bil umorjen v Bloisu, ker je roval zoper svojega kralja; toda iz meča, ki ga je predrl, si je napravil Jacques Clement bodalo za Henrika III. Učite se iz zgodovine, sire! Jaz bi spustil Guisa v Louvre; poslušal bi njegove zahteve in bi mu odgovoril, da hočem sklicati državne stanove, ki naj sklepajo o njih. Vaše veličanstvo naj bo prepričano, da bo takšno sklicanje obilno zadoščalo v pomirjenje Parižanov, ki so danes glavna opora vojvodovih namer. Kar se tiče plemstva —."

Richelieu je končal svojo besedo z zamahom roke, ki je bil podoben udarcu s sekiro. Predlog, da naj bi sklicali državne stanove, je vzradostil vse navzoče.

"Rešeni smo!" je vzkliknila Marije de Medicis in plosnila z rokami.

Vitry, Ornano in celo Concini so izjavili, da pomeni ta velepolitična misel rešitev prestola. Tudi kralj je odobravaje nagnil glavo. S tem je bilo posvetovanje končano. Ornano in Vitry sta se vrnila k svojim četam, in ves dvor je z napetostjo čakal Guisovega prihoda.

Toda v hipu, ko je Richelieu umolknil, se je stresla zavesa pri vhodu posvetovalnice. Žena, ki je stala za to zavèso in je bila slišala sleherno besedo, je izignila nalik senci v sosednji hodnik.....

Bila je Leonora Galigaj.

“Jutri,” je siknila sama pri sebi, “že jutri utegne biti ta pop gospodar kraljestva, kakor je zdaj Concini...... Oh, čas je, nastopiti pot dejanj!”

Mladi kralj pa je krenil v tem v prostorno dvorano, ki je nudila razgled na ploščad pred Louvrom.

“Ah,” je mrmral gredoč, “vse to so mnenja ministrov, vojakov in škofov; nihče mi ni svetoval tako, kakor se kralju spodobi. Nihče ni rekel: Vi sire, ste gospodar, a Guise je upornik; ukažite in ga pograbim; vržem ga v Bastiljo kjer naj počaka, da ga obsodijo po pravici in po zakonih!...... Joj,” je povzel skesano, “imel sem drznega junaka, ki bi se zdaj lahko zanesel nanj, pa sem ga sam pahnil od sebe!”

Halebardirji so mu izkazovali čast in pobešali orožje. Trudno jim je odzdravljal, dvigaje betiček svojega korobača h klobuku. V tem pa je zagledal Luynesa; smehljaj mu je preletel obraz.

“Lepo, sokolar!” je dejal nagajivo. “Mi se posvetujemo, ti pa hodiš bogve kod!”

“Res je, sire; a zato računajte name zdajle, ko bo treba podreti merjasca!”

“Mari meniš, da se bomo bili, moj vrli Luynes?”

“Poglejte, sire!”

Ludvik XIII. je stopil k oknu. Pogled, ki se mu je odprl, ga je prešinil kakor električna iskra. Zdrznil se je, vzplamenel in položil roko na meč:

“Dobro, pa se udarimo! Naj vidijo, da Henrik IV. ni rodil nevrednega sina!”

Val junaških misli mu je bušil v glavo. Obrnil se je ter objel s pogledom ogromno prestolno dvorano, v kateri ga je pozdravljal sleherni kotiček, vsak steber in vsaka slika na steni s slavnimi, slovesnimi spomini; ustavil je oko na zlatem prestolu, ki se je dvigal v ozadju na šesterostopni estradi, pod baldahinom od višnjevega baršuma, posejanega s srebrnimi lilijami...... Zapazil je množico zvestih plemenitašev, ki se je trlo okrog njega, čakaje povelja, da izdere meče v njegovo obrambo; videl je Luynesa, ki ga je bodril, Concinija, telesno stražo, častnike, mlado kraljico Ano, ki se je bližala v sijaju zorne lepote, in venec spremljevavk, ki so jo obkrožale, kakor vile svojo boginjo. Oči njih vseh so bile uprte vanj. In Ludvik XIII. se je začutil kralja.

“Gospoda,” je zaklical z zvonkim glasom, “zmagali bomo, ali pa poginemo!”

“Živel kralj! — Živel kralj! — Živel kralj!”

Klicanje je zaorilo kakor vihar, izzivalno odmevaje nevihti, ki je divjala zunaj pred Louvrom.

Tedaj pa je obvisel Ludvikov pogled na bledem obličju, čisto tam zadaj za drugimi, v okvirju stranskih vrat, odkoder je upirala vanj smrtonosne oči. Obličje se je smehljalo, ali njegov smehljaj je

prešinil mladega kralja z mrazom, kakršnega občuti človek na pragu velike groze.

"Leonora Galigaj!" je zamrmral poluglasno. Žalost mu je legla na dušo, ne da bi vedel zakaj.....

In tedaj ga je popadla groza z vso svojo davečo silo. Tik zraven sebe je bil zaslišal glas:

Da, sire, Leonora! Ona vam je upijanila konja! Ona vas je poizkusila zastrupiti! Streže vam po življenju; umoriti vas hoče s pomočjo svojega soproga Concinija! Varujte se, sire; čuvajte se ženske! Ona vam je nevarnejša od vse te ogromne množice!...... Ukažite, sire, da preiščejo njeno stanovanje, pa boste imeli dokaz!"

Mladi kralj je prebledel kakor zid. Čigav je bil ta glas in odkod je prihajal? Slišalo se je kakor izpod zemlje. Ludvik je pogledal k svojim nogam ter zagledal nekakšno pokveko, pritlikavca, ki se je že plazil stran, ter izginil, preden mu je utegnil kralj veleti, naj počaka in utemelji svoje strašne besede.

"Leonora Galigaj! Poizkusila vas je zastrupiti! Umoriti vas hoče s pomočjo svojega soproga Concinija!"

Besede so še odmevale v Ludvikovi glavi, toda pritlikavca ni bilo več nikjer.....

"Živel kralj!" so klicali dvorjani.

"Živel Guise!" je grmela množica pred Louvrom. "Živel osvoboditelj ljudstva!"

Kateremu izmed obeh je bila namenjena zmaga? Kateremu pogin?

Poldan je napočil. Vojvoda Guiški je moral prispeti vsak hip. Ornano ga je čakal zunaj, Vitry na dvorišču, kralj v svoji prestolni dvorani, ljudstvo na ulici. Vpitje je postajalo čedalje hujše; množica je valovala kakor morje, in njeno butanje se je zdelo vsako minuto bolj divje in pogubonosno.

"Gospoda," je rekel kralj, "trenotek zmage ali smrti se bliža!"

Toda njegovim besedam je sledil eden tistih čudnih pojavov, s katerimi je duša množic odnekdaj presenečala svoje opazovalce. — Ljudstvo, ki je že drlo v naskok, se je zdajci jelo umikati. Dobro se je videlo z oken, kako mahajo posamezniki z rokami, mirijo razburjene trume in jim pripovedujejo nedobro vest. Čez malo hipov si razločil na stotine takšnih govornikov in na stotine skupin, ki so jih obkrožale ter poslušale z očividnimi znaki potrtosti.

Kralj je zrl osuplo na ta nenadejani prizor. Videl je, kako se trga množica na manjše gruče, ki se takisto spet cepijo, ginejo in razhajajo na vse strani. Nekateri so metali svoje sulice in arkebuze ob tla ter srdito zapuščali pozorišče. Preden je minila ura, je ostalo na trgu pred Louvrom, komaj še petdeset nepoboljšljivih zijal; nato je zmanjkalo tudi teh, in šum pariškega življenja, ki je prihajal iz dalje čez greben hiš, se ni zdel nič več glasnejši in razburjenejši nego ponavadi.

"Bog je storil čudež!" je vzkliknil Richelieu ter vzdignil roke proti nebu.

"Živel kralj!" so zagrmeli dvorjani.

Človek bi bil rekel, da jim prihaja klic šele zdaj res od srca......

Kakor omamljen, ves poln nejasnih sumov, se je vrnil Ludvik XIII. v svoj kabinet. Okrog četrte ure je zavladalo nad Parizom molčanje, turobno in strašno kakor dopoldanski hrup. In tedaj je dospela kralju vest, ki je pojasnila "čudež"; zvedel je, čemu se ima zahvaliti, da je tik pred izbruhom boja zavladal mir; vojvoda Guiški, je bil izginil...... Voditelja ni bilo nikjer! Stoprav še uporni Pariz je žaloval nad domnevnim izdajstvom svojega malika!

Ta novica je zbudila nešteto ugibanj. Mladi kralj, ki se dopoldne ni plašil usodne borbe, je zdaj trepetal. Pomišljal je, da je vse to morda zgolj vojna zvijača: kaj če je Guise že v Louvru? Skriva se kje in mu pripravlja smrt, nemara sporazumno z Leonoro Galigaj, ki ga je hotela zastrupiti!

Iskal je z očmi Concinija ter ga zagledal šepetajočega z Leonoro. Mrliška barva njunih obrazov ga je navdala z bliskovito gotovostjo, da ti dve bitji vesta, kje je Guise! Njiju razgovor je veljal njemu, Ludviku: pomenil je njegovo smrt! Že mu je vztrepetala roka, že je odpiral ustnice, da bi izrekel nepopravljivo povelje; tedaj pa so mu javili jezdeca, ki je bil pravkar dospel iz Bastilje z važnim naročilom. Velel je, naj ga pripeljejo k njemu. Jezdec je pokleknil pred kraljem ter mu pomolil pisanje.

"Od koga?" je vprašal Ludvik XIII. z nejevoljnim glasom.

"Od gospoda guvernerja, sire!"

Richelieu, Concini, Luynes, Ornano in Vitry, vsi so pristopili, da slišijo, kaj sporoča kralju bastiljski guverner v tako pomembni uri. In Ludvik je bral......

Ko je končal, mu je izginila vsa kri iz obraza. Vstal je in plosnil z dlanmi. Nato je sedel ter bral še enkrat. Pismo mu je trepetalo v roki. Bral je tretjič. Obraz mu je poškrlatel. Neizrekljivo strmenje se je izražalo v njegovih očeh. Nazadnje je sklonil glavo; solza mu je zameglila pogled in njegove ustnice so zamrmrale ime, ki ga ni razločil nihče izmed navzočih.

"Sire! Sire! Za boga, kaj se je zgodilo?"

"Sire! Kaj strašnega vam poroča La Neuville?"

Ludvik XIII. je pogledal svoje svetovalce; njegove oči so bile polne jasnega ponosa.

"Gospoda," je izpregovoril s tresočim glasom, "vzlic vsem predpisom etikete in dvornih šeg vam hočem prečitati to pismo, zakaj vredno je, da ga čita kralj: Poslušajte, gospoda, kaj nam sporoča gospod de La Neuville, guverner Bastilje!"

Zavladalo je osuplo molčanje. Ludvik je vstal in se odkril; stoje, s klobukom v roki, je čital z zvonkim in resnobnim glasom:

"Sire.

Vaše Veličanstvo naj mi oprosti veliko svobodo, katero si dovoljujem. Po Vaši volji, kakor mi jo je sporočil gospod de Capestang, kraljev vitez, naj ostane jetnik docela skrit in naj ne zve nihče, da se sploh nahaja v Bastilji. To naročilo je vzrok, da svoje prošnje za točnejša navodila glede ravnanja z gospodom vojvodo Guiškem ne predložim gospodu maršalu d'Ancre ali gospodu škofu luzonskemu, marveč naravnost Vašemu Veličanstvu.

Vaše Veličanstvo gotovo ne smatra gospoda vojvodo Guiškega za navadnega jetnika. Gospod de Capestang, ki je po nalogu Vašega Veličanstva snoči aretiral vojvodo Guiškega in ga takoj pripeljal v Bastiljo, mi ni vedel dati nikakih jasnih smernic, kako naj ravnam ž njegovim jetnikom — ali bolje, z Vašim Sire!

Spričo teh okolnosti, Sire, mi je čast ponižno prositi Vaše Veličanstvo navodila, kako naj postopam z gospodom vojvodo Guiškim za čas njegovega bivanja v Bastilji; bojim se, da bi drugače zagrešil kako napako, ki bi zbudila nejevoljo Vašega Veličanstva.

Blagovolite mi oprostiti, Sire, ako porabim priliko, da iskreno čestitam Vašem Veličanstvu na smelem in odločnem dejanju, ki že rodi svoje dobre sadove in mora nedvomno potlačiti uporno razpoloženje prebivalstva. Dovolite mi tudi, Sire, da izrazim svoje globoko občudovanje Vašemu vitezu gospodu de Capestangu, ki je drzno in odločno izvršil tako nevarno dejanje.

Blagovolite, Sire, premilostno sprejeti zatrdilo moje vdanosti, v kateri ostanem vedno Vašega Veličanstva najponižnejši in najpokornejši podanik,

Ludvik Marija baron de la Neuville,
guverner kraljevske Bastilje."

Luynes, Richelieu in Concini so se spogledali vsi prepadeni, kakor bi nevidna roka pisala pred njih očmi z ognjenimi črkami ime edinega, ki je bil res pomogel kralju v uri stiske in nesreče:

"Capestang!...... Bahač!....."

LVII.

Lorenzovo odrešenje.

Po tisti čudni noči, ko je bil spremil Gizelo k Violetti, je Lorenzo neumorno iskal viteza Capestanga, njiju naravnega zaščitnika zlasti zdaj, ko je bil vojvoda Angoulemski v Bastilji. Toda vse njegovo iztikanje po Parizu je bilo zaman.

Hkrati pa je zasledoval Leonorino in Concinijevo početje. Večkrat je prišel v maršalov dvorec, in vselej je odnesel s seboj gotovost, da je Gizelino skrivališče v Meudonu še vedno neznano markizi. Pri slehernem obisku je tudi zabičeval Leonori, da preti Conciniju najhujše, ako se dotakne Gizele ali njenega viteza, dokler ga ne varuje nedotekljivost, ki mu jo more dati samo kraljevska čast......

"Kraljevska čast pa je zanj nedosežna," je mislil Lorenzo. — "Prvi korak proti nji bo njegov pogin."

Ko je videl, da se pripravlja po mestu upor, ga je takoj obšla slutnja, da markiza ne bo zamudila prilike, okoristiti se z viharjem, ki stresa temelje monarhije. Ta slutnja ga je prignala na dan zaobljubljenega Guisovega pohoda v Louvre k Leonori; njegov namen je bil, paziti na vsak njen najmanjši gib in sleherno njeno besedo ter jo magari ubiti, ako ne bi mogel drugače odvrniti nesreče.

Brez težav so ga spustili v markizino predsobo; Leonorina zaupna služabnica Marcella ga je poznala in vedela, da je Lorenzo vedno dobrodošel v hiši njene gospode.

Kakor hitro ga je pustila samega, je začel pritlikavec iskati pametnega vzroka, da bi mogel ostati ves dan v markizini bližini. Tedaj pa je slišal v sobi glasove. Splazil se je k durim ter nastavil uho. Kri mu je zastala v žilah in lasje so se mu naježili, ko je Belfegor povedal Leonori, da se skriva Gizela v Meudonu pri "Tatinski sraki"!

"In Capestang?" je slišal vprašati markizo.

Lorenzo je prisluhnil z vsemi živci svojega bitja: samo da najde viteza, pa bo vse dobro, vse popravljeno! Toda Belfegor je odgovoril tako hitro, da ni razločil pritlikavec niti besedice. Umaknil se je in si obrisal čelo. Zdaj mu ni preostajalo drugega kakor hiteti v Meudon in posvariti Gizelo. Planil je — toda prepozno! Vrata so se odprla in Leonora ga je zagledala!

Vedel je, da zdaj ne sme več bežati, ker bi zbudil njen sum, in tudi ne more, ker bi ga prijeli. Treba je bilo ravnati drzno in pridobiti časa. Lorenzo se je potuhnil, kakor bi gledal podobo, in se obrnil šele čez hip. Nato je sledil prizor, ki smo ga opisali v prejšnjem poglavju. Bil je usoden za pritlikavca: že po prvih besedah ga je obšla zavest, da mu markiza ne zaupa. Sumnja te ženske pa je pomenila smrt:

Uro pozneje sta bila Concini in Leonora v Louvru. Belfegor in Lorenzo sta jima sledila in vstopila hkrati z njima. Zeliščar se je bil hotel izmuzniti gredoč; toda Belfegor mu je položil roko na ramo in dejal prijazno, brez najmanjše jeze:

"Moja gospa vas potrebuje v Louvru; ukazala mi je, da naj vam porinem bodalo v hrbet, ako bi se branili iti z menoj."

"Ujet sem!" je zastokal Lorenzo sam pri sebi. "Gizela in njena mati sta izgubljeni!"

V Louvru je markiza velela stopiti črncu in pritlikavcu v majhno stransko sobo zraven prestolne dvorane; nato je odšla, rekoč, da naj počakata tu. Lorenzo je prestregel njen pogled, s katerim je ponovila Belfegorju svoje strašno naročilo, toda ohranil je miren obraz. Dolgo je opazoval Nubijca, ki je stal pri vratih in mrklo obujal spomi no ljubkem bitju, ki ga je držal kratko minuto v svojem

objemu in ga ni videl več odtistihdob..... Marion Delorme! Lorenzo je stopil k njemu ter se dotaknil njegovega komolca:

"Potemtakem ne smeva zapustiti te sobe?"

Nubijec je skomignil z rameni.

"Gospa nama ni prepovedala zapustiti te sobe", je dejal po kratkem premisleku. "Prepovedala nama je le oditi iz Louvra."

"Tedaj lahko grem naokrog in pogledam, kaj se godi?" se je zdrznil Lorenzo.

"Da, mojster, toda jaz pojdem povsod za vami. Iz Louvra mi ne uidete."

"Bodi brez skrbi, prijatelj moj črni. Še veseli me, da pojdeš z menoj. Jaz sem šibak, a ti si močan. Lahko me boš branil, ako bi mi pretila nesreča."

Belfegor je pokimal; Lorenzo pa je šel in sedel v naslanjač, nedaleč od zavese, ki je zakrivala vhod v drugo dvorano. Privzdignil jo je in videl, da je dvorana prazna. Morda bi mogel uiti tod? Ali Belfegor ni odtrgal oči od njega. Lorenzo ni mogel dvomiti o tem, da je Leonorin jetnik. Do kdaj neki? Morda do večera. In čemu? Kakšna sumnja se je bila naselila v markizini glavi? Dolgi dve uri je pritlikavec zaman iskal odgovora na to vprašanje. Toda čas je hitel. Treba je bilo najti pot, da posvari Gizelo, magari če ga pri tem zadene črnčevo bodalo. Baš v tistem trenotku pa je začul Belfegorja, kako je mrmral sam pri sebi:

"Če bi jo mogel najti..... Za denar — kdo ve? Če bi ji ponudil mnogo zlata....."

Lorenza je izpreletelo. Njegov sklep je bil storjen.

"Belfegor!" je rekel tiho. "Stopi k meni!"

Nubijec je ubogal. Ves Louvre kroginkrog njiju je bil poln hrupa in vpitja. Slišala sta nagla povelja oficirjev in rezke krike straž, predajajočih si parolo kakor sredi najtemnejše noči. V sosednji dvorani, ki je bila malo poprej še prazna, je stalo zdaj dvoje ljudi, tesno drug ob drugem, in šepetalo s komaj razločnim glasom. Leonora Galigaj in Concino Concini!

Potegnila ga je bila semkaj v trenotku, ko je krenil kralj proti prestolni dvorani. Držala ga je za roko, prigovarjala mu in ga uklanjala svoji železni volji. Maršal se je upiral, toda zaman: kakor angel teme ki odeva zapeljanca s črnimi krili, ga je zadrgavala v zanke svojih razlogov ter prelivala vanj svojo strašno vero.

"Danes ali nikoli, Concino! Samo roko ti je treba iztegniti, in krona je tvoja!

"Ne!" je zahropel on, brišoč si potno čelo. "Blaznost! Vsi ti plemiči....."

"Plemiči, ki vzklikajo kralju, so tvoji."

"In garda!" je dejal trepetaje.

"Vitry in Ornano padeta, kakor hitro ukažeta streljati; prvi dve krogli bosta za njiju dva!"

"Toda kralj!" je zastokal maršal.

"Kralj bodi moja skrb!" je odrezala ona z glasom polnim srdite volje.

Ozrla se je naokoli, položila soprogu roko okrog vratu in zamrmrala tik pri njegovem ušesu:

"Kraljiča, prepusti meni. Pobrini se za Guisa, ki mora priti vsak hip. Poslušaj ljudstvo, kako hrumi! Čuj me in pomni dobro: Guise vstopi. Množica hoče za njim. Pred vhodom se vname boj. Ornano pade. Vitry pade. Garda zadržuje ljudstvo. Ti udereš z Rinaldom in njegovimi ljudmi po stopnicah ter......"

"Tiho!" je viknil Concini ves prestrašen. "Nekdo govori...... tu zraven naju!"

"Ne boj se, Concino! Odloči se: danes ali nikoli! Treba je le, da ubiješ Guisa...... Oh, samo da bi prišel! Da ne bi bilo kake zapreke......"

"Za Krista! Pravim ti, da govori nekdo za to zaveso!"

"Da, da! Gorje jima obema!"

"Lorenzo! Glas je Lorenzov!"

"Poslušaj!"

Sklonila sta se proti zavesi ter prisluhnila. Pritlikavec je govoril z glasom polnim dvoma, upanja in prošnje:

"Belfegor, v moji hiši na Menjavskem mostu je skrinja. Pod streho je. Pojdi pod streho, odpri zadnja vrata, in videl jo boš. V nji je spravljenih desettisoč liver v zlatu istotoliko v srebru in razentega za dvestotisoč liver draguljev. Vse to je tvoje. Vse! Več ko dovolj, da si kupiš žensko, ki sanjaš o nji. Kaj da hočem od tebe? Ne mnogo. Pusti me, da uidem iz Louvra, in reci gospe, da si me izgubil v gneči. A niti tega ni potreba: nikamor ne pojdem. Napišem ti dve vrstici — glej, na tale papir, ki ga poneseš v Meudon, k 'Tatinski sraki', ter ga izročiš Gizeli Angoulemski. To mi storiš, kaj ne? Usmili se vendar ubogega dekleta. Saj nisi slab človek, Belfegor; tvoje srce je dobro. In razentega boš bogat......"

Leonora Galigaj ni slišala več, ker ni utegnila počakati Nubijčeve besede. V tej strašni minuti, ko je šlo za njegovo usodo, v tem hipu, ki je zahteval vse njegove odločnosti, se je zgrudil Concini kakor mrtev: radost ga je podrla na tla...... Leonora je zaklela, stresla ga in ga udarila po licu, trepetaje od divjega gneva; prvikrat v njenem življenju ji je ušla beseda, ki ni pomenila ljubezni:

"Šleva! Oh, šleva! Šleva!"

In ko se le ni zavedel, je izdrla svoje ostro bodalce ter mu pritisnila ost na grlo. Pocedila se je kri. Bolečina je zdramila Concinija. Zagledal je svojo ženo z bodalom v roki. In ni se zbal. Prvikrat v življenju se maršal de Ancre ni ustrašil bodala! Leonora, kralj, Guise, upor, zarota, kraljestvo, brezumni upi, vse je ugasnilo v njegovem duhu: z vzlučenim pogledom in drhtečim glasom je zamrmral:

"Meudon..... Gostilna pri 'Tatinski sraki'..... Gizela!"

"Da!" je zarohnela markiza, sklanjaje se nad njim kakor sam peklenski izkušnjavec, "da, tam jo dobiš! Vzemi jo, odvedi si jo, kamor in kadarkoli hočeš: darujem ti jo!"

"Leonora!"

"Kadarkoli hočeš. Jutri. Jutri pojdeš ponjo!"

"Takoj!" je zahropel Concini.

"Jutri! Danes si moj. Ako me zapustiš danes le za trenotek, pojdem h kralju ter ovadim tebe in sebe."

"Oh!" je zastokal Concini ter se prijel za glavo. "In te ženske nisem ubil!"

"Ubiješ me jutri!" je rekla Leonora s strahotnim mirnodušjem. "Jutri ubiješ mene in poiščeš svojo Gizelo. Zakaj jutri, Concino — jutri boš kralj! Idi! Pridruži se njemu, ki sme le še nekaj ur zavzemati tvoje mesto."

In besno, srdito, s podesetorjeno močjo je rinila maršala tja do prestolne dvorane. Nato se je hotela vrniti v sobo, kjer je bila pustila Lorenza in Belfegorja. Toda zamrla je na mestu: med vrati je stal Nubijec — sam!

"Kje imaš Lorenza?" je dahnila komaj slišno ter grozeče blisnila z očmi.

"Bodite brez skrbi, madame. Nadzorujem ga."

"Hotel te je podkupiti, kaj?"

"Da, gospa; ali Belfegor ni naprodaj. Odklonil sem. In tedaj je vzdignil zaveso, tik za svojim hrbtom, kakor bi hotel bežati. Odskočil je še tisti hip. Njegov obraz je bil kakor blazen. In oči, madame, oči! Strašnejše od vaših!"

"A kje je zdaj? Govori že, suženj!"

"Tam!" je dejal Belfegor ter iztegnil roko.

Pokazal je v množico dvorjanov, ki so obdajali kralja. Zagledala je Lorenza, kako se plazi med njimi; že je bil pri Ludviku, in zdelo se je, da mu govori! Kri v Leonorinih žilah je zamrznila.

"Uganil je moj načrt! On ve, da sem ga obsodila, in zdaj me hoče izdati!"

Strašno trenotje je trajalo nekaj sekund. Nato pa si je oddahnila. Bogve ali je Lorenzo res govoril s kraljem? Težko, da bi bil; ni se upal. Glej, že se vrača..... Naglo je zgrabila črnca za komolec ter mu šepnila v uho:

"Počakaj noči. Šele ko se stemni, zapusti Louvre in spremi Lorenza do doma. Tam ga ubij, njegovo truplo pa vrzi v Sekvano."

Sama pri sebi je dodala:

"Ako je vendar obudil v kralju kak sum, in bi hotel Ludvik poslati ponj, da ga zasliši, ne smejo najti niti mrliča!"

S to mislijo v glavi je izginila.

Ob poludesetih je smel Lorenzo domov, toda Belfegor mu je ostal ob strani. Leonoro in Concinija je bil zadržal kralj pri sebi,

takisto kakor Luynesa, Richelieuja, Ornana in vse svoje svetovalce. Belfegor je stopal tiho, stiskajoč v roki bodalo. Pritlikavec se ni menil za tovariša, čeprav je vedel, da ga spremlja z nalogo, paziti nanj do drugega dne, da ne bi posvaril Gizele; morda celo z naročilom, naj ga ubije!

"Vse," je premišljal gredoč, "vse je odvisno zgolj od tega, ali so moje besede vznemirile kralja ali ne. Ako je Ludvik prepričan, da mu preti od Leonore neposredna smrt, je rešitev gotova......"

Ni se ukvarjal z mislijo na beg, zakaj vedel je, da črncu ne uide. Ulice so bile tihe in temne; vse mesto je spalo, ali pa se je vsaj zdelo, kakor da spi. V tem globokem molčanju sta dospela Belfegor in Lorenzo do pritlikavčeve hiše na Menjavskem mostu. Že oddaleč sta slišala, da nekdo z vso silo razbija po vratih; prišedši tja, sta videla mršavega dolgina, ki je bobnal in brcal v debeli les, kakor bi rotel buditi mrliče.

"Hejo!" je klical pri tem početju, "hejo, mojster Lorenzo! Kje ste, oča coprnik? Mari vas je odnesel hudič ali zadavila kuga? Saj pravim, da imam s čim plačati, tristo peklenščekov! Pet lepih, novih pištol! Tak dajte že! Čemu ne bi odprli kupcu, ki vam ponuja sto liver? Corbacque!"

Novo upanje je prešinilo Lorenza. Neznanec, ki je razbijal po njegovih vratih ob tej pozni uri, je pomenil morda rešitev! Vsekakor pa je bil svedok, vpričo katerega črnec ni smel izvršiti svojega namena.

"Evo me! Tu sem-" je viknil zeliščar. "Kdorkoli ste, bodite mi dobrodošli!"

"Dobro!" je rekel mož. "Če bi bil znal, da vas ni doma, si ne bi bil tako razdiral grla."

"Stopite noter, prijatelj," je velel Lorenzo, odklenivši vrata.

Tujec je stopil naprej, za njim pa zeliščar in Belfegor, ki se je takoj naslonil s hrbtom na vrata. Lorenzo je prižgal svetilko. V njeni brleči luči se je pokazalo režeče in hkrati preplašeno lice našega znanca Cogolina!

Prišel je bil s poslednjimi petimi zlatniki svojega gospodarja, da bi si kupil talisman za srečo v igri...... Ob pogledu na črnca, ki je zaslanjal vrata, in na pritlikavca, ki se je smehljal, čeprav je bil v lice bled kakor smrt, ga je popadla nejasna groza. Naglo se je pokrižal; nato je boječe položil svojih pet zlatnikov na mizo.

"Kaj ne, prijatelj Belfegor, da mi ne braniš opraviti kupčije? Pet pištol, premisli! Toliko ne zaslužim včasi cel teden dni!"

Ostri pritlikavčev glas je bil podoben turobnemu grohotu.

"Moja zadnja kupčija!" je rekel sam pri sebi.

Nubijec ni trenil z očmi, niti ni rekel besede. Čakal je ugodnega trenotka, da bi planil nad Lorenza in ga zaklal. Cogolinova navzočnost mu je bila napoti, in želel je, da bi se izgubil nadležnež čimprej.

"Oh," je zastokal oproda, ozrši se zbegano po prostoru, "kako čudno je tu pri vas! Človek bi rekel, da diši po smrti......"

Šklepetal je z zobmi. Že se je zganil, da bi jo popihal. Toda Lorenzo ga je obupno prijel za roke, potegnil ga k sebi ter mu dahnil:

"Ne hodite! Ta človek me hoče ubiti!"

Cogolin, polublazen od straha, je zajecal par besedi, ki niso dosegle črnčevega ušesa. Toda Lorenzo jih je slišal! Lorenzu so zadonele kakor grom! Mogočna radost se je zasvetila v njegovem pogledu. Vzdihnil je, opotekel se od veselja in zamrmral v svoji duši:

"Zdaj smem umreti!...... V pokoro in zveličanje mi boš, o smrt! Bog hoče, da končam življenje tu, ker nisem potreben v rešitev nesrečne Violette...... On sam je poslal tega človeka k meni!"

In čudna vedrost je pokrila njegovo obličje.

Zakaj Cogolin je bil dejal:

"Saj ne bo zame, gospod čarodej; za mojega gospoda bo — za viteza Capestanga!"

In zdaj se je začel čuden pošasten in vendar smešen prizor.

Cogolin je mislil samo še na to, kako bi brž odnesel pete iz nevarne hiše, ki jo je prevevala mrzla sapa smrti; narobe pa ga Lorenzo ni smel pustiti od sebe, ne da bi mu naročil, naj obvesti viteza Capestanga in ga pošlje v Mendon, Gizeli na pomoč. In to je bilo treba dopovedati bojazljivcu, ki od samega strahu ni vedel, kje se ga glava drži! Dopovedati, ne da bi imenoval Capestanga, Gizelo ali Mendon!

Brezpogojno! Za vsako ceno!

Belfegorjev pogled je počival na obeh kakor brušen meč......

"Nu," je vzkliknil Lorenzo z dobrovoljnim glasom, "česa želite, prijatelj? Kar povejte! Korajžo, hudimana!"

Smejal se je. Njegovo lice je izražalo zgolj vljudnost in prijaznost. Oziral se je po svežnjih s posušenimi zelišči, kakor bi že naprej iskal tistega, ki ga utegne kupec zahtevati. Cogolin se je nekoliko potolažil.

"Ne zame," je povzel glupo. "Za mojega gospoda bo, se pravi, za —"

"Molčite!" je kriknil Lorenzo in ga opalil z očmi.

Cogolin je otožno zmajal z glavo.

"Pa nič!" je zastokal ves bled ter omahnil nazaj. "Ničesar ne maram. Pustite me odtod!"

"Kaj mislite, tristo hudirjev! To vendar ne gre, saj nisem razbojnik! Nihče naj ne poreče, da je vzel Lorenzo vaš denar, blaga pa niste dobili, rajši vam bogme odtrgam glavo! Govorite: Kaj hočete za svojih pet zlatih pištol?"

Cogolin je otožno zmajal z glavo, nalik obsojencu, ki se izroča neizogibni usodi.

"Vidite," je izpregovoril z ubitim glasom, "moj gospodar je zapravil po neumnem vse svoje denarje. Morda ga poznate, vsaj po imenu: gospod de —"

"Molčite!" je zakričal Lorenzo.

Cogolin se je stisnil k zidu, pobesil glavo in zaječal kakor jagnje v klavnici.

"Nu dajte," je povzel Lorenzo z veselim glasom, "povejte mi, kdaj ste ga zadnjič videli?"

"Koga? Hudiča?" je zastokal oproda, prepričan, da se meni čarodej o samem peklenščku.

"Gospoda!" je dejal Lorenzo, brišoč si znoj, ki mu je drl curkoma po obrazu. "Če naj ozdravim vašega gospoda, moram vedeti, kdaj ste ga videli zadnjikrat."

"Pred dvema urama," je zamrmral Cogolin, čudeč se na tihem: Kaj mu je pravzaprav, vražjemu dedcu? Zdaj kriči name, zdaj se dobrika in gladi!"

"In kdaj boste spet govorili ž njim? Pazite, da se ne zlažete: to je važno!"

"I, kdaj? Takoj zdajle, kakor hitro se vrnem domov. Najin stan je nedaleč, v gostilni pri —"

"Tiho!" je zagrmel Lorenzo, ozrši se na Belfegorja.

Cogolin je padel na kolena in javknil:

"Amen! Odtod ne pridem živ! Joj, prekleta misel, ki mu je bila obsedla! Ubogi Cogolin, nesrečni Smola!"

Kdorkoli bi bil vedel, kar se je godilo ta hip v pritlikavčevi duši, bi ga bil moral pomilovati in občudovati: Toda Nubijec je gledal brezbrižno. Njegova naloga je bila kratka in jasna: ubiti Lorenza in vreči truplo v Sekvano! Vse ostalo mu ni bilo mar. Potrpežljivo je čakal, da kupec odide.

"Tedaj boste videli gospodarja še nocoj?" je povzel zeliščar.

"Da," je zastokal oproda, "še nocoj, ako dovolite....."

"Pazite, prijatelj: ako naj sredstvo pomore, je res potreba, da še nocoj —"

"Oh, sveta Devica, saj ni bolan! Dajte si vendar v glavo, da gospod de —"

"Molčite!" je zahropel pritlikavec ter udaril z roko po mizi.

Cogolin se je sesedel.

"Za pet ran božjih!" je vzkliknil in sklenil roke, "usmilite se in zadavite me takoj, da bo prej pri kraju!"

"Vstanite vendar," je dejal Lorenzo. "Ako gospod ni bolan, česa hočete zanj potemtakem? Mari je zaljubljen?"

"Ne..... se pravi, da....." je zajecal Cogolin, pobravši se na noge. "A to me ne briga. Moj gospodar je prišel na kant, kakor pravijo; in mislil sem ga nagovoriti, da bi poizkusil svojo srečo v kaki igralnici. Prosil bi vas tedaj za dober talisman, ki mu ga izročim, da priigra kar največ denarja!"

Lorenzov obraz je zasijal.

"Oteti sta!" je zavrisnilo v njegovem srcu. In v tesnobi svoje brezumne radosti, ki je iskala duška, se je zagrohotal na ves glas......

Cogolin je najprej debelo pogledal, toda bal se je, da ne bi spet ujezil čarovnika; zato se je zasmejal tudi on ter raztegnil usta do ušes, češ, rajši se mu prikupim! Belfegor je nestrpno prestavil noge.

"Lahka reč!" je vzkliknil Lorenzo. "Napravim vam talisman, s katerim si pridobi vaš gospod kraljevsko premoženje."

"Bodite tako dobri!" je zamrmral Cogolin, in strah ga je minil, kakor bi trenil.

Belfegor pa je skomignil z rameni, misleč si:

"Ako bi pritlikavec vedel, kaj ga čaka, se ne bi več trapil za pet pištol!"

"Talisman!" je povzel Lorenzo. "Zakaj niste povedali takoj? Saj vidite, da čaka name moj nubijski prijatelj, ki bi rad govoril z menoj o zanimivih rečeh!...... Talisman za srečo v igri; napravim vam ga takoj, najboljšega, kar jih premorem. Molitvica je." —

"Molitvica?" je dejal Cogolin ves vesel.

"Da. Molitvica k Merkurju, bogu denarja."

"Aha, že vem. Nu, dajte tisto molitvico."

"Napišem vam jo, in gospod se je mora naučiti na pamet. Veste?"

"Na pamet, da, mojster čarovnik!"

"Še nocoj! Baš zdaj smo namreč pod vplivom Merkurja. Jutri, veste, bi bilo že prepozno......"

"Hudiča! Nu dobro, nauči se je najpozneje čez uro ali dve."

"To veste zanesljivo?" je vprašal Lorenzo s čudovitim mirnodušjem.

"Tako gotovo, kakor sem tu. Zbudim ga, izročim mu molitvico in mu ne dam zaspati, dokler ne bo znal!"

"Imenitno!" je rekel pritlikavec. "Zbudi ga, ako nočeš, da bi bila molitev zaman!"

Sedel je, pomočil pero ter izbral prazen kos pergamenta; pri tem se je skrivaj ozrl na Nubijca. Belfegor je zehal...... In Lorenzo je urno zapisal par vrstic...... Nato je posušil rdečilo, ki je veljalo praznovernim ljudem za kri, zložil pergament, zapečatil ga in ga dal Cogolinu.

"Evo!" je zamrmral. "Podvizaj se! Naj se nauči tvoj gospod molitvice še nocoj, in bogastvo mu je gotovo. Reci, da mu pošilja ta pergament čarodej na Menjavskem mostu in mu kliče oddaleč iz dna srca: Bog vas čuvaj in vodi!"

Osupel nad vročim čuvstvom, ki je drhtelo v teh besedah, je oproda spravil list, zahvalil se nekam zmedeno ter planil skozi vrata, ki mu jih je črnec odprl nastežaj. Z dolgimi skoki je izginil v noč......

In tedaj, ko je Nubijec spet zaklenil vrata, se je obrnil pritlikavec k njemu ter vzkliknil z zvonkim glasom.

"Sama sva, Belfegor! Zdaj stori, kar ti je naročila gospa! Izvrši Leonorino sodbo!"

— —

Deset minut je zadoščalo Cogolinu, da je predirjal pot od mostu do gostilne pri "Dobrem naključju". S svečo v levici in talismanom v desnici je planil v Capestangovo sobo. Vitez je spal.

"Gotovo se mu sanja o sreči, ki ga čaka!" je zamrmral vrli oproda z blaženim režanjem.

Vitez, ki ga je ščegetala luč, je baš tedaj odprl eno oko.

"Gospod!" je zavpil Cogolin z velikem glasom, "srečo sem vam prinesel!"

"Kje jo imaš?" je zazehal Capestang in pogledal še z drugim očesom.

"Takoj vam razložim, gospod vitez; treba je le —"

"Ničesar ne boš razlagal!" mu je odrezal vitez besedo. "Zbudil si me iz najlepšega spanja in zraven še vpiješ, kakor bi te drli na meh. Vreden si, da bi te namazal s palico po golih podplatih. Pokaži srečo, ki praviš, da si jo prinesel. Videti jo hočem!"

"Saj to sem hotel, gospod. Dovolite samo, da vam razložim—"

"Pokaži, pravim!" je kriknil pustolovec ter vrgel eno nogo iz postelje. "Rekel si, da prinašaš srečo. Ali si rekel ali ne, govedo? Kaj?"

"Da, gospod, in še enkrat pravim! je zavpil Cogolin."

"Tak pokaži! Drugače primem za palico, in ne z namenom, da bi udrihal mimo, kakor tisti tvoj Turlupin, ki te je tlačil v vrečo......"

Cogolin je vztrepetal, toda skopost ga je hrabrila.

"Gospod vitez," je dejal, "ali hočete obogateti ali ne? Ako da, poslušajte me dve minuti; tepsti utegnete še potem."

Toda Capestang je skočil s postelje, popadel oprodo za uhelj in zarohnel:

Pokaži srečo, zaradi katere si me zbudil! Drugega se s teboj ne menim. Na dan ž njo!"

"Evo je!" se je vdal Cogolin ter pomolil vitezu Lorenzovo pismo.

"Kaj je to?"

"Talisman, gospod vitez. Mogočen talisman, ki sem plačal zanj pet pištol."

"Mojih zadnjih pet pištol! Oh, lopov, tega ti ne odpustim......"

"Kaj bi se jezili, gospod!" je zarjul Cogolin v svojem smrtnem strahu. "Kaj bi se jezili, ko priigrate s tem talismanom v prvi igralnici brez težave tisoč pištol in še več!"

Capestangova jeza je uplahnila.

"Tepec!" je rekel in legel nazaj.

"Čemu tepec?" se je užalilo Cogolinu. "Mari zato, ker sem tvegal zveličanje svoje duše, da vas obogatim?"

"Ubogi Cogolin!" je dejal vitez prezirno in sočutno hkrati.

"Recite rajši Smola, če že ni drugače!"

"Ubogi Smola, daj si vendar v glavo: ako bi bilo mogoče priigrati s tem pergamentom tisoč pištol, bi jih priigral čarovnik sam, namesto da prodaja bedakom talismane. Pusti me in spravi se spat."

"Gospod vitez! Ali se ne bi hoteli naučiti še nocoj molitvice, ki jo je napisal čarovnik?"

"Spat, pravim!" je zatulil Capestang.

Videč, da se gospodar ne šali, je Cogolin naglo izginil v svojo čumnato; a čez minuto je spet vtaknil glavo skozi vrata.

"Gospod," je rekel z rotečim glasom, "premislite dobro, kaj storite. Jutri bo že prepozno, pravi Lorenzo, zakaj Merkur je baš....."

Capestang je planil iz postelje in obupani sluga je komaj še utegnil odnesti pete. Preklinjaje je zlezel vitez nazaj, čarodejni pergament pa je zmečkal in zalučil pod mizo. Nato se je vlegel na stran, zaprl oči ter se pogreznil v spanje pravičnega.

Zaman je bil ves oprodov trud: Capestang ni prebral molitve k Merkurju!

Molitev pa se je glasila tako-le:

Ako hočete rešiti Gizelo Angoulemsko in njeno mater, hitite še to minuto v Meudon, v gostilno pri "Tatinski sraki". Concini in Leonora sta ji na sledi; prijeti jo mislita jutri, če ne že nocoj. Hitite! In kadar jo rešite, prosite vojvodinjo Angoulemsko odpuščanja za pritlikavca, zeliščarja na Menjavskem mostu, ki ga je ona otela, on pa jo je izdal!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Dočim se je odigravala v sobi viteza Capestanga smešna in vendar usodepolna burka, so se godile v hiši na Menjavskem mostu drugačne stvari. Lorenzo je bil mršav in droban, Belfegor velik, močan in krepke, malodane orjaške rasti. Pripomniti moramo, da ni čutil Nubijec nikake jeze ali mržnje do Lorenza. Leonora Galigaj mu je bila ukazala, naj ga ubije; to povelje je hotel izvršiti, nič več in nič manj. Ko je planil Cogolin iz hiše, je Belfegor zaklenil vrata za njim.

Lorenzove besede ga niso ganile. Mirno se je obrnil k zeliščarju.

"Mojster," je dejal, "povedati vam hočem, kaj je odločila signora glede vas. Zapovedala mi je, naj vas spremim domov in zabodem, vaše truplo moram vreči v Sekvano, tako, da ne bo nihče vedel, kaj se je zgodilo z zeliščarjem na Menjavskem mostu."

Strahotna mirnost krvnikova je presunila Lorenza bolj nego bližina smrti same. Osuplo je pogledal Nubijcu v lice.

"Dobro," je rekel nato. "Ubij me!"

In hkrati se je neopazno pomaknil proti stopnicam, ki so držale v njegovo delavnico. S tisto nepreračunljivo hitrostjo, ki jo zadobi človeška misel v trenotjih najhujše groze, je bil zasnoval edini načrt, ki mu je dajal vsaj senčico upa v rešitev: zamotiti Belfegorjevo

pazljivost, planiti po stopnicah, odpreti okno, ki drži na reko, in se spustiti v vodo.

"Ubij me!" je dejal.

Toda Nubijec se ni ganil.

"Ubij!" je ponovil zeliščarjevo besedo. "Tako bi moral storiti. Tako bi bil lahko že storil gredoč. In vendar živite! Dal sem vam spisati pismo. Nisem vam branil povedati vsega, kar ste hoteli. — Morda vas niti ne ubijem — kdo ve? Že enkrat sem izdal signoro. Pravkar sem jo izdal nemara s tem, da sem dal oditi vašemu kupcu. Zdi se, da jo izdam lahko še v tretje. Poslušajte me!"

Lorenzo je bil zlezel v tem na četrto stopnico. Tam je sedel. — Verjetnost, da ostane živ, je bila prav tako vznemirljiva kakor malo poprej gotovost, da mu je umreti.

"Ponudili ste mi skrinjo, v kateri imate spravljeno vse svoje bogastvo," je povzel Belfegor. "Rekel sem: Ne! Jaz sam imam zlata v preobilju. Rajši, nego da bi vzel vaše bogastvo, vam dam še svoje navrh in postanem vaš suženj — vaš pes! Vse to je v vaši oblasti!"

Govoril je s potrtim glasom in glavo povešeno k tlom. Lorenzo je zdajci spoznal bolečino, ki je bila zarezana v vse črte njegovega obličja.

"Zmaga je moja!" je vzkliknil sam pri sebi.

"Pravijo, da vidite v bodočnost," je povzel Belfegor. "Ali je to resnica"

"Gotovo da," je rekel Lorenzo in stopil za dve stopnici nizdol. "Ti sam si priča, da nisem vztrepetal, ko si mi priznal, da me misliš ubiti. Ni je žive stvari, ki se ne bi tresla za svoje življenje: jaz se nisem. Zakaj ne? Zato, ker vem, da mi ni usojeno umreti od tvojega bodala."

Belfegor je pomolčal. Ako bi bil zeliščar zdaj izvršil svoj namen ter zbežal skozi delavnico, ni dvoma, da bi se bil rešil. Toda Lorenzo je veroval v zmago.

"Pravijo tudi," je povzel krvnik, "da vidite v preteklost. Je-li tako?"

"Kadar hočeš, ti povem vse tvoje življenje."

Belfegor je spustil glavo niže in rekel še bolj zamišljeno:

"Pravijo, mojster, da ste čarodej. Ali je res? Povejte, je li resnica, da vidite skozi stene in preko daljav ter morete najti človeka, kjerkoli bi bil. Je li tako?"

"O kom govoriš?" je dejal Lorenzo pozorno.

"O nekom..... o neki ženski!" je rekel črnec in škrtnil z zobmi.

"Kako ji je ime?"

"Marion Delorme!"

In Belfegor je vztrepetal, kakor bi se dramila ob tem imenu vsa neizmernost njegovega obupa in njegove ljubezni. Lorenzo se je nasmehnil rešitev je bila zdaj igrača!

“Vedeti hočeš, kje je Marion Delorme?” je rekel nato.

“Da, mojster,” je zastokal Belfegor. “Povejte mi to, in dam se vam, z dušo in telesom. Ozrite se po Parizu, po Franciji, po vsem svetu, premerite daljavo s tistimi skrivnostnimi očmi, ki pravijo, da jih imate! Poglejte in povejte mi! Kje je Marion? Govorite! Vaš suženj bom. Nikoli ne zve signora, da ste nocoj poslali pismo. Videl sem vas, tudi ona ne zve nikoli. Ubijem jo, ako hočete — samo povejte, kje je Marion!”

Nubijčev obraz je žarel od vroče vere. Da, je rekel Lorenzo v tem hipu: “Marion je v tejintej ulici, v tej in tej hiši!” — Belfegor bi ga bil pustil živega in zdirjal naravnost tja.

Toda Lorenzo je bil bled kakor smrt: Belfegor je bil omenil pismo, ki ga je dal Cogolinu. Uganil je njegov pomen!

“Nubijec ve vse,” si je rekel pritlikavec. “Obvestil bo Leonoro.”

Pot rešitve, ki ga je vabila pravkar še, je bila zdaj zaprta; Lorenzo ni smel poslati črnca v izmišljeni kraj! Belfegor ni smel živ iz te hiše, ker je vedel, da je zeliščar poslal Leonorinim žrtvam svarilo! Obsojenec je začutil, da mora zdaj on postati krvnik..... A kako? Boj z orjakom je bil brezupen. Nubijec bi ga pohodil s peto in odnesel markizi novico o pismu. Čez pičlo uro bi bili Concinijevi biriči na poti; Gizela in Violetta bi padli v maršalove roke, preden bi bil branitelj pri njiju.....

Mrzel pot je oblil Lorenzovo čelo. Že je menil, da zaječi od obupa. Tedaj pa je padla vanj nenadna luč, kakor žarek milostnega razsvetljenja. —

“Dobro,” je rekel s poudarkom. “Izračunati hočem odgovor iz zvezd. Vrni se jutri ob tej uri, pa ti povem, kje najdeš Marion.”

Sleherna teh besed je bila izrečena z namenom.

Belfegor je bil prepričan o Lorenzovi vsegavednosti; zaradi nje mu je bil voljan prizanesti. In ker zeliščar ni hotel več misliti na rešitev, marveč zgolj nato, da Belfegor ne sme ostati živ, je ostajala samo ena pot; razočarati njegovo vero! Pokazati mu, da je upal zaman; prepričati ga, da mu Lorenzo ne ve pomoči; izzvati ga, da izvrši Leonorin ukaz..... Rešitev Gizele Angoulemske in njene matere je zahtevala pritlikavčevo smrt!

Njegov račun je bil pravilen. Črnec je bil zastavil svoje vprašanje v trdni veri, da bo dobil odgovor takoj. Toda Lorenzo mu ni vedel odgovoriti!

“Izračunati hočem odgovor iz zvezd. Vrni se jutri ob tej uri!”

Belfegor je izbulil oči in pena mu je stopila na ustnice. Čarodej potemtakem ni bil čarodej? Računati je hotel, namesto da bi mu odgovoril pri tej priči? Bil je človek kakor drugi ljudje? Gnev je zavrel Nubijcu v črnih prsih nalik žareči lavi. Ubiti lažnjivega čarodeja, pred katerim se je osmešil s svojo otročjo nado! — Zadu-

šiti razočaranje v sleparjevi krvi! Brez besede je dvignil bodalo in skočil proti njemu.

Lorenzo se je nasmehnil.

"Le semkaj!" je zamrmral sam pri sebi. "Pridi po svojo smrt!...... Moje pismo mora dospeti v prave roke, in Leonora ne sme zvedeti, da sem ga poslal!"

Tako misleč se je bliskoma zagnal po stopnicah. Baš na pragu delavnice ga je dohitel črnec ter mu zadal strahovit sunek med pleča. Pritlikavec se je zrušil na tla.

"Crkni!" je kriknil Belfegor, hropeč kakor zver, ki načenja žrtev.

Ko pa se je sklonil, da bi ga usekal še enkrat, je zdajci videl, da je ost bodala odletega! Iz strašne rane, ki bi jo bil moral zadati čarodeju, ni tekla kri...... In sredi njegovega strmenja se je Lorenzo pobral ter skočil v delavnico!

Zeliščar je nosil pod jopičem verižno srajco; sunek ga je podrl na tla, toda ne ubil ga. Z jadrno naglico je skočil na okno in počakal.

Bil je premajhen in preslab, da bi se bil mogel spustiti v boj z zamorcem; edino sredstvo je bilo tedaj, poginiti samemu in potegniti Belfegorja za seboj, v skupno smrt!

Tako se je zgodilo. Kakor hitro je planil Nubijec k njemu, ga je popadel z obema rokama za vrat in hkrati zmeknil noge z vrvične lestvice, ki je visela v vodo. Belfegor je hripavo zarohnel, hoteč se ga otresti; toda Lorenzovi koščeni prsti so ga držali kakor jeklene klešče. Krčevito je vlekel črnca k sebi, davil ga in se obešal nanj z vso težo svojega drobnega telesa. Še hip in Nubijec je izgubil ravnovesje. Dvoje teles se je strmoglavilo v globočino......

Nekaj hipov se je premetaval strašni klobčič na vrhu vode; zamolklo hropenje in pljuskanje je pričalo o srditi borbi. Lorenzo je prvi nehal sopsti, ali njegovi prsti, skrčeni v smrtni muki, niso izpustili Belfegorjevega grla. Z mrličem na vratu je otepal Nubijec še minuto; nato je omagal ter izgubil zavest...... Vse je utihnilo razen rahlega, skrivnostnega žuborenja valov pod kobilami. Belfegor in Lorenzo sta se bila pogreznila na dno......

LVIII.

V Meudonu.

Vrnimo se za malo časa k vojvodi Angoulemskemu!

Videli smo nesrečnega moža, kako je stekel takoj po svojem osvobojenju v Progarsko ulico, proti hiši Marije Touchetove, meneč, da najde Gizelo tam. Prostost se mu je zdela sen, ki je le nerad prehajal v resničnost.

Tem bolj, ker je stal pred malo trenotki še na pragu samomora. V znani nam celici št. 14 je bil prebil ves težki duševni boj, brez ka-

terega se nihče ne odloči, da bi vrgel življenje od sebe. Železo, ki ga je brusil vse dolge dneve svojega jetništva, je bilo baš pripravljeno, ko so prišli ponj ter ga odvedli iz Bastilje. Meneč, da ga vodijo še v hujšo bodočnost, je siromak zavihtil bodalo nad seboj; toda oficir, ki je poveljeval gardistom, ga je ujel za roko in mu dejal kratko, brez uvoda:

"Svobodni ste!"

Rešitelj je bil vitez de Capestang.

Vse to se je zdelo vojvodi kakor sanje, porojene iz vročice ali pregorečih nad. Toda zdaj ni utegnil premišljati, zakaj in kako: skrb za hčer je bila mahoma napolnila njegovo očetovsko srce da zadnjega kotička. Vedel je, da Gizela ne more biti več tam, kjer sta se ločila: grad v Meudonu je bil gotovo nadzorovan in dvorec v Dauphinski ulici še gotoveje. V takih mislih, je dospel vojvoda k hiši Marije Touchetove in potrkal na vrata. Še tisti hip pa je zapazil, da so itak le priprta. Kako to? Vstopil je in zaklical Gizelo po imenu, toda nihče mu ni odgovoril.

Kakor blazen je stekel po hiši, begal po stopnicah gorindol ter pretaknil vse prostore od kleti do podstrešja. Vse iskanje in klicanje je bilo zaman. Obstal je v nepopisni grozi ter se prijel za čelo.....

"Cinq-Mars!" je šinilo zdajci po glavi. "On mora vedeti..... V očetovi odsotnosti je bil zaročenec njen poklicani varuh in oskrbnik!..... — Cinq-Mars je spravil Gizelo na varno!"

Brez obotavljanja je hitel k Cinq-Marsu. Vratar, ki mu je odprl je bil resnejši od ničemurnega Lanterna in prav gotovo ne bi bil rekel Marionki "gospa markiza". Nenadno pojavljenje vojvode, ki je vendar vsak vedel, da je zaprt v Bastilji, ga je prestrašilo, da nikoli tega.

"Pelji me k markizu de Cinq-Mars!" je rekel vojvoda Angoulemski. —

"Se pravi..... vaša svetlost gotovo ne ve, da je stari gospod markiz umrl?"

"Mrtev!" je vzkliknil gost zamolklo. "Cinq-Mars je mrtev!"

Pomislil je, da je bil stari markiz eden glavnih stebrov zarote; brez njega..... Toda zmajal je z glavo. —Prva je bila Gizela!

"Dobro," je rekel, pelji me k markizu Henriju."

"Ni ga tu, svetlost, odpotoval je. Dvorec je prazen."

"Odpotoval je?" Vojvodi se je zvrtilo v glavi. "Odpotoval — sam? Povej po pravici!"

"Sam, svetlost," je odgovoril vratar. "Takorekoč sam."

"Takorekoč! Kaj namigavaš? Čuj, človek, poštenjak se mi zdiš. Vedi, da prihajam naravnost iz Bastilje. Razumeš, kaj se pravi to? In zdaj iščem svoje hčere, vojvodinje Gizele. Tvoj gospodar je gotovo odpotoval ž njo, da jo spravi na — varno?"

Možak je odkimal. Angouleme ga je pograbil za lekat.

"Svetlost," je dejal vratar, "oprostite mi nedobro novico; vojvodinje Gizele nismo videli tu, in gospod markiz ni odpotoval ž njo iz Pariza."

"S kom tedaj? Rekel si: takorekoč sam. Kdo ga je spremljal? Ženska?"

"Svetlost! Spoden bom, ako vam odgovorim po pravici."

"Vzamem te v svojo službo."

"Ali naj izdam gospodarja svetlost?"

"Reci rajši, da se usmiliš očeta. Govori! Nič zlega se ti ne zgodi; v to ti dam plemiško besedo."

"Naj bo, svetlost," je deljal vratar s trdnim glasom, "uganili ste prav: gospod markiz je odpotoval z mlado žensko, ki ji je ime Marion Delorme."

Vojvoda Angoulemski je šel. Noge so ga komaj nosile. Njegov ponos in očetovska ljubezen sta krvavela. Cinq-Mars, zaročenec Gizele Angoulemske, je bil odpotoval z lahkomiselno žensko!

"Podlež! Oh, podlež!" je škrtal vojvoda obračaje se proti Guiškemu dvorcu.

Našel ga je polnega plemenitašev. Nihče izmed njih ni slutil, da se nahaja vojvoda Guiški v Bastilji. Kako pa naj bi zadela takšna usoda moža, ki ga je smatrala vsa dežela za jutrišnjega vladarja?

Ko je vstopil vojvoda Angoulemski, je zavladala med navzočimi čudna zadrega: vsi tisti, ki so ga nekdaj pozdravljali pri "Tatinski sraki", so se nocoj odmikali od njega. S težavo je pridržal znanca, ki mu je najprej čestital na osvobojenju, nato pa prizanesljivo odkril resnico; da so izbrali novega vodjo, gospoda vojvodo Guiškega, ki se pravkar pogaja s poslednjimi pristaši zaprtega Condeja; vse da je pripravljeno za odločilni boj, in jutri pojde vojvoda v Louvre, kamor ga bo spremljalo tisoč plemičev in stotisoč oboroženih meščanov.

Angouleme ni vedel česa reči, ko je slišal te vesti. Odšel je molče in s povešeno glavo. Na ulici se je bridko razjokal.

Danilo se je. V prvem jutranjem svitu se je svetilo orožje meščanov, ki so zasedali postojanke. Karel ni mogel gledati teh priprav. Zatekel se je v Douphinsko ulico in se zaklenil v dvorec, kjer ga je bil prijel Concini tisto usodno noč in kjer ga je čakala zdaj nemara enaka usoda — aretacija na povelje Guiškega, snoči še vojvode, danes morebiti že kralja!

Izdal ga je Cinq-Mars, izdal Conde, izdal Guise; njegov očetovski ponos je bil užaljen na smrt, njegove politične sanje uničene; brez pristašev, brez prijateljev, brez otroka, brez žive duše pod božjim solncem se je čutil revnejšega od najzadnjega berača. Stožilo se mu je po Bastilji in klel je Capestanga, ker mu je zabranil samomor. Mnogo ur je presedel v brezmejni potrtosti.

Ko se je vzdramil iz tega duševnega mrtvila, ga je obdajala noč. Toda ni si hotel prižgati sveče: tema mu je prijala kakor oklep, ki

ga je varoval pred vnanjimi dojmi. Hrup razburkanega mesta je bil potihnil, in vojvoda si je dejal:

"Prevrat, ki bi ga moral izvršiti jaz, je končan, in moj tekmec žanje njegove uspehe. Guise sedi v Louvru ter sprejema poklone plemičev, ki so prisegli zvestobo meni..... Oh, podleži!"

V tej strašni noči je premeril vse svoje življenje. Iskal je srečnih minut in štel, koliko jih je okusil v teh dolgih letih gorja. In čim bolj so oživljali srečni spomini v njegovi duši, tem razločenje je gledal pred seboj obraz žene, ki jo je ljubil tako vroče v lepih mladostnih dneh, potem pa jo je zanemaril in malodane pozabil; obraz Violette, vojvodinje Angoulemske.

Neizrekljiva ganjenost se ga je polastila in solze so se mu udrle iz nabreklih oči; ne več solze gneva, ne jedke srage razočaranega častihlepja, nego krepilne solze kesanja in ljubezni, ki je spala tako dolgo pod ruševinami na dnu srca. Njegov duh se je umiril; upi bodoče sreče so zaigrali pred njim svoj tolažilni ples.

Hotel je zaživeti vnovič, povzeti življenje na tistem razpotju, kjer je bil krenil nekdaj grešno za napuhom in častmi! Ta misel je padla vanj kakor žarek pomladnega solnca v zimsko puščavo. Bogat je še: milijon premore v gotovini..... Nemudoma pojde v Meudon in skupaj z Violetto hoče iskati Gizele. Ko bodo spet združeni vsi trije, naj vzame vrag Cinq-Marsa, Guisa, kraljestvo in ostalo: Angouleme bo pozabil vse ter živel srečno svoji ženi in milemu otroku!

Ob treh zjutraj se je odpravil vojvoda na pot. Misel, da se je morala Gizela skriti v Meudonu, ker je ni niti v Progarski niti v Douphinski ulici, mu ni prišla na um. Pač pa je vedel z gotovostjo, da najde Violetto v tisti sobi s starinskim pohištvom in obledelimi preprogami, kjer je prebivala tako rada, odkar jo je imel.....

Ob polupetih je dospel v Meudon. Sam ne vedoč zakaj, se je oglasil najprej pri "Tatinski sraki". Zaspan hlapec mu je odklenil vrata in hitel zbudit gospodinjo. Nikoleta je prišla, zavpila na ves glas ter plosnila z rokami. Angouleme je smehljaje pogledal ženico, ki mu je bila vdana iz dna srca.

"Nu," je dejal, "zdi se, da vas moj prihod preseneča, gospa Nikoleta?"

"Kako me ne bi, svetlost, saj ste bili vendar v Bastilji! Gotovo vas je kralj Ludvik pomilostil?"

"Ne", je rekel vojvoda mrklo, "ni me pomilostil, in kakor vse kaže, ne bo poslej niti pomiloščal, niti zapiral ljudi. Ali zdaj ne gre zame, Nikoleta. Prišel sem vas vprašat, kaj se je zgodilo novega v gradu, ko mene ni bilo tu....."

"Počakajte, svetlost," je dejala Nikoleta vsa zbegana, "potrpite minuto."

In vzdignila je roke proti nebu ter pustila vojvodo samega v njegovi osuplosti.

"Dobri ženici se meša!" je zamrmral Angouleme, čuteč, kako mu vstajajo v prsih hude slutnje. "Ona gotovo še ne ve, da se je Guise oklical za kralja! Najboljše bo, da krenem naravnost v grad. In če Violette ni tam?" se je prekinil z grozo. "Če mi je bilo usojeno tudi to gorje?"

Sedel je na klop, izkušaje se prepričati, da so strahovi prazni, in hkrati iščoč vzroka, da ne bi šel.

"Oh, gotovo je tam! Toda bolje storim, ako pošljem najprej krčmarico, da jo ona pripravi na mojo vrnitev: njen razum je tako šibak in morda ne bi prenesel nenadne sreče....."

Tedaj pa so se odprla vrata in dvoje žensk je stopilo v izbo. — Karla Angoulemskega je prešinil trepet mogočne, iskrene radosti. — Vstal je, ves bled, ter iztegnil roke; še hip, in je stisnil na prsi Gizelo, svojo hčer, in Violeto, svojo soprogo! Krčmarica je stala zadaj, brisoč si oči s predpasnikom. Sledila je blažena ura, ki je izbrisala vse prebito gorje. Ko je minilo prvo genotje, se je začelo vpraševanje in pripovedovanje brez konca in kraja. Vojvoda je vročično razvijal načrte, kako se preselijo čimpreje v varnejši kraj. Cinq-Marsa ni omenil niti z besedo. Gizela sama pri sebi je v teh minutah nemara mislila na Capestanga, toda izdala se ni. Šele nazadnje je oče namignil nekaj o markizovi nezvestobi, rekoč:

"Potolažim te, dete moje. Vse moje življenje bodi odslej posvečeno vama. Najdem ti uglednega ženina, ki bo vreden tvoje roke."

"Oče," je odvrnila Gizela, "dala sem si besedo, da poročim samo tistega, ki bo dovolj pogumen, da se osveti Conciniju za naše skupno trpljenje!"

"To bodi moja skrb!" je dejal Angouleme in stisnil zobe. — "Maščevani bomo vsi, predvsem pa ona — tvoja mati! Uboga Violetta! Oh, morda se mi posreči, da ji z ljubeznijo in vdanostjo vrnem razum....."

"Poglejte jo, oče! Poglejte ji v oči!" je dejala Gizela.

Do tega trenotka je bila izpregovorila Violetta le tuintam kako besedo. Držala se je skromno, malone plašno, kakor je bila že dolgo njena navada v prisotnosti ljubljenega moža. Vojvoda je prijel Violetto za roko ter ji pogledal v oči. In zdajci je jel trepetati.

Kakšen prevrat se je bil zgodil v Violettini glavi? Kaj je razbilo spone, ki so ji uklepale um? Kdo ve! Karel Angoulemski je videl le to, da so dobile ženine oči spet tisto jasno prozornost, ki je znak duševnega zdravja; pred njim je stala Violetta nekdanjih, srečnih dni! Z glasnim vzklikom je padel vojvoda na kolena.

"Ozdravljena!" je zaječal, pokrivaje njene roke s poljubi.

Violetta ga je nežno vzdignila k sebi. Nato se je ozrla v hčer, ki je molče plakala od vse te nepričakovane sreče, ter ji dejala s skrivnostnim glasom.

"Zdaj odpustim zeliščarju Lorenžu!......"

Napočil je dan; ura v meudonskem zvoniku je pravkar bila sedem. Violetta in Gizela sta se odpravljali v grad: saj je trebalo le prekoračiti cesto. Baš ko je vojvoda ponudil soprogi roko, pa ga je ustavila hči z vprašanjem:

"Oče! Povedali ste nama, kako ste prišli iz Bastilje; zamolčali pa ste, kdo je bil vaš rešitelj......"

Vojvodov obraz se je zmračil. Kolikokrat in s kolikšno bridkostjo si je ponavljal v jetniški celici, da ljubi njegova hči Capestanga! In vselej se je zaklel iznova ,da Gizela ne sme postati žena tega spletkarja in širokoustnega pustolovca, dokler on živi! Ali naj ji zdaj prizna, da ga je rešil prav ta siromašni bahač? Nikdar!

"Da," se je oglasila tudi Violetta, "povej nama junakovo ime, da ga zahvalim na kolenih: saj mi je vrnil tebe, Karel moj!"

Vojvoda je prebledel. Njegov pogled je obletel po vrsti hčer in ženo. Videl ju je, kako težko čakata besede. Že mu je bila na jeziku; toda uporno je stresel glavo.

"Njegovo ime?" je dejal zamolklo. "Morda pozneje — danes ne!"

Violetta je osupnila: zakaj govori Karel z nekakšnim skritim sovraštvom o možu, ki mu dolguje svojo prostost? Gizela pa je trepetaje zaprla oči. Pred njeno domišljijo je vstala jasna slika mladeniča, ki se je bil vrgel takrat v meudonskem gozdu z levjo hrabrostjo med njo in njene napadalce.

"To je on!" je zamrmrala v svojem srcu. "Capestang je rešil mojega očeta!"

Vojvoda je velel gospe Nikoleti, naj da zapreči potno kočijo, ki je bila že odnekdaj spravljena v gostilni za vsak slučaj. Domenjeno je bilo, da se odpeljejo ob osmih zjutraj; trebalo je le še vzeti v gradu nekaj dragocenih papirjev in zaklad, ki je bil tam zakopan. Vojvoda, Violetta in Gizela so stopili na cesto.

Omeniti moramo, da so se prebivalci gradu le redko posluževali velikih sprednjih vrat; prihajali in odhajali so navadno skozi park, da se je zdelo poslopje tem bolj zapuščeno. Danes pa je krenila Gizela kakor slučajno proti glavnemu vhodu. Ta vrata so imela svojo skrivnost, kar ni bilo nič redkega v tistih nemirnih časih. Ako si pritisnil zunaj na enega izmed mnogih medenih okraskov, so se odprla sama od sebe, in skrita vzmet jih je zaprla za seboj, kakor hitro si prestopil prag.

Nič hudega ne sluteč, je šla Gizela naprej, da ne bi motila očeta in matere, ki sta ji sledila zadaj, držeč se za roke in šepetaje o svoji obnovljeni sreči. Baš ko je hotela pritisniti na zaporni gumb, pa je začula za svojim hrbtom hrup in tik nato dvoje, troje obupnih krikov. Obrnila se je in zamrla v nepopisni grozi!

Iz vseh hiš v okolici gostilne so se zgrinjali možje z golimi meči v rokah! Bilo jih je več ko dvajset; navalili so naglo in molče kakor temne pošasti. Preden je utegnila Gizela vzklikniti ali premakniti se z mesta, so zgrabili vojvodo Angoulemskega, zvezali ga, zamašili mu usta in ga vrgli v kočijo, ki so jo bili očividno pripeljali s seboj! Enako se je zgodilo z Violetto; nato so zaprli kočijo, osem ali devet jahačev jo je obkolilo, in Louvignac — edini, ki je še živel izmed Concinijevih morilcev! — je zajahal na čelo. Voznik je žvistnil z bičem, konji so se spustili v skok, in kočija je izginila v divjem diru, baš tedaj, ko je Gizela z brezumnim krikom razprostrla roke, da bi planila k nesrečnima roditeljema......

"V Louvre!" je zarjul Louvignac.

In to ni bilo vse. Gizela je videla, da se ji bliža krdelo, ki ga vodi mož, režeč se od bledega, strahotnega zmagoslavja......

"Concini!" je zaječala in se naslonila k vratom, kakor bi se ji zibala tla pod nogami.

Concini je bil jedva še tri korake od mladenke. Že se je pognal, da bi jo zgrabil za roko. Ta skrajna nevarnost pa je vrnila Gizeli prisotnost duha.

"V imenu kralja!" je viknil Concini.

Ali tisti hip je besno zaklel: vrata so se bila odprla! Gizela je izginila v hišo, in vrata so se zaprla za njo!

"Prinesite bruno, da razbijemo vrata!" je kriknil maršal.

"Svetlost," se je začul zraven njega Rinaldov glas, "ne pozabite, da ima poslopje še drug izhod, ki sva se ga že poslužila neko noč, ako me vse ne vara. Dal bom vlomiti duri; vi pa, svetlost, ako nočete, da vam sračica odleti pred nosom tecite v park in pazite!"

Concini ga je razumel takoj. Pograbil je piščalko in zapiskal. Do dvajset oborožencev je planilo v stransko ulico ter se vrnilo jadrno s svojimi konji. Maršal je planil v sedlo, peneč se od gneva in strasti.

"Polovica mož ostane tu!" je velel osorno. "Vsi ostali za menoj!"

Minuto nato je bil park zaseden. A tudi Rinaldo ni tratil časa. Bruna so bila takoj pri rokah. Votlo je zabobnel prvi udarec, za njim drugi, tretji in nadaljnji. Ob desetem je zazijala v vratih špranja, dvajseti je podrl celo krilo in odprl banditom pot.

"Naprej!" je velel Rinaldo z veselim glasom. "Corpo di Christo, topot zasačimo srako v gnezdu!"

In vsa tolpa je zdivjala v grad......

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Tisti hip se je pripeljala z dvorišča gostilne kočija, opremljena za dolgo pot. Orjak, ki je sedel na kozlu, je bil vdan služabnik gospe Nikolete; ne meneč se za hrup, je izvršil dano povelje. Rekli so mu bili, naj zapreže voz njegove svetlosti in ga zapelje na cesto, da bo pripravljen za vsak slučaj.

Tako se je zgodilo; in zdaj je čakal, ves osupel nad strašnim prizorom in vendar zvest navodilom, nepremično na svojem mestu, z bičem pokraj sebe in z vajeti v rokah.

LIX.

Veleizdaja.

Dočim so se odigravali zunaj ti burni dogodki, je kralj Ludvik v Louvru sredi svojih dvorjanov in svetovalcev. Dvoje bliskov je bilo treščilo v njegovo dušo včerajšnji dan, ki bi ga bil skoro spravil ob prestol in krono; pripetilo se je dvoje stvari, tako silnih in usodnih, da je moral misliti neprestano nanje.

Prvi dogodek je bil pismo, bastiljskega guvernerja, ki mu je sporočil da je Capestang privedel vojvodo Guiškega v ječo. In drugi? Lorenzovo svarilo!

Concini je bil izdajalec......

Tako si je mislil kralj že dolgo. Slutil je sam, in drugi so mu namigavali; v dnu srca pa je vendar dvomil. Šele zdaj ga je bila prešinila jasna, popolna in neomajna gotovost. Concini je bil izdajalec. Kralj Ludvik je čutil, da je prišla ura dejanja, ako si hoče rešiti prestol za življenje. Spominjal se je Capestangovih besed:

"Branite se, veličanstvo!...... — Udarite!"

Da, braniti bi se moral. Udariti...... In Capestanga ni ob njegovi strani!

"Zakaj sem ga pahnil od sebe!" si je očital deček na prestolu, trepetaje v tej strašni uri, ki je zahtevala moža. "Zakaj sem ga žalil! Oh, če bi bil on zraven mene...... Oprt na takšnega junaka se ne bi plašil niti pekla!"

In tako si je sklenil pomoči sam. Ukazal je, naj zastražijo vsa vrata in ne spuste z Louvra nikogar. Toda Lorenzo in Belfegor sta bila že zunaj; Leonora Galigaj pa je slišala povelje in hitela nemudoma h kraljici Mariji. Morala je domov, za vsako ceno. Slutila je, kaj se obeta!

Videla je Lorenza, ko je govoril s kraljem. Čutila je, da se zbira strašna nevihta, ki mora izbruhniti vsak hip nad Concinijevo glavo. Trepetala je zanj, toda hladnokrvna bistrost duha je ni zapustila. S kakšnimi razlogi je stopila pred kraljico? Kdo ve! Prizor med njima je moral biti dolg in buren, zakaj šele ob dveh popolnoči se je odločila Marija de Medicis ter spremila svojo prvo dvornico do vrat. In straža, prepričana, da kraljevo povelje ne more veljati za njegovo lastno mater, je spustila markizo na prosto......

Dvajset minut pozneje pa je odkorakalo iz Louvra pol stotnije kraljevske garde z Vitryjem na čelu.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Še dva je zadelo Neuvillovo pismo v srce: Concinija in Richelieuja. Z vročično nestrpnostjo sta čakala guvernerja, ki ga je bil kralj velel poklicati. Od njegovega poročila je bila odvisna usoda Capestangova — usoda moža, ki sta ga oba sovražila na smrt.

Ob eni popolnoči se je zaprl Ludvik z Luynesom v svoj kabinet. Posvetovala sta se dolgo in njiju sklepi so morali biti resni, zakaj ko je prišel sokolar do kralja, je najprej obdirjal vse straže in lakaje ter jih skrivnostno nekaj izpraševal. Ves prepaden se je vrnil nato k vladarju, rekoč:

"Sire, vaš sum je očividno utemeljen: markiza d'Ancre je pravkar izginila iz Louvra!"

Kralj je srdito plosnil z rokami.

"Kaj naj storim?" je dejal. "Mari naj čakam do jutri?"

"Nikarite, sire, lisica bi zanesla sled; rajši jo primemo v brlogu."

Kralj je pritrdil in dal poklicati Vitryja.

"Kapitan," ga je nagovoril, "mislim vas poslati v boj."

"Na koga, sire?" je vprašal Vitry; oko se mu je zaiskrilo.

"Na maršala d'Ancre."

"Vendar že!" je kriknil Vitry.

"Oho!" je dejal Ludvik XIII., zdi se, da vam je boj povšeči?"

"Strela," je zamrmral Luynes, "komu pa ni!"

"Sire," je dejal Vitry, "z gospodom Concinijem imava star račun zaradi besede, katero mi je zabrusil še poleti; prav žal mi bo, ako ne najdem prilike, da bi jo opral s krvjo. Ali naj ga aretiram sire? Maršal je namreč zdajle v veliki galeriji."

Kralj je odprl usta, kakor bi hotel izpregovoriti. Luynes in Vitry sta ga požirala z očmi.

"Ne," je rekel Ludvik zdajci ter si potegnil z roko po bledem čelu. "Najprej moramo vedeti zanesljivo!"

"Vse zaman!" je siknil Luynes med zobmi.

"Molčite!" je velel vladar. "Vitry, povelje se glasi tako-le. — Odpravite se v dvorec d'Ancre in glejte, da dospete istočasno z gospo markizo, ki je baš izginila odtod. Zastražite jo neutegoma in preiščite ves dvorec od vrha do tal. Ako najdete najmanjši papir, ki bi razodeval, da snuje maršal zaroto, aretirajte markizo in spravite jo v varen kraj. — Nato se vrnite v Louvre. Idite."

Vitry se je zasukal na petah in odhitel. V tem pa je javil lakaj bastiljskega governerja.

Sredi nemira, ki je zavladal ob pojavljenju bastiljskega guvernerja, je ostal Vitryjev odhod docela neopažen. Na kraljev migljaj se je zgrnilo vse dvorjanstvo v kabinet.

"Dolgo smo vas čakali, gospod grof," je izpregovoril vladar.

"Sire," je dejal, tresoč se od razburjenja, "drznem se upati, da pravkih. Kakor hitro pa sem se vrnil v trdnjavo in zvedel voljo vašega veličanstva, sem neutegoma prihitel k vam."

"Dobro. Razložite mi, kaj pomeni vaše pismo. Povejte nam vse podrobnosti, ne izpustite ničesar. Govorite, poslušamo vas."

La Neuville je osuplo pogledal okoli sebe. Napeta radovednost, ki se je zrcalila na vseh obličjih, mu je vzbudila sum, da se je moralo zgoditi nekaj posebnega.

"Sire," je djeal, tresoč se od razburjenja, "drznem se upati, da moje pismo ni bilo odveč. Jetnik, ki sem ga sprejel, je vendar tako važna oseba, in vaš vitez, sire —"

"Moj vitez?"

"Da, gospod de Capestang. Vaš vitez, pravim, mi je vedel dati tako malo navodil glede ravnanja z novodošlecem, da sem se moral obrniti naravnost do vašega veličanstva."

"Potemtakem je vojvoda Guiški res v Bastilji?" je mrklo vprašal Richelieu.

"Vsekako, svetlost!" je dejal guverner začudeno.

"In privedel vam ga je Capestang?" se je oglasil Concini.

"Gotovo da, gospod maršal," je odgovoril La Neuville, čuteč, kako mu vstajajo lasje na glavi.

"Tedaj je res!" je vzkliknil kralj. "Ni se vam le sanjalo!"

"Sire!" je zajecljal guverner, "ako se je zgodila pomota, se ni po moji krivdi. Opravičuje me vašega veličanstva lastnoročno pisano povelje!"

"Povelje!" je vprašal Ludvik. "Ali ga imate pri sebi?"

"Evo ga. Previdnost sama mi je vdahnila misel, da sem ga vzel s seboj."

Ludvik je malone iztrgal pergament iz guvernerjevih rok in ga hlastno preletel z očmi. Blede ustnice so mu zaigrale v čudnem nasmešku. Zaprl je oči in zamrmral:

"Capestang, vitez moj vrli! Ali naj občudujem tvoje junaštvo ali tvoj bistri um?"

Pomolil je list Richelieuju. Minister je prebledel od gneva, ko je zagledal ukaz, ki ga je bil izprosil zase in sam narekoval. Bilo je povelje, s katerim je hotel pokopati Cinq-Marsa v Bastiljo in vrniti Laffemasu prostost!

"Sire," je dejal z rezkim glasom, "karkoli izvoli misliti vaše veličanstvo o tem pustolovcu — v mojih očeh je razbojnik in tat! Z orožjem v roki se je polastil kraljevega podpisa, in to v namene, ki jih nihče ne pozna. Jaz vidim v njegovem dejanju samo zločin žalitve veličanstva!" —

"Zločin?" je rekel Ludvik XIII., smehljaje se zagonetno kakor prej.

"Zločin, ki zasluži kazni!" je trdo povzel Richelieu. "In to še niti ni vse. V povelju se pravi, da prevzame gospod de La Neuville jetnika, ki ni imenovan. Vaše veličanstvo ve, kako in kaj. Dotod je vse v redu. Toda povelje zahteva razentega izročitev drugega

jetnika, ki se takisto ne imenuje. Gospod guverner, ste li izročili Capestangu kakega jetnika?''

''Gotovo da, svetlost!'' je dejal La Neuville ves prepaden. ''Kaj mi je preostalo spričo podpisa njegovega veličanstva?''

''Aha!'' je zarenčal Richelieu nalik tigru, ki se hoče vreči na svojo žrtev.

''Mir!'' je ukazal kralj. ''Povejte nam, gospod, katerega jetnika ste mu izročili?''

''Tistega, sire, ki ga je sam zahteval: število 14 iz Zakladnega stolpa.''

''Kdo je to?''

''Vojvoda Angoulemski, sire!''

''Vojvoda Angoulemski!'' je zavpil Ludvik in prebledel.

''Evo, zdaj je resnica na dlani!'' je vzkliknil maršal d'Ancre, škrtaje z zobmi. Lopov Capestang je zmenjen z Angoulemom, to je jasno kakor beli dan. Hotel je ubiti dve muhi na en mah: osvoboditi najzagrizenejšega nasprotnika vašega veličanstva in ga rešiti hkrati neljubega tekmeca: Guisa v Bastiljo, Angoulemu prostost! Nikoli še ni pretila kralju tako strašna nevarnost. Dokler je živel Guise na svobodi, je vsaj nasprotoval Angoulemcem!''

''Sire,'' je dodal Richelieu,'' to ni več zločin žalitve veličanstva, marveč zločin veleizdaje, naperjene zoper varnost države in kraljevega življenja.''

Ludvik XIII. ni rekel ničesar. Mrklo se je ozrl na oba velikaša, izmed katerih ga je navdajal prvi že zdaj z nejasnim strahom, drugega pa je v duhu naravnost dolžil izdajstva. Pogled mu je obvisel na Conciniju. Kaj je neki mislil Ludvik XIII. v tem trenotku? Morda se je spominjal, da ga je rešil ubogi pustolovec, ki terjajo zdaj njegovo glavo, iz lastnega nagiba štirikrat po vrsti, ne da bi bil zahteval nagrade. Capestang se je pojavljal le, da ga iztrga smrti ali pogubi, nato pa se je vrnil vselej molče v svojo neznatnost; nikoli ni bil videl kralj poštenejšega obraza, nikoli slišal bolj viteških besed od njegovih!

''Kaj menite, da kaže storiti, gospod maršal?'' je vprašal zdajci.

''To je lahko reči, sir. Še to noč je naša dolžnost prijeti vojvodo Angoulemskega in lopova Capestanga, ki se je predrznil sleparitи s podpisom vašega veličanstva.''

''In kdo opravi ta posel? Kdo pozna njuno skrivališče?''

''Jaz!'' je dejal Concini drgetaje.

''Vi?'' je zategnil Ludvik osuplo.

''Sire,'' je rekel maršal, ''dajte mi nalog, pa vam pripeljem v nekaj urah oba, Angoulema in Capestanga.

Ludvik XIII. je pomislil; nato je velel:

''Naj bo. Toda s svojo glavo — razumete? — s svojo glavo ste mi porok, da ju pripeljete živa!''

''Kam želi vaše veličanstvo, da ju spravim?'' je vprašal Concini, očividno iščoč poti, kako bi ukanil kralja za njegov pogoj.

''Semkaj, v Louvre. Idite zdaj, maršal! Parola za straže pri Louvrskih vratih se glasi: Meudon!''

''Meudon!'' je ponovil Concini zamolklo ter krenil k izhodu.

Bil je prepričan, da najde vojvodo Angoulemskega pri Gizeli, to je v Meudonu. O Capestangu je vedel itak, da se skriva v gostilni pri ''Dobrem naključju''. Ko pa se je obrnil proti vratom, je stopil Luynes k vladarju ter mu šepnil v uho:

''Sire, ali ga hočete prisiliti, da pobegne?''

''Ako pobegne'', je tiho odgovoril kralj, ''nas reši neprilik in sam prizna svojo krivdo. Ako pa se vrne z jetnikom, je še vedno čas! Idite, maršal,'' je povzel na glas. ''Odpravite se takoj in vzemite si v Louvru spremstva, kolikor ga potrebujete.''

''Oh, sire,'' je neprevidno odvrnil Concini, ''saj imam na dvorišču sam svoje ljudi!''

To rekši je šel.

Govoril je resnico; spodaj ga je čakalo trideset jezdecev v bojnem redu. Poveljevala sta jim Rinaldo in Louvignac: vsi drugi desetniki so bili že poginili v boju z ''bahačem''.

Na čelu tega oddelka je Concini zapustil Louvre. Čudni pogledi, s katerimi ga je meril kralj, Leonorino svarilo, zapora louvrskih vrat — vse to mu je pričalo, da mu Ludvik več ne zaupa in da je prišla ura usodnih dejanj. Mahoma pa so mu ubrale misli drugačno smer; srce mu je poskočilo v prsih in znoj mu je v curkih oblil obraz.

''Meudon!'' je zasopel. ''Meudon! Tam ne najdem le vojvode Angoulemskega; v Meudonu je Gizela! Ljubezen je tam...... Ne, ne, Gizela, zdaj mi ne uideš več!''

Poklical je Rinalda bliže k sebi; domenila sta se, da pojdejo najprej po Capestanga, nato odrinejo s prvim jutranjim svitom v Meudon ter zajamejo vojvodo in njegovo hčer.

Ob polštirih je dospela četa v bližino ''Dobrega naključja''. — Rinaldo je takoj razpostavil ljudi. V nekaj minutah je bila gostilna obkoljena!

''Ali naskočimo, svetlost?'' je vprašal Rinaldo.

Concini je pomolčal; nato je dejal.

''Kralj ga hoče imeti živega!''

''Razumem, svetlost!'' se je zarežal Rinaldo. ''Ukaz je ukaz in nezgoda je nezgoda. Kdo more paziti v temi na vsak pedenj železa, kam ga porine!''

''Ne, Rinaldo! Tudi jaz ga hočem imeti živega, ne samo kralj!''

''Če je tako,'' je dejal Rinaldo s poudarkom, ''smo pač primorani spoštovati kraljevo voljo!''

Concini je razumel pomen njegovih besed in je vztrepetal......

"Capestang," je povzel nato, "ne smo poginiti od bodala ali podobne nagle smrti; obtožen je veleizdaje, zato mora govoriti, preden umre. Kakor veš, postanejo ljudje najbolj zgovorni, če jih povabiš v mučilnico! Troje nas bo pri tem poslu: jaz, ti in zapriseženi mučitelj! Ali si zadovoljen?"

"Prekrasno, svetlost! Treba je da vderemo v hišo brez hrupa."

"Ako vas lopov ni že zaduhal! Luč se vidi; kdo ve....."

Concini je mahoma utihnil. Pri vratih, ki jih je kazal Rinaldu, je nekdo odrival zapahe.

"Odpirajo!" je prisluhnil maršal.

"Ob takšni uri!"

Vrata so se odprla! Iz hiše je stopila moška postava ter odkorakala naglo proti Tounonski ulici. Razločila sta se njen plašč, klobuk s perjanico in smelo hojo.

"To je on!" je zaškrtal Concini.

"Capestang!"

"Pozor na piščalko!"

"Pustite ga, da pride do naših ljudi....."

Ko je dospel plemič do nasprotnega vogala, se je razlegel maršalov žvižg. Plemič je obstal in se ozrl. Od vseh strani so mahoma navalile nanj molčeče sence. Concini in Rinaldo sta planila bliže. Napadenec je potegnil meč.

"V imenu kralja!" je kriknil maršal.

"Mrtvi ste, Capestang, če se ne vdaste!" je zarjul Rinaldo.

"Prav!" je rekel vitez s čudnim glasom. "Pokažem vam, kako umira Capestang!"

Meč se je bledo zablisnil v temi. Nekdo je vzkriknil in padel. Toda v istem hipu so se vrgli vsi pobijači hkrati na moža, ki je bil rekel: "Pokažem vam, kako umira Capestang!" Kakor bi trenil, je ležal na tleh. Zvezali so mu roke in noge ter mu zamašili usta z veliko ruto, ki mu je zakrivala skoraj ves obraz.

"Vendar že!" je zamrmral Concini.

Kakor po boju pri "Velikem Henriku", so vrgli tudi topot žrtev počez na konja.

"Osem mož, da spravijo jetnika v Louvre!" je ukazal Concini. "Gospod de Marsav, ki postane v tem trenutku desetnik, prevzame poveljstvo!"

Eden izmed pobijačev je stopil naprej ter se priklonil.

"Pazite nanj!" je povzel maršal. "S svojo lastno glavo ste porok, da vam ne uide. Ko pridete v Louvre, ga zanesite v kraljeve prostore; šele tam mu smete razvezati noge, nikakor pa ne rok. Nato ga predstavite kralju in recite: "Sire, gospod maršal d'Ancre vam pošilja Capestanga, prvega iz dvojice, ki je obtožena veleizdajstva; vojvodo Angoulemskega vam pripelje sam. Dodajte tudi, da je izdajalec ubil pri svoji aretaciji pet ali šest ljudi in ranil mene na roki. Ali ste razumeli?"

"Da, svetlost."

Oddelek z jetnikom je zavil proti Louvru, Concini in Rinaldo pa sta krenila na čelu ostale čete v Meudon. Rinaldo se je smejal.

"Ste li slišali, svetlost, kako bahavo nam je zabrusil: Pokažem vam, kako umira Capestang?"

"Širokoustnež!" je dejal Concini veselo. "Radoveden sem, ali se mu bo ljubilo bahati jutri, ko ga potiplje zapriseženi mučitelj. — Nu, začeli smo dobro; glejva, da ostane tako!"

LX.

"Da postaneš lepa".

Ko je Leonora Galigaj s kraljičino pomočjo zapustila Louvre, se je naglo vrnila domov, prišla v dvorec skozi mala vrata in hitela v svojo sobo. Tam je odrinila velikansko sliko, ki je predstavljala Concinija v dvorni gali; pokazal se je vhod v majhen kabinet. Markiza je vzela svetilko in stopila vanj. V tem kabinetu je bila miza, naslanjač in kamin s pripravljeno butaro, ki je čakala samo še ognja. Leonora jo je zapalila takoj; potem je odprla stensko omaro, ki je bila skrita pod težkim ogrinjalom. Na prvi pogled si videl v tej omari samo toaletne potrebščine; toda eden izmed predalov je imel dvojno dno. Položila jih je na mizo ter sedla v naslanjač.

Nekaj trenotkov se ni premaknila; niti ni trenila z zaprtimi veki, niti ni preložila rok. Premišljala je in tehtala svoj položaj.

Očitno je bilo, da jo je Lorenzo izdal. Kralj je moral vedeti nekaj važnega, in Concinijeva aretacija je bila vsekako pred durmi. Leonora je gledala katastrofi izzivajoče v obraz. Njen kratki, a strašni posvet s seboj se je zgostil v besede:

"Treba je delati hitreje od Ludvika XIII. — to je edini lek! Udariti ga, preden udari on! Le toliko časa še, da solnce vzide in zaide: več ne potrebujem, zakaj potem bo moj Concino kralj!"

Hladnokrvno in po načrtu je jela sežigati listine, jemljoč jih s kupa zaporedoma, ker je poznala sleherno že po vnanjem licu. Večina teh pisem je bila podpisana s slavnimi imeni. Sodnik, ki bi jih bil imel v rokah, bi bil lahko žel glave francoskega plemstva kakor ženjica klasje na polju.

"Oni ne zvedo nikoli, da so pisma sežgana," je mrmrala Leonora sama pri sebi. "In to je dovolj. Človeka ne držiš s tem, da imaš res orožje zoper njega, marveč s tem, ker on misli, da ga imaš!"

Ta pisma so bile jasne in določne pogodbe, v katerih so velikaši zagotavljali maršalu takšnointakšno pomoč in takšnointakšno nagrado; značaj podjetja se je videl izmed vrstic.....

Nazadnje so ostali markizi samo še trije papirji. Vsi so bili popisani z roko zeliščarja na Menjavskem mostu. Prvi je bil recept in se je začel z besedami:

"Da postaneš lepa......"

Drugi list je bil pokrit s skrivnostnimi znaki in geometričnimi risbami; na robu je bilo polno nedovršenih opazk in kratkobesednih razlag. Bil je zvezdovnik maršala d'Ancre! Ta pergament je bil strahovit dokaz, zakaj govoril je jasno, da postane kralj ter izpodrine Bourbonca, ki umre nasilne smrti......

Na tretjem listu je bila razložena vsa Lorenzova teorija o njegovem "kraljevskem strupu", ki jo poznajo bralci iz enega prejšnjih poglavij.

Leonora je vedela z vso nezmotljivostjo svoje slutnje, da bo preiskava v njenem dvorcu prvo, kar ukaže vznemirjeni kralj. Zato je uničila vse dokaze; ko pa je ležalo pred njo samo še zadnje, najstrašnejše orožje, so ji omahnile roke.

Čemu? Uničiti zadnje usodne liste, je pomenilo rešiti sebe in Concina, za katerega je trepetala predvsem! Samo roko ji je trebalo iztegniti h kaminu, in bil bi otet! Toda čudna žena se je sredi strašnega posla zamaknila v enega izmed njih in vsa zamrla......

V katerega neki? V zvezdovnik? Ne. V teorijo strupa? Ne. Leonora Galigaj bere, požira in bere s solzami vedno iznova vrstice, ki jih je prebrala že tisočkrat. Leonora čita recept "Da postaneš lepa......"

"Da postanem lepa!" je vzdihnila markiza v svojih mislih. — "Grda sem, trdih oblik, oglastih ramen in odurnega lica...... Moje uboge roke so preveč koščene, moja usta — oh, ne upam si jih pogledati v zrcalu! Kolikokrat se preklinjam, zakaj sem tako grda! In dasi vem, kakšna sem na oko, sem se vendar drznila ljubiti!"

Naslonila je čelo v dlani ter se prepustila ihtenju, ki je stresalo vele prsi. Zvezdovnik in teorijo strupa je bila že pozabila. Pozabljeni so bili dogodki včerajšnjega dne in nocojšnje noči, pozabljeno vse razen varljivega gesla:

"Da postaneš lepa......"

In tedaj se je iztegnila preko njenih ramen neusmiljena moška roka ter pograbila papirje!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Leonora je kriknila kakor zver ter popadla roko z zobmi. Kri se je ulila iz rane. V kratki, a besni borbi je izkušala markiza rešiti pergament. Zaman! Eden se je pretrgal. Leonora je bliskoma zagrabila svoj kos, da bi ga vrgla v kamin; a v tem je videla, da ni niti zvezdovnik niti pouk o strupu, marveč zgolj cunjica nesrečnega recepta!

Razkrečila je nohte in planila iznova v boju. Toda grabežljiva roka je spravila tačas plen na varno. Vitry — Leonora ga je zdaj spoznala! — si je bil vtaknil papirje za telovnik. Za njim je stalo osem mož kraljevske garde z ostrimi halebardami v rokah. Markiza ni gledala nanje; spomnila se je bodalca, ki ga ni odložila nikoli. Izdrla ga je in planila, s peno na ustnicah. A že so jo držali. Zakri-

čala je, trikrat zaporedoma, kakor žival v svoji smrtni uri; nato je utihnila. Strahotna tišina je zavladala v sobi.

Vitry je bil ves bled. Pot mu je lil po obrazu. Trepetal je kakor list na vodi. Še dolgo potem je trdil, da svoj živ dan ni prebil strašnejše minute.

"Madame," je zajecljal, "sam bog mi je priča, da bi bil rad prizanesel vaši osebi z vsakršnim nasiljem. Odpuščam vam, da ste me ugriznili v roko. V imenu kralja sem prišel, madame; zapovedano mi je izvršiti preiskavo."

Z nečloveškim naporom je Leonora obrzdala svoj obup. Uprla je oči v kapitana in rekla mirno:

"Vitry, komu se imate zahvaliti, da ste kapitan?"

"Maršalu d'Ancre, madame; tega ne mislim tajiti."

Vitry, markiza d'Ancre vas prosi dobrote: ene same dobrote, Vitry."

"Govorite madame."

"Rada bi se pomenila z vami na samem."

Brez ugovora je poslal kapitan svoje ljudi na hodnik. Nato si je popravil telovnik, da mu ne bi segla nenadoma po dragocenem papirju, ter posadil v udoben naslanjač.

"Govorite, madame," je ponovil čez nekaj trenotkov.

Leonora se je zvijala v krčih brezumnega gneva. Šele ko je stopil Vitry proti vratom, da bi zaklical na pomoč, se je obrnila nanj:

"Usmilite se, Vitry! Usmilite se njega! Ubijte me, toda prizanesite Concinu!"

Kapitan se je vzravnal. Njegov obraz je bil mahoma ves trd in neizprosen.

"Madame," je dejal, "maršal mi je vrgel v obraz besedo, ki je težja od zaušnice. Usmiljenja ni, madame. Ali ubijem jaz maršala, ali pa on mene!"

Sledil je hip turobnega molčanja. Zdajci pa je Leonora vzdignila glavo, rekoč:

"Vitry! Deset milijonov premorem lastnega imetja. Pet milijonov za vsakega teh papirjev. Ali hočeš?"

Kapitan je omahnil. Vsota je bila pravljična. Markiza je videla njegovo negotovost.

"Vitry," je šepnila naglo, "vrzi papirja v ogenj, in deset milijonov je tvojih. Preiskavo lahko izvršiš potem. Odneseš si vse, kar najdeš. Dva pergamena več ali manj je pač vseeno. Tvoji ljudje ne bodo opazili ničesar....."

Kapitan si je obrisal znoj, ki mu je curljal po čelu.

"Madame," je zastokal, "potrpite minuto, da premislim....."

"Otet si, Concino!" je zavrisnila Leonora v svojem srcu.

Vitry je naglo odšel.

"Minuto!" je zamrmrala. "Čez minuto pride in mi pove, da sprejme! Čez minuto! Oh, kdaj bo konec te minute!"

Njene oči so buljile v vrata. Joj, kdaj bo ta dolga minuta pri kraju? Vleče se kakor večnost: ni je konca in je ni!

Tedaj pa so se vrata odprla. Vstopilo je osem vojakov. Vitryja nikjer! Le osem gardistov, ki so zastavili vse izhode!

"Vitry! Vitry! Vitry!" je zavpila markiza s presunljivim glasom.

"Madame," je rekel eden izmed mož, "gospod kapitan je pravkar odjahal v Louvre.

Leonora je odprla usta, kakor bi hotela krikniti nezaslišano kletvico. Toda grlo ji ni izdavilo glasu. Zvrnila se je kakor lesen kip ter obležala nepremično, s čelom prebitim od padca in obličjem polnim krvi.

LXI.

Molitev k Merkurju.

Vrnimo se zdaj k ubogemu Cogolinu. Bralec še pomni, kako slabo je naletel revež pri Capestangu, ko mu je prinesel Lorenzovo srečnosno molitvico, da bi ž njo priigral premoženje.

Ves potrt se je umaknil v svoj kabinet, ki je ležal pred vitezovo sobo. Dočim se je vrgel Capestang godrnjaje spet na posteljo, se je čehljal oproda po pleši, zakaj od obupa je bil zalučil lasuljo v kot.

"Kdo je še videl tolikšno zakrknjenost in zaničevanje do bogastva!" je stokal Cogolin. "Zadnjih pet pištol je izgubljenih, nezmotljivi talisman je zanič! Kaj bo z nama sedaj? Gospod vitez ne premore več niti beliča. Ah, trmoglavec! Žal mi je, da se nisem rajši sam naučil molitvice!"

Tako je tarnal siromak. O spanju seveda ni bilo govora v takšnem razpoloženju. In čas je hitel: minili sta skoraj dve uri. Cogolin je vedno objokoval pištole, ki jih je bil nesel Lorenzu. Zdajci pa je zaslišal v hiši vstajenje in hojo semintja.

In že je nekdo potrkal na vrata.

Ves prestrašen je planil Cogolin na noge ter odprl. Vstopil je mojster Garo, gostilničar pri "Dobrem naključju".

"Zbudite naglo gospoda viteza", je rekel Garo. "Prišel je plemič, ki bi rad govoril ž njim."

Izmodren po nedavni izkušnji, je začel oproda mencati, da se ne upa; takrat pa je stopil izza gostilničarjevega hrbta pozni gost, plemič nevelike postave in zavit v svoj plašč do oči. Brez besede je pomolil Cogolinu polno mošnjo zlatnikov. Ta nema zgovornost je zbudila v oprodovem srcu nenavaden pogum. Jadrno je popadel mošnjo, vzel svetilko in stopil ves vesel v vitezovo spalnico.

"Hejo, gospod vitez, zbudite se, prosim, zbudite se!"

Capestang, ki se je zbudil tako že drugič, ni zdaj niti klel niti zmerjal marveč je planil s postelje, pograbil palico in jo zavihtil nad oprodovim hrbtom.

"Ne tepite ga, dragi vitez," je rekel v tem trenotku tuj glas. "Jaz sem tisti, ki vam krati počitek!"

In darežljivi plemič je vstopil. Cogolin je brž porabil priliko, da je smuknil iz sobe. Neznanec pa je tedaj odkril svoj obraz ter se pokazal Capestangu.

"Cinq-Mars!" je vzkliknil vitez osuplo, meneč, da prihaja mladi mož spet radi kakega dvoboja. "Izvolite sesti, dragi markiz, in potrpite, da se oblečem spodobneje. Bodite mi dobrodošli, čeprav je ura pripravnejša za spanje nego za meč."

Cinq-Mars je sedel. Poznalo se mu je, da je vznemirjen. Capestang se je v tem napravil in kajpak tudi pripasal rapir.

"Tako!" je dejal nato, spustivši se v naslanjač na drugi strani mize. "Na razpolago sem vam. Kaj mi imate povedati? Gotovo je važno, ker me budite sredi noči."

Cinq-Mars je molčal še vedno. Vitez je udaril v smeh:

"Ali se spominjate, markiz, kako sva se srečala takrat na Bievri? Rekli ste mi 'bahač', in zmenila sva se, da se pokoljeva. Mari ste prišli nadaljevat tisti razgovor? Nič se ne stesnjujte, dragi moj. Bahač sem bil, bahač ostanem. Ako vam hrepeni srce po tem, kar povejte, čeprav ne tajim, da bi vam rajši ustregel podnevi. Nu kaj, gotovo mi je usojeno, da ne bom spal nocoj."

Komaj pa je izrekel to besedo, se je zamislil. Storilo se mu je, kakor bi imeli vsi ti slučaji, ki ga neprestano bude iz spanja, poseben, skrivnosten pomen ter bi mu klical nekdo iz dalje: "Ne spi! Pokoncu! Capestang na pomoč!" Prav tedaj pa je izpregovoril markiz de Cinq-Mars z drhtečim glasom:

"Vitez, dospel sem v Pariz opolnoči. Vzel sem si baš toliko časa, da sem pustil konja pri 'Treh vladarjih', ker nisem hotel, da bi me opazili. Oprostite, da sem vas dal poklicati. Mudi se mi iz večih razlogov; prvi in najmanj važni je ta, da se ne morem pokazati v Parizu drugače nego ponoči, zakaj Richelieujevi beriči so mi povsod za petami. Drugič: vrniti se moram, še preden napoči dan. In tretjič: to kar vam imam povedati, ne trpi odloga."

Capestang se je hladno naklonil. Cinq-Mars pa je povzel:

"Vitez, sumničil sem vas glede svoje drage Marionke. Zdaj vem, da je bila moja sumnja krivična. Marion sama mi je dokazala vašo nedolžnost."

"Nu, hvala bogu! Velik kamen ste mi vzeli s srca."

"A to ni vse," je nadaljeval markiz. "Ko so me napadli v Dauphinski ulici, ste mi rešili življenje, čeprav ste me morali smatrati po pravici za svojega sovražnika".

"Kaj bi tisto!" je dejal Capestang, vprašujoč se začudeno, kam meri gost. "Ne govoriva o tem, prosim vas. Da ste bili vi na mojem mestu in jaz na vašem, bi bili storili enako."

Cinq-Mars je zmajal z glavo.

"Kdo ve?" je dejal. "In razentega ste me oteli iz kočije, v kateri so me peljali v Bastiljo, da bi segnil v kaki podzemeljski temnici."

"Saj nisem vedel, da ste vi! Za to mi pač ne dolgujete hvale."

"Vitez," je povzel Cinq-Mars s čedalje bolj ganjenim glasom, "včeraj mi je razodela Marion višek vašega velikodušja. Povedala mi je, da ste jo vi iztrgali Richelieuju!"

"To je resnica" je potrdil Capestang brez bahaštva.

Cinq-Mars je vstal. Beseda mu je trepetala:

"Vitez, trikrat vam dolgujem življenje. Jaz sem vam bil sovražnik, vi pa meni zanesljiv in veren drug, ki mi je daroval brez pomišljanja dušo, srce in kri."

Oči malega markiza so se zalile s solzami. Z občudovanjem in tesnobo je počival njih pogled na Capestangovem obrazu.

"Vitez," je končal, "ko mi je Marion povedala neverjetni in vendar resnični prizor, kako ste prišli ponjo k Richelieuju, tedaj sem začutil, da se kesanje zaduši, ako ne pohitim do vas. In zdaj sem tu. Vitez, prosim vas odpuščanja za to, da sem vas psoval v kleti Angoulemskega dvorca."

"Markiz!" je vzkliknil Capestang, prebledevši ob spominu na Gizelo.

"Prosim vas odpuščanja, ker sem izdrl na Meudonski cesti meč zoper vas. Prosim vas odpuščanja, ker sem bil vaš sovražnik. In vprašam vas: ali mi hočete izkazati visoko čast, da me štejete odslej za svojega brata? Ali mi dovolite, da postanem na vekomaj vaš prijatelj in drug?"

Capestang ni odgovoril. Razprostrl je roke. In Cinq-Mars se je vrgel ihte na njegove prsi.....

Ko je minila prva ganjenost je vitez poklical Cogolina ter mu ukazal, naj prinese najboljšega vina, kar ga hrani mojster Garo v svojih kleteh in za prigrizek mrzlo kokoš ter kako dobo pašteto. Oproda je posegel s kislim obrazom v pravkar dobljeno mošnjo, in kmalu sta sedela prijatelja za mizo. Okusna pašteta in žlahtna starina sta jima brž pregnali zadrego; z razmahom sta se spustila v boj, kakršnega sta bila izvojevala že tistikrat, v gostilni pri "Treh vladarjih".

Toda Cinq-Marsu je potekel čas. Moral je po konja, da zapusti Pariz, preden sine dan. Zaprisegel je viteza, da ga poseti v Orleansu, kamor se je bil zatekel pred Richelieujevim gnevom. Po mnogih objemih in obljubah zvestega prijateljstva se je ustavil markiz med vrati, v očividni zadregi, kakor bi imel še nekaj težkega na srcu.

"Prijatelj," je izpregovoril z zamolklim glasom, "prositi vas hočem še ene usluge. Morda je važnejša od vseh, kar ste mi jih storili, zakaj pri tistih je šlo samo za mojo ljubezen in moje življenje, pri tej pa gre za mojo plemiško čast."

"Govorite!" je dejal Capestang začudeno. "Ali želite, da vam pričujem v kakem dvoboju?"

"O ne! Poslušajte, vitez: zdi se mi, da se kmalu poročite."

Capestang je prebledel in odločno zmajal z glavo.

"Pač!" je povzel Cinq-Mars. "Vsa ta stvar je meni jasnejša nego vam. Poročite se z deklico, ki je plemenita in hrabra kakor vi!"

"Nikoli ne!" je zamrmral Capestang.

"Nu, poslušajte. Ako se to zgodi, mi lahko storite neizmerno dobroto. Moje vedenje proti nji, ki vam je namenjena, in proti njenemu očetu je bilo nevredno plemiča. Ravnal sem podlo."

"Kako!" je zajecljal Capestang, "mari veste....."

"Poslušajte me do kraja," je resnobno prekinil markiz. "Rotim vas, povejte svoji bodoči nevesti in njenemu očetu, da ve Cinq-Mars le nekaj v svoj zagovor: bil je slep od strasti. Povejte jima, da ju prosim kleče odpuščanja. Povejte jima, da sem se vpričo vas izjavil nevrednega nositi ime svojih pradedov, dokler mi ne odpustita. In vam, Capestang, vam, prijatelj moj, bo lahko doseči moje odpuščanje."

Capestang ga je poslušal v drhteči osuplosti.

"Nji pa," je končal Cin-Mars, "nji recite na samem, da je markiza de Cinq-Mars v dno duše sram njegovega vedenja, in da bi se ga vzlic temu najrajši veselil, ker je omogočilo Gizeli, poročiti najboljšega viteza naših dni!"

Capestang je zavpil, pokril si oči z roko ter se zrušil na rob svoje postelje. Markiz je odhitel lahkih nog po stopnicah. Minuto na to je bil zunaj.

Z veselim srcem je odkorakal proti Touronski ulici, smehljaje se bodočnosti in Marionki, katere obožavana slika ga je spremljala povsod..... Zdajci pa je nekdo zažvižgal na piščalko. Izza živih mej ob cesti so planile temne postave in mahoma obkolile Cinq-Marsa. Izdrl je meč, da bi čim dražje prodal življenje, in prešinila ga je misel, ali ne bi poklical Capestanga na pomoč.

"Capestang!" je zaklical glas tisti hip!" "Mrtvi ste, ako se ne vdaste!"

"Capestang!" je vzkliknil markiz sam pri sebi. "Imajo me za Capestanga!"

Junaška iskra je zažarela v njegovi glavi.

Potrditi napadalce v zmoti, da imajo res opravka s Capestangom; žrtvovati se vsaj enkrat za prijatelja, ki je tolikrat tvegal življenje zanj! Na slepo je sunil z mečem in kriknil:

"Da vidite, kako umira Capestang!"

Bralci vedo, kakšen je bil konec te prigode in kako so vrgli Cinq-Marsa zvezanega in z zamašenimi usti na konja ter ga odvedli v Louvre, da ge predstavijo kralju!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vrnimo se zdaj k pustolovcu, ki so ga bile Cinq-Marsove zadnje besede nemalo osupnile in užalostile. Capestang si pač ni vedel povoda, zakaj naj bi pripisoval markizovi prerokbi le senčico verjetnosti.

"Cinq-Mars," je modroval v mislih, "me je hotel pač tolažiti. Opazil je, da ljubim Gizelo. In ker je sam blažen v svoji ljubezni, hoče videti zgolj srečneže okoli sebe. Nu, dajmo, zaspimo; to je že v tretje, če se ne motim. Jutri moram biti spočit, da iztaknem spet kaj denarja. Uničena sva, kakor se izraža Cogolin; on mora vedeti, saj zna računati bolje od vsakega oderuha. In ta živina je nesel sleparju zadnjih pet zlatnikov!"

Molitev k Merkurju, katero je bil spisal zanj Lorenzo, je ležala še vedno na tleh. Brezbrižno se je ozrl na zmečkani pergament, skomignil z rameni ter se vrgel kar oblečen na razkopano ležišče. Njegova osuplost in pravkar omenjene misli so bile gotovo krive, da ni slišal hrupa, ki se je vzdignil na cesti. Ali slišal ga je Cogolin; tresoč se kakor šiba na vodi, je odprl vrata baš tedaj, ko je vitez zatisnil oči, da bi se izročil spanju in nehal misliti na Gizelo.

"Gospod," je dejal Cogolin, "ali nič ne slišite, kako se koljejo sred ceste?"

Capestang je uprl zenice vanj. Njegov pogled je izražal samo še vdanost v voljo božjo.

"Tak vendar ne bom spal nocoj!" je pomislil. Zapisano mora biti. Nekdo mi ne privošči, da bi spal!"

Vstal je, velel prižgati svetilko in šel pogledat na cesto. Ker pa je našel vse mirno in nikjer nikogar, se je vrnil kmalu v svoj stan.

"Koliko je mrtvih, gospod?" je vprašal Cogolin.

"Tepec!" je odgovoril Capestang. "Oho! Kaj pomeni to? Kako se predrzneš pobrati neumni papir, ki si ga kupil za moje zadnje pištole, in ga položiti na mizo? Spravi se, neroda! In če mi prijavkaš še enkrat nepoklican, te nabodem kakor jarca!"

Legel je ter zaspal vročično spanje, polno hudih sanj. Tudi topot ni bil prebral molitve k Merkurju......

Zjutraj se je zbudil še nekam rano. V dušku je izpraznil steklenico, v kateri je videl ostanek španskega vina, ter si popravil obleko. Čutil se je dobre volje, dasi ni vedel zakaj; in takoj je poklical Cogolina. Oproda je spoznal gospodarjevo razpoloženje po glasu. Ohrabril se je ter sklenil roke:

"Gospod vitez, morda pa še ni prepozno!"

"Prepozno?" se je začudil Capestang. "Kaj hočeš reči? Govori, danes sem ti naklonjen."

"Ali obljubite, da me ne nabodete?"

"Ne boj se!"

"Preberite vsaj enkrat, gospod vitez! Enkrat samkrat!"

"Kaj naj preberem, budalo?"

"Molitvico! Molitvico k Merkurju! Morda si vendar premislite. Ne zavrzite kraljevskega premoženja, ki vam ga obljublja čarodej!"

Pogled na Cogolina je bil tako klavrn in smešen, da se je vitez zagrohotal. Ni se mogel ustavljati. Vzel je zmečkani pergament, zravnal ga, odgrnil pečat in razgrnil pisanje.

"Pozor!" je dejal, oziraje se hudomušno na oprodo. "Evo bogastva; kar nastavi žep!"

"In bral je!

Še tisti hip je videl Cogolin, kako je omahnil in prebledel; pergament mu je zavihral v krčevito stisnjeni desnici. Prebral je vse do konca, — besedo za besedo. In stekla v oknih so zažvenketala od strahovitega vzkrika.....

"Grom in peklo!" je zavpil Capestang z nečloveškim glasom ter skrčil pesti proti nebu.

Brezumno je sunil Cogolina, ki mu je zastavljal pot do vrat. — Planil je po stopnicah in zdirjal v hlev. Niti osedlal ni Bliska; vrgel mu je uzdo med zobe ter skočil nanj. Prvič, odkar ga je imel, mu je zasekal ostroge v bok. Žival je planila, rezgetaje od bolečine, in v skoku prevrnila hlapca, ki je prišel naproti.

Pešci na ulici so se z grozo razmikali pred vtelešenim orkanom, ki je drevil mimo njih z vrtinčasto hitrostjo nevihte. Blisk, vreden svojega imena, je nesel gospodarja proti Meudonu!

Capestang je mesaril zvesto žival z ostrogami, bil jo z mečem, naganjal jo s pestmi. In vmes je hropel iz dna svojega obupa:

"Prepozno! Prepozno! Prepozno!"

LXII.

Konec zakletega gradu.

Ko je planila Gizela Angoulemska v grad in zaprla težka vrata za seboj, je bila njena prva misel, da mora zagraditi vse izhode, zlasti pa tistega, ki je držal na teraso v zapuščenem parku. Hitela je tja ter zaklenila in zapahnila vrata, kakor je vedela in znala. Zagradila je tudi nezamreženo okno v pritličju, skozi katero je bil vdrl Concini tisto noč, ko jo je ugrabil. Strah ji je podesetoril moči; ne strah pred smrtjo, marveč strah, da ne bi padla spet v maršalove roke. Vedela je, da Conciniju vhoda ne ubrani, toda hotela je pridobiti vsaj toliko časa, da bi premislila, kaj ji je storiti..... Ravnala je

kakor poveljnik trdnjave, ki ve, da mora pasti, in se vprašuje le: kako in kdaj?

S silnim naporom volje je zavrnila misel na očeta in mater, ki so ju bili odpeljali v Louvre. Otresla je celo misel na Capestanga, ki se je oglasila v tej strašni minuti. Vse, kar je bilo res bistvenega v njenem položaju, si je izrazila z besedami:

"Kaj naj storim, da ne padem živa v Concinijeve roke?"

Iz parka se je zaslišal hrup. Concini in njegovi jezdeci so bili tam! Privezali so konje k skupini mladih brestov in se zagnali proti terasi!

V glavna vrata je treskalo bruno, mah na mah. Gizela je slišala, kako poka les in se kolje. Vztrepetala je. In že je začula tudi razbijanje po vratih, ki so držala na teraso, in glas, ki je vpil, ves hripav od gneva in gnusne strasti:

"Odprite! v imenu kralja!"

Gizela se je zdrznila. Pridušen vzklik ji je planil z obledelih ust. Imela je sredstvo! Bilo je grozno, a zanesljivo: gotova smrt!

Hitela je v tisto sobo, kjer je našel Capestang pred meseci celo izbiro pripravljenih oblek. Ta prostor ni služil zarotnikom samo za oblačilnico; bil je tudi njihova orožarna. Široke omare so bile polne mušket, in v sosednji čumnati je stalo dvajset sodcev smodnika.

Ta smodnik si je izbrala Gizela, da jo obvaruje sramote.....

Živela je minuto blaznega, nadčloveškega junaštva. S svojimi nežnimi rokami ki so že krvavele od zadelavanja oken in vrat, je prevalila mladenka tri izmed sodcev ter razbila enega s sekiro. Smodnik se je razsul po tleh; na ta kup smodnika je postavila ostala dva soda. Nato je šla po svečo ter jo prinesla na kamin, stopaje po smodniku, ki je škripal pod njenimi koraki! In spet se je nasmehnila: zdaj je bilo treba le še mahniti z roko, da pade v naročje osvoboditeljici Smrti!

Gizela se je naslonila na mramornati kamin. Njena misel je poletela k materi ter jo poljubila v slovo. Šele nato se je izročila ljubezni, da bi ji posvetila zadnje trenotke življenja.

Izvlekla je iz nedrij zmečkan in ogoljen papir, ki ga je očividno že dolgo nosila pri sebi: in s solznimi očmi je prebrala še enkrat čudno listino, začenjajočo se takole:

"Jaz, Ademar vitez de Capestang, izrekam nevidni gospe te hiše svojo zahvalo....."

In s tihim glasom, v katerem je trepetala vsa njena breznadejna strast, je ponovila zadnje besede:

"Za srečo tega skrivnostnega gostoljubja pa ji zastavim svoje življenje."

Tiho in nemo so tekle solze po dekličinem obrazu. Daleč od vsega sveta, ne slišoč niti hrupenja napadalcev, je objemala Gizela bežeči sen svoje sreče in šepetala:

"Zastavim ji svoje življenje....."

Ta hip pa je zagrmelo pri glavnem vhodu; začul se je zmagoslaven vrišč in teptanje razbojnikov, ki so drli v hišo. Gizela se je zdrznila, pritisnila Capestangov list na ustnice in ga naglo shranila k srcu. Nato je pograbila svečnik ter prisluhnila.

Napadalci so preiskovali sobane drugo za drugo. Bližali so se njenemu zavetju. Z drhtečim srcem je štela, koliko sten jo še loči od njih. Vsak hip so morali biti pri nji!

"Naj pridejo!" je dejala in stopila s svečo k smodniku.

Tedaj pa se je oglasil sredi trušča besen krik, glasnejši od vsega rjovenja maršalove čete: bil je divji brezumen glas, kakršne slišijo le bolniki kadar se premetavajo v vročični blodnji. Gizelo pa je zadel ta krik v srce. Tudi ona je zavpila v bliskoviti boli upanja, ponosa in ljubezni. Zakaj glas, ki ga je slišala, je grmel:

"Gizela! Evo me! Gizela! Gizela!"

"On je! Capestang! Evo me, Capestang! Na pomoč!"

Postavila je svečo na kamin, ne da bi jo utrnila. Planila je k vratom, odprla jih in razprostrla roke:

"Na pomoč, Capestang!"

"Evo me!"

Sobana, po kateri se je spuščal njen zamirajoči pogled, je bila polna ljudi. Več ko petnajst jih je tulilo okrog enega samega, zaganjalo se vanj, umikalo se in besno suvalo z bodali in meči.

Ta mož je bil on! Capestang!

Videla je, kako se ji bliža, bled, okrvavljen, strašan v svojem steklem gnevu. Prihajal je, z enakomernim korakom, kakor bi ga nesla nepremagljiva moč usode, ki ji je naglica zamalo.

Tema se je storila pred njenimi očmi.....

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Capestang je bil ustavil Bliska tik pred "Tatinsko srako". Skočil je na tla in premeril strašno sliko, ki se je nudila njegovemu pogledu.

Sredi ceste je stala kočija, pripravljena za na pot, in voznik je sedel na kozlu. Med vrati je slonela Nikoleta, bela kakor prt in vsa otrpla od resnobe. Z desne in leve so se zgrinjale gruče vaščanov, ki so iztezali vratove in z grozo čakali, kaj bo. Toda Capestang se ni menil zanje. Gledal je na onkraj ceste, kjer je stal zakleti grad! Velika vrata so bila razbita, in pred njimi je ležalo polno brun, železnih drogov in sekir.....

Razumel je, kaj se godi. Brez besede, brez najmanjšega vzklika je krenil proti razbitim vratom; le ustnice so mu igrale kakor levu, ki brusi zobe za poslednji boj.

Še meča ni izdrl. Ljudje, ki so stali zunaj, so videli, da se je sklonil pred pragom in nekaj pobral. Nato je izginil v grajsko vežo.

Vzel je bil ogromen železen drog, s katerim sta pravkar še dva bandita razbijala duri. Niti čutil ga ni v rokah; bilo mu je, kakor

bi držal peresce. Stopal je nalik stroju, dihal sunkoma, sapa mu je palila ustnice. In ko je prišel do njih, je zavpil:

"Gizela! Evo me! Gizela!"

Pobijači, ki jih je vodil Rinaldo, so prodirali iz sobane v sobano. Vsi so držali meče v rokah, samo Rinaldo je bil pustil svojega v nožnici. Korakal je brez prenagljenja, vihal si brke in ukazoval, žvižgaje veselo fanfaro. Naposled je dospela tolpa v veliko dvorano, kamor se je slišalo razbijanje Concinijevega oddelka po zadnjih vratih.

"Potrpite, signore, potrpite," se je zarežal sam pri sebi. "Vaša sračica bo kmalu ujeta in ukročena."

Baš tisti hip pa je zaslišal za hrbtom mehak, zamolkel udarec. Ozrl se je in videl, da leži eden njegovih mož na tleh, z razbito glavo in razblinjenimi možgani. A že se je razletela druga lobanja in je obležal nov mrlič. Rinaldo je zinil nastežaj ter osuplo izbuljil oči. Nato je zarjul:

"Capestang!"

In res! Capestang je bil nad njimi...... Prihajal je naprej kakor v snu in mlatil s svojim železnim drogom, obdajaje se z neprestopnim kolobarjem udarcev. Toda osuplost in groza, ki sta v prvem hipu odrevenili sabljače, nista trajali dolgo. Srdito preklinjanje in rjovenje se je vzdignilo s podvojeno silo, in tolpa je navalila na Capestanga, obdelavaje ga z besnimi sunki svojih mečev in bodal.

Zaman! Brez odgovora, brez besede, ponavljaje venomer le svoj strašni "Evo me!" je stopal Capestang proti Gizeli, ne da bi se jim dali odriniti le za las od ubrane poti. Železni drog v njegovih rokah se je dvigal, in padal, in sleherni padec je pomenil novo smrt. Capestang je moral dospeti vsak hip do Gizele!

Penast od gneva se je vrgel Rinaldo na tla, da bi ga zabodel z mečem od spodaj. Capestang se ga ni ognil; vzdignil je le nogo.

Začul se je kratek jek ki mu je sledilo zamolklo hropenje. Rinaldo se je zvil kakor črv in obležal mrtev.

Capestang mu je bil strl glavo s peto, kakor bi pohodil polževo hišo!

Prestopil je mrliča. Nato je zavihtil železni drog ter ga zalučil z vso silo med napadalce. Sredi steklega vpitja ki je izbruhnilo za njim, je razprostrl roke, prestregel nezavestno Gizelo in zaloputnil vrata za seboj.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Sedem mož, med njimi Rinaldo, je ležalo mrtvih ali smrtno ranjenih v veliki dvorani. Mlake krvi so stale po tleh, stene so bile poškropljene z možgani, ječanje in hropenje umirajočih je bilo malodane glasnejše od bojnega hrupa...... Devet napadalcev je bilo še neranjenih. Spogledali so se in spoznali v očeh drug drugega vsi isti brezmejni gnev sovraštva in maščevanja. Magari poginiti! Cr-

kniti na mestu! Samo prijeti njega, ubiti ga, odreti živega, preden mu dado umreti!

Dva izmed njih sta pograbila ogromni železni drog, ki ga je bil zavrgel. Ostali so se zaleteli v vrata s pleči, z glavami, z golimi pestmi.....

Dve minuti se je ustavljal okovani les. Nato je zaoril vzklik deveternega zmagoslavja. Navalili so vsi hkrati. Zdaj ni imel več orožja! Zdaj je bil človek kakor oni! Planili so nalik zverem, ki se zaženejo proti plenu. Toda mahoma se je izpremenil njihov krik v tuljenje groze. Zvrtilo se jim je v glavah. Devet src je zastalo, devet obrazov okamenelo. V tem strašnem molku se je začul prasket: vršanje dolge proge gorečega smodnika! Ognjena kača je lezla sikaje proti sodom!

Konec! Vse luč! Vse grom!

Strahovit pok je stresel ozračje; zidovi gradu so se razcepili, plamen in dim sta bruhnila iz razvalin, kosi pohištva in raztrgani človeški udje so leteli v zrak ter padali nazaj v ognjeno jamo, ki je bila pravkar še najlepša dvorana zaklete hiše.....

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Capestang je bil vzel Gizelo v naročje ter jo odnesel v sosednjo sobo. Ne vedoč, kaj počenja, ravnaje zgolj še po slepem nagonu svoje neukrotljive nature, se je vrnil nato k smodniku. Opazil ga je bil, vzlic stiski in naglici ga je ujel z očmi!

Z obupnim smehom ga je zagrabil v prgišče ter ga natrosil skozi tri sobe po vrsti. Nato je planil po svečo. Edina njegova jasna misel je bila: rešiti Gizelo!

Gredoč jo je vzel na roke ter jo odnesel. Ko je prišel do konca smodnikove proge, se je sklonil in spustil svečo vanj: smodnik se je vnel.....

Že je stopal Capestang po stopnicah, ki so držale k vratom v park. Gizele niti ni čutil v svojem naročju. Bežal je v dolgih skokih, da bi zapustil poslopje pred razstrelbo.

Pred vrati pa je zdajci zastokal od groze in razočaranja: bila so zaprta, zaklenjena, zagrajena! In z onkraj vrat je slišal glasove druge tolpe! Mislil je, da je uničil vse, tu pa mu je prihajal naproti Concini sam!

Capestang je obstal, ves prepaden, ves v ledenem znoju. Smehljaj neizmerne žalosti mu je zaigral na ustnicah, ko je obupno upri oči v Gizelo. In tudi ona je izpregledala tistip hip; tudi ona se je nasmehnila!

Takrat pa je zagrmela eksplozija. Vitezu se je zdelo, kakor bi ju požirala zemlja. Stene so se zamajale, vrata so se odprla sama od sebe ter odletela v strahovitem zračnem pritisku; in že so se usipale nanj ruševine, že je tudi za hrbtom požar.....

"Ne bojte se!" je dejal Capestang, stiskaje mladenko nase in zakrivaje jo z lastnim telesom.

"Zdaj se ne bojim ničesar več!" je šepnila Gizela.

— —

Ob gromu razstrelbe je zletel Concini s svojo tolpo s terasnih stopnic. Gledalec bi rekel, da jih je odnesel puh, v resnici pa je bila le groza. Kakor hitro se je maršalu vrnila jasna zavest, ga je popadla za možgane druga, hujša tesnoba.

"Mrtva!" je kriknil obupno. "Mrtva je!"

"Ne, svetlost! Poglejte! Tam, na terasi!"

"Ah, res! A kdo je ž njo? Kdo je ta moški?"

"Rinaldo! Rinaldo! Mari si ti?"

Veter je odpihnil oblak dima, ki je obdajal postavi; maršal je zagledal Gizelo in njenega spremljevalca! V prvem trenotku je odrevenel in lasje so se mu naježili v praznovernem strahu: spoznal je bil Capestanga! Večnega, neizogibnega Capestanga, ki ga je vendar prijel in poslal v Louvre! Capestanga, peklenskega pustolovca!

"Oh, lopovi! Dali so mu pobegniti! Naprej! Ubijte ga!"

Pozabil je kraljevo povelje, naj mu privede Capestanga živega. Pozabil je, da pomeni zajetje Capestanga in vojvode Angoulemskega njegovo rešitev. Kralj, njegova sumnja, Leonora, zarota — vse, vse je izginilo bogve kam. Maršal je videl samo še Gizelo, mislil samo še nanjo. Stala je tam, na terasi, in da jo zgrabi, odnese s seboj ter pozabi v njeni bližini ves svet, ni trebalo drugega, nego ubiti Capestanga. On je bil sam, njih pa dvajset. Concini je potegnil meč ter se vrgel proti njemu. Z divjim vpitjem in preklinjanjem je navalila četa za svojim vodjem.

Vitez je izdrl rapir. V rdeči luči požara se je zasvetilo jeklo s krvavim svitom. Rahlo je odrinil Gizelo ter se postavil v bran, ves črn, raztrgan in okrvavljen.

"Prebiti se morava skozi pritličje. Dozdaj gori menda samo zgoraj?"

"Da," je rekla Gizela.

"Pojdite naprej, gospodična, in narekujte mi pot."

"Da," je ponovila Gizela.

Enemu je zlomil s parado meč, drugemu prebodel prsi.

"Greste, gospodična?"

"Da!"

Vstopila je. Nad njo je rohnel požar, pred njo in okoli nje so se vili vrtinci črnega dima. Kamorkoli je pogledala, povsod se je rušil strop in je padalo goreče tramovje. Trikrat je sunil Capestang, trije nasprotniki so obležali. Skočil je zadenski ter se umaknil v pogorišče. Tuleč je udrla četa za njim.

"Ubijte ga! Ubijte ga!" je rjul Concini.

"Ranjen je! Ima jo! Naj crkne tu, lopov!"

Hropenje in psovanje se je kosalo z orjaškim hrupom ognja.

Gizela je neustrašeno prekoračila dve sobi. Zdelo se ji je, kakor bi hodila izven življenja. Vse te strašne reči so ji bile mile in

naravne ob strani ljubljenega moža. Ozirala se je le toliko, da je klicala Capestanga in ga vodila z glasom. On pa se je kril zdaj za razbeljeno steno, zdaj za kupom žerjavice, umikaje se, napadaje, ubijaje preganjavca za preganjavcem in skokoma dohajaje vodnico.

Požar se je spuščal niže in niže nalik pošastni žareči ptici, prhutajoči z ognjenimi krili. Dihanje je postajalo nemogoče. Še minuto, in ogenj je moral biti pri tleh.....

"Semkaj!" je zaklicala Gizela z močnim glasom.

Capestang je sunil poslednjikrat in jo dohitel z blaznim skokom. Tik za njim se je zrušil strop sobane ter odkril nad seboj štirikotnik neba, h kateremu je orglal požar svoj škrlatni, rohneči "Dies irae"!..... Concini in kar je bilo njegovih ljudi še živih, so jedva še odnesli pete. Raztrgani in osmojeni so se zbrali v parku, peneč se ter drgetaje od groze in jeze. Concini je sedel na kamnato klop, prijel se oberoč za glavo in zajokal.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Capestang je vrgel meč od sebe, vzdignil Gizelo na rokah in se napotil ž njo po ruševinah. Obraz mu je sijal. Ponos nad čudežem, ki ga je bil izvršil, in radostna zavest, da je iztrgal miljenko iz krempljev Smrti same, sta dajali njegovim črtam poseben, nadzemeljsko blažen izraz. Za njim se je udiralo stropovje. Plamen ga je obliznil gredoč ter mu osmodil lase na eni strani. Toda on ni trenil z očmi: le še tesneje je zavil Gizelo v plašč, ki ga je bil potegnil z ramen, da bi jo ž njim obvaroval ognja.

In tako se je pokazal na pragu velikih vrat: ves v cunjah, oblit s krvjo od glave do nog, in vendar silen in mogočen. Donebesen krik se je dvignil iz zbrane množice. Moški so vriskali, ženske so se objemale od veselja. Nikoleta se je onesvestila po tolikem strahu. In kakor v znak občudovanja in groze so izginili vsi klobuki z glav.....

Capestang je videl samo kočijo. Komu je bila namenjena? Ni se vpraševal. Vzel jo je ter položil Gizelo vanjo. Kočijaž mu ni oporekal: čakal je vojvode Angoulemskega, peljal bo hčer, kar je pravzaprav isto!

Gizela pa, kakor hitro se je začutila oteto, je za hipec nehala biti zaročenka: postala je spet Violettina hči.

"Vitez," je dejala, sklonivši se k njemu, "moja mati je v Louvru. Peljite me k nji!"

"V Louvre!" je viknil Capestang in skočil na Bliska.

Množica se je razgrnila ter dala prostor kočiji. Voznik je pognal, in Capestang je izpodbodel konja. Občudujoče mrmranje je še dolgo spremljalo razcapanega, okrvavljenega in osmojenega moža, ki je jahal na svojem orjaškem žrebcu tako oholo za vozom.....

Četrt ure nato je zdirjala četa jezdecev skokoma skozi Meudon. Bil je Concini s svojimi ljudmi. Vzlic gnevu in žalosti, ki sta trgala maršalu srce, vendar ni bil povsem obupal. Capestang in Gizela sta mu bila ušla, toda tolažil se je z mislijo, da mu ostane oblast; in če

se obrne ta moč le količkaj po Leonorinih naklepih, ju najde, magari v nebesih ali na dnu pekla!

Tako misleč je vzel Concini enemu svojih mož pištolo, vtaknil jo za pas, češ, nihče ne ve, kaj se lahko primeri, ter krenil v Louvre, da bi rekel vladarju:

"Sire, poslal sem vam vojvodo Angoulemskega, ki je vaš najnevarnejši nasprotnik. Prijel sem ga z lastno roko. Bahač mi je bil ušel; toda zasačil sem ga v brlogu, in ker se ni predal, sem ga moral podkaditi kakor lisjaka. Pri tem je poginil. Odpustite, ker vam ne morem pokazati živega. Hvala bogu, da ste vsaj vi oteti, sire! Živel kralj!"

LXIII.

Bahač.

Bilo je okrog desetih dopoldne. Ludvik XIII., bled od včerajšnjega razburjenja in dolge snočnje noči, ki jo je bil vso prebedel, čakaje znamenja, po kakšni poti naj krene zdaj, je stal pri oknu in srepo strmel proti vhodu svoje palače. Nedaleč od njega je prežal Richelieu, stiskaje ustnice ter begaje z očmi po navzočih obrazih, kakor bi se vpraševal:

"Kdo pride na Concinijevo mesto? Luynes ali jaz?

Luynes je zbijal šale, da bi spravil kralja v dobro voljo. Maršal Ornano je čakal ravnodušno, kakor se spodobi vojaku, ki mora biti vedno pripravljen na vse. Množica dvorjanov je skrivala svoj notranji nemir in vztrajala zehaje na mestih, da bi v pravem času zavpili "Živel kralj!" ako dá Ludvik aretirati Concinija, in "Živel Concini!" ako se zgodi narobe......

Vsi so vedeli, da se obetajo važni dogodki. Cinq-Mars ter vojvoda in vojvodinja Angoulemska so bili aretirani ter so čakali v sosednji sobi kraljeve odločitve. Ob treh zjutraj se je bil vrnil Vitry iz Concinijevega dvorca; novice, ki jih je prinesel, so morale biti važne, zakaj Ludvik je imel s svojimi zaupniki takoj nato dolg posvet, ki je ostal strogo tajen, Vitry pa je stal ves čas odslej z dvajsetimi švicarji na dvorišču. Živ krst ni vedel, kaj pomeni ta pripravljenost, niti ne, kaj se je bilo zgodilo v maršalovem dvorcu. Nihče tudi ni mogel poizvedeti, ker je bilo pod kaznijo Bastilje prepovedano zapustiti Louvre. Težka negotovost je vladala po vseh prostorih.

Richelieu in Luynes sta bila še posebno vznemirjena radi tega, ker je bil dovolil Ludvik XIII. svoji jetnici, vojvodinji Angoulemski, avdijenco med štirimi očmi, ki je trajala celo uro. Nato se je vrnila vojvodinja k soprogu, ki so ga stražili z markizom de Cinq-Mars v posebni sobi, kralj pa je vzel ves zamišljen spet svoje mesto pri oknu.

Tako se je približala deseta ura.

Kralj je molče naslanjal čelo v dlan ter si ponavljal:

"Hotel me je umoriti! Concini je hlepel po mojem prestolu! On in Leonora sta mi upijanila konja, da bi se ubil na Meudonski cesti. Eden izmed njiju dveh je nalil v mojo čašo strupa, tisto noč, ko je Capestang prevračal čebriče....."

Baš tedaj pa se je vzdignil pri louvrskih vratih hrup. Kralj se je zdrznil in željno pogledal proti vhodu. Luynes, Ornano, Richelieu in ostala gospoda, kar je ni čakalo v prestolni dvorani, so naglo pristopili.

"Kaj se godi?" je vprašal mladi vladar.

"Nekakšna kočija se je ustavila pred dvižnim mostom," je rekel Ornano.

"Po mostu prihaja mlado dekle, in ž njo moški. Oh, lepo je oblečen za v Louvre! Odkod se je vzel ta nesrečnež?"

"Sire", je dejal Richelieu, "dovolite, da grem pogledat....."

"Nihče naj se mi ne gane!" ga je prekinil kralj.

Spodaj je postajal hrup vedno hujši. Straža je bila zastavila prišlecema pot. Spremljevalec je bil Capestang. Dekle je bila Gizela.

"Nazaj!" je kričal poveljnik straže.

"Seveda!" je rekel Capestang. "Pokličite gospoda Vitryja in povejte mu, da prihajam iz Meudona!"

A tedaj je zagledal Vitryja na dvorišču, kako stoji nepremično na čelu svojih švicarjev.

"Meudon!" je viknil Capestang z zvenečim glasom.

Kapitan se je zdrznil ter zaklical, ne da bi se ganil z mesta:

"Spustite ga noter!"

Capestang in Gizela sta krenila na louvrsko dvorišče in zavila takoj proti vratom, ki so držala v kraljeve prostore. Tisti hip pa se je začul za njunim hrbtom konjski dir. Cela kavalkada se je pridrevila na dvorišče. Capestang se je ozrl, vztrepetal in zakšripal:

"Concini!"

Tudi Gizela je zagledala maršala. Prebledela je kakor smrt in položila svojo roko na Capestanga rekoč:

"To je tisti, ki me je hotel onečastiti. To je tisti, nad čigar podlostjo se je zgrozila moja mati tako, da je bila dve leti blazna!....."

Capestang je krenil Conciniju naproti. Začutil je, da se meudonski boj nadaljuje. On ali Concini — eden je moral pasti. Nehote je segel po svoj rapir. Zaklel je. Rapir je ležal v Meudonu; vrgel ga je bil od sebe, ko je pobral Gizelo! Ali Capestang se ni mogel, ni hotel obotavljati. Brez meča je planil naprej!

Concini je bil razjahal. Po Louvru se je vzdignil hrup. Vse je čutilo, da je prišla minuta velikega dogodka. Vitry je krenil na čelu svojih švicarjev proti maršalu. Bil je bled in očividno razburjen.

Kralju, Richelieuju in Luynesu, ki so gledali skozi okno, je zastajal dih.

In zdajci so videli, kako je skočil raztrgani, osmojeni in okrvavljeni neznanec proti Conciniju. Maršal je hkrati zagledal njega in Vitryja.

"Capestang!" je kriknil Concini. "Prekleti Capestang!"

"Capestang!" je zaškrtal Richelieu.

"Capestang!" je ponovil kralj zasoplo.

"Kapitan!" je zarjul Concini. "Na mestu mi aretirajte tega človeka! Ne, rajši —!"

Srdito je izdrl samokres izza pasa. Molčanje groze je zavladalo naokoli. Capestang se je ozrl zagledal pištolo za Vitryjevim pasom in jo popadel bliskoma, ne da bi čakal dovoljenja.

"Bahač in lopov!" je zavpil Concini. "Umri!"

Bila sta deset korakov vsaksebi. Concini je stal kakor kip, z obrazom skrčenim od sovraštva, Capestang pa je stopal brez glasu proti njemu. Gizela ni niti za hip odvrnila oči. Concini je skrbno pomeril in izprožil. Skoraj istočasno je ustrelil Capestang. Oba poka sta se zlila v eno. Ko se je razkadil dim, so videli gledalci, da stoji Capestang nezadet, Concini pa leži znak in koplje z nogami......

Vitez se je odkril.

"Concini," je rekel s svečanim glasom, "v imeno Violette, v Gizelinem in svojem imenu ti odpuščam zlo, ki si nam ga storil...... Izdihni v miru, pravici je zadoščeno!"

"Lorenzo mi je prerokoval!" je zamrmral Concini. Kri se mu je ulila iz ust. Iztegnil se je in obležal mrtev.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ves prizor je trajal komaj par sekund. Ko so videli Concinija pasti, je nastal po Louvru nepopisen hrup. Vitry pa je vzel drugo pištolo ter zaklical:

"Za kraljevo pravico!"

In je izprožil! Pet ali šest švicarjev je storilo takisto. Dvorišče se je napolnilo z ljudmi. Z vseh strani so se zgrinjali vojaki, častniki, dvorjani. Hrup je vrel čedalje glasneje; v tem je nekaj mož pobralo mrliča ter ga odneslo v stražnico. Zgoraj, pri oknu, pa je vzel Ornano mladega kralja na svoje mišičaste roke, vzdignil ga, pokazal ga množici ter zaklical:

"Živel kralj!"

"Živel kralj!" je zagrmelo po dvorišču, po hodnikih, po vsem vesoljnem kraljevskem dvorcu......

Ludvik XIII. pa se je ozrl ves bled po svojih svetovalcih, rekoč:

"Zdaj lahko kličete 'Živel kralj!' zakaj zdaj kraljujem zares!"

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Minila je ura. Ko je vriskanje, čestitanje in navdušenje nekoliko pojenjalo, je Richelieu pristopil h kralju ter dejal s strupenim nasmeškom:

"Sire, ukazal sem aretirati Capestanga. Ali naj ga pošljem takoj v Bastiljo?"

"Ne takoj," je odgovoril mladi vladar. "Najprej ga hočem zaslišati sam. Gospod škof, in vi, Luynes, vi, Ornano, in vsi, kar vas je, gospoda," je dodal, obračaje se k množici dvorjanov, "izvolite me počakati v prestolni dvorani, kjer hočem izvršiti svoje prvo vladarsko dejanje. Vitry, spremite me k jetniku."

Vitry je odvedel kralja v sobo, kjer so bili zbrani Capestang, Gizela, Cinq-Mars, vojvoda Angoulemski in Violetta. Vsi so vstali, ko je vstopil vladar. Ludvik pa je krenil h Capestangu in obstal. Angouleme, Cinq-Mars in Gizela so ostrmeli: kralj se je bil priklonil vitezu ter ga pozdravil!

"Sire!" je zajecljal pustolovec ves zmeden.

"Capestang!" je dejal Ludvik XIII., "prosim vas velikega odlikovanja......"

"Sire!"

"Ali mi uslišite prošnjo!"

"Sire! Sire!"

"Dajte, da vas objamem, krvavega in črnega, kakor ste. Vitez moj, objemite svojega kralja in poljubite ga, kakor je Bayard 'Brez strahu in madeža' poljubil kralja Franca!"

Solze so se udrle našemu junaku. Pomislil je; nato je skomignil z rameni, vzdignil mladeniča v naročje ter ga stisnil za hip na svoje plemenito srce.

"In zdaj," je povzel Ludvik XIII., povejte vi svoje želje!"

"Sire," je dejal Capestang, "ako smem, vas poprosim za troje milosti, ki jih bom večno pomnil vašemu veličanstvu."

"Katera je prva?" je vprašal kralj.

"Pomiloščenje gospoda princa Condeškega, ki sem mu bil z besedo zajamčil prostost, ako me spremi drage volje k vašemu veličanstvu."

"Še danes bo izpuščen. Kakšna je druga želja?"

"Pomiloščenje mojega prijatelja in brata, gospoda markiza de Cinq-Mars".

"Sprejeto in ugodeno. Markiz, ne snujte mi več zarot".

"Živel kralj!" je vzkliknil Cinq-Mars ter padel na kolena.

"Dobro. Kakšna je tretja želja, dragi moj Capestang?"

"Sire," je rekel vitez, in glas mu je tesnobno vzdrhtel, "pomiloščenje njegove svetlosti, gospoda vojvode Angoulemskega."

"Sprejeto!" je odgovoril kralj. "Toda s pogojem......"

Stopil je k Angoulemu, ki je sklonjen čakal, kaj bo:

"Vojvoda, ali obljubite, da izpolnite pogoj?"

"Obljubim, sire. Pogoj, ki ga naloži vaše veličanstvo, ne more biti drugačen nego časten in vreden plemiča."

"Evo pogoja!" je rekel kralj.

Šel je h Gizeli, poklonil se, poljubil ji roko ter jo položil v desnico Capestangovo, ki je malodane omedlel od tolike sreče.

"Otroka! Mila otroka moja!" je zamrmrala Violetta.

"Sire," je izpregovoril vojvoda Angoulemski z drhtečim glasom, "vaše veličanstvo me s tem spominja dejstva, ki sem ga sam izkusil nekdanje dni: da je ljubezen močnejša od častihlepja, vzvišenejša od žezla in krone ter svetejša od samih nebes...... Sin," se je obrnil h Capestangu, "objemi očeta, ki ti s ponosom zaupa svojo hčer!"

Mladi kralj je z žarečim obrazom prisostvoval tej minuti odrešenja. Nato je odvedel Capestanga, z obljubo, da ga kmalu vrne zaročnici. Krenil je ž njim v prestolno dvorano, ki je bila polna gospode, in ga peljal pod pazduho tik do prestola.

"Gospoda," je zaklical z jasnim glasom sredi osuplega in zavistnega mrmranja, ki je pozdravljalo zarjo vitezove slave, "predstavim vam Capestanga! Predstavim vam kraljevega viteza: moža, ki mi je trikrat rešil prestol in dvakrat življenje...... Gospoda! Poslužujoč se svoje kraljevske predpravice, izkažem prvi čast resnici, da je hrabrost, srčnost in plemenitost duše močnejša od slehernega orožja, kar ga premore svet. Gospoda, kralj francoski kliče: Živel Capestang!"

To rekši je stopil s prestola, podal Capestangu roko in ga odvedel po vsej dvorani, dočim so leteli klobuki v zrak in so plemiči izdirali meče ter izkazovali čast in je grmel po dvorani en sam mogočen klic, bruhaje skozi visoka okna in razlivaje se po vsem Parizu:

"Živel Capestang!......"

— —

Tisto jutro ko je vitez odjahal na neosedlanem konju kakor nor, in ne proti krajem, kjer so bile igralnice, marveč iz Pariza, bi si bil Cogolin ruval lase, da jih je imel. Utolažile so ga šele pištole, ki jih je nasul iz Cinq-Marsove mošnje. V njegovo nesrečo pa je minil ves dan, ne da bi se bil vitez vrnil k "Dobrem srečanju"; ko je napočil mrak, se je Cogolin odpravil iskat gospodarja in padel v pesti rokovnjačem, ki so mu vzeli mošnjo ter ga nagradili zanjo z obilico najizbranejših batin in bunk.

Drugo jutro je hotel ubožec povezati culo in se posloviti od "Dobrega srečanja", toda usmiljeni Garo mu je ponudil, naj ostane za pomivača. Zmenila sta se. Ko pa je Cogolin opoldne brisal v kuhinji posodo, mu je gostilničar zdajci prinesel vest, da hoče nekdo govoriti ž njim. Boječe in nezaupno se je približal oproda kraljevskemu oficirju, ki je baš razjahal na dvorišču.

"Vi se imenujete Cogolin" je vprašal oficir osorno.

"Da, visokost," je zajecal revež in prebledel, meneč, da je prikipela smola do viška: "Gotovo je vitez spet napravil škandal. Obtožili so me sokrivde; obešen bom!"

"Pojdite z mano h gospodu kraljevemu vitezu!" je povzel oficir.

"Saj sem vedel," je kimal oproda sam pri sebi. "Eh, Smola, da bi te ne bila rodila mati!"

Ali vendar je hrabro sledil oficirju. V njegovo veliko začudenje je zavil ta v Progarsko ulico in ga nagnal baš v tisto hišo, pred katero je bil sunil Lanternu ključ. In komaj je stopil vanjo, že ga je prijel nekdo za uho ter viknil:

"Kako delaš, mrcina, da te ne vidim že tri dni? Mari misliš ostati na vekomaj nepoboljšljivec, ki rajši zija v nebo ter sanjari o coprniji, nego da bi krtačil mojo obleko in pospravljal srebrnjake?"

"Gospod vitez!" je zavpil Cogolin, čigar obup se je mahoma izpremenil v veselje.

"Nu da, prijatelj, kdo drug nego jaz!" je dejal Capestang. — "Podvizaj se in spravi te tolarje, ki so tvoja last, v tale kovčeg ter ga priveži h kočiji, ki stoji na dvorišču, zakaj v pol ure se odpeljemo v Orleans."

"Tolarje! V kovčeg!" je zaječal Cogolin.

"Kraljevsko premoženje!" je rekel gospodar ter iztresel vrečico, ki je ležala na mizi.

"Oh!" je zavrisnil Cogolin ob pogledu na svetle srebrnjake, "zdaj vidite, koliko je bila vredna molitev k Merkurju!"

"Da," je potrdil vitez resnobno. "In to je tvoj delež, da veš!"

"Živela sreča!" je zarjul Cogolin.

Začel je šteti in je naštel petindvajset tisoč liver......

Spremljan po zvestem oprodu se je odpravil junak naše povesti v Orleans, kjer so ga čakali v svojem dvorcu vojvoda Angoulemski, Violetta in Gizela.

Mesec dni po teh znamenitih dogodkih je bila Capestangova poroka z Gizelo.

(Konec.)

